

Халықаралық аудит стандарттары
және ақпараттың сенімділігін растау
жөніндегі комитет®

**САПАНЫ БАҚЫЛАУДЫҢ, АУДИТТИҢ, ШОЛЫП
ТЕКСЕРУДІҢ, СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН
ӨЗГЕДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ЖӘНЕ ІЛЕСПЕ
ҚЫЗМЕТТЕРДІ КӨРСЕТУ ЖӨНІНДЕГІ
ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
СТАНДАРТТАРЫНЫҢ ЖИНАҒЫ**

2020 жылғы басылым

Том II

IAPN.

ISA.

ISQC.

ISQM.

IAASB қолдайтын құрылымдар мен процестерді Халықаралық бухгалтерлер федерациясы® немесе IFAC® қолдайды.

IAASB және IFAC осы жарияланымдағы материалдар негізінде белгілі бір іс-әрекеттерді жасау немесе белгілі бір іс-әрекеттерді жасаудан бас тарту нәтижесінде қандай-да бір тұлғаға келтірілген залалдар үшін, мейлі ол немқұрайлылық немесе басқа себептер салдарынан болған залалдар болсын жауап бермейді.

Халықаралық аудит стандарттары, Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша халықаралық стандарттар, Шолып тексерудің халықаралық стандарттары, Сапаны басқарудың халықаралық стандарттары, Ілеспе қызметтер бойынша халықаралық стандарттар, Сапаны бақылау жөніндегі халықаралық стандарттар, Халықаралық аудит бойынша практикалық жазбалар, құжаттардың алдын ала нұсқалары, кеңес беру құжаттары және IAASB басқа жарияланымдарын IFAC шығарады және IFAC оларға авторлық құқықтарға ие.

Copyright © 2021 жылғы қыркүйек ХБФ. Барлық құқықтар қорғалған. Бұл басылымды жеке және коммерциялық емес мақсатта (яғни кәсіби анықтама немесе зерттеу үшін) жүктеуге немесе аудару, көбейту, сақтау немесе ұсыну үшін, сондай-ақ осы құжатты пайдаланудың басқа да түрлері үшін www.iaasb.org сайттан сатып алуға болады.

«Халықаралық аудит стандарттары және ақпараттың дұрыстығын растау кеңесі», «Халықаралық аудит стандарттары», «Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық стандарттары», «Шолып тексерудің халықаралық стандарттары», «Сапаны менеджментінің халықаралық стандарттары», «Ілеспе қызметтің халықаралық стандарттары», «Сапа менеджментінің халықаралық стандарттары», «Аудит практикасына халықаралық түсініктер», «ХАСАДРК», «ХАС», «СҚТХС», «ШТХС», «СБХС», «ІҚХС», «СМХС», «АПХЕ» мен IAASB логотипі және IFAC логотипі АҚШ-тағы және басқа елдердегі IFAC сауда белгілері және қызмет көрсету белгілері болып табылады.

Авторлық құқық, сауда белгілері және рұқсаттар туралы ақпарат алу үшін рұқсаттар бетіне өтіңіз немесе permissions@ifac.org мекенжайына хабарласыңыз.

Бухгалтерлердің халықаралық федерациясымен 2021 жылғы қыркүйекте ағылшын тілінде жарияланған Халықаралық аудит стандарттары және ақпараттың сенімділігін растау жөніндегі кеңестің (IAASB) Сапаны бақылаудың аудиттің, шолып тексерудің, сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмалардың және ілеспе қызметтерді көрсету жөніндегі тапсырмалардың халықаралық стандарттарының жинағы 2023 жылы ақпанда Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігімен қазақ тіліне аударылды және ХБФ-ның рұқсатымен шығарылады. Аударма процесі [стандарттар мен нұсқаулықтар тобының жиынтық атауларын қою] ХБФ-мен қаралды және аударма «Халықаралық бухгалтерлер федерациясының жарияланымды аудару саясаты туралы өтінішіне» сәйкес жүзеге асырылды. ХБФ-мен ағылшын тілінде жарияланған мәтін Сапаны бақылаудың аудиттің, шолып тексерудің, сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмалардың және ілеспе қызметтерді көрсету жөніндегі тапсырмалардың халықаралық стандарттарының жинақтың барлық ұсыныстарының бекітілген мәтіні болып табылады. ХБФ аударманың нақтылығына және толықтығына, сондай-ақ осы аударманың нәтижесінде туындауы мүмкін іс-әрекет үшін жауапкершілік алмайды.

Ағылшын тіліндегі «Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services Pronouncements» мәтіні, © 2021 ж. ХБФ. Барлық құқықтары қорғалған.

Қазақ тіліндегі «Сапаны бақылаудың аудиттің, шолып тексерудің, сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмалардың және ілеспе қызметтерді көрсету жөніндегі тапсырмалардың халықаралық стандарттарының жинағы» мәтіні, © 2023 ж. ХБФ. Барлық құқықтары қорғалған.

Түпнұсқалық атауы: Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services Pronouncements, 2020 Edition ISBN: 978-1-60815-459-3

Осы құжатты тарату, сақтау, беру немесе осыған ұқсас басқа да мақсатты қолдануға рұқсат алу үшін Permissions@ifac.org хабарласыңыз.

**Халықаралық аудит стандарттары
және ақпараттың сенімділігін
растау жөніндегі кеңес**

529 Бесінші авеню, Нью-Йорк, NY 10017
Т +1 (212) 286-9344 Ф +1 (212) 286-9570

www.iaasb.org

ISBN: 978-1-60815-535-4

Тауар белгілері және тіркелген тауар белгілері және қызмет көрсету белгілері

Халықаралық аудит стандарттары және ақпараттың дұрыстығын растау жөніндегі кеңес®

Халықаралық аудит
стандарттары және
ақпараттың сенімділігін
растау жөніндегі кеңес

Халықаралық аудит стандарттары®

Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық
стандарттары™

Шолып тексерудің халықаралық стандарттары™

Ілеспе қызметтердің халықаралық стандарттары™

Сапаны басқару жөніндегі халықаралық стандарттар™

Сапа менеджментінің халықаралық стандарттар™

Аудит практикасына халықаралық түсініктер™

ХАС®

СҚТХС™

ШТХС™

ІҚХС™

СБХС™

СМХС™

АПХЕ™

САПАНЫ БАҚЫЛАУДЫҢ, АУДИТТИҢ, ШОЛЫП ТЕКСЕРУДІҢ, СЕНІМДІЛІКТІ
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ӨЗГЕДЕ ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ЖӘНЕ ІЛЕСПЕ
ҚЫЗМЕТТЕРДІ КӨРСЕТУ ЖӨНІНДЕГІ ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
СТАНДАРТТАРЫНЫҢ ЖИНАҒЫ

II - БӨЛІМ

МАЗМҰНЫ

ӨТКЕН КЕЗЕҢНІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТЫНА АУДИТ ЖӘНЕ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ		Парақ
2000-26999 Шолып тексердің халықаралық стандарттары		
2400	(Қайта қаралған), Өткен кезеңдердің қаржылық есептілігін шолып тексеру бойынша тапсырмалар	1-81
2410	Ұйымның тәуелсіз аудиторы орындайтын аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру	82-124
ӨТКЕН КЕЗЕҢНІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТЫНА АУДИТ ЖӘНЕ ШОЛЫП ТЕКСЕРУДЕН ӨЗГЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР		
3000-3699 Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар		
3000-3399 Сенімділікті қамтамасыз ететін барлық тапсырмаларға қолданылатын стандарттар		
3000	(Қайта қаралған), Аудиттен және өткен кезеңдегі қаржылық ақпаратты шолудан ерекшеленетін сенімділікті қамтамасыз ететін талаптар	125-208
3400-3699 Тапсырманың мақсатына байланысты қолданылатын стандарттар		
3400	Болжамды қаржылық ақпаратты тексеру (Бұрынғы ХАС 810)	209-2018
3402	Сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйым аудиторының қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдары туралы қорытындысы	2018-265
3410	Парник газдардың шығарындылары туралы есептілікке сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар	266-351
3420	Бағаны қағаздар проспектіне енгізілген қаржылық ақпарат нысанының компиляциясына қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар	352-386
ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕР		
4000-4699 Ілеспе қызметтердің халықаралық стандарты		
4400	Қаржылық ақпаратқа қатысты келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырмалар (Бұрынғы 920 ХАС)	387-393
4410	(Қайта қаралған), Жинақтау бойынша тапсырмалар	397-439
Күшіне енген жаңа және қайта қаралған стандарттар		
4400	(Қайта қаралған), Келісілген тапсырмаларды орындау бойынша тапсырмалар	440-474

**2400 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН)
ШОЛЫП ТЕКСЕРУДІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТЫ**

**ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ
БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР**

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
Осы ШТХС-ны қолдану аясы	1-4
Өткен кезеңдердің қаржылық есептілігін шолып тексеру бойынша тапсырма	5-8
Осы ШТХС-ны қолдану саласы	9-12
Күшіне ену күні	13
Мақсаты	14-15
Анықтамалар	16-17
Талаптар	
Осы ШТХС-ға сәйкес шолып тексеру бойынша тапсырманы орындау	18-20
Этикалық талаптар	21
Кәсіби скептицизм және кәсіби пайымдау	22-23
Тапсырма деңгейінде сапаны бақылау	24-28
Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру және тексеру тапсырмаларын қабылдау және орындау	29-41
Басшылықпен және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл	42
Тапсырманы орындау	43-57
Есепті күннен кейінгі оқиғалар	58-60
Жазбаша өтініштер	61-65
Процедураларды орындау нәтижелері бойынша алынған дәлелдемелерді бағалау	66-68
Практик маманның қаржылық есептілік туралы тұжырымды қалыптастыруы	69-85
Практик маманның қорытындысы	86-92
Құжаттама	93-96
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	
Осы ШТХС-ны қолдану аясы	A1-A5
Өткен кезеңдердің қаржылық есептілігін шолып тексеру бойынша тапсырма	A6-A7
Мақсаты	A8-A10

**ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ
БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР**

Анықтамалар	A11-A13
Осы ШТХС-ға сәйкес шолып тексеру бойынша тапсырманы орындау	A14
Этикалық талаптар	A15-A16
Кәсіби скептицизм және кәсіби пайымдау	A17-A25
Тапсырма деңгейінде сапаны бақылау	A26-A33
<i>Клиенттермен және тексеру бойынша тапсырмаларды қабылдау және қарым-қатынасты жалғастыру</i>	A34-A62
Басшылықпен және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл жасау	A63-A69
Тапсырманы орындау	A70-A105
Жазбаша өтініштер	A106-A108
Практик маманның қорытындысы	A109-A111
Құжаттама	A112-A123
Өткен кезеңдердің қаржылық есептілігін шолып тексеру бойынша тапсырманың шарттары туралы келісім-хаттың мысалы	A124-A150
Практик маманның шолып тексеруі бойынша қорытындыларының мысалдары	A151
1-қосымша.	
2-қосымша.	

«Өткен кезеңдердің қаржылық есептілігін шолып тексеру бойынша тапсырмалар» 2400 (қайта қаралған) шолып тексерудің халықаралық стандарты Сапаны бақылаудың, аудиттің, шолып тексерудің, меніуділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмалардың және ілесіп қызметтерді көрсету жөніндегі тапсырмалардың халықаралық стандарттарының жинағымен бірге қаралуы тиіс.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Кіріспе

Осы ШТХС-ны қолдану аясы

1. Осы Шолып тексерудің халықаралық стандарты (ШТХС) белгілейді (А1 тармағын қара):
  - (a) Практик маман өткен кезеңдердің қаржылық есептілігіне шолып тексеруді орындауға тартылған, бірақ ұйымның қаржылық есептілігіне аудит жүргізбеген жағдайларда оның міндеттері;
  - (b) Қаржылық есептілік туралы практик маман қорытындысының нысаны мен мазмұны.
2. Осы ШТХС ұйымның тәуелсіз аудиторы болып табылатын практик маманның ұйымның қаржылық есептілігіне немесе оның аралық қаржылық ақпаратына шолып тексеруді жүргізуін қарастырмайды (А2 тармақты қара).
3. Осы ШТХС міндетті түрде өткен кезеңдердегі басқа қаржылық ақпаратты шолып тексеруге тиісті бейімделуден кейін қолданылады. Өткен кезеңдердің қаржылық ақпаратын шолып тексеруден өзге шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС¹ талаптарына сәйкес орындалады.

1 СБХС өзара байланыс²

4. Аудиторлық ұйымның міндеттеріне сапаны бақылау жүйелерін, саясат пен процедураларды әзірлеу және енгізу кіреді. 1 СБХС³ әрекеті қаржылық есептілікті шолып тексеруі бойынша тапсырмаларға қатысты кәсіби бухгалтерлер ұйымдарына қолданылады. Осы стандарттың шолып тексеруі бойынша жекелеген тапсырмалар деңгейінде сапаны бақылауға қатысты ережелері аудиторлық ұйым 1 СБХС талаптарын немесе кемінде қатаң болып табылатын өзге де талаптарды сақтауға міндетті екендігіне негізделе отырып әзірленген (А3-А5 тармақтарды қара).

Өткен кезеңдердің қаржылық есептілігін шолып тексеру бойынша тапсырма

5. Өткен кезеңдердің қаржылық есептілігін шолып тексеру сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың *халықаралық тұжырымдамасында көрсетілгендей шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма болып табылады*⁴ (сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың тұжырымдамасы) (А6 - А7 тармақтарын қара).

-----
¹ «Өткен кезеңдегі қаржылық ақпараттың аудитінен немесе шолып тексеруден ерекшеленетін сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар» 3000 сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық стандарты (СҚТХС)

² «Қаржылық есептілікке аудит және шолып тексеруді жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларды және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапаны бақылау» 1 сапаны бақылаудың халықаралық стандарты (СБХС).

³ 1 СБХС, 4-тармақ.

⁴ Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар тұжырымдамасы, 7 және 11-тармақтар.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

6. Қаржылық есептілікті шолып тексеру барысында практик маман қорытынды жасайды, оның мақсаты болжамды пайдаланушылардың ұйымның қаржылық есептілігін дайындау қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес жүргізілгеніне деген сенімін арттыру болып табылады. Практик маман өзінің қорытындысын шектеулі сенімділікке негіздейді. Практик маманның қорытындысында қорытындымен танысатын тұлғаларға арналған тексеру тапсырмасының сипаты сипатталған, бұл оларға тұжырымның мәнін түсінуге мүмкіндік береді.
7. Біріншіден, практик маман сұраныстар жібереді және қаржылық есептілік туралы қорытынды негізделетін жеткілікті тиісті дәлелдер алуға бағытталған талдамалық процедураларды орындайды. Мұндай қорытынды осы ШТХС-ның талаптарына сәйкес жасалады.
8. Егер практик маманға оның негізінде қаржылық есептілік айтарлықтай бұрмалануы мүмкін деп есептейтін факті туралы белгілі болса, ол осы ШТХС-ның талаптарына сәйкес қаржылық есептілікке қатысты қалыптасқан жағдайларда қажет деп санайтын қосымша процедураларды әзірлейді және орындайды.

Осы ШТХС-ны қолдану саласы

9. Осы ШТХС-ның талаптары көрсетілген мәтінді қамтамасыз ететін және практик маманға шолып тексеру бойынша тапсырмада не істеу керектігін түсінуге көмектесуге арналған практик маманның мақсаттарын қамтиды.
10. Аталған ШТХС «міндетті» және «істеу керек» етістіктерінің көмегімен сипатталған және практик маманға қойылған мақсаттарға жетуге көмектесетін талаптарды ұсынады.
11. Бұдан басқа, осы ШТХС-да ШТХС мәнін тиісті түсінуге негіз болатын кіріспе ережелер, анықтамалар, қолдану жөніндегі нұсқаулық және басқа да түсіндірме материалдар бар.
12. Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар талаптарды неғұрлым егжей-тегжейлі түсіндіреді және оларды сақтау жөніндегі нұсқауларды қамтиды. Мұндай нұсқаулардың өздері міндетті емес болса да, олар талаптарды тиісті түрде орындау үшін қолданылады. Қолдану жөніндегі нұсқаулық және басқа да түсіндірме материалдар осы ШТХС-да қарастырылған мәселелер бойынша негізгі ақпаратты алуға көмектеседі, бұл талаптардың тиісті деңгейін қамтамасыз етуге көмектеседі.

Күшіне ену күні

13. Осы ШТХС 2013 жылғы 31 желтоқсанда немесе осы күннен кейін аяқталатын кезеңдер үшін қаржылық есептілікті шолып тексеруге қатысты күшіне енеді.

Мақсаттары

14. Осы ШТХС-ға сәйкес қаржылық есептілікке шолып тексеруді жүргізу кезінде практик маманның мақсаттары:

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- (a) Негізінен сұрау салулар жіберу және талдамалық процедураларды орындау есебінен қаржылық есептілік тұтастай алғанда елеулі бұрмалаушылықтарды қамтитынына немесе қамтылмағанына шектеулі сенімділік алу, бұл практик маманға оның назарын қандай да бір факт аударғаны туралы қорытынды қалыптастыруға мүмкіндік береді; оның негізінде ол қаржылық есептілік қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес барлық маңызды қатынастарда дайындалмады деп санайды немесе мұндай фактілер жоқ деген қорытынды жасайды;
  - (b) Жалпы қаржылық есептілік туралы қорытынды ұсынады және осы ШТХС-ның талаптарына сәйкес басшылықты және (немесе) корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды ол туралы хабардар етеді.
15. Шектеулі сенімділікті алу мүмкін болмаған, ал қалыптасқан жағдайларда практик маманның қорытындысында ескертпелермен қорытынды шығару жеткіліксіз болған барлық жағдайларда, осы ШТХС практик маманнан не тапсырма бойынша қорытынды шығарудан бас тартуды, не қажет болған жағдайда, егер мұндай мүмкіндік қолданыстағы заңда немесе нормативтік актіде көзделген болса, тапсырмадан бас тартуды талап етеді (A8 - A10, A121 - A122 тармағын қара).

Анықтамалар

16. Терминдердің глоссарийі нұсқаулығында⁵ (Глоссарий) келтірілген терминдер сөздігінде осы ШТХС-да айқындалатын терминдер, сондай-ақ олардың дәйекті қолданылуы мен біржақты түсіндірілуін қамтамасыз ету мақсатында онда қолданылатын басқа да терминдер түсіндірмелері бар. Мысалы, осы ШТХС-да қолданылатын «басшылық» және «корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар» терминдері Глоссарийде анықталған мәндерде қолданылады (A11-A12 тармақтарын қара).
17. Осы ШТХС-ның мақсаты үшін мынадай терминдер төменде келтірілген мәндерде пайдаланылады:
- (a) *Талдамалық процедуралар* – қаржылық және қаржылық емес деректер арасындағы ықтимал өзара байланыстарды талдау арқылы қаржылық ақпаратты бағалау. Талдамалық процедуралар сонымен қатар басқа қол жетімді ақпаратқа қайшы келетін немесе күтілетін көрсеткіштерден айтарлықтай алшақтайтын анықталған ауытқуларды немесе қатынастарды зерттеуді қамтиды.
  - (b) *Шолып тексеруге тән тәуекел* – қаржылық есептілікте елеулі бұрмаланулар болған жағдайда практик маманның қате қорытынды ұсыну тәуекелі.
  - (c) *Жалпы мақсаттағы қаржылық есептілік* – жалпы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалған қаржылық есептілік.

⁵ Халықаралық бухгалтерлер федерациясы шығарған *Сапаны бақылау, аудит және шолып тексерудің халықаралық стандарттар жинағына, сенімділікті қамтамасыз ететін басқа да тапсырмаларға және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларға* (бұдан әрі - жинақ) сенімділікті қамтамасыз ететін халықаралық аудит стандарттары және тапсырмалар кеңесі жариялаған халықаралық стандарттарға қатысты терминдер сөздігі.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- (d) *Жалпы мақсаттағы тұжырымдама* – пайдаланушылардың кең тобының қаржылық ақпаратқа деген жалпы қажеттіліктерін қанағаттандыру мақсатында әзірленген қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы. Қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы дұрыс ұсыну тұжырымдамасы немесе сәйкестік тұжырымдамасы түрінде ұсынылуы мүмкін.
- (e) *Сұрау салу* – ұйым ішінде немесе одан тыс жерлерде хабардар тұлғаларға ақпарат алу үшін жүгіну.
- (f) *Шектеулі сенімділік* – шолып тексеруге тән тәуекел жағдайларда қолайлы деңгейге дейін төмендегенімен, бірақ осы стандартқа сәйкес қорытынды қалыптастыру үшін негіз ретінде ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаға қарағанда жоғары болған жағдайда қол жеткізілген сенімділік деңгейі. Дәлелдемелерді жинау процедураларының сипаты, мерзімі және көлемі практик маманның өзіне маңызды деп санайтын сенімділік деңгейіне жетуі үшін кем дегенде жеткілікті. Маңызды болу үшін практик маман қол жеткізген сенімділік деңгейі қаржылық есептіліктің болжамды пайдаланушыларының сенімін арттыруға ықпал етуі керек (A13-тармақты қара).
- (g) *Практик маман* - тәжірибелі кәсіби бухгалтер. Бұл термин тапсырма жетекшісін немесе жұмыс тобының басқа мүшелерін немесе тиісті жағдайларда аудиторлық ұйымды білдіреді. Осы Стандартта белгілі бір талапты немесе белгілі бір міндетті тапсырма жетекшісі орындауы керек деп нақты түрде қарастырылған жағдайларда, «практик маман» термині емес, «тапсырма жетекшісі» термині қолданылады. «Тапсырма жетекшісі», «серіктес» және «аудиторлық ұйым» терминдері деп тиісті жағдайларда мемлекеттік секторда қолданылатын осы терминдердің баламаларын түсіну керек.
- (h) *Кәсіби пайымдау* – сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар стандарттары, бухгалтерлік есеп және этикалық стандарттар мәтінінде сенімділікті қамтамасыз ететін нақты тапсырма мән-жайларында тиісті іс-қимыл жоспарлары туралы негізделген шешімдер қабылдау кезінде тиісті білімді, тәжірибе мен дағдыларды қолдану.
- (i) *Тиісті этикалық талаптар* - аудиторлық топқа қойылатын этикалық талаптар, оларға әдетте бухгалтерлер этикасының халықаралық стандарттары жөніндегі кеңестің кәсіби бухгалтерлер этикасы кодексінің (БХЭСК Кодексі) А және Б бөліктері, сондай-ақ ұлттық заңнаманың неғұрлым қатаң талаптары жатады.
- (j) *Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік* – арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалған қаржылық есептілік.
- (k) *Арнайы мақсаттағы тұжырымдама* – нақты пайдаланушылардың қаржылық ақпаратқа деген қажеттіліктерін қанағаттандыру мақсатында әзірленген қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы. Қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы дұрыс ұсыну тұжырымдамасы немесе сәйкестік тұжырымдамасы түрінде ұсынылуы мүмкін.

Талаптар

Осы ШТХС-ға сәйкес шолып тексеру бойынша тапсырманы орындау

18. Практик маман ШТХС-ның мақсатын түсіну және ол белгілеген талаптардың тиісінше сақталуын қамтамасыз ету үшін осы стандарттың мәтінін, оның ішінде қолдану жөніндегі нұсқаулықты және басқа да түсіндірме материалдарды толық түсінуге міндетті (A14-тармақты қара).

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Маңызды талаптарды сақтау

19. Практик маман осы немесе басқа талап шолып тексеру бойынша тапсырмаға қолданылмайтын жағдайларды қоспағанда, осы ШТХС-ның талабын сақтауы тиіс. Талап ол қолданылатын мән-жайлар болған кезде шолып тексеру жөніндегі тапсырмаға қолданылады деп есептеледі.
20. Практик маман шолып тексеру бойынша тапсырмаға қолданылатын осы стандарттың барлық талаптарын сақтаған жағдайларды қоспағанда, өзінің қорытындысында осы ШТХС-ның талаптарын сақтау фактісін көрсетпеуі тиіс.

Этикалық талаптар

21. Практик маман тиісті этикалық талаптарды, соның ішінде тәуелсіздікке қатысты талаптарды сақтауы керек (А15 - А16 тармақтарын қара).

Кәсіби скептицизм және кәсіби пайымдау

22. Практик маман кәсіби скептицизмді қолдана отырып, тапсырмаларды жоспарлауға және орындауға міндетті және әсер ету нәтижесі қаржылық есептіліктің айтарлықтай бұрмалануы болатын жағдайлардың болуын ескере отырып (А17 - А20 тармақтарын қара).
23. Тексеру тапсырмасын орындау кезінде практик маман кәсіби шешімді қолдануға міндетті (А21 - А25 тармақтарын қара).

Тапсырма деңгейінде сапаны бақылау

24. Тапсырма жетекшісінің сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларды орындау дағдылары мен әдістерін іс жүзінде қолдану тәжірибесі, сондай-ақ тапсырманың мән-жайларында қажетті қаржылық есептілікті дайындау саласындағы құзыреттілігі болуы тиіс (А26-тармақты қара).
25. Тапсырма жетекшісі келесілер үшін жауап береді (А27 - А30 тармақтарын қара):
  - (a) Өзіне тағайындалған шолып тексеру бойынша әрбір тапсырманың жалпы сапасын қамтамасыз ету;
  - (b) Кәсіби стандарттарға, қолданыстағы заңнама талаптарына және нормативтік талаптарға сәйкес шолып тексеру бойынша тапсырманы басқару, қадағалау, жоспарлау және орындау (А31-тармақты қара);
  - (c) Қалыптасқан жағдайларда практик маман қорытындысының негізділігі;
  - (d) Аудиторлық ұйымның сапасын бақылау саясатының талаптарына сәйкес тапсырманы орындау, оның ішінде:
    - (i) Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау мен жалғастырудың тиісті процедураларының орындалуын растау және нақты тапсырмаларды қабылдау мен орындау және қалыптасқан тұжырымдардың негізділігі, соның ішінде тапсырманың жетекшісі басшылықтың адалдығы жеткіліксіз деген болжам жасай алатын ақпараттың болуы туралы мәселені қарау (А32 - А33 тармақтарын қара);

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- (ii) Жұмыс тобының сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларды орындау саласындағы біліктілікті, іскерліктер мен дағдыларды, сондай-ақ қаржылық есептілік саласындағы тәжірибені қоса алғанда, талап етілетін құзыреті мен мүмкіндіктері бар екенін растау:
  - a. Кәсіби стандарттарға, қолданыстағы заңнама талаптарына және нормативтік талаптарға сәйкес тексеру тапсырмасын орындау;
  - b. Қалыптасқан жағдайларда тиісті болатын қорытынды әзірлеуді қамтамасыз ету;
- (iii) Тапсырма бойынша құжаттаманы тиісінше жүргізгені үшін жауапкершілікті қабылдау.

Тапсырманы қабылдағаннан кейінгі ерекшеліктер

- 26. Тапсырма жетекшісі, егер ол бұрын белгілі болса, аудиторлық ұйымды тапсырмадан бас тартуға мәжбүр ететін ақпаратты алса, тапсырма жетекшісі мұндай ақпаратты дереу аудиторлық ұйымға осындай жағдайларда қажетті әрекеттерді бірлесіп жасау үшін хабарлауға міндетті.

Тиісті этикалық талаптарды сақтау

- 27. Барлық тапсырманы орындау барысында басшы жұмыс тобына қатысушылардың қолданылатын этикалық талаптарды сақтамағаны туралы куәліктерге бақылау және қажет болған жағдайда қызметтік тергеу жүргізу арқылы қырағылық танытуы керек. Егер аудиторлық ұйымның сапасын бақылау жүйесінің арқасында немесе қандай да бір жолмен тапсырманың жетекшісі жұмыс тобы мүшелерінің тиісті этикалық талаптарды сақтамағаны туралы білсе, ол аудиторлық ұйымның басқа өкілдерімен кеңескеннен кейін одан әрі әрекет ету жоспарын жасауға міндетті.

Мониторинг

- 28. Аудиторлық ұйымның сапасын бақылаудың тиімді жүйесі аудиторлық ұйымды сапаны бақылау жүйесіне қатысты оның саясаты мен процедуралары қойылған міндеттерге сәйкес келетініне, барабар және тиімді жұмыс істейтініне ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін мониторинг процесін де білдіреді. Тапсырма жетекшісі аудиторлық ұйым таратқан ең өзекті ақпаратпен расталған мониторинг нәтижелерін қарастыруы керек, егер мүмкін болса, желіге кіретін басқа аудиторлық ұйымдар, сондай-ақ мұндай ақпаратта көрсетілген кемшіліктердің шолу тапсырмасына әсер ете алатындығын тексеруі тиіс.

Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру және тексеру тапсырмаларын қабылдау және орындау

Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдауға және жалғастыруға және шолып тексеру тапсырмаларын қабылдауға және орындауға әсер ететін факторлар

- 29. Заңнамада немесе нормативтік талаптарда көзделген жағдайларды қоспағанда, практик маман, егер (A34 - A35 тармақтарын қара):

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- (a) Практик маман бұған сенімді емес болса:
  - (i) Тапсырманың ақылға қонымды мақсаты бар (А36 тармағын қара);
  - (ii) Қалыптасқан жағдайларда шолып тексеру бойынша тапсырманы орындау орынды болады (А37-тармағын қара);
- (b) Практик маманның тиісті этикалық талаптардың, оның ішінде тәуелсіздік талаптарының сақталуы қамтамасыз етілмейді деп пайымдауға негізі болса;
- (c) Практик маманның тапсырманың жағдайын алдын-ала түсінуі тексеру тапсырмасын орындау үшін қажетті ақпараттың қол жетімсіздігін немесе сенімсіздігін көрсетсе (А38 тармағын қара);
- (d) Практик маманның басшылықтың адалдығына күмәндануға негіз бар, оның пікірінше, ол шолып тексерудің дұрыс орындалуына әсер етуі мүмкін болса (А33 тармағын қара);
- (e) Корпоративтік басқаруға жауапты басшылық немесе тұлғалар жоспарланған тексеру тапсырмасының шарттары тұрғысынан практик маманның жұмыс көлемін шектейді, ал шектеу дәрежесі практик маман қаржылық есептілік туралы тұжырымнан болса шолып тексеру бойынша тапсырмадан бас тартуға міндетті

Тексеру тапсырмасын қабылдаудың міндетті шарттары

30. Тексеру тапсырмасын қабылдағанға дейін практик маман міндетті (А39 тармағын қара):
- (a) Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілікке қатысты осындай қаржылық есептілікті дайындау мақсаты туралы, сондай - ақ болжамды пайдаланушылар туралы түсінік алуды қоса алғанда, қаржылық есептілікті дайындау кезінде қолданылған тұжырымдама қолайлы болып табыла ма деп белгілеу; және (А40-А46-тармақтарды қара);
  - (b) Басшылықтан: түсінетінін және өз міндеттеріне сәйкес келетіндігін растайды нұсқаулықтан алу (А47 - А50 тармақтарын қара):
    - (i) Қолданыстағы тұжырымдаманың талаптарына сәйкес қаржылық есептілікті дайындау бойынша, қажет болған кезде оны дұрыс ұсыну жөніндегі міндетті қоса алғанда;
    - (ii) Басшылықтың пікірінше, ықтимал іс-әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалаушылықтары жоқ қаржылық есептілікті дайындауды қамтамасыз ету үшін қажет ішкі бақылау жүйесін енгізу;
    - (iii) Практик маманға беру:
      - a. Бухгалтерлік есеп деректері, бастапқы құжаттама және басқа материалдар сияқты қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылыққа белгілі барлық ақпаратқа қол жеткізу маңызды;
      - b. Практик маман шолып тексеру мақсаттары күні басшылығынан талап ете алатын қосымша ақпарат;
      - c. Практик маманға дәлелдемелер алу талап етілетін ұйым ішіндегі тұлғаларға кедергісіз хабарласу мүмкіндігі.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

31. Егер практик маман тексеру тапсырмасын қабылдаудың жоғарыда аталған міндетті шарттарының кез-келгенін орындауға қанағаттанбаса, ол оны басшылықпен немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен талқылауға міндетті. Егер ұйым аталған міндетті шарттардың тиісті орындалуын қамтамасыз ете алмаса, практик маман тапсырманы қабылдаудан бас тартуға міндетті, оның міндетін қабылдау заңмен немесе нормативтік актімен қарастырылған жағдайларды қоспағанда. Алайда, мұндай жағдайларда орындалатын тапсырма осы ШТХС-ның талаптарына сәйкес келмейді. Сондықтан, қорытынды мәтінінде практик маман тапсырманың осы ШТХС-ға сәйкес орындалғанын көрсетпеуі тиіс.
32. Егер практик маман тапсырманы қабылдағаннан кейін кез-келген міндетті шарттардың орындалуына қанағаттанбаса, ол бұл жағдайды басшылықпен немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен талқылап, мыналарды анықтауы керек:
  - (a) Бұл мәселені шешуге болады ма;
  - (b) Тапсырманы орындауды жалғастыру орынды ма;
  - (c) Бұл мәселе туралы қорытындыда хабарлау керек пе, егер «иә» болса қалайшы және қандай түрде.

Практик маманның қорытындысының тұжырымдары заңмен немесе нормативтік актімен белгіленген жағдайда қосымша пікірлер

33. Тапсырма бойынша практик маманның қорытындысында, егер қорытынды 86-тармақтың талаптарын қанағаттандырса ғана, тапсырма осы ШТХС-ға сәйкес орындалғаны көрсетілуі мүмкін.
34. Шолып тексеру қандай да бір юрисдикцияның қолданыстағы заңнамасына немесе нормативтік талаптарына сәйкес орындалатын кейбір жағдайларда мұндай юрисдикцияның заңнамасы немесе нормативтік талаптары осы ШТХС көзделгендерден нысаны немесе терминологиясы бойынша айтарлықтай ерекшеленетін практик маман қорытындысының форматын немесе тұжырымдарын белгілеуі мүмкін. Мұндай жағдайларда практик маман пайдаланушылардың қаржылық есептілікті шолып тексерудің нәтижелері бойынша алынған сенімділікті дұрыс түсіндірмеу ықтималдығы бар-жоғын анықтауға және егер мұндай ықтималдық болса, практик маманның қорытындысында қандай қосымша түсіндірулер мұндай ықтималды азайтуға көмектесетінін анықтауға міндетті (A51, A148 тармақтарын қара).
35. Егер практик маманның пікірінше, мұндай қосымша түсінік дұрыс түсінбеу ықтималдығын азайтуға көмектеспесе, ол тапсырманы заңға немесе нормативтік актіге сәйкес қабылдауға міндетті жағдайларды қоспағанда, тапсырмадан бас тартуға міндетті. Осындай заңға немесе нормативтік актіге сәйкес жүргізілетін шолып тексеру осы ШТХС-ның талаптарына сәйкес келмейді. Сондықтан, қорытынды мәтінінде практик маман тапсырманың осы ШТХС-ға сәйкес орындалғанын көрсетпеуі керек (A51, A148 тармақтарын қара).

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Тапсырма шарттарын келісу

36. Практик маман тапсырманың шарттарын басшылықпен немесе егер мүмкін болса, оны орындау басталғанға дейін корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен келісуге міндетті.
37. Тапсырманың келісілген шарттары тапсырма шарттары туралы келісім хатында немесе қандай да бір басқа қолайлы нысанда жасалған жазбаша келісімде бекітіледі және мыналарды қамтуы тиіс (A52 - A54, A56 тармақтарын қара):
  - (a) Қаржылық есептілікті болжамды пайдалану және тарату, сондай-ақ оны пайдалануға және, егер қолданылса, таратуға кез келген шектеулер туралы ақпарат;
  - (b) Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына нұсқау;
  - (c) Шолып тексеру бойынша тапсырманың мақсаты мен көлемі;
  - (d) Практик маманның жауапкершілігі;
  - (e) Басшылықтың, оның ішінде 30(b) - тармақта аталған тұлғалардың міндеттері (A47-A50, A55-тармақтарды қара);
  - (f) Тапсырма аудит емес және практик маман қаржылық есептілік туралы аудиторлық пікір білдірмейді деген мәлімдеме;
  - (g) Практик маман шығаратын қорытындының болжамды нысаны мен мазмұнына сілтеме және қорытындының нысаны мен мазмұны болжанғаннан өзгеше болуы мүмкін ықтимал мән-жайлар туралы өтініш.

Қайталанатын тапсырмалар

38. Шолып тексеруі бойынша қайталама тапсырмаларды орындау кезінде практик маман тапсырманың шарттарын қайта қарау, оның ішінде тапсырманы қабылдау шарттарын өзгерту қажеттілігі бар-жоғын және басшылыққа немесе егер мүмкін болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға тапсырманың қазіргі шарттары туралы тағы бір рет еске салу керек пе (A57 тармақты қара).

Шолып тексеру бойынша тапсырма шарттарындағы өзгерістерді қабылдау

39. Ақылға қонымды негіздеме болмаған жағдайда практик маман тапсырма шарттарына қандай да бір өзгеріс енгізуге келіспеуге міндеттенеді (A58-A60 тармақтарын қара).
40. Егер шолып тексеру бойынша тапсырма аяқталғанға дейін практик маман сенімділікті қамтамасыз ету болжанбайтын тапсырмаға тапсырманың сипатын өзгерту туралы сұрау алса, практик маман тапсырманың сипатын өзгерту үшін ақылға қонымды негіздеменің болуын белгілеуге міндетті (A61 - A62 тармақтарды қара).
41. Егер шарттардың өзгеруі тапсырманы орындау барысында орын алса, практик маман мен басшылық немесе егер мүмкін болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар тапсырманың шарттары туралы келісім хатында немесе қандай да бір басқа қолайлы нысанда жасалған жазбаша келісімде тапсырманың жаңа шарттарын келісуге және құжаттауға міндетті.

Басшылықпен және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

42. Шолып тексеру бойынша тапсырманы орындау барысында практик маман басшылыққа немесе, егер мүмкін болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға, оның кәсіби ұйғарымы бойынша басшылық немесе егер мүмкін болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар үшін жеткілікті түрде елеулі болып табылатын шолып тексеру бойынша тапсырмаға қатысты барлық мән-жайлар туралы уақтылы хабарлауға міндетті, оларға назар аударды (А63 - А69 тармақтарын қара).

Тапсырманы орындау

Қаржылық есептілікті шолып тексеру кезіндегі маңыздылық

43. Практик маман жалпы қаржылық есептілік үшін маңыздылық деңгейін белгілеуге және алынған көрсеткішті оларды орындағаннан кейін алынатын процедураларды әзірлеу және нәтижелерді бағалау кезінде пайдалануға міндетті (А70-А73 тармақтарын қара).
44. Егер шолып тексеру барысында практик маман, егер ол бұрын белгілі болса, оны басынан бастап басқа маңыздылық деңгейін белгілеуге мәжбүр ететін ақпаратты алса, онда ол қаржылық есептілік үшін маңыздылық деңгейін тұтастай қайта қарауға міндетті (А74-тармақты қара).

Практик маманның ұйым қызметін және ол жүзеге асырылатын ортаны түсінуі

45. Практик маман ұйымның қызметін және ол жүзеге асырылатын ортаны, сондай - ақ қаржылық есептілік салаларын анықтау үшін қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасын нақты түсінуге міндетті, оларда елеулі бұрмаланулардың туындау ықтималдығы неғұрлым жоғары және осындай салаларды зерттеу үшін процедураларды әзірлеу үшін негіз қамтамасыз етеді (А75-А77 тармақтарын қара).
46. Практик маманның ұйымның қызметін және ол жүзеге асырылатын ортаны түсінуі мыналарды қамтуы тиіс (А78, А87, А89-тармақтарды қара):
- (a) Тиісті салалық, реттеуші және өзге де сыртқы факторлар, оның ішінде қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы;
  - (b) Ұйымның сипаты, оның ішінде:
    - (i) Операциялық қызмет;
    - (ii) Меншік құрылымы және басқару;
    - (iii) Ұйым жүзеге асыратын және ол жоспарлаған инвестициялардың түрлері;
    - (iv) Қаржыландыру тәртібі және ұйымның құрылымы;
    - (v) Ұйымның мақсаттары мен стратегиялары;
  - (c) Ұйымның бухгалтерлік есеп жүйелері мен деректері;
  - (d) Ұйымның есеп саясатын таңдау және қолдану тәртібі.

Процедураларды әзірлеу және орындау

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

47. Жалпы қаржылық есептілік туралы қорытындыны қалыптастыру үшін жеткілікті тиісті дәлелдемелерді алу процесінде практик маман сұрау салуларды әзірлеуге және жіберуге және талдамалық процедураларды орындауға міндетті (А79 - А83, А87, А90-тармақтарды қара):
- (a) Қаржылық есептіліктің барлық маңызды баптарын, оның ішінде ақпаратты ашуды зерделеу мақсатында;
  - (b) Елеулі бұрмаланулар туындауы ықтимал қаржылық есептілік салаларына назар аудару мақсатында.
48. Практик маман басшылыққа және егер мүмкін болса, ұйым ішіндегі басқа тұлғаларға жіберген сұрау келесі мәселелерді қозғауы керек (А84 - А88 тармақтарын қара):
- (a) Басшылықтың қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасында талап етілетін елеулі бағалау мәндерін есептеу тәртібі;
  - (b) Осындай операцияларды жүргізу мақсатын қоса алғанда, байланысты тараптарды және олармен жасалатын операцияларды айқындау;
  - (c) Ұйымның қаржылық есептілігіне әсер еткен немесе әсер етуі мүмкін маңызды, әдеттегідей емес немесе күрделі мәмілелер, оқиғалар немесе мәселелер туралы ақпарат алу, соның ішінде:
    - (i) Ұйымның шаруашылық немесе операциялық қызметіндегі елеулі өзгерістер туралы
    - (ii) Қаржыландыру шарттарын, қарыз шарттарын немесе борыштар бойынша шектеу талаптарын қоса алғанда, ұйымның қаржылық есептілігіне елеулі әсер ететін шарттар талаптарының елеулі өзгерістері;
    - (iii) Маңызды бухгалтерлік жазбалар немесе қаржылық есептілікке басқа түзетулер;
    - (iv) Есепті кезеңнің соңына жақын жүргізілген немесе танылған Елеулі операциялар;
    - (v) Алдыңғы тапсырмаларды орындау барысында анықталған барлық түзетілмеген бұрмаланулардың жай-күйі;
    - (vi) Байланысты тараптармен операцияларды немесе олармен қарым-қатынастарды ұйымдастыру үшін әсер ету немесе ықтимал салдарлар;
  - (d) Кез келген нақты, болжамды немесе айып тағылатын:
    - (i) Ұйымға әсер ететін ықтимал немесе заңсыз іс-әрекеттер;
    - (ii) Салық салу және зейнетақымен қамсыздандыру саласындағы заңдар мен нормативтік актілер сияқты қаржылық есептіліктегі маңызды сомаларды анықтауға және ақпаратты ашуға тікелей әсер ететін заңдардың немесе нормативтік актілердің талаптарын орындамау жағдайлары;
  - (e) Басшылықтың қаржылық есептілік күні мен практик маманның қаржылық есептілікті түзетуді немесе онда тиісті ақпаратты ашуды талап ететін қорытынды дайындау күні арасындағы кезеңде болған оқиғаларды анықтау және талдау фактісін растау;
  - (f) Басшылық ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетін бағалайтын негіз (А89 тармағын қара);

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- (g) Ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне күмән келтіруі мүмкін оқиғалар немесе жағдайлар;
- (h) Онда ашылған ақпаратты қоса алғанда ұйымның қаржылық есептілігіне әсер еткен немесе әсер етуі мүмкін елеулі міндеттемелер, шарттық немесе шартты міндеттемелер;
- (i) Қаралып жатқан есепті кезеңде жүргізілген ақшалай емес нысандағы елеулі операциялар немесе ақшалай есеп айырысуды болжамайтын операциялар.

49. Талдамалық процедураларды әзірлеу кезінде практик маман ұйымның бухгалтерлік есеп жүйесінен алынған мәліметтер мен бухгалтерлік жазбалар осындай процедураларды орындау үшін жеткілікті екенін түсінуге міндетті (A90-A92 тармағын қара).

Ерекше жағдайларды зерттеуге арналған процедуралар

Байланысты тараптар

- 50. Шолып тексеру барысында практик маман бұрын басшылық анықтамаған немесе басшылық практик маманға хабарламаған байланысты тараптармен өзара қарым-қатынастардың немесе операциялардың болуын көрсетуі мүмкін уағдаластықтарға немесе ақпаратқа қырағылық танытуы тиіс.
- 51. Егер шолып тексеру барысында практик маман ұйымның әдеттегі іскерлік айналымынан тыс маңызды операцияларды анықтаса, ол басшылықтан келесі туралы ақпарат сұрауға міндетті:
  - (a) Мұндай операциялардың сипаты қандай;
  - (b) Мұндай операцияларға байланысты тараптар қатыса ала ма;
  - (c) Мұндай операциялардың экономикалық негізділігі бар ма немесе мұндай негізділіктің болмауы.

Ықылассыз әрекеттер мен заңдарды немесе нормативтік актілерді ұстанбауы

- 52. Ұйымдағы нақты немесе болжамды теріс пиғылды әрекеттерді көрсететін немесе заңдарды немесе нормативтік актілерді сақтамайтын белгі болған кезде практик маман:
  - (a) Мұндай ақпаратты белгіленген тәртіппен тиісті деңгейдегі жоғары басшылықтың немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізу (A93 тармағын қара);
  - (b) Егер мұндай әсер күтілсе, басшылықтан қаржылық есептілікке әсер етуді бағалауды талап ету;
  - (c) Егер ол күтілсе, басшылық бағалаған теріс пиғылды іс-әрекеттердің немесе практик маманға хабарланған заңдардың немесе нормативтік актілердің сақталмауы салдарларының қаржылық есептілік туралы практик маманның қорытындысына және оның қорытындысына әсерін талдау;
  - (d) Заңның, нормативтік актілердің немесе тиісті этикалық талаптардың сәйкес келеме екендігін анықтау: (A94-A98 тармағын қара)
    - (i) Практик маманның ұйымнан тыс тиісті органға есеп беруін талап ету .

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- (ii) Ұйымнан тыс тиісті органның алдында есеп беру орынды болуы мүмкін міндеттерді белгілеу.

Қызметтің үздіксіздігі туралы болжам

- 53. Қаржылық есептілікті шолып тексеру ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетін зерттеуді қамтиды. Басшылықтың ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетін бағалауды зерделеу кезінде практик маман қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасының талаптарына сәйкес бағалауды дайындау процесінде басшылық сияқты кезенді қарастыруы керек, ал ұзақ кезең қаралған жағдайда практик маман заңды немесе нормативтік актілерді басшылыққа алады.
- 54. Егер шолып тексеруді жүргізу барысында практик маман ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне күмән келтіруі мүмкін оқиғалар немесе жағдайлар туралы білетін болса, ол міндетті (А99 тармағын қара):
  - (a) Ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне және осындай жоспарлардың шынайылығына әсер ететін әрі қарайғы іс-қимыл жоспарлары туралы басшылықты сұрау, сондай-ақ басшылық мұндай жоспарларды іске асыру нәтижелері ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетін арттырады деп санайтынын білу;
  - (b) Сұрау салу нәтижелерін бағалау, басшылықтың жауаптары жеткілікті негіз бере ме, жоқ па, соны анықтау:
    - (i) Егер қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі кәсіпорынның қызметін жалғастыру туралы болжамды қамтыса, қызметтің үздіксіздігі қағидаты негізінде қаржылық есептілікті ұсынуды жалғастыру; немесе
    - (ii) Қаржылық есептілікте елеулі бұрмалаулардың бар-жоғы туралы немесе қаржылық есептілік қызметтің үздіксіздігіне қатысты қандай да бір өзгеше түрде жаңылыстыратыны туралы қорытындыны қалыптастыру;
  - (c) Тексеру нәтижесінде практик маманға белгілі болған барлық тиісті ақпаратты ескере отырып нұсқаулықтың жауаптарын қарастыру.

Басқа тұлғалар орындаған жұмысты пайдалану

- 55. Шолып тексеруді жүргізу барысында практик маман бухгалтерлік есептен немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардан басқа, қандай да бір салада біліктілігі бар басқа да практик мамандар не тұлға немесе ұйым орындаған жұмысты пайдалану қажеттілігіне тап болуы мүмкін. Егер шолып тексеруді жүргізу барысында практик маман басқа практик маманды немесе сарапшыны тартса, ол осындай басқа практик маманның немесе сарапшының жұмысы практик маман ретінде оның мақсаттарына сәйкес келетініне көз жеткізу үшін тиісті шаралар қабылдауға міндетті (А80-тармақты қара).

Бухгалтерлік есеп деректері мен оның негізінде дайындалған қаржылық есептілік деректері арасындағы салыстыру

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

56. Практик маман қаржылық есептілік деректерінің қаржылық есептілік дайындалған ұйымның бухгалтерлік есеп деректерімен сәйкестігін растайтын дәлелдер алуға міндетті (А100 тармағын қара).

Практик маманға қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануы туралы белгілі болған жағдайда қосымша процедуралар

57. Егер практик маман қаржылық есептілік айтарлықтай бұрмалануы мүмкін деп есептейтін факт немесе фактілер туралы білсе, ол оған мүмкіндік беретін қосымша процедураларды әзірлеуге және жүргізуге міндетті (А101-А105 тармағын қара):

- (a) Немесе мұндай факт немесе фактілер жалпы қаржылық есептіліктің айтарлықтай бұрмалануына әкеледі деген төмен ықтималдық туралы қорытынды жасау,
- (b) Немесе мұндай факт немесе фактілер тұтастай алғанда қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануына әкелетінін анықтау.

Есепті күннен кейінгі оқиғалар

58. Егер практик маманға қаржылық есептілік күні мен оның қаржылық есептілікті түзетуді немесе онда тиісті ақпаратты ашуды талап ететін қорытынды дайындау күні арасындағы кезеңде болған оқиғалар туралы белгілі болса, ол басшылықтан осындай бұрмалауларды түзетуді талап етуге міндетті.

59. Қорытынды дайындалған күннен кейін практик маман қаржылық есептілікке қатысты қандай да бір процедураларды жүргізуге міндетті емес. Сонымен бірге, егер қорытынды дайындалған күннен кейін, бірақ қаржылық есептілік шығарылған күнге дейін практик маманға, егер ол қорытынды дайындалған күні белгілі болса, практик маманды қорытындыға өзгерістер енгізуге итермелейтін факт белгілі болса, практик маман міндетті:

- (a) Мұндай фактіні басшылықпен немесе егер мүмкін болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен талқылау;
- (b) Қаржылық есептілікке өзгерістер енгізу қажеттілігін белгілеу;
- (c) Егер мұндай қажеттілік туындаса, басшылықтан бұл фактіні қаржылық есептілікте қалай көрсетуге ниетті екенін сұрау.

60. Егер басшылық практик маманның пікірі бойынша олар енгізілуі тиіс жайларда қаржылық есептілікке өзгерістер енгізбесе, ал практик маман ұйымға өз қорытындысын берген болса, соңғысы басшылықты және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға тиісті өзгерістер енгізілгенге дейін қаржылық есептілікті шығарудан және үшінші тараптарға беруден бас тарту қажеттігі туралы хабарлауға міндетті. Егер, қаржылық есептілік қажетті өзгерістерсіз шығарылатын болса, практик маман шешім қабылдау кезінде үшінші тұлғалардың өзі берген қорытындыға сүйенуі мүмкін жағдайларды болдырмау үшін тиісті шараларды қабылдауға міндетті.

Жазбаша өтініштер

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

61. Практик маман басшылықтан тапсырманы орындаудың келісілген шарттарында көрсетілген өз міндеттерін толық көлемде орындағаны туралы жазбаша өтініш талап етуге міндетті. Жазбаша өтініште (А106-А108 тармақтарын қара) ақпарат көрсетілуі тиіс:

- (a) Басшылық қолданыстағы тұжырымдаманың талаптарына сәйкес қаржылық есептілікті дайындау бойынша өз міндеттерін толық көлемде орындады, қажет болған жағдайда оның дұрыс ұсынылу фактісін растауды қоса алғанда, сондай-ақ тапсырманы орындау шарттарында келісілгендей, практик маманға барлық қажетті ақпаратты және ақпаратқа қолжетімділікті ұсынды;
- (b) Барлық операциялар танылып, қаржылық есептілікте көрсетіледі.

Егер заңда немесе нормативтік актілерде басшылықтың оның міндеттері туралы ресми жазбаша хабарламалар дайындауы көзделсе және практик маман мұндай хабарламалар осы тармақтың (a) - (b) тармақшаларында санамаланған жекелеген немесе барлық өтініштерді қанағаттандырады деп есептесе, мұндай хабарламаларда көрсетілген фактілерді жазбаша өтінішке енгізбеуге болады.

62. Практик маман сонымен қатар басшылықтан келесі ақпарат берілгенін растайтын жазбаша өтініштерді талап етуге міндетті(А10 7-тармақты қара):

- (a) Ұйымның байланысты тараптарының сәйкестендіру деректері және басшылыққа белгілі, байланысты тараптармен барлық өзара қарым-қатынастар мен операциялар туралы мәліметтер;
- (b) Басшылыққа белгілі және ұйымға әсер етуі мүмкін кез-келген нақты немесе болжамды ықтимал әрекеттер туралы маңызды фактілер;
- (c) Ұйымның қаржылық есептілігіне әсер ететін заңдар мен нормативтік актілердің расталған немесе мүмкін сақталмауы;
- (d) Қызметтің үздіксіздігі туралы жорамалды пайдалана отырып, қаржылық есептілікті дайындауға қатысты барлық ақпарат;
- (e) Оларға қатысты қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы түзетулер енгізуді немесе ақпаратты ашуды талап ететін қаржылық есептілік күнінен кейін болған барлық оқиғалардың тиісті түрде ескерілгенін немесе олар туралы ақпарат ашылғанын растау;
- (f) Ұйымның қаржылық есептілігіне, онда ашылған ақпаратты қоса алғанда, әсер еткен немесе ықпал етуі мүмкін елеулі міндеттемелер, шарттық немесе шартты міндеттемелер;
- (g) Қаралып жатқан есепті кезеңде жүргізілген ақшалай емес нысандағы елеулі операциялар немесе ақшалай есеп айырысуды болжамайтын операциялар.

63. Егер басшылық бір немесе бірнеше талап етілген жазбаша өтініштерді бермесе, практик маман міндетті (А106 тармақты қара):

- (a) Осындай фактіні басшылықпен және егер мүмкін болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен талқылау;
- (b) Басшылықтың адалдығын және осындай қайта бағалаудың мәлімдемелердің (ауызша немесе жазбаша) және жалпы дәлелдемелердің сенімділігіне әсерін қайта бағалау;

ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

(с) Тиісті іс-қимыл жасау, оның ішінде осы ШТХС-ға сәйкес практик маманның қорытындысында ұсынылуы керек қорытындыға қалай әсер етуі мүмкін екенін анықтау.

64. Егер қолданыстағы заңнамада немесе нормативтік актілерде мұндай тоқтату көзделген болса, практик маман қаржылық есептілік туралы қорытындыдан бас тартуға немесе тапсырманы орындауды тоқтатуға міндетті, егер:

(а) Басшылықтың адалдығына айтарлықтай күмән бар деп санайды, осыған байланысты жазбаша мәлімдемелер сенімді емес;

(б) Басшылық б1-тармақта көзделген талап етілген өтініштерді ұсынған жоқ.

Жазбаша өтініш ұсынылған күн мен кезең немесе кезеңдер

65. Жазбаша өтініштердің күні практик маманның қорытындыны дайындаған күніне барынша жақын болуы тиіс, бірақ одан кейін емес. Жазбаша өтініштер барлық қаржылық есептілік бойынша және практик маманның қорытындысында көрсетілген кезең немесе кезеңдер үшін дайындалуы тиіс.

Процедураларды орындау нәтижелері бойынша алынған дәлелдемелерді бағалау

66. Практик маман процедураларды орындау нәтижелері бойынша жеткілікті тиісті дәлелдемелер алынғанын анықтауға міндетті. Егер мұндай дәлелдемелер алынбаса, практик маман қаржылық есептілік туралы қорытынды жасау үшін қалыптасқан жағдайларда қажет деп санайтын өзге де процедураларды орындауға міндетті (А109-тармақты қара).

67. Егер практик маман тұжырымды қалыптастыру үшін жеткілікті тиісті дәлелдер ала алмаса, ол басшылықпен және егер мүмкін болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен осындай шектеулердің шолып тексерудің көлеміне әсерін талқылауға міндетті (А110 - А1 11 тармақтарын қара).

Практик маманның қорытындысына әсерін бағалау

68. Практик маман оның қорытындысына әсерін анықтау мақсатында процедураларды орындау нәтижелері бойынша алынған дәлелдемелерді бағалауға міндетті (А109-тармақты қара).

Практик маманның қаржылық есептілік туралы тұжырымды қалыптастыруы

Қаржылық есептілікті дайындау кезінде пайдаланылған қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын қарау

69. Қаржылық есептілік туралы қорытындыны қалыптастыру кезінде практик маман міндетті:

(а) Қаржылық есептілікте есептіліктің қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына сәйкес дайындалғандығы туралы нұсқаудың бар-жоғын анықтау (А112 - А113-тармақтарды қара);

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- (b) Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы талаптарының және орындалған процедуралардың нәтижелері мәтiнiнде:
  - (i) Қаржылық есептiлiкте пайдаланылған терминология, оның iшiнде қаржылық есептiлiк жиынтығын құрайтын әрбiр есептiң атауы орынды және негiзделген болып табылады;
  - (ii) Қаржылық есептiлiкте есепке алу саясатының таңдалған және қолданылған елеулi қағидаттары туралы ақпарат барабар ашылған;
  - (iii) Есептiк саясаттың таңдалған және қолданылатын ережелерi қаржылық есептiлiктi дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына сәйкес келе ме және олар тиiстi болып табыла ма;
  - (iv) Басшылық есептеген бағалау мәндерi негiзделген болып ұсынылады;
  - (v) Қаржылық есептiлiкте ұсынылған ақпарат орынды, дұрыс, салыстырмалы және түсiнiктi болып табылады;
  - (vi) Қаржылық есептiлiкте болжамды пайдаланушыларға қаржылық есептiлiкте келтiрiлген ақпаратқа елеулi операциялар мен оқиғалардың әсерiн түсiнуге мүмкiндiк беретiн ақпарат барабар ашылған (A114-A116-тармақтарды қара).

70. Практик маман әсердi қарастыруға мiндеттi:

- (a) Жалпы қаржылық есептiлiкке ұйымның өткен кезеңдегi қаржылық есептiлiгiн шолып тексеру барысында және шолып тексеру барысында анықталған түзетiлмеген бұрмалаушылықтар;
- (b) Ұйымның есеп саясатының сапалық сипаттамалары, оның iшiнде басшылықтың ықтимал пiкiрлерiнiң бұрмалану белгiлерi (A117 - A118 тармақтарын қара).

71. Егер қаржылық есептiлiктi дайындау сенiмдi ұсыну тұжырымдамасын пайдалана отырып жүргiзiлген болса, практик маман да мiндеттi (A115-тармақты қара):

- (a) ұсынудың жалпы нысаны, қаржылық есептiлiктiң құрылымы мен мазмұны оны дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес келетiндiгiн бағалау;
- (b) қаржылық есептiлiк, оның iшiнде оның ескертпелерi негiзiнде жатқан операциялар мен оқиғаларды тұтастай қаржылық есептiлiк туралы шынайы ұсынуды қамтамасыз ететiндей немесе шынайы және шынайы (жағдайға байланысты) ұсыну беретiндей етiп ұсынатындығын анықтау

Тұжырым нысандары

72. Практик маманның қаржылық есептiлiк туралы өзгертiлмеген, сондай-ақ өзгертiлген тұжырымы қаржылық есептiлiктi дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасының талаптарымен айқындалатын нысанға сәйкес келуi тиiс.

Өзгертiлмеген қорытынды

73. Егер жұмысты орындау барысында қаржылық есептiлiктi дайындауда қолданылатын тұжырымға сәйкес барлық маңызды қатынастарда дайындалмағанын көрсететiнi туралы куәландыратын ешқандай фактiлер оның назарын аудармады деген қорытындыны қалыптастыруға мүмкiндiк беретiн шектеулi сенiмдiлiкке ие болса, практик маман қаржылық есептiлiк туралы өзiнiң жалпы өзгертiлмеген қорытындысын қалыптастыруға мiндеттi.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

74. Өзгертілмеген қорытындыны жасай отырып, практик маман, егер заңда немесе нормативтік актілерде өзгеше көзделмесе, жағдайға байланысты келесі тұжырымдардың бірін қолдануға міндетті (A119 - A120 тармақтарын қара):
- (a) «Ескертпемен қорытындыны қалыптастыру үшін негіз» бөлімінде сипатталған фактінің (сипатталған фактілердің) әсерін қоспағанда, біз жүргізген шолып тексеру нәтижелері бойынша, біз қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасының талаптарына сәйкес (сенімділікті ұсынатын тұжырымды қолдана отырып дайындалған қаржылық есептілік үшін) ... қаржылық есептілік барлық елеулі қатынастарда шынайы (немесе шынайы және сенімді түсінік бермейді) көрсетілмейді деп пайымдауға негіз болатын фактілерді таппадық» немесе
  - (b) «Жүргізілген шолып тексерудің нәтижелері бойынша біз қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасының талаптарына сәйкес (сенімділікті ұсынатын тұжырымды қолдана отырып дайындалған қаржылық есептілік үшін) осы қаржылық есептілік барлық елеулі қатынастарда дайындалмады деп пайымдауға негіз болатын фактілерді анықтаған жоқпыз».

Өзгертілген қорытынды

75. Практик маман өзінің қаржылық есептілік туралы қорытындысында өзгертілген қорытынды жасауға, не:
- (a) Не орындалған процедуралар мен алынған дәлелдемелердің негізінде қаржылық есептіліктің айтарлықтай бұрмаланғанын анықтауға міндетті;
  - (b) Не жалпы қаржылық есептілік үшін елеулі болып табылатын қаржылық есептіліктің бір немесе бірнеше баптарына қатысты жеткілікті тиісті дәлелдемелер ала алмайды.
76. Егер практик маман қаржылық есептілік туралы өзгертілген қорытынды жасаса, ол:
- (a) Қаржылық есептілік туралы тұжырым жасалатын қорытынды бөлімде «Ескертпемен қорытынды», «Теріс қорытынды» немесе «Тұжырымнан бас тарту» (жағдайға байланысты) тақырып атауын пайдалануға;
  - (b) Өзгерту үшін негіз болған фактіні сипаттауға және осындай сипаттаманы қорытындының жеке бөлімінде тиісті тақырып атауымен ұсынуға (мысалы, «Ескертпесі бар тұжырымда қалыптастыруға негіз», «Теріс қорытындыны қалыптастыруға негіз» немесе «Тұжырымнан бас тартуға негіз») міндетті, бұл ретте мұндай бөлім тұжырымы бар бөлімнің алдында (бұдан әрі - «Тұжырымнан бас тартуға негіз» бөлімі) орналасуы тиіс.

Қаржылық есептілік елеулі бұрмалаушылықтарды қамтиды

77. Егер практик маман қаржылық есептілікте елеулі бұрмаланулардың болуын анықтаса, ол:

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- (a) Егер өзгерту үшін негіз болатын фактінің (фактілерді білдіретін фактілердің) әсері қаржылық есептілік үшін маңызды, бірақ жан-жақты емес деп тұжырымдайтын болса, ескертуі бар тұжырымды;
  - (b) Егер өзгерту үшін негіз болатын фактінің (фактілерді білдіретін фактілердің) әсері қаржылық есептілік үшін маңызды, бірақ жан-жақты болса, теріс тұжырымды қалыптастыруға міндетті
78. Қаржылық есептілікте елеулі бұрмалаушылықтың болуына байланысты ескертпесі бар тұжырымды жасай отырып, практик маман, егер заңда немесе нормативтік актілерде өзгеше көзделмесе, мынадай тұжырымдардың бірін (жағдайға байланысты) пайдалануға міндетті:
- (a) «Ескертпемен қорытындыны қалыптастыру үшін негіз» бөлімінде сипатталған фактінің (сипатталған фактілердің) әсерін қоспағанда, біз жүргізген шолып тексеру нәтижелері бойынша, біз қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасының талаптарына сәйкес (сенімділікті ұсынатын тұжырымды қолдана отырып дайындалған қаржылық есептілік үшін) ... қаржылық есептілік барлық елеулі қатынастарда шынайы (немесе шынайы және сенімді түсінік бермейді) көрсетілмейді деп пайымдауға негіз болатын фактілерді таппадық» немесе
  - (b) «Ескертпемен қорытындыны қалыптастыру үшін негіз» бөлімінде сипатталған фактінің (сипатталған фактілердің) әсерін есепке алмағанда, біз жүргізген шолып тексеру нәтижелері бойынша, біз қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасының талаптарына сәйкес (сенімділікті ұсынатын тұжырымды қолдана отырып дайындалған қаржылық есептілік үшін) ... қаржылық есептілік барлық елеулі қатынастарда әзірленбеген деп болжам жасауға негіз болатын фактілерді таппадық».
79. Қаржылық есептілік туралы теріс қорытынды жасай отырып, практик маман, егер заңда немесе нормативтік актілерде өзгеше көзделмесе, келесі тұжырымдардың бірін қолдануға міндетті:
- (a) «Ескертпемен қорытындыны қалыптастыру үшін негіз» бөлімінде сипатталған фактінің (сипатталған фактілердің) әсерін қоспағанда, біз жүргізген шолып тексеру нәтижелері бойынша, біз қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасының талаптарына сәйкес (сенімділікті ұсынатын тұжырымды қолдана отырып дайындалған қаржылық есептілік үшін) ... қаржылық есептілік барлық елеулі қатынастарда шынайы (немесе шынайы және сенімді түсінік бермейді) көрсетілмейді деп пайымдауға негіз болатын фактілерді таппадық» немесе
  - (b) «Ескертпемен қорытындыны қалыптастыру үшін негіз» бөлімінде сипатталған фактінің (сипатталған фактілердің) әсерін ескере отырып, біз қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасының талаптарына сәйкес (сенімділікті ұсынатын тұжырымды қолдана отырып дайындалған қаржылық есептілік үшін) ... қаржылық есептілік барлық елеулі қатынастарда әзірленбеген деп есептейміз».
80. «Тұжырым үшін негізі» бөлімінде ескертумен немесе теріс қорытындымен тұжырымды қалыптастыруға себеп болған елеулі бұрмалауларға қатысты практик маман:

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- (a) Егер елеулі бұрмалау қаржылық есептілікте ұсынылған нақты сомалармен (оның ішінде сандық деректермен) байланысты болса, бұл мүмкін болмайтын жағдайларды қоспағанда, бұрмалаудың қаржылық әсерін сипаттауға және бағалауға.
- (b) Егер елеулі бұрмалау сипаттамалық ақпаратқа жататын болса, ашылған ақпаратты бұрмалау неден тұратынын түсіндіруге;
- (c) Егер елеулі бұрмалау болмаған, бірақ ашылуы тиіс болған ақпаратқа қатысты қалып қалған ақпараттың мәнін сипаттауға міндетті. Егер бұл іс жүзінде мүмкін болса және заңмен немесе нормативтік актілермен тыйым салынбаса, практик маман қалыс қалған ақпаратты осы бөлімге енгізуге міндетті.

Жеткілікті тиісті дәлелдер ала алмау

81. Егер практик маман жеткілікті тиісті дәлелдер ала алмауына байланысты қаржылық есептілік туралы қорытынды жасай алмаса, ол:

- (a) Егер айқындалмаған бұрмалаулардың (олар болған кезде) қаржылық есептілікке ықтимал әсері елеулі, бірақ жан-жақты емес болуы мүмкін деп есептесе, ескертпемен тұжырым жасауға немесе
- (b) Егер ол қаржылық есептілікке анықталмаған бұрмаланулардың (олар болған жағдайда) ықтимал әсері елеулі, жан-жақты да болуы мүмкін деп санаса, тұжырымнан бас тартуға міндетті.

82. Егер (A121 - A123 тармақтарын қара):

- (a) Практик маман тапсырманы қабылдағаннан кейін басшылық тарапынан шолып тексерудің көлемін шектеу салдарынан, қаржылық есептілік туралы қорытындыны қалыптастыру үшін жеткілікті тиісті дәлелдемелер ала алмаса;
- (b) Практик маман анықталмаған бұрмаланулардың қаржылық есептілікке ықтимал әсері айтарлықтай және жан-жақты екенін анықтаса;
- (c) Тапсырмадан бас тарту қолданыстағы заңнамаға немесе нормативтік актілерге сәйкес мүмкін болса практик маман тапсырмадан бас тартуға міндетті.

83. Жеткілікті тиісті дәлелдемелерді ала алмауына байланысты ескертпемен қорытынды жасай отырып, практик маман, егер заңда немесе нормативтік актілерде өзгеше көзделмесе, мынадай тұжырымдардың бірін (жағдайға байланысты) пайдалануға міндетті:

- (a) «Ескертпемен қорытындыны қалыптастыру үшін негіз» бөлімінде сипатталған фактінің (сипатталған фактілердің) әсерін қоспағанда, біз жүргізген шолып тексеру нәтижелері бойынша, біз қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасының талаптарына сәйкес (сенімділікті ұсынатын тұжырымды қолдана отырып дайындалған қаржылық есептілік үшін) ... қаржылық есептілік барлық елеулі қатынастарда шынайы (немесе шынайы және сенімді түсінік бермейді) көрсетілмейді деп пайымдауға негіз болатын фактілерді таппадық» немесе
- (b) «Ескертпемен қорытындыны қалыптастыру үшін негіз» бөлімінде сипатталған фактінің (сипатталған фактілердің) әсерін есепке алмағанда, біз жүргізген шолып тексеру нәтижелері бойынша, біз қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасының талаптарына сәйкес (сенімділікті ұсынатын

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

тұжырымды қолдана отырып дайындалған қаржылық есептілік үшін) ... қаржылық есептілік барлық елеулі қатынастарда әзірленбеген деп болжам жасауға негіз болатын фактілерді таппадық».

84. Қаржылық есептілік туралы қорытындыдан бас тартуды білдіре отырып, практик маман «Тұжырым» бөлімінде мынадай ақпаратты көрсетуге міндетті:
- (a) «Тұжырымнан бас тартуға негіздеме» бөлімінде сипатталған фактінің елеулілігі себебінен практик маман қаржылық есептілік туралы тұжырымды қалыптастыру үшін жеткілікті тиісті дәлелдемелер ала алмады;
  - (b) демек, практик маман қаржылық есептілік туралы қорытынды жасамайды.
85. Жеткілікті тиісті дәлелдемелерді алу мүмкін еместігіне байланысты ескертпесі бар тұжырымды жасай отырып не тұжырымнан бас тартуды білдіре отырып, практик маман жеткілікті тиісті дәлелдемелерді алу мүмкін болмайтын себепті немесе себептерді көрсетуге міндетті.

Практик маманның қорытындысы

86. Шолып тексеру бойынша тапсырманы орындау нәтижелері бойынша практик маманның қорытындысы жазбаша түрде рәсімделуі және мынадай элементтерден тұруы тиіс (A124 - A127, A148, A150 тармақтарды қара):
- (a) Құжаттың шолып тексеру бойынша тәуелсіз практик маманның қорытындысы болып табылатынын нақты көрсететін тақырып;
  - (b) Тапсырма мән-жайларымен көзделген адресат немесе адресаттар;
  - (c) Кіріспе бөлім:
    - (i) Шолып тексерудің нысанасы болып табылатын қаржылық есептіліктің құрамын, оның ішінде қаржылық есептілік жинағында ұсынылған әрбір есептің атауын, сондай-ақ әрбір осындай есеп дайындалған күні мен кезеңін көрсетеді;
    - (ii) Есеп саясатының маңызды қағидаттарының қысқаша мазмұндамасына сілтемені және басқа да түсіндірме ақпаратты қамтиды;
    - (iii) Қаржылық есептілікті шолып тексеруді жүргізу фактісін растайды;
  - (d) Басшылықтың жауапты екендігі туралы түсіндірмені қоса алғанда, қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігін сипаттау (A128 - A131-тармақтарды қара):
    - (i) Қолданыстағы тұжырымдаманың талаптарына сәйкес қаржылық есептілікті дайындау үшін, қажет болған кезде оны дұрыс ұсыну жөніндегі міндетті қоса алғанда;
    - (ii) Ықылассыз іс-әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалаушылықтары жоқ қаржылық есептілікті дайындау үшін қажет деп санайтын ішкі бақылау жүйесі үшін
  - (e) Егер қаржылық есептілік арнайы мақсаттағы қаржылық есептілікті білдіретін болса:

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- (i) Қаржылық есептілікті дайындау мақсатының сипаттамасы және егер қажет болса, болжамды пайдаланушылар туралы ақпарат немесе осындай ақпарат қамтылған арнайы мақсаттағы қаржылық есептілікке ескертпеге сілтеме;
  - (ii) Егер осындай қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылықта дайындықтың бірнеше тұжырымдамасынан таңдау мүмкіндігі болса, қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылықтың жауапкершілігі түсіндірілетін қорытынды бөлімінде қалыптасқан жағдайларда қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасының қолайлылығын белгілеу жөніндегі басшылықтың міндетін атап өту қажет;
- (f) Практик маманның осы стандартқа және қажет болған жағдайда қолданылатын заңнамаға немесе нормативтік талаптарға сілтемені қоса алғанда, қаржылық есептілік туралы қорытынды жасау міндетін сипаттау (A132 - 133, A149-тармақтарды қара);
- (g) Қаржылық есептілікті және тексеру көлемі бойынша шектеулерді шолып тексерудің сипаттамасы, сондай-ақ мынадай өтініштер(A134-тармақты қара):
- (i) Осы ШТХС-ға сәйкес тексеру тапсырмасы шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма болып табылады;
  - (ii) Практик маман негізінен басшылыққа және, егер мүмкін болса, ұйым ішіндегі басқа тұлғаларға, сондай-ақ талдамалық процедураларға жүгінуден тұратын процедураларды орындайды және алынған дәлелдемелерді бағалайды;
  - (iii) Шолып тексеру барысында орындалатын процедуралардың көлемі аудиттің халықаралық стандарттарына (ХАС) сәйкес жүргізілетін аудит барысында орындалатын процедуралардың көлемінен едәуір аз, осыған байланысты практик маман қаржылық есептілік туралы аудиторлық пікірін білдірмейді;
- (h) «Тұжырым» бөлімі мыналарды қамтиды:
- (i) 72-85 тармақтарға сәйкес жалпы қаржылық есептілік туралы практик маманның тұжырымы); және
  - (ii) Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары болып табылмайтын тұжырымдама көзінің атауын немесе Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары жөніндегі кеңес шығарған Шағын және орта ұйымдарға арналған Халықаралық қаржылық есептілік стандартын немесе Мемлекеттік сектордың халықаралық қаржылық есептілік стандарттары жөніндегі кеңес шығарған Мемлекеттік сектордың халықаралық қаржылық есептілік стандарттарын қоса алғанда, қаржылық есептілікті дайындау кезінде пайдаланылған қолданыстағы тұжырымдаманы көрсету (A135 - A136 тармақтарын қара);
- (i) Практик маманның қаржылық есептілік туралы қорытындысы өзгертілген болып табылатын жағдайларда:
- (i) 72 және 75-85 тармақтарға сәйкес практик маманның модификацияланған қорытындысы келтірілген тиісті түрде аталған бөлім (жағдайға байланысты);
  - (ii) Практик маманның тұжырымын өзгерту үшін негіз болған фактінің немесе фактілердің сипаттамасы келтірілген тиісті түрде аталған бөлім (A137-тармақты қара);

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- (j) Осы ШТХС-да көзделген практик маманның тиісті этикалық талаптарды сақтау міндетіне сілтеме;
- (k) Практик маман әзірлеген қорытындының мерзімі (А1 44 - А14 7 тармақтарын қара);
- (l) Практик маманның қолы (А13 8-тармақты қара);
- (m) Практик маман өз қызметін жүзеге асыратын юрисдикциядағы орын.

Практик маманның қорытындысының «Маңызды жағдайлар» бөлімі және «Өзге де мәліметтер» бөлімі

«Маңызды жағдайлар» бөлімі

- 87. Практик маман пайдаланушылардың назарын қаржылық есептілікте ұсынылған немесе ашылған жағдайға аударуды қажет етуі мүмкін, бұл практик маманның пікірінше, қаржылық есептілікті пайдаланушылар түсінуі үшін маңызды болып табылады. Мұндай жағдайларда практик маман қаржылық есептілікте ұсынылған мән-жай қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануы болып табылмайтындығы туралы қорытынды жасауға мүмкіндік беретін жеткілікті тиісті дәлелдер алған жағдайда, өзінің қорытындысына «Маңызды жағдайлар» бөлімін енгізуге міндетті. Бұл бөлімде қаржылық есептілікте ұсынылған немесе ашылған ақпарат қана айтылады.
- 88. Практик маманның арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік туралы қорытындысы «Маңызды жағдайлар» бөлімін қамтуы тиіс, онда пайдаланушыларға қаржылық есептілік арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалғандығы және тиісінше қандай да бір өзге мақсаттарда пайдалануға жарамсыз болуы мүмкін екендігі туралы ескертілетін болады (А139 - А140-тармақтарды қара).
- 89. Практик маман осы бөлімді оның қаржылық есептілік туралы тұжырымы келтірілген бөлімнен кейін бірден орналастыруға міндетті; бөлім «Маңызды жағдайлар» деп аталуы мүмкін немесе оған өзге тиісті атау берілуі мүмкін.

«Өзге де мәліметтер» бөлімі

- 90. Егер практик маман қаржылық есептілікте көрсетілген немесе ашылғаннан басқа, қандай да бір жағдай туралы хабарлауды қажет деп тапса, бұл оның пікірі бойынша пайдаланушылардың шолып тексерудің мәнін, практик маманның міндеттерін немесе ол дайындаған қорытындыны түсінуі үшін маңызды болып табылады және бұған заңмен немесе нормативтік актілермен тыйым салынбайды, практик маман мұндай жағдай туралы «Басқа да ақпарат» деп аталатын немесе басқа тиісті атау берілуі мүмкін қорытынды бөлімінде хабарлауы керек.

Қорытындылар мен есептерді ұсыну бойынша басқа да міндеттемелер

- 91. Практик маманнан қаржылық есептілік туралы қорытындыда осы стандартта көзделгендерге қосымша қорытындылар мен есептерді ұсыну жөніндегі басқа да міндеттерді орындау туралы мәліметтерді ұсыну талап етілуі мүмкін. Бұл жағдайда практик маман мұндай міндеттер туралы ақпаратты «Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есебі» деп аталатын немесе бөлімнің мазмұнына сәйкес келетін басқа тақырыппен жабдықталған қорытындының жеке бөлімінде

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

ұсынады. Бұл бөлім «Қаржылық есептілік туралы қорытынды» бөлімінен кейін орналастырылады (А141 - А143-тармақтарды қара).

Практик маман әзірлеген қорытындының мерзімі

92. Практик маман өз қорытындысында көрсетуі тиіс күн ол жеткілікті тиісті дәлелдемелер алған күннен ерте емес, соның негізінде қаржылық есептілік туралы қорытынды қалыптастырған, оның ішінде мынаған көз жеткізген күн болады (А144 - А147-тармақтарды қара):
- (a) Тиісті ескертпелерді (егер қолданылатын болса)қоса алғанда, оны дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес қаржылық есептілік жиынтығын құрайтын барлық есептер дайындалды;
  - (b) Өкілеттігі бар тұлғалар осы қаржылық есептілік үшін жауапты екендіктерін растады.

Құжаттама

93. Шолып тексеру жөніндегі құжаттаманы дайындау оның осы стандартқа, заңнама талаптарына және нормативтік талаптарға сәйкес жүргізілуінің дәлелдемесін қамтамасыз етеді, сондай-ақ практик маманның қорытынды дайындауы үшін негіздемелерді жеткілікті көлемде және тиісті түрде сипаттайды. Практик маман тапсырмаға қатысы жоқ басқа практик маман келесіні түсінуі үшін тапсырманың келесі аспектілерін уақтылы және қажетті көлемде құжаттауға міндетті (А1 51 тармағын қара):
- (a) Осы ШТХС-ның талаптарын, қолданылатын заңнаманың талаптарын және нормативтік талаптарды орындау мақсатында жүргізілген процедуралардың сипаты, мерзімдері мен көлемі;
  - (b) Процедураларды орындағаннан кейін алынған нәтижелер, сондай-ақ алынған нәтижелер негізінде практик маман қалыптастырған қорытындылар;
  - (c) Тапсырма барысында туындаған маңызды сұрақтар, осы мәселелер бойынша практик маман қалыптастырған тұжырымдар, сондай-ақ тұжырымдарды дайындау процесінде қалыптасқан маңызды кәсіби пікірлер.
94. Осы ШТХС-ға сәйкес орындалған процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін құжаттау процесінде практик маман мыналарды көрсетуге міндетті:
- (a) Орындаушы (орындаушылар) және жұмыстың аяқталу күні;
  - (b) Тапсырманың орындалу сапасын бақылау мақсатында орындалған жұмысты, сондай-ақ осындай тексерудің күні мен көлемін тексерген тұлға.
95. Практик маман, егер тапсырманы орындау барысында туындаған маңызды мәселелерді талдау үшін осындай талқылаулар қажет болса, басшылықпен, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен және басқа тұлғалармен талқылау нәтижелерін құжаттауға, оның ішінде осындай сұрақтардың сипатын құжаттауға міндетті.
96. Егер тапсырманы орындау барысында практик маман қаржылық есептілікке әсер ететін маңызды мәселелерді зерттеу нәтижесіне қайшы келетін ақпаратты анықтаса,

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

ол осындай қарама-қайшылықты жою үшін қабылданған шараларды құжаттауға міндетті.

* * *

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

Осы ШТХС-ны қолдану аясы (1-2 тармақтарды қара).

A1. Қаржылық есептілікті шолып тексеруді орындау кезінде практик маманнан осы ШТХС-да белгілеген талаптардан өзгеше болуы мүмкін заңнама талаптарын немесе нормативтік талаптарды сақтау талап етілуі мүмкін. Мұндай жағдайларда шолып тексеру жүргізу кезінде практик маман осы ШТХС-да келтірілген түсіндірмелерді көптеген аспектілерге қатысты пайдалы деп санауы мүмкін, бірақ сонымен бірге ол тиісті заңнаманың барлық қолданылатын талаптарын, нормативтік талаптарды және кәсіби стандарттардың талаптарын қатаң сақтауға міндетті.

Топтың қаржылық есептілігінің аудит мәтініндегі құрамдас бөліктеріне қаржылық ақпаратын шолып тексеруі

A2. Осы ШТХС-ға сәйкес Топтың қаржылық есептілігінің аудиторы ұйымдардың құрамдас бөліктеріне қатысты шолып тексеруі бойынша тапсырмаларды орындау туралы сұрау салулар жібере алады.⁶ Топтың аудиті бойынша тапсырманың мән-жайларына байланысты осы ШТХС-ның талаптарына сәйкес шолып тексеруді жүргізу кезінде топ аудиторының қосымша жұмыстарға немесе процедураларға сұрау салуы алынуы мүмкін.

1 СБХС өзара байланыс (4-тармағын қара)

A3. 1 СБХС аудиторлық ұйымның өзіне сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға, соның ішінде шолып тексеруге қатысты өзінің сапаны бақылау жүйесін құру және қолдау жөніндегі міндеттеріне арналған. Мұндай міндеттер аудиторлық ұйымның болуын растауды білдіреді:

- сапаны бақылау жүйелері;
- сапаны бақылау жүйесінің мақсатына қол жеткізу үшін әзірленген тиісті саясатты және осындай саясаттың сақталуын, оның ішінде мынадай элементтердің әрқайсысын регламенттейтін саясат пен процедураларды енгізу және мониторингтеу процедураларын:
  - аудиторлық ұйым ішіндегі сапа үшін басшылықтың жауапкершілігі;
  - тиісті этикалық талаптар;
  - клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру және нақты тапсырмаларды қабылдау және орындау;
  - кадрлық ресурстар;
  - тапсырманы орындау;
  - мониторинг.

⁶ «Топтың қаржылық есептілігі аудитінің ерекшеліктері (аудиторлар жұмысының құрамдас бөліктерін қоса алғанда)» 600 ХАС, А52-тармақ

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- A4. 1 СБХС сәйкес аудиторлық ұйым сапаны бақылау жүйесін құру және қолдау міндетін атқарады:
- (a) аудиторлық ұйым және оның қызметкерлері кәсіби стандарттарды, қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарды сақтайды;
  - (b) аудиторлық ұйым немесе тапсырма басшылары шығарған есептер қалыптасқан жағдайда тиісті болып табылады.⁷
- A5. А3-тармақта аталған барлық элементтер туралы сөз болған жағдайда, аудиторлық ұйымның сапаны бақылау жүйесін құру және қолдау жөніндегі міндеттерін айқындайтын ұлттық талаптар 1 СБХС талаптарынан кем емес қатаң болуы және орындалуы 1 СБХС талаптарында көзделген мақсаттарға қол жеткізуді қамтамасыз ететін аудиторлық ұйымға міндеттемелер жүктеуі тиіс.

Өткен кезендердің қаржылық есептілігін шолып тексеру бойынша тапсырма (5-8, 14-тармақтарды қара)

- A6. Қаржылық есептілікті шолып тексеру қызмет түрлері немесе мөлшері бойынша не қаржылық есептіліктің күрделілік деңгейі бойынша бір-бірінен ерекшеленетін ұйымдардың кең ауқымына қатысты жүргізілуі мүмкін. Кейбір юрисдикцияларда ұйымдардың белгілі бір түрлерінің қаржылық есептілігін шолып тексеруге жергілікті заңнама талаптары немесе жергілікті нормативтік талаптар, сондай-ақ қаржылық есептілікті дайындауды реттейтін жергілікті талаптар қолданылуы мүмкін.
- A7. Шолып тексеруі әртүрлі жағдайларда жүргізілуі мүмкін. Мысалы, заңдарда немесе нормативтік актілерде көзделген міндетті аудит бөлігінде талаптарды сақтаудан босатылған ұйымға қатысты шолып тексеру талап етілуі мүмкін. Бұдан басқа, шолып тексеруі ұйымның бастамасы бойынша, мысалы, шарт талаптары бойынша ұйым қабылдаған міндеттемелер салдарынан қаржылық есептілікті дайындауға байланысты немесе қаржыландыруды ұсыну талаптарын сақтау үшін жүргізілуі мүмкін.

Мақсаты (15-тармақты қара).

- A8. Осы ШТХС практик маманнан қаржылық есептілік туралы тұжырымнан бас тартуды талап етеді, егер:
- (a) Ол тапсырманың нәтижелері бойынша қорытынды шығарады немесе шығаруға міндетті, бірақ
  - (b) Ол жеткілікті тиісті дәлелдер ала алмауына байланысты қаржылық есептілік туралы қорытынды жасай алмайды және анықталмаған бұрмаланулардың, егер олар болса, қаржылық есептілікке ықтимал әсері айтарлықтай және жан-жақты болуы мүмкін деп тұжырымдайды.

-----
⁷ 1 СБХС. 11-тармақ.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

A9. Шолып тексеру бойынша тапсырма процесінде (бұдан әрі - шолып тексерудің көлемін шектеу) практик маман жеткілікті тиісті дәлелдер ала алмайтын жағдай нәтижесінде туындауы мүмкін:

- (a) Ұйым бақыламайтын мән-жайлар;
- (b) Практик маманның сипатына немесе жұмыс мерзіміне байланысты жағдайлардың әсері;
- (c) Ұйым басшылығы немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар қойған шектеулер.

A10. Осы ШТХС шолып тексеру көлемін шектеу тапсырманы қабылдағанға дейін немесе оны орындау барысында болған жағдайда практик маманға қойылатын талаптар мен нұсқауларды сипаттайды.

Анықтамалар (16-тармақты қара)

«Басшылық» және «Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар» терминдерін қолдану

A11. Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың тиісті міндеттері юрисдикцияға және ұйымның түріне байланысты өзгереді. Бұл айырмашылықтар практик маманның басшылыққа немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға қатысты осы ШТХС-ның талаптарын қолдану тәртібіне әсер етеді. Демек, осы ШТХС-ның әртүрлі бөліктерінде қолданылатын «басшылық және егер қажет болса, корпоративті басқаруға жауапты тұлғалар» деген тіркес практик маманның назарын ұйымның қызметі жүзеге асырылатын ортаға байланысты әр түрлі құрылымдар мен басқару нысандары болуы мүмкін екендігіне аударуға арналған.

A12. Сыртқы пайдаланушылар үшін қаржылық ақпарат пен қаржылық есептілікті дайындау жөніндегі міндеттерді басшылық немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар атқарады. Бұл келесі факторларға байланысты:

- Ұйымның ресурстары мен құрылымы;
- Тиісті заңда немесе нормативтік талаптарда белгіленген ұйым шеңберіндегі басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың тиісті функциялары немесе егер ұйым реттелетін болмаса, ұйымды басқару немесе есеп беру бөлігінде ресми бекітілген уағдаластықтар (мысалы, құрылтай шартына, жарғыға немесе ұйым құрылған өзге де құжаттарға сәйкес).

Сонымен, шағын ұйымдарда басшылық пен басқару функцияларын бөлу жиі болмайды. Ірі ұйымдарда басшылық көбінесе істерді жүргізуге, ұйымның ағымдағы қызметіне және тиісті есептілікті дайындауға жауап береді, ал корпоративті басқаруға жауапты тұлғалар басшылықтың іс-әрекеттерін бақылайды. Кейбір юрисдикцияларда ұйымның қаржылық есептілігін дайындау корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың міндетіне, ал басқаларында басшылықтың міндетіне кіреді.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Шектеулі сенімділік - «жеткілікті тиісті дәлелдер» терминін қолдану (17(f) тармағын қара)

A13. Нәтижені растау үшін шектеулі сенімділікті алу үшін практик маманға жеткілікті тиісті дәлелдер қажет. Негізінен дәлелдемелер, ең алдымен, шолып тексеру барысында тиісті процедураларды орындау нәтижесінде алынады; кейіннен алынған дәлелдемелер жинақталады.

Осы ШТХС-ға сәйкес шолып тексеру бойынша тапсырманы орындау (18-тармақты қара.)

A14. Осы ШТХС қаржылық есептілікті шолып тексеруді реттейтін заңдар мен нормативтік актілердің талаптарын жоймайды. Егер мұндай заңдар мен нормативтік актілердің талаптары осы стандарттың талаптарынан өзгеше болса, шолып тексеруді тек заңдар мен нормативтік актілерге сәйкес орындау осы стандарттың талаптарын автоматты түрде сақтауды білдірмейді.

Этикалық талаптар (21-тармақты қара)

A15. БХЭСК Кодексі практик мамандар ұстануға тиіс кәсіби этиканың негізгі қағидаттарын белгілейді және осындай қағидаттарды қолдану үшін тұжырымдамалық негіздерді қамтамасыз етеді. Негізгі принциптердің қатарына мыналар жатады:

- (a) Адалдық;
- (b) Объективтілік;
- (c) Кәсіби құзыреттілік және тиісті мұқияттылық;
- (d) Құпиялылық;
- (e) Кәсіби мінез-құлық.

Этиканың негізгі принциптері кәсіби бухгалтерден күтілетін мінез-құлық стандарттарын белгілейді.

БХЭСК Кодексі кәсіби бухгалтер негіз қалаушы қағидаттарды сақтау қатерлерін анықтау, бағалау және жою кезінде қолдануы тиіс көзқарасты белгілейтін тұжырымдамалық негіз болып табылады. принциптері. Аудиттер, шолулар және ақпараттың дұрыстығын растау бойынша басқа да тапсырмалар болған жағдайда, БХЭСК Кодексі халықаралық тәуелсіздікті белгілейді. БХЭСК Кодексі осы тапсырмаларға қатысты тәуелсіздік қауіптеріне тұжырымдамалық негіздерді қолдану арқылы белгіленген тәуелсіздіктің халықаралық стандарттарын белгілейді.

A16. Қаржылық есептілікті шолып тексеру жөніндегі тапсырмаға қатысты БХЭСК Кодексі практик маманның қаржылық есептілігі шолып тексерудің мәні болып табылатын ұйымға қатысты тәуелсіз тарап болуын талап етеді. БХЭСК Кодексі тәуелсіздікті ойлау мен мінез-құлықтың тәуелсіздігі ретінде сипаттайды. Практик маманның тәуелсіздігі оған біреудің ықпалынсыз қорытынды жасауға мүмкіндік береді, әйтпесе ол жасаған тұжырымға нұқсан келтіруі мүмкін. Тәуелсіздік практик маманға адал әрекет етуге, объективті болуға және кәсіби скептицизмді көрсетуге қосымша мүмкіндік беретін фактор болып табылады.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Кәсіби скептицизм және кәсіби пайымдау

Кәсіби скептицизм (22-тармағын қара)

A17. Кәсіби скептицизм шолып тексеру кезінде дәлелдемелерді сыни бағалау үшін қажет. Ол сәйкессіздіктердің себептерін анықтауды және қарама-қайшы дәлелдемелерді зерттеуді, сондай-ақ сұрау салуларға жауаптарды және басшылық пен корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардан алынған басқа да ақпаратты сыни бағалауды қамтиды. Ол сондай-ақ тапсырма орындалған жағдайларда алынған дәлелдемелердің жеткіліктілігі мен тиісті сипатын талдауды қамтиды.

A18. Кәсіби скептицизм келесі факторларға көбірек назар аударуды білдіреді:

- Алынған басқа дәлелдемелерге қайшы келетін дәлелдеме;
- Дәлелдемелер ретінде пайдаланылуы тиіс құжаттар мен сұрау салуларға жауаптардың сенімділігіне күмән келтіретін ақпарат;
- Ықтимал әрекеттерді көрсететін белгілер;
- Қосымша процедураларды орындау қажеттілігі туралы куәландыратын кез келген өзге де мән-жайлар.

A19. Кәсіби скептицизмді шолып тексеруде қолдану практик маман келесі тәуекелдерді азайту үшін қажет:

- Ерекше жағдайларды анықтамау қаупі;
- Алынған дәлелдер негізінде қорытынды жасау кезінде шамадан тыс жалпылау қаупі;
- Шолып тексеру барысында орындалатын процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін айқындау және олардың нәтижелерін бағалау кезінде қате жол берулерді пайдалану тәуекелі.

A20. Практик маман ұйым басшылығының адалдығы және бұрын алған корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға қатысты тәжірибені елемейді деп күтілмейді. Дегенмен, практик маманның басшылық пен корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар адал және адал екендігі туралы пікірі практик маманды кәсіби скептицизм жасау қажеттілігінен босатпайды және оған шолып тексерудің мақсаттарына сәйкес келмейтін дәлелдемелермен шектелуге мүмкіндік бермейді.

Кәсіби пайымдау (23-тармағын қара)

A21. Кәсіби шешім тексеру тапсырмасын тиісті түрде орындау үшін қажет. Бұл тиісті этикалық талаптарды және осы ШТХС-ның талаптарын түсіндіру, сондай-ақ шолу тапсырмасын орындау кезінде теңдестірілген шешімдер қабылдау қажеттілігі орындалатын тапсырманың фактілері мен жағдайларын талдауға тиісті кәсіби білім мен тәжірибені қолдануды болжайды. Атап айтқанда, кәсіби шешім келесі жағдайларда қажет:

- осы ШТХС-ның талаптарын орындау және дәлелдемелерді жинау мақсаттары үшін мәнділік туралы, сондай-ақ процедуралардың сипаты, мерзімдері мен көлемі туралы шешім қабылдау кезінде;

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- Процедураларды орындау нәтижелері бойынша алынған дәлелдемелер шолып тексеруге тән тәуекелді тапсырма жағдайларында қолайлы деңгейге дейін төмендете ме, соны бағалау кезінде;
- Ұйымның қаржылық есептілігін дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын пайдалануға қатысты басшылықтың пікірін талдау кезінде;
- Қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық есептеген бағалаудың негізділігін зерделеуді қоса алғанда, алынған дәлелдемелер негізінде қаржылық есептілік туралы қорытындыны қалыптастыру кезінде.

A22. Практик маманнан күтілетін кәсіби пайымдаудың ерекшелігі - оны білімі мен тәжірибесі, оның ішінде сенімділікті қамтамасыз ету дағдылары мен әдістерін қолдану саласындағы тәжірибесі бар практик маман шығарады, оған негізделген пайымдауларды дайындау үшін тиісті күзiреттiлiктi дамытуға мүмкiндiк бердi. Жұмыс тобы ішінде де, жұмыс тобы мен аудиторлық ұйым ішінде немесе одан тыс жерде тиісті деңгейдегі басқа тұлғалар арасында да тапсырманы орындау барысында күрделі немесе даулы мәселелер бойынша кеңес беру практик маманға ақылға қонымды және негізделген пікірлер қалыптастыруға көмектеседі.

A23. Әрбір тапсырма бойынша кәсіби шешім практик маманға бүкіл тапсырма барысында белгілі болған фактілер мен жағдайларға негізделген, соның ішінде:

- Алдыңғы кезеңдерде ұйымның қаржылық есептілігіне қатысты тапсырмаларды жүргізу нәтижесінде алынған білім (егер қолданылса);
- Практик маманның ұйымның қызметін және оның айналасын, оның ішінде ұйымның бухгалтерлік есебін жүргізу жүйесін түсінуі, сондай-ақ ұйым жұмыс істейтін салада қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы қалай пайдаланылатынын түсінуі;
- Қаржылық есептілікті дайындау және ұсыну үшін басшылықтың қандай шешім шығаруы талап етілетін дәреже.

A24. Кәсіби пайымдауды оның сенімділікті қамтамасыз ету және бухгалтерлік есеп принциптерін білікті қолдану, оның негізделген бе, жоқ па және практик маман қорытынды жасалған күнге дейін белгілі болған фактілер мен жағдайларға қайшы келмейтіндігі негізінде бағалауға болады.

A25. Кәсіби шешім бүкіл тапсырма бойынша қолданылуы тиіс. Ол осы ШТХС-ның талаптарына сәйкес құжатталуы тиіс. Кәсіби шешім тапсырманың басқа фактілерімен және мән-жайларымен немесе алынған дәлелдемелермен расталмайтын шешімдер үшін негіздеме ретінде пайдаланылмауы тиіс.

Тапсырма деңгейінде сапаны бақылау (24-25 тармақтарды қара)

A26. Сенімділікті қамтамасыз ететін дағдылар:

- Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы жоспарлау және орындау кезінде, оның ішінде дәлелдемелерді алу және бағалау кезінде кәсіби скептицизм мен кәсіби пайымдау көрінісі;
- Ақпараттық жүйелерді, ішкі бақылау жүйесінің рөлі мен шектеулерін түсіну;
- Шолып тексеруге тән елеулі және тәуекелдерді зерделеу нәтижелерінің шолып тексеру процедураларының сипатымен, мерзімдерімен және көлемімен байланысы;

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- Сұрау салулар мен талдамалық процедураларға қосымша процедуралардың басқа да түрлерін қамтуы мүмкін (инспекциялау, қайта есептеу, қайта жүргізу, бақылау және растау сияқты) шолып тексеру тапсырмасы шеңберінде орынды процедураларды қолдану;
  - Құжаттаманы тұрақты жүргізу;
  - Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша қорытынды жасау дағдылары мен әдістерін қолдану.
- A27. Аудиторлық ұйымның сапаны бақылау жүйесінің мәтінінде жұмыс топтары тапсырмаға сәйкес сапаны бақылау процедураларын енгізуге жауап береді және аудиторлық ұйымға тәуелсіздіктің сақталуын бақылауды қамтитын сапаны бақылау жүйесінің бір бөлігінің жұмыс істеуін қамтамасыз ету үшін тиісті ақпарат береді.
- A28. Тапсырма жетекшісінің іс-әрекеттері және жұмыс тобының басқа мүшелеріне арналған тиісті хабарламалар, жетекшінің шолу тапсырмасының сапасы үшін жауапкершілік тапсырмасын қабылдауы аясында, жалпы шолу тапсырмасын орындау кезінде сапаның іргелі маңыздылығын және тапсырманың жоғары сапасына қол жеткізу үшін келесі факторлардың маңыздылығын анықтайды:
- (a) Жұмыстарды кәсіби стандарттарға, нормативтік және заңнамалық талаптарға сәйкес орындау;
  - (b) Сапаны бақылау саясаты талаптарын және сапаны бақылау жөніндегі ұйым қолданатын процедураларды сөзсіз ұстану;
  - (c) Тапсырма бойынша қалыптасқан мән-жайларда негізделген қорытынды шығару;
  - (d) Аудиторлық топ мүшелерінің өздері үшін жағымсыз салдардан қорықпай, шешуді қажет ететін мәселелерді көтеру қабілеті;
- A29. Егер аудиторлық ұйым немесе өзге де тараптар ұсынатын ақпарат өзгеше көрсетпесе, онда жұмыс тобы аудиторлық ұйымның сапасын бақылау жүйесіне сенім артуға құқылы. Мысалы, жұмыс тобы аудиторлық ұйымның сапаны бақылау жүйесіне сүйенуі мүмкін:
- Қызметкерлерді іріктеу және оқыту бағдарламаларымен қамтамасыз етілетін кәсіби құзыреттілік;
  - Қажетті деректерді біртіндеп жинақтау және ұсыну арқылы қамтамасыз етілетін тәуелсіздік;
  - Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру жүйелері арқылы клиенттермен қарым-қатынасты сақтау;
  - Мониторинг процесімен қамтамасыз етілетін заңнамалық және нормативтік талаптарды сақтау.
- Аудиторлық ұйымның тексеру тапсырмасына әсер етуі мүмкін сапаны бақылау жүйесінің кемшіліктерін талдау барысында тапсырма жетекшісі аудиторлық ұйымның осындай кемшіліктерді жою үшін қабылдаған шараларын зерттей алады.
- A30. Аудиторлық ұйымның сапаны бақылау жүйесінің жетіспеушілігі міндетті түрде тексеру тапсырмасы кәсіби стандарттарды, қолданыстағы заңнама ережелерін және нормативтік талаптарды бұза отырып орындалғанын немесе практик маманның қорытындысы негізсіз екенін білдірмейді.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Жұмыс топтарының мақсаты (25(b) тармағын қара)

A31. Барлық жұмыс тобының мүшелерінде болуы тиіс құзыреттілік пен қажетті мүмкіндіктерді қарастыру кезінде тапсырма жетекшісі келесі критерийлерді ескере алады:

- Тиісті кәсіби дайындық және тапсырмаларды орындауға қатысу арқылы алынған шолып тексеруі бойынша сипаты мен күрделілігі бойынша ұқсас тапсырмаларды түсіну және практикалық орындау тәжірибесі;
- Кәсіби стандарттарды және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарды түсіну;
- Тиісті ақпараттық технологияларды, бухгалтерлік есептің мамандандырылған салаларын, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ету мәселелерін білуді қоса алғанда, техникалық білім мен тәжірибе;
- Клиент өз қызметін жүзеге асыратын салаларды білу;
- Кәсіби пайымдауды қолдану қабілеті;
- Аудиторлық ұйымның сапасын бақылау саясаты мен процедураларын түсіну.

Клиенттермен және тексеру бойынша тапсырмаларды қабылдау және қарым-қатынасты жалғастыру (25(d)(i) тармағын қара)

A32. 1 СБХС аудиторлық ұйымның жаңа клиентке қатысты тапсырма қабылданғанға дейін, ағымдағы тапсырманы жалғастырудың орындылығы туралы шешім қабылдаған кезде, сондай-ақ бар клиент үшін жаңа тапсырма қабылдау туралы мәселені қараған кезде нақты жағдайларда қажет деп санайтын ақпаратты алуы туралы талапты қамтиды. Тапсырма жетекшісіне клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау мен жалғастырудың орындылығын анықтауға және тексеру тапсырмаларын қабылдау мен орындауға көмектесетін ақпарат келесі мәліметтерді қамтуы мүмкін:

- Негізгі меншік иелерінің, негізгі басшылардың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың адалдығы;
- Ағымдағы немесе алдыңғы шолу тапсырмасының барысында туындаған маңызды сұрақтар және олардың қарым-қатынасты жалғастыруға әсері.

A33. Егер тапсырма жетекшісінің басшылықтың адалдығына күмәндануға негізі болса және ол бұл күмән шолып тексерудің тиісті орындалуына әсер етеді деп санаса, ол осы ШТХС-ға сәйкес тапсырмадан бас тартуы керек (тапсырманы қабылдау міндеті заңда немесе нормативтік актілерде қарастырылған жағдайларды қоспағанда), бұл жағдайда практик маман үшін оның атын ұйымның қаржылық есептілігімен байланыстыру қажет болмауы мүмкін.

Клиенттермен және тексеру бойынша тапсырмаларды қабылдау және қарым-қатынасты жалғастыру (29-тармағын қара)

A34. Тапсырма барысында оның шарттары мен жағдайлары өзгерген сайын, практик маман оны орындауды жалғастыру және тиісті этикалық талаптарды, соның ішінде тәуелсіздікті сақтау мүмкіндігін қарастырады. Тапсырманы жалғастыру бойынша бастапқы процедураларды орындау және тапсырманың басында тиісті этикалық талаптарды бағалау (тәуелсіздікті қоса алғанда) практик маманға тапсырма шеңберінде өзге де маңызды іс-әрекеттерді орындау басталғанға дейін сараланған

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

шешімдер қабылдауға және талап етілетін шараларды жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдауға және жалғастыруға және шолып тексеру тапсырмаларын қабылдауға және орындауға әсер ететін факторлар (29-тармағын қара)

A35. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма практик маманның осындай тапсырманың мақсаттарына қол жеткізуіне кепілдік беретін⁸ сипаттамалары оған айқын түрде тән болған жағдайда ғана қабылдануы мүмкін.

Ақылға қонымды мақсат (29(a)(i) тармағын қара)

A36. Тапсырмада ақылға қонымды мақсаттың болуы екіталай, мысалы:

- (a) Практик маманның жұмыс көлемі айтарлықтай шектеулі;
- (b) Практик маман бастамашы тарапты өзінің қаржылық есептілігінің оның есімімен байланысты болуын қалайды деп күдіктенеді, бірақ мұндай қауымдастықты өзі үшін жағымсыз деп санайды;
- (c) Тапсырма тиісті заң немесе нормативтік акт талаптарының сақталуын қамтамасыз етуге арналған, ал мұндай заң немесе нормативтік акт қаржылық есептіліктің аудитін көздейді.

Шолып тексерудің орындылығы (29(A)(ii) тармақты қара)

A37. Егер практик маманның тапсырманың мән-жайын алғашқы түсінуі оны қабылдаудың мүмкін еместігі туралы айтса, практик маман тапсырманың басқа түрін ұсынуды қарастыруы мүмкін. Жағдайларға байланысты, практик маман, мысалы, белгілі бір жағдайда аудитті емес, аудитті жүргізген дұрыс деген қорытынды жасай алады. Басқа жағдайларда, егер тапсырманың мән-жайлары сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманың орындалуын болдырмаса, практик маман жағдайға байланысты жинақтау тапсырмасын немесе бухгалтерлік есеп саласында басқа қызметтерді көрсету тапсырмасын орындауды ұсынуы мүмкін.

Шолып тексеруді жүргізу үшін талап етілетін ақпарат (29 (c) тармақты қара)

A38. Практик маман шолып тексеруді жүргізу үшін қажетті ақпаратты алу мүмкіндігіне немесе сенімділігіне күмәндануға негіз болатын жағдайдың мысалы, талдамалық процедураларды орындау үшін қажет бухгалтерлік жазбалар көбінесе дәл емес немесе толық емес болып табылатын жағдай. Бұл қарастыру кейде тексеру кезінде пайда болатын жағдайға қатысты емес және басшылыққа көмектесу және оған дайындалған қаржылық есептілік бойынша жұмысты аяқтау үшін қажетті бухгалтерлік жазбаларды түзетуді ұсыну.

-----
⁸ Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар тұжырымдамасы, 22-тармақ.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Шолып тексеру бойынша тапсырманы қабылдаудың міндетті алғышарттары (30-тармағын қара)

A39. Нақты ШТХС сонымен қатар практиктен тапсырманы қабылдағанға дейін ол және ұйым басшылығы талқылауы және келісуі керек және ұйымның бақылауында болатын белгілі бір мәселелерді нақтылауды талап етеді.

Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы (30 (а) тармақты қара)
A40. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы қабылдаудың шарты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы айқындауда айтылған⁹ критерийлерінің қолданылуы және олардың болжамды пайдаланушылар үшін қол жетімділігі болып табылады.¹⁰ Осы стандарттың мақсаттары үшін қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы практик маман қаржылық есептілікті шолып тексеру үшін және, егер қолданылатын болса, қаржылық есептілікті дұрыс ұсыну үшін пайдаланатын критерийлерді айқындайды. Қаржылық есептілікті дайындаудың кейбір тұжырымдамалары сенімді ұсыну тұжырымдамалары, ал басқалары сәйкестік тұжырымдамалары болып табылады. Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасының талаптары қаржылық ақпараттың нысаны мен мазмұнын, сондай-ақ қаржылық есептіліктің толық жиынтығын құрайтын есептердің тізбесін айқындайды.

Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасының қолайлылығы

A41. Қолайлы тұжырымдаманың болмауы басшылықты қаржылық есептілікті дайындау үшін қажетті негізден, ал практик маман оны шолып тексерудің қолайлы өлшемдерінен айырады.

A42. Практик маман қаржылық есептілікті дайындау үшін қолданылатын тұжырымдаманың қолайлылығын өзінің қаржылық есептілікті болжамды пайдаланушылардың шеңберін түсінуіне сүйене отырып анықтайды. Болжалды пайдаланушылар - бұл практик маман қорытынды дайындайтын тұлға, тұлғалар немесе тұлғалар тобы. Практик маман оның қорытындысымен танысатын тұлғалардың барлық тобын анықтай алмайды, әсіресе егер қорытындыға қол жеткізе алатын тұлғалар тобы өте кең болса.

A43. Көптеген жағдайларда, керісінше куәландыратын белгілер болмаған кезде, практик маман қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасы қолайлы деп болжай алады (мысалы, ұйымдардың кейбір түрлерінің жалпы мақсаттағы қаржылық есептілігін дайындау кезінде пайдалану үшін заңмен немесе белгілі бір юрисдикцияның нормативтік талаптарымен белгіленген қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы).

⁹ Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар тұжырымдамасы, 34-тармақ .

¹⁰ Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар тұжырымдамасы, 17(b)(ii) - тармақ.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

A44. Практик маманның қаржылық есептілікті дайындау кезінде қолданылуы тиіс тұжырымдаманың қолайлылығын айқындау үшін маңызы бар факторлар:

- Ұйым қызметінің сипатын (мысалы, пайда табу мақсатында құрылған коммерциялық ұйым, мемлекеттік сектор ұйымы немесе коммерциялық емес ұйым туралы сөз болып отыр ма);
- Қаржылық есептілікті дайындау мақсатын (мысалы, ол жалпы сипаттағы қаржылық ақпаратқа пайдаланушылардың кең тобының ақпараттық қажеттіліктерін немесе нақты пайдаланушылардың ұқсас қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін дайындалады ма);
- Қаржылық есептіліктің сипатын (мысалы, қаржылық есептіліктің толық жиынтығы немесе жеке есеп болуы);
- Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы тиісті заңмен немесе нормативтік актімен жазылу фактісін қамтиды.

A45. Егер қаржылық есептілікті дайындау үшін пайдаланылған тұжырымдама қаржылық есептіліктің мақсаты тұрғысынан қолайсыз болса, бірақ басшылық практик маманның пікірі бойынша қолайлы болып табылатын тұжырымдаманы қолдануға келіспесе, практик маман осы стандарттың талаптарына сәйкес тапсырмадан бас тартуға міндетті.

A46. Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасының кемшіліктері, оның қабылданбайтынын көрсете отырып, практик маман шолу тапсырмасын қабылдағаннан кейін пайда болуы мүмкін. Мұндай тұжырымдаманы пайдалану заңда немесе нормативтік актіде көрсетілмеген жағдайларда, басшылық қолайлы болып табылатын өзге тұжырымдаманы пайдалану туралы шешім қабылдауы мүмкін. Бұл жағдайда практик маман осы стандартқа сәйкес басшылықпен қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын ауыстыруды көрсететін шолып тексеру бойынша тапсырманың жаңа шарттарын келісуге міндетті.

Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың міндеттері (30(b), 37(e) тармақтарды қара)

A47. Шолып тексеруге кіретін қаржылық есептілік оның басшылығы дайындаған ұйымның қаржылық есептілігі болып табылады, оның жасалуын қадағалауды корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар жүзеге асырған. Осы ШТХС басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың міндеттерін анықтамайды және олардың міндеттерін реттейтін заңдар мен нормативтік актілердің қолданылуын алмастырмайды. Сонымен бірге, осы стандартқа сәйкес орындалатын тапсырма басшылық және егер мүмкін болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар шолып тексеру бойынша тапсырманы орындау үшін негіз болатын белгілі бір міндеттерді растады деген болжамға сүйене отырып жүзеге асырылады. Қаржылық есептілікке Шолып тексеруді жүргізу басшылықты және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды олардың міндеттерін орындаудан босатпайды.

A48. Қаржылық есептілікті дайындау жөніндегі өз міндеттерін орындау шеңберінде басшылық қалыптасқан жағдайларда негізделген болып табылатын бағалау мәндерін есептеу кезінде кәсіби пайымды қалыптастыруға, сондай-ақ есеп саясатының тиісті қағидаттарын таңдауды жүзеге асыруға және қолдануға міндетті. Аталған

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

пайымдаулар қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы тұрғысынан қалыптастырылады.

- A49. Қаржылық есептілікті шолып тексеру бойынша тапсырманы орындау үшін міндетті алдын ала шарттардың маңызды рөлін ескере отырып, практик маман осындай тапсырманы қабылдағанға дейін басшылықтан өзінің міндеттерін түсінетіндігін растауды алуға міндетті. Басшылық мұндай растауды практик маманға ауызша да, жазбаша түрде де бере алады. Алайда, болашақта басшылықтан алынған растау тапсырма жағдайында жазбаша түрде бекітіледі.
- A50. Егер басшылық және, егер орынды болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар заң немесе нормативтік акті практик маманның тапсырмасын қабылдауға міндеттейтін жағдайларды қоспағанда, қаржылық есептілікке қатысты өз міндеттерін растамайды немесе растамайды да. Практик маман тексеру тапсырмасын қабылдауға міндетті болған жағдайда, ол басшылыққа және егер мүмкін болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға жоғарыда айтылғандардың нені білдіретінін және тапсырманың салдары қандай болатынын түсіндіруі қажет болуы мүмкін.

Практик маманның қорытындысының тұжырымдары заңмен немесе нормативтік актімен белгіленген жағдайда қосымша пікірлер (34-35 тармақтарды қара)

- A51. Аталған ШТХС практик маманнан осы ШТХС-ның талаптарын сақтау фактісін көрсетпеуді талап етеді, тек ол осы стандарттың шолу тапсырмасына қолданылатын барлық талаптарын сақтаған жағдайларды қоспағанда. Заңда немесе нормативтік актіде, егер мүмкін болса, практик маманның тапсырмадан бас тартуы мүмкін негіздері көрсетілуі мүмкін. Мұндай негіздерге мыналар жатады:

- Практик маман заңда немесе нормативтік актіде белгіленген қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы қолайсыз деп санайды;
- Практик маманның өз нысаны немесе терминологиясы бойынша қорытындысының белгіленген форматы немесе тұжырымдары осы стандарт талап ететін форматтан немесе тұжырымдамадан айтарлықтай ерекшеленеді.

Осы ШТХС-ға сәйкес, осындай жағдайларда жүргізілген шолып тексеру оның талаптарына сәйкес келмейді және практик маман тапсырманы орындау нәтижелері бойынша өз қорытындысында осы стандарттың талаптарын сақтау фактісін көрсетуге құқылы емес. Практик маман осы стандарттың сақталу фактісін көрсетуге құқылы емес екеніне қарамастан, ол оны, оның ішінде есептілікті дайындауға қойылатын талаптарды барынша мүмкін көлемде қолдана алады. Түсінбеушілікті болдырмау үшін практик маман шолып тексеруді осы ШТХС-ның талаптарын сақтамай орындалғаны туралы мәлімдемені қорытындыда ұсыну мүмкіндігін қарастыра алады.

Тапсырма шарттарын келісу

Тапсырма шарттары туралы келісім-хат немесе жазбаша нысандағы өзге шарт нысаны (37-тармақты қара)

- A52. Барлық тараптардың - басшылықтың, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың, практик маманның мүддесі үшін - соңғысы осындай келісім-хатты тексеру

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

тапсырмасын орындағанға дейін жіберуге міндетті, бұл тапсырманың шарттары туралы қандай да бір түсінбеушілікке жол бермейді.

Тапсырма шарттары туралы келісім-хаттың нысаны мен мазмұны

A53. Тапсырма шарттары туралы әрбір келісім-хаттың нысаны мен мазмұны әртүрлі болуы мүмкін. Осы ШТХС-ның талаптарына сәйкес көрсетілуі тиіс мәселелерден басқа, тапсырма шарттары туралы келісім-хатта мыналар да көрсетілуі мүмкін:

- Шолу арқылы тексеру жөніндегі тапсырмаға қатысуға басқа да практик мамандар мен сарапшыларды тарту туралы уағдаластық;
- Алдыңғы практик маманмен талқылануы керек сұрақтар, егер ол болса, бірінші рет орындалатын тапсырмаға қатысты;
- Тексеру тапсырмасы аудитке заңның немесе басқа тараптың талаптарын қанағаттандырмайтындығы;
- Басшылық практик маманға жазбаша өтініш жібереді деп күтеді;
- Практик маманның қорытындыны дайындау күні мен қаржылық есептілікті шығару күні арасындағы кезеңде басшылыққа белгілі болуы мүмкін және қаржылық есептілікке әсер етуі мүмкін фактілер туралы басшылықтың практик маманға хабарлауға келісімі;
- Тапсырманың шарттары туралы келісім-хат алғанын және онда көрсетілген шарттармен келісуді растау туралы басшылықтың өтініші.

Топтың құрамдас бөліктеріне шолу

A54. Топтың қаржылық есептілігінің аудиторы топтың қандай да бір құрамдас бөліктерінің қаржылық ақпаратына шолып тексеруді жүргізу туралы сұрау салумен практик маманға жүгіне алады. Топ аудиторының нұсқаулықтарына байланысты компоненттің қаржылық ақпаратын шолып тексеру осы ШТХС-ның талаптарына сәйкес орындалуы мүмкін. Топтың аудиторы осы ШТХС-ға сәйкес шолу жұмыстарын толықтыратын процедураларды көрсете алады. Егер шолып тексеруді орындайтын практик маман құрамдас бөліктердің қаржылық есептілігінің аудиторы болып табылса, осы ШТХС-ға сәйкес шолып тексеру жүргізілмейді.

Басшылықтың заңда немесе нормативтік актіде көзделген міндеттері (37(е) - тармақты қара)

A55. Егер тапсырма орындалатын жағдайларда практик маман келісім-хатта тапсырманың жекелеген шарттарын бекітудің қажеті жоқ деген қорытынды қалыптастырса, ол әлі де басшылықтан және, егер орынды болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардан осы ШТХС-да қарастырылған жазбаша растауды алуға міндетті, онда олар осы ШТХС жүктелген міндеттерді растайды және түсінеді. Мұндай жазбаша растауды дайындау кезінде, егер заңмен немесе нормативтік актімен айқындалатын басшылықтың міндеттері шын мәнінде осы ШТХС сипатталғанға баламалы болса, заңның немесе нормативтік актінің тұжырымдары пайдаланылуы мүмкін.

Тапсырма шарттары туралы келісім-хаттың мысалы (37-тармақты қара)

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

A56. Шолып тексеру бойынша тапсырманың шарттары туралы келісім-хаттың мысалы осы ШТХС-ның 1-қосымшасында келтірілген.

Қайталанған тапсырмалар (38 тармақты қара)

A57. Практик маман жыл сайын тапсырманың шарттары туралы жаңа келісім хатын немесе басқа шартты жазбаша түрде жібермеу туралы шешім қабылдауы мүмкін. Алайда, төменде келтірілген факторлар шолу тапсырмасының шарттарын қайта қарау қажеттілігін көрсетуі мүмкін немесе басшылыққа және егер мүмкін болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға тапсырманың қазіргі шарттары туралы еске салуы мүмкін:

- Басшылықтың шолып тексерудің мақсаты мен көлемін дұрыс түсінбеуінің кез келген белгісі;
- Кез келген қайта қаралған немесе арнайы тапсырма шарты;
- Жақында ұйымның жоғарғы басшылығының құрамындағы өзгеріс;
- Ұйымның меншік құрылымындағы елеулі өзгеріс;
- Ұйымның шаруашылық қызметінің сипатын немесе шекарасын елеулі өзгерту;
- Ұйымға әсер ететін заңнамалық немесе нормативтік талаптардағы өзгеріс;
- Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасын ауыстыру.

Шолып тексеру бойынша тапсырма шарттарындағы өзгерістерді қабылдау

Шолып тексеру бойынша тапсырманың шарттарын өзгерту туралы талап (39-тармақты қара)

A58. Ұйымның практик маманға шолу тапсырмасының шарттарын өзгерту туралы талабы нәтиже болуы мүмкін:

- Осы қызметтің қажеттілігіне күмән келтіретін жағдайлардағы өзгерістер;
- Тексеру тапсырмасының сипатын дұрыс түсінбеу (бастапқыда келісілгендермен салыстырғанда);
- Басшылықтың бастамасы бойынша немесе басқа жағдайлардың әсерінен шолу тапсырмасының көлемін шектеу.

A59. Ұйымның талаптарына әсер ететін жағдайлардың өзгеруі немесе бастапқыда сұралған қызметтің сипатын дұрыс түсінбеу шолу тапсырмасының шарттарын өзгерту туралы талап үшін жеткілікті негіз болып саналуы мүмкін.

A60. Алайда, егер оның қандай да бір өзге негіздер бойынша дәл емес, толық емес немесе қанағаттанарлықсыз болып табылатын ақпаратқа қатысы бар екені анықталса, өзгерту туралы талап негізді деп есептелмейді. Мысал ретінде практик маман қаржылық есептіліктің маңызды бабына қатысты жеткілікті тиісті дәлелдер ала алмайтын жағдай болуы мүмкін және басшылық оған практик маманның модификацияланған тұжырымын қалыптастыруға жол бермеу үшін ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаға тапсырманың сипатын өзгерту талабымен жүгінеді.

Тапсырманың сипатын өзгерту туралы талап (40-тармақты қара)

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- А61. Тапсырманың сипатын шолып тексеру тапсырмасынан басқасына немесе ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаға өзгертуге келіспес бұрын, осы ШТХС-ға сәйкес шолып тексеруді жүргізуге тартылған практик маманға осы ШТХС-да қарастырылған мәселелерге қосымша, бағалау қажет болуы мүмкін. осындай өзгерістің барлық салдары, сонымен қатар, осы ШТХС-да қарастырылған заң немесе шарт талаптары.
- А62. Егер практик маман шолып тексеру бойынша тапсырмадан басқасына немесе ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаға тапсырманың сипатын өзгерту үшін жеткілікті негіздердің болуы туралы қорытынды қалыптастырса, шолып тексеру бойынша тапсырма шеңберінде өзгеріс болған күнге дейін орындалған жұмыс сипаты өзгертілген тапсырманы одан әрі орындау кезінде пайдаланылуы мүмкін, алайда келесі жұмыс және шолып тексеру бойынша тапсырма шеңберінде орындалған қорытынды шығарылады, жаңа тапсырманың мақсаттарын ескереді. Пайдаланушылардың дұрыс түсінбеуін болдырмау үшін басқа тапсырма немесе ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырма бойынша қорытындыда сілтемелер болмайды:
- (a) Шолып тексеру бойынша бастапқы тапсырма туралы; немесе
  - (b) Шолып тексеру бойынша тапсырманың сипаты келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырмаға өзгертілген жағдайларды қоспағанда, шолып тексеру бойынша бастапқы тапсырма процесінде орындалуы мүмкін кез келген процедуралар. Бұл жағдайда орындалған процедуралар туралы мұндай ескерту қорытындының стандартты бөлігі болып табылады.

Басшылықпен және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл жасау (42-тармағын қара)

- А63. Шолып тексеру бойынша тапсырманы орындау кезінде практик маманның басшылықпен және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимылы мынадай түрде жүзеге асырылады:
- (a) Практик маман корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар мен басшыларға шолып тексеру бойынша процедураларды өткізу барысында сұраныстар жасайды; және
  - (b) Туындайтын мәселелерді талдау және сындарлы жұмыс қатынастарын дамыту үшін тиімді екі жақты байланыс арнасын құру аясында олармен өзара әрекеттеседі.
- А64. Ақпараттық өзара іс-қимылдың тиісті мерзімдері аудиторлық тапсырманың нақты жағдайларына байланысты өзгеріп отырады. Шешім қабылдау кезінде, мысалы, мәселенің маңыздылығы мен сипатын, сондай-ақ осы басшылыққа немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға байланысты шаралар қабылдау қажеттілігін ескеру қажет. Егер басшылық немесе корпоративті басқаруға жауапты тұлғалар практик маманға осы мәселені шешуге көмектесе алатын болса, мүмкіндігінше тезірек шолып тексеру кезінде туындаған айтарлықтай қиындықтар туралы хабарлаудың мағынасы болуы мүмкін.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

А65. Заң немесе нормативтік акт белгілі бір мәселелер бойынша практик маманның корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара әрекеттесуін шектеуі мүмкін. Мысалы, заңмен немесе нормативтік актімен тиісті органдардың кез-келген жасалған немесе болжанған заңсыз әрекеттерді тергеуіне кедергі келтіретін кез-келген ақпаратқа немесе әрекеттерге тыйым салынуы мүмкін. Кейбір жағдайларда практик маманның ақпаратты жарияламау жөніндегі міндеттемелері мен ақпараттандыру жөніндегі міндеттемелерінің ықтимал қақтығысы өте күрделі болуы мүмкін. Бұл жағдайда практик маманға адвокаттың қызметіне жүгіну қажет болуы мүмкін.

Шолып тексеруге қатысты мәселелер туралы хабардар ету

А66. Практик маман басшылыққа немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға хабарлауы керек сұрақтар (жағдайға байланысты) осы ШТХС-ға сәйкес мыналарды қамтуы мүмкін:

- Тапсырма шарттары туралы келісім-хатқа немесе қолайлы нысандағы басқа жазбаша келісімге сәйкес шолып тексеру бойынша тапсырма шеңберінде практик маманның міндеттерінің көлемі;
- Тексеру барысында алынған маңызды нәтижелер, мысалы:
  - Есепке алу саясатының принциптерін, бағалау мәндерін және қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашуды қоса алғанда, ұйымның бухгалтерлік есеп практикасының маңызды сапалық аспектілері бойынша практик маманның пікірі;
  - Практик маман осы стандартқа сәйкес қосымша процедураларды жүргізу қажет деп тапқан жағдайларды қоса алғанда, процедураларды өткізудің маңызды нәтижелері. Мүмкін, практик маманға корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардан нақты операцияларға немесе оқиғаларға қатысты фактілер мен жағдайлар туралы бірдей түсініктері бар екендігі туралы растау қажет болуы мүмкін;
  - Практик маманның тұжырымын өзгертуге әкелуі мүмкін сұрақтар;
  - Шолып тексеру кезінде практик маманға тап болған елеулі қиындықтар (егер олар болса): мысалы, қажетті ақпараттың болмауы; практик маманның шолып тексеру үшін қажет деп санайтын дәлелдерін алудың күтпеген мүмкін еместігі; басшылық практик маманға қойылған шектеулер. Кейбір жағдайларда мұндай қиындықтар жұмыс көлемінің шектелуіне әкелуі мүмкін және егер басшылық немесе корпоративті басқаруға жауапты тұлғалар тиісті шаралар қабылдамаса, бұл практик маманның тұжырымының өзгеруіне, кейде оның тапсырмадан бас тартуына әкелуі мүмкін.

А67. Кейбір ұйымдарда басшылық пен корпоративтік басқару үшін әр түрлі тұлғалар жауап беруі мүмкін. Бұл жағдайда ұйымның басшылығында корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды олардың жауапкершілік аймағына қатысты мәселелер бойынша хабардар ету міндеті жатуы мүмкін. Сондай-ақ, басшылықтың корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен аудитор беруге тиісті мәселелер бойынша ақпараттық өзара іс-қимылы аудиторды олар туралы хабарлау міндетінен босатпайды. Алайда, басшылық осы мәселелер бойынша хабардар етуі аудитордың корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимылының формасына немесе мерзіміне әсер етуі мүмкін.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Үшінші тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл

А68. Кейбір юрисдикцияларда заңға немесе нормативтік актіге сәйкес практик маман міндетті болуы мүмкін, мысалы:

- Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар хабардар етілген белгілі бір мәселелер туралы реттеуші немесе құқық қорғау органына хабарлауға. Мысалы, кейбір юрисдикцияларда практик маман анықталған бұрмаланулар туралы тиісті органдарға басшылық пен корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар оларды жою үшін ешқандай шара қолданбаған жағдайда хабарлауға міндетті;
- Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға, тиісті реттеуші немесе қаржыландырушы органдарға дайындалған кейбір есептердің көшірмелерін ұсыну немесе кейбір жағдайларда оларды жалпыға қол жетімді ету үшін жариялау.

А69. Егер заңға немесе нормативтік актіге сәйкес практик маман берген жазбаша хабарламалардың көшірмелерін үшінші тұлғаларға беру ғана талап етілмесе, практик маманға басшылықтың немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың осындай ақпаратты беруге алдын ала келісімін алу талап етілуі мүмкін.

Тапсырманы орындау

Қаржылық есептілікті шолып тексеру кезіндегі маңыздылық (43-тармағын қара)

А70. Практик маманның маңыздылыққа деген көзқарасы қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасымен анықталады. Қаржылық есептілікті дайындаудың бірқатар тұжырымдамалары қаржылық есептілікті дайындау және ұсыну мәтінінде маңыздылық принципін қарастырады. Әр түрлі тұжырымдамаларда қарастырылған тәсіл әр түрлі болуы мүмкін, бірақ олар әдетте мынаны көрсетеді:

- Бұрмалаулар, олқылықтарды қоса алғанда, егер олар жеке-жеке немесе жиынтығында қаржылық есептілік негізінде пайдаланушылар қабылдайтын экономикалық шешімдерге негізді түрде ықпал етуге қабілетті болса, елеулі болып есептеледі;
- Маңыздылыққа қатысты кәсіби пайымдаулар барлық ілеспе мән-жайларды ескере отырып қабылданады және оларға бұрмаланудың мөлшері немесе сипаты сияқты факторлар немесе осы екі фактор бір мезгілде әсер етеді;
- Қаржылық есептілікті пайдаланушылар үшін белгілі бір мәселелердің маңыздылығына қатысты пікірлер топ ретінде пайдаланушылардың жалпы ақпараттық қажеттіліктері негізінде шығарылады. Ақпараттық қажеттіліктері айтарлықтай өзгеруі мүмкін жеке пайдаланушыларға бұрмаланудың ықтимал әсері ескерілмейді.

А71. Егер қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасында маңыздылық принципі қарастырылса, практик маман жүргізілетін шолып тексеру үшін маңыздылықты анықтау кезінде тиісті тұжырымдаманың ережелеріне сүйенуі керек. Егер жоқ болса, онда практик маман жоғарыда аталған принциптерді негіз ретінде қолдана алады.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

А72. Практик маман өзінің кәсіби пікіріне, сондай-ақ қаржылық есептілікті болжамды пайдаланушылардың қажеттіліктерін қалай түсінетініне сүйене отырып, маңыздылығын анықтайды. Осыған байланысты, практик маман қолданушыларға негізделген:

- Олар бизнес, экономикалық қызмет және бухгалтерлік есеп саласында жеткілікті білімге ие, сонымен қатар қаржылық есептіліктегі ақпаратты мұқият зерделеуге дайын;
- Қаржылық есептілікті дайындау, ұсыну және шолып тексеру маңыздылық деңгейін ескере отырып жүзеге асырылатынын түсінеді;
- Бағалау мәндері мен пайымдауларына негізделген, сондай-ақ болашақ оқиғаларды ескере отырып, жекелеген көрсеткіштерді бағалаумен байланысты белгісіздікті таниды;
- Қаржылық есептіліктегі ақпарат негізінде негізделген экономикалық шешімдер қабылдайды.

Сонымен қатар, егер пайдаланушылардың белгілі бір санатының қажеттіліктерін қанағаттандыруға арналған қаржылық есептілікке қатысты шолу тапсырмасы орындалмаса, ақпараттық қажеттіліктері айтарлықтай өзгеруі мүмкін жеке пайдаланушыларға бұрмаланудың әсері әдетте ескерілмейді.

А73. Практик маманның қаржылық есептілік үшін не маңызды екендігі туралы пікірі практик маманның қаржылық есептілік туралы қорытынды жасау үшін негіз ретінде алған сенімділік деңгейіне байланысты емес.

Маңыздылықты қайта қарау (44-тармақты қара)

А74. Тапсырма барысында жалпы қаржылық есептілік үшін практик маман белгілеген маңыздылықты қайта қарау қажеттілігі туындауы мүмкін:

- Шолып тексеру кезінде жағдайлардың өзгеруі (мысалы, ұйым бизнесінің едәуір бөлігін сату туралы шешім қабылдау);
- Осы ШТХС-ға сәйкес шолып тексеру процедураларын орындау нәтижесінде ұйымның қызметі және оның айналасы туралы практик маманның ұсынысының өзгеруі немесе жаңа ақпарат алу (мысалы, егер шолып тексеру барысында нақты қаржылық нәтижелер, ең алдымен, тұтастай алғанда қаржылық есептілік үшін маңыздылықты анықтау кезінде пайдаланылған жылдың соңындағы болжамды қаржылық нәтижелерден айтарлықтай өзгеше болуы мүмкін екендігі анықталса).

Практик маманның ұйымның қызметі мен оның ортасын түсінуі (45-46 тармақтарды қара)

А75. Практик маман осы стандартқа сәйкес өзінің қаржылық есептілігіне шолып тексеруді жүргізу үшін ұйымның және оның қоршаған ортасының қызметі туралы қаншалықты толық түсінікке ие болу керектігін анықтау кезінде кәсіби пайымдауды қолданады. Ең алдымен, практик маман тапсырманы орындау кезінде оның алдына қойылған мақсаттарға жету үшін жеткілікті түсінігін ескеруі керек. Практик маман алатын түсінік, кез-келген жағдайда, ұйым басшылығындағы түсінікке қарағанда дәлірек емес.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

A76. Ұйымның және оның ортасының қызметі туралы түсінік алу - бұл шолу тапсырмасының бүкіл кезеңінде ақпаратты жинаудың, жаңартудың және талдаудың үздіксіз, динамикалық процесі. Практик маман тапсырманы орындау барысында алынған түсініктерді үнемі алады және қолданады, және бұл түсінік жағдайлар мен жағдайлардың өзгеруіне байланысты мезгіл-мезгіл өзгеріп отырады. Шолып тексеру бойынша тапсырманы орындауды бастау немесе жалғастыру туралы шешім қабылдау бойынша бастапқыда жүргізілетін процедуралар практик маманның ұйымның қызметін және тапсырманың мән-жайын алдын ала түсінуіне негізделеді. Клиентпен қарым-қатынас жалғасқан кезде оның түсінігі клиенттің қаржылық есептілігіне және басқа да қаржылық ақпаратына қатысты практик маман орындаған алдыңғы тапсырмалар барысында алынған білімді қамтиды.

A77. Ұйымның және оның қоршаған ортасының қызметі туралы алынған түсінік критерийлер жүйесін белгілейді, соның негізінде практик маман шолу тапсырмасын жоспарлайды және орындайды, сонымен қатар тапсырма барысында кәсіби пікірлерді қолданады. Атап айтқанда, ұсыныс практик маманның қаржылық есептіліктің жоғары ықтималдығы бар, елеулі бұрмалануларды қамтитын салаларын анықтай алуы үшін және осыны ескере отырып, оларға қатысты процедураларды әзірлеу мен жүргізу тәсілін айқындауы үшін жеткілікті болуы тиіс.

A78. Ұйым, оның айналасы және қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасы туралы түсінік алған кезде практик маман келесі мәселелерді де қарастыра алады:

- Ұйым топтың құрамдас бөлігі немесе басқа ұйымға қатысты қауымдасқан ұйым болып табыла ма;
- Қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасының күрделілік деңгейі;
- Ұйымға қатысты қаржылық ақпаратты ұсыну бойынша қолданыстағы міндеттемелер немесе талаптар, сондай-ақ осы міндеттемелер немесе қолданылатын заңдардың немесе нормативтік актілердің талаптары реттеле ме немесе корпоративтік басқару немесе жауапкершілік саласындағы тиісті құжаттармен бекітілген қаржылық ақпаратты беру туралы ерікті келісімдерден (мысалы, үшінші тұлғалармен жасалатын шарттар) туындап отыр ма;
- Салық салу және зейнетақымен қамсыздандыру саласындағы заңнама мен нормативтік талаптар сияқты қаржылық есептіліктегі елеулі сомаларды айқындауға және ақпаратты ашуға тікелей әсер ететін заңнама ережелерінің немесе нормативтік талаптардың болуы;
- Қаржылық есептілікті дайындау кезінде пайдаланылатын бухгалтерлік жазбалар мен қаржылық есептілік жүйелерін басқаруға және қадағалауға қатысты бөлігінде ұйымның басшылығы мен корпоративтік басқару құрылымының дамуы. Шағын ұйымдарда, әдетте, қызметкерлер аз болады, бұл бақылаудың қалай жүргізілетініне әсер етуі мүмкін. Мысалы, мұндай ұйымда міндеттерді бөлу іс жүзінде мүмкін болмауы мүмкін. Алайда, басшысы - иесі бар шағын ұйымда қадағалау ірі ұйымға қарағанда одан да тиімді болуы мүмкін. Бұл жауапкершілікті бөлудің шектеулі мүмкіндігімен байланысты кемшіліктердің орнын толтыруға көмектеседі;
- Ұйымдағы басшылық ұстанымы және бақылау ортасы, оның көмегімен ұйым қаржылық есептілікті дайындаумен және оны дайындау жөніндегі міндеттемелерді орындаумен байланысты тәуекелдерді төмендетеді;

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- Ұйымның бухгалтерлік есебі мен қаржылық есептілігі жүйелерінің және ұйым бухгалтерлік жазбалар мен олармен байланысты ақпаратты жүргізу үшін пайдаланатын бақылаудың тиісті тетіктерінің дамығандығы мен күрделілігі;
- Операцияларды жазу, жіктеу және қорыту, сондай-ақ қаржылық есептілікке енгізу үшін ақпарат жинау және ақпаратты тиісінше ашу үшін ұйым пайдаланатын процедуралар;
- Алдыңғы кезендерде ұйымның қаржылық есептілігіне бухгалтерлік түзетулер енгізу қажеттілігіне әкелген мәселелердің түрлері.

Процедураларды әзірлеу және жүргізу (47, 55-тармақтарды қара)

A79. Практик маман жеткілікті тиісті дәлелдемелер алу және кейіннен қаржылық есептілік туралы қорытынды қалыптастыру үшін жүргізу қажет деп санайтын процедуралардың болжамды сипатына, мерзімдері мен көлеміне тұтастай әсер етеді:

- (a) Осы ШТХС-ның талаптары;
- (b) Қолданылатын заңға немесе нормативтік актіге сәйкес есептілік саласындағы қосымша талаптарды қоса алғанда, қолданыстағы заңдарда немесе нормативтік актілерде белгіленген талаптар.

A80. Егер практик маман ұйымдар тобының қаржылық есептілігіне Шолып тексеруді жүргізу үшін тартылған жағдайда, шолып тексеру процедураларының сипаты, мерзімдері мен көлемі практик маман осы ШТХС көрсетілген шолып тексеру жөніндегі тапсырманың мақсаттарын орындай алатындай, бірақ топтың қаржылық есептілігіне қатысты түрде айқындалуы тиіс.

A81. Сұрау салулар мен талдамалық процедураларды, сондай-ақ белгілі бір жағдайларда жүргізілетін процедураларды әзірлеуге және жүзеге асыруға қатысты осы ШТХС-ның талаптары практик маманға осы ШТХС көрсетілген мақсаттарға қол жеткізуге көмектесетіндей етіп әзірленді. Тексеру тапсырмаларының жағдайлары әр түрлі болуы мүмкін, сондықтан практик маман басқа процедураларды әзірлеу және орындау орынды немесе тиімді деп санайды. Мысалы, егер ұйымның қызметі туралы түсінік алу кезінде практик маман кез-келген маңызды келісім туралы білетін болса, ол оны зерттеуді қажет деп санауы мүмкін.

A82. Практик маманның басқа процедураларды жүргізуді қажет деп санауы оның қаржылық есептілікке қатысты шектеулі сенімділік алу жөніндегі міндеттерін жоймайды.

Маңызды немесе ерекше операциялар

A83. Практик маман шолып тексеру кезінде ерекше назар аудару қажет болатын маңызды немесе ерекше операцияларды анықтау үшін ұйымның бухгалтерлік жазбаларын зерттеуді қарастыра алады.

Сұрау салу (46-48 тармақтарды қара)

A84. Шолып тексеру аясында сұрау салу практик маман тапсырманың жағдайларын ескере отырып, қажет деп санайтынына байланысты басшылықтан және ұйымдағы басқа тұлғалардан мәліметтер жинауды қамтиды. Практик маман қаржылық емес деректерді

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

де сұрай алады (қажет болған жағдайда). Алынған жауаптарды бағалау сұрау салу процесінің ажырамас бөлігі болып табылады.

А85. Тапсырманың жағдайына байланысты сұрау салу мәліметтер жинауды да қамтуы мүмкін:

- Меншік иелерінің, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың немесе олардың комитеттерінің кездесулерінде, сондай-ақ қаржылық есептіліктегі көрсеткіштер мен ашылатын деректерге ықпал ете алатын басқа да кездесулерде (егер олар болса) болған іс-әрекеттер туралы;
- Ұйым алған немесе алуды күтіп отырған реттеуші органдардан хабарламалар;
- Басқа процедураларды жүргізу барысында туындаған мәселелерді шешу. Егер практик маман анықталған сәйкессіздіктерге байланысты қосымша мәліметтер сұраса, ол басқа процедуралар нәтижесінде алынған нәтижелерді, сондай-ақ өз қызметін жүзеге асыратын ұйым мен сала туралы өзінің білімі мен түсініктерін ескере отырып, басшылықтан алынған жауаптардың негізділігі мен дәйектілігін бағалайды.

А86. Сұрау салу нәтижесінде алынған дәлелдер көбінесе басшылықтың ниеті туралы негізгі ақпарат көзі болып табылады. Алайда басшылықтың ниетін растайтын ақпарат өте шектеулі болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда басшылықтың бұрын мәлімделген ниеттерін, іс-қимылдың нақты тәртібін таңдаудың ресми жарияланған уәждерін және басшылықтың оны ұстану қабілетін орындауын талдау сұрау нәтижесінде жиналған дәлелдемелерді растау үшін тиісті ақпарат алуға ықпал етуі мүмкін. Басшылықтың жауаптарын бағалау кезінде кәсіби скептицизмді қолдану өте маңызды, сондықтан практик маман оны қаржылық есептілікте айтарлықтай бұрмаланулар бар деп болжауға мүмкіндік беретін сұрақтар бар-жоғын анықтай алады.

А87. Сұрау салуларды жүзеге асыру практик маманға қаржылық есептілікте жоғары ықтималдықпен елеулі бұрмаланулар туындауы мүмкін салаларды анықтау мақсатында ұйымның және оның ортасының қызметі туралы қолда бар ұсынысты алуға немесе түзетулер енгізуге көмектеседі.

А88. Практик маман заңға, нормативтік актілерге немесе ұйымның заңдар мен нормативтік актілерді сақтамауына қатысты тиісті этикалық талаптарға, соның ішінде қазіргі ШТХС өзгеше болуы мүмкін немесе одан тыс болуы мүмкін алаяқтыққа қатысты қосымша міндеттерді атқара алады, мысалы

- (a) Басшылыққа және басқаруға жауапкершілік жүктелген тұлғаларға нақты хабарламаларға қатысты талаптарды қоса алғанда, заңдар мен нормативтік актілерді анықталған немесе күдіктенген сақтамауға ден қою және одан әрі іс - қимыл жасау қажеттілігін қарау;
- (b) Анықталған немесе болжамды сақталмауы туралы аудиторға, мысалы, топтық өзара іс-қимыл жөніндегі серіктеске хабарлау;¹¹ және
- (c) Анықталған немесе күдіктінің заңдарға және нормативтік актілерге сәйкес келмеуіне қатысты құжаттамаға қойылатын талаптар.

¹¹ Мысалы, БХЭСК Кодексінің R360.31–360.35 А1 тармақтарын қарыңыз

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Кез келген қосымша міндеттерді орындау осы ШТХС-ға сәйкес практик маманның жұмысына қатысы бар қосымша ақпарат бере алады (мысалы, басшылықтың немесе тиісті жағдайларда басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалардың адалдығына қатысты).

Ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне қатысты сұрау салу (48(f) тармақты кара)

A89. Көбінесе кішігірім ұйымдарда басшылық ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетін бағалауды жүзеге асырмайды, оның орнына өзінің бизнес білімі мен болашаққа деген болжамына сүйенеді. Бұл жағдайда ұйымның орташа және ұзақ мерзімді перспективалары мен қаржыландырылуын басшылықпен талқылау, оның ішінде басшылықтың көзқарасы практик алған ұйымның қызметі туралы идеяға қайшы келмейтіні туралы мәселені қарастыру қажет болуы мүмкін.

Талдамалық процедуралар (46-47, 49 - тармақтарды кара)

A90. Қаржылық есептілікке шолып тексеруді жүргізу кезінде талдамалық процедураларды орындау практик маманға көмектеседі:

- Ұйымның қызметі және оның ортасы туралы бұрыннан бар идеяға, оның ішінде қаржылық есептілікте елеулі бұрмаланулар туындауы мүмкін салаларды анықтау мақсатында ұсыныс алу немесе түзетулер енгізу;
- Күтілетін үрдістерден, мәндерден немесе қаржылық есептілікті жасау ережелерінен сәйкессіздіктерді немесе ауытқуларды, мысалы, оның деректері тиімділіктің негізгі көрсеткіштері сияқты негізгі деректерге қаншалықты сәйкес келетінін анықтау;
- Сұрау салулардың немесе басқа да жүргізілген талдамалық процедуралардың нәтижелерін растайтын дәлелдемелерді алу;
- Егер практик маман қаржылық есептілікте елеулі бұрмаланулардың болуын болжауы мүмкін кез-келген мәселе немесе мәселелер туралы білсе, қосымша процедура ретінде қызмет етеді. Мұндай қосымша процедураның мысалы - баптардағы немесе қаржылық есептіліктің ашылатын деректеріндегі қаржылық ақпаратқа қатысты дәлелдемелер ұсынатын әр түрлі пайда орталықтары, филиалдар және ұйымның басқа да құрамдас бөліктері бойынша ай сайынғы кірістер мен шығыстардың көрсеткіштерін салыстырмалы талдау.

A91. Талдамалық процедураларды жүргізу үшін қарапайым салыстырудан бастап статистикалық әдістерді қолдана отырып күрделі талдауға дейінгі әртүрлі әдістерді қолдануға болады. Практик маман, мысалы, қаржылық есептіліктегі қаржылық ақпаратты бағалау үшін талдамалық процедураларды қаржылық және қаржылық емес мәліметтердің ықтимал арақатынасын талдау және алынған нәтижелерді ерекше болып көрінетін немесе күтілетін тенденциялар мен мәндерден ерекшеленетін қатынастар мен мақалаларды анықтау үшін күтілетін мәндермен салыстыру арқылы қолдана алады. Практик маман бухгалтерлік жазбалардағы сомаларды немесе олардың негізінде есептелген коэффициенттерді тиісті көздерден алынған ақпарат негізінде анықталған күтілетін мәндермен салыстырады. Практик маман белгілі бір тапсырманың жағдайына байланысты күтілетін мәндерді анықтау үшін жиі қолданатын ақпарат көздерінің мысалдары:

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- Белгілі өзгерістерді ескере отырып, салыстырмалы өткен кезең (кезендер) үшін қаржылық ақпарат;
- Бюджет пен болжамдарды қоса алғанда, күтілетін операциялық және қаржылық нәтижелер туралы мәліметтер, сондай-ақ аралық немесе жылдық есептерден деректерді экстраполяциялау;
- Кезеңдегі қаржылық ақпарат элементтері арасындағы арақатынас;
- Мысалы, жалпы пайда маржасын немесе ұйымның кірісі мен оның дебиторлық берешегінің орташа салалық көрсеткіштермен немесе сол саладағы басқа ұқсас ұйымдардың көрсеткіштерімен салыстыруды қоса алғанда, ұйым жұмыс істейтін сала бойынша ақпарат;
- Қаржылық және тиісті қаржылық емес ақпарат арасындағы арақатынас, мысалы, жалақы шығындары мен қызметкерлер саны.

A92. Практик маманның мұндай процедуралардың мақсаттары үшін қолдануға болатын талдамалық процедуралар үшін пайдаланылатын мәліметтердің бар-жоғы туралы пікірі практик маманның ұйымның қызметі мен оның айналасы туралы түсінігінің негізінде қалыптасады және осындай деректердің сипаты мен көзіне және олар алынған жағдайларға байланысты болады. Келесі факторларды, мысалы, назарға алынуы мүмкін:

- Ақпарат көзі. Мысалы, ақпарат ұйымнан тыс тәуелсіз көздерден алынған жағдайда сенімді бола алады;
- Қолда бар ақпараттың салыстырмалылығы. Мысалы, сала бойынша жалпы деректерді мамандандырылған өнімді өндіретін және сататын ұйымның деректерімен салыстыруға болатындай етіп толықтыру немесе түзету қажет болуы мүмкін;
- Ақпараттың сипаты мен орындылығы. Мысалы, ұйымның бюджеттері күтілетін нәтижелерге немесе қойылған мақсаттарға назар аудара отырып орындалғанын-орындалмағанын анықтау қажет;
- Ақпаратты дайындау кезінде пайдаланылған білім мен тәжірибе, сондай-ақ ақпараттың толықтығын, дәлдігін және сенімділігін қамтамасыз ету үшін әзірленген тиісті бақылау құралдары. Мұндай бақылау құралдары, мысалы, бюджеттік ақпаратты дайындауды, тексеруді және жүргізуді бақылауды қамтуы мүмкін.

Ерекше жағдайларды зерттеуге арналған процедуралар

Ықпалсыз әрекеттер мен заңнаманы немесе нормативтік талаптарды ұстанбауы (52(a) және (d) тармақтарды қара)

Басшылықпен және басқаруға жауапты тұлғалармен қарым-қатынас

A93. Кейбір юрисдикцияларда заңнама немесе ережелер практик маманның белгілі бір мәселелер бойынша менеджментпен немесе басқару міндеттері жүктелген тұлғалармен байланысын шектеуі мүмкін. Заң немесе нормативтік акт тиісті органның нақты немесе болжамды заңсыз әрекетті тергеуіне кедергі келтіруі мүмкін хабарламаға немесе басқа әрекеттерге, соның ішінде ұйымның ескертуіне нақты тыйым салуы мүмкін, мысалы, практик маман ақшаны жылыстатуға қарсы заңнамаға сәйкес тиісті органға анықталған немесе болжанған заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауы туралы хабарлауға міндетті болған кезде. Мұндай жағдайларда

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

практик маман қарастыратын мәселелер күрделі болуы мүмкін және практик маман заңгерлік кеңес алуды орынды деп санайды. Заңдар мен нормативтік актілердің анықталған немесе болжамды сақталмауы туралы ұйымнан тыс тиісті органға хабарлау

- A94. Заңдар мен нормативтік актілердің анықталған немесе күдікті сақталмауы туралы ұйымнан тыс тиісті органға хабарлау осы жағдайларда қажет немесе орынды болуы мүмкін, себебі:
- (a) Заңдар, нормативтік актілер немесе тиісті этикалық талаптар практик маманнан бұл туралы хабарлауды талап етеді;
  - (b) Практик маман тиісті этикалық талаптарға сәйкес анықталған немесе болжанған сәйкессіздікке жауап ретінде есеп берудің тиісті әрекет екенін анықтады (A95 тармағын қара); немесе
  - (c) Заңдар, нормативтік актілер немесе тиісті этикалық талаптар практик маманға мұны істеу құқығын береді (A96 тармағын қара).
- A95. Кейбір жағдайларда тиісті этикалық талаптар практик маманнан анықталған немесе күдікті алаяқтық немесе заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауы туралы хабарлама ұйымнан тыс тиісті органға осы жағдайларда тиісті әрекет болып табылатындығы туралы хабарлауды немесе қарастыруды талап етуі мүмкін. Мысалы, БХЭСК Кодексі практик маманнан анықталған немесе күдіктенген заңдар мен ережелерді сақтамауға жауап беру үшін тұлғалар жасауды және ұйымнан тыс тиісті органға есеп беруді қамтуы мүмкін одан әрі әрекет ету қажеттілігі туралы мәселені қарауды талап етеді.¹² БХЭСК Кодексі осындай хабарламаның хабарлама БХЭСК Кодексіне сәйкес құпиялылықты сақтау міндетін бұзу болып саналмайтынын түсіндіреді.¹³
- A96. Егер заңдарда, нормативтік актілерде немесе тиісті этикалық талаптарда анықталған немесе күдікті сәйкессіздік туралы хабарлауға қатысты талаптар болмаса да, олар практик маманға анықталған немесе күдікті алаяқтық туралы немесе заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауы туралы ұйымнан тыс тиісті органға хабарлау құқығын бере алады.
- A97. Басқа жағдайларда анықталған немесе заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауы туралы ұйымнан тыс тиісті органға хабарлау практик маманның заңға, нормативтік актілерге немесе тиісті этикалық талаптарға сәйкес құпиялылықты сақтау міндетіне байланысты алынып тасталуы мүмкін.
- A98. 52(d) тармағында талап етілетін анықтама күрделі пайымдаулар мен кәсіби пайымдауларды қамтуы мүмкін. Тиісінше, практик маман фирманың ішінде (мысалы, фирманың немесе желілік фирманың ішінде) немесе реттеуші органмен немесе кәсіби органмен құпия негізде (егер бұл заңмен немесе ережелермен тыйым салынбаса немесе құпиялылықты сақтау міндетін бұзбаса) консультациялар жүргізу мүмкіндігін қарастыра алады. Практик маман сонымен қатар практик маманның іс-әрекетінің нұсқаларын және белгілі бір іс-қимыл курсың қабылдаудың кәсіби немесе заңды салдарын түсіну үшін заңгерлік кеңес алуды қарастыруы мүмкін.

¹² Мысалы, БХЭСК Кодексінің R360.36 - 360.36 A3 тармақтарын қарыңыз.

¹³ Мысалы, БХЭСК Кодексінің R114.1, 114.1 A1 және R360.37 тармақтарын қарыңыз

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Қаржылық есептілікте ұйым қызметінің үздіксіздігі туралы жорамалдың пайдаланылуына күмән келтіруі мүмкін оқиғалар немесе жағдайлар (54-тармақты қара)

А99. Төменде келтірілген факторлардың тізбесі бірге немесе жеке-жеке ұйымның қызметтің үздіксіздігі туралы жорамалды пайдалану мүмкіндігіне қатысты елеулі күмән үшін негіз бола алатын оқиғалардың немесе жағдайлардың мысалдарын қамтиды. Бұл тізім толық емес және осы факторлардың біреуінің немесе бірнешеуінің болуы әрдайым ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыра алатындығына қатысты белгісіздік бар дегенді білдірмейді.

Қаржылық факторлар:

- Міндеттемелердің (қысқа мерзімді міндеттемелердің) айналымдағы активтерден асып кетуі;
- Өтеу мерзімі жақындап қалған белгілі бір қарыз алу мерзіміне алынған, шартты ұзартудың немесе қарыз алуды өтеудің нақты перспективаларының болмауы немесе ұзақ мерзімді активтерді қаржыландыру үшін қысқа мерзімді қарыз алуға шамадан тыс тәуелділік;
- Кредиторлардың қаржылық қолдауының ықтимал тоқтатылу белгілері;
- Өткен кезендердің қаржылық есептілігіне немесе болжамды қаржылық есептілікке сәйкес операциялық қызметтен түскен ақша ағындарының теріс көрсеткіштері;
- Ұйым үшін қолайсыз негізгі қаржылық көрсеткіштердің болуы;
- Айтарлықтай операциялық шығындар немесе ақша ағындарын алу үшін пайдаланылатын активтер құнының едәуір төмендеуі;
- Төлемді кешіктіру немесе дивидендтерді төлеуді тоқтату;
- Кредиторларға белгіленген мерзімде төлем жасай алмау;
- Қарыз алу келісімдерінің шарттарын сақтауға қабілетсіздігі;
- Кредитке ақы төлеуді көздейтін операциялардан алу кезінде ақы төлеуді көздейтін жеткізушілермен операцияларға көшу;
- Жаңа өнімдерді немесе басқа да маңызды инвестицияларды дамыту үшін қаржыландыруды тарту мүмкін еместігі.

Операциялық қызметке байланысты оқиғалар немесе шарттар:

- Басшылықтың ұйымды жою немесе қызметті тоқтата тұру ниеті;
- Негізгі басқару кадрларын ауыстыру болмаған кезде жоғалту;
- Нарықтың, негізгі клиенттің (клиенттердің), франшизаның, лицензияның немесе ірі жеткізушінің (жеткізушілердің) елеулі үлесін жоғалту;
- Кадрлық қиындықтар;
- Кез-келген маңызды материалдарды жеткіліксіз жеткізу;
- Сәтті бәсекелестің пайда болуы.

Басқа да факторлар:

- Капиталға қойылатын талаптарды немесе басқа да нормативтік талаптарды сақтамау;
- Егер сәтті болса, ол қанағаттандыра алмайтын талаптарға әкелуі мүмкін ұйымға қарсы аяқталмаған заңды іс-шаралар;

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- Ұйымдарға теріс әсер етеді деп күтілетін заңдарға, ережелерге немесе мемлекеттік саясатқа өзгерістер;
- Ұйым не сақтандырылмаған, не қажет болғаннан аз сомаға сақтандырылған форс-мажорлық жағдайлар.

Осы оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты тәуекелдер дәрежесі басқа факторлардың есебінен жиі төмендеуі мүмкін. Мысалы, ұйым қарызды өтеу есебінен қажетті төлемдер жасай алмаған жағдайда, басшылық ақша қаражатының жеткілікті деңгейін ұстап тұру үшін басқа шараларды қолдана алады: активтерді сату, қарыз бойынша берешекті өтеу кестесін өзгерту немесе қосымша капиталды тарту. Сондай-ақ, кез келген негізгі жеткізушіні жоғалту салдары қолайлы баламалы жеткізу көзінің болуына байланысты жұмсартылуы мүмкін.

Оның негізінде дайындалған қаржылық есептілік пен бухгалтерлік жазбалар арасындағы ашақтықтың болмауы (56-тармағын қара)

A100. Практик маман, әдетте, қаржылық есептілікте ұсынылған сомалардың тиісті бухгалтерлік жазбалардың сомаларына сәйкес келетіндігіне немесе қайшы келмейтіндігіне қатысты негізгі бухгалтерлік тіркелімді немесе жинақталған деректерді қоса алғанда, бухгалтерлік жазбалардың деректерімен немесе қаржылық есептілік пен қаржылық есептіліктің сомалары арасында айырмашылықтардың жоқтығын көрсететін құжатпен салыстыру арқылы дәлелдемелер алады. тиісті бухгалтерлік жазбалармен (мысалы, айналым - сальдо ведомості).

Қосымша процедураларды орындау (57-тармағын қара)

A101. Осы ШТХС-ға сәйкес, егер практик маман қаржылық есептілікте елеулі бұрмаланулардың болуын болжайтын кез-келген мәселе туралы білетін болса, қосымша процедуралар қажет.

A102. Қаржылық есептілікте мақала анықталған жағдайда, практик маманның қосымша процедуралар түріндегі жауап шаралары, олар айтарлықтай бұрмалануы мүмкін, жағдайларға байланысты өзгеріп отырады және практик маманның кәсіби пікірінің мәні болып табылады.

A103. Дәлелдемелер алу үшін талап етілетін қосымша процедуралардың сипаты, мерзімі және көлемі туралы пайымдауды қалыптастыру кезінде елеулі бұрмаланудың екіталай немесе ол шын мәнінде бар екенін растау үшін практик маман сүйенеді:

- Жүргізілген процедуралардың нәтижелерін бағалау негізінде алынған ақпаратқа;
- Практикалық маманның тапсырманың орындалуына қарай енгізілген түзетулерді ескере отырып, ұйымның қызметі және оның ортасы туралы ұсынысы;
- Практик маман елеулі бұрмаланулардың болуын болжауға мәжбүр ететін мәселе туралы қорытынды жасау үшін қажет дәлелдердің сенімділігіне баға береді.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

А104. Қосымша процедуралардың мақсаты практик маманның қаржылық есептілікте елеулі бұрмаланулар тудыруы мүмкін мәселе бойынша қорытынды жасауы үшін жеткілікті тиісті дәлелдер алу болып табылады. Олар мынадай процедуралар болуы мүмкін:

- Проблемалық баптарға (яғни қаржы есептілігіне сәйкес қызықтыратын шоттар мен операциялар бойынша сомалар немесе ашылатын деректер) неғұрлым егжей-тегжейлі талдаумен немесе акцентпен қосымша сұрау салулар немесе талдамалық процедуралар;
- Процедуралардың басқа түрлері, мысалы, егжей-тегжейлі тексеру немесе сыртқы растауды сұрау.

А105. Төмендегі мысал практик маманның қосымша процедураларды орындау қажеттілігін қалай бағалайтындығын және мұндай процедураларды орындау қажет екенін түсінген кезде қандай әрекеттер жасайтындығын көрсетеді.

- Шолып тексеру шеңберінде ақпарат сұрату бойынша процедураларды және талдамалық процедураларды жүргізу барысында практик маман дебиторлық берешекті талдау кезінде ұйымда проблемалық немесе күмәнді берешек бойынша резерв жоқ мерзімі өткен дебиторлық берешектің елеулі сомасы бар екенін анықтайды.
- Бұл практик маман қаржылық есептілікте көрсетілген дебиторлық берешектің қалдығы айтарлықтай бұрмалануы мүмкін деп санайды. Практик маман басшылыққа өндіріп алынбайтын дебиторлық берешектің болуы туралы сұрау салады, оны есепте проблемалық деп көрсету қажет.
- Басшылықтың жауабына байланысты практик маманның осы жағдайды бағалауы мүмкін:
  - (a) Дебиторлық берешектің қалдығында айтарлықтай бұрмаланулар жоқ деген тұжырымды жасауға ынталандыру. Бұл жағдайда басқа процедуралар қажет емес;
  - (b) Бұл мәселе қаржылық есептілікте айтарлықтай бұрмаланулар тудыратынын анықтауға мүмкіндік беру. Бұдан әрі ешқандай процедуралар талап етілмейді - практик маманға қорытындыда қаржылық есептілік тұтастай алғанда елеулі бұрмалаушылықтарды қамтитыны туралы қорытынды қалыптастыру қажет болады;
  - (c) Практик маманды әлі де дебиторлық берешектің қалдығы айтарлықтай бұрмаланған деп санауға шақыру бірақ оны растайтын жеткілікті дәлелдер болмаған жағдайда.

Бұл жағдайда практик маман қосымша процедураларды орындауы керек, мысалы, өндіріп алынбайтын дебиторлық берешектің болуын анықтау үшін басшылықтан бухгалтерлік баланс күнінен кейін осы шоттар бойынша алынған сомалар туралы деректерді сұрауы керек. Қосымша процедуралардың нәтижелерін бағалау практик маманның жоғарыдағы (a) немесе (b) тармақтарға сәйкес қорытынды жасауына әкелуі мүмкін. Егер жоқ болса, онда практик маман:

- (i) Жоғарыда (a) немесе (b) сәйкес қорытынды жасай алмайынша, қосымша процедураларды орындауды жалғастыру, немесе,

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- (ii) Егер ол бұл мәселе тұтастай алғанда қаржылық есептілікте елеулі бұрмаланулар туғызбайды деген қорытынды жасай алмаса да, оның әлі де елеулі бұрмаланулардың себебі болып табылатындығын анықтай алмаса, онда шолып тексеру көлемі бойынша шектеулердің болуын және қаржылық есептілік туралы өзгертілмеген қорытынды жасау мүмкін еместігін мойындау.

Жазбаша өтініштер (61-63 тармақтарды қара)

A106. Жазбаша мәлімдемелер шолып тексеру үшін маңызды дәлел көзі болып табылады. Егер басшылық сұралған жазбаша мәлімдемелерге өзгерістер енгізсе немесе оларды беруден бас тартса, бұл практик маманға ескерту болуы керек, өйткені ол бір немесе бірнеше маңызды мәселелердің болуын көрсетуі мүмкін. Сонымен қатар, ауызша емес, жазбаша өтініштерді сұрау көптеген жағдайларда басшылықты өтініштердің сапасын жақсартуға мүмкіндік беретін белгілі бір мәселелерді мұқият зерделеуге мәжбүр етеді.

A107. Осы ШТХС көзделген жазбаша мәлімдемелерден басқа, практик маман қаржылық есептілікке қатысты басқа жазбаша өтініштерді де сұратуы мүмкін. Олар практик маманға, мысалы, қаржылық есептілік туралы модификацияланған немесе өзгертілмеген қорытынды жасау үшін осындай мәлімдемелердің болуы маңызды деп санаған жағдайда, белгілі бір баптарға немесе қаржылық есептілікте ашылатын деректерге қатысты толық дәлелдемелер жинауға көмектесе алады.

A108. Кейбір жағдайларда басшылық жазбаша мәлімдемелерге олардың сол кездегі басшылықтың хабардар болуына және оның пікірін көрсетуге болатындығы туралы ескерту енгізе алады. Практик маманның көзқарасы бойынша, егер ол мәлімдемелерде қарастырылған мәселелерге қатысты тиісті міндеттері мен білімі бар тұлғалар мәлімдеме жасайтынына сенімді болса, онымен келіскен дұрыс.

Жүргізілген процедуралар нәтижесінде алынған дәлелдемелерді бағалау (66-68 тармақтарды қара)

A109. Кейбір жағдайларда практик маман сұрау процедураларын, талдамалық процедураларды немесе нақты жағдайларға қатысты процедураларды эзірлеу кезінде бастапқыда алған дәлелдерін ала алмауы мүмкін. Бұл жағдайда практик маман процедуралардан алынған дәлелдер қаржылық есептілік туралы қорытынды жасау үшін жеткіліксіз және тиісті емес деп бағалайды. Практик маман:

- Орындалатын жұмыс көлемін ұлғайту;
- Қазіргі жағдайда ол қажет деп санайтын басқа процедураларды орындау.

Егер жағдайды ескере отырып, біреуі де, екіншісі де мүмкін болмаса, практик маман қорытынды жасау үшін жеткілікті тиісті дәлелдер ала алмайды және осы стандартқа сәйкес осы жағдайдың оның қорытындысына немесе тапсырманы орындау қабілетіне әсерін анықтауы керек, мысалы, егер басшылық өкілдерінің біреуі жоқ болса. тексеру сәті және маңызды мәселелер бойынша практик маманның сұрауларына жауап бере алмайды. 57-тармақта көрсетілгендей, егер практик маман қаржылық есептілікте елеулі бұрмаланулардың болуын болжайтын қандай да бір мәселе немесе мәселелер туралы білмесе, осындай жағдай туындауы мүмкін.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Шолып тексерудің көлемін шектеу

- A110. Белгілі бір процедураны орындай алмау, егер практик маман басқа процедураларды орындау арқылы жеткілікті тиісті дәлелдер ала алса, шолып тексеру көлемін шектеу емес.
- A111. Басшылық белгілеген шолып тексерудің көлемі бойынша шектеулер ықтималдығы жоғары елеулі бұрмаланулар болуы мүмкін қаржылық есептілік саласындағы практик маманның бағалауына ықпалын қоса алғанда, шолып тексеру үшін басқа да салдарларға, сондай-ақ тапсырманы орындауды жалғастыру туралы шешім қабылдауға әкелуі мүмкін.

Практик маманның қаржылық есептілік туралы тұжырымды қалыптастыруы

Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасының сипаттамасы (69 (a) - тармағын қара)

- A112. Қаржылық есептілікте қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасын сипаттау өте маңызды, өйткені қаржылық есептілікті пайдаланушыларға қаржылық есептілік дайындалған тұжырымдама туралы хабарлайды. Егер қаржылық есептілік арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік болып табылса, ол арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалуы мүмкін, ол туралы ақпарат практик маманды тартатын тарапқа және практик маманға ғана қолжетімді болады. Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілікті дайындаудың осындай тұжырымдамасын сипаттау маңызды, өйткені арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік ол үшін арнайы белгіленгеннен басқа қандай да бір өзге мақсаттарда пайдалануға арналмаған болуы мүмкін.
- A113. Анық емес тұжырымдарды, ескертпелерді немесе шектеулерді қамтитын қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасының сипаттамасы (мысалы, «қаржылық есептілік айтарлықтай дәрежеде халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес дайындалған») тұжырымдаманың орынды сипаттамасы болып табылмайды, өйткені ол қаржылық есептілікті пайдаланушыларды жаңылыстыруы мүмкін.

Қаржылық есептіліктегі ақпаратқа елеулі операциялар мен оқиғалардың әсері туралы ақпаратты ашу (69 (b)(vi), 71-тармақтарды қара)

- A114. Практик маман осы стандартқа сәйкес қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашу болжанатын пайдаланушылар елеулі операциялар мен оқиғалардың ұйымның қаржылық жағдайына, қаржылық нәтижесіне және ақша ағындарына әсерін түсінуі үшін барабар болып табылатындығын бағалауға міндетті.
- A115. Сенімді ұсыну тұжырымдамасының талаптарына сәйкес дайындалған қаржылық есептілікке қатысты басшылыққа қаржылық есептілікке қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасында тікелей көзделгеннен басқа, ақпараттың қосымша ашылуын қосу немесе сирек жағдайларда қаржылық есептіліктегі деректердің дұрыс ұсынылуын қамтамасыз ету үшін тұжырымдамада көзделген талаптардан ауытқу талап етілуі мүмкін.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Сәйкестік тұжырымдамасын пайдалану ерекшеліктері

A116. Өте сирек жағдайларда практик маман, егер практик маман осы стандартқа сәйкес тапсырманы қабылдау кезінде осы тұжырымдаманың қолайлы екенін анықтаса, жаңылыстыратын сәйкестік тұжырымдамасын пайдалана отырып дайындалған қаржылық есептілікті тани алады.

Ұйымның бухгалтерлік есеп тәжірибесінің сапалық аспектілері (70 (b) тармағын қара)

A117. Ұйымның бухгалтерлік есеп практикасының сапалық аспектілерін қарастыру кезінде практик маман басшылықтың ықтимал пікірлері туралы білуі мүмкін. Практик маман бейтараптық пен айқын түзетілмеген бұрмаланулардың жиынтық әсері тұтастай алғанда қаржылық есептілікте айтарлықтай бұрмалануларға әкелуі мүмкін деген қорытынды жасай алады. Практик маманның қаржылық есептіліктегі ықтимал елеулі бұрмалаушылықтарды бағалауына әсер етуі мүмкін бейтараптықтың болмауы белгілері:

- Шолып тексеру барысында басшылықтың назарына жеткізілген айқын бұрмалауларды іріктеп түзету (мысалы, пайданың көрінетін көрсеткіштерін арттыратын бұрмалауларды түзету және оларды төмендететін бұрмалауларды түзету);
- Бағалау мәндерін есептеу кезінде басшылықтың ықтимал бұрмалануы.

A118. Басшылықтың ықтимал бұрмалануының белгілері жеке бағалау мәндерінің негізділігіне қатысты тұжырымдарды қалыптастыру үшін бұрмаланулардың болуын міндетті түрде білдірмейді. Алайда, олар практик маманның қаржылық есептілікте айтарлықтай бұрмаланулар бар-жоғын бағалауына әсер етуі мүмкін.

Тұжырым нысаны (74-тармағын қара)

Қаржылық есептілікте ұсынылған ақпараттың сипаттамасы

A119. [қолданылатын сенімді ұсыну тұжырымдамасы] сәйкес ..... дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалған қаржылық есептілікке қатысты практик маманның тұжырымында оның назарын қаржылық есептілік барлық маңызды қатынастарда сенімді көрсетілмейді (немесе шынайы және сенімді көрініс бермейді) деп болжауға мәжбүр ететін ешқандай сұрақтар қоймады деген тұжырым қолданылады. Жалпы мақсаттағы көптеген тұжырымдамалар болған жағдайда, мысалы, қаржылық есептілік кезеңнің соңындағы жағдай бойынша ұйымның қаржылық жағдайын (немесе ұйымның қаржылық жағдайы туралы шынайы және сенімді түсінік беруі), сондай-ақ кезең ұйымның қаржылық нәтижелері мен ақша қаражатының қозғалысын (немесе қаржылық нәтижелер мен ақша қаражатының қозғалысы туралы шынайы және сенімді түсінік беруі) дәйекті түрде көрсетуі керек.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

«Барлық маңызды қатынастарда сенімді көрінеді» немесе «шынайы және сенімді көрініс береді» тұжырымдамасы

A120. Екі тұжырымның қайсысы - «барлық маңызды қатынастарда сенімді түрде көрсетіледі» немесе «шынайы және сенімді көрініс береді» - нақты юрисдикцияда қолданылады, тиісті юрисдикцияда қаржылық есептілікті шолып тексеруді реттейтін заңға немесе нормативтік актіге немесе осы юрисдикцияда қабылданған тәжірибеге байланысты. Бұл жағдайда, заңда немесе нормативтік актіде басқа тұжырымдарды қолдану ұйғарылған кезде, бұл осы стандарттың талабына әсер етпейді, оған сәйкес практик маман сенімді ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалған қаржылық есептіліктің сенімді ұсынылуын бағалауы керек.

Ұйым басшылығының тапсырманы қабылдағаннан кейін шолып тексерудің көлемі бойынша шектеу қоюына байланысты қорытынды жасаудың мүмкін еместігі (15, 82-тармақтарды қара)

A121. Тапсырмадан бас тартудың орындылығы басшылықтың шолып тексеру көлеміне шектеу қойған кездегі тапсырманың аяқталу дәрежесіне байланысты. Егер практик маман тапсырманың едәуір бөлігін орындаған болса, ол оны шығарудан бас тарту және шығарудан бас тарту негізін сипаттайтын қорытынды тармағында шолып тексерудің көлемін шектеуді түсіндіру мүмкін болатын көлемде орындау туралы шешім қабылдай алады.

A122. Кейбір жағдайларда тапсырмадан бас тарту мүмкін емес, өйткені практик маман заңға немесе нормативтік актіге сәйкес оны орындауды жалғастыруға міндетті. Мысалы, егер практик маман мемлекеттік сектор ұйымының қаржылық есептілігіне шолып тексеруді жүргізу үшін тағайындалса, бұл орын алады. Бұдан басқа, практик маман белгілі бір кезең үшін қаржылық есептілікті шолып тексеру үшін тағайындалатын немесе белгілі бір кезеңге тағайындалатын және оған осындай қаржылық есептілікті шолып тексеру аяқталғанға дейін немесе тиісінше осындай кезеңнің соңына дейін тапсырмадан бас тартуға тыйым салынатын юрисдикцияларда мүмкін болады. Практик маман сонымен қатар «Басқа да ақпарат» бөлімін қосу туралы мәселені қарастыра алады, ол неге тапсырмадан бас тарта алмайтындығын түсіндіреді.

Реттеуші органдарды немесе ұйымның меншік иелерін хабардар ету

A123. Бұл жағдайда, егер практик маман тексеру көлемінің шектелуіне байланысты тапсырмадан бас тарту қажеттілігі туралы қорытынды жасаса, кәсіби, заңнамалық немесе нормативтік талаптар болуы мүмкін, оған сәйкес ол тапсырмадан бас тартуға қатысты мәселелер туралы, реттеуші органдар немесе ұйымның иелері туралы хабарлауға міндетті.

Практик маманның қорытындысы (86-92 тармақтарды қара)

A124. Жазбаша қорытынды қағаз түрінде дайындалған қорытындыларды, сондай-ақ электрондық жеткізгіштегі қорытындыларды қамтиды.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Практик маман қорытындысының элементтері (86-тармағын қара)

- A125. Қорытындыны тәуелсіз практик маман дайындағанын көрсететін тақырып, мысалы, «Шолып тексеру бойынша тәуелсіз практик маманның қорытындысы», практик маман тәуелсіздікке қатысты барлық тиісті этикалық талаптарды орындағанын растайды және тәуелсіз практик дайындаған қорытынды мен басқа мамандардың қорытындыларын ажыратады.
- A126. Заңдар немесе нормативтік акт белгілі бір юрисдикцияда практик маманның қорытындысы кімге жіберілуі керек екенін белгілей алады. Әдетте, практик маманның қорытындысын алушылар көбінесе акционерлер (қатысушылар) немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар, қаржылық есептілігіне қатысты шолып тексеру жүргізілетін ұйымдар болып табылады.
- A127. Бұл жағдайда, егер практик маман шолып тексеруді жүргізген қаржылық есептілік басқа да ақпаратты қамтитын құжатқа енгізілетінін білсе, мысалы, қаржылық есеп, практик маман, егер құжатты ұсыну нысаны мүмкіндік берсе, өзі тексерген қаржылық есептілік орналасқан беттердің нөмірлерін көрсету мәселесін қарастыра алады. Бұл пайдаланушыларға практик маманның қорытындысы қандай қаржылық есептілікке жататынын түсінуге көмектеседі.

Басшылықтың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі (86(d) - тармағын қара)

- A128. Осы ШТХС практик маман қаржылық есептілікті дайындауға қатысты да, шолып тексеру тапсырмасына қатысты да өз міндеттерін түсінетіні және растайтыны туралы басшылықтың келісімін алуы керек деген талабы шолып тексеру және ол бойынша қорытынды дайындау үшін негіз болып табылады. Практик маманның қорытындысында басшылықтың міндеттерін сипаттау қорытындыны пайдаланушыларға жүргізілетін шолып тексеруіне қатысты басшылықтың міндеттері туралы түсінік береді.
- A129. Практик маманның қорытындысында «басшылық» термині міндетті түрде көрсетілмеуі керек, оның орнына белгілі бір юрисдикцияны құқықтық реттеуге сәйкес келетін басқа термин қолданылуы мүмкін. Кейбір юрисдикцияларда, мысалы, «корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар» термині дұрыс қолданылады.
- A130. Кейбір жағдайларда осы ШТХС-ға сәйкес басшылықтың міндеттерін сипаттауға нақты юрисдикцияда немесе ұйымның осы түрінің ерекшелігін ескере отырып, қаржылық есептілікті дайындауға байланысты қосымша міндеттерді қосу орынды болуы мүмкін.
- A131. Кейбір юрисдикцияларда заңмен немесе нормативтік актімен бухгалтерлік тіркелімдер мен шоттардың немесе бухгалтерлік есеп жүйесінің сапасын қамтамасыз ету жөніндегі басшылықтың міндеті тікелей көзделуі мүмкін. Бухгалтерлік регистрлер, шоттар және жүйелер ұйымның ішкі бақылау жүйесінің ажырамас бөлігі болып табылатындықтан, осы стандартта мұндай міндеттердің сипаттамасы келтірілмейді.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Практик маманның жауапкершілігі (86(f) тармағын қара)

A132. Практик маманның қорытындысында практик маманның міндеті жүргізілген шолып тексеру негізінде қаржылық есептілік туралы қорытынды қалыптастыру болып табылады, яғни практик маманның міндеттері мен қаржылық есептілікті дайындауға байланысты басшылықтың міндеттері арасында айырмашылық жасалады.

Стандарттарға сілтеме (86(f) тармағын қара)

A133. Шолып тексеруді жүргізу кезінде практик маман басшылыққа алған стандарттарға сілтеме пайдаланушыларға шолып тексеру ресми қабылданған стандарттарға сәйкес жүргізілгені туралы практик маманның қорытындысын хабарлайды.

Қаржылық есептілікті шолып тексерудің сипаты туралы ақпаратты хабарлау (86(g) тармақты қара)

A134. Практик маманның қорытындысында шолып тексеру бойынша тапсырманың сипатын сипаттау қорытындыны пайдаланушылардың мүддесі үшін жүргізілген тексерудің көлемі мен шектеулері туралы түсінік береді. Атап айтқанда, бұл сипаттамада күмән туғызбау үшін, тексеру аудиті аудит емес және практик маман ұйымның қаржылық есептілігіне қатысты аудиторлық пікір білдірмейді.

Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын және оның практик маманның қорытындысына ықтимал әсерін сипаттау (86(i) (ii) тармақты қара)

A135. Практик маманның қорытындысында қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасын көрсету пайдаланушыларға қаржылық есептілік туралы қорытынды жасалған мәтін туралы түсінік беруге бағытталған. Ол 30(a) тармағына сәйкес жүргізілетін бағалауды қандай да бір түрде шектеуге арналмаған. Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы мынадай тұжырымдардың көмегімен айқындалады:

«...халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес» немесе
«... X юрисдикциясындағы жалпы қабылданған бухгалтерлік есеп қағидаттарына сәйкес...»

A136. Егер қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы қаржылық есептілік стандарттарын және заңдардың немесе нормативтік актілердің талаптарын қамтыса, тұжырымдама мынадай тұжырымдамалардың «...халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына және X юрисдикция корпорациялары туралы заңның талаптарына сәйкес» көмегімен айқындалады.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Өзгертілген тұжырым дайындалған жағдайдағы «Өзгертуге негіз» тармағы (85(h)(ii) тармақты қара)

A137. «Өзгертуге негіз» тармағында сипатталған қандай да бір нақты мәселеге қатысты теріс қорытынды немесе қорытындыдан бас тарту басқа жағдайларда практик маманның тұжырымын өзгертуге әкеп соғатын басқа анықталған мәселелердің сипаттамасын алып тастау үшін негіз болып табылмайды. Практик маманға белгілі болуы мүмкін осындай мәселелер туралы ақпаратты ашу қаржылық есептілікті пайдаланушылар үшін маңызды болуы мүмкін.

Практик маманның қолтаңбасы (86(1) тармақты қара)

A138. Практик маманның қолтаңбасы ол ұсынатын ұйымның атынан немесе оның атынан немесе ұйымның атынан және нақты юрисдикцияда қалай қабылданғанына байланысты қойылады. Кейбір юрисдикциялардағы практик маманның қолтаңбасына қосымша, практик маманның қорытындысында немесе есебінде осы юрисдикцияның тиісті лицензиялық органының кәсіби біліктілік деректерін немесе тіркеу деректерін көрсету талап етілуі мүмкін.

Қаржылық есептілік арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалғандығы туралы пайдаланушыларға ескерту (88-тармағын қара)

A139. Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік ол дайындалған мақсаттар үшін ғана пайдаланыла алмайды. Мысалы, реттеуші орган кейбір ұйымдардан еркін қол жеткізу үшін арнайы мақсаттағы қаржылық есептілікті ашуды талап етуі мүмкін. Түсініспеушіліктерді болдырмау үшін практик маман пайдаланушыларға қаржылық есептілік арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалған және сондықтан басқа мақсаттарда пайдалануға жарамсыз болуы мүмкін деген қорытынды туралы ескертуі керек.

Таратуға немесе пайдалануға шектеулер

A140. Егер қаржылық есептілік арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалған болса, практик маман осы стандартқа сәйкес қорытындыға енгізуі тиіс делінген жоғарыда айтылған ескертуден басқа практик маман сонымен қатар қорытындыда ол тек белгілі бір пайдаланушылар санатына арналғанын көрсету қажеттілігін қарастыруы мүмкін. Нақты юрисдикцияның заңына немесе нормативтік актісіне байланысты осы мақсаттар үшін практик маманның қорытындысын таратуға немесе пайдалануға шектеу енгізілуі мүмкін. Бұл жағдайда арнайы мақсаттағы тұжырымдаманы пайдалану туралы ескертуді қамтитын тармаққа осы мәселе де қосылуы мүмкін, ал тақырып тиісінше өзгертілуі мүмкін.

Басқа есептерді ұсыну бойынша міндеттер (91-тармағын қара)

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- A141. Кейбір юрисдикцияларда практик маманның осы ШТХС-ға сәйкес оның негізгі міндетіне жатпайтын мәселелер бойынша есеп беру бойынша қосымша міндеттері болуы мүмкін. Мысалы, практик маманнан белгілі бір мәселелер бойынша есеп беруді сұрауы мүмкін, егер ол қаржылық есептілікті шолу кезінде оларға назар аударса. Немесе практик маманнан қосымша белгіленген процедуралар туралы есеп беру немесе кез-келген мәселелер бойынша қорытынды жасау қажет болуы мүмкін, мысалы, бухгалтерлік жазбалар мен шоттардың сапасы. Нақты юрисдикциядағы қаржылық есептілікті шолып тексеруді реттейтін стандарттарда есеп беру материалдарын дайындау жөніндегі практик маманның осындай қосымша міндеттеріне қатысты нұсқаулар болуы мүмкін.
- A142. Кейбір жағдайларда қолданыстағы заң немесе нормативтік акт практик маманға қаржылық есептілік туралы қорытынды шеңберінде осындай басқа да міндеттер туралы есеп беруді талап етуі немесе рұқсат етуі мүмкін. Өзге жағдайларда практик маман олар туралы жеке қорытындыда есеп беруге міндетті болады немесе оған шешім қабылданады.
- A143. Қорытындылар мен есептерді ұсыну жөніндегі өзге де міндеттер оларды нақты ажырату үшін практик маман қорытындысының жеке бөлімінде және практик маманның осы ШТХС-ға сәйкес қаржылық есептілікке қатысты қорытынды дайындау жөніндегі міндеті сипатталады. Қажет болған кезде осы бөлім есепті материалдарды дайындау жөніндегі қосымша міндеттер туралы осындай тармақтың немесе тармақтардың мазмұнын сипаттайтын тақырыпшаны немесе тақырыпшаларды қамтуы мүмкін. Кейбір юрисдикцияларда қосымша міндеттер қаржылық есептілікті шолып тексеру нәтижелері бойынша дайындалған практик маманның қорытындысында емес, жеке қорытындыда сипатталуы мүмкін.

Практик маманның қорытынды жасаған күні (86(к), 92-тармақтарды қара)

- A144. Практик маманның жасалған күні пайдаланушыларға практик маманның өзіне белгілі болған осы күнге дейін болған оқиғалар мен операциялардың әсерін ескергені туралы қорытындыны көрсетеді.
- A145. Практик маманның қорытындысы дайындығына басшылық жауап беретін қаржылық есептілікке қатысты беріледі. Практик маман қаржылық есептілікті құрайтын барлық есептер, соның ішінде олардың ескертпелері дайын екеніне және басшылық олар үшін жауапкершілікті өз мойнына алатынына көз жеткізгенге дейін жеткілікті тиісті дәлелдер алынды деген қорытынды бере алмайды.
- A146. Кейбір юрисдикцияларда жеке тұлғалар немесе ұйымның органдары (мысалы, директорлар кеңесінің мүшелері) заңмен немесе нормативтік актімен белгіленеді, олар қаржылық есептілікті құрайтын барлық есептер, соның ішінде олардың ескертпелері дайындалғанын, сондай-ақ қаржылық есептілікті бекіту тәртібі анықталатынын ресми түрде мәлімдеуге міндетті. Мұндай жағдайларда қаржылық есептілік туралы қорытындыны даталауға дейін осындай бекітудің бар екендігінің дәлелі алынуы тиіс. Сонымен қатар, басқа юрисдикцияларда бекіту процесі заңмен немесе нормативтік актімен реттелмейді. Мұндай жағдайларда тиісті ескертпелерді қоса алғанда, қаржылық есептілікті құрайтын барлық есептер дайындалды деген шешім қабылдау үшін өкілеттіктер берілген тұлғаларды немесе органдарды белгілеу үшін ұйым өзінің қаржылық есептілігін оның басшылығы мен корпоративтік

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

басқару құрылымы шеңберінде дайындау және бекіту барысында орындайтын процедуралар қаралады. Кейбір жағдайларда заңда немесе нормативтік актіде қаржылық есептілікті дайындау процесінде белгілі бір сәт белгіленеді, оған шолып тексеру аяқталуы керек.

A147. Кейбір юрисдикциялар қаржылық есептілікті жариялағанға дейін акционерлердің қаржылық есебін түпкілікті бекітуді талап етеді. Алайда, мұндай юрисдикцияларда практик маман қаржылық есептілік туралы қорытынды бере алуы үшін акционерлердің түпкілікті мақұлдауы қажет емес. Ресми танылған өкілеттіктері бар тұлғалар қаржылық есептіліктің құрамына кіретін барлық есептер, оларға ескертпелерді қоса алғанда, дайындалғанын анықтаған және олар үшін жауапкершілікті өз мойнына алатынын растаған ең ерте күн осы стандарттың мақсаттары үшін қаржылық есептілікті бекіту күні болып есептеледі.

Заңда немесе нормативтік актіде ұйғарылған практик маманның қорытындысына қойылатын талаптар (34-35, 86-тармақтарды қара)

A148. Осы ШТХС-ға сәйкес шолып тексеру бойынша практик маманның қорытындысын дәйекті түрде дайындау нарықтағы ұйымдарға деген сенімнің жалпы деңгейін арттырады, бүкіл әлемде қабылданған стандарттарға сәйкес жүргізілген қаржылық есептілікті шолуды бірден анықтауға көмектеседі. Практик маманның қорытындысы, егер заңдар және нормативтік талаптар мен осы стандарт арасындағы айырмашылықтар қорытындының нысаны мен нақты тұжырымдарына ғана қатысты болса және қорытынды, ең болмағанда, осы ШТХС-ның 86-тармағында сипатталған талаптарға сәйкес келсе ғана осы ШТХС-ға сілтеме жасай алады. Мұндай жағдайларда практик маман практик маманның қорытындысын дайындау кезінде пайдаланылатын нысан мен тұжырымдар қорытындыларды дайындауға қатысты заңнамалық немесе нормативтік талаптарда ұйғарылған болса да, осы ШТХС-ның талаптарын орындаған болып есептеледі. Егер нақты юрисдикцияның талаптары осы ШТХС ережелеріне қайшы келмеген жағдайда, осы стандартта көзделген нысандар мен тұжырымдамаларды пайдалану практик маманның қорытындысын пайдаланушыларға оны осы ШТХС-ға сәйкес жүргізілген қаржылық есептілікті шолып тексеру нәтижелері бойынша қорытынды ретінде анықтауға көмектеседі. Осы ШТХС-ның талаптарынан айтарлықтай ерекшеленетін практик маман қорытындысының нысаны мен тұжырымдары заңмен немесе нормативтік актімен белгіленген жағдайлар осы стандарттың шолып тексеру тапсырмасын қабылдауды және клиентпен қарым-қатынасты жалғастыруды реттейтін ережелерінде сипатталған.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Тиісті юрисдикцияның қолданылатын стандарттарына, сондай-ақ осы ШТХС-ға сәйкес жүргізілген шолып тексерудің нәтижелері бойынша дайындалған практик маманның қорытындысы (86(f) - тармағын қара)

A149. Егер осы ШТХС-ның талаптарын сақтаумен қатар, практик маман қолданыстағы ұлттық стандарттардың талаптарын сақтаса, қорытынды осы ШТХС-ға сәйкес және қаржылық есептілікті шолып тексеру тапсырмаларын реттейтін қолданыстағы ұлттық стандарттарға сәйкес жүргізілген шолып тексеруге қатысты болуы мүмкін. Алайда, егер осы ШТХС-ның талаптары мен қолданыстағы ұлттық стандарттардың талаптары арасында қайшылық болса, бұл практик маманның басқа қорытынды жасауына немесе осы жағдайда нақты ШТХС талап ететіндей «маңызды жағдайлар» бөлімін енгізбеуге әкелуі мүмкін осы стандартқа және қолданылатын ұлттық стандарттарға бір мезгілде сілтеме жасауға жол берілмейді. Бұл жағдайда практик маманның қорытындысы оған сәйкес дайындалған қолданыстағы стандарттарға (не осы ШТХС, не қолданылатын ұлттық стандарттарға) ғана сілтеме жасай алады.

Шолып тексеру бойынша қорытындылардың мысалдары (86-тармағын қара)

A150. 2-қосымшада осы ШТХС-ның талаптарын ескере отырып дайындалған қаржылық есептілікті шолып тексеру бойынша практик маманның қорытындыларының мысалдары келтірілген.

Құжаттама

Тексеру жөніндегі құжаттаманы уақтылы дайындау (93-тармағын қара)

A151.1 СБХС шолып тексеруді жүргізетін ұйымнан осы тапсырманың уақтылы орындалуын қамтамасыз ету үшін тапсырма бойынша соңғы файлдарды қалыптастыруды аяқтау керек мерзімдерді белгілеуді талап етеді.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

1-қосымша

(А56 тармағын қара)

Өткен кезендердің қаржылық есептілігін шолып тексеру бойынша тапсырманың шарттары туралы келісім-хаттың мысалы

Төменде осы ШТХС-ның талаптары мен нұсқауларына сәйкес жасалған жалпы мақсаттағы (халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (ХҚЕС) сәйкес дайындалған) қаржылық есептілікті шолып тексеру бойынша тапсырманың шарттары туралы Келісім-хаттың мысалы келтірілген. Осы келісім-хат ресми қабылданған нысан болып табылмайды және осы ҚЕХС ережелеріне байланысты басшылық ретінде ғана пайдаланылуы мүмкін. Оны нақты талаптар мен жағдайларға сәйкес өзгерту қажет. Бұл хат бір есепті кезеңдегі қаржылық есептілікті шолып тексеруге ғана арналған және оны қайта шолып тексеруде пайдалануға болатындай етіп тиісті түрде бейімделуі тиіс. Ұсынылған хат дұрыс екенін анықтау үшін адвокаттың қызметіне жүгіну қажет болуы мүмкін.

* * *

ABC Компаниясының корпоративтік басқаруына жауапты тұлғалардың немесе басшылықтың тиісті өкіліне¹

[Шолып тексерудің мақсаты мен көлемі]

Сіз² бізге 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы есептен және жиынтық кіріс туралы есептен, капиталдағы өзгерістер туралы есептен және көрсетілген күнге аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы туралы есептен тұратын ABC Компаниясының жалпы мақсаттағы қаржылық есептілігіне шолып тексеруді жүргізу туралы сұрау салумен жүгінді, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелеріне және басқа да түсіндірме ақпаратқа қысқаша шолу. Осымен біз жоғарыда көрсетілген тексеруді орындауға келісімімізді растаймыз, сондай-ақ тапсырманың сипаты мен мазмұнын түсінетінімізді растаймыз.

Шолып тексеру қаржылық есептілік туралы қорытындыны қалыптастыру мақсатында жүргізілетін болады. Егер қорытынды өзгертілмеген болса, онда ол мынадай түрге ие болады: «Шолып тексерудің нәтижелері бойынша Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (ХҚЕС) сәйкес осы қаржылық есептілік [күнгі] жағдай бойынша ABC Компаниясының қаржылық жағдайын (немесе қаржылық жағдайы туралы шынайы және шынайы түсінік бермейді) барлық елеулі қатынастарда шынайы көрсетпейді деп пайымдауға негіз беретін ешқандай фактілер мен көрсетілген күнге аяқталған жылдың қаржылық нәтижелері және ақша қаражатының қозғалысы (немесе қаржылық нәтижелер және ақша қаражатының қозғалысы туралы) біздің назарымызды аударған жоқ.

¹ Хатта тиісті юрисдикцияны көрсетуді қоса алғанда, тапсырманың орындалу мән-жайларына сәйкес тиісті адресаттар мен сілтемелер көрсетілуге тиіс. Хатта тиісті тұлғаларға сілтеме жасау өте маңызды (осы стандарттың 36-тармағын қара).

² Осы хаттың мәтінінде «сіз», «біз», «бізді», «басшылық», «корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар» және «практик маман» деген сөздер жағдайларға сәйкес пайдаланылады немесе өзгертіледі.

ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

[Практик маманның міндеттері]

Біз «Өткен кезеңдердің қаржылық есептілігін шолып тексеруі бойынша тапсырмалар» 2400 (Қайта қаралған) шолып тексерудің халықаралық стандартына сәйкес шолып тексеруді жүргіземіз. 2400 (Қайта қаралған) ШТХС бізден шолып тексеру барысында қаржылық есептілік қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес барлық маңызды қатынастарда дайын емес деп болжауға негіз болатын фактілер белгілі болды ма деген қорытынды жасауды талап етеді. 2400 (Қайта қаралған) ШТХС сонымен қатар бізден тиісті этикалық талаптарды сақтауды талап етеді.

2400 (Қайта қаралған) ШТХС-ға сәйкес жүргізілетін қаржылық есептілікті шолып тексеру шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма болып табылады. Біз негізінен басшылыққа және, егер мүмкін болса, ұйым ішіндегі басқа тұлғаларға, сондай-ақ талдамалық процедураларға жүгінуден тұратын процедураларды орындаймыз және алынған дәлелдемелерді бағалаймыз. Егер бізге қаржылық есептілікте елеулі бұрмалаушылықтар болуы мүмкін деп пайымдауға негіз болатын қандай да бір мәселелер туралы белгілі болса, біз қосымша процедураларды орындаймыз. Бұл процедуралар бізге 2400 (Қайта қаралған) ШТХС-ға сәйкес қаржылық есептілік туралы қорытынды қалыптастыруға көмектесуге бағытталған. Таңдалған процедуралар біздің кәсіби пікірімізге сүйене отырып, АВС ұйымының қызметі мен оның айналасындағы түсінігімізді, сондай-ақ ҚЕХС туралы түсінігімізді және оларды белгілі бір салада қолдану ерекшелігін ескере отырып, не істеуіміз керек деп ойлауымызға байланысты болады.

Шолып тексеру қаржылық есептіліктің аудиті емес, сондықтан:

- (a) Тексерілетін қаржылық есептілікте бар елеулі бұрмалаушылықтардың шолып тексеру барысында анықталмау тәуекелі, тіпті егер шолып тексеру 2400 (қайта қаралған) ШТХС-ға сәйкес тиісті түрде жүргізілсе де, аудит жүргізу кезіндегіден жоғары болады;
- (b) Қаржылық есептілікті шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытындыны қалыптастыру кезінде ол бойынша біздің қорытындымызда қаржылық есептілік туралы аудиторлық пікір білдіруден бас тартатынымыз туралы ереже болады.

[Басшылықтың міндеттері және қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын көрсету(осы мысалдың мақсаттары үшін практик маман заңда немесе нормативтік актіде міндеттердің тиісті сипаттамасы жоқ деп айқындады, сондықтан осы ШТХС-ның 30 (b) тармағында ұсынылған сипаттама пайдаланылады деп болжанады)]

Осы шолып тексеру [басшылық немесе, егер орынды болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар]³ өздеріне жауапкершілік жүктелетінін түсінетінін және растайтынын негізге ала отырып жүргізіледі:

- (a) ҚЕХС сәйкес қаржылық есептілікті дайындағаны және дұрыс ұсынғаны үшін;⁴

³ Терминологияны жағдайларға сәйкес қолданыңыз.

⁴ Немесе, егер қолданылса, «ҚЕХС сәйкес шынайы және шынайы өкілдік беретін қаржылық есептілікті дайындау бойынша».

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- (b) басшылық теріс пиғылды іс-әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалануларды қамтымайтын қаржылық есептілікті дайындау үшін қажет деп есептейтін ішкі бақылау жүйесі;
- (c) бізге ұсыну:
  - (i) бухгалтерлік жазбалар, бастапқы құжаттама және өзге де материалдар сияқты қаржылық есептілікті дайындау және дұрыс ұсыну үшін маңызды екені белгілі барлық ақпаратқа қол жеткізу;
  - (ii) тексеру мақсаттары үшін нұсқаулықтан сұрай алатын қосымша ақпарат;
  - (iii) бізге дәлелдемелер алу талап етілетін ұйымдағы тұлғаларға кедергісіз жүгіну мүмкіндігі.

Шолып тексеру аясында біз [басшылықтан немесе, егер қажет болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардан] шолып тексеруге байланысты жасалған өтініштерді жазбаша растауды сұраймыз.

Біз шолып тексеруді өткізу кезінде сіздің қызметкерлеріңіз тарапынан толыққанды ынтымақтастыққа үміттенеміз

[Басқа да маңызды ақпарат]

[Қызметтерге ақы төлеу туралы келісімдер, есеп айырысу тәртібі және жағдайларға сәйкес басқа да ерекше шарттар сияқты басқа ақпаратты қосыңыз.]

[Қорытынды жасау]

[Практик маман қорытындысының болжамды нысаны мен мазмұнына сілтемені көрсетіңіз.]

Қорытындының нысаны мен мазмұнына жұмыстарды орындау процесінде анықталған фактілер мен мән-жайларды ескере отырып, өзгерістер енгізілуі мүмкін.

Осы келісім хаттың қоса берілген данасына қол қойып, онда баяндалған қаржылық есептілікке шолып тексеруді жүргізу шарттарымен, оған байланысты біздің міндеттерімізді қоса алғанда, келісім ретінде бізге қайтаруыңызды өтінеміз.

XYZ & Co.

Қабылдау және келісім ABC Компанияның атынан расталады

(қолтаңбасы)

.....

Тегі, есімі, әкесінің есімі және лауазымы

Күні

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

2-қосымша

(А150 тармағын қара)

Практик маманның шолып тексеруі бойынша қорытындыларының мысалдары

Жалпы мақсаттағы қаржылық есептілікті шолып тексеруі бойынша қорытындылар

Өзгертілмеген қорытындылары бар шолып тексеруі бойынша қорытындылардың мысалдары

- Мысал 1. Практик маманның пайдаланушылардың кең тобының жалпы сипаттағы қаржылық ақпаратқа ақпараттық қажеттіліктерін қанағаттандыру мақсатында әзірленген дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалған қаржылық есептілік туралы қорытындысы (мысалы, Шағын және орта ұйымдар үшін қаржылық есептіліктің халықаралық стандартына сәйкес).

Өзгертілген қорытындылары бар шолып тексеруі бойынша қорытындылардың мысалдары

- Мысал 2. Қаржылық есептіліктің айқын бұрмалануы себебінен ескертпесі бар қорытындыдан тұратын практик маманның қорытындысы. Қаржылық есептілік пайдаланушылардың кең тобының жалпы сипаттағы қаржылық ақпаратқа ақпараттық қажеттіліктерін қанағаттандыру мақсатында әзірленген сәйкестік тұжырымдамасын пайдалана отырып дайындалды. (Сәйкестік тұжырымдамасын қолдана отырып дайындалған қаржылық есептілік.)
- Мысал 3. Жеткілікті тиісті дәлелдемелер алу мүмкіндігінің болмауы себебінен ескертпесі бар тұжырымы бар практик маманның қорытындысы. (Сенімді ұсыну тұжырымдамасын пайдалана отырып дайындалған қаржылық есептілік-ҚЕХС.)
- Мысал 4. Қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалануы себебінен теріс тұжырымы бар практик маманның қорытындысы. (Сенімді ұсыну тұжырымдамасын пайдалана отырып дайындалған қаржылық есептілік - ҚЕХС.)
- Мысал 5. Қаржылық есептіліктің көптеген элементтері бойынша жеткілікті тиісті дәлелдер ала алмау себебінен қорытындыдан бас тартуды қамтитын практик маманның қорытындысы, бұл шолып тексеруді аяқтауды мүмкін етпеді. (Сенімді ұсыну тұжырымдамасын пайдалана отырып дайындалған қаржылық есептілік - ҚЕХС.)

Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілікті шолып тексеруі бойынша қорытындылар

- Мысал 6. Қаржылық есептілікті дайындауды көздейтін шарттың ережелеріне сәйкес дайындалған қаржылық есептілік туралы практик маманның қорытындысы (осы мысалдың мақсаттары үшін - сәйкестік тұжырымдамасы).
- Мысал 7. Кассалық есепке алу әдісіне сәйкес дайындалған есеп туралы практик маманның қорытындысы (осы мысалдың мақсаттары үшін - дұрыс ұсыну тұжырымдамасы).

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Мысал 1.

Жағдайлар келесідей:

- Қаржылық есептіліктің толық жиынтығына шолып тексеру жүргізілді.
- Жалпы мақсаттағы қаржылық есептілікті ұйымның басшылығы Шағын және орта ұйымдарға арналған халықаралық қаржылық есептілік стандартына сәйкес дайындады.
- Шолып тексеру бойынша тапсырманың шарттары басшылықтың қаржылық есептілікті дайындағаны үшін жауапкершілігін осы ШТХС-ның 30(b) - тармағында көрсетеді.
- Қаржылық есептілікті шолып тексеруді орындауға қосымша практик маманның жергілікті заңнамада көзделген есептер мен қорытындыларды ұсыну бойынша өзге де міндеттері бар.

ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТӘУЕЛСІЗ ПРАКТИК МАМАННЫҢ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

[Тиісті адресат]

Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды¹

Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы қаржылық жағдай туралы есеп пен жиынтық кіріс туралы есептен, капиталдағы өзгерістер туралы есептен және көрсетілген күні аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы туралы есептен, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелеріне және өзге де түсіндірме ақпаратқа қысқаша шолудан тұратын ABC Компаниясының қоса берілген қаржылық есептілігіне шолып тексеруді жүргіздік.

Басшылықтың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі²

Басшылық Шағын және орта ұйымдарға арналған халықаралық қаржылық есептілік стандартына³ сәйкес осы қаржылық есептілікті дайындауға және дұрыс ұсынуға және басшылық ықтимал іс-әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалаушылықтарды қамтымайтын қаржылық есептілікті дайындау үшін қажетті деп есептейтін ішкі бақылау жүйесіне жауапты болады.

¹ «Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды» деген тақырыпша, егер «Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп» деген екінші тақырыпша пайдаланылмаса, талап етілмейді.

² Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес басқа термин.

³ Егер басшылықтың жауапкершілігі шынайы және сенімді түсінік беретін қаржылық есептілікті дайындау болса, онда ол келесідей тұжырымдалуы мүмкін: «Басшылық шағын және орта ұйымдар үшін қаржылық есептіліктің халықаралық стандартына сәйкес шынайы және сенімді түсінік беретін қаржылық есептілікті дайындауға және .... жауапты».

ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Практик маманның жауапкершілігі

Біздің жауапкершілігіміз қаржылық есептілік туралы қорытындыны қалыптастырудан тұрады. Біз «Өткен кезеңдердің қаржылық есептілігін шолып тексеруі бойынша тапсырмалар» 2400 (қайта қаралған) шолып тексерудің халықаралық стандартына (ШТХС) сәйкес шолып тексеруді жүргіздік. 2400 (қайта қаралған) ШТХС-ны шолып тексеру барысында қаржылық есептілік қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес барлық маңызды қатынастарда дайын емес деп болжауға негіз болатын фактілер белгілі болды ма деген қорытынды жасауды талап етеді. Осы стандарт сондай-ақ бізден тиісті этикалық талаптарды сақтауды талап етеді.

2400 (қайта қаралған) ШТХС-ға сәйкес жүргізілетін қаржылық есептілікті шолып тексеру шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма болып табылады. Практик маман негізінен басшылыққа сұрау салулардан тұратын процедураларды орындайды, егер мүмкін болса, ұйым ішіндегі басқа тұлғаларға, сондай-ақ талдамалық процедураларға қатысады және алынған дәлелдемелерді бағалайды.

Шолып тексеру барысында орындалатын процедуралардың көлемі Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес жүргізілетін аудит барысында орындалатын процедуралардың көлемінен едәуір аз. Демек, біз осы қаржылық есептілік туралы аудиторлық пікір білдірмейміз.

Қорытынды

Біз жүргізген тексерудің негізінде біз шағын және орта кәсіпорындар үшін халықаралық қаржылық есептілік стандартына сәйкес осы күнге аяқталған осы қаржылық есептілік 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ABC Компаниясының қаржылық жағдайын, сондай-ақ оның қаржылық нәтижелері мен бір жылдағы ақша қаражатының қозғалысын барлық елеулі аспектілерде дұрыс көрсетпейді (*немесе шынайы және шынайы табыс бермейді*) деп пайымдауға негіз беретін ештеңе таппадық.

Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп

(Практик маманның қорытындысының осы бөлімінің нысаны мен мазмұны практик маманның басқа есептерді жасау міндеттерінің сипатына байланысты болады.)

[Практик маманның қолтаңбасы]

[Практик маманның жасалған күні]

[Практик маманның мекенжайы]

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Мысал 2.

Жағдайлар келесідей:

- Занда немесе нормативтік актіде көзделген қаржылық есептіліктің толық жиынтығына шолып тексеру жүргізілді.
- Қаржылық есептілікті ұйым басшылығы х юрисдикциясының қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасына (XYZ Заңы) (яғни пайдаланушылардың кең тобының жалпы ақпараттық қажеттіліктерін қанағаттандыру мақсатында заңнама немесе нормативтік актілер талаптарын қамтитын қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасына сәйкес, бірақ шынайы ұсыну тұжырымдамасы болып табылмайтын) жалпы мақсаттарда дайындады.
- Шолып тексеру бойынша тапсырманың шарттары басшылықтың осы ШТХС-ның 30(b) - тармағына қаржылық есептілікті дайындағаны үшін жауапкершілігін көрсетеді.
- Жүргізілген шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорлар бойынша деректердің бұрмалану фактісі анықталды. Бұл бұрмалау маңызды, бірақ қаржылық есептілік үшін жан-жақты емес.
- Қаржылық есептілікті шолып тексеруді орындауға қосымша практик маманның жергілікті заңнамада көзделген есептер мен қорытындыларды ұсыну бойынша өзге де міндеттері бар.

ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТӘУЕЛСІЗ ПРАКТИК МАМАННЫҢ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

[Тиісті адресат]

Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды⁴

Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы қаржылық жағдай туралы есеп пен жиынтық кіріс туралы есептен, капиталдағы өзгерістер туралы есептен және көрсетілген күні аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы туралы есептен, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелеріне және өзге де түсіндірме ақпаратқа қысқаша шолудан тұратын ABC Компаниясының қоса берілген қаржылық есептілікке шолып тексеруді жүргіздік.

Басшылықтың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі⁵

Басшылық х юрисдикциясының XYZ Заңына сәйкес осы қаржылық есептілікті дайындауға және басшылық ықтимал іс-әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалаушылықтары жоқ қаржылық есептілікті дайындау үшін қажет деп санайтын ішкі бақылау жүйесіне жауапты болады.

⁴ «Қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды» деген тақырыпша, егер «Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп» деген екінші тақырыпша пайдаланылмаса, талап етілмейді.

⁵ Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес басқа да термин.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Практик маманның жауапкершілігі

Біздің жауапкершілігіміз қаржылық есептілік туралы қорытындыны қалыптастырудан тұрады. Біз «Өткен кезендердің қаржылық есептілігін шолып тексеруі бойынша тапсырмалар» 2400 (қайта қаралған) шолып тексерудің халықаралық стандартына (ШТХС) сәйкес шолып тексеруді жүргіздік. 2400 (қайта қаралған) ШТХС шолып тексеру барысында қаржылық есептілік қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес барлық маңызды қатынастарда дайын емес деп болжауға негіз болатын фактілер белгілі болды ма деген қорытынды жасауды талап етеді. Осы стандарт сондай-ақ бізден тиісті этикалық талаптарды сақтауды талап етеді.

Осы 2400 (қайта қаралған) ШТХС сәйкес жүргізілетін қаржылық есептілікті шолып тексеру шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма болып табылады. Практик маман негізінен басшылыққа сұрау салулардан тұратын процедураларды орындайды, егер мүмкін болса, ұйым ішіндегі басқа тұлғаларға, сондай-ақ талдамалық процедураларға қатысады және алынған дәлелдемелерді бағалайды.

Шолып тексеру барысында орындалатын процедуралардың көлемі Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес жүргізілетін аудит барысында орындалатын процедуралардың көлемінен едәуір аз. Демек, біз осы қаржылық есептілік туралы аудиторлық пікір білдірмейміз.

Ескертпемен шығару үшін негіз

Ұйымның қорлары ххх сомасындағы қаржылық жағдай туралы есепте көрсетілген. Басшылық мүмкін болатын сатудың нақты өзіндік құны мен таза құнының ең азы бойынша қорларды есепке алмады, бірақ оларды нақты өзіндік құны бойынша ғана ескерді, бұл Х юрисдикциясының қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасының (XYZ Заңы) талаптарынан ауытқу болып табылады. Ұйымның бухгалтерлік жазбаларын тексеру нәтижелері бойынша, егер басшылық мүмкін сатудың ең аз нақты құны мен таза құны бойынша қорларды ескерсе, қорларды оларды сатудың таза құнына дейін түзету үшін ХХХ мөлшерінде есептен шығару қажет болатындығы анықталды. Демек, сату құны ххх-ке артып, табыс салығы, таза пайда және таза пайда сәйкесінше ххх, ххх және ххх-ке азаяды.

Ескертпемен қорытынды

Шолып тексерудің нәтижелері бойынша, «Ескертпемен қорытындыны қалыптастыру үшін негіз» бөлімінде сипатталған фактінің әсерін қоспағанда, біздің назарымызды ABC Компаниясының осы қаржылық есептілігі қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасының (XYZ Заңы) Х юрисдикциясының талаптарына сәйкес барлық маңызды қатынастарда дайын емес деп айтуға негіз беретін ешқандай фактілер қызықтырмады.

Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп

(Практик маманның қорытындысының осы бөлімінің нысаны мен мазмұны практик маманның басқа есептерді жасау міндеттерінің сипатына байланысты болады.)

[Практик маманның қолтаңбасы]

[Практик маманның жасалған күні]

[Практик маманның мекенжайы]

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Мысал 3.

Жағдайлар келесідей:

- Ұйым басшылығы [қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттарынан өзгеше шынайы ұсыну мақсаттары үшін әзірленген қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасына] сәйкес дайындаған жалпы мақсаттағы қаржылық есептіліктің толық жиынтығына шолып тексеру жүргізілді.
- Шолып тексеру бойынша тапсырманың шарттары басшылықтың осы ШТХС-ның 30(b) - тармағына қаржылық есептілікті дайындағаны үшін жауапкершілігін көрсетеді.
- Практик маман шетелдік үлестес ұйымға инвестиция салуға қатысты жеткілікті тиісті дәлелдер ала алмады. Практик маманның жеткілікті тиісті дәлелдер ала алмауының ықтимал әсері маңызды болып саналады, бірақ қаржылық есеп беру үшін жан-жақты емес.
- Қаржылық есептілікті шолып тексеруді орындауға қосымша практик маманның жергілікті заңнамада көзделген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері болады.

ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТӘУЕЛСІЗ ПРАКТИК МАМАННЫҢ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

[Тиісті адресат]

Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы қаржылық жағдай туралы есеп пен жиынтық кіріс туралы есептен, капиталдағы өзгерістер туралы есептен және көрсетілген күні аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы туралы есептен, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелеріне және өзге де түсіндірме ақпаратқа қысқаша шолудан тұратын ABC Компаниясының қоса берілген қаржылық есептілігіне шолып тексеруді жүргіздік.

Басшылықтың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі⁶

Басшылық [егер пайдаланылған тұжырымдама халықаралық қаржылық есептілік стандарттары болып табылмаса, юрисдикцияны немесе осындай тұжырымдаманың көзін ескеруді қоса алғанда, қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасының атауы]⁷ және басшылық теріс пиғылды іс-әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалаушылықтарды қамтымайтын қаржылық есептілікті дайындау үшін қажет деп есептейтін ішкі бақылау жүйесі үшін жауапты болады.

⁶ Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес басқа да термин.

⁷ Егер басшылықтың жауапкершілігі шынайы және сенімді түсінік беретін қаржылық есептілікті дайындау болса, онда ол келесідей тұжырымдалуы мүмкін: «Басшылық [егер пайдаланылған тұжырымдама халықаралық қаржылық есептілік стандарттары болып табылмаса, юрисдикцияны немесе осындай тұжырымдаманың көзін ескеруді қоса алғанда, қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасының атауы] сәйкес қызмет нәтижелері туралы шынайы және шынайы түсінік беретін қаржылық есептілікті дайындағаны және ...үшін жауап береді.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Практик маманның жауапкершілігі

Біздің жауапкершілігіміз қаржылық есептілік туралы қорытындыны қалыптастырудан тұрады. Біз «Өткен кезендердің қаржылық есептілігін шолып тексеруі бойынша тапсырмалар» 2400 (қайта қаралған) шолып тексерудің халықаралық стандартына (ШТХС) сәйкес шолып тексеруді жүргіздік. 2400 (қайта қаралған) ШТХС-ны шолып тексеру барысында қаржылық есептілік қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес барлық маңызды қатынастарда дайын емес деп болжауға негіз болатын фактілер белгілі болды ма деген қорытынды жасауды талап етеді. Осы стандарт сондай-ақ бізден тиісті этикалық талаптарды сақтауды талап етеді.

Осы 2400 (қайта қаралған) ШТХС сәйкес жүргізілетін қаржылық есептілікті шолып тексеру шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма болып табылады. Практик маман негізінен басшылыққа сұрау салулардан тұратын процедураларды орындайды, егер мүмкін болса, ұйым ішіндегі басқа тұлғаларға, сондай-ақ талдамалық процедураларға қатысады және алынған дәлелдемелерді бағалайды.

Шолып тексеру барысында орындалатын процедуралардың көлемі аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес жүргізілетін аудит барысында орындалатын процедуралардың көлемінен едәуір аз. Демек, біз осы қаржылық есептілік туралы аудиторлық пікір білдірмейміз.

Тұжырымды ескертумен қалыптастыру үшін негіз

ABC ұйымының жыл ішінде сатып алынған және үлестік қатысу әдісі бойынша есепте көрсетілген XYZ ұйымына, шетелдік қауымдасқан кәсіпорынға салған инвестициясы 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы есепте xxx сомада көрсетілген, ал ABC Компаниясы XYZ ұйымының xxx мөлшеріндегі таза пайдасындағы үлесі ABC ұйымының көрсетілген күнге аяқталған жыл ішіндегі пайдасының құрамында көрсетілген. Бізге 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ABC Компаниясы XYZ ұйымына инвестициясының баланстық құны және ABC Компаниясының XYZ ұйымының бір жылдағы таза пайдасындағы үлесі туралы XYZ ұйымының тиісті қаржылық ақпаратына қол жеткізу мүмкін болмады. Осы жағдайға байланысты біз қажет деп санайтын процедураларды орындай алмадық.

Ескертпемен қорытынды

Ескертпелермен қорытынды жасау үшін негіз тармағында сипатталған мәселенің ықтимал әсерін қоспағанда, біздің шолуымыздың негізінде, біздің назарымызға [қолданылатын қаржылық есептілік жүйесінің атауы, егер пайдаланылатын қаржылық есептілік жүйесі халықаралық қаржылық есептілік стандарттары болып табылмаса, юрисдикцияға немесе қаржылық есептіліктің шыққан еліне сілтемені қоса алғанда, қаржылық есептіліктің қаржылық жүйесі] сәйкес қоса беріліп отырған қаржылық есептілік 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ABC Компаниясының қаржылық жағдайы туралы, сондай-ақ (оның қаржылық нәтижелері мен көрсетілген күнге аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы туралы) барлық елеулі аспектілерде (*немесе шынайы және дұрыс ұсыныс бермейді*) анық көрсетпейді деп пайымдауға мәжбүрлейтін ештеңе жеткен жоқ.

[Практик маманның қолтаңбасы]

[Практик маманның жасалған күні]

[Практик маманның мекенжайы]

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Мысал 4.

Жағдайлар келесідей:

- Бас ұйымның басшылығы Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес дайындаған жалпы мақсаттағы шоғырландырылған қаржылық есептілікке шолып тексеру жүргізілді.
- Шолып тексеруді жүргізу шарттары басшылықтың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігін осы ШТХС-ның 30(b) - тармағында көрсетеді.
- Қаржылық есептілік еншілес ұйымның қаржылық есептілігін шоғырландырылған қаржылық есептілікке енгізбеу себебінен елеулі түрде бұрмаланған. Бұл елеулі бұрмалау қаржылық есептілік үшін жан-жақты болып табылады. Қаржылық есептілікке бұрмалаудың әсері анықталған жоқ, өйткені оны жасау мүмкін болмады.
- Қаржылық есептілікті шолып тексеруді орындауға қосымша практик маманның жергілікті заңнамада көзделген басқа да есептерді жасау жөніндегі міндеттері болады.

ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТӘУЕЛСІЗ ПРАКТИК МАМАННЫҢ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

[Тиісті адресат]

Шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы қорытынды⁸

Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есеп пен жиынтық кіріс туралы есептен, капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есептен және көрсетілген күні аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есептен, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелеріне және өзге де түсіндірме ақпаратқа қысқаша шолудан тұратын ABC Компаниясының қоса берілген қаржылық есептілігіне шолып тексеруді жүргіздік.

Басшылықтың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі⁹

Басшылық Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес көрсетілген шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау және дұрыс ұсыну¹⁰ үшін және басшылық ықтимал іс-әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалаушылықтарды қамтымайтын шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау үшін қажетті деп санайтын ішкі бақылау жүйесі үшін жауапты болады.

⁸ «Шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша қорытынды» деген тақырыпша, егер «Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп» деген екінші тақырыпша пайдаланылмаса, талап етілмейді.

⁹ Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес басқа термин.

¹⁰ Егер басшылықтың жауапкершілігі шынайы және сенімді түсінік беретін қаржылық есептілікті дайындау болса, онда ол келесідей тұжырымдалуы мүмкін: «Басшылық халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес қызмет нәтижелері туралы шынайы және дұрыс ұсыныс беретін қаржылық есептілікті және ..... дайындауға жауапты болады».

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Практик маманның жауапкершілігі

Біздің жауапкершілігіміз шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы тұжырымды қалыптастыру болып табылады. Біз «Өткен кезеңдердің қаржылық есептілігін шолып тексеруі бойынша тапсырмалар» 2400 (қайта қаралған) шолып тексерудің халықаралық стандартына (ШТХС) сәйкес шолып тексеруді жүргіздік. 2400 (қайта қаралған) ШТХС бізден шолып тексеру барысында қаржылық есептілік қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес барлық маңызды қатынастарда дайын емес деп болжауға негіз болатын фактілер белгілі болды ма деген қорытынды жасауды талап етеді. Осы стандарт сондай-ақ бізден тиісті этикалық талаптарды сақтауды талап етеді.

2400 (қайта қаралған) ШТХС-ға сәйкес жүргізілетін шоғырландырылған қаржылық есептілікті шолып тексеру шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма болып табылады. Практик маман негізінен басшылыққа сұрау салулардан тұратын процедураларды орындайды, егер мүмкін болса, ұйым ішіндегі басқа тұлғаларға, сондай-ақ талдамалық процедураларға қатысады және алынған дәлелдемелерді бағалайды.

Шолып тексеру барысында орындалатын процедуралардың көлемі Халықаралық аудит стандарттына сәйкес жүргізілетін аудит барысында орындалатын процедуралардың көлемінен едәуір аз. Демек, біз осы шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы аудиторлық пікір білдірмейміз.

Теріс нәтижені білдіру үшін негіз

Х ескертпеде түсіндірілгендей, ұйым 20x1 жылы сатып алынған еншілес ұйымның, XYZ ұйымының қаржылық есептілігін шоғырландырмады, өйткені ұйым сатып алу күніне осы еншілес ұйымның кейбір елеулі активтері мен міндеттемелерінің әділ құны туралы деректерді әлі нақтылай алмады. Демек, бұл инвестиция сатып алу құны бойынша ескеріледі. Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес еншілес ұйым ұйымның бақылауында болғандықтан біріктірілуі керек еді. Егер XYZ ұйымының қаржылық есептілігі шоғырландырылса, қоса берілген қаржылық есептіліктің көптеген элементтерінде айтарлықтай өзгеріс болар еді.

Теріс қорытынды

Біздің тексеруіміздің нәтижелері бойынша, «Жағымсыз қорытынды үшін негіз» тармағында қаралған мәселенің маңыздылығына байланысты Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес осы күнге аяқталған жыл үшін шоғырландырылған қаржылық есептілік 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ABC Компаниясы мен оның еншілес компанияларының қаржылық жағдайының, сондай-ақ олардың қаржылық нәтижелері мен ақша қаражатының қозғалысының дұрыстығын (*немесе дұрыс және объективті ұсынуын бермейді*) көрсетпейді.

Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп

[Практик маманның қорытындысының осы бөлімінің нысаны мен мазмұны практик маманның басқа есептерді жасау міндеттерінің сипатына байланысты болады]

[Практик маманның қолтаңбасы]

[Практик маманның жасалған күні]

[Практик маманның мекенжайы]

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Мысал 5.

Жағдайлар келесідей:

- Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес ұйым басшылығы дайындаған жалпы мақсаттағы қаржылық есептіліктің толық жиынтығына шолып тексеру жүргізілді.
- Шолып тексеру бойынша тапсырманың шарттары басшылықтың осы ШТХС-ның 30(b) - тармағына қаржылық есептілікті дайындағаны үшін жауапкершілігін көрсетеді.
- Практик маман қаржылық есептіліктің көптеген элементтеріне қатысты жеткілікті дәлелдер ала алмауына байланысты қаржылық есептілік туралы қорытынды жасай алмады, сондықтан ол қаржылық есептілікке әсер ету маңызды және жан-жақты деп санайды. Атап айтқанда, практик маман ұйымның физикалық қорлары мен дебиторлық берешек сомасына қатысты дәлелдер ала алмады.

ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТӘУЕЛСІЗ ПРАКТИК МАМАННЫҢ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

[Тиісті адресат]

Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы қаржылық жағдай туралы есеп пен жиынтық кіріс туралы есептен, капиталдағы өзгерістер туралы есептен және көрсетілген күні аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы туралы есептен, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелеріне және өзге де түсіндірме ақпаратқа қысқаша шолудан тұратын ABC Компаниясының қоса берілген қаржылық есептілігіне шолып тексеруді жүргіздік.

Басшылықтың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі ¹¹

Басшылық Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына¹² сәйкес көрсетілген қаржылық есептілікті дайындау және дұрыс ұсыну үшін және басшылық ықтимал іс-әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалаушылықтарды қамтымайтын қаржылық есептілікті дайындау үшін қажетті деп есептейтін ішкі бақылау жүйесі үшін жауапты болады.

Практик маманның жауапкершілігі

Біздің жауапкершілігіміз қаржылық есептілік туралы қорытындыны қалыптастырудан тұрады. «Шығарудан бас тарту үшін негіз» тармағында сипатталған фактінің әсер ету себебі бойынша бізге қаржылық есептілік туралы тұжырымды қалыптастыру үшін жеткілікті тиісті дәлелдемелер алу мүмкін болмады.

¹¹ Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес басқа термин.

¹² Егер басшылықтың жауапкершілігі шынайы және сенімді түсінік беретін қаржылық есептілікті дайындау болса, онда ол келесідей тұжырымдалуы мүмкін: «Басшылық халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес қызмет нәтижелері туралы шынайы және дұрыс ұсыныс беретін қаржылық есептілікті және ..... дайындауға жауапты болады».

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Тұжырымнан бас тарту үшін негіздеме

Басшылық жыл соңындағы жағдай бойынша қолда бар қорларды түгендемеген. Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсанда ABC Компаниясында болған және 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша xxx сомасындағы қаржылық жағдай туралы есепте көрсетілген қорлардың санын растау үшін қажет деп санаған процедураларды орындай алмадық.

Сонымен қатар, 20x1 жылдың қыркүйегінде дебиторлық берешекті есепке алудың жаңа автоматтандырылған жүйесін енгізу дебиторлық берешектің көрсетілген сомаларында және қорлар санында көптеген қателіктерге әкелді. Біздің аудиторлық қорытындымыз күні басшылық жүйенің кемшіліктерін жою және қателерді түзету бойынша жұмысты жалғастырды. Осы жағдайлардың нәтижесінде бухгалтерлік есепте көрсетілген немесе көрсетілмеген қорлар мен дебиторлық берешек сомаларына, сондай-ақ жиынтық кіріс туралы есептің элементтеріне, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы есепке және ақша қаражатының қозғалысы туралы есепке қатысты түзетулер енгізу қажеттігі бар-жоғын анықтай алмадық.

Тұжырымнан бас тарту

«Тұжырымнан бас тарту үшін негіздеме» бөлімінде сипатталған фактілердің мәнділігіне байланысты қоса беріліп отырған қаржылық есептілік туралы қорытындыны қалыптастыру үшін жеткілікті тиісті дәлелдемелер алу мүмкін болмады. Демек, біз осы қаржылық есептілік туралы тұжырымнан бас тартамыз.

[Практик маманның қолтаңбасы]

[Практик маманның жасалған күні]

[Практик маманның мекенжайы]

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Мысал 6.

Жағдайлар келесідей:

- Қаржылық есептілікті ұйым басшылығы шарт талаптарын орындау мақсатында қаржылық есептілікті (яғни арнайы мақсаттағы тұжырымдаманы) дайындауды көздейтін шарттың ережелеріне сәйкес дайындады. Басшылықтың қаржылық есептілікті дайындаудың белгілі бір тұжырымдамасын таңдауға мүмкіндігі жоқ.
- Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы сәйкестік тұжырымдамасы болып табылады.
- Шолып тексеру бойынша тапсырманың шарттары басшылықтың осы ШТХС-ның 30(b) - тармағына қаржылық есептілікті дайындағаны үшін жауапкершілігін көрсетеді.
- Практик маман дайындаған қорытындыны тарату немесе пайдалану шектеулі.

ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТӘУЕЛСІЗ ПРАКТИК МАМАННЫҢ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

[Тиісті адресат]

Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша бухгалтерлік теңгерімнен және жиынтық кіріс туралы есептен, капиталдағы өзгерістер туралы есептен және көрсетілген күні аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы туралы есептен, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелеріне және өзге де түсіндірме ақпаратқа қысқаша шолудан тұратын ABC Компаниясының қоса берілген қаржылық есептілігіне шолып тексеруді жүргіздік. Қаржылық есептілікті ABC Компаниясының басшылығы ABC Компаниясы мен DEF ұйымы арасындағы 20X1 жылғы 1 қаңтардағы шарттың (бұдан әрі - шарт) Z бөлімінің қаржылық есептілігін дайындау туралы ережелер негізінде дайындады.

Басшылықтың қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі¹³

Басшылық шарттың Z бөлімінің қаржылық есептілігін дайындау туралы ережелерге сәйкес осы қаржылық есептілікті дайындауға және басшылық ықпалсыз іс-әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалауларды қамтымайтын қаржылық есептілікті дайындау үшін қажетті деп есептейтін ішкі бақылау жүйесіне жауапты болады.

Практик маманның жауапкершілігі

Біздің жауапкершілігіміз қаржылық есептілік туралы қорытындыны қалыптастырудан тұрады. Біз «Өткен кезеңдердің қаржылық есептілігіне шолып тексеруі бойынша тапсырмалар» ШТХС 2400 (қайта қаралған) халықаралық шолып тексеруге сәйкес шолып тексеруді жүргіздік. 2400 (қайта қаралған) ШТХС-ны шолып тексеру барысында қаржылық есептілік қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес барлық маңызды қатынастарда дайын емес деп болжауға негіз болатын фактілер белгілі болды ма деген қорытынды жасауды талап етеді. Осы стандарт сондай-ақ бізден тиісті этикалық талаптарды сақтауды талап етеді.

¹³ Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес басқа да термин.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

2400 (қайта қаралған) ШТХС-ға сәйкес жүргізілетін қаржылық есептілікті шолып тексеру шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма болып табылады. Практик маман негізінен басшылыққа сұрау салулардан тұратын процедураларды орындайды, егер мүмкін болса, ұйым ішіндегі басқа тұлғаларға, сондай-ақ талдамалық процедураларға қатысады және алынған дәлелдемелерді бағалайды.

Шолып тексеру барысында орындалатын процедуралардың көлемі Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілетін аудит барысында орындалатын процедуралардың көлемінен едәуір аз. Демек, біз осы қаржылық есептілік туралы аудиторлық пікір білдірмейміз.

Қорытынды

Жүргізілген шолып тексерудің нәтижелері бойынша шарттың Z бөлімінің қаржылық есептілігін дайындау туралы ережелерге сәйкес осы қаржылық есептілік барлық елеулі қатынастарда дайындалмады деп пайымдауға негіз болатын ешқандай фактілер біздің назарымызды аударған жоқ.

Есепке алу қағидаттары және тарату мен пайдалануды шектеу

Қалыптастырылған қорытындыны өзгертпей, біз сіздің назарыңызды қаржылық есептілікті дайындаудың пайдаланылған қағидаттары сипатталатын қаржылық есептілікке X ескертпеге аударамыз. Қаржылық есептілікті дайындаудың мақсаты ABC Компаниясына қаржылық есептілікті дайындауды көздейтін көрсетілген шарттың ережелерін сақтауға жәрдемдесу болып табылады. Нәтижесінде, бұл қаржылық есептілік басқа мақсатқа жарамсыз болуы мүмкін. Біз дайындаған қорытынды тек ABC Компаниясына және DEF ұйымына арналған және оны ABC Компаниясы мен DEF ұйымынан басқа тараптар таратпайды немесе пайдаланбайды.

[Практик маманның қолтаңбасы]

[Практик маманның жасалған күні]

[Практик маманның мекенжайы]

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Мысал 7.

Жағдайлар келесідей:

- Ақша қаражатының қозғалысы туралы есепке шолып тексеру жүргізілді.
- Қаржылық есепті ақша қаражатының қозғалысы туралы ақпарат беру туралы кредитордың сұрау салуына жауап беру үшін есепке алудың кассалық әдісіне сәйкес ұйым басшылығы дайындады. Есепті дайындаудың пайдаланылған принципін ұйым несие берушімен келіскен.
- Есепті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы нақты пайдаланушылардың қаржылық ақпаратқа деген ақпараттық қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін әзірленген сенімді ұсыну тұжырымдамасы болып табылады.
- Практик маман тұжырымда «барлық маңызды қатынастарда сенімді» деген тіркесті қолданған жөн деп тапты.
- Шолып тексеру бойынша тапсырманың шарттары басшылықтың есепті дайындау жауапкершілігін осы ШТХС-ның 30(b) - тармағына көрсетеді.
- Практик маман дайындаған қорытындыны тарату немесе пайдалану шектелмейді.

ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТӘУЕЛСІЗ ПРАКТИК МАМАННЫҢ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

[Тиісті адресат]

Біз 20X1 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін ABC Компаниясының ақша қаражатының қозғалысы туралы қоса беріліп отырған есепті шолып тексеруді, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелеріне және өзге де түсіндірме ақпаратқа (қаржылық есеп) қысқаша шолу жүргіздік. Қаржылық есепті ABC Компаниясының басшылығы X ескертпесінде сипатталған кассалық есепке алу әдісін қолдана отырып дайындады.

Есеп үшін басшылықтың жауапкершілігі¹⁴

Басшылық X ескертуде сипатталған есепке алудың кассалық әдісіне сәйкес осы қаржылық есепті дайындау және дұрыс ұсыну үшін және басшылық ықтимал іс-әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалаушылықтар жоқ қаржылық есепті дайындау үшін қажет деп есептейтін ішкі бақылау жүйесі үшін жауапты болады.

Практик маманның жауапкершілігі

Біздің жауапкершілігіміз қаржылық есеп туралы қорытынды жасау болып табылады. Біз 2400 (қайта қаралған) «Өткен кезеңдердің қаржылық есептілігін шолып тексеруі бойынша тапсырмалар» шолып тексерудің халықаралық стандартына (ШТХС) сәйкес шолып тексеруді жүргіздік. ШТХС 2400 (қайта қаралған) бізден шолып тексеру барысында Қаржылық есеп қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес барлық маңызды қатынастарда дайын емес деп болжауға негіз болатын фактілер белгілі болды ма деген қорытынды жасауды талап етеді. Осы стандарт сондай-ақ бізден тиісті этикалық талаптарды сақтауды талап етеді.

¹⁴ Немесе нақты юрисдикцияның құқықтық реттеуіне сәйкес басқа да термин.

ӨТКЕН КЕЗЕНДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІН ШОЛЫП ТЕКСЕРУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

2400 (қайта қаралған) ШТХС-ға сәйкес жүргізілетін қаржылық есептілікті шолып тексеру шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма болып табылады. Практик маман негізінен басшылыққа сұрау салулардан тұратын процедураларды орындайды, егер мүмкін болса, ұйым ішіндегі басқа тұлғаларға, сондай-ақ талдамалық процедураларға қатысады және алынған дәлелдемелерді бағалайды.

Шолып тексеру барысында орындалатын процедуралардың көлемі Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілетін аудит барысында орындалатын процедуралардың көлемінен едәуір аз. Демек, біз осы қаржылық есептілік туралы аудиторлық пікір білдірмейміз.

Қорытынды

Шолып тексерудің нәтижелері бойынша осы қаржылық есеп ақшалай түсімдер мен төлемдер сомасының барлық елеулі қатынастарында шынайы көрсетпейді немесе х жазбасында сипатталған есепке алудың кассалық әдісіне сәйкес 20X1 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін ABC Компаниясының кірістері мен шығыстарының сомалары туралы шынайы және шынайы түсінік бермейді деп пайымдауға негіз болатын ешқандай фактілер біздің назарымызды аударған жоқ.

Есептілікті дайындаудың пайдаланылған принципі

Жасалған қорытындыны өзгертпей, біз сіздің назарыңызды есепті дайындау кезінде пайдаланылған қағидатты сипаттайтын есепке X ескертпесіне аударамыз. Қаржылық есепті дайындаудың мақсаты XYZ кредиторына ақпарат беру болды.

Жоғарыда айтылғандарға байланысты қаржылық есеп қандай да бір өзге мақсаттарда пайдалануға жарамсыз болуы мүмкін.

[Практик маманның қолтаңбасы]

[Практик маманның жасалған күні]

[Практик маманның мекенжайы]

2410 ШОЛЫП ТЕКСЕРУДІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТЫ
ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ
ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	1-3
Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексерудің жалпы қағидаттары	4-6
Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру бойынша тапсырманың мақсаты	7-9
Тапсырма шарттарын келісу	10-11
Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру процедуралары	12-29
Бұрмалауды бағалау	30-33
Басшылықтың мәлімдемелері	34-35
Аудитордың қоса берілген ақпаратқа қатысты жауапкершілігі	36-37
Ақпараттандыру	38-42
Аралық қаржылық ақпараттың сипаты, көлемі және шолып тексерудің нәтижелері туралы қорытынды шығару	43-63
Құжаттама	64
Күшіне енген күні	65
1-қосымша. Аралық қаржылық ақпаратқа шолып тексеруді жүргізу жөніндегі тапсырманың шарттары туралы келісім-хаттың мысалы	
2-қосымша. Аралық қаржылық ақпаратқа шолып тексерулерді жүргізу кезінде аудитор олардың орындалуы туралы мәселені қарай алатын талдамалық процедуралар	
3-қосымша. Басшылықтың ұсыныс-хатының мысалы	
4-қосымша. Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру нәтижелері бойынша қорытындылардың мысалдары	
5-қосымша. Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасынан ауытқуға байланысты ескертпесі бар тұжырымды қамтитын шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытындылардың мысалдары	
6-қосымша. Басшылық белгілемеген көлемнің шектелуіне байланысты ескертпесі бар тұжырымды қамтитын шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытындылардың мысалдары	

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ
АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

7-қосымша. Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасынан ауытқуға байланысты теріс тұжырымды қамтитын шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытындылардың мысалдары	
--	--

«Ұйымның тәуелсіз аудитори орындайтын аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру» 2410 шолып тексерудің халықаралық стандарты (ШТХС) *Сапаны бақылаудың, аудиттің, шолып тексерудің, меніуділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмалардың және ілеспе қызметтерді көрсету жөніндегі тапсырмалардың халықаралық стандарттарының жинағымен* бірге қаралуы тиіс.

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

Кіріспе

1. Осы Шолып тексерудің халықаралық стандартының (ШТХС) мақсаты - аудитордың аудиттелетін ұйымның аралық қаржылық ақпаратына шолып тексеруді жүргізу жөніндегі тапсырманы орындау кезінде оның кәсіби міндеттеріне қатысты, сондай-ақ қорытындының нысаны мен мазмұнына қатысты стандарттарды белгілеу және нұсқаулар беру. «Аудитор» термині осы ШТХС-да аудитордың аудит функциясын атқаратындығына байланысты емес, бірақ осы ШТХС-ның қолданылу саласы ұйымның қаржылық есептілігіне аудит жүргізетін тәуелсіз аудитор орындайтын аралық қаржылық ақпаратты шолумен шектелуіне байланысты қолданылады.
  2. Осы ШТХС-ның мақсаттары үшін «аралық қаржылық ақпарат» - бұл ұйымның қаржы жылына қарағанда неғұрлым қысқа кезең үшін қаржылық есептіліктің толық немесе қысқартылған жиынтығын қамтитын, қолданылатын қаржылық есептілікті¹ дайындау тұжырымдамасына сәйкес дайындалған және ұсынылған қаржылық ақпарат.
  3. **Аралық қаржылық ақпаратты шолу жөніндегі тапсырманы орындау үшін тартылған аудитор осы ШТХС-ға сәйкес шолып тексеруді жүргізуге тиіс.** Жылдық қаржылық есептіліктің аудитін орындай отырып, аудитор ұйым мен оның ортасы, оның ішінде ішкі бақылау жүйесі туралы түсінік алады. Аудитор аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеруге тартылған кезде, мұндай зерттеу нәтижесінде алынған түсінік шолып тексеру процесінде сұраныстарды жіберу арқылы толықтырылады және оған мақсатты сұраныстарды қалыптастыруға және орындалуы қажет талдамалық және басқа да шолу процедураларын анықтауға көмектеседі. Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеруді орындау үшін тартылған және ұйымның аудитору болып табылмайтын практик маман *«Өткен кезеңдердің қаржылық есептілігін шолып тексеру бойынша тапсырмалар»* 2400 (Қайта қаралған) ШТХС-ға сәйкес тексеруді орындайды. Әдетте практик маман ұйым мен оның ортасы туралы, оның ішінде осы ұйымның аудитору бар ішкі бақылау жүйесі туралы түсінікке ие болмағандықтан, практик маман басқа да сұрау салуларды жіберуге және шолып тексеру міндетін орындау үшін басқа процедураларды орындауға мәжбүр болады.
- 3а Осы ШТХС ұйымның аудитору орындайтын аралық қаржылық ақпаратқа шолып тексеруді жүргізуді реттейді. Бұл ретте ол сондай-ақ ұйымның аудитору аудиттелетін ұйымның аралық қаржылық ақпаратынан ерекшеленетін өткен кезеңдердің қаржылық ақпаратын шолып тексеру жөніндегі тапсырманы орындауға тартылған жағдайларда (түзетулермен, тиісті мән-жайлармен) қолданылады.*

¹ Мысалы, қаржылық есептілік халықаралық стандарттары жөніндегі кеңес шығарған Қаржылық есептілік халықаралық стандарттары.

* 3а-тармағы және 4-ескерту осы ШТХС-ға 2007 жылғы желтоқсанда оны қолдану тәртібін түсіндіру үшін қосылды.

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексерудің жалпы қағидаттары

4. **Аудитор ұйымның жылдық қаржылық есептілігінің аудитіне қолданылатын этикалық талаптарды сақтауы тиіс.** Бұл этикалық талаптар аудитордың келесі салалардағы кәсіби міндеттерін анықтайды: тәуелсіздік, адалдық, объективтілік, кәсіби құзыреттілік және мұқият болу, құпиялылық, кәсібилік және техникалық стандарттар.
5. **Аудитор жеке тапсырмаға қолданылатын сапаны бақылау процедураларын орындауы тиіс.** Жеке тапсырмаға қатысты сапаны бақылау элементтеріне басшылықтың тапсырманың сапасы үшін жауапкершілігі, этикалық талаптар, клиенттермен қарым-қатынасты және нақты тапсырмаларды қабылдау және жалғастыру мәселелері, жұмыс тобының мүшелерін тағайындау, тапсырманы орындау және мониторинг кіреді.
6. **Аудитор қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасының барлық маңызды аспектілерінде оның сәйкестігін қамтамасыз ету үшін аралық қаржылық ақпаратты елеулі түзету қажеттілігіне алып келетін мән-жайлардың болу мүмкіндігін мойындай отырып, кәсіби скептицизмді қолдана отырып, шолып тексеруді жоспарлауға және жүргізуі тиіс.** Кәсіби скептицизмді қолдану аудитор алынған дәлелдемелердің дұрыстығына күмән келтіре отырып, сыни бағалау жүргізетінін және ұйым басшылығының құжаттарының немесе мәлімдемелерінің дұрыстығына қайшы келетін немесе сұрақ қоятын дәлелдерге көп көңіл бөлетінін білдіреді.

Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру бойынша тапсырманың мақсаты

7. Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру жөніндегі тапсырманың мақсаты - аудиторға жүргізілген шолу тексерісі негізінде ол қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес аралық қаржылық ақпарат барлық маңызды аспектілерде дайындалмады деп санауы үшін негіз бола алатын қандай да бір фактілерді анықтады ма деген қорытынды жасауды қамтамасыз ету. Аудитор сұрау салуларды жібереді және аралық қаржылық ақпараттың елеулі бұрмаланулар бар екендігі туралы қате тұжырымның тәуекелінің орташа деңгейіне дейін төмендету үшін талдамалық және шолулық тексерудің басқа да процедураларын орындайды.
8. Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексерудің мақсаты Халықаралық аудит стандарттарына (ХАС) сәйкес жүргізілетін аудит мақсатынан айтарлықтай ерекшеленеді. Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру қаржылық ақпараттың қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына сәйкес барлық елеулі аспектілерде шынайы және шынайы ұсыну немесе анық көрініс беретіндігі туралы пікірді қалыптастыру үшін негіз болып табылмайды.

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

9. Аудиттен айырмашылығы, шолып тексеру аралық қаржылық ақпараттың елеулі бұрмаланулар жоқ екендігіне ақылға қонымды сенімділік алуға бағытталмайды. Шолып тексеру бірінші кезекте қаржылық мәселелер мен бухгалтерлік есеп мәселелеріне жауапты тұлғаларға сұрау салуларды жіберуді, сондай-ақ шолып тексерудің талдамалық және басқа да процедураларын қолдануды қамтиды. Шолып тексеру барысында аралық қаржылық ақпаратқа әсер ететін және аудитордың назарын талап ететін маңызды мәселелер анықталуы мүмкін, бірақ бұл тексеру аудит кезінде қажет болатын барлық дәлелдердің алынуын қамтамасыз етпейді.

Тапсырма шарттарын келісу

10. **Аудитор мен клиент тапсырманың шарттарын келісуі тиіс.**
11. Тапсырманың келісілген шарттары, әдетте, тапсырма шарттары туралы келісім-хатта көрсетіледі. Мұндай ақпарат тапсырманың сипатын, әсіресе шолып тексерудің мақсаттары мен көлемін, басшылықтың міндеттерін, аудитордың жауапкершілік аясын, алынған сенімділікті, сондай-ақ қорытындының сипаты мен нысанын дұрыс түсіндірмеуге көмектеседі. Әдетте, осы құжаттағы ақпарат келесі мәселелерді қамтиды:
- Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексерудің мақсаты;
  - Шолып тексерудің көлемі;
  - Басшылықтың аралық қаржылық ақпаратты дайындаудағы жауапкершілігі;
  - Аралық қаржылық ақпаратты дайындау процесіне жататын тиімді ішкі бақылау жүйесін қалыптастыру және жұмыс жағдайында ұстау үшін басшылықтың жауапкершілігі;
  - Басшылықтың аудиторға барлық қаржылық құжаттаманы және тиісті ақпаратты бергені үшін жауапкершілігі;
  - Басшылықтың аудиторға шолып тексеру кезінде жасалған ауызша мәлімдемелерді растайтын жазбаша мәлімдемелерді, сондай-ақ ұйымның бухгалтерлік жазбаларында анық емес нысанда жазылған мәлімдемелерді беруге келісімі;
  - Ұсынылатын қорытындының болжамды нысаны мен мазмұны, оның ішінде қорытынды адресатының атауы;
  - Егер аралық қаржылық ақпаратты қамтитын қандай да бір құжат ұйымның аудиторы осы аралық қаржылық ақпаратқа шолып тексеруді жүргізгенін көрсетсе, шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытынды да осы құжатқа енгізілуге тиіс деген басшылықтың келісімі.

Тапсырманың шарттары туралы келісім-хаттың мысалы осы ШТХС-ға 1-қосымшада келтірілген. Аралық қаржылық ақпаратқа шолып тексеруді жүргізу бойынша тапсырманың шарттары жылдық қаржылық есептіліктің аудиті жөніндегі тапсырманың шарттарымен біріктірілуі мүмкін.

**ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ
АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ**

Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру процедуралары

Ішкі бақылау жүйесін қоса алғанда, ұйымды және оның айналасын зерттеу

- 12. Аудитор ұйым мен оның айналасын, оның ішінде жылдық және аралық қаржылық ақпаратты дайындау процесіне қатысты ішкі бақылау жүйесін, тапсырманы жоспарлау және орындау үшін жеткілікті дәрежеде зерттеуі тиіс:**
- (a) ықтимал елеулі бұрмаланулардың түрлерін анықтау және олардың пайда болу ықтималдығын зерттеу;
  - (b) аудитордың қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес аралық қаржылық ақпарат барлық маңызды аспектілерде дайындалмады деген қорытынды жасау үшін негіз бола алатын қандай да бір фактілерді анықтағаны туралы қорытынды жасау үшін негіз болатын қажетті сұраныстарды, талдамалық және шолып тексерудің басқа процедураларын таңдау.
13. *«Ұйымды және оның ортасын зерттеу арқылы елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау» 315* (Қайта қаралған) АХС талаптарына сәйкес бір немесе бірнеше жылдық кезеңдегі ұйымның қаржылық есептілігіне аудит жүргізген аудитор ұйымды және оның айналасын, оның ішінде аудит жүргізуге жеткілікті дәрежеде жылдық қаржылық ақпаратты дайындауға қатысты ішкі бақылау жүйесін зерттеді. Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеруді жоспарлау кезінде аудитор алынған түсініктің нәтижелерін нақтылайды. Аудитор сонымен қатар аралық қаржылық ақпаратты дайындауға қатысты ішкі бақылау жүйесі туралы жеткілікті түсінік алады, өйткені ол жылдық қаржылық ақпаратты дайындауға қатысты ішкі бақылау жүйесінен өзгеше болуы мүмкін.
14. Аудитор қандай сұрау салуларды жіберу керектігін және қандай талдамалық және басқа шолу тексеру процедураларын қолдану керектігін анықтау үшін ұйымды және оның ортасын, соның ішінде ішкі бақылау жүйесін түсінуді пайдаланады, сондай-ақ нақты оқиғаларды, операцияларды немесе алғышарттарды анықтау үшін, оларға қатысты сұраулар жіберілуі немесе талдамалық және басқа да шолып тексерудің процедуралары қолданылуы мүмкін.
15. Аудитор ұйым мен оның ортасы, оның ішінде ішкі бақылау жүйесі туралы түсініктерін нақтылау үшін жасаған процедураларға әдетте мыналар кіреді:
- Аудитор ағымдағы кезеңнің аралық қаржылық ақпаратына әсер етуі мүмкін мәселелерді анықтауы үшін өткен жылғы аудиттің және ағымдағы жылдың алдыңғы аралық кезеңінің (алдыңғы аралық кезеңдердің) және өткен жылдың тиісті аралық кезеңінің (тиісті аралық кезеңдердің) шолып тексерудің құжаттамасымен қажетті көлемде танысу;
  - Өткен жылғы қаржылық есептілік аудиті кезінде анықталған бақылау жүйесін айналып өту кезіндегі басшылықтың іс-қимыл тәуекелін қоса алғанда, елеулі тәуекелдерді қарау;
  - Салыстырмалы алдыңғы кезең үшін соңғы жылдық және аралық қаржылық ақпаратпен танысу;
  - Орындауға жататын процедуралардың сипаты мен көлемін айқындауға көмектесетін аралық қаржылық ақпаратпен байланысты қаржылық есептілікті

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын ескере отырып, маңыздылықты қарау және бұрмалаулардың әсерін бағалау;

- Өткен жылдың қаржылық есептілігінде түзетілген елеулі бұрмалаулардың және анықталған түзетілмеген елеусіз бұрмалаулардың сипатын зерделеу;
- Ішкі бақылау жүйесінің маңызды кемшіліктері сияқты маңыздылығын сақтай алатын бухгалтерлік есеп пен есептіліктің маңызды мәселелерін зерттеу;
- Ағымдағы жылдың қаржылық есептілігіне қатысты орындалған аудиторлық процедуралардың нәтижелерін зерделеу;
- Жүргізілген ішкі аудит нәтижелерін және басшылықтың кейінгі іс-қимылдарын зерделеу;
- Басшылықтың ықылассыз іс-әрекеттер салдарынан аралық қаржылық ақпараттың елеулі бұрмалануы тәуекелдерін бағалау нәтижесіне қатысты басшылыққа сұрау салулар жіберу;
- Ұйымның шаруашылық қызметіндегі өзгерістердің әсеріне қатысты басшылыққа сұраныстар жолдау;
- Ішкі бақылау жүйесіндегі елеулі өзгерістерге және осындай өзгерістердің аралық қаржылық ақпаратты дайындауға әлеуетті әсеріне қатысты басшылыққа сұрау салулар жіберу;
- Олардың көмегімен аралық қаржылық ақпарат дайындалған процестерге, сондай-ақ аралық қаржылық ақпарат келісілетін немесе салыстырылатын бухгалтерлік есептің тиісті деректерінің дұрыстығына қатысты басшылыққа сұрау салуларды жіберу.

16. Аудитор құрамдас бөліктерге қатысты орындалуы тиіс шолып тексеру процедураларының сипатын (егер олар бар болса) айқындайды және қолданылатын болса, бұл ақпаратты шолып тексеруге қатысатын басқа да аудиторлардың назарына жеткізеді. Зерттелетін факторларға құрама бөліктердің аралық қаржылық ақпаратын бұрмалаудың маңыздылығы мен қаупі, аудитордың осындай ақпаратты дайындауды ішкі бақылау жүйесін орталықтандыру немесе орталықсыздандыру дәрежесін түсінуі кіреді.
17. **Аралық қаржылық ақпаратқа шолып тексеруді жоспарлау және жүргізу үшін осындай тапсырманы орындау үшін жақында тағайындалған және ХАС-қа сәйкес бұрын жылдық қаржылық есептілік аудитін орындамаған аудитор ұйым мен оның ортасы, оның ішінде жылдық және аралық қаржылық ақпаратты дайындау процесіне қатысты ішкі бақылау жүйесі туралы түсінік алуы тиіс.**
18. Осындай зерделеу нәтижесінде қол жеткізілген түсіністік аудиторға мақсатты сұрау салуларды қалыптастыруға және осы ШТХС-ға сәйкес аралық қаржылық ақпаратқа шолып тексеруді жүргізу кезінде қолданылатын талдамалық және басқа да шолу процедураларын айқындауға мүмкіндік береді. Осындай түсінікті алу шеңберінде аудитор әдетте алдыңғы аудиторға сұрау салуды жібереді, ал бұл орынды болған жағдайларда алдыңғы жылдық аудит бойынша және алдыңғы аудитор жүргізген ағымдағы жылдың барлық алдыңғы аралық кезеңдері үшін шолып тексерудің аудиторлық құжаттаманы тексереді. Бұл ретте аудитор барлық түзетілген бұрмалаулардың және олар туралы ақпаратты алдыңғы аудитор жинақтаған барлық түзетілмеген бұрмалаулардың сипатын, бақылау жүйесін айналып өтіп басшылықтың іс-қимыл жасау тәуекелін қоса алғанда, барлық елеулі тәуекелдерді, сондай-ақ ішкі бақылау жүйесінің елеулі кемшіліктері сияқты өзінің маңыздылығын сақтай алатын бухгалтерлік есеп пен есептіліктің барлық маңызды мәселелерін зерделейді.

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

Сұрау салулар, талдамалық және шолып тексерудің өзге де процедуралары

19. Аудитор бірінші кезекте қаржылық және бухгалтерлік есеп мәселелеріне жауапты тұлғаларға сұрау салулар жіберуі және олардың нәтижесінде аудитор қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес аралық қаржылық ақпарат барлық маңызды аспектілерде дайындалмады деп санап, олар аудиторға орындалған процедуралар негізінде қандай да бір фактілер анықталғаны туралы қорытынды жасауға мүмкіндік беретін талдамалық және басқа да тексеру процедураларын орындауы тиіс.
20. Шолып тексеру инспекциялау, бақылау немесе растау жолымен бухгалтерлік есеп деректеріне тестілеу жүргізуді талап етпейді. Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеруді орындау процедуралары, әдетте, бірінші кезекте қаржылық мәселелер мен бухгалтерлік есеп мәселелеріне жауапты тұлғаларға сұрау салулар жіберумен, сондай-ақ аралық қаржылық ақпаратқа жататын бухгалтерлік есептің маңызды мәселелеріне қатысты алынған ақпаратты растауға жинақталмай, шолып тексерудің талдамалық және басқа да процедураларын қолданумен шектеледі. Аудитордың ішкі бақылау жүйесін, алдыңғы аудитке қатысты тәуекелдерді бағалау нәтижелерін қоса алғанда, ұйымның және оның ортасының ерекшеліктерін түсінуі және аудитордың аралық қаржылық ақпаратқа қатысты маңыздылығын қарауы жіберілетін сұрау салулардың сипаты мен көлеміне және орындалатын талдамалық және шолып тексерудің өзге де процедураларына әсер етеді.
21. Әдетте аудитор келесі процедураларды орындайды:
  - Аралық қаржылық ақпаратқа әсер етуі мүмкін мәселелерді анықтау мақсатында акционерлердің, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың және тиісті комитеттердің жиналыстары мен отырыстарының хаттамаларымен танысу және егер олар аралық қаржылық ақпаратқа әсер етуі мүмкін болса, хаттамалары зерделеуге жетпейтін жиналыстар мен отырыстарда талқыланған тақырыптарға қатысты сұрау салулар жіберу;
  - Аудиттің немесе шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытындыны өзгертуге, бухгалтерлік түзетулерге немесе алдыңғы шолып тексеруді немесе аудит кезінде болған түзетілмеген бұрмалануларға алып келетін мәселелердің әсерін (егер бар болса) зерделеу;
  - Есеп беретін ұйымның маңызды құрауыштарының аралық қаржылық ақпаратына шолып тексеруді орындайтын басқа аудиторлармен ақпараттық өзара іс-қимыл (қажет болған жағдайларда);
  - Басшылықтың қаржылық және бухгалтерлік есеп мәселелеріне жауапты мүшелеріне, сондай-ақ келесі мәселелерге қатысты басқа тұлғаларға сұрау салулар жіберу:
    - Аралық қаржылық ақпаратты дайындау және ұсыну қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына сәйкес келе ме;
    - Жаңа операцияларды орындау нәтижесінде жаңа есепке алу принциптерін қолдану қажеттілігі туындады ма;
    - Аралық қаржылық ақпаратта белгілі түзетілмеген бұрмаланулар бар ма;

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

- Бизнесті біріктіру немесе бизнестің бір бөлігін шығару сияқты аралық қаржылық ақпаратқа әсер етуі мүмкін ерекше немесе қиын жағдайлар болды ма;
  - Әділ құнды бағалауға, ақпаратты ашуға және басшылықтың ұйым атынан белгілі бір іс-қимыл жоспарын орындау ниетіне немесе қабілетіне қатысты елеулі жол берулер қабылданды ма;
  - Байланысты тараптармен операциялар есепте дұрыс көрсетілген бе және аралық қаржылық ақпаратта ашылған ба;
  - Шарттық және басқа да міндеттемелерде елеулі өзгерістердің болуы;
  - Сот талқылауларын немесе талап-арыздарды қоса алғанда, шартты міндеттемелерде елеулі өзгерістердің болуы;
  - Қарыздар бойынша шектеу шарттарын сақтау;
  - Шолып тексеру процедураларын орындау процесінде оларға қатысты сұрақтар туындаған салалар;
  - Осы аралық кезеңнің соңғы бірнеше күнінде немесе келесі аралық кезеңнің алғашқы бірнеше күнінде орын алған елеулі операциялар;
  - Ұйымға әсер ететін және мынадай тұлғалар тартылған ықылассыз іс-әрекеттер туралы (оның ішінде болжамды ықылассыз іс-әрекеттер туралы) ақпараттың болуы:
    - Басшылық,
    - Ішкі бақылау жүйесі шеңберінде маңызды функцияларды орындайтын қызметкерлер, немесе
    - Ықылассыз іс-әрекеттер аралық қаржылық ақпаратқа елеулі әсер етуі мүмкін жағдайларда өзге де тұлғалар;
  - Жұмыс істеп жүрген немесе бұрынғы қызметкерлерден, талдаушылардан, реттеу органдарынан және басқа тұлғалардан алынған, ұйымның аралық қаржылық ақпаратына ықпал ететін ықылассыз әрекеттер туралы (оның ішінде болжамды ықылассыз әрекеттер туралы) кез келген өтініштер туралы ақпараттың болуы;
  - Аралық қаржылық ақпаратқа елеулі әсер етуі мүмкін заңдар мен нормативтік актілердің талаптарын іс жүзінде немесе ықтимал сақтамау жағдайлары туралы ақпараттың болуы;
- Аралық қаржылық ақпаратқа әдеттен тыс болып көрінетін және аралық қаржылық ақпаратта елеулі бұрмалаушылықтарды көрсетуі мүмкін өзара қатынастар мен жекелеген фактілерді анықтауға бағытталған талдамалық процедураларды қолдану. Талдамалық процедуралар коэффициенттерді талдауды және трендтік талдау немесе регрессиялық талдау сияқты статистикалық әдістерді қолдануды қамтуы мүмкін және оларды қолмен де, автоматтандырылған аудит әдістерімен де орындауға болады. Осы ШТХС-ға 2-қосымшада оларды қолдану қажеттілігі аудитормен аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеруді орындау кезінде қаралуы мүмкін талдамалық процедуралардың мысалдары келтірілген;
  - Аралық қаржылық ақпаратпен танысу және аудитордың қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес аралық қаржылық ақпараттың барлық маңызды аспектілерде дайындалмағандығы туралы қорытынды жасау үшін негіз бола алатын қандай да бір фактілерді анықтағанын талдау.

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

22. Аудитор аралық қаржылық ақпаратты ұйым дайындауды бастамас бұрын немесе осындай дайындықпен бір уақытта шолып тексерудің көптеген процедураларын орындай алады. Мысалы, ұйым мен оның ортасын, оның ішінде ішкі бақылау жүйесін қосымша зерттеп, аралық кезең аяқталғанға дейін қажетті хаттамалармен танысу орынды болуы мүмкін. Аралық кезеңнің неғұрлым ерте сатысында шолып тексерудің кейбір процедураларын орындау сондай-ақ аралық қаржылық ақпаратқа әсер ететін бухгалтерлік есептің маңызды мәселелерін неғұрлым ерте анықтауға және зерделеуге мүмкіндік береді.
23. Аралық қаржылық ақпаратқа шолып тексеруді орындайтын аудиторға сондай-ақ ұйымның жылдық қаржылық есептілігіне аудит жүргізу жөніндегі тапсырманы орындау тапсырылады. Жұмыстың қолайлылығы мен тиімділігі үшін аудитор аралық қаржылық ақпаратқа шолу жүргізумен бір мезгілде кейбір аудиторлық процедураларды орындау туралы шешім қабылдай алады. Мысалы, аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеруге байланысты Директорлар кеңесі отырыстарының хаттамаларымен танысу кезінде алынған ақпарат жылдық аудит үшін де қолданылуы мүмкін. Аудитор, сондай-ақ аралық шолып тексеру кезінде жылдық қаржылық есептілік аудитінің мақсаттары үшін талап етілетін аудиторлық процедураларды орындауға, мысалы, бизнесті біріктіру, қайта құрылымдау немесе табысты тануға әкелетін елеулі операциялар сияқты кезең ішінде орын алған елеулі немесе ерекше операцияларға қатысты аудиторлық процедураларды орындауға шешім қабылдай алады.
24. Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру, әдетте, сот процестеріне немесе шағымдарға қатысты сұрау салуларды растауды қажет етпейді. Сондықтан, әдетте, ұйымның адвокатына жазбаша сұрау салуды жіберудің қажеті жоқ. Алайда, егер аудитордың назарын аралық қаржылық ақпараттың қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес барлық маңызды аспектілерде дайындалуына күмән келтіретін қандай да бір факт қызықтырса және егер аудитор бұл мәселе бойынша ұйымның адвокаты қаржылық есептілікті дайындау кезінде ақпаратқа ие болуы мүмкін деп санаса, ұйымның адвокатымен тікелей ақпараттық өзара іс-қимыл орынды болуы мүмкін.
25. Аудитор аралық қаржылық ақпараттың бухгалтерлік есеп деректерімен сәйкес келетіндігіне немесе салыстырылғанына дәлел алуы тиіс. Аудитор аралық қаржылық ақпараттың аралық қаржылық ақпараттың байланысын қадағалау арқылы бухгалтерлік есептің тиісті деректерімен келісілгені немесе салыстырылғаны туралы дәлелдер ала алады:
  - (a) Бухгалтерлік есеп деректерімен сәйкес келетін негізгі регистр немесе шоғырландыру кестесі сияқты бухгалтерлік есеп деректерімен;
  - (b) Қажет болған жағдайда ұйымның бухгалтерлік есеп деректеріндегі басқа да растамалармен қамтамасыз етіледі.
26. **Аудитор шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытынды күніне дейін болған, осыған байланысты аралық қаржылық ақпаратты ашу немесе түзету талап етілуі мүмкін барлық оқиғаларды басшылық анықтағаны туралы сұрау салуды жіберуі тиіс.** Шолып тексеру нәтижелері бойынша қорытынды жасалған күнге дейін болған оқиғаларды анықтау үшін аудитордың басқа процедураларды орындауы қажет емес.

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

27. Аудитор басшылық ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетін бағалауды өзгергені-өзгермегені туралы сұрау салуды жіберуі тиіс. Егер осындай сұрау салу немесе шолып тексерудің басқа да процедуралары нәтижесінде аудиторға ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін оқиғалар немесе жағдайлар туралы белгілі болса, ол:
- (a) Ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетін, осы жоспарларды орындаудың практикалық мүмкіндігін бағалау негізінде жасалған болашақ іс-қимыл жоспарларына және басшылықтың осы жоспарларды орындау нәтижесі жағдайды жақсартатынына деген сеніміне қатысты басшылыққа сұрау салуды жіберу;
  - (b) Аралық қаржылық ақпаратта осы мәселелер бойынша ақпаратты ашудың жеткіліктілігі туралы мәселені қарау.
28. Ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін оқиғалар немесе жағдайлар жылдық қаржылық есептілік күні болуы мүмкін немесе басшылыққа сұрау жіберу нәтижесінде немесе шолып тексерудің басқа да процедураларын орындау барысында анықталуы мүмкін. Егер аудитор осындай оқиғаларды немесе шарттарды анықтаса, ол басшылыққа, мысалы, активтерді жою, ақша қаражатын қарызға алу немесе берешекті қайта құрылымдау, шығыстарды қысқарту немесе кейінге қалдыру немесе капиталды ұлғайту жөніндегі жоспарларды қоса алғанда, басшылық жоспарлаған болашақ әрекеттерге қатысты сұрау салуды жібереді. Аудитор сонымен қатар осы жоспарларды орындаудың практикалық мүмкіндігіне және басшылықтың осы жоспарларды орындау нәтижесі жағдайды жақсартатынына деген сенімділігіне қатысты сұрау салулар жолдайды. Алайда, аудитордың көшбасшылық жоспарларды орындаудың практикалық мүмкіндігін және осы жоспарларды орындау нәтижесі жағдайды жақсартатыны туралы растауы қажет емес.
29. Егер аудитордың назарын қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес аралық қаржылық ақпарат барлық елеулі аспектілерде дайындалу үшін елеулі түзетуді орындау қажеттілігі туралы сұрақ туындайтын негізде қандайда бір факт тартатын болса, аудитор қосымша сұрау салулар жіберуі немесе шолып тексеру нәтижелері бойынша қорытындыны қалыптастыруға мүмкіндік беретін басқа процедураларды орындауы тиіс. Мысалы, егер аудитор жүргізетін шолып тексерудің процедуралары оның қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес елеулі сату операциясының көрсетілгеніне күмән келтірсе, аудитор туындаған күмәнді шешу үшін жеткілікті қосымша процедураларды орындайды; мұндай процедуралардың қатарына менеджерлермен жұмыс шарттарын талқылау кіреді маркетинг және бухгалтерлік есеп бөлімдерінің қызметкерлері немесе сатып алу-сату шартымен танысу.

Бұрмалауды бағалау

30. Аудитор өзі анықтаған түзетілмеген бұрмалаулар аралық қаржылық ақпарат үшін маңызды ма, жоқ па, соны жеке де, жиынтықта да бағалауы керек.
31. Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексерудің аудиторлық тапсырмадан айырмашылығы, аралық қаржылық ақпараттың елеулі бұрмаланулар жоқ екендігіне ақылға қонымды сенімділік алуға бағытталмайды. Дегенмен, ақпаратты жеткіліксіз

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

ашуды қоса алғанда, аудитор анықтаған бұрмалаулар қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасының барлық елеулі аспектілерінде оның сәйкестігін қамтамасыз ету үшін аралық қаржылық ақпаратқа елеулі түзетулер енгізу қажеттігі туралы шешім қабылдау үшін жеке немесе жиынтықта бағаланады.

32. Аудитор ұйым түзетпеген кез келген бұрмалаушылықтардың маңыздылығын бағалау үшін кәсіби пайымдауды қолданады. Аудитор бұрмалаулардың сипаты, себебі және сомасы, осы бұрмалаулардың пайда болу кезеңі (алдыңғы жыл немесе ағымдағы жылдың аралық кезеңі ішінде), сондай-ақ бұрмалаулардың болашақ аралық немесе жылдық кезеңдерге ықтимал әсері сияқты мәселелерді қарайды.
33. Аудитор бұрмалануды біріктіру үшін шекті соманы белгілей алады (осы сомадан төмен бұрмаланулар біріктіруді қажет етпейді), өйткені ол мұндай сомаларды біріктіру аралық қаржылық ақпаратқа айтарлықтай әсер етпейді деп күтеді. Сонымен бірге аудитор маңыздылықты анықтау сандық және сапалық аспектілерді қарастыруды қамтитынын және салыстырмалы түрде аз мөлшердің бұрмалануы аралық қаржылық ақпаратқа айтарлықтай әсер етуі мүмкін екенін ескереді.

Басшылықтың мәлімдемелері

34. Аудитор басшылықтан бұл туралы жазбаша мәлімдеме алуы тиіс:

- (a) Басшылық теріс пиғылды іс-әрекеттер мен қателердің алдын алу және оларды анықтау үшін ішкі бақылау жүйесін әзірлеу және енгізу үшін өзінің жауапкершілігін растайды;
- (b) Аралық қаржылық ақпарат қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына сәйкес дайындалды және ұсынылды;
- (c) Басшылық шолып тексеру кезінде аудитор жинақтаған түзетілмеген бұрмалаулардың салдары жеке-жеке де, тұтастай алғанда аралық қаржылық ақпарат үшін де маңызды емес деп санайды. Түзетілмеген бұрмалаулардың жиынтық тізбесі жазбаша өтініштерге енгізілген немесе оларға қоса берілген;
- (d) Басшылық аудиторға ұйымға әсер етуі мүмкін ықылассыз әрекеттерге немесе болжалды ықылассыз әрекеттерге қатысты басшылыққа белгілі барлық маңызды фактілер туралы ақпаратты ашты;
- (e) Басшылық аудиторға ықылассыз іс-әрекеттер салдарынан аралық қаржылық ақпаратты елеулі түрде бұрмалау тәуекелдерін өз бағалау нәтижелері туралы ақпаратты ашты²;

² «Қаржылық есептілік аудитін жүргізу кезіндегі ықылассыз іс-әрекеттерге қатысты аудитордың міндеттері» 240 ХАС-тың 35-тармағы мұндай бағалаудың сипаты, дәрежесі мен жүйелілігі әртүрлі ұйымдарда әр түрлі екенін және басшылық жыл сайынғы негізде немесе тұрақты мониторинг шеңберінде егжей-тегжейлі бағалау жүргізе алатынын түсіндіреді. Демек, бұл мәлімдеме аралық қаржылық ақпаратқа қатысты бөлігінде ұйымның нақты жағдайларын ескереді.

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

- (f) **Басшылық аудиторға аралық қаржылық ақпаратты дайындау кезінде назарға алынуы тиіс заңдар мен нормативтік актілердің талаптарын іс жүзінде немесе ықтимал сақтамаудың барлық белгілі жағдайлары туралы ақпаратты ашты;**
- (g) **Басшылық аудиторға аралық қаржылық ақпаратты түзету немесе онда ақпаратты ашу талап етілуі мүмкін есепті күннен кейін және шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытынды күніне дейін болған барлық елеулі оқиғалар туралы ақпаратты ашты.**

35. Аудитор ұйымның қызметінің немесе саласының ерекшелігіне байланысты қосымша өтініштер алады. Басшылықтың ұсыным-хатының мысалы осы ШТХС-ға 3-қосымшада келтірілген.

Аудитордың қоса берілген ақпаратқа қатысты жауапкершілігі

36. Аудитор осы ақпарат пен аралық қаржылық ақпарат арасында елеулі сәйкессіздіктің бар-жоғын анықтау үшін аралық қаржылық ақпаратқа қоса берілетін басқа да ақпаратпен танысуға тиіс. Егер аудитор елеулі сәйкессіздікті анықтаса, ол аралық қаржылық ақпаратқа немесе өзге де ақпаратқа түзетулер енгізу қажеттігін анықтайды. Егер аралық қаржылық ақпаратқа түзету енгізу қажет болса, бірақ басшылық бұл түзетуді жасаудан бас тартса, аудитор шолып тексеру нәтижелері бойынша қорытынды жасау салдары туралы мәселені қарайды. Егер өзге ақпаратқа түзету енгізу қажет болса, бірақ басшылық бұл түзетуді жасаудан бас тартса, аудитор шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытындыға елеулі сәйкессіздікті сипаттайтын қосымша бөлімді енгізу немесе шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытынды беруден бас тарту немесе тапсырмадан бас тарту сияқты басқа да шараларды қабылдау мүмкіндігін қарастырады. Мысалы, басшылық аралық қаржылық ақпаратқа қарағанда қаржылық нәтижелерді неғұрлым тиімді түрде көрсететін балама пайда көрсеткіштерін қолдана алады, бұл балама пайда көрсеткіштері шамадан тыс назар аударады, олар анық емес анықталған немесе жоқ. олардың аралық қаржылық ақпаратпен нақты салыстыруы, нәтижесінде олар пайдаланушыларды шатастыруы мүмкін.

37. **Егер аудитордың назарын басқа ақпарат айтарлықтай бұрмалануы мүмкін деп санайтын кез-келген факт қызықтырса, аудитор бұл мәселені ұйым басшылығымен талқылауы керек.** Елеулі сәйкессіздіктерді анықтау мақсатында басқа ақпаратпен танысу кезінде аудитор фактілердің айқын елеулі бұрмалануын анықтауы мүмкін (яғни, аралық қаржылық ақпаратқа қатысатын және дұрыс жазылмаған немесе ұсынылған мәселелерге жатпайтын ақпарат). Ұйымның басшылығымен осы мәселені талқылау кезінде аудитор басқа ақпараттың және басшылықтың аудитордың сұрауларына жауаптарының негізділігін, пікірлерде немесе пікірлерде заңды айырмашылықтардың болу мүмкіндігін және фактілерді анық бұрмалау туралы мәселені шешу үшін құзыретті үшінші тұлғамен консультациялар жүргізу туралы басшылыққа сұрау жіберу қажеттілігін бағалайды. Егер түзетулер енгізу фактілердің елеулі бұрмалануын түзету үшін қажет болса, бірақ басшылық бұл түзетулерді жасаудан бас тартса, аудитор корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды хабардар ету және заңгерлік кеңес алу сияқты одан әрі шаралар қабылдау туралы мәселені қарастырады.

**ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ
АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ**

Ақпараттандыру

38. **Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру жөніндегі тапсырманы орындау нәтижесінде қандай да бір факт аудитордың назарын аударған жағдайларда, оның негізінде қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасының барлық маңызды аспектілерінде оның сәйкестігін қамтамасыз ету үшін аралық қаржылық есептілікке елеулі түзетулер енгізу қажет деп есептесе, аудитор бұл ақпаратты бірінші мүмкіндікте тиісті деңгейдегі басшылықтың назарына жеткізуі тиіс.**
39. **Аудитордың пікіріне сәйкес, басшылық ақылға қонымды мерзімде тиісті жауап бермеген жағдайда, ол корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды хабардар етуі керек.** Бұл ақпарат алғашқы мүмкіндік болған кезде ауызша немесе жазбаша түрде хабарлануы тиіс. Аудитордың ақпаратты ауызша немесе жазбаша түрде хабарлау туралы шешім қабылдауына мәселенің сипаты, құпиялылығы және маңыздылығы, сондай-ақ хабардар ету мерзімдері сияқты факторлар әсер етеді. Егер ақпарат ауызша хабарланатын болса, аудитор хабарлау фактісін құжатпен рәсімдейді.
40. **Аудитордың пайымдауына сәйкес, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар ақылға қонымды мерзімде тиісті жауап бермеген жағдайда, ол келесі әрекеттерді қарастыруы керек:**
- (a) **Қорытындыны өзгерту мүмкіндігі;**
  - (b) **Тапсырмадан бас тарту мүмкіндігі;**
  - (c) **Жылдық қаржылық есептілік аудитін жүргізу үшін тағайындаудан бас тарту мүмкіндігі.**
41. **Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру жөніндегі тапсырманы орындау нәтижесінде аудитордың назарын оның негізінде ықылассыз іс-әрекеттер орын алды немесе ұйым заңдар мен нормативтік актілердің талаптарын сақтамады деп есептейтін қандай да бір факт өзіне аударған жағдайларда, ол бірінші мүмкіндік болған кезде бұл ақпаратты тиісті деңгейдегі басшылықтың назарына жеткізуі тиіс.** Басшылықтың қай деңгейі сәйкес деп есептелетіні туралы мәселені шешуге басшылық мүшесімен сөз байласу немесе анықталған бұзушылыққа басшылық мүшесінің қатысу мүмкіндігі әсер етеді. Аудитор сондай-ақ корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды осындай фактілер туралы хабардар ету қажеттілігін және шолып тексерудің салдары туралы мәселені қарастырады.
42. **Аудитор корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың назарына аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру нәтижесінде туындаған басқарудың маңызды мәселелерін жеткізуі тиіс.** Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеруді орындау нәтижесінде аудитор, аудитордың пікірі бойынша, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар үшін осы қаржылық есептілікті дайындауды қадағалауды жүзеге асыру бөлігінде маңызды және өзекті болып табылатын мәселелер туралы біле алады. Аудитор мұндай мәселелер туралы ақпаратты корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізеді.

Аралық қаржылық ақпараттың сипаты, көлемі және шолып тексерудің нәтижелері туралы қорытынды шығару

43. Аудитор келесі құрама бөліктерден тұратын жазбаша қорытынды шығаруы тиіс:
- (a) Қорытындының атауы;
  - (b) Тапсырма шарттарына сәйкес адресат;
  - (c) Қаржылық есептіліктің толық немесе қысқартылған жиынтығы құрамына кіретін есептердің әрқайсысының атауларын, аралық қаржылық ақпаратпен қамтылған күн мен кезенді көрсетуді қоса алғанда, оған қатысты шолып тексеру жүргізілген аралық қаржылық ақпаратты айқындау;
  - (d) Егер аралық қаржылық ақпарат дұрыс ұсынуды қамтамасыз етуге бағытталған қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына сәйкес дайындалған жалпы мақсаттағы қаржылық есептіліктің толық жиынтығын қамтыса, басшылық қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына сәйкес аралық қаржылық ақпаратты дайындауға және дұрыс ұсынуға жауапты екендігі туралы өтінішті ұсыну қажет;
  - (e) Басқа жағдайларда, басшылық қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес аралық қаржылық ақпаратты дайындауға және ұсынуға жауапты екендігі туралы мәлімдеме беруі қажет;
  - (f) Аудиторлық тексеру жүргізу негізінде аралық қаржылық ақпаратқа қатысты қорытындыны қалыптастыруға аудитор жауапты екендігі туралы мәлімдеме;
  - (g) Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру ШТХС 2410 «Ұйымның тәуелсіз аудиторы орындайтын аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру» сәйкес жүргізілгені туралы өтініш және мұндай шолып тексеру бірінші кезекте қаржылық мәселелер және бухгалтерлік есеп мәселелері үшін жауапты тұлғаларға сұрау салуларды жіберуді, сондай-ақ талдамалық есептерді қолдануды қамтитыны туралы өтініш және шолып тексерудің басқа процедуралары.
  - (h) Шолып тексерудің көлемі халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілетін аудит көлемінен едәуір аз екендігі туралы мәлімдеме, сондықтан шолып тексеру аудиторға аудит процесінде анықталуы мүмкін барлық маңызды мәселелер өзіне белгілі болатынына сенімділік алуға мүмкіндік бермейді, сондықтан аудиторлық пікір қалыптаспайды;
  - (i) Егер аралық қаржылық ақпарат дұрыс ұсынуды қамтамасыз етуге бағытталған қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына сәйкес дайындалған жалпы мақсаттағы қаржылық есептіліктің толық жиынтығын қамтыса, аудитор олардың негізінде аралық қаржылық ақпарат шынайы және шынайы ұсынуды немесе нақты көрсетілімді бермейді деп есептейтін фактілерді анықтағаны туралы қорытынды қалыптастыру қажет. қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес барлық елеулі аспектілерде (егер қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттарынан өзгеше болса, қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасының юрисдикциясына немесе шығарылған еліне нұсқауды қоса алғанда);

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

- (j) **Басқа жағдайларда, аудитор қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес аралық қаржылық ақпарат барлық маңызды аспектілерде дайындалмаған деп санайтын фактілерді анықтады ма деген қорытынды жасау қажет (егер қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарынан өзгеше болса, қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасының юрисдикциясына немесе шыққан еліне нұсқауды қоса алғанда);**
- (k) **Жасалған күні.**
- (l) **Аудитор аудиторлық қызметті жүзеге асыратын орын болып табылатын елдегі немесе юрисдикциядағы орналасқан жері.**
- (m) **Аудитордың қолтаңбасы.**

Шолып тексеру нәтижелері бойынша қорытындылардың мысалдары осы ШТХС4-қосымшада келтірілген.

44. Жекелеген юрисдикцияларда аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеруді реттейтін заңмен немесе нормативтік актімен аудитордың 43(i) немесе (j) тармақтарында сипатталғандардан ерекшеленетін тұжырымдарының тұжырымдары белгіленуі мүмкін. Аудитор белгіленген тұжырымдарды қолдануға мәжбүр бола алатындығына қарамастан, оның осы ШТХС-да сипатталған тұжырымды қалыптастыру жөніндегі міндеттері өзгеріссіз қалады.

Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасынан ауытқу

45. **Аудитор қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасының барлық елеулі аспектілерінде оның сәйкестігін қамтамасыз ету үшін аралық қаржылық есептілікке елеулі түзетулер енгізу қажет деп санауы мүмкін фактілер анықталған жағдайларда ескертпемен қорытынды немесе теріс қорытынды жасауы тиіс.**
46. Егер аудитор аралық қаржылық ақпаратқа қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасынан ауытқу әсер етті немесе елеулі әсер етуі мүмкін деп есептейтін фактілерді анықтаса, бірақ бұл ретте басшылық аралық қаржылық ақпаратқа түзетулер енгізбесе, аудитор шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытындыны өзгертеді. Өзгертуде ауытқудың сипаты сипатталуы керек және егер қажет болса, аралық қаржылық ақпаратқа әсері көрсетілуі тиіс. Егер аралық қаржылық ақпаратқа аудитордың болуы тиісті ашуды қамтамасыз ету үшін қажет деп есептейтін ақпарат енгізілмесе, аудитор шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытындыны өзгертеді және, егер орынды болса, шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытындыға қажетті ақпаратты қосады. Шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытындыны өзгерту, әдетте, шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытындыға түсіндірме бөлімді және ескертпемен қорытындыны қосу жолымен орындалады. Шолып тексеру нәтижелері бойынша ескертпесі бар қорытындылардың мысалдары осы ШТХС-ға 5-қосымшада келтірілген.

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

47. Егер ауытқудың аралық қаржылық ақпаратқа әсері соншалықты маңызды және жан-жақты болса, аудитор аралық қаржылық ақпараттың жаңылыстыратын немесе толық емес сипатын ашу үшін ескертпесі бар қорытынды жеткіліксіз деген пікір қалыптастырады, аудитор теріс қорытынды береді. Теріс қорытындысы бар шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытындылардың мысалдары осы ШТХС-ға 7-қосымшада келтірілген.

Көлемді шектеу

48. Көлемді шектеу, әдетте, аудитордың тексеруді толық орындауына кедергі келтіреді.
49. **Аудитор шолып тексеруді толық көлемде жүргізе алмаған жағдайда, ол тиісті деңгейдегі басшылықты және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды шолып тексеруді толық көлемде жүргізудің мүмкін еместігінің себебі туралы жазбаша нысанда хабардар етуге және қорытынды шығарудың орындылығы мәселесін қарауы тиіс.**

Басшылық белгілеген көлемді шектеу

50. Егер тапсырманың мән-жайлары туралы өзінде бар алдын ала мәліметтер басшылық белгілеген көлемнің шектелуіне байланысты оның шолып тексеруді толық көлемде жүргізе алмайтынын айғақтайтын болса, аудитор аралық қаржылық ақпаратқа шолып тексеруді жүргізу жөніндегі тапсырманы қабылдамайды.
51. Егер тапсырма қабылданғаннан кейін басшылық шолу аудитінің көлемін шектеуді белгілесе, аудитор осы шектеуді жою туралы сұрау салуды жібереді. Егер басшылық мұны орындаудан бас тартса, онда аудитор толық көлемде тексеру жүргізе алмайды және қорытынды жасай алмайды. Мұндай жағдайларда аудитор тиісті деңгейдегі басшылықты және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды толық көлемде шолып тексеруді жүргізу мүмкін болмайтын себеп туралы жазбаша нысанда хабардар етеді. Алайда, егер аудитордың назарын оның негізінде қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасының барлық елеулі аспектілерінде оның сәйкестігін қамтамасыз ету үшін аралық қаржылық ақпаратқа елеулі түзетулер енгізу қажет деп есептейтін қандай да бір факт қызықтырса, аудитор бұл ақпаратты 38-40тармақтардағы нұсқауларға сәйкес хабарлайды.
52. Аудитор нормативтік құқықтық актілерде көзделген міндеттерді, оның ішінде қорытынды шығару туралы талаптың болуын да ескереді. Егер мұндай талап бар болса, аудитор қорытындыдан бас тартады және шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытындыда шолып тексеруді толық көлемде орындай алмау себебін көрсетеді. Алайда, егер аудитордың назарын оның қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасының барлық маңызды аспектілеріне сәйкестігін қамтамасыз ету үшін аралық қаржылық ақпаратқа елеулі түзетулер енгізу қажет деп есептейтін қандай да бір факт қызықтырса, аудитор бұл факт туралы қорытындыда да хабарлайды.

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

Көлемнің өзге де шектеулері

53. Көлемді шектеу басшылықтың көлемді шектеуді белгілеуінен өзгеше жағдайларға байланысты туындауы мүмкін. Мұндай жағдайларда аудитор әдетте толық көлемде тексеру жүргізе алмайды, сонымен қатар қорытынды жасай алмайды және 51-52 тармақтарын басшылыққа алады. Бұл ретте, сирек жағдайларда аудитордың жұмыс көлемін шектеу маңыздылығына қарамастан, аудитордың пікірі бойынша аралық қаржылық ақпаратқа қатысты жан-жақты болып табылмайтын бір немесе бірнеше нақты мәселелерге қатысты ғана нақты белгіленетін мән-жайлар туындауы мүмкін. Мұндай жағдайларда аудитор шолып тексеру нәтижелері бойынша қорытындының түсіндірме бөлімінде сипатталған жағдайларды қоспағанда, шолып тексеру осы стандартқа сәйкес жүргізілгенін және ескертпемен қорытынды жасайтындығын көрсете отырып, шолып тексеру нәтижелері бойынша қорытындыны өзгертеді. Шолып тексеру нәтижелері бойынша ескертпесі бар қорытындылардың мысалдары осы ШТХС-ға 6-қосымшада келтірілген.
54. Аудитор аудит көлемінің шектелуіне байланысты соңғы жылдық қаржылық есептілік аудитінің нәтижелері бойынша ескертпемен пікір қалыптастыра алды. Аудитор бұл шектеудің әлі де бар - жоғын зерттейді және егер бар болса, шолып тексеру нәтижелері бойынша қорытынды жасау үшін оның салдарын талдайды.

Қызметтің үздіксіздігі және елеулі белгісіздік

55. Кейбір жағдайларда шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытындыға аудитордың қорытындысына әсер етпейтін «Маңызды жағдайлар» бөлімі қосымша енгізілуі мүмкін. Бұл аралық қаржылық ақпаратқа ескертпеге енгізілген мәселеге назар аудару үшін жасалады, онда бұл мәселе толығырақ қаралады. Бұл бөлімді қорытынды жасалған бөлімнен кейін, әдетте, қорытындыда осы шотқа ескертпелер жоқ екендігіне сілтеме жасай отырып, қорытындыға енгізген жөн.
56. **Егер аралық қаржылық ақпаратта жеткілікті ақпарат ашылса, аудитор шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытындыға ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздікке назар аудару үшін «Маңызды жағдайлар» бөлімін қосымша енгізуі тиіс.**
57. Аудитор ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздікке назар аудару үшін оған «Маңызды жағдайлар» бөлімін қосу арқылы алдыңғы аудиторлық қорытындыны немесе шолу нәтижелері бойынша қорытындыны өзгерте алады. Егер бұл елеулі белгісіздік әлі де сақталса және аралық қаржылық ақпаратта бұл жағдай тиісті түрде ашылса, аудитор ағымдағы аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру нәтижелері бойынша қорытындыны оған сақталатын елеулі белгісіздікке назар аударатын бөлімді қосу арқылы өзгертеді.

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

58. Егер сұрау салулар немесе басқа тексеру процедуралары нәтижесінде аудитормен ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыруы мүмкін кез келген оқиғаларға немесе жағдайларға байланысты елеулі белгісіздік анықталса және бұл ретте аралық қаржылық ақпаратта жеткілікті ақпарат ашылса, аудитор қорытындыны «Маңызды жағдайлар» бөлімін қосу арқылы шолып тексерудің нәтижелері бойынша өзгертеді.
59. Егер ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне елеулі күмән тудыратын елеулі белгісіздік аралық қаржылық ақпаратта тиісті түрде ашылмаса, аудитор жағдайға байланысты ескертумен қорытынды немесе теріс қорытынды жасауы тиіс. Қорытындыда осындай елеулі белгісіздіктің болу фактісіне нақты нұсқау болуы тиіс.
60. Аудитор шолып тексеру нәтижелері бойынша қорытындыны өзгерту мәселесін оған аудитор анықтаған елеулі белгісіздікке (қызметтің үздіксіздік проблемасымен байланысты емес) назар аударатын қосымша бөлімді қосу арқылы қарауға тиіс, оның жойылуы болашақ оқиғаларға байланысты және аралық қаржылық ақпаратқа әсер етуі мүмкін.

Өзге де сұрақтар

61. Тапсырманың шарттары басшылықтың аралық қаржылық ақпаратты қамтитын қандай да бір құжатта ұйымның аудиторы осы ақпаратты шолып тексеруді орындағаны көрсетілген жағдайларда, бұл құжатқа шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытынды енгізілуі тиіс екендігіне келісімін қамтиды. Егер басшылық шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытындыны осы құжатқа енгізбесе, аудитор осы жағдайда іс-қимылдың тиісті тәртібін айқындау үшін заң кеңесін алу туралы мәселені қарайды.
62. Егер аудитор шолып тексерудің нәтижелері бойынша өзгертілген қорытынды шығарса, ал басшылық аралық қаржылық ақпаратты аралық қаржылық ақпаратты қамтитын құжатқа өзгертілген қорытындыны қоспай шығарса, аудитор осы жағдайда іс-қимылдың тиісті тәртібін айқындау үшін заң кеңесін алу туралы мәселені, сондай-ақ жылдық қаржылық есептіліктің аудиті жөніндегі тапсырмадан бас тарту мүмкіндігін қарайды.
63. Қаржылық есептіліктің қысқартылған жиынтығын қамтитын аралық қаржылық ақпарат қаржылық есептіліктің толық жиынтығына енгізілетін барлық ақпаратты әрдайым қамтымайды, керісінше жылдық есептілік дайындалған күннен бастап ұйымның қаржылық жағдайы мен қаржылық нәтижелеріндегі өзгерістерді түсіну үшін маңызды оқиғалар мен өзгерістердің түсіндірмесін ұсынуы мүмкін. Бұл аралық қаржылық ақпаратты пайдаланушылардың бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымдар жағдайындағыдай, соңғы аудиттелген қаржылық есептілікке қол жеткізуіне байланысты. Басқа жағдайларда аудитор басшылықпен осындай аралық қаржылық ақпаратқа оның соңғы аудиттелген қаржылық есептілікпен жиынтықта қаралуға тиіс екендігі туралы мәлімдемені енгізу қажеттілігін талқылайды. Мұндай өтініш болмаған кезде аудитор осы мән-жайларда пайдаланушыларды жаңылыстыратын соңғы аудиттелген қаржылық есептілік көрсетілмейтін аралық қаржылық ақпарат болып табыла ма деген мәселені қарайды, сондай-ақ шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытынды жасау үшін осындай жағдайдың салдарын бағалайды.

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

Құжаттама

64. Аудитор шолып тексеру бойынша жеткілікті және оның тұжырымын негіздеу үшін тиісті болып табылатын және шолып тексеру осы стандартқа және қолданыстағы заңдар мен нормативтік актілердің талаптарына сәйкес жүргізілгенін куәландыратын құжаттаманы дайындауы тиіс. Бұл құжаттама осы тапсырмамен бұрын байланыспаған тәжірибелі аудиторға жіберілген сұрау салулардың, орындалған талдамалық және шолып тексерудің өзге де процедураларының, алынған ақпараттың сипатын, мерзімдері мен көлемін және шолып тексеруді жүргізу кезінде қаралған барлық маңызды мәселелерді, оның ішінде осындай мәселелерді шешуді түсінуге мүмкіндік береді.

Күшіне енген күні

65. Осы ШТХС 2006 жылғы 15 желтоқсаннан немесе осы күннен кейін басталатын кезеңдер үшін аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеруге қатысты күшіне енеді. ШТХС-ны ертерек қолдануға рұқсат етіледі.

Мемлекеттік секторда қолдану ерекшеліктері

1. *10-тармақ аудитор мен клиенттен тапсырма шарттарын келісуін талап етеді. 11-тармақта тапсырма шарттары туралы келісім-хат тапсырманың сипатын, әсіресе шолып тексерудің мақсаттары мен көлемін, басшылықтың міндеттерін, аудитор міндеттерінің шеңберін, алынған сенімділікті, қорытындының сипаты мен нысанын дұрыс түсіндірмеуге көмектеседі деп түсіндіріледі. Мемлекеттік секторда шолып тексеруді жүргізуді реттейтін заңдар мен нормативтік актілер, әдетте, аудиторды тағайындауды белгілейді. Сондықтан тапсырма шарттары туралы келісім-хат мемлекеттік секторда кең таралған тәжірибе болмауы мүмкін. Дегенмен, 11-тармақта аталған мәселелерді айқындайтын тапсырманың шарттары туралы келісім-хат мемлекеттік сектор ұйымының аудиторы үшін де, клиент үшін де пайдалы болуы мүмкін. Сондықтан, мемлекеттік сектор ұйымдарының аудиторлары тапсырманың шарттары туралы келісім-хатты рәсімдеу арқылы тексеру тапсырмасының шарттарын келісу мәселесін қарастыруы керек.*
2. *Мемлекеттік секторда аудитті заңнама талаптарына сәйкес орындайтын аудитордың міндеттері аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру сияқты басқа да жұмыс түрлеріне қолданылуы мүмкін. Мұндай жағдайларда мемлекеттік сектор ұйымдарының аудиторы мұндай міндетті орындай алмайды, сондықтан қабылдаудан (50-тармақты қара) немесе шолып тексеру бойынша тапсырманы орындаудан бас тартуға мүмкіндігі болмайды (36 және 40(b) тармақтарды қара). Мемлекеттік сектор ұйымдарының аудиторы жылдық қаржылық есептіліктің аудитін жүргізу үшін тағайындаудан бас тартуға мүмкіндігі болмаған жағдайда да болуы мүмкін (40 (c) және 62-тармақтарды қара).*
3. *41-тармақта аудитордың назарын қандай да бір факт өзіне аударған жағдайда аудитордың міндеттері сипатталады, соның негізінде аудитор ұйымның заңдар мен нормативтік актілердің талаптарын сақтамауы орын алады деп санайды. Мемлекеттік секторда аудиторға мұндай фактілер туралы ақпаратты реттеуші*

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ
АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

*немесе басқа да мемлекеттік органдардың назарына жеткізу қажеттігі туралы
заңнамалық немесе басқа да нормативтік талаптар қолданылуы мүмкін.*

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

1-қосымша

Аралық қаржылық ақпаратқа шолып тексеруді жүргізу жөніндегі тапсырманың шарттары туралы келісім-хаттың мысалы

Төменде келтірілген хат осы ШТХС-ның 10-тармағында баяндалған сұрақтармен бірге басшылық ретінде пайдаланылуы тиіс және нақты талаптар мен мән-жайларды ескере отырып түзетілуі тиіс.

Директорлар кеңесіне (немесе жоғары басшылықтың тиісті өкіліне)

Осы хат 20x1 жылғы 30 маусымдағы жағдай бойынша ұйымның аралық балансына шолып тексеруді жүргізу бойынша біздің тапсырмамыздың шарттары мен міндеттері туралы түсінігімізді және онымен байланысты кірістер мен шығындар туралы, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы және осы күні аяқталған алты айдағы ақша қаражатының қозғалысы туралы есептерді растау мақсатында берілді.

Біздің шолып тексеруге [қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарынан өзгеше болса, қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасының юрисдикциясын немесе шыққан елін көрсетуді қоса алғанда, қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын көрсету] сәйкес аралық қаржылық ақпарат барлық маңызды аспектілерде дайындалмаған деп санау үшін негіз бола алатын фактілерді анықтадық па деген қорытындыны дайындау үшін негіз алу мақсатында Халықаралық аудит стандарттары және сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар жөніндегі кеңес шығарған «Ұйымның тәуелсіз аудиторы орындайтын аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру» 2410 шолып тексерудің халықаралық стандартына сәйкес жүргізілетін болады. Шолып тексеру бірінші кезекте қаржылық мәселелер мен бухгалтерлік есеп мәселелеріне жауапты тұлғаларға сұрау салуларды жіберуді, сондай-ақ шолып тексерудің талдамалық және басқа да процедураларды қолдануды қамтиды және, әдетте, алынған ақпаратты растауды талап етпейді. Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру көлемі Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілетін аудит көлемінен едәуір аз, оның мақсаты қаржылық есептілік туралы пікірді қалыптастыру болып табылады, сондықтан біз мұндай пікірді қалыптастырмаймыз.

Біз аралық қаржылық ақпарат туралы келесі қорытынды шығаруды жоспарлап отырмыз:

[Қорытынды үлгісінің мәтінін қосу].

Аралық қаржылық ақпаратты дайындау, оның ішінде ақпаратты жеткілікті түрде ашу жауапкершілігі ұйымның басшылығына жүктеледі. Бұл жауапкершілік теріс пиғылды іс-әрекеттерден немесе қателіктерден туындаған елеулі бұрмалауларды қамтымайтын аралық қаржылық ақпаратты дайындауға қатысты ішкі бақылау жүйесін әзірлеуге, енгізуге және жұмыс жағдайында ұстап тұруға; тиісті есеп саясатын таңдау және қолдану; осы жағдайларда негізделген болып табылатын бағалау мәндерін қалыптастыруға қолданылады. Біз жүргізіп отырған шолып тексеру шеңберінде біз шолып тексеруді жүргізу кезінде пайдаланылған алғышарттарға қатысты басшылық мүшелерінен жазбаша өтініштер сұрататын боламыз. Сондай-ақ, біз аралық қаржылық ақпараты бар кез-келген құжат осы аралық қаржылық ақпаратқа шолып тексерудің жүргізілгенін көрсеткен жағдайда, шолып тексерудің нәтижелері бойынша біздің қорытындымыз да осы құжатқа енгізілгенін сұраймыз.

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

Аралық қаржылық ақпаратқа шолу аудит процесінде анықталуы мүмкін барлық маңызды мәселелер бізге белгілі болатынына сенімділікті қамтамасыз етпейді. Сонымен қатар, біздің тапсырманы орындау кезінде ықпалсыз әрекеттер, қателіктер немесе заңсыз әрекеттер жағдайлары бар-жоғы туралы ақпарат ашылады деп күтуге болмайды. Бұл ретте біз сізге анықталатын барлық маңызды фактілер туралы хабарлаймыз.

Біз сіздің қызметкерлеріңіз тарапынан ынтымақтастыққа үміттенеміз және олар бізге барлық бухгалтерлік жазбаларды, құжаттаманы және шолып тексеруді жүргізуге байланысты сұрайтын басқа да ақпаратты беретініне сенімдіміз.

[Жағдайларға сәйкес қызметтерді төлеу және шот-фактуралар туралы келісімдерге қатысты қосымша ақпаратты енгізу.]

Осы хат, егер оның қолданылуы тоқтатылмаса немесе оған өзгерістер енгізілмесе немесе ол басқа құжаттармен алмастырылмаса (егер қолданылса), болашақта күшіне ие болады.

Осы хаттың қоса берілген данасына қол қоюды және оның біздің қаржылық есептілікке шолып тексеру жүргізуіміз туралы келісімдерді сіздің түсінуіңізге сәйкес келетінін растау үшін оны бізге қайтаруды сұраймыз.

ABC Компаниясының атынан расталды

(қолтаңбасы)

Тегі және лауазымы

Күні

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

2-қосымша

Аралық қаржылық ақпаратқа шолып тексерулерді жүргізу кезінде аудитор олардың орындалуы туралы мәселені қарай алатын талдамалық процедуралар

Төменде көрсетілген процедуралар талдамалық процедуралардың мысалдары болып табылады, олардың орындалуы туралы аудитор аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру кезінде қарастыра алады.

- Осы аралық қаржылық ақпаратты тікелей алдыңғы аралық кезеңнің аралық қаржылық ақпаратымен, алдыңғы қаржы жылының тиісті аралық кезеңінің аралық қаржылық ақпаратымен, басшылық ағымдағы кезең ішінде күтетін аралық қаржылық ақпаратпен және соңғы аудиттелген жылдық қаржылық есептілікпен салыстыру.
- Ағымдағы аралық қаржылық ақпаратты бюджеттік немесе болжамды мәндер сияқты күтілетін нәтижелермен салыстыру (мысалы, салықтар бойынша қалдықтарды және ағымдағы аралық қаржылық ақпараттағы салық салуға дейінгі табыс пен пайдаға салынатын салыққа арналған резервтің (а) бюджеттегі тиісті ақпаратпен алдағы кезеңдер үшін күтілетін салық салу мөлшерлемелерін және (б) қаржылық ақпаратты пайдалана отырып салыстыру).
- Ағымдағы аралық қаржылық ақпаратты тиісті қаржылық емес ақпаратпен салыстыру.
- Көрсетілген сомалар негізінде алынған көрсетілген сомаларды немесе коэффициенттерді аудитор анықтаған күтілетін мәндермен салыстыру. Аудитор күтілетін мәндерді ұйым өз қызметін жүзеге асыратын ұйым мен саланың ерекшеліктерін аудитордың түсінуі негізінде болуы негізді түрде күтілетін өзара байланыстарды анықтау және қолдану жолымен айқындайды.
- Ағымдағы аралық кезеңдегі коэффициенттер мен көрсеткіштерді сол саладағы ұйымдардың коэффициенттері мен көрсеткіштерімен салыстыру.
- Ағымдағы аралық қаржылық ақпарат элементтері арасындағы қатынастарды алдыңғы кезеңдердегі аралық қаржылық ақпараттағы тиісті қатынастармен салыстыру, мысалы, сатудан пайызбен көрсетілген түрі бойынша бөліністегі шығыстар, активтердің жалпы сомасынан пайызбен көрсетілген түрі бойынша бөліністегі активтер және дебиторлық берешектің өзгеру пайызына сату сомасының өзгеру пайызы.
- Топталмаған деректерді салыстыру. Төменде деректерді топтастыру әдістерінің мысалдары келтірілген:
  - Кезеңдер бойынша, мысалы: кірістер мен шығыстардың баптары тоқсандық, айлық және апталық сомаларға бөлінеді;
  - Өнімнің топтары немесе кіріс көзі бойынша;
  - Орналасқан жері бойынша, мысалы құрама бөліктер бойынша;

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

- Операциялардың сипаттамалары бойынша, мысалы: дизайнерлер, сәулетшілер немесе жұмысшылар алған түсім;
- Операциялардың жеке сипаттамаларына сәйкес, мысалы: өнім мен айға бөлінген сату туралы мәліметтер.

**ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ
АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ**

3-қосымша

Басшылықтың ұсыныс-хатының мысалы

Төмендегі хат стандартты хат емес. Басшылықтың мәлімдемесі әртүрлі ұйымдар мен әртүрлі аралық кезеңдер үшін әр түрлі болуы мүмкін.

(Ұйымның фирмалық бланкісі)

(Аудиторға)	(Күні)
-------------	--------

Егер аралық қаржылық ақпарат қысқартылған қаржылық есептілікті қамтыса, кіріспе бөлім:

Басшылықтың мәлімдемелері бар осы хаты [қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарынан өзгеше болса, қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасының юрисдикциясын немесе шыққан елін көрсетуді қоса алғанда, қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын көрсету] сәйкес сіз аралық қаржылық ақпарат барлық маңызды аспектілерде дайындалмаған деп санайтын фактілерді анықтадыңыз ба деген қорытындыны қалыптастыру мақсатында 20X1 жылғы 31 наурыздағы жағдай бойынша ABC ұйымының қысқартылған теңгеріміне шолып тексеруді және онымен байланысты кірістер мен шығындар туралы, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы және осы күнге аяқталған үш айдағы ақша қаражатының қозғалысы туралы қысқартылған есептерді жүргізуге байланысты берілген.

Біз [қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын көрсету] сәйкес аралық қаржылық ақпаратты дайындау және ұсыну үшін өз жауапкершілігімізді растаймыз.

Кіріспе бөлім, егер аралық қаржылық ақпарат дұрыс ұсынуды қамтамасыз етуге бағытталған қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына сәйкес дайындалған жалпы мақсаттағы қаржылық есептіліктің толық жиынтығын қамтыса:

Осы ұсыныс-хат [егер пайдаланылатын қаржылық есептілік жүйесі халықаралық қаржылық есептілік стандарттары болып табылмаса, қаржылық есептілік жүйесінің юрисдикциясына немесе шыққан еліне сілтемені қоса алғанда, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін көрсету] сәйкес аралық қаржылық ақпарат 20X1 жылғы 31 наурыздағы жағдай бойынша ABC ұйымының қаржылық жағдайына, сондай-ақ оның қаржылық нәтижелері мен ақша қаражаттарының қозғалысына сенімді және әділ түсінік бермейді (немесе «барлық маңызды аспектілерде сенімді түрде ұсынылмайды») деп ойлауға алып келген қандай да бір жағдай белгілі болуы туралы қорытындыны білдіру мақсатында 20x1 жылғы 31 наурыздағы жағдай бойынша ABC ұйымының теңгерімін және көрсетілген күні аяқталған үш айлық кезеңдегі кірістер, капиталдағы өзгерістер және ақша қаражаттарының қозғалысы туралы тиісті есептерді, сондай-ақ есеп саясатының негізгі қағидаттарының түйіндемелерін және басқа да түсіндірме жазбаларды қарауға байланысты ұсынылады.

Біз [қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын көрсету] сәйкес аралық қаржылық ақпаратты дұрыс ұсыну үшін өз жауапкершілігімізді растаймыз.

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

Біз өз иелігіміздегі барлық ақпарат негізінде мынадай мәлімдемелерді растаймыз:

- Жоғарыда аталған аралық қаржылық ақпарат [қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын көрсету] сәйкес дайындалды және ұсынылды.
- Біз сізге барлық бухгалтерлік регистрлер мен растайтын құжаттарды, акционерлердің жиналыстары мен Директорлар кеңесі отырыстарының барлық хаттамаларын ұсындық (атап айтқанда, өткізілген [тиісті күндерді көрсету]).
- Бізге бухгалтерлік есеп деректерінде тиісті түрде көрсетілмеген, соның негізінде осы аралық қаржылық ақпарат дайындалған қандай да бір елеулі операциялар туралы белгісіз.
- Бізге аралық қаржылық ақпаратқа елеулі әсер етуі мүмкін заңдар мен нормативтік актілердің талаптарын іс жүзінде немесе ықтимал сақтамау жағдайлары туралы белгісіз.
- Біз теріс пиғылды әрекеттер мен қателердің алдын алу және оларды анықтау үшін ішкі бақылау жүйесін әзірлеуге және енгізуге өзіміздің жауапкершілігімізді растаймыз.
- Біз сізге ұйымға әсер етуі мүмкін анықталған немесе болжанған ықылассыз әрекеттерге қатысты барлық маңызды фактілер туралы ақпаратты аштық.
- Біз сізге ықылассыз іс-әрекеттер салдарынан аралық қаржылық ақпараттың елеулі бұрмалануы тәуекелдерін бағалау нәтижелерін ұсындық.
- Берілген кестеде келтірілген түзетілмеген бұрмаланулардың әсері тұтастай алғанда аралық қаржылық ақпарат үшін жеке де, жиынтықта да маңызды емес деп санаймыз.
- Біз сізге байланысты тараптарды анықтауға қатысты берілген ақпараттың толықтығын растаймыз.
- Аралық қаржылық ақпаратта тиісті түрде көрсетілген және қажет болған жағдайларда тиісті түрде ашылған:
  - Сатуды, сатып алуды, кредиттерді, беруді, жалдау және кепілдіктер туралы келісімдерді, байланысты тараптардан алуға немесе байланысты тараптарға төлеуге жататын сомаларды қоса алғанда, байланысты тараптармен жасалатын операциялар;
  - Ұйымның шартты міндеттемесі бар жазбаша немесе ауызша кепілдіктер;
  - Бұрын сатылған активтерді кері сатып алуға арналған келісімдер мен опциондар.
- Активтер мен міндеттемелердің әділ құнын бағалауды ұсыну және ашу [қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын көрсету] сәйкес орындалды. Әділ құнды бағалауды айқындау және ақпаратты ашу үшін қолданылатын пайдаланылған жол берулер біздің ниетімізді және ұйымның атынан белгілі бір іс-әрекеттерді орындау қабілетімізді көрсетеді.

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

- Бізде аралық қаржылық ақпаратта көрсетілген активтер мен міндеттемелердің баланстық құнына немесе сыныптамасына елеулі әсер етуі мүмкін жоспарлар немесе ниеттер жоқ.
- Бізде артық немесе ескірген қорлардың пайда болуына әкелетін өнімдер тобын немесе басқа жоспарларды немесе ниеттерді шығаруды тоқтату жоспарлары жоқ, сондай-ақ сату бағасынан асатын сомада ешқандай қорлар көрсетілмеген.
- Ұйымның барлық активтерге тиісті меншік құқығы бар, ал ұйымның активтеріне қатысты кепілдік құқықтары немесе ауыртпалықтар жоқ.
- Біз нақты да, шартты да барлық міндеттемелерді тиісті түрде көрсеттік немесе аштық.
- [Бірінші рет қолданылатын жаңа бухгалтерлік есеп стандарттарына қатысты қосымша мәлімдемелер келтіріңіз және кез-келген жаңа Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес қажет және аралық қаржылық ақпаратқа қолданылатын қосымша мәлімдемелер туралы мәселені қарастырыңыз.]

Біздің иелігіміздегі барлық ақпаратқа сәйкес, есепті күннен кейінгі кезеңде және осы хаттың күніне дейін аралық қаржылық ақпаратты түзету немесе ондағы ақпаратты ашу талап етілуі мүмкін оқиғалар болған жоқ.

(Ұйым басшысы)

(Қаржы директоры)

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

4-қосымша

Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру нәтижелері бойынша қорытындылардың мысалдары

Дұрыс ұсынуды қамтамасыз етуге бағытталған қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес дайындалған жалпы мақсаттағы қаржылық есептіліктің толық жиынтығы (43(i) - тармақты қара)

Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру нәтижелері бойынша қорытынды

[Тиісті адресат]

Кіріспе

Біз 20X1 жылғы 31 наурыздағы жағдай бойынша ABC ұйымының қоса берілген теңгеріміне және онымен байланысты кірістер мен шығындар туралы есептерге, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы және осы күнге аяқталған үш айдағы ақша қаражатының қозғалысы туралы, сондай-ақ есеп саясатының негізгі қағидаттары мен басқа да түсіндірме жазбаларға шолып тексеруді жүргіздік.¹ Басшылық [қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын көрсету] сәйкес осы аралық қаржылық ақпаратты дайындауға және дұрыс ұсынуға жауапты болады. Біздің жауапкершілігіміз - біз жүргізген шолып тексеру негізінде осы аралық қаржылық ақпарат туралы қорытынды қалыптастыру.

Шолып тексерудің көлемі

Біз «Ұйымның тәуелсіз аудиторы жүзеге асыратын аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру» 2410 шолып тексерудің халықаралық стандартына сәйкес шолу жүргіздік.² Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру бірінші кезекте қаржылық мәселелер мен бухгалтерлік есеп мәселелеріне жауапты тұлғаларға сұрау салуларды жіберуді, сондай-ақ шолып тексерудің талдамалық және басқа да процедураларын қолдануды қамтиды. Шолып тексеру көлемі Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілетін аудит көлемінен едәуір аз, сондықтан шолып тексеру бізге аудит процесінде анықталуы мүмкін барлық маңызды мәселелер бізге белгілі болатынына сенімділік алуға мүмкіндік бермейді. Демек, біз аудиторлық пікір білдірмейміз.

¹ Аудитор аралық қаржылық ақпарат ұсынылатын реттеуші немесе оған тең органды көрсете алады.

² Егер аралық қаржылық ақпараттан басқа өткен кезеңдердің қаржылық ақпаратын шолып тексеру жүргізілсе, бұл ұсыныс мынадай тұжырымда ұсынылуы тиіс: «Біз ұйымның тәуелсіз аудиторы жүргізетін өткен кезеңдердің қаржылық ақпаратын шолып тексеруге қолданылатын 2410 шолып

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

тексерудің халықаралық стандартына сәйкес шолып тексеруді жүргіздік». Қорытындының қалған бөлімдерін жағдайларға сәйкес бейімдеу керек.

Қорытынды

Біз жүргізген тексерудің негізінде [қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі, егер қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі халықаралық қаржылық есептілік стандарттары болып табылмаса, қаржылық есептілік жүйесінің юрисдикциясына немесе шыққан еліне сілтемені қоса алғанда, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне] сәйкес біз қоса беріліп отырған аралық қаржылық ақпарат 20x1 жылғы 31 наурыздағы жағдай бойынша ұйымның қаржылық жағдайы туралы, сондай-ақ оның қаржылық нәтижелері мен көрсетілген күнге аяқталған үш айлық кезеңдегі ақша қаражатының қозғалысы туралы сенімді және әділ түсінік бермейді (немесе «*барлық маңызды аспектілерде сенімді түрде ұсынбайды*»). Қаржылық есептілік стандарттары].

АУДИТОР

Күні

Мекенжайы

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

Өзге де аралық қаржылық ақпарат (43 (j) - тармақты қара)

Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру нәтижелері бойынша қорытынды

[Тиісті адресат]

Кіріспе

Біз ABC ұйымының 20x1 жылғы 31 наурыздағы [қысқартылған] теңгеріміне және осы күнге дейін аяқталған үш айдағы кірістер мен шығындар туралы, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы және ақша қаражаттарының қозғалысы туралы [қысқартылған] есептерге шолу жүргіздік³. Басшылық [қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын көрсету] сәйкес осы аралық қаржылық ақпаратты дайындауға және ұсынуға жауапты болады. Біздің жауапкершілігіміз - біз жүргізген шолып тексеру негізінде осы аралық қаржылық ақпарат туралы қорытынды қалыптастыру.

Шолып тексерудің көлемі

Біз «Ұйымның тәуелсіз аудиторы орындайтын аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру» 2410 шолып тексерудің халықаралық стандартына сәйкес шолу жүргіздік⁴. Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру бірінші кезекте қаржылық мәселелер және бухгалтерлік есеп мәселелері үшін жауапты тұлғаларға сұрау салуларды жіберуді, сондай-ақ шолып тексерудің талдамалық және басқа да процедураларын қолдануды қамтиды. Шолып тексеру көлемі Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілетін аудит көлемінен едәуір аз, сондықтан шолып тексеру бізге аудит процесінде анықталуы мүмкін барлық маңызды мәселелер бізге белгілі болатынына сенімділік алуға мүмкіндік бермейді. Демек, біз аудиторлық пікір білдірмейміз.

Қорытынды

Біз жүргізген шолып тексерудің негізінде [қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарынан өзгеше болса, қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасының юрисдикциясын немесе шыққан елін көрсетуді қоса алғанда, қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын көрсету] сәйкес қоса берілген аралық қаржылық ақпарат барлық маңызды аспектілерде дайындалмаған деп санауымыз үшін негіз бола алатын фактілер анықталған жоқ.

Аудитор

Күні

Мекенжайы

³ 1 ескертуді қара.

⁴ 2-ескертуді қара.

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ
АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

5-қосымша

Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасынан ауытқуға байланысты ескертпесі бар тұжырымды қамтитын шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытындылардың мысалдары

Дұрыс ұсынуды қамтамасыз етуге бағытталған қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес дайындалған жалпы мақсаттағы қаржылық есептіліктің толық жиынтығы (43(i) - тармақты қара)

Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру нәтижелері бойынша қорытынды

[Тиісті адресат]

Kipicne

Біз ABC ұйымының 20x1 жылғы 31 наурыздағы [қысқартылған] теңгеріміне және осы күнге дейін аяқталған үш айдағы кірістер мен шығындар туралы, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы және ақша қаражаттарының қозғалысы туралы [қысқартылған] есептерге шолу жүргіздік¹. Басшылық [қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын көрсету] сәйкес осы аралық қаржылық ақпаратты дайындауға және ұсынуға жауапты болады. Біздің жауапкершілігіміз - біз жүргізген шолып тексеру негізінде осы аралық қаржылық ақпарат туралы қорытынды қалыптастыру.

Шолып тексерудің көлемі

Біз «Ұйымның тәуелсіз аудиторы орындайтын аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру» 2410 шолып тексерудің халықаралық стандартына сәйкес шолу жүргіздік². Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру бірінші кезекте қаржылық мәселелер және бухгалтерлік есеп мәселелері үшін жауапты тұлғаларға сұрау салуларды жіберуді, сондай-ақ шолып тексерудің талдамалық және басқа да процедураларын қолдануды қамтиды. Шолып тексеру көлемі Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілетін аудит көлемінен едәуір аз, сондықтан шолып тексеру бізге аудит процесінде анықталуы мүмкін барлық маңызды мәселелер бізге белгілі болатынына сенімділік алуға мүмкіндік бермейді. Демек, біз аудиторлық пікір білдірмейміз.

-----
¹ 4-қосымшаның 1-сілтемесін қара.

² 4-қосымшаның 2-сілтемесін қара.

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

Ескертпесі бар тұжырым үшін негіздеме

Басшылық берген ақпаратқа сәйкес, ABC ұйымы жалдау бойынша кейбір міндеттемелерді мүлік пен ұзақ мерзімді қарыздардан алып тастады, олар біздің ойымызша сәйкестікті қамтамасыз ету үшін капиталдануы тиіс [қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасын көрсетіңіз]. Осы ақпарат 20X1 жылғы 31 наурыздағы жағдай бойынша жалға алу бойынша осы міндеттемелер капиталдандырылған болса, бұл осы күнге аяқталған үш айға сәйкесінше мүлік сомасын _____ АҚШ долларына, ұзақ мерзімді берешек сомасын _____ АҚШ долларына ұлғаюына және бір акцияға таза кіріс пен пайданың _____ АҚШ долларына, _____ АҚШ долларына, _____ АҚШ долларына және _____ АҚШ долларына ұлғаюына (азаюына) алып келді.

Ескертпемен қорытынды

Алдыңғы тарауда сипатталған мәселені ескермегенде біз жүргізген тексерудің негізінде [қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі, егер қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі халықаралық қаржылық есептілік стандарттары болып табылмаса, қаржылық есептілік жүйесінің юрисдикциясына немесе шыққан еліне сілтемені қоса алғанда, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесіне] сәйкес біз қоса беріліп отырған аралық қаржылық ақпарат 20x1 жылғы 31 наурыздағы жағдай бойынша кәсіпорынның қаржылық жағдайы туралы (немесе «барлық маңызды аспектілерде сенімді түрде көрсетілмейді»), сондай-ақ оның қаржылық нәтижелері мен көрсетілген күні аяқталған үш айлық кезеңдегі ақша қаражатының қозғалысы туралы шынайы және әділ түсінік бермейді деп ойлайтындай ештеңе анықтаған жоқпыз.

Аудитор

Күні

Мекенжайы

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

Өзге де аралық қаржылық ақпарат (43(j) - тармақты қара)

Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру нәтижелері бойынша қорытынды

[Тиісті адресат]

Кіріспе

Біз ABC ұйымының 20x1 жылғы 31 наурыздағы [қысқартылған] балансына және осы күнге дейін аяқталған үш айдағы кірістер мен шығындар туралы, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы және ақша қаражаттарының қозғалысы туралы [қысқартылған] есептерге шолу жүргіздік³. Басшылық [қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын көрсету] сәйкес осы аралық қаржылық ақпаратты дайындауға және ұсынуға жауапты болады. Біздің жауапкершілігіміз - біз жүргізген шолып тексеру негізінде осы аралық қаржылық ақпарат туралы қорытынды қалыптастыру.

Шолып тексерудің көлемі

Біз «Ұйымның тәуелсіз аудиторы орындайтын аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру» 2410 шолып тексерудің халықаралық стандартына сәйкес шолу жүргіздік⁴. Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру бірінші кезекте қаржылық мәселелер және бухгалтерлік есеп мәселелері үшін жауапты тұлғаларға сұрау салуларды жіберуді, сондай-ақ шолып тексерудің талдамалық және басқа да процедураларын қолдануды қамтиды. Шолып тексеру көлемі Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілетін аудит көлемінен едәуір аз, сондықтан шолып тексеру бізге аудит процесінде анықталуы мүмкін барлық маңызды мәселелер бізге белгілі болатынына сенімділік алуға мүмкіндік бермейді. Демек, біз аудиторлық пікір білдірмейміз.

Ескертпемен шығару үшін негіз

Басшылық берген ақпаратқа сәйкес, ABC ұйымы жалдау бойынша кейбір міндеттемелерді мүлік пен ұзақ мерзімді қарыздардан алып тастады, олар біздің ойымызша сәйкестікті қамтамасыз ету үшін капиталдандырылуы керек [қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасын көрсетіңіз]. Осы ақпарат 20X1 жылғы 31 наурыздағы жағдай бойынша жалға алу бойынша осы міндеттемелер капиталдандырылған болса, бұл осы күнге аяқталған үш айға сәйкесінше мүлік сомасын _____ АҚШ долларына, ұзақ мерзімді берешек сомасын _____ АҚШ долларына ұлғаюына және бір акцияға таза кіріс пен пайданың _____ АҚШ долларына, _____ АҚШ долларына, _____ АҚШ долларына және _____ АҚШ долларына ұлғаюына (азаюына) алып келді.

³ 4-қосымшаның 1-сілтемесін қара.

⁴ 4-қосымшаның 2-сілтемесін қара.

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

Ескертпемен қорытынды

Біз жүргізген шолып тексерудің негізінде, алдыңғы бөлімде баяндалған мән-жайларды қоспағанда, бізбен [қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарынан өзгеше болса, қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасының юрисдикциясын немесе шыққан елін көрсетуді қоса алғанда, қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын көрсету] сәйкес қоса берілген аралық қаржылық ақпарат барлық маңызды аспектілерде дайындалмағанына сенуіміз үшін негіз бола алатын фактілер анықталған жоқ.

Аудитор

Күні

Мекенжайы

**ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ
АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ**

6-қосымша

Басшылық белгілемеген көлемнің шектелуіне байланысты ескертпесі бар тұжырымды қамтитын шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытындылардың мысалдары

Дұрыс ұсынуды қамтамасыз етуге бағытталған қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес дайындалған жалпы мақсаттағы қаржылық есептіліктің толық жиынтығы (43(i) - тармақты қара)

Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру нәтижелері бойынша қорытынды

(Тиісті адресат)

Kipisne

Біз ABC ұйымының 20x1 жылғы 31 наурыздағы [қысқартылған] теңгеріміне және осы күнге дейін аяқталған үш айдағы кірістер мен шығындар туралы, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы және ақша қаражаттарының қозғалысы туралы [қысқартылған] есептерге шолу жүргіздік¹. Басшылық [қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын көрсету] сәйкес осы аралық қаржылық ақпаратты дайындауға және ұсынуға жауапты болады. Біздің жауапкершілігіміз - біз жүргізген шолып тексеру негізінде осы аралық қаржылық ақпарат туралы қорытынды қалыптастыру.

Шолып тексерудің көлемі

Түсіндірмесі келесі бөлімде берілген фактілерді қоспағанда, біз «Ұйымның тәуелсіз аудитору орындайтын аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру» 2410 шолып тексерудің халықаралық стандартына сәйкес шолу жүргіздік². Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру бірінші кезекте қаржылық мәселелер және бухгалтерлік есеп мәселелері үшін жауапты тұлғаларға сұрау салуларды жіберуді, сондай-ақ шолып тексерудің талдамалық және басқа да процедураларын қолдануды қамтиды. Шолып тексеру көлемі Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілетін аудит көлемінен едәуір аз, сондықтан шолып тексеру бізге аудит процесінде анықталуы мүмкін барлық маңызды мәселелер бізге белгілі болатынына сенімділік алуға мүмкіндік бермейді. Демек, біз аудиторлық пікір білдірмейміз.

-----
¹ 4-қосымшаның 1-сілтемесін қара.

² 4-қосымшаның 2-сілтемесін қара.

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

Ескертпемен шығару үшін негіз

Филиалдағы (күні) болған және дебиторлық берешек бойынша бухгалтерлік жазбаларды жойған өрттің нәтижесінде біз аралық қаржылық ақпаратқа енгізілген жалпы _____ АҚШ доллары сомасындағы дебиторлық берешекті тексеруді аяқтай алмадық. Ұйым осы бухгалтерлік жазбаларды қалпына келтіреді және осы бухгалтерлік жазбалардың негізінде жоғарыда келтірілген сома және үмітсіз берешек бойынша тиісті резерв расталатындығын нақты айта алмайды. Егер біз дебиторлық берешекті толық көлемде тексеруге мүмкіндігіміз болса, біз аралық қаржылық ақпаратқа түзетулер енгізу қажеттілігін көрсететін фактілерді анықтай аламыз.

Ескертпемен қорытынды

Біз жүргізген тексеру негізіне жоғарыда сипатталған жағдайды білетін жағдай болмағанда, аралық қаржылық есептілікті түзетуді есепке алмағанда, біз [егер пайдаланылатын қаржылық есептілік жүйесі халықаралық қаржылық есептілік стандарттары болып табылмаса, қаржылық есептілік жүйесінің юрисдикциясына немесе шыққан еліне сілтемені қоса алғанда, қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін көрсету] сәйкес қоса беріліп отырған аралық қаржылық ақпарат 20x1 жылғы 31 наурыздағы жағдай бойынша ұйымның қаржылық жағдайы, сондай-ақ оның қызметінің қаржылық нәтижелерін және осы күнге аяқталған үш айлық кезеңдегі ақша қаражаттарының қозғалысын сенімді және әділ ұсынбайды (немесе «барлық маңызды аспектілерде сенімді түрде көрсетпейтінін») деген тұжырымға әкелген ештеңе анықтаған жоқпыз.

Аудитор

Күні

Мекенжайы

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

Өзге де аралық қаржылық ақпарат (43(j) - тармақты қара)

Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру нәтижелері бойынша қорытынды

(Тиісті адресат)

Кіріспе

Біз ABC ұйымының 20x1 жылғы 31 наурыздағы [қысқартылған] балансына және осы күнге дейін аяқталған үш айдағы кірістер мен шығындар туралы, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы және ақша қаражаттарының қозғалысы туралы [қысқартылған] есептерге шолу жүргіздік³. Басшылық [қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын көрсету] сәйкес осы аралық қаржылық ақпаратты дайындауға және ұсынуға жауапты болады. Біздің жауапкершілігіміз - біз жүргізген шолып тексеру негізінде осы аралық қаржылық ақпарат туралы қорытынды қалыптастыру.

Шолу тексерісінің көлемі

Түсіндірмесі келесі бөлімде берілген фактілерді қоспағанда, біз 2410 «Ұйымның тәуелсіз аудиторы орындайтын аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру» шолып тексерудің халықаралық стандартына сәйкес шолып тексеруді жүргіздік⁴. Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру бірінші кезекте қаржылық мәселелер және бухгалтерлік есеп мәселелері үшін жауапты тұлғаларға сұрау салуларды жіберуді, сондай-ақ шолып тексерудің талдамалық және басқа да процедураларын қолдануды қамтиды. Шолып тексеру көлемі Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілетін аудит көлемінен едәуір аз, сондықтан шолып тексеру бізге аудит процесінде анықталуы мүмкін барлық маңызды мәселелер бізге белгілі болатынына сенімділік алуға мүмкіндік бермейді. Демек, біз аудиторлық пікір білдірмейміз.

Ескертпемен шығару үшін негіз

Филиалдағы (күні) болған және дебиторлық берешек бойынша бухгалтерлік жазбаларды жойған өрттің нәтижесінде біз аралық қаржылық ақпаратқа енгізілген жалпы _____ АҚШ доллары сомасындағы дебиторлық берешекті тексеруді аяқтай алмадық. Ұйым осы бухгалтерлік жазбаларды қалпына келтіреді және осы бухгалтерлік жазбалардың негізінде жоғарыда келтірілген сома және үмітсіз берешек бойынша тиісті резерв расталатындығын нақты айта алмайды. Егер біз дебиторлық берешекті толық көлемде тексеруге мүмкіндігіміз болса, біз аралық қаржылық ақпаратқа түзетулер енгізу қажеттілігін көрсететін фактілерді анықтай аламыз.

³ 4-қосымшаның 1-сілтемесін қара.

⁴ 4-қосымшаның 2-сілтемесін қара.

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

Ескертпемен қорытынды

Егер жоғарыда сипатталған жағдай туындамаса, бізге белгілі болуы мүмкін аралық қаржылық ақпараттың түзетулерін қоспағанда, бізбен [қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарынан өзгеше болса, қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасының юрисдикциясын немесе шыққан елін көрсетуді қоса алғанда, қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын көрсету] сәйкес қоса берілген аралық қаржылық ақпарат барлық маңызды аспектілерде дайындалмаған деп санауымыз үшін негіз бола алатын фактілер анықталған жоқ.

Аудитор

Күні

Мекенжайы

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ
АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

7-қосымша

Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасынан ауытқуға байланысты теріс тұжырымды қамтитын шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытындылардың мысалдары

Дұрыс ұсынуды қамтамасыз етуге бағытталған қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес дайындалған жалпы мақсаттағы қаржылық есептіліктің толық жиынтығы (43(i) - тармақты қара)

Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру нәтижелері бойынша қорытынды

[Тиісті адресат]

Kipicne

Біз ABC ұйымының 20x1 жылғы 31 наурыздағы [қысқартылған] теңгеріміне және осы күнге дейін аяқталған үш айдағы кірістер мен шығындар туралы, меншікті капиталдағы өзгерістер туралы және ақша қаражаттарының қозғалысы туралы [қысқартылған] есептерге шолу жүргіздік¹. Басшылық [қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын көрсету] сәйкес осы аралық қаржылық ақпаратты дайындауға және ұсынуға жауапты болады. Біздің жауапкершілігіміз - біз жүргізген шолып тексеру негізінде осы аралық қаржылық ақпарат туралы қорытынды қалыптастыру.

Шолу тексерісінің көлемі

Біз «Ұйымның тәуелсіз аудиторы орындайтын аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру» 2410 шолу тексерудің халықаралық стандартына сәйкес шолу жүргіздік². Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру бірінші кезекте қаржылық мәселелер және бухгалтерлік есеп мәселелері үшін жауапты тұлғаларға сұрау салуларды жіберуді, сондай-ақ шолып тексерудің талдамалық және басқа да процедураларын қолдануды қамтиды. Шолып тексеру көлемі Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілетін аудит көлемінен едәуір аз, сондықтан шолып тексеру бізге аудит процесінде анықталуы мүмкін барлық маңызды мәселелер бізге белгілі болатынына сенімділік алуға мүмкіндік бермейді. Демек, біз аудиторлық пікір білдірмейміз.

-----
¹ 4-қосымшаның 1-сілтемесін қара.

² 4-қосымшаның 2-сілтемесін қара.

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

Теріс нәтижені білдіру үшін негіз

Осы кезеңнен бастап ұйым басшылығы еншілес ұйымдардың қаржылық есептілігін шоғырландыруды тоқтатты, өйткені басшылықтың пікірі бойынша жаңа елеулі бақыланбайтын қатысу үлестерінің болуына байланысты шоғырландыру талап етілмейді. Мұндай шешім [егер қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттарынан өзгеше болса, юрисдикцияны немесе қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасының шыққан елін көрсетуді қоса алғанда, қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын көрсету] сәйкес келмейді. Егер шоғырландырылған қаржылық есептілік дайындалған болса, онда осы аралық қаржылық ақпараттағы әрбір шот айтарлықтай айырмашылықтарға ие болар еді.

Теріс қорытынды

Біздің тексеру көрсеткендей, ұйымның еншілес компанияларға салған инвестициялары алдыңғы абзацта сипатталғандай шоғырландырылған негізде есепке алынбайтын болғандықтан осы аралық қаржылық ақпарат [егер қолданылатын қаржылық есептілік жүйесі халықаралық қаржылық есептілік стандарттары болмаса қолданылатын қаржылық есептілік жүйесін, соның ішінде қаржылық есептілік жүйесінің юрисдикциясына немесе шыққан еліне сілтемені көрсетіңіз] сәйкес 20x1 жылғы 31 наурыздағы жағдай бойынша компанияның қаржылық жағдайына, сондай-ақ осы күні аяқталған үш айлық кезеңдегі қызметтің қаржылық нәтижелері мен ақша қаражаттарының қозғалысы туралы шынайы және әділ түсінік бермейді (немесе «*барлық маңызды аспектілерде сенімді түрде ұсынбайды*»). Қаржылық есептіліктің стандарттары]

Аудитор

Күні

Мекенжайы

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

Өзге де аралық қаржылық ақпарат (43(j) - тармақты қара)

Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру нәтижелері бойынша қорытынды

[Тиісті адресат]

Кіріспе

Біз ABC ұйымының 20x1 жылғы 31 наурыздағы [қысқартылған] теңгеріміне және осы күнге дейін аяқталған үш айдағы кірістер мен шығындар, меншікті капиталдағы өзгерістер және ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есептерге шолу жүргіздік.³ Басшылық [қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын көрсету] сәйкес осы аралық қаржылық ақпаратты дайындауға және ұсынуға жауапты болады. Біздің жауапкершілігіміз - біз жүргізген шолып тексеру негізінде осы аралық қаржылық ақпарат туралы қорытынды қалыптастыру.

Шолу тексерісінің көлемі

Біз «Ұйымның тәуелсіз аудиторы орындайтын аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру» 2410 шолып тексерудің халықаралық стандартына сәйкес шолу жүргіздік⁴. Аралық қаржылық ақпаратты шолып тексеру бірінші кезекте қаржылық мәселелер және бухгалтерлік есеп мәселелері үшін жауапты тұлғаларға сұрау салуларды жіберуді, сондай-ақ шолып тексерудің талдамалық және басқа да процедураларын қолдануды қамтиды. Шолып тексеру көлемі Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілетін аудит көлемінен едәуір аз, сондықтан шолып тексеру бізге аудит процесінде анықталуы мүмкін барлық маңызды мәселелер бізге белгілі болатынына сенімділік алуға мүмкіндік бермейді. Демек, біз аудиторлық пікір білдірмейміз.

Теріс нәтижені білдіру үшін негіз

Осы кезеңнен бастап ұйым басшылығы еншілес ұйымдардың қаржылық есептілігін шоғырландыруды тоқтатты, өйткені басшылықтың пікірі бойынша жаңа елеулі бақыланбайтын қатысу үлестерінің болуына байланысты шоғырландыру талап етілмейді. Мұндай шешім [егер қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттарынан өзгеше болса, юрисдикцияны немесе қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасының шыққан елін көрсетуді қоса алғанда, қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын көрсету] сәйкес келмейді. Егер шоғырландырылған қаржылық есептілік дайындалған болса, онда осы аралық қаржылық ақпараттағы әрбір шот айтарлықтай айырмашылықтарға ие болар еді.

³ 4-қосымшаның 1-сілтемесін қара.

⁴ 4-қосымшаның 2-сілтемесін қара.

ҰЙЫМНЫҢ ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЫ ОРЫНДАЙТЫН АРАЛЫҚ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛЫП ТЕКСЕРУ

Теріс қорытынды

Біздің аралық шолу ұйымның еншілес ұйымдарға инвестициялары шоғырландырылған негізде ескерілмеуіне байланысты [қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарынан өзгеше болса, қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасының юрисдикциясын немесе шыққан елін көрсетуді қоса алғанда, қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын көрсету] сәйкес алдыңғы бөлімде сипатталғандай осы аралық қаржылық ақпараттың барлық елеулі аспектілерде дайындалмағанын көрсетеді.

Аудитор

[Күні]

[Мекенжайы]

3000 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН) СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТЫ

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	1-4
Қолдану аясы	5-8
Күшіне енген күні	9
Мақсаты	10-11
Анықтамалар	12-13
Талаптар	
СҚТХС-ға сәйкес сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларды орындау	14-19
Этикалық талаптар	20
Клиентпен қарым-қатынасты қабылдау және (немесе) жалғастыру	21-30
Сапаны бақылау	31-36
Кәсіби скептицизм, кәсіби пайымдау, сенімділікті қамтамасыз ету дағдылары мен әдістері	37-39
Тапсырманы жоспарлау және орындау	40-47
Дәлелдемелер алу	48-60
Есепті күннен кейінгі оқиғалар	61
Басқа да ақпарат	62
Қолданылатын критерийлердің сипаттамасы	63
Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды қалыптастыру	64-66
Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша қорытынды немесе есеп дайындау	67-71
Өзгертілмеген және өзгертілген қорытындылар	72-77
Ақпараттық өзара іс-қимыл жөніндегі өзге де міндеттер	78
Құжаттама	79-83
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	
Кіріспе	A1
Мақсаттары	A2
Анықтамалар	A3-A20

**АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН
ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

СҚТХС сәйкес сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау	A21-A29
Этикалық талаптар	A30-A34
Қабылдау және жалғастыру	A35-A59
Сапаны бақылау	A60-A75
Кәсіби скептицизм және кәсіби пайымдау	A76-A85
Тапсырманы жоспарлау және орындау	A86-A108
Дәлелдемелер алу	A109-A140
Есепті күннен кейінгі оқиғалар	A141-A142
Басқа да ақпарат	A143
Қолданылатын критерийлердің сипаттамасы	A144-A146
Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды қалыптастыру	A147-A158
Қорытынды немесе есеп дайындау	A159-A192
Ақпараттық өзара іс-қимыл жөніндегі өзге де міндеттер	A193-A199
Құжаттама	A200-A207
1-қосымша. Функциялары мен міндеттері	

«Өткен кезеңдегі аудиттен және қаржылық ақпаратты шолуды тексеруден ерекшеленетін сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар» 3000 (қайта қаралған) сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық стандарты (СҚТХС) Сапаны бақылаудың, аудиттің, шолып тексерудің, меніуділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмалардың және ілеспе қызметтерді көрсету жөніндегі тапсырмалардың халықаралық стандарттарының жинағымен бірге қаралуға тиіс.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Кіріспе

1. Осы сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық стандарты (СҚТХС) Халықаралық аудит стандарттары (ХАС) және Шолып тексерудің халықаралық стандарттары тиісінше қолданылатын өткен кезеңдердің қаржылық ақпаратын аудиттен және шолып тексеруден ерекшеленетін тапсырмаларға қолданылады (А21-А22-тармақтарды қара).
2. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға практик маманнан өзгеше тарап критерийлерге сәйкес тапсырманың бағаланатын пәнін сандық немесе сапалық бағалауды жүргізетін растау тапсырмалары, сондай-ақ практик маман критерийлерге сәйкес тапсырманың бағаланатын пәнін сандық немесе сапалық бағалауды жүргізетін тікелей бағалау бойынша тапсырмалар кіреді. Осы СҚТХС ақылға қонымды және шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін растау жөніндегі тапсырмаларға қатысты талаптарды, қолдану жөніндегі нұсқаманы және өзге де түсіндірме материалдарды қамтиды. Осы СҚТХС тапсырманың мән-жайларымен талап етілетін қажетті өзгерістер мен толықтыруларды ескере отырып, ақылға қонымды және шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тікелей бағалау бойынша тапсырмаларға да қолданылуы мүмкін.
3. Осы СҚТХС мынаны болжайды:
  - (a) жұмыс тобының мүшелері және тапсырманың (ол тағайындалған тапсырмалар үшін) орындалу сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлға сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға қатысты Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңестің *Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық әдеп (Тәуелсіздіктің халықаралық стандарттарын қоса алғанда) кодексінің* (БХЭСК Кодексі) талаптарын немесе заңда немесе нормативтік актіде белгіленген басқа да қатаң кәсіби талаптарды ұстанады. (А30 - А34 тармағын қара).
  - (b) Тапсырманы орындайтын практик маман 1 СБХС¹ талаптарын немесе 1 СБХС белгіленгеннен кем болмайтын қатаңдықты, кәсіби талаптарды немесе заңдарға немесе нормативтік актіге негізделген аудиторлық ұйымның сапаны бақылау жүйесіне қойылатын талаптарды ұстанатын аудиторлық ұйымның мүшесі болып табылады (А61 - А66 тармағын қара).
4. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапаны бақылау, сондай-ақ тәуелсіздік талаптарын қоса алғанда, этикалық қағидаларды сақтау үлкен қоғамдық қызығушылық ретінде де, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың жоғары сапасының ажырамас бөлігі ретінде де кеңінен танылды. Практик кәсіби бухгалтер осы талаптармен таныс болуы тиіс. Егер практик кәсіби бухгалтер болып табылмайтын құзыретті практик маман осы немесе басқа да СҚТХС талаптарын сақтауды шешсе, осы СҚТХС-ның алдыңғы тармақта белгіленген нормаларды сақтау талаптары бар екенін түсіну маңызды.

-----
¹ «Қаржылық есептілікке аудит және шолып тексеруді жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларды және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапаны бақылау» 1 сапаны бақылаудың халықаралық стандарты (СБХС).

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Қолдану аясы

5. Осы СҚТХС сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық тұжырымдамасында (*сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар тұжырымдамасы*) сипатталғандай, өткен кезеңдегі қаржылық ақпаратты аудиттен және шолып тексеруден ерекшеленетін сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға қолданылады. Басқа СҚТХС-да қаралған тапсырманың тақырыбы нақты тапсырманың тақырыбына қатысты болған кезде, басқа стандарт осы СҚТХС-мен қатар қолданылады (A21-A22-тармақты қара).
6. Практик мамандар орындайтын барлық тапсырмалары сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар емес. 12(a) тармақта айқындалғандай сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар болып табылмайтын (және, тиісінше, осы СҚТХС-ға кірмейтін) жиі орындалатын басқа да тапсырмалар, атап айтқанда:
  - (a) келісілген процедуралар мен тапсырмаларды орындау жөніндегі тапсырмалар сияқты ілеспе қызметтердің халықаралық стандарттарында (ІҚХС) қаралатын тапсырмалар;²
  - (b) сенімділікті қамтамасыз ететін қорытынды қалыптаспаған кезде салық декларациялары мен есеп айырысуларды дайындау;
  - (c) кеңес беру немесе кеңес беру тапсырмалары, оның ішінде басқару және салықтық кеңес беру (A1 тармағын қара).
7. Осы СҚТХС-ға сәйкес жүзеге асырылатын сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма неғұрлым үлкен тапсырманың бөлігі болуы мүмкін. Мұндай жағдайда осы СҚТХС сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманың бөлігіне ғана қатысты қолданылады.
8. 12(a) тармақтың талаптарын қанағаттандыратын мынадай тапсырмалар осы СҚТХС-ға сәйкес сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар ретінде қарастырылмайды:
  - (a) бухгалтерлік есеп, аудит, салық салу мәселелері бойынша немесе өзге де мәселелер бойынша сот талқылаулары барысында куәгерлік айғақтар беруге байланысты тапсырмалар;
  - (b) кәсіби пікірлерді, көзқарастарды немесе тұжырымдарды дайындау бойынша тапсырмалар, егер келесі шарттар орындалса, пайдаланушы белгілі бір сенімділікке ие болады:
    - (i) көрсетілген пікірлер, көзқарастар немесе тұжырымдар тұтастай тапсырма үшін маңызды емес;
    - (ii) кез келген дайындалған жазбаша есепті пайдалану онда көрсетілген болжамды пайдаланушылардың шеңберімен нақты шектелген;
    - (iii) осындай болжамды пайдаланушылармен жазбаша келісімге сәйкес, тапсырма сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма емес;
    - (iv) тапсырма кәсіби бухгалтердің есебінде сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма ретінде қарастырылмайды.

² «Қаржылық ақпаратқа қатысты келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырмалар» 4400 ІҚХС және «Құрастыру жөніндегі тапсырмалар» 4410 (қайта қаралған) ІҚХС

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Күшіне енген күні

9. Осы СҚТХС 2015 жылғы 15 желтоқсанда немесе осы күннен кейін белгіленген сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша қорытындылар мен есептерге қатысты күшіне енеді.

Мақсаты

10. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау кезінде практик маман келесі мақсаттарға ие:
  - (a) Тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратта айтарлықтай бұрмаланулар жоқ екендігіне ақылға қонымды сенімділік немесе шектеулі сенімділік алу;
  - (b) Тапсырманың бағаланатын тақырыбын сандық немесе сапалық бағалау нәтижесіне қатысты шектеулі немесе ақылға қонымды сенімділік өрнегі бар, сонымен қатар қорытынды үшін негіз сипатталған жазбаша қорытынды түрінде қорытынды жасау (A2 тармағын қара);
  - (c) Осы СҚТХС-ның және басқа да тиісті СҚТХС-ның талаптары туралы, бұдан әрі жазылғандай хабардар ету.
11. Ақылға қонымды немесе шектеулі сенімділікті алу мүмкін болмайтын, ал қалыптасқан жағдайларда практик маманның қорытындысында ескертумен қорытындыны қалыптастыру қаржылық есептіліктің болжамды пайдаланушыларын хабардар ету мақсаттары үшін жеткілікті болып табылмайтын барлық жағдайларда, егер тапсырмадан бас тартуға қолданылатын заңдарда немесе нормативтік құқықтық актілерде рұқсат етілсе, осы СҚТХС практик маманның қорытындыдан бас тартуын немесе тапсырмадан бас тартуын талап етеді.

Анықтамалар

12. Осы СҚТХС-ның және басқа да СҚТХС-ның мақсаты үшін мынадай терминдердің төменде келтірілген мәндері бар (A27-тармақты қара):
  - (a) Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма - Практик маманның мақсаты критерийлерді пайдалана отырып, тапсырманың бағаланатын нысанасын бағалау немесе өлшеу нәтижесінде жауапты тарапты қоспағанда, болжамды пайдаланушылардың сенімділік дәрежесін арттыруға арналған тұжырымды қалыптастыру үшін жеткілікті тиісті дәлелдемелер алу болып табылатын тапсырма. Сенімділікті қамтамасыз ететін әрбір тапсырманы екі топтың біріне жіктеуге болады (A3 тармағын қара):
    - (i) Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма немесе шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма:
      - а. Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма аясында практик маман қорытынды жасау үшін бар жағдайларды ескере отырып, тапсырмаға тән қауіпті қолайлы төмен деңгейге дейін төмендетеді. Практик маманның тұжырымы критерийлерді қолдана отырып, тапсырманың бағаланатын тақырыбын бағалау немесе өлшеу нәтижесі туралы өз пікірін білдіретін формада көрінеді.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

b. Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма шеңберінде практик маман практик маманның назарын тапсырма тақырыбы туралы ақпарат айтарлықтай бұрмаланулардан тұрады деп сенуге болатын сұрақ немесе сұрақтар тудырғанын білдіретін формада қорытынды жасау мақсатында қолда бар мән-жайларды ескере отырып, осы тапсырмаға тән тәуекелді қолайлы деңгейге дейін төмендетеді (бірақ мұндай тәуекел ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаға қарағанда жоғары). Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма шеңберінде орындалатын процедуралардың сипаты, мерзімі және көлемі ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаға қарағанда аз, бірақ олар практик маман өзінің кәсіби пікірі негізінде маңызды деп санайтын сенімділік деңгейін қамтамасыз ететіндей етіп жоспарланады. Маңызды деп санау үшін практик маман алған сенімділік деңгейі мақсатты пайдаланушылардың тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа деген сенімін шамалы деңгейге дейін арттыруға ықпал етуі тиіс (A3 - A7 тармақтарын қара).

(ii) Растау бойынша тапсырмалар мен тікелей бағалау бойынша тапсырмалар арасындағы айырмашылық (A8 тармақты қара):

a. Растау тапсырмасы - Растау тапсырмаларында практик маман критерийлерді қолдана отырып, тапсырманың бағаланатын тақырыбын өлшейді немесе бағалайды. Практик маманнан өзгеше тарап тапсырма тақырыбы туралы алынған ақпаратты есепте немесе өтініште жиі ұсынады. Сонымен бірге, кейбір жағдайларда практик маман сенімділік беретін қорытындыда тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат бере алады. Растау тапсырмаларында практик маманның тұжырымы тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың елеулі бұрмаланулардан бос екендігіне қатысты. Практик маманның тұжырымы термин бойынша құрылуы мүмкін (A178, A180 тармақтарын қара):

- (i) Тапсырманың бағаланатын пәні және қолданылатын критерийлер;
- (ii) Тапсырма тақырыбы және қолданылатын критерийлер туралы ақпарат;
- (iii) Тиісті тарап жасаған мәлімдемелер.

b. Тікелей бағалау бойынша тапсырмалар - Тапсырма барысында, тікелей бағалау бойынша практик маман критерийлерді пайдалана отырып, тапсырманың бағаланатын тақырыбын бағалайды немесе өлшейді және сенімділік қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша қорытынды немесе есеп құрамында немесе оларға қосымша ретінде тапсырманың тақырыбы туралы алынған ақпаратты ұсынады. Тікелей бағалау бойынша тапсырмаларда практик маманның тұжырымы критерийлерді қолдана отырып, тапсырманың бағаланатын пәнін сандық немесе сапалық бағалау нәтижелері бойынша қорытынды ұсынуға қатысты болады.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- (b) Сенімділікті қамтамасыз ететін іскерліктер мен дағдылар - Дәлелдемелерді жоспарлау, жинау, дәлелдемелерді бағалау, ақпараттық өзара іс-қимыл және қорытындыны ұсыну кезінде пайдаланылатын, практик маман сенімділікті қамтамасыз ету кезінде көрсететін және сенімділікті қамтамасыз ететін кез келген нақты тапсырма тапсырмасының бағаланатын нысанасын сараптаудан не оның сандық немесе сапалық бағалауынан ерекшеленетін іскерліктер мен дағдылар (A9-тармақты қара).
- (c) Критерийлер - Бұл тапсырманың бағаланатын тақырыбын бағалау немесе өлшеу үшін қолданылатын көрсеткіштер. Қолданылатын критерийлер - бұл белгілі бір тапсырмада қолданылатын критерийлер (A10 тармағын қара).
- (d) Тапсырманың мән-жайлары - Тапсырма шарттарын қамтитын нақты тапсырманың әртүрлі сипаттамаларының кең спектрі; тапсырма ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма немесе шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма болып табыла ма, оған байланысты тапсырманың бағаланатын пәнінің сипаттамалары; сандық немесе сапалық бағалау критерийлері; болжамды пайдаланушылардың ақпараттық қажеттіліктері; жауапты тараптың, тапсырманы жүзеге асыратын тұлғаның тиісті сипаттамалары тапсырыс беруші мен олардың қоршаған ортасын сандық немесе сапалық бағалау; тапсырма үшін маңызды салдары болуы мүмкін оқиғалар, жағдайлар және практик маман сияқты басқа сұрақтар.
- (e) Тапсырма жетекшісі - Тапсырма мен оның орындалуына, сондай-ақ аудиторлық ұйымның атынан шығарылатын сенімділікті қамтамасыз ететін және қажет болған жағдайда кәсіби ұйым, заңды тұлға немесе реттеу органы тиісті өкілеттіктер беретін тапсырмалар бойынша қорытынды немесе есеп үшін жауап беретін аудиторлық ұйымның серіктесі немесе өзге қызметкері. «Тапсырма жетекшісі» термині тиісті жағдайларда мемлекеттік секторда қолданылатын осы терминнің баламасын түсіну тиіс.
- (f) Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға тән тәуекел - Тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратта елеулі бұрмалаулар болған жағдайда практик маманның дұрыс емес қорытынды жасау қаупі (A11 - A14 тармақтарын қара).
- (g) Тапсырмаға Тапсырыс беруші - Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау үшін практик маманды тартатын тарап (A15-тармақты қара).
- (h) Жұмыс тобы - Белгілі бір тапсырманы орындайтын барлық серіктестер мен қызметкерлер, сондай-ақ осы тапсырма аясында процедураларды орындайтын аудиторлық ұйым немесе желіге кіретін ұйым тартқан кез келген тұлғалар. Бұл ретте бұл термин аудиторлық ұйым немесе желіге кіретін ұйым тартқан сыртқы сарапшыларға қолданылмайды.
- (i) Дәлелдемелер - Практик маман тұжырымды қалыптастыру үшін пайдаланған ақпарат. Дәлелдемелер, егер бар болса, тиісті ақпараттық жүйелердегі ақпаратты да, басқа ақпаратты да қамтиды. СҚТХС-ның мақсаты үшін (A146 - A152 тармақтарын қара):
  - (i) Дәлелдеменің жеткіліктілігі - дәлелдемелерді сандық бағалау;
  - (ii) Тиісті сипат - бұл дәлелдемелерді сапалы бағалау.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- (j) Аудиторлық ұйым - Жеке практик маман, серіктестік, корпорация немесе кәсіби бухгалтерлердің басқа ұйымы. Тиісті жағдайларда «ұйым» терминдері деп мемлекеттік секторда қолданылатын осы терминдердің баламаларын түсіну қажет.
- (k) Өткен кезеңдердің қаржылық ақпараты - Нақты ұйымға қатысты қаржылық көрсеткіштер түрінде ұсынылған, негізінен оның Бухгалтерлік есеп жүйесінен алынған, өткен кезеңдер ішінде орын алған экономикалық оқиғалар туралы не өткен кезеңнің белгілі бір сәттеріндегі экономикалық жағдайлар немесе мән-жайлар туралы ақпарат.
- (l) Ішкі аудит қызметі - Ұйымның корпоративтік басқару, тәуекелдерді басқару процестерін, сондай-ақ ішкі бақылау процестерін бағалау және тиімділігін арттыру мақсаты болып табылатын сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі қызметті және консультациялық қызметті жүзеге асыратын ұйымның қызметі.
- (m) Болжамды пайдаланушы - Практик маман сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыны немесе есепті пайдалануды күтетін тұлға немесе ұйым немесе тұлғалар тобы. Кейбір жағдайларда болжамды пайдаланушылар сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп жолданған тұлғалардан өзге тұлғалар болуы мүмкін (A16 - A18, A37 тармақтарды қара).
- (n) Сандық немесе сапалық бағалауды жүргізетін тұлға - Критерийлерді қолдана отырып, тапсырманың бағаланатын пәніне сандық немесе сапалық бағалау жүргізетін тарап. Сандық немесе сапалық бағалауды жүргізетін тұлға тапсырманың бағаланатын пәні бойынша біліктілікке ие (A37, A39 тармағын қара).
- (o) Бұрмалау - Тапсырма тақырыбы туралы ақпарат пен критерийлерге сәйкес бағаланатын тапсырма тақырыбын тиісті сандық немесе сапалық бағалау арасындағы айырмашылық. Бұрмалау қасақана немесе байқаусызда, сапалық немесе сандық болуы мүмкін және олқылықтарды қамтуы мүмкін.
- (p) Фактілерді бұрмалау (басқа ақпаратқа қатысты) - Тапсырманың не қорытындының немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есептің нысанасына қатысты мәселелермен байланысты емес, дұрыс жазылмаған немесе ұсынылған өзге де ақпарат. Фактілердің едәуір бұрмалануы тапсырманың тақырыбы туралы ақпараты бар құжатқа деген сенімге нұқсан келтіруі мүмкін.
- (q) Өзге де ақпарат - Заңдарға, нормативтік актілерге немесе қалыптасқан тәжірибеге сәйкес тапсырманың нысанасы туралы ақпаратты не сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыны немесе есепті қамтитын құжатқа енгізілген ақпарат (тапсырманың нысанасы туралы ақпараттан ерекшеленетін және осылайша қорытындыға немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есепке жататын).
- (r) Практик маман - Практик кәсіби бухгалтер. Бұл термин тапсырма жетекшісін немесе жұмыс тобының басқа мүшелерін немесе тиісті жағдайларда аудиторлық ұйымды білдіреді. Осы СҚТХС-да тапсырма жетекшісіне нақты қатысты талаптар мен міндеттер белгіленген кезде, «практик маман» емес, «тапсырма жетекшісі» термині қолданылады (A37-тармағын қара).
- (s) Практик маман - Белгілі бір салада білімі мен тәжірибесі бар, сенімділікті қамтамасыз етуден басқа, осы саладағы жұмысы практик маманға тиісті дәлелдер алуға көмектесетін тұлға немесе ұйым. Практик маманның сарапшысы практик маманның ішкі сарапшысы (ол серіктес немесе қызметкер, оның ішінде

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- уақытша қызметкер, практик маманның аудиторлық ұйымы немесе желіге кіретін ұйым) немесе практик маманның сыртқы сарапшысы бола алады.
- (t) Кәсіби пайымдау - Нақты тапсырма жағдайларында тиісті іс-қимыл жоспарлары туралы негізделген шешімдер қабылдау кезінде сенімділікті қамтамасыз ететін стандарттар және этикалық стандарттар мәтінінде тиісті білімді, тәжірибе мен дағдыларды қолдану.
  - (u) Кәсіби скептицизм - Практик маман ақпаратқа күмән келтіреді, ықпалсыз әрекеттер немесе қателіктер нәтижесінде мүмкін болатын бұрмалануды көрсететін жағдайларға қатысты қырағылық танытады, сондай-ақ дәлелдемелерді сыни бағалауды көздейтін көзқарас.
  - (v) Жауапты тарап - Тапсырманың бағаланатын пәні үшін жауапты тарап (A37-тармағын қара).
  - (w) Елеулі бұрмалау тәуекелі - Тапсырма басталғанға дейін қаржылық есептілікте елеулі бұрмалаушылыққа жол берілген тәуекел.
  - (x) Тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат - Критерийлерді қолдана отырып, тапсырманың тақырыбын сандық немесе сапалық бағалаудың нәтижесі, яғни бағаланатын тапсырманың тақырыбына критерийлерді қолдану нәтижесінде туындайтын ақпарат (A19-тармақты қара).
  - (y) Тапсырманың бағаланатын пәні - Критерийлерді қолдана отырып, сандық немесе сапалық бағалауға жататын объект.
13. Осы СҚТХС және басқа да СҚТХС мақсаттары үшін «тиісті тараптар» термині жауапты тарапқа, сандық немесе сапалық бағалауды жүзеге асыратын тұлғаға немесе тиісінше тапсырманың тапсырыс берушісіне қатысты (A20, A37-тармақтарды қара).

Талаптар

СҚТХС-ға сәйкес сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларды орындау

Тапсырмаға сәйкес стандарттардың қолданылуы

- 14. Практик маман осы СҚТХС-ны және тапсырманың тақырыбына қатысты және тапсырмаға сәйкес келетін кез-келген басқа СҚТХС-ны қолдануы тиіс.
- 15. Практик маман қандай да бір нақты тапсырмаға қолданылатын барлық СҚТХС талаптарын толық орындаған жағдайларды қоспағанда, осы немесе кез келген басқа СҚТХС-ға сәйкестігі туралы мәлімдемеуі тиіс (A21-A22, A170-тармақтарды қара).

Осы СҚТХС мәтіні

- 16. Практик маман оның мақсаттарын ұғыну және оның талаптарын тиісті түрде орындау үшін қолдану жөніндегі нұсқаулық пен өзге де түсіндірме материалдарды қоса алғанда, осы СҚТХС-ның мәтінін толық көлемде түсінуі тиіс (A23 - A28-тармақтарды қара).

Маңызды талаптарды сақтау

- 17. Осы тармаққа сәйкес практик маман нақты тапсырманың мән-жайларында талап қолданылмайтын, ол болмаған мән-жайларға байланысты болатын жағдайларды қоспағанда, осы СҚТХС-ның және СҚТХС тапсырмасының нысанасына байланысты

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

өзге де талаптардың әрбір талабын сақтауы тиіс. Шектеулі сенімділікпен немесе ақылға қонымды сенімділікпен берілген тапсырмаларға ғана қолданылатын талаптар тармақ нөмірінен кейін «L» (шектеулі сенімділік) немесе «R» (ақылға қонымды сенімділік) әрпі түріндегі қосымша бағандық мән ретінде ұсынылған (A29-тармақты қара).

18. Сирек жағдайларда, практик маман СҚТХС-ның белгілі бір маңызды талабын орындаудан бас тартуды қажет деп санайды. Мұндай жағдайларда практик маман осы талаптың мақсатына жету үшін балама процедураларды орындауы тиіс. Практик маманның белгілі бір маңызды талапты орындаудан бас тарту қажеттілігі бұл талап белгілі бір процедураны орындау кезінде ғана туындауы мүмкін, ал осы талаптың мақсатына жету үшін нақты тапсырма жағдайында бұл процедура тиімсіз.

Мақсаты қол жеткізілмейді

19. Егер осы СҚТХС-ның және СҚТХС тапсырмасының нысанасына байланысты өзге де мақсаттарға қол жеткізу мүмкін болмаса, практик маман бұл жағдайда модификацияланған қорытынды жасау немесе тапсырмадан бас тарту, егер тапсырмадан бас тарту қолданыстағы заңдарға немесе нормативтік актілерге сәйкес мүмкін болса, талап етілетінін бағалауы тиіс. Тиісті СҚТХС белгілеген мақсатқа қол жеткізілмеген жағдай осы СҚТХС-ның 79-тармағына сәйкес құжаттауды талап ететін маңызды мәселе болып табылады.

Этикалық талаптар

20. Практик маман сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға қатысты БХЭСК Кодексінің талаптарын немесе кемінде қатаң болып табылатын заңдардың немесе нормативтік актілердің басқа да талаптарын орындауы тиіс (A30-A34, A60 тармақтарын қара).

Клиентпен қарым-қатынасты қабылдау және (немесе) жалғастыру

21. Тапсырма жетекшісі клиенттермен қарым-қатынасты қабылдауға және жалғастыруға, белгілі бір тапсырмаларды қабылдауға және орындауға қатысты тиісті процедуралардың орындалғанына көз жеткізуі тиіс, сонымен қатар осыған байланысты жасалған тұжырымдар тиісті сипатта болатындығын анықтауы тиіс.
22. Практик маман сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы тек қашан қабылдауы немесе жалғастыруы тиіс (A30 - A34 тармақтарын қара):
  - (a) Ол тиісті этикалық талаптардың, соның ішінде тәуелсіздік талабының орындалатынына күмәндануға негіз жоқ;
  - (b) Ол тапсырманы орындайтын тұлғалардың тиісті құзыреттілігі, қабілеттері мен мүмкіндіктері бар екеніне сенімді (сонымен қатар 32-тармақты қара);
  - (c) Тапсырманың негізгі шарттары келісілді, атап айтқанда:
    - (i) Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы қабылдаудың міндетті шарттары орындалғаны анықталды (24-26 тармақтарды да қара);

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН
ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- (ii) Практик маман мен тапсырмаға тапсырыс беруші арасында тапсырма шарттары, оның ішінде практик маманның қорытынды немесе есеп үшін жауапкершіліктің жалпы түсінік бар екендігі расталды.
23. Егер тапсырма жетекшісі, егер ол бұрын белгілі болса, аудиторлық ұйымды тапсырмадан бас тартуға мәжбүр ететін ақпаратты алса, тапсырма жетекшісі мұндай ақпаратты дереу аудиторлық ұйымға осындай жағдайларда қажетті әрекеттерді бірлесіп жасау үшін хабарлауға міндетті.

Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы қабылдаудың міндетті шарттары

24. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы қабылдаудың міндетті шарттарының орындалғанын тексеру үшін практик маман тапсырманың мән-жайлары туралы алдын ала мәліметтер негізінде және тиісті тараптармен талқылануы тиіс (А35 - А36 тармақтарын қара):
- (a) Осы жағдайларда тиісті тараптардың рөлі мен жауапкершілігі қандай (А37 - А39 тармағын қара);
  - (b) Тапсырманың барлық келесі сипаттамалары бар ма:
    - (i) Тапсырманың бағаланатын пәні тиісті болып табылады (А40 - А44 тармақтарын қара);
    - (ii) Практик маман тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратты дайындауға қолдануды күтетін критерийлер тапсырманың жағдайында қолайлы, оның ішінде олар келесі сапалық сипаттамаларға сәйкес келеді (А45 - А50 тармақтарын қара):
      - a. Орындылық;
      - b. Толықтық;
      - c. Сенімділік;
      - d. Бейтараптық;
      - e. Түсініктілік;
    - (iii) Практик маман тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратты дайындауға қолдануды күтетін критерийлер болжамды пайдаланушылар үшін қол жетімді болуы тиіс (А51 - А52 тармақтарын қара);
    - (iv) Практик маманның тұжырымын растау үшін қажетті дәлелдерді алу мүмкіндігі туралы күтуі (А53 - А55 тармақтарын қара);
    - (v) Практик маманның ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма үшін немесе шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма үшін көзделген нысандағы тұжырымы жазбаша есепке енгізілуі тиіс;
    - (vi) Рационалды мақсат - шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында практик маман айтарлықтай сенімділікке ие болуы тиіс (А56 тармағын қара).
25. Егер сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы қабылдаудың міндетті шарттары орындалмаса, практик маман бұл мәселені тапсырыс берушімен талқылауы тиіс. Егер тапсырманы қабылдаудың міндетті шарттарын орындау үшін өзгерістер жасалмаса, практик маман тапсырманы заңмен немесе ережелермен талап етілмесе, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма ретінде қабылдамауы тиіс. Бұл ретте жоғарыда көрсетілгендерге қатысты тапсырмалар СҚТХС-мен реттелмейді. Демек, практик

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

маман қорытындыда тапсырма осы немесе кез-келген басқа СҚТХС-ға сәйкес орындалғанын көрсетпеуі тиіс.

Тапсырма шарттарын қабылдағанға дейін жұмыс көлемін шектеу

26. Егер тапсырманың тапсырыс берушісі сенімділікті қамтамасыз ететін ұсынылған тапсырманың шарттарын сақтау үшін практик маман орындауға ниет білдірген жұмыс көлеміне шектеулер қойса, ал практик маман мұндай шектеу тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат беруден бас тарту қажеттілігіне алып келеді деп санайды, егер практик маман мұндай тапсырманы сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма ретінде қабылдамауы тиіс, егер ол тек бұл заңдармен немесе ережелермен талап етілмейді (А156 (с) тармағын қара).

Тапсырма шарттарын келісу

27. Практик маман тапсырманың шарттарын Тапсырыс берушімен келісуі тиіс. Тапсырманың келісілген шарттары тапсырма шарттары туралы келісім хатында немесе қолайлы нысандағы басқа жазбаша құжатта, жазбаша растауда немесе заңдарда немесе нормативтік актілерде белгіленген нысанда жеткілікті түрде егжей-тегжейлі жазылуы тиіс (А57 - А58 тармақтарын қара).
28. Қайталанатын тапсырмалар үшін практик маман жағдайдың өзгергенін, тапсырманың шарттарын қайта қарауға әкелуі мүмкін екенін және Тапсырыс берушіге тапсырманың қазіргі шарттары туралы еске салу қажеттілігі бар-жоғын бағалауы тиіс.

Тапсырма шарттарындағы өзгерістерді қабылдау

29. Практик маман бұл үшін ақылға қонымды негіздеме болмаған кезде тапсырма шарттарындағы өзгерістерге келіспеуі тиіс. Егер мұндай өзгеріс орын алса, практик маман осы өзгеріске дейін алынған дәлелдерді назардан тыс қалдырмауы тиіс (А59 тармағын қара).

Заңда немесе нормативтік актілерде көзделген қорытынды немесе есеп

30. Кейбір жағдайларда тиісті юрисдикцияның заңы немесе нормативтік актісі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындының немесе есептің форматын немесе тұжырымын белгілейді. Мұндай жағдайларда практик маман бағалауы тиіс:
  - (a) Болжамды пайдаланушы сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша тұжырымды дұрыс түсінбеуі мүмкін бе;
  - (b) Егер солай болса, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыда немесе есепте қосымша түсіндірмелер қате түсіну ықтималдығын төмендетуі мүмкін.

Егер практик маман сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша қорытындыдағы немесе есептегі қосымша түсіндірмелер дұрыс емес түсіну ықтималдығын төмендете алмайды деп шешсе, егер бұл заңдарда немесе нормативтік актілерде талап етілмесе, ол тапсырманы қабылдамауы тиіс. Заңдарға немесе нормативтік актілерге сәйкес орындалатын тапсырмалар СҚТХС-мен реттелмейді. Демек, практик маман тапсырманың осы СҚТХС

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

немесе кез келген басқа СҚТХС-ға сәйкес орындалғаны туралы қорытындыға немесе тапсырма бойынша есепке ешқандай сілтемелер енгізбеуі тиіс (сондай-ақ 71-тармақты қара).

Сапаны бақылау

Тапсырма жетекшісінің қасиеттері

31. Тапсырма жетекшісі:

- (a) 1 СБХС немесе басқа да кәсіби талаптарды, сондай-ақ заңдар мен нормативтік актілердің талаптарын қолданатын аудиторлық ұйымның қызметкері болу 1 СБХС талаптарынан кем емес (А60 - А66 тармақтарын қара);
- (b) Қарқынды оқыту және практикалық қолдану арқылы алынған сенімділікті қамтамасыз ету дағдылары мен әдістерінде құзыретке ие болу (А60-тармақты қара);
- (c) Тапсырманың бағаланған тақырыбына және оның сандық немесе сапалық бағасына қатысты жеткілікті білімге ие болу, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша тұжырымға жауап беру үшін (А67 - А68 тармақтарын қара).

Жұмыс тобының мақсаты

32. Тапсырма жетекшісі (А69 тармағын қара):

- (a) Тапсырманы орындайтын тұлғалар бірлесіп тиісті құзыреттілік пен қабілеттерге ие екеніне сенімді болуы (А70 - А71 тармақтарын қара):
  - (i) Тапсырманы қолданыстағы стандарттарға, сондай-ақ заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес орындауы;
  - (ii) Сондай-ақ тиісті жағдайларда сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша тиісті қорытынды шығаруы;
- (b) Практик маман:
  - (i) Осындай сарапшының жұмысы қажет болған кезде сарапшы практик маманды (А70 - А71 тармақтарын қара);
  - (ii) Осындай практик маманның жұмысы қажет болған кезде жұмыс тобына кірмейтін басқа практик маманды жұмысқа тартатынына сенімді болуы (А72 - А73 тармақтарын қара)

тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат негізінде сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды үшін қажетті көлемде жауапты болу тиіс.

Тапсырма жетекшісінің жауапкершілігі

33. Тапсырма жетекшісі тапсырманы орындаудың жалпы сапасы үшін, соның ішінде:

- (a) Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдауға және жалғастыруға, нақты тапсырмаларды қабылдауға және орындауға қатысты тиісті процедуралар жүргізілді;

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- (b) Тапсырма кәсіби стандарттардың талаптарын және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарды қанағаттандыру үшін жоспарланған және жүзеге асырылды (жұмысты тиісті бөлуді және қадағалауды қоса) ;
  - (c) Аудиторлық ұйымның саясаты мен процедураларына сәйкес тапсырманың орындалу сапасын тексеру, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша қорытынды немесе есеп беру күніне дейін тапсырма бойынша құжаттаманы тексеру жүзеге асырылды (A74-тармақты қара);
  - (d) Практик маманның белгіленген мақсаттарға қол жеткізуінің және қолданылатын СҚТХС және заңнамалық және нормативтік актілерге сәйкес тапсырманы орындауының дәлелдерін қамтамасыз ету үшін тапсырма бойынша тиісті құжаттама дайындалды;
  - (e) Жұмыс тобы күрделі немесе даулы мәселелер бойынша қажетті консультациялар өткізілді.
34. Барлық тапсырманы орындау барысында басшы жұмыс тобына қатысушылардың қолданылатын этикалық талаптарды сақтамағаны туралы куәліктерге бақылау және қажет болған жағдайда қызметтік тергеу жүргізу арқылы қырағылық танытуы тиіс. Егер аудиторлық ұйымның сапасын бақылау жүйесінің арқасында немесе қандай да бір жолмен тапсырманың жетекшісі жұмыс тобы мүшелерінің тиісті этикалық талаптарды сақтамағаны туралы білсе, ол аудиторлық ұйымның басқа өкілдерімен кеңескеннен кейін одан әрі әрекет ету жоспарын жасауға міндетті.
35. Тапсырма жетекшісі ішкі арналар арқылы жіберілетін материалдарды, және егер мүмкін болса, осы материалдарда анықталған және сипатталған кемшіліктердің сенімділікті қамтамасыз ететін орындалып жатқан тапсырмаларға теріс әсерін тигізу мүмкіндігіне, желіге кіретін материалдарды қолдана отырып тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымның мониторинг нәтижелерін талдауы тиіс (A33 - A35 тармағын қара).

Тапсырманы орындау сапасын тексеру

36. Егер бар болса, заңмен немесе нормативтік актілермен немесе ішкі ережелерге сәйкес сапаны бақылауды тексеру қажет болатын тапсырмалар үшін:
- (a) Тапсырма жетекшісі тапсырманың орындалу сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлғамен тапсырма кезінде туындайтын маңызды мәселелерді талқылау үшін және тапсырманың орындалу сапасын тексеру аяқталғанға дейін сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есептің күні белгіленбеуі үшін жауапты болуы тиіс;
  - (b) Тапсырманы орындау сапасын тексеруді жүзеге асыратын тұлға жұмыс тобы әзірлеген маңызды пайымдауларды және жұмыс тобы қорытындыда немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есепте тұжырым жасаған тұжырымдарды объективті бағалауды жүзеге асырады. Бұл бағалау мыналарды қамтуы тиіс (A75 тармағын қара):
    - (i) Тапсырма жетекшісімен маңызды мәселелерді талқылауды;
    - (ii) Тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратты және сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша ұсынылған қорытындыны немесе есепті тексеруді;

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- (iii) Жұмыс тобы қабылдаған маңызды пайымдауларға және оның жасаған қорытындыларына қатысты тапсырма бойынша құжаттаманы іріктеп тексеруді;
- (iv) Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыда немесе есепте тұжырымдалған қорытындыларды және сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша тиісті қорытынды немесе есеп болып табылатындығына қатысты пайымдауларды бағалауды.

Кәсіби скептицизм, кәсіби пайымдау, сенімділікті қамтамасыз ету дағдылары мен әдістері

- 37. Практик маман тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың айтарлықтай бұрмалануына әкелетін жағдайлардың болу мүмкіндігін мойындай отырып, кәсіби скептицизмді қолдана отырып, тапсырманы жоспарлап, орындауы тиіс (A76 - A80 тармағын қара).
- 38. Практик маман сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы жоспарлау және орындау үшін кәсіби пайымдауды қолдануы тиіс, оның ішінде процедуралардың сипаты, мерзімі мен көлемі (A81 - A85 тармағын қара).
- 39. Практик маман тапсырманы орындаудың итеративті жүйелі процесінің бөлігі ретінде сенімділікті қамтамасыз ету дағдылары мен әдістерін қолдануы тиіс.

Тапсырманы жоспарлау және орындау

Жоспарлау

- 40. Практик маман тапсырманың көлемін, мерзімін және жалпы бағытын қоса алғанда, оның тиімді орындалуын қамтамасыз ету үшін тапсырманы жоспарлап, жоспарланған процедуралардың сипатын, уақыты мен көлемін оларды орындау арқылы практик маманның алдына қойылған мақсаттарға қол жеткізетіндей етіп анықтауы тиіс (A86 - A89 тармағын қара).
- 41. Практик маман критерийлер тапсырманың мән-жайларына қолданылатын болып табылады ма, оның ішінде олар 24(b)(ii) тармақта көрсетілген сипаттамаларға сәйкес келе ме, соны айқындауы тиіс.
- 42. Егер тапсырманы қабылдағаннан кейін сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманың бір немесе одан да көп міндетті шарттары сақталмаса, практик маман бұл мәселені тиісті тараппен талқылап, шешуі тиіс:
  - (a) Осы мәселені практик маманның талаптарын қанағаттандыру үшін шешуге бола ма;
  - (b) Тапсырманы жалғастыру орынды ма;
  - (c) Бұл жағдайды қорытындыда немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма туралы есепте және егер болса, қандай нысанда айту тиіс.
- 43. Егер тапсырманы қабылдағаннан кейін кейбір немесе барлық критерийлер жарамсыз болып көрінсе немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма үшін тапсырманың бір бөлігі немесе бүкіл бағаланатын тақырыбы дұрыс таңдалмаса, практик маман мұндай

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

бас тарту қолданыстағы заңнамада немесе нормативтік актілерде көзделген жағдайда тапсырмадан бас тарту мүмкіндігін қарастырады. Егер практик маман тапсырманы орындауды жалғастырса, ол жағдайға сәйкес қорытынды, теріс қорытынды жасауы немесе қорытындыдан бас тартуы тиіс (А90 - А91 тармағын қара).

Маңыздылығы

44. Практик маман маңыздылықты қашан ескеруі тиіс (А92 - А100 тармағын қара):

- (a) Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы жоспарлайды және орындайды, оның ішінде процедуралардың сипатын, мерзімі мен ұзақтығын анықтаған кезде;
- (b) Тапсырма тақырыбы туралы ақпарат елеулі бұрмаланулардан бос екендігін бағалайды.

Тапсырманың бағаланатын пәнін және тапсырманың басқа мән-жайларын түсіну

45. Практик маман келесі мәселелер бойынша тиісті тарапқа сұрау жіберуі тиіс:

- (a) Ол тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа әсер ететін заңдар мен нормативтік актілердің нақты немесе қасақана бұрмалануы немесе сақталмауы туралы біледі ме (А101-А102 тармақтарды қара);
- (b) Егер жауапты тараптың ішкі аудит қызметі болса, ал егер бар болса, онда ішкі аудит қызметінің қызметі және тапсырманың мәні туралы ақпаратқа қатысты негізгі нәтижелер туралы түсінік алу үшін қосымша сұрау салулар жіберілсін;
- (c) Жауапты тарап тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат дайындау үшін сарапшылардың қызметін пайдаланды ма.

**АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН
ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

Шектеулі сенімділік		Ақылға қонымды сенімділік	
46L.	Практик маман тапсырманың бағаланатын пәні және тапсырманың басқа жағдайлары туралы жеткілікті көлемде түсінік алуы тиіс:	46R.	Практик маман тапсырманың бағаланатын пәні және тапсырманың басқа жағдайлары туралы жеткілікті көлемде түсінік алуы тиіс:
	(a) практик маманға тапсырма тақырыбы туралы ақпараттың бұрмалануы мүмкін аймақтарды анықтауға мүмкіндік беру;		(a) практик маманға тапсырма тақырыбы туралы ақпараттың айтарлықтай бұрмалану қаупін анықтауға және бағалауға мүмкіндік беру;
	(b) осылайша, 46L(a) тармағында көрсетілген салаларды таңдау үшін процедураларды әзірлеу және орындау үшін негізді қамтамасыз ету және практик маманның шығарылуын негіздеу үшін шектеулі сенімділік алу (A101 - A10 5, A10 8-тармақтарды қара).		(b) осылайша, бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде процедураларды әзірлеу және орындау үшін негіз қамтамасыз ету және практик маманның тұжырымын негіздеу үшін ақылға қонымды сенімділік алу (A101 - A10 4, A1087 тармақтарын қара).
47L.	Тапсырманың бағаланатын пәнін және тапсырманың басқа да мән-жайларын түсіну үшін 46 L тармаққа сәйкес практик маман тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат дайындау үшін пайдаланылған процесті қарауы тиіс (A10 7-тармақты қара).	47R.	Тапсырманың бағаланатын пәнін және тапсырманың басқа мән-жайларын түсіну үшін 46R-тармаққа сәйкес практик маман тапсырмаға қатысты тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат дайындауды ішкі бақылау жүйесі туралы түсінік алуы тиіс. Бұған тапсырмаға қатысты бақылау құралдарының құрылымын бағалау және бақылау құралы тапсырманың мәні туралы ақпаратқа жауап беретін персоналдың сұрауына қосымша енгізілгенін анықтау кіреді (A10 6-тармақты қара).

**АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН
ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

Дәлелдемелер алу

Тәуекелдер және анықталған тәуекелдерге жауап

Шектеулі сенімділік		Ақылға қонымды сенімділік	
48L.	Өз түсінігің негізінде (46L тармақты қара) практик маман тиіс (A109 - A113 тармақтарын қара):	48R.	Өз түсінігіңіздің негізінде (46R тармағын қара) практик маман тиіс (A109 - A110 тармақтарын қара)
	(a) тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың айтарлықтай бұрмалануы мүмкін аймақтарды анықтауы;		(a) тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың айтарлықтай бұрмалану қаупін анықтауы және бағалауы;
	(b) 48O(a) тармағында көрсетілген салаларды анықтау үшін процедураларды әзірлеу және жүргізу және практик маманның тұжырымын негіздеу үшін шектеулі сенімділік алуы.		(b) бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде практик маманның тұжырымын негіздеу үшін ақылға қонымды сенімділік алу үшін процедураларды жасаңыз және жүргізіңіз. Тапсырманың мән-жайларында қажетті тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа қатысты кез келген басқа процедураларға қосымша, практик маман жүргізетін процедуралар тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратты бақылаудың тиісті құралдарының операциялық тиімділігіне қатысты жеткілікті тиісті дәлелдемелер алуды қамтуы тиіс:
			(i) практик маманның елеулі бұрмалау тәуекелін бағалауы бақылау құралдарының тиімді жұмыс істеуін күтуді көздейді; немесе
			(ii) бақылау құралдарын тестілеуден басқа процедуралар жеткілікті тиісті дәлелдерді өздері қамтамасыз ете алмайды.

**АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН
ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларды орындау үшін қосымша процедуралар қажет пе, жоқ па, соны анықтау	Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардағы тәуекелдерді бағалауды қайта қарау
49L. Егер практик маман тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат айтарлықтай бұрмалануы мүмкін деген болжамға әкелуі мүмкін мәселелер туралы білсе, практик маман оған мүмкіндік беретін көбірек дәлелдер алу үшін қосымша процедураларды әзірлеп, жүргізуі тиіс (A113 - A118 тармағын қара):	49R. Практик маманның тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың айтарлықтай бұрмалану қаупін бағалауы қосымша дәлелдемелер алынған кезде тапсырманы орындау барысында өзгеруі мүмкін. Практик маман бастапқыда елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауға негізделген басқа дәлелдемелерге қайшы келетін дәлелдемені алған жағдайда, практик маман жоспарланған процедураларды тиісінше қайта қарауы және өзгертуі (A113-тармағын қара).
(a) қарастырылып отырған мәселе тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың айтарлықтай бұрмалануына әкелуі ықтималдығы төмен деп қорытынды жасауы (b) қарастырылып отырған мәселе тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың айтарлықтай бұрмалануына әкелетінін шешу.	

50 Процедураларды әзірлеу және жүргізу кезінде практик маман дәлел ретінде пайдаланылатын ақпараттың орындылығы мен сенімділігін ескеруі тиіс. Егер:

- (a) Бір көзден алынған дәлелдемелер басқа көзден алынған дәлелдерге қайшы келсе; немесе
- (b) Практик маман дәлел ретінде пайдаланылатын ақпараттың сенімділігіне күмән келтірсе,

практик маман осы мәселені шешу үшін процедураларға қандай өзгерістер немесе толықтырулар қажет екенін анықтауы тиіс, сонымен қатар тапсырманың басқа аспектілеріне осы сұрақтың әсерін талдауы тиіс.

51 Тапсырма барысында анықталған бұрмалануларды, шамалы болып табылатындарды қоспағанда, практик маман жинақтауы тиіс (A11 9 - A1 20 тармақтарын қара).

Сарапшы практик маманның жұмысты орындауы

52 Сарапшы практик маманның жұмысын пайдаланған кезде, практик маман да тиіс (A121 - A125 тармақтарын қара):

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- (a) Практик маманның мақсаттары үшін маманның құзыреттілігі, мүмкіндіктері мен объективтілігі бар-жоғын бағалау. практик маманның сыртқы сарапшысы тартылған жағдайда объективтілікті бағалау сарапшының объективтілігіне қауіп төндіруі мүмкін ықтимал мүдделілік пен қатынастардың сипатын анықтау үшін сұрау салуды қамтуы тиіс (A126 - A129 тармақтарды қара);
- (b) Сарапшы практик маманның білімі мен тәжірибесі туралы жеткілікті түсінік алу (A130 - A131 тармақтарын қара);
- (c) Практик маманның сарапшысымен сарапшы жұмысының сипатын, көлемін және мақсаттарын келісу (A132 - A133 тармақтарын қара);
- (d) Практик маман жұмысының практик маманның мақсаттарына сәйкестігін бағалау (A134 - A135 тармақтарын қара).

Жұмысты басқа практик маманның, жауапты тараптың сарапшысының, сандық немесе сапалық бағалауды жүзеге асыратын тұлға сарапшысының немесе ішкі аудитордың орындауы (A136-тармақты қара)

- 53 Жұмысқа басқа практик маман тартылған кезде, практик маман бұл жұмыс өзінің мақсатына сәйкес келетіндігін бағалауы тиіс.
- 54 Егер дәлелдеме ретінде пайдаланылған ақпарат сандық немесе сапалық бағалауды жүзеге асыратын тұлғаның жауапты тарап сарапшысының немесе сарапшысының жұмысы нәтижесінде алынса, практик маман практик маманның мақсаттары үшін осы сарапшы жұмысының қажеттілігі мен маңыздылығын ескере отырып, мынадай іс-қимылдарды орындауы тиіс:
- (a) Сарапшының құзыретін, қабілетін және объективтілігін бағалау;
  - (b) Сарапшының жұмысы туралы түсінік алу;
  - (c) Дәлел ретінде сарапшы жұмысының нәтижесінің тиісті сипатын бағалау.
- 55 Егер практик маман ішкі аудит қызметінің жұмысын пайдалануды жоспарласа, ол мыналарды бағалауы тиіс:
- (a) Ішкі аудит қызметінің ұйымдастырушылық мәртебесі және қолданылатын саясат пен процедуралар ішкі аудиторлардың тиісті объективтілігін қамтамасыз етеді;
  - (b) Ішкі аудит қызметінің құзыреттілік деңгейі;
  - (c) Ішкі аудит қызметінің тұрақты және реттелген тәсілді қолдануы, оның ішінде сапаны бақылау;
  - (d) Ішкі аудит қызметінің жұмысы практик маманның мақсатына қаншалықты сәйкес келеді.

Жазбаша өтініштер

- 56 Практик маман тиісті тараптардан жазбаша өтініш сұратуы тиіс:
- (a) Тиісті тараптар практик маманның өзіне белгілі және тапсырманы орындау үшін маңызды болып табылатын барлық ақпаратқа қол жеткізуін қамтамасыз еткені туралы (A54 - A55 және A137 - A139 тармақтарын қара);
  - (b) Барлық маңызды сұрақтарды қоса алғанда, қолданылатын критерийлерді пайдалана отырып, бағаланатын тапсырма пәнін сандық немесе сапалық бағалау тапсырма тақырыбы туралы ақпаратта ескерілгенін растайтын құжат.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- 57 Егер талап етілетін сұрау салуларға қосымша, практик маман тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа қатысты басқа дәлелдемелерді растау үшін бір немесе бірнеше жазбаша өтініштерді алу тиіс деп шешсе, ол осындай жазбаша мәлімдемелерді сұрауы тиіс.
- 58 Егер жазбаша мәлімдемелер тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат үшін маңызды мәселелерге қатысты болса, практик маман:
- (a) Алынған басқа дәлелдемелерге, оның ішінде басқа ауызша немесе жазбаша мәлімдемелерге олардың келісімділігі мен сәйкестігін бағалау;
  - (b) Мәлімдеме жасайтын тұлғалардың нақты мәселелерде жақсы білетіндігін есепке алу.
- 59 Жазбаша өтініштердің күні сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп беру күніне мүмкіндігінше барынша жақын болуы тиіс, бірақ көрсетілген күннен кеш болмауы тиіс.

Сұрау салынған жазбаша мәлімдемелер берілмеген немесе сенімсіз

- 60 Егер сұрау салынған жазбаша өтініштердің біреуі немесе бірнешеуі ұсынылмаса немесе практик маман жазбаша өтініштерді ұсынған тұлғалардың құзыретіне, этикалық құндылықтарына және адалдығына күмән келтірсе немесе жазбаша мәлімдемелер басқа себептерге байланысты сенімсіз болса, практик маман міндетті (А1 40-тармақты қара):
- (a) Осы мәселені тиісті тараппен талқылау;
  - (b) Жазбаша өтініштер жіберілген тұлғалардың адалдығына қайта бағалау жүргізу және осы мән-жайлардың өтініштердің (ауызша да, жазбаша да) және жалпы дәлелдемелердің дұрыстығына ықтимал әсерін бағалау;
  - (c) Тиісті шаралар қабылдау, оның ішінде қорытындыда немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есепте тұжырымға ықтимал әсерді айқындау.

Есепті күннен кейінгі оқиғалар

- 61 Егер бұл тапсырма жағдайында маңызды болса, практик маман тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат үшін және есеп беру күнінен кейінгі оқиғалар туралы қорытынды немесе есеп беру үшін салдарын ескеріп, қорытынды немесе есеп беру күнінен кейін білген фактілерге жауап ретінде тиісті әрекеттерді қабылдауы тиіс. сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыны немесе есепті, егер олар осы қорытынды немесе есеп беру күніне белгілі болса, өзгертер еді. Есепті күннен кейінгі оқиғаларды қарау көлемі осы оқиғалардың тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа әсер ету мүмкіндігіне, сондай-ақ практик маманның қорытындысының тиісті сипатына байланысты болады. Бұл ретте практик маман сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп беру күнінен кейін тапсырма мәні туралы ақпаратқа қатысты қандай да бір процедураларды жүргізуге жауапты болмайды (А141-А142 тармақтарын қара).

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Басқа да ақпарат

62 Тапсырманың мәні туралы ақпаратты және сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыны немесе есепті қамтитын құжаттар өзге ақпаратты қамтыса, практик маман елеулі сәйкессіздіктерді анықтау мақсатында, егер олар бар болса, тапсырманың мәні туралы ақпаратпен не сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындымен немесе есеппен танысуға тиіс; егер басқа ақпаратпен танысу кезінде практик маман (А143 тармағын қара):

- (a) Басқа да ақпарат пен тапсырманың мәні туралы ақпарат не сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп арасындағы елеулі сәйкессіздікті анықтайды; немесе
- (b) Басқа да ақпараттағы фактілерді елеулі бұрмалау тапсырманың мәні туралы ақпаратқа не сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыға немесе есепке қатысты мәселелермен байланысты емес екеніне көз жеткізеді,

ол осы мәселелерді тиісті тараппен талқылап, тиісті шаралар қабылдауы тиіс.

Қолданылатын критерийлердің сипаттамасы

63 Практик маман тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат қолданылатын критерийлерді көрсететіндігін немесе тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат қолданылатын критерийлермен жеткілікті түрде сипатталатындығын бағалауы тиіс (А144 - А14 6 тармақтарын қара).

Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды қалыптастыру

64 Практик маман тапсырма аясында алынған дәлелдердің жеткіліктілігі мен тиісті сипатын бағалауы тиіс және жағдайға сәйкес көбірек дәлелдер алуға тырысуы тиіс. Практик маман тапсырманың бағаланатын тақырыбын сандық немесе сапалық бағалауды қолданыстағы критерийлерді қолдана отырып растайтынына немесе оған қайшы келетініне қарамастан, барлық тиісті дәлелдемелерді ескеруі тиіс. Егер практик маман бұдан әрі қажетті дәлелдерді ала алмаса, ол 65-тармақта қарастырылғандай, практик маманды шығарудың салдарын қарастыруы тиіс (А147-А153 тармақтарын қара).

65 Практик маман тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат елеулі бұрмаланулардан бос екендігі туралы қорытынды жасауы тиіс. Қорытындыны қалыптастыру кезінде практик маман алынған дәлелдемелердің жеткіліктілігі мен тиісті сипатына және түзетілмеген бұрмалаулардың маңыздылығын жеке-жеке немесе жиынтықта бағалауға қатысты практик маманның 64-тармақта қаралған тұжырымдарының мысалдарын назарға алуы тиіс (А3 және А54-А155-тармақтарды қара).

66 Егер практик маман жеткілікті тиісті дәлелдер ала алмаса, көлемнің шегі болады, ал практик маман ескертпемен қорытынды, теріс қорытынды жасауы тиіс немесе егер тапсырмадан бас тарту қолданыстағы заңдарға немесе ережелерге сәйкес рұқсат етілсе, тапсырмадан бас тартуы тиіс (А156 - А158 тармақтарын қара).

**АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН
ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша қорытынды немесе есеп дайындау

- 67 Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп жазбаша түрде дайындалуы және тапсырма тақырыбы туралы ақпаратқа қатысты практик маманның нақты тұжырымдалған тұжырымы болуы тиіс (A2, A159 - A161 тармақтарын қара).
- 68 Практик маманның қорытындысы практик маманның қорытындысына әсер етпейтін ақпараттан немесе түсіндірулерден, оның ішінде «Маңызды жағдайлар», «Жалпы мәліметтер» бөлімдері, тапсырманың жекелеген аспектілерінің нәтижелері, ұсынымдар немесе қорытындыға немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есепке енгізілген қосымша ақпарат сияқты ақпараттан нақты ажыратылуы тиіс. Пайдаланылған тұжырымдар «Маңызды жағдайлар», «Өзге де мәліметтер» бөлімдері, сондай-ақ тапсырманың жекелеген аспектілеріне қатысты практик маманның назарын аударған мәселелер, ұсынымдар немесе қосымша ақпарат назарды практик маманның тұжырымынан алшақтатпауы тиіс екенін нақты көрсетуі тиіс (A159-A161 тармақтарын қара).

Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша қорытындының немесе есептің мазмұны

- 69 Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп кем дегенде мынадай негізгі элементтерді қамтуы тиіс:
- (a) Қорытынды немесе есеп нақты қорытынды немесе тәуелсіз практик маман шығарған сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есеп екенін нақты көрсететін тақырып (A162-тармақты қара).
  - (b) Адресат (A163 тармағын қара);
  - (c) Практик маман алған сенімділік шарасын сәйкестендіру немесе сипаттау, тапсырманың тақырыбы туралы және егер мүмкін болса, тапсырманың бағаланатын пәні туралы ақпарат. Егер практик маманның тұжырымы тиісті тарап жасаған мәлімдемелер тұрғысынан қалыптасса, қорытындыда немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма есебінде келтірілген сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындымен немесе есеппен бірге жүретін мәлімдемелер немесе болжамды пайдаланушыға қолжетімді дереккөзге сілтеме (A164-тармақты қара);
  - (d) Қолданылатын критерийлерді айқындау (A165-тармақты қара);
  - (e) Егер орынды болса, қолданылатын критерийлерді пайдалана отырып, тапсырманың бағаланатын нысанасын сандық немесе сапалық бағалауға байланысты барлық маңызды ажыратылмайтын шектеулерді сипаттау (A166-тармақты қара);
  - (f) Егер қолданылатын критерийлер нақты мақсатқа қатысты әзірленсе, осы фактіге пайдаланушылардың назарын аударуға бағытталған мәлімдеме, демек, тапсырма нысанасы туралы ақпарат өзге мақсаттар үшін пайдаланылмауы мүмкін (A167 - A168-тармақтарды қара);
  - (g) Егер ол жауапты тараптан өзгеше болса, сандық немесе сапалық бағалауды жүргізетін жауапты тарапты сәйкестендіретін өтінішті, тұлғаны, олардың жауапкершілігін және практик маманның жауапкершілігін сипаттауды (A169-тармақты қара);

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН
ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- (h) Тапсырма осы стандартқа сәйкес орындалғаны туралы немесе тапсырма тақырыбы басқа СҚТХС-да қаралған кезде, тапсырма осы басқа СҚТХС-ға сәйкес орындалғаны туралы мәлімдеме (A170 - A171 тармақтарын қара);
- (i) Практик маманның аудиторлық ұйымы 1 СБХС немесе 1 СБХС белгілеген талаптардың қатындығынан кем болмайтын басқа да кәсіби талаптарды немесе заңдарда немесе нормативтік актіде белгіленген талаптарды қолданады деген мәлімдеме, егер практик маман кәсіби бухгалтер болмаса, мәлімдемеде қатаңдығы 1 СБХС талаптарынан кем емес кәсіби талаптар немесе заңда немесе нормативтік актіде белгіленген талаптар көрсетілуі тиіс (A172 тармағын қара);
- (j) Практик маман тәуелсіздік талабын және БХЭСК Кодексінің басқа да этикалық талаптарын, немесе заңмен немесе нормативтік актімен белгіленген басқа да кәсіби талаптарды немесе талаптарды, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға қатысты БХЭСК Кодексінің талаптарынан кем емес қатаң сақтайды деген мәлімдеме; егер практик маман кәсіби бухгалтер болмаса, онда ол өтініште сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға қатысты БХЭСК Кодексінің А және Б бөліктерінің талаптарынан кем емес, заңда немесе нормативтік актіде белгіленген басқа да кәсіби талаптар немесе талаптар көрсетілуге тиіс (A17 3-тармақты қара);
- (k) Практик маманды шығару үшін негіз болып табылатын орындалған жұмыстарға қысқаша ақпараттық шолу; шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындаған жағдайда практик маманның тұжырымын түсіну үшін орындалған процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін бағалау қажет. Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындаған жағдайда орындалған жұмыстың қысқаша шолуы:
  - (i) Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау кезінде жүзеге асырылатын процедуралар сипаты мен мерзімі бойынша ерекшеленеді, олар ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындағанға қарағанда аз көлемді болады;
  - (ii) Демек, шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау кезінде алынған сенімділік деңгейі ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау кезінде алынған сенімділік деңгейінен төмен (A6, A17 4 - A17 8 тармақтарын қара);
- (l) Практик маманның қорытындысы (A2, A17 9 - A18 1 тармақтарын қара):
  - (i) Қажет болған жағдайда, пайдаланушыларға қорытынды болжамда оны қарау тиіс мәтін туралы хабарлауы тиіс (A180 тармағын қара).
  - (ii) Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында қорытынды оң нысанда қалыптастырылуы тиіс (A179-тармақты қара).
  - (iii) Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманың нәтижелері бойынша практик маманның тұжырымы практик маманның назарын тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратта елеулі бұрмаланулар бар деп санай алатын сұрақ немесе сұрақтар тудырмағанын білдіретін нысанда көрсетіледі (A181-тармақты қара).
  - (iv) (ii) немесе (iii) тармақтарға сәйкес қорытынды тапсырманың мән-жайларын ескере отырып, тапсырманың бағаланатын нысанасына және қолданылатын критерийлерге қатысты тиісті тұжырымдамаларды қамтуы тиіс және мынадай терминдерде тұжырымдалуы тиіс (A182-тармақты қара):

**АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН
ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

- a. Тапсырманың бағаланатын пәні және қолданылатын критерийлер;
  - b. Тапсырма тақырыбы және қолданылатын өлшемдер туралы ақпарат;
  - c. Тиісті тарап жасаған мәлімдеме.
- (v) Практик маман өзгертілген қорытынды жасаған кезде, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша қорытынды немесе есеп болуы тиіс:
- a. Шығаруды өзгертуге әкелетін сұрақтардың сипаттамасы келтірілген бөлім;
  - b. Практик маманның модификацияланған қорытындысы бар бөлім (А183 тармағын қара);
- (m) Практик маманның қолы (А184-тармақты қара);
- (n) Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп беру күні. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп практик маманнан бұрын оның қорытындысы негізделетін дәлелдер алынғаннан, оның ішінде қажетті өкілеттіктерге ие тұлғалар тапсырманың мәні туралы ақпарат үшін жауапкершілікті өз мойнына алғандығын растағаны туралы дәлелдемелерден бұрын жасалмауы тиіс (А185-тармақты қара);
- (o) Практик маман жұмыс істейтін елде орналасқан жері.

Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыда немесе есепте практик маманның сарапшысына сілтеме

- 70 Егер практик маман практик маман сарапшысының жұмысына сенімділікті қамтамасыз ететін қорытындыда немесе тапсырма бойынша есепте сілтеме жасаса, қорытындының немесе есептің тұжырымдары практик маман сарапшысының қатысуы салдарынан қалыптасқан қорытынды үшін практик маманның жауапкершілігінің төмендеуіне жол бермеуі тиіс (А186 - 188 тармақтарды қара).

Заңда немесе нормативтік актілерде көзделген қорытынды немесе есеп

- 71 Егер практик маманнан заңға немесе нормативтік актіге орай сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша қорытындыда немесе есепте белгілі бір форматты немесе тұжырымдарды сақтау талап етілсе, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша қорытындыда немесе есепте ең аз дегенде 69-тармақта аталған барлық элементтер келтірілсе онда осы немесе өзге де СҚТХС-ға сілтемелер келтірілуі тиіс.

**АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН
ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

Өзгертілмеген және модификацияланған қорытындылар

72 Практик маман практик маман анықтаған кезде өзгертілмеген қорытынды жасауы тиіс:

- (a) Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында - тапсырма тақырыбы туралы ақпарат қолданылатын өлшемдерге сәйкес барлық маңызды қатынастарда дайындалғандығы;
- (b) Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында - жүргізілген процедуралар мен алынған дәлелдемелердің негізінде практик маманның назарын тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат қолданылатын өлшемдерге сәйкес барлық маңызды қатынастарда дайындалғанына күмән келтіруі мүмкін қандай да бір сұрақтар қоймауы.

73 Егер практик маман қажет деп санаса:

- (a) Ұсынылған сұрақтарға болжамды пайдаланушылардың назарын аудару немесе пайдаланушылардың тапсырма тақырыбы туралы ақпаратты түсінуі үшін негіз болып табылатын тапсырма нысанасы туралы ақпаратты ашу («Маңызды жағдайлар» бөлімі);
- (b) Тапсырманың нысанасы туралы ақпаратта ұсынылмаған немесе ашылмаған, бірақ практик маманның пайымына сәйкес пайдаланушылардың тапсырманы, сондай-ақ практик маманның жауапкершілігін түсінуі үшін маңызды болып табылатын мәселені назарға жеткізу («Өзге де мәліметтер» бөлімі),

бұған заңдармен немесе нормативтік актілермен тыйым салынбайды, практик маман бұл сұрақтарды қорытындыға немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есепке тиісті тақырып бойынша енгізуі тиіс, бұл практик маманның тұжырымы осы мәселенің салдарынан өзгертілмегенін нақты көрсетеді. «Маңызды жағдайлар» бөліміне қатысты мұндай тармақ тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратта ұсынылған немесе ашылған ақпаратқа ғана қатысты болуы тиіс.

74 Практик маман келесі жағдайларда модификацияланған қорытынды жасауы тиіс:

- (a) Практик маманның кәсіби пікіріне сәйкес көлемді шектеу орын алған кезде және осы шектеудің әсері елеулі болуы мүмкін (66-тармақты қара); мұндай жағдайларда практик маман ескертпемен қорытынды жасауы немесе қорытындыдан бас тартуы тиіс;
- (b) Егер практик маманның кәсіби шешімі бойынша тапсырма тақырыбы туралы ақпарат айтарлықтай бұрмаланған болса, мұндай жағдайларда практик маман ескертпемен немесе теріс қорытындымен қорытынды жасауы тиіс (A19 1-тармақты қара).

75 Практик маман практик маманның кәсіби пікіріне сәйкес, теріс қорытынды немесе тұжырымнан бас тарту қажет болатындай, мәселенің көрсетілген немесе мүмкін болатын әсері жан-жақты немесе маңызды емес болған кезде ескертумен қорытынды жасауы тиіс. Ескертпе бар қорытынды ескертпе жататын «Мән - жайлардың әсерін қоспағанда» деген бөлімді пайдалана отырып қалыптастырылады (A189-A190-тармақтарды қара).

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- 76 Егер практик маман көлемнің шектелуіне байланысты, сонымен қатар тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың айтарлықтай бұрмалануына әкелетін сұрақтардың болуына байланысты өзгертілген тұжырым жасаса, практик маман қорытындыға немесе тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың айтарлықтай бұрмалануына әкелетін көлемнің де, сұрақтың да нақты сипаттамасын қамтуы тиіс.
- 77 Тиісті тарап жасаған мәлімдемеде тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат айтарлықтай бұрмаланғаны көрсетіліп, тиісті түрде сипатталған кезде, практик маман:
- (a) Немесе тапсырманың бағаланған тақырыбы мен қолданылатын критерийлер туралы қорытынды немесе теріс қорытынды жасау,
  - (b) Немесе, егер тапсырманың шарттарында тұжырым тиісті тарап жасаған мәлімдеме тұрғысынан тұжырымдалатыны ерекше белгіленсе, өзгертілмеген қорытынды жасаңыз, бірақ сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындының немесе есептің «Маңызды жағдайлар» бөліміне тиісті тарап жасаған мәлімдемелерге сілтеме енгізіңіз, онда тақырып туралы ақпарат көрсетіледі және тиісті түрде сипатталады тапсырмалар айтарлықтай бұрмаланған (A192 қара).

Ақпараттық өзара іс-қимыл жөніндегі өзге де міндеттер

- 78 Практик маман тапсырманың шарттарына және тапсырманың басқа жағдайларына сәйкес оның назарын қандай-да бір фактіге аударғанын, ол туралы ақпарат жауапты тарапқа, сандық немесе сапалық бағалауды орындайтын тұлғаға, тапсырманы Тапсырыс берушіге, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға немесе басқа тұлғаларға жеткізілуі тиіс екенін шешеді (A193- A199 тармақты қара).

Құжаттама

- 79 Практик маман сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп беру мақсаттары үшін негізгі деректер келтірілген және нақты тапсырманы жүргізумен бұрын байланысы жоқ тәжірибесі бар практик маманның түсінуі үшін жеткілікті болатын тапсырма бойынша құжаттаманы алдын ала дайындауы тиіс (A200 – A204 тармағын қара):
- (a) Тиісті СҚТХС талаптарын сақтау үшін орындалған процедуралардың сипаты, мерзімі және көлемі, сондай-ақ қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптар;
  - (b) Орындалған процедуралардың нәтижелері және алынған дәлелдемелер;
  - (c) Тапсырма барысында туындаған маңызды сұрақтар, олар бойынша жасалған тұжырымдар және осы тұжырымдарды қалыптастыруда қолданылатын маңызды кәсіби пікірлер.
- 80 Егер практик маман маңызды мәселе бойынша оның қорытынды қорытындысына сәйкес келмейтін ақпаратты анықтаса, практик маман бұл сәйкессіздікті қалай шешкенін құжаттауы тиіс.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- 81 Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп беру күнінен кейін практик маман тапсырма бойынша файлға тапсырма бойынша құжаттаманы жинап, тапсырма бойынша түпкілікті файлды қалыптастырудың әкімшілік процедураларын уақтылы аяқтауы тиіс (А205 – А206 тармақтарын қара).
- 82 Тапсырма бойынша файлды түпкілікті қалыптастыру аяқталғаннан кейін практик маманға оны сақтау мерзімі аяқталғанға дейін қандай да бір құжаттаманы алып тастауға немесе тастауға тыйым салынады (А207-тармағын қара).
- 83 Егер практик маман тапсырма бойынша қолда бар құжаттаманы түзетуді немесе тапсырма бойынша файлды түпкілікті қалыптастыру аяқталғаннан кейін тапсырма бойынша жаңа құжаттаманы қосуды қажет деп тапса, ол түзетулердің немесе толықтырулардың сипатына назар аудармай, құжатты түрде көрсетуі тиіс:
- (a) Түзетулер немесе толықтырулар енгізілген нақты себептер;
  - (b) Олар қашан және кіммен енгізілді және тексерілді.

* * *

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

Кіріспе (6-тармақты қара)

- A1. Кеңес беру тапсырмасын орындау барысында практик маман техникалық дағдыларды, теориялық білімді, бақылау нәтижелерін, практикалық тәжірибені және кеңес беру процесінің ерекшеліктерін біледі. Кеңес беру тапсырмалары әдетте мақсат қоюға, фактілерді табуға, проблемаларды немесе мүмкіндіктерді анықтауға, баламаларды бағалауға, ұсыныстарды дайындауға байланысты әрекеттердің жиынтығы болып табылатын талдамалық процесті білдіреді; бұл процесс іс-қимыл жоспарын, нәтижелер туралы хабардар етуді, кейде іске асыруды және бақылауды қамтиды. Егер олар дайындалған болса, есептер әдетте баяндау түрінде жасалады (немесе «егжей-тегжейлі түрде»). Жұмыс, әдетте, тек клиент үшін және оның мүддесі үшін жасалады. Жұмыстың сипаты мен көлемі практик маман мен клиент арасындағы келісіммен анықталады. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманың анықтамасына сәйкес келетін кез келген қызмет кеңес беру тапсырмасы емес, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма болып табылады.

Мақсаттары

Бірнеше аспектілерді қамтитын тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа қатысты тапсырмалар (10, 65, 69 (1) тармақтарды қара)

- A2. Егер тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат бірнеше аспектілерді қамтыса, әр аспект бойынша жеке тұжырымдар берілуі мүмкін. Бұл жағдайда тапсырманың тақырыбы туралы жалпы ақпарат шеңберіндегі жеке тұжырымдар бойынша сенімділік деңгейі бірдей болуы қажет емес. Керісінше, әр тұжырым ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаға немесе шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаға қатысты қалыптасады. Қорытындыда немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есепте қамтылған қорытындыда осы стандартқа сілтемелер әр түрлі тұжырымдар келтірілген кезде жасалған әрбір қорытындыға қатысты қажет.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Анықтамалар

Шектеулі және ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша процедуралардың сипаты, мерзімі және көлемі (12(a)(i) тармағын қара)

А3. Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма аясында алынған сенімділік деңгейі ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайына қарағанда төмен болғандықтан, шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма аясында практик маман орындайтын процедуралар сипаты мен жолдарында әр түрлі болады, сонымен қатар ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындағанға қарағанда көлемі аз болады. Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар мен шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар арасындағы негізгі айырмашылық:

- (a) Тапсырманың жағдайына байланысты, дәлелдемелер алу көзі ретінде процедуралардың сипатына қаншалықты көңіл бөлінетіні әр түрлі болуы мүмкін. Мысалы, практик маман шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін нақты тапсырма жағдайында ұйым қызметкерлеріне жіберілген сұрау салуларға және талдамалық процедураларға салыстырмалы түрде көп көңіл бөлуге және егер бар болса, ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалармен салыстырғанда сыртқы көздерден бақылау құралдарын тексеруге және дәлелдерді алуға аз көңіл бөлуге болады деп санайды.
- (b) Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма болған жағдайда, практик маман:
  - зерттеу үшін аз объектілерді таңдаңыз;
  - процедуралардың аз мөлшерін орындаңыз (мысалы, мұндай жағдайларда тек талдамалық процедураларды орындаңыз), ал ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында талдамалық және басқа процедуралар жүзеге асырылады.
- (c) Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар жағдайында талдамалық процедуралар маңызды бұрмалануларды дәл анықтайтын күтілетін көрсеткіштерді есептеуді қоса алғанда, тапсырмаға тән тәуекелге жауап ретінде жүзеге асырылады. Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында талдамалық процедуралар орынды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау кезінде күтілетін дәлдік деңгейімен бұрмалануларды анықтау үшін емес, трендтердің, тәуелділіктер мен арақатынастардың бағытына қатысты күтулерді растау мақсатында әзірленуі мүмкін.
- (d) Сонымен қатар, елеулі ауытқулар, қатынастар немесе айырмашылықтар анықталған кезде, шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар жағдайында тиісті дәлелдер сұрау жіберу және тапсырманың мән-жайлары туралы білім аясында алынған жауаптарды қарау арқылы алынуы мүмкін.
- (e) Сондай-ақ, шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында талдамалық процедуралар қарастырылған кезде, практик маман, мысалы, агрегацияның жоғары деңгейінің деректерін, атап айтқанда ай сайынғы емес, тоқсан сайынғы деректерді қолдана алады немесе олардың сенімділігін тестілеу мақсатында кіші топтарға бөлінбеген деректерді қолдана алады. ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Сенімділіктің маңызды деңгейі (12(a)(i) (b), 471 тармақтарын қара)

- A4. Практик маман алуға үміттенетін сенімділік деңгейі әрдайым сандық көрсеткіштермен өлшенбейді және оның маңызды ма, жоқ па, ол тапсырманың нақты жағдайларында анықтаған практик маманның кәсіби шешімінің тақырыбын құрайды. Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында практик маман ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалармен салыстырғанда шектеулі процедураларды жүргізеді, бірақ соған қарамастан сенімділіктің маңызды деңгейін алуды жоспарлайды. Маңызды деп санау үшін практик маман алған сенімділік деңгейі мақсатты пайдаланушылардың тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа деген сенімін шамалы деңгейге дейін арттыруға ықпал етуі тиіс (сонымен қатар A16 - A18 тармақтарын қара).
- A5. Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың бүкіл ауқымы үшін «маңызды сенімділік» ұғымы болжалды пайдаланушылардың тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа деген сенімін арттыруға бағытталған сенімділіктің сәл жоғары деңгейінен өзгеруі мүмкін, және мұндай сенімділік дәрежесі шамалы деп аталмайды, ақылға қонымды деңгейден сәл төмен. Белгілі бір тапсырмаға қатысты «мағыналы сенімділік» ұғымы тапсырманың мән-жайларына, оның ішінде барлық болжамды пайдаланушылардың ақпараттық қажеттіліктеріне, критерийлеріне және бағаланатын тапсырма тақырыбына байланысты болатын ауқымдағы пайымдауды білдіреді.
- A6. Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында практик маман алатын сенімділік деңгейі әртүрлі болғандықтан, практик маманның қорытындысы немесе есебі жүзеге асырылған процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін бағалау практик маманның тұжырымын түсіну үшін жеткілікті екенін растайтын жүргізілген процедуралардың қысқаша шолуын қамтиды (69(k) және A174 - A178-тармақтарды қара).
- A7. Белгілі бір тапсырмада нені маңызды деп тану тиістігін анықтауда маңызды болуы мүмкін кейбір факторлар, мысалы:
- Тапсырманың бағаланатын пәнінің сипаттамалары мен критерийлері, сондай-ақ тапсырманың тақырыбына сәйкес келетін нақты СҚТХС-ның бар-жоғы;
  - Тапсырма тапсырыс берушісінен тапсырманы тапсырыс беруші практик маманнан алуды күтетін сенімділік сипатына қатысты нұсқаулар немесе басқа нұсқаулар. Мысалы, тапсырманың шарттары тапсырманың тапсырыс берушісі қажет деп санайтын нақты процедураларды немесе тапсырманың тапсырыс берушісі практик маманның арнайы өткізгісі келетін тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың нақты аспектілерін қарастыруы мүмкін. Дегенмен, практик маман жеткілікті дәлелдер алу үшін басқа процедуралар қажет деп санайды;
  - Жалпы қабылданған тәжірибе, егер мұндай жағдай орын алса, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға қатысты, тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың нақты түрлері бойынша не тапсырманың тақырыбы туралы ұқсас немесе байланысты ақпарат;
  - Тұлғалар тобы ретінде болжамды пайдаланушылардың ақпараттық қажеттіліктері. Әдетте, тапсырма тақырыбы туралы ақпарат айтарлықтай бұрмаланған кезде, тиісті емес қорытынды алудан күтілетін пайдаланушылар үшін неғұрлым көп салдар күтілсе, олар үшін маңызды болу үшін үлкен сенім

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

қажет болады. Кейбір жағдайларда, болжалды пайдаланушылардың дұрыс емес қорытынды алу салдары соншалықты маңызды болуы мүмкін, сондықтан практик маман белгілі бір жағдайларда маңызды болатын сенімділік деңгейін алу үшін ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындауды талап етеді;

- Болжалды пайдаланушылардың практик маман қысқа мерзімде төмен бағамен шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды жасайды деп күтеді.

Растау тапсырмаларының мысалдары(12(a)(ii)а тармағын қара)

А8. Осы СҚТХС-ға сәйкес орындалуы мүмкін тапсырмалардың мысалдары:

- (a) Орнықтылық - Орнықтылық жөніндегі тапсырма ұйым қызметінің орнықтылығы жөніндегі басшылық немесе басшылық сарапшысы (сандық немесе сапалық бағалау жүргізетін тұлға) дайындаған есеп негізінде сенімділікті алуды көздейді;
- (b) Заңдардың немесе нормативтік актілердің белгіленген талаптарын сақтау - Заңдардың немесе нормативтік актілердің талаптарын сақтау жөніндегі тапсырма заңдарды немесе нормативтік актілерді сақтауға қатысты үшінші тараптың (сандық немесе сапалық бағалауды жүргізетін тұлғаның) бекітілуіне қатысты сенімділік алуды көздейді;
- (c) Ақшалай мәндегі құн - Ақшалай мәндегі құнды айқындайтын тапсырма үшінші тараптың (сандық немесе сапалық бағалауды жүргізетін тұлғаның) ақшалай мәндегі құнды сандық немесе сапалық бағалауға қатысты сенімділік алуын болжайды.

Сенімділікті қамтамасыз ететін іскерліктер мен дағдылар(12 (b) тармағын қара)

А9. Сенімділікті қамтамасыз ететін дағдылар:

- Кәсіби скептицизм мен кәсіби пайымдауды қолдану;
- Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларды жоспарлау және орындау, соның ішінде дәлелдемелерді алу және бағалау;
- Ақпараттық жүйелерді, ішкі бақылау жүйесінің рөлі мен шектеулерін түсіну;
- Процедуралардың сипатына, мерзімдері мен көлеміне қатысты тапсырмаға тән маңыздылық пен тәуекел ұғымдарын есепке алу;
- Тапсырмаға қатысты процедураны тиісті түрде орындау (бұл сұрау салуларды, инспекциялауды, қайта есептеуді, қайта қолдануды, байқауды, растауды және талдамалық процедураларды қамтуы мүмкін);
- Жүйелі құжаттау тәжірибесі және сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп жасау дағдылары.

Критерийлер (12(c) тармағын, қосымшаны қара)

А10. Тапсырманың бағаланатын тақырыбын жеткілікті дәйекті бағалау немесе өлшеу үшін кәсіби пайымдау тұрғысынан қолайлы критерийлерді қолдану қажет. Қолайлы критерийлерді белгілейтін эталондық жүйе болмаса, кез-келген тұжырым әртүрлі түсіндірулер мен түсінбеушіліктерге ұшырайды. Критерийлердің жарамдылығы мәтінге байланысты, яғни тапсырманың мән-жайлары тұрғысынан анықталады. Тіпті бір бағаланатын тапсырма тақырыбы үшін әртүрлі критерийлер болуы мүмкін,

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

бұл оны өлшеуге немесе бағалауға әртүрлі тәсілдерді қолдануға себеп болуы мүмкін. Мысалы, сандық немесе сапалық бағалауды жүргізетін тұлға тапсырманың бағаланатын пәні ретінде клиенттердің қанағаттану дәрежесінің критерийлерінің бірі ретінде олардың пайдасына шешілген клиенттердің шағымдарының санын таңдай алады; сандық немесе сапалық бағалауды жүргізетін басқа тұлға критерий ретінде бірінші сатып алған сәттен бастап үш ай ішінде қайта сатып алу санын таңдай алады. Критерийлердің жарамдылығына сенімділік деңгейі әсер етпейді, яғни егер критерийлер ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма үшін жарамсыз болса, олар шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма үшін де жарамсыз және керісінше. Жарамды критерийлерге, қажет болған жағдайда, ұсыну критерийлері мен ашу критерийлері кіреді.

Тапсырмаға тән тәуекел (12 (f) тармағын қара)

A11. Тапсырмаға тән тәуекел практик маманның іскерлік тәуекелдерін қамтымайды, мысалы, сот ісін жүргізу, баспасөздегі жағымсыз жарияланымдар немесе тапсырманың тақырыбы туралы нақты ақпаратқа байланысты туындайтын басқа оқиғалар салдарынан болатын шығындар қаупі.

A12. Жалпы алғанда, тапсырмаға тән қауіпті келесі компоненттер ұсынуы мүмкін, дегенмен бұл компоненттердің барлығы бірдей сенімді бола бермейді немесе барлық тапсырмалар үшін маңызды бола бермейді:

(a) Практик маман тікелей әсер етпейтін тәуекелдер, соның ішінде өз кезегінде:

- (i) Тапсырманың мәні туралы ақпараттың тиісті Тарап немесе тиісті тараптар қолданатын кез келген байланысты бақылау құралдарын зерделегенге дейін елеулі бұрмалануға ұшырауы (ажырамас тәуекел);
- (ii) Тапсырма нысанасы туралы ақпараттың елеулі бұрмалануын тиісті тараптың немесе тиісті тараптардың ішкі бақылау жүйесі уақтылы болдырмайтын немесе анықтайтын және түзетпейтін тәуекел (бақылау құралдарының тәуекелі);

(b) Практик маманның өзі тапсырманы орындауға тікелей әсер ету қаупі, яғни практик маман жүргізген процедуралар айтарлықтай бұрмалануды анықтауға әкелмейді (анықталмау қаупі).

A13. Осы құрамдас бөліктердің әрқайсысының тапсырмаға қатысты дәрежесі тапсырманың жағдайына байланысты, атап айтқанда:

- Бағаланатын тапсырма пәнінің сипаты және тапсырма тақырыбы туралы ақпарат. Мәселен, мысалы, егер тапсырманың бағаланатын мәні бақылау құралдарының тиімділігі немесе физикалық жағдайы туралы ақпаратқа емес, ұйымның қызметі туралы ақпаратты дайындауға қатысты болса, бақылау құралдарының тәуекел тұжырымдамасы пайдалы болуы мүмкін;
- Сонымен қатар, ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма немесе шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма орындалады. Мысалы, шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларды орындау кезінде практик маман бақылау құралдарын тексеруден басқа тәсілдермен дәлелдемелер алуға шешім қабылдауы мүмкін, бұл жағдайда бақылау қаупін қарастыру тапсырманың тақырыбы туралы бірдей ақпарат бойынша ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға қарағанда аз болуы мүмкін.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Тәуекелдерді талдау дәл өлшенетін саладан гөрі кәсіби пайымдау мәселесі болып табылады.

A14. Тапсырмаға тән тәуекелді нөлге дейін төмендету өте сирек жағдайларда мүмкін немесе айтарлықтай шығындарды талап етуі мүмкін, сондықтан ақылға «қонымды сенімділік» абсолютті сенімділіктен аз, мысалы:

- Іріктеп тестілеуді қолдану;
- Ішкі бақылау жүйесіне тән ажыратылмайтын шектеулер;
- Практик маманға қол жетімді дәлелдердің көпшілігі сөзсіз емес, сенімді болып табылады;
- Дәлелдемелерді жинау мен бағалау және осындай дәлелдемелер негізінде тұжырымдар қалыптастыру кезінде кәсіби пайымдауды пайдалану;
- Кейбір жағдайларда критерийлерді қолдана отырып өлшеу немесе бағалау кезінде бағаланатын тапсырманың сипаттамасы.

Тапсырмаға тапсырыс беруші (12(g) тармақты, қосымшаны қара)

A15. Тапсырмаға тапсырыс беруші әртүрлі жағдайларда басшылық немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар, жауапты Тараптар, Мемлекеттік органдардың өкілдері, болжамды пайдаланушы, сандық немесе сапалық бағалау жүргізетін тұлға немесе басқа үшінші тұлғалар болуы мүмкін).

Болжамды пайдаланушылар (12(m) тармақты, қосымшаны қара)

A16. Кейбір жағдайларда болжамды пайдаланушылар санына сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп адресаттарынан басқа тұлғалар кіруі мүмкін. Практик маман сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындымен немесе есебімен танысатын барлық тұлғаларды анықтай алмауы мүмкін, әсіресе қорытындыға немесе есепке қол жеткізе алатын тұлғалар тобы өте кең болса. Мұндай жағдайларда, әсіресе елеуетті пайдаланушылардың бағаланатын тапсырма тақырыбының әртүрлі аспектілері туралы ақпарат алуға мүдделі болу мүмкіндігі болса, болжамды пайдаланушылар ауқымы ортақ және елеулі мүдделері бар негізгі мүдделі тараптармен шектелуі мүмкін. Болжалды пайдаланушыларды әртүрлі тәсілдермен анықтауға болады, мысалы, практик маман мен тапсырманың жауапты тарабы немесе тапсырыс берушісі арасындағы келісім бойынша немесе заң немесе ережелер негізінде.

A17. Болжамды пайдаланушылар немесе олардың өкілдері практик маманмен және жауапты тараппен немесе тапсырмаға тапсырыс берушімен (егер ол жауапты тарап болып табылмаса) бірге тапсырмаға қойылатын талаптарды айқындауға тікелей қатыса алады. Бұл ретте өзге тұлғалардың қатысуына қарамастан және келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырмадан айырмашылығы (бұл қорытындыны емес, атап айтқанда тапсырманың тапсырыс берушісімен және кез келген тиісті үшінші тараптармен келісілген орындау нәтижелері бойынша анықталған фактілер туралы есепті дайындауды білдіреді):

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- (a) Практик маман процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін анықтауға жауап береді;
- (b) Практик маман, егер оның назарын жоспарланған процедураларды анықталғаннан айтарлықтай ерекшеленетін ақпарат аударса, қосымша процедураларды жүргізуі қажет болуы мүмкін (A11 6 - A11 8 тармақтарын қара).

A18. Кейбір жағдайларда болжамды пайдаланушылар (мысалы, банктер және реттеуші органдар) тиісті тарапты немесе тиісті тараптарды нақты мақсатты ескере отырып, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма өткізуді талап етеді. Тапсырмалар барысында нақты мақсат үшін белгіленген критерийлер пайдаланылған кезде сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп 69(f) - тармаққа сәйкес оқырмандардың назарын көрсетілген мән-жайға аударатын өтінішті қамтиды. Сонымен қатар, практик маман оның қорытындысы немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма туралы есеп тек нақты пайдаланушыларға арналғанын көрсетуді орынды деп санауы мүмкін. Тапсырманың жағдайына байланысты бұған сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыны немесе есепті таратуға немесе пайдалануға шектеу арқылы қол жеткізуге болады (A167 - A168 тармақтарын қара).

Тапсырма тақырыбы туралы ақпарат(12 (x) тармақты, қосымшаны қара)

A19. Кейбір жағдайларда тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат критерийлерге байланысты процестің немесе орындалудың немесе сәйкестіктің кез-келген аспектісін бағалайтын мәлімдеме болуы мүмкін. «ABC» ұйымының ішкі бақылау жүйесі кезең ішінде XYZ критерийлері бойынша тиімді жұмыс істейді...» немесе «ABC» ұйымының корпоративтік басқару құрылымы кезең ішінде XYZ өлшемдерімен расталған...».

Тиісті тарап (13-тармағын қара)

A20. Жауапты тарап, сандық немесе сапалық бағалау жүргізетін тұлға және тапсырыс беруші орындайтын функциялар әртүрлі болуы мүмкін (A37-тармағын қара). Корпоративтік басқару жүйелері юрисдикцияға және ұйымның өзіне байланысты өзгеріп отырады, мәдени және құқықтық мәтіндегі айырмашылықтарды, сондай-ақ ұйымның меншік мөлшері мен формасына байланысты ерекшеліктерді көрсетеді. Мұндай айырмашылықтар СҚТХС аясында барлық тапсырмалар үшін және барлық жағдайларда практик маман сұрау жіберуі тиіс және өтініштерді алуды күтуі тиіс немесе ақпараттық өзара іс-қимыл басқа жолмен жүзеге асырылуы тиіс бір тұлғаны анықтау мүмкін еместігіне әкеледі. Кейбір жағдайларда, мысалы, тиісті тарап заңды тұлғаның бір бөлігін ғана ұсынған кезде, тиісті өкілеттіктері бар және тиісті басқарушы персонал немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар арасында бар сұрақтарға жауап бере алатын тұлғаны анықтау үшін кәсіби пікір білдіру қажет.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

СҚТХС сәйкес сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау

Тапсырмаға сәйкес стандарттардың қолданылуы (1, 5, 15-тармағын қара)

A21. Осы СҚТХС сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға³ (өткен кезеңдердегі қаржылық ақпараттың аудитін немесе шолып тексеруін қоспағанда), оның ішінде нақты СҚТХС-ның тапсырма мәніне қолданылатын тапсырмаларға қолданылатын талаптарды қамтиды. Кейбір жағдайларда тапсырманың нақты тақырыбын реттейтін СҚТХС сенімділікті қамтамасыз ететін басқа тапсырмаларға да қолданылады. Тапсырманың нақты тақырыбын реттейтін СҚТХС нақты СҚТХС-мен реттелетін тапсырманың тақырыбы тапсырмада болған кезде сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларға қолданылады және мән-жайлар осы қолданыстағы СҚТХС-ны пайдалануды көздейді.

A22. ХАС және ШТХС тиісінше өткен кезеңдердің қаржылық ақпаратын аудит және шолып тексеру жүргізу үшін көзделген және сенімділікті қамтамасыз ететін басқа тапсырмаларға қолданылмайды. Дегенмен, олар практик мамандарға осы стандартқа сәйкес сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау процесіне қатысты нұсқаулар бере алады.

Осы СҚТХС мәтіні (12, 16-тармақтарды қара)

A23. СҚТХС, осы стандарттарды орындау кезінде практик маман қол жеткізуге тиісті мақсаттарды, сондай-ақ қойылған мақсаттарға жету үшін әзірленген талаптарды белгілейді. Бұған қосымша, олар әр СҚТХС-ны, сондай-ақ анықтамаларды дұрыс түсіну үшін тиісті мәтінді қамтамасыз ететін қолдану жөніндегі нұсқаулық және басқа түсіндірме материалдар түріндегі ілеспе нұсқауларды қамтиды.

A24. Кез келген СҚТХС-ның мақсаттары СҚТХС талаптары белгіленген мәтінді қамтамасыз ету болып табылады:

- (a) Нақты не істеу тиістігін түсіну;
- (b) Осы мақсатқа жету үшін қосымша шаралар қабылдау туралы шешім қабылдау.

Демек, практик маманның СҚТХС талаптарын дұрыс қолдануы практик маманның өз мақсаттарына жетуі үшін жеткілікті негіз береді деп күтілуде. Алайда, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың мән-жайлары әртүрлі жағдайларда елеулі өзгерістерге ұшырайтындықтан және СҚТХС-да барлық осындай мән-жайларды көздеу мүмкін болмағандықтан, практик маман СҚТХС талаптарын орындау және практик маманның мақсаттарына қол жеткізу үшін қажетті процедураларды белгілеуге жауап береді. Нақты тапсырманың мән-жайларына байланысты практик маманнан СҚТХС-да сипатталған мақсаттарға қол жеткізу үшін СҚТХС-да көзделгендерден басқа қосымша процедураларды орындауды талап ететін жекелеген сұрақтар туындауы мүмкін.

<3> 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларды орындау кезінде ақылға қонымды және шектеулі сенімділікті алу үшін талаптарды, қолдану жөніндегі нұсқаулықты және өзге де түсіндірме материалдарды қамтиды. Осы СҚТХС тапсырманың мән-жайларымен талап етілетін қажетті өзгерістер мен толықтыруларды ескере отырып, ақылға қонымды және шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тікелей бағалау жөніндегі тапсырмаларға да қолданылуы мүмкін.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

A25. СҚТХС талаптары «тиіс» етістігін қолдана отырып жазылған.

A26. Бұл қажет болған жерде қолдану жөніндегі ұсынымдарда және өзге де түсіндірме материалдарда тиісті талаптардың одан әрі түсіндірмелері келтіріледі және оларды орындау жөнінде ұсынымдар беріледі. Атап айтқанда, олар мыналарды қамтуы мүмкін:

- (a) Қандай да бір талаптың мәнін және оның қолданылу саласын нақтылайтын неғұрлым егжей-тегжейлі нұсқаулар;
- (b) Осы нақты жағдайларда орынды болуы мүмкін процедуралардың мысалдары.

Бұл қолдану бойынша ұсыныстар өздігінен талап етілмегеніне қарамастан, олар стандарттың тиісті талаптарын дұрыс қолдану үшін маңызды. Қолдану жөніндегі осы ұсынымдар және өзге де түсіндірме материалдар сол немесе басқа да СҚТХС қаралатын мәселелер бойынша бастапқы ақпаратты да қамтуы мүмкін. Бұл орынды болған кезде, қолдану жөніндегі материалдарға және өзге де түсіндірме материалдарға мемлекеттік сектордың аудиторлық ұйымдарының немесе шағын аудиторлық ұйымдардың ерекшелігіне қатысты қосымша пікірлер енгізіледі. Бұл қосымша ойлар СҚТХС-ның тиісті талаптарын дұрыс қолдануға көмектеседі. Дегенмен, олар кез-келген СҚТХС-да қамтылған талаптарды қолдану және сақтау бойынша практик мамандардың міндеттерін шектемейді және тарылтпайды.

A27. Олар СҚТХС қолдану мен түсіндірудің бірлігіне ықпал етуге арналған, бірақ заңдарда, ережелерде немесе басқа мақсаттар үшін басқа көздерде белгіленуі мүмкін анықтамаларды ауыстыру мақсатын көздемейді.

A28. Қосымшалар қолдану жөніндегі ұсынымдардың және өзге де түсіндірме материалдардың бір бөлігін құрайды. Қосымшаның мақсаты және оны пайдаланудың болжамды тәртібі тиісті СҚТХС-дың мәтінінде немесе қосымшаның өзінің тақырып және кіріспе бөлігінде түсіндіріледі.

Маңызды талаптарды сақтау (17-тармақты қара)

A29. Кейбір процедуралар тек ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар үшін берілсе де, олар шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар үшін қолданылуы мүмкін.

Этикалық талаптар (3(a), 20, 22 (a) тармақтарын қара)

A30. БХЭСК Кодексында мынадай міндетті негізгі қағидаттар белгіленген:

- (a) Адалдық;
- (b) Объективтілік;
- (c) Кәсіби құзыреттілік және тиісті мұқияттылық;
- (d) Құпиялылық;
- (e) Кәсіби мінез-құлық.

**АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН
ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

А31. Сонымен қатар БХЭСК Кодексі кәсіби бухгалтерлер үшін тұжырымдамалық негізді қамтамасыз етеді:

- (a) Негізгі принциптерді сақтамау қаупін анықтау; қауіптер келесі категориялардың біріне немесе бірнешеуіне түседі:
  - (i) Жеке қызығушылық;
  - (ii) Өзін-өзі бақылау;
  - (iii) Қолдаушылық;
  - (iv) Жақын танысу;
  - (v) Қорқыту;
- (b) Анықталған қауіптердің маңыздылығын бағалау;
- (c) Қауіптерді қолайлы деңгейге дейін жою немесе азайту үшін қажет болған кезде сақтық шараларын қолдану. Сақтық шаралары кәсіби бухгалтер ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тарап, сол кезде кәсіби бухгалтерге белгілі барлық нақты фактілер мен жағдайларға сүйене отырып, негізгі принциптердің сақталуына сәйкес келетін деңгейде емес екенін анықтаған кезде қажет.

А32. БХЭСК Кодексі әртүрлі тақырыптар бойынша талаптар мен қолданбалы материалдарды белгілейді, оның ішінде:

- Кәсіби тағайындау;
- Мүдделер қақтығысы;
- Екінші пікір;
- Қаламақылар және басқа да сыйақылар;
- Кәсіби қызметтер маркетингі;
- Сыйлықтар мен назар аудару белгілері;
- Клиенттің активтерін сақтауға қабылдау;
- Объективтілік;
- Тәуелсіздік.

А33. БХЭСК Кодексі тәуелсіздікті ойлаудың тәуелсіздігі және мінез-құлықтың тәуелсіздігі ретінде анықтайды. Тәуелсіздік бұл тұжырымның беделін түсіретін кез келген факторлардың әсерінсіз сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды жасауға мүмкіндік береді. Тәуелсіздік адал болуға, объективті болуға және кәсіби скептицизмге қабілеттілікті арттырады. БХЭСК Кодексінде тәуелсіздікке қатысты қаралған мәселелер мыналарды қамтиды:

- Қаржылық қызығушылық;
- Несиелер мен кепілдіктер;
- Іскерлік қатынастар;
- Туыстық және жеке қарым-қатынас;
- Сенімді қамтамасыз ететін тапсырманың тапсырыс беруші клиентімен еңбек қатынастары;
- Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманың тапсырыс берушісі болып табылатын ұйымға қатынасы;
- Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманың директоры немесе тапсырыс берушінің лауазымды тұлғасы ретіндегі еңбек қатынастары;

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманың тапсырыс берушісінің аға персоналымен ұзақ уақыт байланысы;
- Тапсырманы тапсырыс берушіге сенімділікті қамтамасыз етпейтін қызметтер көрсету;
- Сыйақы (салыстырмалы мөлшер, кейінге қалдырылған төлем және шартты сыйақы);
- Сыйлықтар мен назар аудару белгілері;
- Нақты немесе күтілетін сот талқылаулары.

A34. Заңда немесе нормативтік актілерде белгіленген кәсіби талаптар немесе талаптар, егер олар А30-А33-тармақтарда көрсетілген барлық мәселелерді қозғаса және осындай тапсырмаларға қатысты БХЭСК Кодексінің ережелері сияқты талап қойса БХЭСК Кодексінде жазылған талаптардың мақсаттарына қол жеткізетін міндеттемелерді жүктейді.

Қабылдау және жалғастыру

Тапсырманы қабылдаудың міндетті шарттары (24 тармағын қара)

A35. Мемлекеттік сектордың ұйымдарында сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы қабылдаудың кейбір міндетті шарттары бар, мысалы:

- (a) Мемлекеттік сектордың аудиторлық ұйымдарының және мемлекеттік заңды тұлғалардың сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға қатысты функциялары мен міндеттері, болжанғандай, тиісті болып табылады, өйткені олар тұтастай заңмен белгіленген;
- (b) Мемлекеттік сектордағы аудиторлық ұйымдардың тапсырманы орындау үшін ақпаратқа қол жеткізу құқығы әдетте заңмен белгіленеді;
- (c) Практик маманның ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма үшін немесе шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма үшін көзделген нысандағы тұжырымы жазбаша есепке енгізілуі тиіс;
- (d) Әдетте ұтымды мақсат бар, өйткені тапсырма заңмен белгіленген.

A36. Егер қолданылатын критерийлер тапсырманың барлық бағаланатын пәні үшін қол жетімсіз болса, бірақ практик маман оған қатысты немесе осы критерийлер жарамды болып табылатын тапсырманың бағаланатын пәнінің бір немесе одан да көп аспектілерін анықтай алса, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма тапсырманың бағаланатын пәнінің осы аспектісінің өзі дұрыс екенін ескере отырып, орындалуы мүмкін деп танылуы мүмкін. Бұл жағдайда сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыда немесе есепте оның тапсырманың барлық бағаланатын тақырыбына жатпайтынын түсіндіру талап етілуі мүмкін.

Функциялары мен міндеттері (12(m), 12(n), 12(r), 12(v), 13, 24 (A) тармақтарды, қосымшаны қара)

A37. Сенімділікті қамтамасыз ететін кез келген тапсырмаға кемінде үш тәуелсіз тарап - практик маман, жауапты тарап және болжамды пайдаланушылар қатысады. Көптеген растау тапсырмаларында жауапты тарап сандық немесе сапалық бағалауды орындайтын тұлға және тапсырмаға тапсырыс беруші бола алады. Сенімділікті

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

қамтамасыз ететін тапсырмаға қатысты тараптардың әрқайсысының функцияларын қарастыратын қосымшаны қара.

- A38. Тапсырманың бағаланатын тақырыбына қатысты жауапкершілікке қатысты тиісті қатынастардың бар екендігі туралы дәлелдер жауапты тарап берген растау арқылы алынуы мүмкін. Мұндай растау практик маман мен жауапты тараптың жауапкершілігін жалпы түсінудің негізі болып табылады. Жазбаша түрде растау жауапты тараптың өз жауапкершілігін түсінуін құжаттық рәсімдеудің неғұрлым қолайлы нысаны болып табылады. Жауапкершілікті жазбаша растау болмаған жағдайда, егер, мысалы, жауапкершілік заңмен немесе келісім-шартпен басқаша анықталса, практик маман үшін тапсырманы қабылдауға болады. Қалған жағдайларда жағдайға байланысты тапсырмадан бас тарту немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша қорытындыда немесе есепте осы мән-жайды ашу қажет болуы мүмкін.
- A39. Сандық немесе сапалық бағалауды жүргізетін тұлға тапсырманың тақырыбы туралы жеткілікті негізделген ақпараттың болуына жауап береді. Жеткілікті негізділік тапсырманың бағаланатын тақырыбының сипатына және тапсырманың басқа жағдайларына байланысты. Кейбір жағдайларда сандық немесе сапалық бағалауды жүргізетін тұлғаға маңызды бұрмалаулардан босатылған тапсырма тақырыбы туралы ақпараттың жеткілікті негізділігін қамтамасыз ету үшін кеңейтілген ішкі бақылауды қолдана отырып, ресми процесс қажет болуы мүмкін. Практик маманның тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат бойынша қорытынды беруі сандық немесе сапалық бағалау жүргізетін тұлғаны тапсырманың тақырыбы туралы жеткілікті негізделген ақпарат алуға бағытталған процедураларынан босатпайды.

Тапсырманың бағаланатын мәнінің тиісті сипаты (24(b) (i) тармақты, қосымшаны қара)

- A40. Тапсырманың тиісті бағаланатын нысанасы сәйкестендіруге жатады және белгіленген критерийлерді қолдана отырып, дәйекті түрде өлшенуі немесе бағалануы мүмкін, соның арқасында жағдайға байланысты алынған ақылға қонымды немесе шектеулі сенімділік туралы тұжырымды негіздеу үшін жеткілікті тиісті дәлелдемелер алу процедуралары тапсырма нысанасы туралы алынған ақпаратқа қатысты орындалуы мүмкін.
- A41. Тапсырманың бағаланатын пәнінің тиісті сипатына сенімділік деңгейі әсер етпейді, яғни егер тапсырманың бағаланатын пәні ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма үшін қолайлы болмаса, ол шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма үшін де қолайлы емес және керісінше.
- A42. Тапсырманың әр түрлі бағаланатын пәндері әр түрлі сипаттамаларға ие, олардың ішінде мұндай заттар туралы ақпарат сапалық немесе сандық, объективті немесе субъективті, өткен кезеңдерге жататын немесе болжамды, белгілі бір сәтке немесе уақыт кезеңіне жататын дәреже. Мұндай сипаттамалар әсер етеді:
- (a) Тапсырманың бағаланатын пәні белгіленген критерийлерді қолдана отырып өлшенуі немесе бағалануы мүмкін дәлдігіне;
  - (b) Қолда бар дәлелдердің сенімділігі.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

A43. Мұндай сипаттамаларды анықтау және олардың әсерін қарастыру практик маманға тапсырманың бағаланатын тақырыбының тиісті сипатына қол жеткізуге көмектеседі, сонымен қатар сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындының немесе есептің мазмұнын анықтайды (A163-тармағын қара).

A44. Кейбір жағдайларда сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма тапсырманың кең бағаланатын тақырыбының бір бөлігіне ғана қатысты болуы мүмкін. Мысалы, практик маман ұйым жүзеге асыратын және оң экологиялық нәтижелерге бағытталған бағдарламалардың бірі сияқты ұйымның тұрақты даму аспектілерінің бірі бойынша қорытынды беруге тартылуы мүмкін. Тапсырма тапсырманың тиісті бағаланатын тақырыбының сипаттамаларына сәйкес келетіндігін анықтаған кезде, практик маманға барлық күтілетін пайдаланушылардың ақпараттық қажеттіліктерін қанағаттандыруға бағытталған қорытынды дайындалуы тиіс аспект туралы ақпарат, сондай-ақ тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат қалай ұсынылатындығын және таратылатындығын шешу пайдалы болуы мүмкін, мысалы, ұйым есеп бермейтін нәтижелері аз маңызды бағдарламалар бар ма.

Критерийлердің жарамдылығы және қол жетімділігі

Критерийлердің жарамдылығы (24(b)(ii) тармақ)

A45. Келесі сипаттамалар қолайлы критерийлерге тән:

- (a) Орындылық: тиісті критерийлерді қолдану нәтижесі - ұсынылған пайдаланушылардың шешім қабылдауына ықпал ететін тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат;
- (b) Толықтығы: егер осындай критерийлерге сәйкес дайындалған тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат болжамды пайдаланушылар осындай ақпарат негізінде қабылдаған шешімдерге әсер етуі мүмкін барлық маңызды факторларды көрсетсе, критерийлер толық болып табылады; критерийлердің толықтығы, қажет болған жағдайда, ұсыну және ашу үшін бақылау көрсеткіштерінің болуын білдіреді ақпарат;
- (c) Сенімділік: ұқсас жағдайларда әр түрлі практик мамандар қолданған кезде, қажет болған жағдайда ақпаратты ұсыну мен ашуды қоса алғанда, тапсырманың бағаланатын тақырыбын жеткілікті түрде дәйекті бағалауға немесе өлшеуге мүмкіндік беретін критерийлер сенімді деп саналады;
- (d) Бейтараптық: бейтарап критерийлерді қолдану нәтижесі - қол жетімді жағдайларда тапсырманың тақырыбы туралы объективті ақпарат алу;
- (e) Түсінікті: түсінікті критерийлерді қолдану нәтижесі - ұсынылған пайдаланушыларға түсінікті болатын тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат алу.

A46. Кез-келген тұлғаның тәжірибесіне негізделген күтулер мен пайымдаулардың белгісіз сипаттамалары қолайлы критерийлерді білдірмейді.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

А47. Жеке тапсырмаға қатысты критерийлердің жарамдылығы олардың жоғарыда аталған барлық сипаттамаларды көрсететініне байланысты. Осы сипаттамалардың әрқайсысының салыстырмалы маңыздылығы кәсіби пайымдау пәні болып табылады. Сонымен қатар, критерийлер тапсырманың кейбір жағдайларында қолайлы болуы мүмкін, бірақ тапсырманың басқа жағдайларында мұндай болмауы мүмкін. Мәселен, мысалы, мемлекеттік немесе реттеуші органдарға есептер дайындау белгілі бір критерийлер жиынтығын қолдануды талап етуі мүмкін, бірақ бұл критерийлер пайдаланушылардың кең тобына жарамсыз болуы мүмкін.

А48. Критерийлерді әртүрлі тәсілдермен таңдауға немесе жасауға болады, мысалы:

- Заңмен немесе нормативтік актімен белгіленген;
- Уәкілетті немесе танылған сараптама ұйымы шығарған, белгіленген ашық процедурамен;
- Белгіленген ашық процедураны сақтамаған топ алқалы түрде әзірледі;
- Оқу материалдарында немесе кітаптарда жарияланған;
- Жеке негізде сату мақсаттары үшін әзірленген;
- Тапсырманың нақты жағдайларын ескере отырып, тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат дайындау үшін арнайы жасалған басқа критерийлер.

Критерийлердің қалай жасалғандығы оларды қолдану үшін қажетті жұмысты практик маман орындауы тиіс.

А49. Кейбір жағдайларда заңдар немесе ережелер тапсырманы орындау кезінде қолданылатын критерийлерді белгілейді. Керісінше нұсқау болмаған жағдайда, егер олар болжамды пайдаланушылардың ақпараттық қажеттіліктеріне сәйкес келсе, уәкілетті немесе танылған сараптама ұйымы шығарған критерийлер сияқты, осындай критерийлер жарамды деп болжанады. Мұндай критерийлер жалпы қабылданған критерийлер ретінде белгілі. Егер тапсырманың тақырыбы үшін жалпы қабылданған критерийлер болса, нақты пайдаланушылар осы пайдаланушылардың белгілі бір мақсаттары үшін басқа критерийлерді қолдануға келісе алады. Мысалы, ішкі бақылау жүйесінің тиімділігін бағалау үшін жалпы қабылданған критерийлер ретінде әртүрлі тұжырымдамаларды қолдануға болады. Алайда, нақты пайдаланушылар өздерінің қажеттіліктеріне сәйкес келетін критерийлердің егжей-тегжейлі жиынтығын жасай алады, мысалы, қадағалау органдарының талаптарын қанағаттандыру тұрғысынан. Мұндай жағдайларда сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыда немесе есепте қамтылуы тиіс:

- (a) Тапсырма тақырыбы туралы ақпарат арнайы мақсаттағы критерийлерге сәйкес дайындалғандығы және нәтижесінде тапсырма тақырыбы туралы ақпарат басқа мақсаттар үшін жарамсыз болуы мүмкін екендігі туралы ескерту (69(f) тармақты қара);
- (b) Егер бұл нақты тапсырманың мән-жайларын ескере отырып, критерийлердің заңда немесе нормативтік актіде белгіленбегенін не оларды тиісті ашық процедура шеңберінде уәкілетті немесе танылған сарапшылар ұйымдары әзірлемегенін көрсету.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

A50. Егер критерийлер тапсырманың нақты жағдайларында тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат дайындау мақсатында арнайы әзірленген болса, олар тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша қорытындының немесе есептің болжамды пайдаланушыларды жаңылыстыруына әкеп соқтырған кезде жарамсыз болып табылады. Практик маман болжамды пайдаланушылардың немесе тапсырыс берушінің арнайы әзірленген критерийлер болжамды пайдаланушылардың мақсаттары үшін қолайлы екенін мойындауға тырысуы тиіс. Практик маман мұндай растаудың болмауы белгіленген критерийлердің жарамдылығын бағалау үшін орындалуы қажет жұмыстарға, сондай-ақ қорытындыда немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есепте көрсетілетін критерийлер туралы ақпаратқа қалай әсер ететіні туралы мәселені қарауы тиіс.

Критерийлердің қолжетімділігі (24(b)(iii) тармағын қара)

A51. Критерийлер болжамды пайдаланушыларға қол жетімді болуы тиіс, осылайша олар бағаланатын тапсырма тақырыбын бағалау немесе өлшеу қалай жүргізілгенін түсіне алады. Критерийлер төменде келтірілген әдістердің біреуін немесе бірнешеуін қолдана отырып, болжамды пайдаланушылар үшін қол жетімді болады:

- (a) Ашық қолжетімділікте орналастыру жолымен;
- (b) Тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратты ұсынуға нақты түрде енгізу арқылы;
- (c) Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша қорытындыға немесе есепке анық түрде енгізу жолымен (A165 тармағын қара);
- (d) Сағат пен минуттағы уақытты өлшеу критерийі сияқты жалпы қабылданған критерийлерді қолдану арқылы.

A52. Критерийлер белгілі бір болжамды пайдаланушылар үшін ғана белгілі болуы мүмкін, мысалы, келісім-шарт талаптары немесе салалық бірлестік қабылдаған критерийлер, олар белгілі бір саланы білдіретін болжамды пайдаланушыларға ғана арналған, өйткені мұндай критерийлерді қолдану белгілі бір мақсатпен шектелген. Бұл жағдайда 69(f) тармағы осындай факт туралы ескертетін мәлімдеме жасауды талап етеді. Сонымен қатар, практик маман оның тұжырымы немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар туралы есеп тек нақты пайдаланушыларға арналғанын көрсете алады (A167 - A168 тармақтарын қара).

Дәлелдемелердің қолжетімділігі (24(b) (iv) тармағын қара)

Қолда бар дәлелдемелердің көлемі мен сапасы

A53. Қолда бар дәлелдемелердің көлеміне немесе сапасына әсер етеді:

- (a) Бағаланатын тапсырма пәнінің сипаттамасы және тапсырма тақырыбы туралы ақпарат. Мысалы, егер тапсырма тақырыбы туралы ақпарат өткен кезеңдерге қарағанда болашаққа бағытталған болса, объективті дәлелдер аз болады деп күтуге болады;
- (b) Басқа жағдайлар, мысалы, дәлелді түрде болжауға болатын дәлелдер болуы мүмкін, бірақ мысалы, практик маманды тағайындау мерзімі, құжаттарды сақтау саласындағы ұйымның саясаты, жеткіліксіз ақпараттық жүйелер немесе жауапты тарап белгілеген шектеулер себебінен болмаған кезде.

Әдетте қолда бар дәлелдер сөзсіз емес, сенімді.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Ақпараттың қолжетімділігі (56 тармақты қара)

А54. Практик маманға тапсырманың дәлелдемелердің қол жетімділігі, практик маманмен қамтамасыз ету үшін өз жауапкершілігін мойындайтын және түсінетін тиісті тараппен келісім жасасуға деген ұмтылысы сияқты қасиеті бар-жоғын анықтауға көмектесе алады:

- (a) Басшылыққа белгілі және бухгалтерлік есеп деректері, құжаттама және өзге де материалдар сияқты тапсырма тақырыбы туралы ақпаратты дайындау үшін маңызды болып табылатын барлық ақпаратқа қол жеткізу;
- (b) Практик маман тапсырма мақсаттары үшін тиісті тараптан сұрата алатын қосымша ақпаратпен;
- (c) Практик маман сене алатын дәлелдер алуға тиісті тараптың тұлғаларымен өзара әрекеттесудің шексіз мүмкіндігі.

А55. Жауапты тарап, сандық немесе сапалық бағалау жүргізетін тұлға және тапсырмаға тапсырыс беруші арасындағы қарым-қатынастың сипаты практик маманның тапсырманы орындау үшін практик маманға қажет болуы мүмкін деректерге, құжаттамаға және басқа ақпаратқа қол жеткізу қабілетіне әсер етуі мүмкін. Демек, мұндай қарым-қатынастың сипаты тапсырманы қабылдау немесе қабылдамау туралы мәселені шешуде маңызды. Қарым-қатынас сипаты проблемаларға әкелуі мүмкін осындай жағдайлардың мысалдары А140 тармағында келтірілген.

Рационалды мақсат (24(b) (vi) тармағын қара)

А56. Тапсырмада ұтымды мақсат бар-жоғын анықтау кезінде тиісті ойлар мыналарды қамтуы мүмкін:

- Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша тапсырма мен қорытынды немесе есеп тақырыбы туралы ақпаратты болжамды пайдаланушыны анықтау (әсіресе арнайы мақсаттағы өлшемдер әзірленген кезде). Тапсырма тақырыбы туралы ақпарат пен қорытынды немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар туралы есеп болжамды қолданушыға қарағанда кеңірек тұлғаларға қол жетімді болуы мүмкін;
- Тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттан жеке аспектілерді алып тастау қарастырылған ба және мұндай ерекшеліктердің себептері қандай;
- Жауапты тарап, сандық немесе сапалық бағалау жүргізетін тұлға және тапсырмаға Тапсырыс беруші арасындағы қарым-қатынастың сипаттамалары, мысалы, сандық немесе сапалық бағалау жүргізетін тұлға жауапты тарап болып табылмаса, жауапты тарап тапсырманың нысанасы туралы ақпаратты пайдалануға және тапсырманың нысанасы туралы ақпаратты ол қолжетімді болғанға дейін қайта қарау мүмкіндігіне келісім бере ала ма болжамды пайдаланушылар үшін немесе оған қатысты ескертулерді тарату үшін;
- Тапсырманың бағаланатын пәнін сандық немесе сапалық бағалау үшін қолданылатын критерийлерді таңдаған тұлға және оларды қолданудағы қателіктердің шешімі мен көлемі. Егер мақсатты пайдаланушылар өздері таңдаған немесе критерийлерді таңдауға тартылған болса, тапсырма ұтымды мақсатқа ие болуы мүмкін.
- Практик маманның жұмыс көлеміне кез келген елеулі шектеу;

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- Практик маман тапсырманың тапсырыс берушісінің аты-жөнін тапсырманың бағаланатын тақырыбымен немесе тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратпен байланыстыру ниетін дұрыс қарастырмайды ма.

Тапсырманың шарттарын келісу (27-тармағын қара)

А57. Тапсырманы тапсырыс берушінің де, практик маманның да мүдделері практик маманның тапсырманың жалпы шарттарын оны орындау басталғанға дейін жазбаша түрде жеткізуіне сәйкес келеді, бұл түсінбеушіліктерді болдырмауға көмектеседі. Жазбаша келісімнің немесе шарттың нысаны мен мазмұны тапсырманың жағдайына байланысты әр түрлі болады. Мысалы, егер заң немесе нормативтік акт тапсырманың шарттарын жеткілікті түрде егжей-тегжейлі көрсетсе, онда заң немесе нормативтік акт тиісті тараптардың заңға немесе нормативтік актіге сәйкес өздерінің жауапкершілігін түсінетінін және мойындайтынын көздейтін жағдайды қоспағанда, практик маман оларды жазбаша келісімдерге енгізбеуі тиіс.

А58. Мемлекеттік сектордағы әсіресе заң немесе нормативтік акт практик маманды тағайындау тәртібін белгілей алады және оған тиісті тараптың деректері мен басқа да ақпараттарына қол жеткізу өкілеттіктері және есепті тікелей министрге, заң шығарушы органға немесе жұртшылыққа ұсыну, егер тиісті тарап тапсырманың көлемін шектеуге тырысса жауапкершілік сияқты арнайы өкілеттіктер бере алады.

Тапсырма шарттарында өзгерістерді қабылдау (29 тармағын қара)

А59. Болжалды пайдаланушылардың талаптарына әсер ететін жағдайлардың өзгеруі немесе тапсырманың сипатын түсінбеушілік тапсырманы өзгертуге қатысты сұрауға негіз бола алады, мысалы, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы сенімділікпен қамтамасыз етпейтін тапсырмамен немесе ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмамен, шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмамен ауыстыру. Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды жасау үшін жеткілікті тиісті дәлелдер ала алмау ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы, шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы ауыстыру үшін жеткілікті негіз болып табылмайды.

Сапаны бақылау

Практик кәсіби бухгалтерлер (20, 31 (а) - (b) тармақтарды қара)

А60. Бұл СҚТХС БХФ-ның бағдарламасына сәйкес БХФ-ның мүшелері сияқты кәсіби бухгалтерлердің осы орган мүшелерінің ережелерді сақтауы туралы және мүшелікке байланысты міндеттемелер туралы мәлімдемелерге сәйкес сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың сапасын қамтамасыз ету үшін қабылданған көптеген шаралар аясында жазылған. Мұндай шаралар мыналарды қамтуы мүмкін:

- Біліктілікке қойылатын талаптар, оның ішінде мүшелік үшін талап етілетін білім мен тәжірибе және үнемі жалғасатын кәсіби даму, сондай-ақ тұрақты, үздіксіз оқытуға қойылатын талаптар;
- Аудиторлық ұйымдарда жүзеге асырылатын сапаны бақылау саясаты мен процедуралары. 1 СБХС сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға және ілеспе қызметтерге қатысты барлық аудиторлық ұйымдар қолданады;

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- Адалдық, объективтілік, кәсіби құзыреттілік және тиісті мұқияттылық, құпиялылық және кәсіби мінез-құлықтың іргелі қағидаттарына негізделген тәуелсіздіктің егжей-тегжейлі талаптарын қамтитын жан-жақты этика кодексі.

Аудиторлық ұйым деңгейінде сапаны бақылау (3(b), 31(a) тармақтарды қара)

А61. 1 СБХС аудиторлық ұйымның өзіне сенімділікті қамтамасыз ететін міндеттерге қатысты сапаны бақылаудың өзіндік жүйесін енгізу және қолдау міндеттеріне арналған. Ол аудиторлық ұйымның өзі де, оның қызметкерлері де тиісті этикалық талаптарды, соның ішінде тәуелсіздікке қатысты талаптарды сақтайтынына сенімді сенімділікпен ұйымды қамтамасыз етуге арналған саясаттар мен процедураларды енгізу бойынша міндеттерін белгілейді. 1 СБХС ұстану аудиторлық ұйымнан, басқалармен қатар, келесі элементтердің әрқайсысы үшін саясат пен процедураларды қамтитын сапаны бақылау жүйесін енгізуді және қолдауды талап етеді, сондай-ақ өз саясаты мен процедураларын құжаттамалық рәсімдеуді және оларды аудиторлық ұйым қызметкерлерінің назарына жеткізуді талап етеді:

- (a) Аудиторлық ұйым ішіндегі сапа үшін басшылықтың жауапкершілігі;
- (b) Тиісті этикалық талаптар;
- (c) Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру және нақты тапсырмаларды қабылдау және орындау;
- (d) Кадрлық ресурстар;
- (e) Тапсырманы орындау;
- (f) Мониторинг.

А62. Аудиторлық ұйымның сапаны бақылау жүйесін енгізу және қолдау міндеттері белгіленетін ұлттық заңнаманың талаптары, олар осы тармақта аталған барлық элементтерді сипаттағанда және аудиторлық ұйымға орындалуы 1 СБХС талаптарын орындау сияқты мақсаттарға қол жеткізуге әкелетін міндеттерді жүктегенде, 1 СБХС белгіленгенге қарағанда қатаң қаралады.

А63. Тапсырма жетекшісінің келесі әрекеттері және жұмыс тобының басқа мүшелеріне тиісті өтініштер, тапсырма жетекшісінің әр тапсырма үшін жалпы сапа үшін жауапкершілігі аясында, сенімділік беретін тапсырманы орындау кезінде сапа маңызды екенін және сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар үшін сапаның маңыздылығын атап көрсетеді:

- (a) Жұмыстарды кәсіби стандарттарға, нормативтік және заңнамалық талаптарға сәйкес орындау;
- (b) Сапаны бақылау саясаты талаптарын және сапаны бақылау жөніндегі ұйымның қолданылатын процедураларын сөзсіз сақтау;
- (c) Тапсырма бойынша қалыптасқан мән-жайларда негізделген қорытынды шығару;
- (d) Аудиторлық топ мүшелерінің өздері үшін жағымсыз салдардан қорықпай, шешуді қажет ететін мәселелерді көтеру қабілеті;

А64. Сапаны бақылаудың тиімді жүйесі аудиторлық ұйымды сапаны бақылау жүйесіне қатысты оның саясаты мен процедуралары өзекті, жеткілікті және тиімді жұмыс істейтіндігіне ақылға қонымды сеніммен қамтамасыз етуге арналған мониторингтің қандай да бір шараларын қамтиды.

**АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН
ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

А65. Егер аудиторлық ұйым немесе өзге де тараптар ұсынатын ақпарат өзгеше көрсетпесе, онда жұмыс тобы аудиторлық ұйымның сапасын бақылау жүйесіне сенім артуға құқылы. Мысалы, жұмыс тобы аудиторлық ұйымның сапаны бақылау жүйесіне сүйенуі мүмкін:

- (a) Қызметкерлерді іріктеу және оқыту бағдарламаларымен қамтамасыз етілетін кәсіби құзыреттілік;
- (b) Қажетті деректерді біртіндеп жинақтау және ұсыну арқылы қамтамасыз етілетін тәуелсіздік;
- (c) Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру жүйелері арқылы клиенттермен қарым-қатынасты сақтау;
- (d) Мониторинг процесімен қамтамасыз етілетін заңнамалық және нормативтік талаптарды сақтау.

Аудиторлық ұйымның сапаны бақылау жүйесінде анықталған, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаға әсер етуі мүмкін кемшіліктерді ескере отырып, тапсырма менеджері оларды түзету үшін аудиторлық ұйым қабылдаған әрекеттерді қарастыра алады.

А66. Аудиторлық ұйымның сапаны бақылау жүйесіндегі бір немесе басқа кемшілік нақты аудиторлық тапсырма кәсіби стандарттарға және қолданылатын құқықтық және нормативтік талаптарға сәйкес орындалмағанын немесе аудиторлық қорытынды немесе есеп дұрыс емес екенін білдірмейді.

Тапсырманың бағаланатын пәніне және сандық немесе сапалық бағалауға қатысты дағдылар, білім және тәжірибе (31 (с) тармағын қара)

А67. Практик маманнан тапсырманың әр түрлі бағаланатын пәндеріне және тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларды орындау талап етілуі мүмкін. Кейбір жағдайларда белгілі бір тұлға қолданатын дағдылардан басқа арнайы дағдылар мен білім қажет болуы мүмкін.

А68. БХЭСК Кодексі практик кәсіби бухгалтерден оның құзыретіне сәйкес қызметтерді ғана қабылдауды және көрсетуді талап етеді.⁴ Практик маман сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қалыптастырылған қорытынды үшін ғана жауапты болады, бұл ретте өзі тартқан сарапшы немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар саласындағы өзге де мамандар орындаған жұмыс нәтижелерін пайдалану мұндай жауапкершілік көлемін азайтпайды. Алайда, егер практик маман өзі тартқан сарапшы жасаған жұмыс нәтижесіне сүйене отырып және тиісті СҚТХС талаптарын сақтай отырып, мұндай сарапшының жұмысы оның мақсаттарына сәйкес келеді деген қорытындыға келсе, ол осы саладағы сарапшының жұмысының нәтижелерін немесе оның тұжырымдарын тиісті дәлел ретінде қабылдай алады.

⁴ БХЭСК кодексі, 210.6-тармақ.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Жұмыс тобының мақсаты

Бірлескен құзыреттілік және мүмкіндіктер (32-тармақты қара)

A69. 1 СБХС аудиторлық ұйымнан клиенттермен қарым-қатынасты қабылдауға және жалғастыруға, аудиторлық ұйым құзыретті және мүмкіндіктері бар тапсырмалар ғана қабылданатынына және орындалатынына ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ету үшін әзірленген нақты тапсырмаларды қабылдауға және орындауға қатысты саясат пен процедураларды белгілеуді, оның ішінде оларды орындауға қажетті уақыт пен қаражат талап етеді.⁵

Практик маманның сарапшысы (32(a), 32(b) (i) тармақтарды қара)

A70. Сенімділікті қамтамасыз ететін кейбір тапсырмаларды практик маманның бір немесе бірнеше сарапшысынан тұратын жан-жақты мамандар тобы орындай алады. Мысалы, практик маманның сарапшысы 46R (ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында) немесе 46L (шектелуі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында) тармағында аталған бір немесе кейбір мәселелер бойынша тапсырманың бағаланатын мәнін және тапсырманың басқа мән-жайларын түсінуде практик маманға көмек көрсету үшін қажет болуы мүмкін.

A71. Егер сарапшы практик маманның жұмысы пайдаланылса, тапсырманы қабылдау немесе жалғастыру кезеңінде 52-тармақта талап етілетін кейбір процедураларды орындау қажет болуы мүмкін.

Басқа практик мамандар (32(b)(ii) қара)

A72. Тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат басқа практик маман қорытынды жасай алатын ақпаратты қамтуы мүмкін. Практик маман тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратты қарастыра отырып, басқа практик маманның тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа негізделген тұжырымын дәлел ретінде пайдалануды шеше алады.

A73. Басқа практик маманның жұмысын, мысалы, тапсырманың бағаланатын тақырыбы алыс орналасқан жерге немесе шетелдік юрисдикцияға қатысты болған жағдайда пайдалануға болады. Осы және басқа да практик мамандар жұмыс тобының бір бөлігі болып табылмайды. Жұмыс тобы басқа практик маманның жұмысын пайдалануды жоспарлаған жағдайда маңызды мәселелер мыналарды қамтиды:

- Басқа практик маман тапсырмаға қолданылатын этикалық талаптарды қаншалықты түсінеді және орындайды, атап айтқанда, ол тәуелсіз бе;
- Басқа практик маманның кәсіби құзыреттілігі;
- Жұмыс тобының жұмыстарды орындауға басқа практик маманның қатысу деңгейі;
- Басқа практик маман өз қызметін оның қызметін тиімді бақылауды қамтамасыз ететін құқықтық ортада жүзеге асыра ма.

-----
⁵ 1 СБХС, 26-тармақ.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Шолып тексеру бойынша міндеттер (33-тармағын қара)

А74. 1 СБХС-ге сәйкес аудиторлық ұйымның саясаты мен процедуралары жұмыс тобының тәжірибесі аз мүшелерінің жұмысын оның тәжірибелі мүшелері тексеретінін ескере отырып анықталады.⁶

Тапсырманың орындалу сапасын тексеру(36 (b) тармағын қара)

А75. Тапсырманың орындалу сапасын тексеру кезінде назарға алынуы мүмкін өзге де мәліметтер мыналарды қамтиды:

- (a) Аудиторлық топтың нақты аудиторлық тапсырмаға қатысты аудиторлық ұйымның тәуелсіздігін бағалауы;
- (b) Тексеру барысында пікірде алшақтық тудырған мәселелер бойынша немесе өзге де күрделі немесе даулы мәселелер бойынша қажетті консультациялардың болуы немесе болмауы фактісі, сондай-ақ осы консультациялардың нәтижелері бойынша жасалған тұжырымдар;
- (c) Тексеру үшін таңдалған тапсырма бойынша құжаттаманы, маңызды пайымдауларға қатысты орындалған жұмысты көрсету және оның жасаған тұжырымдарын растау.

Кәсіби скептицизм және кәсіби пайымдау

Кәсіби скептицизм (37-тармағын қара)

А76. Кәсіби скептицизм келесі факторларға көбірек назар аударуды білдіреді:

- Алынған басқа дәлелдемелерге қайшы келетін дәлелдеме;
- Дәлелдемелер ретінде пайдаланылуы тиіс құжаттар мен сұрау салуларға жауаптардың сенімділігіне күмән келтіретін ақпарат;
- Тиісті СҚТХС-да көзделгендерден басқа, қосымша процедураларды орындау қажеттілігін негіздейтін мән-жайлар;
- Мүмкін бұрмалануларды көрсететін белгілер.

А77. Егер практик маман, мысалы, тәуекелдерді азайтуы тиіс болса, тапсырма барысында кәсіби скептицизмді сақтау қажет:

- Ерекше жағдайларды анықтамау қаупі;
- Бақылаулардан қорытынды дайындау кезінде шамадан тыс жалпылау;
- Процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін айқындау және олардың нәтижелерін бағалау кезінде тиісті емес жол берулерді пайдалану.

А78. Кәсіби скептицизм дәлелдемелерді сыни бағалау үшін қажет. Бұл дегеніміз, практик маман қарама-қайшы дәлелдерге және құжаттар мен сұрау салуларға жауаптардың сенімділігіне күмән келтіреді. Бұл сондай-ақ қолда бар жағдайларды ескере отырып алынған дәлелдемелердің жеткіліктілігі мен тиісті сипатын талдауды қамтиды.

-----
⁶ 1 СБХС. 33-тармақ.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

А79. Егер тапсырма шеңберінде құжаттардың түпнұсқалығына сенімділік алу көзделмесе, практик маманның керісінше деп болжауға негізі болған жағдайларды қоспағанда, бұл құжаттар мен деректер түпнұсқа болып саналуы мүмкін. Дегенмен, практик маман дәлел ретінде пайдаланылатын ақпараттың сенімділігін анықтау үшін 50-тармақтың талаптарын ескеруі тиіс.

А80. Практик маман өткен кезеңдерде алған дәлелдемелерді ұсынатын тұлғалардың адалдығы мен адалдығын Растауды назарға алады. Дегенмен, дәлелдеме берушілердің адалдығы мен адалдығына деген сенімділік практик маманды кәсіби скептицизмді сақтау қажеттілігінен құтқармайды.

Кәсіби пайымдау (38-тармағын қара)

А81. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы дұрыс орындауды ұйымдастыру кезінде кәсіби шешімге маңызды рөл беріледі. Себебі, тиісті этикалық талаптарды және СҚТХС түсіндіру және тапсырма барысында қажетті негізделген шешімдер қабылдау фактілер мен жағдайларға тиісті білім мен тәжірибені қолданбай мүмкін емес. Келесі мәселелер бойынша шешім қабылдау кезінде кәсіби пайымдауды қолдану қажет:

- Тапсырмаға тән маңыздылық пен тәуекелдер;
- Тиісті СҚТХС талаптарын орындау және дәлелдемелерді алу үшін қолданылатын процедуралардың сипаты, мерзімі және көлемі;
- Алынған тиісті дәлелдемелердің жеткіліктілігін және тапсырманың тиісті нысанасына жататын осы СҚТХС және басқа да СҚТХС мақсатына қол жеткізу үшін көбірек дәлелдемелер алу талап етілетіндігін бағалау, атап айтқанда, шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындаған жағдайда, кәсіби пайымдау сенімділіктің маңызды деңгейін алу фактісін бағалау кезінде қажет;
- Алынған дәлелдер негізінде тиісті тұжырымдар дайындау.

А82. Практик маманнан күтілетін кәсіби пайымдаудың айрықша ерекшелігі - оны кәсіби дайындығы, біліктілігі өздігінен ақылға қонымды пайымдауларды қалыптастыру үшін қажетті дағдылар мен дағдыларды дамытуға көмектесетін практик маман әзірлейді.

А83. Әрбір нақты жағдайда кәсіби пайымдауды қолдану практик маманға белгілі фактілер мен жағдайларға негізделген. Жұмыс тобының ішінде де, жұмыс тобының арасында да, тиісті деңгейдегі басқа тұлғалар арасында да күрделі немесе даулы мәселелер бойынша кеңес беру практик маманға тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың нақты аспектісі тиісті тараптың пікіріне қаншалықты байланысты екендігі туралы пікірлерді қоса алғанда, ақпараттандырылған және негізделген шешім қабылдауға көмектеседі.

А84. Кәсіби пайымдауды сенімділікті қамтамасыз ету принциптерін және өлшеу немесе бағалау принциптерін сауатты қолдану, сондай-ақ ол белгілі практик маманға сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп беру күніне дейін сәйкес келе ме, сәйкес келе ме, жоқ па деген негізде бағалауға болады.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

А85. Кәсіби шешім бүкіл тапсырма бойынша қолданылуы тиіс. Ол, сондай-ақ, тиісті түрде құжатталуы тиіс. Осыған байланысты, 79-тармақ тапсырма бойынша бұрын нақты тапсырманы жүргізумен байланысты емес тәжірибелі практик маман тапсырма барысында туындаған маңызды мәселелер бойынша қорытынды жасау кезінде жасалған маңызды кәсіби пікірлерді түсінуі үшін жеткілікті болатын құжаттаманы дайындауды талап етеді. Кәсіби пайымдауды белгілі бір тапсырманың фактілері мен жағдайлары немесе тиісті аудиторлық дәлелдемелердің жеткілікті мөлшері қолдамайтын шешімдерді негіздеу үшін қолдануға болмайды.

Тапсырманы жоспарлау және орындау

Жоспарлау (40 тармағын қара)

А86. Жоспарлауға тапсырма басшысы, жұмыс тобының басқа да негізгі мүшелері және тапсырманың көлеміне, сипатына, мерзімдері мен шарттарына қатысты жалпы стратегияны әзірлейтін практик маманның кез келген негізгі сыртқы сарапшылары, сондай-ақ орындалуы тиіс процедуралардың сипатына, мерзімдері мен көлемдеріне және оларды таңдау себептеріне қатысты тәсілдерді егжей-тегжейлі әзірлеуді қамтитын тапсырма жоспары тартылған. Тиісті жоспарлау тапсырманың маңызды салаларына жеткілікті назар аударуға, ықтимал проблемаларды уақтылы анықтауға және тапсырманы тиімді және тиімді орындау үшін дұрыс ұйымдастыруға және басқаруға көмектеседі. Сонымен қатар, дұрыс жоспарлау практик маманға жұмыс тобының мүшелері арасында жұмысты дұрыс бөлуге көмектеседі. Сондай-ақ, бұл олардың жұмысын орындау процесін басқаруды, оны бақылауды және тексеруді жеңілдетеді. Сонымен қатар, бұл қажет болған жағдайда басқа практик мамандар мен сарапшылар жүргізетін жұмысты үйлестіруге көмектеседі. Жоспарлау жұмысының сипаты мен көлемі әр түрлі жағдайларда, мысалы, тапсырманың бағаланатын пәні мен өлшемдерінің күрделілігіне байланысты әр түрлі болады. Қарастырылатын негізгі мәселелерге мыналар жатады:

- Олардың көлемімен анықталатын тапсырманың ерекшеліктері, соның ішінде тапсырманың шарттары және тапсырманың бағаланатын пәні мен өлшемдерінің сипаттамалары;
- Талап етілуі мүмкін ақпараттық өзара іс-қимылдың күтілетін мерзімдері мен сипаты;
- Тапсырманы қабылдау бойынша іс-қимылдардың нәтижелері және егер қолданылса, тиісті тарап туралы басқа білім тапсырмаларын орындау кезінде басшы алған тапсырманың осы тапсырмаға сәйкестігі;
- Тапсырма процесі;
- Практик маманның ұйым мен оның қоршаған ортасын, оның ішінде тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың айтарлықтай бұрмалану қаупін түсінуі;
- Болжамды пайдаланушыларды және олардың қажеттіліктерін анықтау және тапсырмаға тән тәуекелдің маңыздылығы мен компоненттерін қарау;
- Белгілі бір тапсырмада ықпалсыз әрекет ету қаупі маңызды болатын дәреже;
- Тапсырманы орындау үшін қажетті ресурстардың сипаты, мерзімі және көлемі, оның ішінде персоналдың болуы, сарапшылардың қатысу сипаты мен көлемін қоса алғанда, біліктілікке қойылатын талаптар;
- Ішкі аудит қызметінің тапсырмаға әсері.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- A87. Тапсырманы орындауға және оны басқаруға ықпал ету үшін (мысалы, белгілі бір процедураларды ұйым қызметкерлерінің жұмысымен үйлестіру), практик маман жоспарлаудың кейбір аспектілерін ұйым басшылығымен талқылауға шешім қабылдауы мүмкін. Мұндай талқылаулар жиі өткізілетініне қарамастан, тапсырманы орындаудың жалпы стратегиясы мен жоспарын әзірлеу практик маманның міндеті болып қала береді. Жалпы стратегияға немесе тапсырманы орындау жоспарына кіретін мәселелерді талқылау кезінде тапсырманың тиімділігін төмендетпеу үшін абай болу тиіс. Мысалы, процедуралардың сипаты мен мерзімдерін тиісті тараппен талқылау процедураларды тым алдын-ала болжау арқылы тапсырманың тиімділігіне нұқсан келтіруі мүмкін.
- A88. Жоспарлау - бұл жеке кезең емес, керісінше, бүкіл тапсырма бойына созылатын үздіксіз процесс. Күтпеген оқиғаларға, шарттардың өзгеруіне немесе дәлелдемелерді жинау процедураларын орындау нәтижесінде алынған дәлелдерге байланысты практик маманға тапсырманың жалпы стратегиясы мен жоспарын қайта қарау қажет болуы мүмкін, сондықтан олардың сипаты, мерзімі мен көлемі бойынша одан әрі жоспарланған процедуралар қажет.
- A89. Шағын немесе өте күрделі емес тапсырмалар жағдайында барлық тапсырманы кішігірім жұмыс тобы орындай алады, оның ішінде тапсырма жетекшісі (жеке аудитор бола алады) және жұмыс тобының басқа мүшелерінің қатысуынсыз жұмыс істейді. Шағын топтың жағдайында оның мүшелерінің бірлескен жұмысын үйлестіру және олардың арасындағы ақпараттық өзара әрекеттесуді ұйымдастыру оңайырақ. Мұндай жағдайларда тапсырманың жалпы стратегиясын белгілеу күрделі немесе көп уақытты қажет ететін процедура болмауы тиіс; ол ұйымның көлеміне, тапсырманың күрделілігіне, оның ішінде тапсырманың бағаланатын тақырыбына, жұмыс тобының өлшемдері мен мөлшеріне байланысты болады. Мысалы, қайталанатын тапсырмалар болған жағдайда, алдыңғы тапсырма аяқталғаннан кейін дайындалған, жұмыс құжаттарын тексеруге негізделген және аяқталған тапсырма барысында анықталған және ағымдағы кезеңде тиісті тараппен талқыланатын және талқыланатын мәселелер бар қысқа меморандум ағымдағы тапсырманың стратегиясын анықтауға арналған құжаттама бола алады.
- A90. Егер 43-тармақта сипатталған мән-жайларда практик маман тапсырманы орындауды жалғастырса:
- (a) Практик маманның кәсіби пікірі бойынша, критерийдің лайықсыз болуы немесе тапсырманың дұрыс бағаланбаған мәні, сұрақ қаншалықты маңызды немесе жан-жақты болғанына байланысты, болжамды пайдаланушыларды адастыруы мүмкін, ескерту немесе теріс қорытынды орынды болады;
  - (b) Басқа жағдайларда, практик маманның кәсіби пікіріне сәйкес мәселе қаншалықты маңызды немесе жан-жақты болғанына байланысты, ескертумен қорытынды жасау немесе қорытынды жасаудан бас тарту орынды болады.
- A91. Мысалы, егер тапсырманы қабылдағаннан кейін практик маман қолданыстағы критерийлерді қолдану тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың бұрмалануына әкелетінін және тапсырманың тақырыбы туралы мұндай ақпарат маңызды және жан-жақты болса, теріс қорытынды тиісті жағдайларда орынды болады.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Маңыздылық (44-тармағын қара)

А92. Маңыздылық туралы кәсіби пікірлер бар жағдайларды ескере отырып қалыптасады, ал оларға сенімділік деңгейі әсер етпейді, яғни сол болжамды пайдаланушылар үшін және сол мақсат үшін ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма үшін маңыздылық шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма үшін маңыздылықпен бірдей, өйткені маңыздылық болжамды ақпараттың қажеттіліктеріне негізделген пайдаланушылар.

А93. Қолданылатын критерийлер тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратты дайындау және ұсыну мәтінінде маңыздылық принципіне әсер етуі мүмкін және сол арқылы тапсырмаға қатысты маңыздылықты қарастыру кезінде практик маман үшін нұсқаулық жүйесін қамтамасыз етеді. Қолданылатын критерийлер маңыздылықты әртүрлі терминдерде айқындауы мүмкін болса да, жалпы жағдайда маңыздылық қағидаты А92-А100 тармақтарында қаралған мәселелерді қамтиды. Егер қолданылатын критерийлер маңыздылық қағидатын талқылауға әкелмесе, бұл тармақтар практик маман үшін бағдарлар жүйесін қамтамасыз етеді.

А94. Бұрмалаулар, олқылықтарды қоса алғанда, егер олар жеке-жеке немесе жиынтықта тапсырманың мәні туралы ақпарат негізінде болжамды пайдаланушылар қабылдайтын тиісті шешімдерге әсер етуге қабілетті болса, елеулі болып саналады. Маңыздылықтың анықтамасы практик маманның кәсіби пікірінің тақырыбы болып табылады және практик маман тұтастай алғанда барлық болжамды пайдаланушылардың жалпы ақпараттық қажеттіліктерін қалай түсінетініне байланысты. Бұл тұрғыда практик маман болжамды пайдаланушылар деген болжамнан шығуы орынды болып көрінеді:

- (a) Тапсырманың бағаланатын пәні туралы тиісті білімі және тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратты мұқият қарауға ниеті бар;
- (b) Тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат тиісті маңыздылық деңгейімен дайындалғанын және расталғанын, оның ішінде кез-келген маңыздылық принципі қолданылатын критерийлерді қамтитынын түсінетіндігін түсінеді;
- (c) Тапсырманың бағаланатын тақырыбын сандық немесе сапалық бағалауға қатысты кейбір анықталмайтын белгісіздікті түсіну;
- (d) Тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат негізінде негізделген шешімдер қабылдаңыз.

Егер тапсырманың мақсаты нақты пайдаланушылардың нақты ақпараттық қажеттіліктерін қанағаттандыру болмаса, ақпараттық қажеттіліктері айтарлықтай өзгеруі мүмкін пайдаланушыларға бұрмаланудың ықтимал әсері әдетте ескерілмейді (А16 - А18 тармақтарын қара).

А95. Маңыздылық сапалық және егер мүмкін болса, сандық факторлар тұрғысынан қарастырылады. Белгілі бір тапсырма шеңберіндегі маңыздылықты талдаудағы сандық және сапалық факторлардың салыстырмалы маңыздылығы кәсіби пайымдаудың мәні болып табылады.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

А96. Сапалық факторларға мыналар кіруі мүмкін:

- Тапсырманың мәні әсер ететін жеке немесе заңды тұлғалардың саны;
- Тапсырма тақырыбы туралы ақпараттың әртүрлі бөліктерінің өзара әрекеттесуі және ақпарат бірнеше компоненттерден тұратын есептер сияқты бірнеше компоненттерден тұратын бөліктердің салыстырмалы маңыздылығы;
- Баяндау түрінде берілген тапсырма тақырыбы туралы ақпаратқа сәйкес болу үшін таңдалған тұжырымдар;
- Қолданылатын критерийлер ұсынудың әртүрлі нысандарын рұқсат еткен кезде тапсырма тақырыбы туралы ақпаратқа қатысты ұсыну сипаттамалары;
- Бұрмаланулардың сипаты, мысалы, бақылау құралының байқалған ауытқу сипаты, тапсырманың мәні туралы ақпарат бақылау құралының тиімді екендігі туралы мәлімдемемен анықталған кезде;
- Бұрмалау заңдарды немесе ережелерді сақтауға әсер ете ме;
- Бағаланатын тапсырма тақырыбы туралы есептерді мерзімді түрде дайындаған жағдайда, тапсырма тақырыбы туралы өткен немесе ағымдағы ақпаратқа әсер ететін өзгерістердің әсері немесе болашақта тапсырма тақырыбы туралы ақпаратқа әсер етуі мүмкін;
- Бұрмалау қасақана немесе байқаусызда жасалған әрекеттердің нәтижесі ме;
- Практик маманның пайдаланушылармен алдыңғы ақпараттық өзара әрекеттесудің нәтижелерін түсінуін ескере отырып, мысалы, тапсырманың бағаланатын тақырыбын сандық немесе сапалық бағалаудан күтілетін кірістерге қатысты бұрмалау маңызды ма;
- Онда бұрмалану жауапты тарап, сандық немесе сапалық бағалау жүргізетін тұлға немесе тапсырмаға тапсырыс беруші арасындағы қатынастардың сипатын немесе олардың үшінші тұлғалармен қатынастарының сипатын көрсете ме;
- Шекті немесе эталондық құн мәні анықталған кезде, процедураның нәтижесі осы құннан ауытқиды ма;
- Егер тапсырманың бағаланатын нысанасы мемлекеттік бағдарлама немесе мемлекеттік сектор ұйымы болып табылса, бағдарламаның немесе ұйымның нақты аспектісі бағдарламаның немесе ұйымның сипатына, жалпы көрінісіне және қасиеттеріне қатысты маңызды болып табыла ма;
- Тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат заңдарды немесе ережелерді сақтау туралы тұжырымға байланысты болған кезде, мұндай сәйкессіздік салдарының ауырлығы.

А97. Сандық факторлар, егер бар болса, тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың сол аспектілері үшін есептілікке енгізілген сомаларға қатысты бұрмалау ауқымына қатысты:

- Сандық түрде көрсетілген; немесе
- Басқаша түрде әртүрлі сандық көрсеткіштермен байланысты (мысалы, егер тапсырманың мәні туралы ақпарат бақылау құралдарының тиімділігі туралы өтініш негізінде бағаланса, бақылау шамасынан байқалған ауытқулар саны тиісті сандық фактор болуы мүмкін).

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- A98. Сандық факторлар қолданылған кезде, белгілі бір маңызды бұрмалануларды анықтауға бағытталған тапсырманы жоспарлау түзетілмеген және анықталмаған жеке маңызды емес бұрмаланулардың жиынтығы тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың айтарлықтай бұрмалануына әкелуі мүмкін жағдайдың байқалмауына әкелуі мүмкін. Демек, практик маман үшін орындалатын процедуралардың сипатын, мерзімдерін және көлемін жоспарлау кезінде сапалық факторлардың маңыздылығы процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін анықтау үшін негіз болған кезде сандық көрсеткіштерден жоғары болатындығын анықтау орынды болуы мүмкін.
- A99. Маңыздылық сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыда немесе есепте көрсетілетін ақпаратты білдіреді. Сондықтан, тапсырма тапсырманың бағаланған тақырыбына қатысты ақпараттың кез-келген аспектісіне қатысты болмаса, маңыздылық тапсырмамен байланысты ақпараттың бір бөлігіне байланысты ғана қарастырылады.
- A100. Орындалған процедуралар нәтижесінде анықталған бұрмалаулардың маңыздылығын қарау кезінде кәсіби шешім қажет. Мысалы:
- Аурухананың жедел жәрдем бөлімшелерінің ақшалай мәні бойынша құнды бағалау тапсырмасының қолданылатын критерийлеріне қызмет көрсету жылдамдығын, қызмет көрсету сапасын, өлшеу кезінде ем алған пациенттер санын бағалау және басқа ұқсас ауруханалардағы қызметтер құнын салыстырмалы талдау кіруі мүмкін. Егер осы қолданылатын критерийлердің үшеуі қанағаттанарлық болса және біреуі қанағаттанарлықсыз болса, бірақ шамалы болса, аурухананың жедел жәрдем бөлмесінің ақшалай құны бар-жоғын анықтау үшін кәсіби шешім қажет.
  - Сақтау жөніндегі тапсырмаларда ұйым қолданылатын заңдар мен нормативтік актілердің тоғыз ережесін сақтай алады, бірақ олардың біреуін сақтамауы мүмкін. Ұйым қолданылатын заңдар мен ережелерді тұтастай сақтайды ма деген қорытынды жасау үшін кәсіби шешім қажет. Мысалы, практик маман осы ереженің қолданыстағы заңдар мен ережелердің басқа ережелерімен байланысын ескере отырып, ұйым құрметтемейтін ережені маңызды деп санауы мүмкін.

Тапсырманың жағдайын түсіну (45 – 47R тармағын қара)

- A101. Тапсырма жетекшісі мен жұмыс тобының басқа негізгі мүшелері мен практик маманның кез-келген негізгі сыртқы сарапшылары арасында тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың елеулі бұрмалануларға ұшырауына және тапсырманың фактілері мен жағдайларына қолданылатын критерийлерді қолдануға қатысты талқылау жұмыс тобына тапсырманы жоспарлауға және орындауға көмектеседі. Сонымен қатар, маңызды мәселелерді жұмыс тобының мүшелерімен де, талқылауға қатыспайтын практик маманның сыртқы сарапшысымен де талқылау пайдалы.
- A102. Практик маманның заңнамаға, нормативтік актілерге немесе ұйымның сақтамауына қатысты тиісті этикалық талаптарға сәйкес қосымша міндеттері болуы мүмкін, олар практик маманның міндеттерінен өзгеше болуы мүмкін немесе осы СҚТХС бойынша олардың міндеттерінен тыс болуы мүмкін, мысалы:

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- (a) Басшылықпен және басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалармен нақты хабарламаларға қатысты талаптарды қоса алғанда, заңдар мен нормативтік актілердің анықталған немесе болжамды сақталмауына ден қою және одан әрі іс-қимылдардың қажеттілігі туралы мәселені қарау;
- (b) Анықталған немесе болжамды сақталмауы туралы аудиторды хабардар ету; және
- (c) Анықталған немесе болжанып отырған заңдар мен нормативтік актілерге сәйкессіздікке қатысты құжаттамаға қойылатын талаптар.

Кез келген қосымша міндеттерді орындау осы және кез келген басқа да СҚТХС-ға сәйкес практик маманның жұмысына қатысы бар қосымша ақпарат бере алады (мысалы, жауапты тараптың немесе басқару жөніндегі міндеттер жүктелген тұлғалардың адалдығына қатысты). А194-А198 параграфтарында практик маманның заңнамаға, нормативтік актілерге немесе тиісті этикалық талаптарға сәйкес анықталған немесе болжанған заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауы туралы хабарлауға және хабарлауға қатысты міндеттері қарастырылады.

А103 Тапсырманың бағаланатын пәні туралы түсінік алу және тапсырманың басқа жағдайлары практик маманға тапсырма туралы кәсіби пікірін білдіру үшін нұсқаулық жүйесімен қамтамасыз етеді, мысалы:

- Тапсырма пәнінің сипаттамаларын қарастыру;
- Критерийлердің жарамдылығын бағалау;
- Практик маманның кәсіби пікіріне сәйкес жұмыс тобының күш-жігерін бағыттау үшін, оның ішінде арнайы пікірлер қажет болған кезде маңызды фактілерді қарастыру; мысалы, арнайы дағдыларды немесе сарапшының жұмысын қолдану қажеттілігі;
- Сандық көрсеткіштердің маңыздылығының тиісті деңгейін тұрақты сақтау фактісін белгілеу және бағалау, және бұл қолданылған кезде маңыздылықтың сапалық факторларын қарау;
- Талдамалық процедураларды жүргізу кезінде пайдалану үшін күтілетін көрсеткіштерді есептеу;
- Процедураларды әзірлеу және орындау;
- Дәлелдемелерді бағалау, оның ішінде практик маман алған ауызша және жазбаша өтініштердің негізділігіне қатысты.

А104. Практик маман, әдетте, тапсырманың бағаланған тақырыбы мен тапсырманың басқа жағдайлары туралы жауапты тарапқа қарағанда аз білімге ие. Сонымен қатар, практик маман, әдетте, шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалармен салыстырғанда, шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға қатысты тапсырманың бағаланған тақырыбы мен тапсырманың басқа жағдайлары туралы аз біледі, мысалы, шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін жеке тапсырмаларды орындау кезінде практик маман тақырып туралы ақпаратты дайындауды ішкі бақылау жүйесі туралы түсінік ала алады тапсырмалар, бірақ бұл сирек жағдай.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- A105. Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларда тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың айтарлықтай бұрмалануы мүмкін аймақтарды бөлу практик маманға процедураларды осы салаларға бағыттауға мүмкіндік береді. Мысалы, тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат тұрақты даму туралы есеп болатын тапсырмада практик маман процедураларды тұрақты даму туралы есептің жеке бөлімдеріне бағыттай алады. Практик маман тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат, тек бір саладан тұратын кезде немесе маңызды сенімділік алу үшін қажетті тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың барлық салаларында сенімділік алған кезде тапсырманың тақырыбы туралы барлық ақпаратқа қатысты процедураларды жасай және жасай алады.
- A106. Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмада тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратты ішкі бақылау жүйесін зерттеу практик маманға бұрмалану түрлерін және тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың елеулі бұрмалану қаупіне әсер ететін факторларды анықтауға көмектеседі. Практик маманнан тиісті бақылау құралдарының әзірленуін бағалау және жауапты тараптың сұрау салуларына қосымша процедураларды жүзеге асыру арқылы олардың енгізілгенін анықтау талап етіледі. Қандай бақылау құралдары сәйкес келетінін анықтау үшін кәсіби шешім қажет.
- A107. Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмада тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратты дайындау үшін қолданылатын процедураны қарастыру практик маманға тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың айтарлықтай бұрмалануы мүмкін салаларға бағытталған процедураларды жасауға және жүргізуге көмектеседі. Қолданылған процедураны қарастыру кезінде практик маман процедураның қандай аспектілері тапсырма үшін маңызды екенін анықтау үшін кәсіби пайымдауды қолданады және тиісті тарапқа осы аспектілерге қатысты сұраныстар жібере алады.
- A108. Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма да, шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында ұйымдағы тәуекелдерді бағалау процесінің нәтижесі практик маманға тапсырманың бағаланған тақырыбын және тапсырманың басқа жағдайларын түсінуге көмектеседі.

Дәлелдемелер алу

Процедуралардың сипаты, мерзімі және көлемі (48(L) – 49(R) тармағын қара)

A109. Практик маман сәйкесінше сенімді немесе шектеулі сенімділікті алу үшін процедуралардың жиынтығын таңдайды. Төмендегі процедураларды, мысалы, практик қолданатын мәтінге байланысты тапсырманы орындауды жоспарлау үшін қолдануға болады:

- Инспекциялау;
- Бақылау;
- Растау;
- Қайта есептеу;
- Қайта өткізу;
- Талдамалық процедуралар;
- Сұрау салу.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- A110. Практик маманның процедураларды таңдауына әсер етуі мүмкін факторларға тапсырманың бағаланатын тақырыбының сипаты кіреді: алынған сенімділік деңгейі және күтілетін пайдаланушылар мен тапсырыс берушінің ақпараттық қажеттіліктері, оның ішінде уақыт пен шығындар шектеулері.
- A111. Кейбір жағдайларда, тапсырманың тақырыбы нақты СҚТХС-мен қарастырылған кезде, бұл стандарт процедуралардың сипатына, мерзіміне және көлеміне әсер ететін ерекше талаптарды қамтуы мүмкін. Мысалы, тапсырманың белгілі бір тақырыбын қарастыратын СҚТХС нақты процедуралардың сипатын немесе көлемін немесе белгілі бір тапсырманы орындау кезінде күтілетін сенімділік деңгейін сипаттай алады. Процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін анықтау кәсіби пайымдаудың мәні болып табылады және әрбір тапсырма үшін жеке орындалады.
- A112. Кейбір тапсырмаларда практик маман тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың айтарлықтай бұрмалануы мүмкін кейбір салаларды анықтамауы мүмкін. Мұндай салалар анықталды ма, жоқ па, қарамастан, практик маман ақылға қонымды сенімділікті алуға бағытталған процедураларды әзірлейді және жүргізеді.
- A113. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма үздіксіз процесс болып табылады және практик маман жоспарланған процедуралар анықталғаннан айтарлықтай ерекшеленетін ақпаратты анықтай алады. Практик маманның жоспарланған процедураларды орындауына қарай алынған дәлелдемелер практик маманның қосымша процедураларды орындау қажеттілігіне алып келуі мүмкін. Мұндай процедуралар сандық немесе сапалық бағалауды жүргізетін тұлғаға практик маман анықтаған мәселені зерттеу туралы және қажет болған жағдайда тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа қажетті түзетулер енгізу туралы өтінішті қамтуы мүмкін.

Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларды орындау үшін қосымша процедуралар қажет пе, жоқ па, соны анықтау (49L - тармағын қара)

- A114. Практик маман бұрмаланулар туралы біле алады, бұл оның кәсіби пікірі бойынша айтарлықтай бұрмаланулардың бар екенін нақты көрсетпейді. Келесі мысалдар қосымша процедуралар қажет болмауы мүмкін екенін көрсетеді, өйткені практик маманның кәсіби пікірі бойынша анықталған бұрмаланулар айтарлықтай бұрмаланулардың бар екенін нақты көрсетпейді.
- Егер маңыздылық 10 000 бірлікті құраса және практик маман мүмкін қате 100 бірлікке қатысты деп шешсе, қосымша процедуралар әдетте қажет емес, егер басқа сапалық факторлар ескерілмесе, өйткені елеулі бұрмалау қаупі мүмкін.тапсырма жағдайында қолайлы.
  - Егер елеулі бұрмаланулар болуы ықтимал салада процедуралар жиынтығын орындау кезінде сұрау салулардың біріне жауап күтілгендей болмаса, егер елеулі бұрмаланулар тәуекелі басқа процедураларды орындау нәтижелерін ескере отырып, тапсырманың мән-жайларына қатысты қолайлы деңгейде болса, қосымша процедуралар әлі де талап етілмеуі мүмкін.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

A115. Практик маман тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат айтарлықтай бұрмалануы мүмкін деген сенімділікке әсер ететін сұрақ немесе сұрақтар туралы біле алады. Келесі мысалдар қосымша процедуралар қажет болған кезде көрсетеді, өйткені анықталған бұрмаланулар тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат айтарлықтай бұрмалануы мүмкін екенін көрсетеді.

- Талдамалық процедураларды орындау кезінде практик маман басқа қол жетімді ақпаратқа қайшы келетін немесе күтілетін көрсеткіштерден немесе пропорциялардан айтарлықтай ерекшеленетін көрсеткіштердің немесе қатынастардың ауытқуын анықтай алады.
- Практик маман сыртқы ақпарат көздерін тексеруден ықтимал елеулі бұрмаланулар туралы біле алады.
- Егер қолданылатын критерийлер қателіктердің 10% деңгейіне жол берсе және нақты тест негізінде практик маман қателіктердің 9% -ын тапса, онда қосымша процедуралар қажет болуы мүмкін, өйткені маңызды бұрмалану қаупін тапсырма жағдайында қолайлы деп санауға болмайды.
- Егер талдамалық процедуралардың нәтижесі күтілетін мәндердің ішінде болса, бірақ соған қарамастан күтілетін мәннен асатын көрсеткішке жақын болса, қосымша процедуралар қажет болуы мүмкін, өйткені маңызды бұрмалану қаупін тапсырма жағдайында қолайлы деп санауға болмайды.

A116. Егер шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар жағдайында практик маманның назарын аударған және практик маманның тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың елеулі бұрмалануына жол беруіне әкеп соқтырған сұрақ немесе сұрақтар болса, практик маманнан 49L-тармаққа сәйкес қосымша процедураларды әзірлеу және жүргізу талап етіледі. Қосымша процедуралар, мысалы, тиісті тарапқа сұрау салуларды жіберуді немесе мән-жайларға сәйкес келетін өзге де процедураларды орындауды қамтуы мүмкін.

A117. Егер 49L тармағында талап етілетін қосымша процедураларды орындай отырып, практик маман сұрақ немесе сұрақтар тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа елеулі бұрмаланулар тудыратындай әсер етпеуі мүмкін деген қорытынды жасау үшін жеткілікті тиісті дәлелдер ала алмаса немесе осы сұрақтар тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа әсер етеді деп шешсе осылайша, ол айтарлықтай бұрмаланып, көлемге шектеу қойылады және 66-тармақ қолданылуы тиіс.

A118. Практик маманның дәлелдемелер алу үшін қажет қосымша процедуралардың сипатына, мерзіміне және көлеміне қатысты маңызды бұрмаланулардың аз ықтималдығы туралы немесе елеулі бұрмаланулардың бар екендігі туралы шешім, атап айтқанда, анықталады:

- Жүргізілген процедуралардың нәтижелерін бағалау негізінде алынған ақпаратқа;
- Практик маманның тапсырманың бағаланатын пәнін және оны орындау кезінде алынған тапсырманың басқа да мән-жайларын қайта қарауы;
- Практик маманның мәселені қарау үшін қажетті дәлелдердің сенімділігіне көзқарасы, бұл практик маманның тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат айтарлықтай бұрмалануы мүмкін деген сенімділігіне әкеледі.

**АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН
ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

Түзетілмеген бұрмалаулардың жинақталуы (51, 65 тармақтарды қара)

A119. Түзетілмеген бұрмаланулар тапсырма кезінде жинақталады (51-тармақты қара), олардың жеке немесе жиынтықта практик маман қорытынды жасаған кезде маңызды екенін бағалау үшін.

A120. Практик маман бұрмаланулар шамалы болып саналатын және жинақталмауы тиіс шаманы анықтай алады, өйткені ол мұндай шамалы сомалардың жинақталуы қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етпейді деп санайды. «Шамалы» сомалар «маңызды емес» дегенді білдірмейді. 44-тармаққа сәйкес айқындалған маңыздылыққа қарағанда шамалы мөлшердің мүлдем басқа (аз) тәртібі бар және олар жеке-жеке немесе жиынтықта алынғанына және олар қандай өлшем, сипат немесе мән-жайлар өлшемдерін қолдана отырып бағаланғанына қарамастан, салдары болмайтыны анық. Бір немесе бірнеше позициялардың анық болмашы болып табылатындығына қатысты белгісіздік болған кезде мәселе анық болмашы санатқа жатқызылмаған болып есептеледі.

Практик маманның маманы тапсырманы орындауға қашан тартылатыны туралы ойлар

Процедуралардың сипаты, мерзімі және көлемі (52-тармақты қара)

A121. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша жұмыстың бір немесе бірнеше сарапшы жүргізетін маманның жұмысына қатысты процедуралардың сипатын, мерзімдерін және көлемін анықтауда келесі сұрақтар жиі маңызды (A70-тармақты қара):

- (a) Тапсырма мәтініндегі сарапшы жұмысының маңыздылығы (A122 - A123 тармақтарын да қара);
- (b) Осы сарапшының жұмысына байланысты мәселенің сипаты;
- (c) Осы сарапшының жұмысы байланысты мәселеге қатысты елеулі бұрмалану тәуекелдері;
- (d) Практик маманды осы сарапшының бұрын жасаған жұмысымен таныстыру және практик маманның осы сарапшымен жұмыс істеу тәжірибесінің болуы;
- (e) Сарапшы практик маманның аудиторлық ұйымының сапа бақылауының саясаты мен процедураларына бағынады ма (сонымен қатар A124 - A125 тармақтарын қара).

Сарапшы практик маманның жұмысын біріктіру

A122 Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма тапсырманың бағаланатын пәндерінің кең ауқымына қатысты жүзеге асырылуы мүмкін, бұл тапсырма жетекшісінің және сарапшы практик маманның жұмысы жүзеге асырылатын жұмыс тобының басқа мүшелерінің иелігінен басқа мамандандырылған білім мен дағдыларды талап етуі мүмкін. Кейбір жағдайларда практик маманмен жеке мәселелер бойынша кеңес алу үшін отырыстар өткізіледі, бірақ сарапшы практик маманның тапсырма мәтініндегі жұмысының маңыздылығы неғұрлым көп болса, сарапшы көп салалы топтың құрамында жұмыс істеуі ықтимал, оның ішінде тапсырманы оқып жатқан сарапшылар мен басқа да қызметкерлер бар. Сарапшы жұмысының үлесі жұмыс күшінің жалпы сипатына, мерзіміне және көлеміне қатысты неғұрлым көп болса, сарапшы практик маман мен сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

басқа қызметкерлер арасындағы тиімді екі жақты ақпараттық өзара іс-қимыл соғұрлым маңызды болады. Тиімді екі жақты ақпараттық өзара іс-қимыл сарапшының жұмысын тапсырманы орындайтын басқа тұлғалардың жұмысымен дұрыс біріктіруді жеңілдетеді.

A123. A71 тармағында айтылғандай, сарапшы практик маманның жұмысын пайдаланған жағдайда, тапсырманы қабылдау немесе жалғастыру кезеңінде 52-тармақта талап етілетін кейбір процедураларды орындау орынды болуы мүмкін. Бұл, әсіресе, практик маманның жұмысы сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындайтын басқа қызметкерлердің жұмысына толығымен біріктірілген кезде және практик маманның жұмысы тапсырманың бастапқы кезеңінде, мысалы, бастапқы жоспарлау мен тәуекелдерді бағалау кезінде қолданылуы тиіс болған кезде қажет.

Практик маманның аудиторлық ұйымының саясаты мен процедураларының сапасын бақылау

A124. Практик маманның ішкі сарапшысы практик маманның серіктесі немесе қызметкері, оның ішінде уақытша қызметкері бола алады, сондықтан оған 1 СБХС немесе ұлттық заңнаманың қатаң талаптарына сәйкес осы ұйымда қабылданған сапаны бақылау саясаты мен процедураларының талаптары қолданылады. Екінші жағынан, практик маманның ішкі сарапшысы серіктес немесе қызметкер бола алады, оның ішінде уақытша қызметкер, аудиторлық ұйыммен ортақ саясат пен сапаны бақылау процедуралары болуы мүмкін желіге кіретін ұйым. Практик маманның сыртқы сарапшысы жұмыс тобының мүшесі болып табылмайды және 1 СБХС сәйкес оған сапаны бақылау саясаты мен процедураларының талаптары қолданылмайды.

A125. Жұмыс топтары ұйым немесе басқа тұлғалар берген ақпарат өзге тәсілді болжайтын жағдайларды қоспағанда, аудиторлық ұйымның сапасын бақылау жүйесіне сенім артуға құқылы. Жұмыс топтарының сапаны бақылау жүйесіне сенім арту дәрежесі мән-жайларға байланысты болады және мынадай мәселелерге қатысты аудиторлық процедуралардың сипатына, мерзімдері мен көлеміне әсер етуі мүмкін:

- Персоналды іріктеу және оқыту бағдарламаларымен қамтамасыз етілетін құзыреттілік пен мүмкіндіктер;
- Практик маманның сарапшы практик маманның объективтілігін бағалауы. Практик маманның ішкі сарапшыларына тәуелсіздік талаптарын қоса алғанда, тиісті этикалық талаптар қолданылады;
- Практик маманның сарапшы практик маман жұмысының барабарлығын бағалауы. Мысалы, аудиторлық ұйымды оқыту бағдарламалары практик маманның ішкі сарапшыларына олардың білімі мен тәжірибесінің дәлелдемелер алу процесімен байланысы туралы тиісті түсінік бере алады. Мұндай оқытуға және ұйымның басқа процестеріне сенім арту мүмкіндігі, мысалы, практик маманның ішкі сарапшыларының жұмыс көлемін белгілейтін нұсқаулар, практик маманның сарапшы жұмысының сәйкестігін бағалау үшін практик маман жүргізетін процедуралардың сипатына, мерзіміне және көлеміне әсер етуі мүмкін;
- Мониторинг процестерін жүзеге асыру арқылы нормативтік және заңнамалық талаптарды сақтау;
- практик маманның сарапшысымен мәселелерді келісу.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Сапаны бақылау жүйесіне сенім артудың мұндай мүмкіндігі практик маманның осы стандарттың талаптарын орындауға жауапкершілігін төмендетпейді.

Сарапшы практик маманның құзыреттілігі, қабілеті және объективтілігі (52(А) тармағын кара):

A126. Сарапшы практик маманның құзыреттілігі, қабілеті және объективтілігі туралы ақпаратты әртүрлі көздерден алуға болады, мысалы:

- Осы сарапшымен жеке жұмыс тәжірибесі;
- Сарапшымен жүргізілетін талқылаулар;
- Басқа практик мамандармен немесе осы сарапшының жұмысымен таныс үшінші тұлғалармен мәселелерді талқылау;
- Сарапшының біліктілігін, оның кәсіби ұйымға немесе салалық қауымдастыққа мүшелігін, кәсіби қызметті жүргізуге арналған лицензияны немесе сырттан танудың өзге де нысандарын зерделеу;
- Осы сарапшы жазған жарияланған мақалалар немесе кітаптар;
- Аудиторлық ұйымның сапаны бақылау жөніндегі саясаты мен процедуралары (сондай - ақ A124-A12 5-тармақтарды кара).

A127. Сарапшы практик маман практик маман сияқты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманың барлық аспектілерін орындауда бірдей кәсіпқойлықты қажет етпесе де, жұмысы пайдаланылатын практик маманның сарапшысы сарапшы орындаған жұмыс пен тапсырманың мақсаттарын байланыстыру үшін тиісті СҚТХС-ны жеткілікті түсінуді қажет етуі мүмкін.

A128. Объективтілік қаупінің маңыздылығын және сақтық шараларын қолдану қажеттілігін бағалау сарапшы практик маманның функциялары мен тапсырма мәтініндегі сарапшы жұмысының маңыздылығына байланысты болуы мүмкін. Сақтық шаралары қауіптерді қолайлы деңгейге дейін төмендетуге мүмкіндік бермейтін кейбір жағдайлар болуы мүмкін, мысалы, егер практик маман ұсынған сарапшы тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратты дайындауда маңызды рөл атқарған тұлға болса.

A129. Практик маманның сыртқы сарапшысының объективтілігін бағалау кезінде орынды болуы мүмкін:

- Сарапшының объективтілігіне әсер етуі мүмкін тиісті тарап пен практик маманның сыртқы сарапшысы арасында орын алған, өзіне белгілі мүдделерге немесе қатынастарға қатысты тиісті тарапқа сұрау салулар жіберу;
- Осы сарапшымен кез келген қолданылатын сақтық шараларын, оның ішінде осы сарапшыға қойылатын кез келген кәсіби талаптарды талқылау және осы сақтық шаралары қауіптерді қолайлы деңгейге дейін төмендету үшін жеткілікті болып табылатындығын бағалау. Практик маманның сарапшысымен талқылауға болатын қызығушылық пен қарым-қатынас мәселелері мыналарды қамтиды:
  - Қаржылық қызығушылық;
  - Іскерлік және жеке қарым-қатынастар;
  - Сарапшының, оның ішінде ұйымның, егер сыртқы сарапшы ұйым болып табылса, өзге де қызметтерді ұсынуы.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Кейбір жағдайларда, егер практик маман практик маманның сыртқы сарапшысынан кез-келген қызығушылық жағдайлары туралы немесе осы сарапшыға белгілі ұйыммен кез-келген қарым-қатынас туралы жазбаша өтініш алса, орынды болуы мүмкін.

Сарапшы практик маманның білімі мен тәжірибесі туралы түсінік алу (52(b) тармағын қара)

A130. Сарапшы практик маманның білімі мен тәжірибесі туралы жеткілікті түсініктің болуы практик маманға мүмкіндік береді:

- (a) Практик маманның мақсаттары үшін қажет болатын практик маманның жұмысының сипаты, қолданылу аясы мен мақсаттарын келісу;
- (b) Орындалған жұмыстың практик маманның мақсаттарына сәйкестігін бағалау.

A131. Практик маманның түсінуі үшін маңызды практик маманның білім саласының аспектілері мыналарды қамтуы мүмкін:

- Сарапшының пәндік аймағына кіретін тапсырмалар үшін маңызды мамандандырулар;
- Кәсіби немесе басқа стандарттардың, сондай-ақ нормативтік немесе заңнамалық талаптардың қолданылу фактісі;
- Егер қолданылатын болса, практик маманның сарапшысы қолданатын болжамдар мен әдістер; олар осы сарапшының білім саласы шеңберінде жалпыға бірдей қабылданған болып табыла ма, тапсырма мақсаттары үшін орынды ма;
- Практик маман пайдаланатын ішкі және сыртқы деректердің немесе ақпараттың сипаты.

Практик маманның сарапшысымен келісімі (52(c) - тармағын қара)

A132. Практик маман мен практик маман арасындағы Келісім мына мәселелерді қамтуы мүмкін:

- (a) Практик маманның да, сарапшының да функциялары мен міндеттері;
- (b) Практик маман мен сарапшы арасындағы ақпарат алмасудың сипаты, мерзімі және көлемі, оның ішінде осы сарапшы ұсынуы тиіс есептердің нысандары;
- (c) Практик маманның құпиялылық талаптарын сақтау қажеттілігі.

A133. A125-тармақта көрсетілген мәселелер практик маман мен практик маманның сарапшысы арасындағы келісімнің егжей-тегжейлі деңгейіне және формальдылық дәрежесіне, оның ішінде келісімді жазбаша түрде рәсімдеу қажеттілігіне әсер етуі мүмкін. Практик маман мен практик маманның сарапшысы арасындағы келісім көбінесе тапсырма шарттары туралы келісім хат түрінде жасалады.

Сарапшы практик маманның жұмысының барабарлығын бағалау (52(d) тармағын қара)

**АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН
ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

A134. Практик маманның жұмысының барабарлығын бағалау кезінде практик маманның мақсаттары үшін келесі мәселелер маңызды болуы мүмкін:

- (a) Сарапшының жұмысы нәтижелерінің немесе тұжырымдарының орындылығы мен негізділігі, сондай-ақ олардың басқа дәлелдемелермен келісімділігі;
- (b) Егер сарапшының жұмысы маңызды жорамалдар мен әдістерді пайдалануды көздесе - осы жорамалдар мен әдістердің орындылығы мен негізділігі;
- (c) Егер мұндай сарапшының жұмысында осы сарапшының жұмысы үшін маңызды бастапқы деректер пайдаланылса - осы бастапқы деректердің қолданылуын, толықтығын және дәлдігін бағалау.

A135. Егер практик маман практик маман сарапшысының жұмысы практик маманның мақсаттарына сай келмейтінін анықтаса, ол жүзеге асыра алатын іс-қимыл нұсқаларына мыналар кіреді:

- (a) Сарапшы жүзеге асыратын жұмыстардың қосымша сипаты мен көлемін сарапшымен келісу;
- (b) Жағдайларға сәйкес қосымша процедураларды жүргізу.

Жауапты тараптың атынан сандық немесе сапалық бағалауды жүзеге асыратын тұлғаның басқа практик маманының, сарапшысының немесе ішкі аудитордың жұмысты жүзеге асыруы (53-55 - тармақтарды қара)

A136. A120 - A134 тармақтары сарапшы практик маманның жұмысын қолдануға қатысты болса да, олар басқа практик маманның, жауапты тараптың немесе ішкі аудитордың атынан сандық немесе сапалық бағалауды жүзеге асыратын тұлғаның сарапшысының жұмысын пайдалануға қатысты пайдалы ұсыныстар бере алады.

Жазбаша өтініштер (56-тармағын қара)

A137. Ауызша мәлімдемелерді жазбаша растау практик маман мен жауапты тараптың бірдей мәселелерді әртүрлі түсіну мүмкіндігін төмендетеді. Практик маман жазбаша өтініштерді сұрайтын тұлға немесе тұлғалар, мысалы, мәдени және құқықтық мәтіндегі айырмашылықтарды, сондай-ақ ұйымның меншік мөлшері мен формасына байланысты ерекшеліктерді көрсете отырып юрисдикцияға және ұйымның ерекшелігіне байланысты әр түрлі болуы мүмкін тиісті тараптың басқару және корпоративтік басқару құрылымына байланысты, әдетте, жоғары басшылыққа немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға қатысты болады.

A138. Басқа сұрау салынған жазбаша өтініштер өтініштерді қамтуы мүмкін:

- Тиісті тарап түзетілген бұрмалаулардың әсерін жеке немесе жиынтығында тапсырманың мәні туралы ақпаратқа қатысты маңызды емес деп тани ма, жоқ па. Бұл сұрақтардың қысқаша мазмұны әдетте жазбаша мәлімдемелерге қосылады немесе қосылады;
- Кез-келген маңызды бағалауды негіздеу үшін қандай маңызды болжамдар қолданылады;

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- Тиісті тарап практик маманға тапсырма үшін маңызды ішкі бақылау жүйесінің өзіне белгілі барлық ерекшеліктерін, анық елеусіз немесе елеулі салдары жоқ ерекшеліктерді қоспағанда, хабарлағаны туралы хабарлады;
- Жауапты тарап сандық немесе сапалық бағалауды жүргізетін тұлғадан өзгеше болған кезде,
- Жауапты тарап тапсырманың бағаланатын пәні үшін жауапкершілікті түсінетіні туралы.

A139. Жауапты тарап жасаған мәлімдемелер практик маман өзінің негізделген үміттеріне сәйкес ала алатын басқа дәлелдерді алмастыра алмайды. Жазбаша мәлімдемелер қажетті дәлелдерді береді, бірақ олар өздері қарастыратын мәселелерге қатысты жеткілікті тиісті дәлелдерді ұсынбайды. Сонымен қатар, практик маманның сенімді жазбаша мәлімдемелер алуы практик маман алуы тиіс басқа дәлелдердің сипатына немесе көлеміне әсер етпейді.

Сұрау салынған жазбаша өтініштер берілмеген немесе сенімсіз (60-тармақты қара)

A140. Практик маман сұрау салынған жазбаша өтініштерді ала алмайтын жағдайлар, мысалы, мыналарды қамтиды:

- Жауапты тарап үшінші тарапқа маңызды сандық немесе сапалық бағалау жүргізуді тапсырады және кейіннен практик маманға тапсырманың тақырыбы туралы қорытынды ақпарат негізінде сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы қабылдауды ұсынады. Мұндай жекелеген жағдайларда, мысалы, жауапты тараптың сандық немесе сапалық бағалауды жүргізетін тұлғамен ұзақ қарым-қатынасы болған кезде, жауапты тарап сандық немесе сапалық бағалауды жүргізетін тұлғаның сұрау салынған өтініштерді беруін қамтамасыз ете алады немесе жауапты тарап, егер жауапты тараптың бұл үшін ақылға қонымды негізі болса, мұндай өтініштерді қамтамасыз ете алады, алайда, егер жауапты тарап осындай өтініштерді әрқашан болмауы мүмкін;
- Болжалды пайдаланушылар практик маманды жалпыға қол жетімді ақпарат негізінде сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы қабылдауға шақырады, бірақ жауапты тарапқа қатысы жоқ, оның ізгі ниеті осы тараптың жауабын практик маман сұрау салған жазбаша мәлімдемелер түрінде қамтамасыз ету үшін қажет;
- енімділікті қамтамасыз ететін тапсырма сандық немесе сапалық бағалауды жүргізетін тұлғаға қатысты орындалады. Мысалы, тапсырма соттың бұйрығына сәйкес орындалған кезде немесе заң шығарушы немесе басқа құзыретті орган мемлекеттік сектордың практик маманынан жеке тапсырманы орындау қажет болған кезде орын алуы мүмкін.

Осындай немесе ұқсас жағдайларда практик маман практик маманның тұжырымын растау үшін қажетті дәлелдерге қол жеткізе алмауы мүмкін. Мұндай жағдайларда осы СҚТХС-дың 66-тармағы қолданылады.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Есепті күннен кейінгі оқиғалар (61-тармағын қара)

A141. Кейбір сенімділік тапсырмаларындағы кейінгі оқиғаларды қарау негізгі тақырыптың сипатына байланысты орынсыз болуы мүмкін. Мысалы, егер тапсырма белгілі бір уақытқа статистикалық декларацияның дәлдігі туралы қорытынды талап етсе, сол уақыт пен уақыт аралығында болған оқиғалар осы уақыт нүктесі мен растау туралы есептің күні арасында болған оқиғалар қорытындыға әсер етпеуі немесе декларацияда немесе растау туралы есепте ақпаратты ашуды талап етпеуі мүмкін.

A142. 61-тармақта көрсетілгендей, практик маман практик маманның қорытындысы немесе есебі күнінен кейін тапсырманың мәні туралы ақпаратқа қатысты қандай да бір процедураларды жүргізуге жауапты болмайды. Алайда, егер практик маманның қорытынды немесе есеп беру күнінен кейін, егер ол қорытынды немесе есеп беру күніне дейін белгілі болса, практик маманның қорытындыны немесе есепті түзетуіне әкелуі мүмкін фактіні білсе, практик маман мәселені тиісті тараппен талқылауы немесе жағдайға сәйкес басқа шаралар қабылдауы мүмкін.

Басқа да ақпарат (62-тармағын қара)

A143. Егер практик маман елеулі сәйкессіздікті анықтаса немесе фактілердің елеулі бұрмалануы туралы білсе, сәйкес болуы мүмкін келесі әрекеттердің мысалдарына мыналар жатады:

- Тиісті тараптан тиісті тараптың заңгері сияқты құзыретті үшінші тараппен кеңесу туралы өтініш;
- Түрлі іс-қимыл жоспарларының салдарын қарастыру үшін адвокаттың қызметтерін пайдаланыңыз;
- Үшінші тарапқа жүгіну (мысалы, реттеуші органға);
- Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыдан немесе есептен бас тарту;
- Қолданыстағы заңға немесе нормативтік актіге сәйкес мүмкін болса, тапсырмадан бас тарту;
- Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыда немесе есепте Елеулі сәйкессіздіктердің сипаттамасы.

Қолданылатын критерийлердің сипаттамасы (63-тармағын қара)

A144. Қолданылатын критерийлердің сипаттамасы болжамды пайдаланушыларды тапсырма тақырыбы туралы ақпаратты түсінуге негіз береді, бұл тапсырма тақырыбы туралы ақпаратта қандай нақты сұрақтар қарастырылуы мүмкін екеніне қатысты әртүрлі критерийлер арасында айтарлықтай айырмашылықтар болған кезде өте маңызды.

A145. Тапсырма тақырыбы туралы ақпарат нақты қолданылатын критерийлерге сәйкес дайындалғанын көрсету, егер тапсырма тақырыбы туралы ақпарат қолданыстағы қолданылатын критерийлердің барлық тиісті талаптарына сәйкес келсе ғана, тиісті болып табылады.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

A146. Түсініксіздіктерді немесе сөздік шектеулерді қамтитын қолданылатын критерийлердің сипаттамасы (мысалы, «тапсырма тақырыбы туралы ақпарат XYZ талаптарына сәйкес келеді») тиісті сипаттама болып табылмайды, өйткені тапсырма тақырыбы туралы ақпаратты пайдаланушыларды жаңылыстыруы мүмкін.

Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды қалыптастыру

Дәлелдемелердің жеткіліктілігі және тиісті сипаты (12(i), 64-тармақтарды қара)

A147. Практик маманның тұжырымын және сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыны немесе есепті негіздеу үшін дәлелдер қажет. Өз табиғаты бойынша олар табиғатта жинақталған және негізінен тапсырманы орындау кезінде процедураларды орындау нәтижесінде алынады. Алайда, олар алдыңғы тапсырмалар сияқты басқа көздерден алынған ақпаратты (егер практик маман алдыңғы тапсырма аяқталғаннан кейін осы ақпараттың ағымдағы тапсырма үшін орындылығына әсер етуі мүмкін қандай да бір өзгерістер болмағанын анықтаса) немесе аудиторлық ұйым клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру кезінде жүргізетін сапаны бақылау процедураларын қамтуы мүмкін. Дәлелдемелер тиісті Тараптың ішінде де, сыртында да орналасқан көздерден алынуы мүмкін. Сонымен қатар, дәлел ретінде пайдалануға болатын ақпаратты ұйымның мамандары немесе ол жалдаған сыртқы кеңесшілер дайындаған болуы мүмкін. Дәлелдемелер тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың аспектілерін қолдайтын және растайтын ақпараттан да, тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың аспектілеріне күмән келтіретін ақпараттан тұрады. Сонымен қатар, кейбір жағдайларда тіпті ақпараттың болмауы (мысалы, тиісті тараптың сұрау салынған деректерді беруден бас тартуы) практик маман қолданады, сондықтан да дәлел болып табылады. Практик маманның сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды жасау бойынша жұмысының едәуір бөлігі дәлелдемелерді алу мен бағалаудан тұрады.

A148. Дәлелдемелердің жеткіліктілігі мен тиісті сипаты өзара байланысты. Жеткіліктілік - дәлелдемелер санының өлшемі. Қажетті дәлелдемелердің саны бұрмалау тәуекелдерін бағалауға байланысты (бағаланатын тәуекелдер неғұрлым жоғары болса, соғұрлым көп дәлелдер қажет болуы мүмкін), сондай-ақ мұндай дәлелдемелердің сапасына байланысты (дәлелдемелердің сапасы неғұрлым жоғары болса, соғұрлым аз қажет болады). Алайда, аудиторлық дәлелдердің көп мөлшерін жинау олардың сапасының төмендігін өтей алмайды.

A149. Тиісті сипат дәлелдемелердің сапасының өлшемі, яғни аудиторлық пікір негізделген, практик маманның пікірі негізделген қорытындыларды растау үшін олардың орындылығы мен сенімділігі болып табылады. Аудиторлық дәлелдердің сенімділігі олардың көзі мен сипатына байланысты және дәлелдемелер алынған нақты жағдайларға байланысты. Әр түрлі дәлелдердің сенімділігі туралы жалпылау жасауға болады; дегенмен, мұндай жалпылау әртүрлі ерекшеліктерге ие. Дәлелдер тиісті тарапқа қатысты сыртқы көздерден алынған болса да, олардың сенімділігіне әсер ететін жағдайлар болуы мүмкін. Мысалы, сыртқы көзден алынған дәлелдер, егер мұндай дереккөз ақпаратсыз немесе объективті болмаса, сенімсіз болуы мүмкін. Ерекшеліктердің болу мүмкіндігін ескере отырып, дәлелдердің сенімділігіне қатысты келесі жалпылау пайдалы болуы мүмкін:

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- Дәлелдемелер, егер олар тиісті тарапқа қатысты сыртқы көздерден (тиісті тараптардан) алынса, неғұрлым сенімді болады;
- Ішкі көздерден жиналған дәлелдер, егер тиісті бақылау тиімді болса, сенімді болады;
- Практик маманның өзі алған дәлелдемелер (мысалы, бақылау құралының қолданылуын қадағалау) жанама жолмен немесе қорытындылар негізінде (мысалы, бақылау құралын қолдану туралы сұрау салу негізінде) алынған дәлелдемелермен салыстырғанда неғұрлым сенімді болып ұсынылады;
- Дәлелдемелер, егер олар құжатпен рәсімделсе, яғни қағаз, электрондық немесе өзге де жеткізгіште болса, неғұрлым сенімді болып табылады (мысалы, осындай отырыс кезінде жүргізілген хаттама отырыста талқыланған мәселелер туралы кейіннен ұсынылған ауызша есеппен салыстырғанда неғұрлым сенімді).

A150. Әдетте, бір-біріне тәуелсіз қарастырылған жеке дәлелдемелерге қарағанда әр түрлі көздерден алынған немесе табиғаты бойынша ерекшеленетін дәйекті дәлелдер көбірек сенімділік береді. Сонымен қатар, әртүрлі дереккөздерден немесе табиғаты бойынша әртүрлі дәлелдерден дәлелдер алу басқа дәлелдерді растауға немесе жеке сенімсіз дәлелдерді анықтауға ықпал етуі мүмкін. Мысалы, тиісті тараптан тәуелсіз дереккөзден алынған растаушы ақпарат практик маманның тиісті тарап мәлімдеген ақпаратқа деген сенімін арттыруы мүмкін. Керісінше, бір көзден алынған дәлелдер басқа көзден алынған дәлелдерге қайшы келсе, практик маман сәйкессіздікті шешу үшін қандай қосымша процедураларды жүргізу тиістігін анықтайды.

A151. Жеткілікті тиісті дәлелдер алған кезде, белгілі бір сәтте бірдей ақпаратқа қарағанда, кезең ішінде тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа сенімділік алу қиынға соғады. Сонымен қатар, процестерге қатысты тұжырымдар, әдетте, тапсырма орындалған кезеңмен шектеледі; практик маман болашақта процестің дәл осылай жұмыс істей беретіндігі туралы қорытынды жасамайды.

A152. Практик маманның тұжырымын негіздеу үшін тиісті дәлелдер жеткілікті ме, жоқ па, бұл кәсіби пайымдау тақырыбы.

A153. Кейбір жағдайларда практик маман жоспарлау кезінде күтілетін тиісті сипаттағы жеткілікті дәлелдер ала алмауы мүмкін. Мұндай жағдайларда практик маман процедураларды орындау барысында алынған дәлелдемелер жеткіліксіз деп шешеді және тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат туралы қорытынды жасауға негіз бермейді. Практик маман:

- Орындалатын жұмыс көлемін ұлғайту;
- Қазіргі жағдайда ол қажет деп санайтын басқа процедураларды орындаңыз.

Жоғарыда айтылғандардың ешқайсысын қазіргі жағдайда жүзеге асыру мүмкін болмаған кезде, практик маман қорытынды жасау үшін жеткілікті тиісті дәлелдер ала алмайды. Мұндай жағдай практик маман тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат 49L тармағында көрсетілгендей айтарлықтай бұрмалануы мүмкін деген сенімділікке әкелетін мәселелер туралы білмесе де орын алуы мүмкін.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Дәлелдемелердің жеткіліктілігі мен тиісті сипатын бағалау (65-тармағын қара)

A154. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жиынтықты және үздіксіз процесс болып табылады. Практик маман жоспарланған процедураларды орындаған кезде, алынған дәлелдер оның басқа жоспарланған процедуралардың сипатын, мерзімдерін немесе көлемін өзгертуіне әкелуі мүмкін. Практик маман алуы мүмкін ақпарат күтілгеннен және процедуралар жоспарланған ақпараттан айтарлықтай өзгеше болуы мүмкін. Мысалы:

- Практик маман анықтаған бұрмалаулардың көлемі практик маманның белгілі бір ақпарат көзінің сенімділігі туралы кәсіби пікірін өзгерте алады;
- Практик маман маңызды ақпараттағы сәйкессіздіктер немесе сәйкес емес немесе толық емес дәлелдер туралы біле алады;
- Егер талдамалық процедуралар тапсырманың соңында жүзеге асырылса, мұндай процедуралардың нәтижесі бұрын танылмаған елеулі бұрмалану тәуекелдерін көрсетуі мүмкін.

Мұндай жағдайларда практик маман жоспарланған процедураларды қайта қарауы мүмкін.

A155. Практик маманның жеткілікті дәлелдер туралы пікірі келесі факторларға байланысты:

- Ықтимал бұрмалаулардың маңыздылығы және олардың жеке немесе тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың басқа ықтимал бұрмалануларымен бірге айтарлықтай әсер ету ықтималдығы;
- Тиімділік, қандай тараптар елеулі бұрмаланудың анықталған тәуекелдеріне жауап береді;
- Осындай ықтимал бұрмалануларға қатысты сенімділікті, тәжірибені қамтамасыз ететін алдыңғы тапсырмалар барысында алынған;
- Орындалған процедуралардың нәтижелері, оның ішінде мұндай процедуралар нақты бұрмалануларды қалай анықтайды;
- Қолда бар ақпараттың дереккөзі мен сенімділігі;
- Дәлелдемелердің сенімділігі;
- Тиісті жағын және оның айналасын түсіну.

Көлемнің шектеулері (26, 66 тармақтарды қара)

A156. Көлемнің шектелуі салдарынан туындауы мүмкін:

- (a) Тиісті тараптың бақылауынан тыс жағдайлар. Мысалы, практик маман тексеру үшін қажет деп тапқан құжаттама кездейсоқ жойылуы мүмкін;
- (b) Практик маманның жұмысты орындау сипатына немесе мерзіміне қатысты жағдайлар. Мысалы, физикалық процесс, практик маманның пікірінше, тапсырма алынғаннан бұрын байқалуы тиіс;

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- (с) Жауапты тарап, сандық немесе сапалық бағалау жүргізетін тұлға немесе практик маманға оның пікірі бойынша тиісті мән-жайларда қажетті процедураларды жүргізуге кедергі келтіретін тапсырмаға тапсырыс беруші салған шектеулерді растайтын құжаттар қоса беріледі. Мұндай шектеулер тапсырмаға басқа әсер етуі мүмкін, мысалы, практик маманның тапсырмаға тән қауіп-қатер туралы пікірлері және тапсырмаларды қабылдау және жалғастыру процедуралары.

A157. Егер практик маман баламалы процедураларды орындау арқылы жеткілікті тиісті дәлелдемелер ала алатын болса, белгілі бір процедураны орындай алмау көлемді шектеу болып табылмайды.

A158. Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларды орындау кезінде жүзеге асырылатын процедуралар, анықтама бойынша, ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларды орындау кезінде қажет нәрселермен салыстырғанда шектеулі. Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы қабылдағанға дейін болған белгілі шектеулер сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы қабылдаудың міндетті шарттары орындалатындығын, атап айтқанда тапсырманың дәлелдемелердің қол жетімділігі сияқты сипаттамалары бар-жоғын анықтау үшін маңызды (24(b)(iv) тармағын қара)) және ұтымды мақсат (24b) (vi) - тармағын қара)). Егер шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма қабылданғаннан кейін тиісті тарап одан әрі шектеулерді енгізсе, егер қолданыстағы заңға немесе нормативтік актілерге сәйкес тапсырмадан бас тарту мүмкін болса, тапсырмадан бас тарту қажет болуы мүмкін.

Қорытынды немесе есеп дайындау

Тапсырма бойынша есеп нысаны (67-68 тармақтарды қара)

A159. Егер ауызша немесе өзге нысанда айтылған тұжырымдар жазбаша нысандағы есеппен расталмаса, олар дұрыс түсіндірілмеуі мүмкін. Осы себепті, практик маман есепті ауызша түрде ұсынбайды және бір уақытта толық қорытынды немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есепті жазбаша түрде ұсынбай, шартты белгілерді пайдаланбайды, олар қорытындыны ауызша түрде немесе шартты белгілерді қолданған сайын әрдайым қол жетімді болады. Мысалы, белгілеу интернетте орналастырылған қорытындымен немесе жазбаша түрде сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есеппен байланысты болуы мүмкін.

A160. Осы СҚТХС сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша барлық қорытындыларды немесе есептерді ұсыну үшін стандартты формат белгіленбейді. Оның орнына, стандарт қорытындыда немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар туралы есепте болуы тиіс негізгі элементтерді анықтайды. Осы қорытындылар немесе есептер нақты тапсырманың мән-жайлары ескеріле отырып жасалады. Практик маман сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша қорытынды немесе есеп түсінікті және оңай оқылуы үшін тақырыптарды, тармақ нөмірлерін, мәтінді безендіру құралдарын, мысалы, қою қаріппен таңдауды, сондай-ақ басқа әдістерді қолдана алады.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

A161. Ұсынылған пайдаланушыларға тиімді ақпарат беруді қамтамасыз ету үшін практик маман қорытынды немесе есеп берудің «қысқаша нысанды» немесе «егжей-тегжейлі нысанды» таңдай алады. «Қысқаша нысанды» есептер әдетте тек негізгі элементтерді қамтиды. «Егжей-тегжейлі нысанды» қорытындылар немесе есептер практик маманның тұжырымына әсер етпейтін басқа ақпарат пен түсініктемелерді қамтиды. Негізгі элементтерден басқа, егжей-тегжейлі нысандағы қорытындылар немесе есептер тапсырма шарттарының, пайдаланылған критерийлердің, тапсырманың жекелеген аспектілеріне қатысты практик маманның назарын аударған сұрақтардың егжей-тегжейлі сипаттамасын, практик маманның және тапсырманы орындауға тартылған басқа тұлғалардың білімі мен тәжірибесі туралы толық ақпаратты, маңыздылық деңгейлері туралы ақпаратты ашуды және кейбір жағдайларда ұсыныстарды қамтуы мүмкін. Кез келген осындай ақпаратты қосу туралы шешім оның болжамды пайдаланушылардың ақпараттық қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін маңыздылығына қарай қабылданады. 68-тармаққа сәйкес талап етілетіндей, қосымша ақпарат практик маманның тұжырымынан анық ажыратылуға және оның тұжырымды өзгертуге бағытталмайтындай етіп тұжырымдалуға тиіс.

Тапсырмалар бойынша қорытындының мазмұны

Тақырып (69(a) тармағын қара)

A162. Тиісті атау сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша қорытындының немесе есептің сипатын анықтауға және оны басқа тұлғалар шығарған есептерден, мысалы, практик маман сияқты этикалық талаптарды орындауға міндетті емес тұлғалардан ажыратуға көмектеседі.

Адресат (адресаттар) (69 (b)тармағын қара)

A163. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп жіберілетін тарап немесе тараптар көрсетіледі. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп әдетте тапсырманың тапсырыс берушісіне жіберіледі, бірақ кейбір жағдайларда адресат басқа болжамды пайдаланушы бола алады.

Тапсырманың тақырыбы және тапсырманың бағаланатын нысанасы туралы ақпарат (69 (c) тармағын қара)

A164. Тапсырма тақырыбы туралы ақпаратты және тиісті жағдайларда, мысалы, мыналарды қамтитын тапсырма тақырыбының өзін сәйкестендіру және сипаттау:

- Тапсырманың тақырыбын сандық немесе сапалық бағалауды қамтитын сәт немесе кезең;
- Қолданылатын кезде тапсырманың бағаланатын нысанасы жататын жауапты тараптың немесе жауапты тарап компонентінің атауы;
- Тапсырма тақырыбының сипаттамаларын немесе болжамды пайдаланушыларды хабардар етуге тиісті тапсырма тақырыбы туралы ақпаратты түсіндіру, сондай-ақ осы сипаттамалар белгіленген критерийлерге қатысты тапсырма нысанасын сандық немесе сапалық бағалаудың дәлдігіне қандай әсер етуі мүмкін екендігін немесе олар қолда бар дәлелдемелердің сенімділігіне қалай әсер етуі мүмкін екендігін түсіндіру. Мысалы:

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- Тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат қаншалықты сапалы, сандық емес, объективті, субъективті емес немесе болжалды емес, өткен кезеңдерге қатысты;
- Тапсырма нысанасындағы немесе тапсырманың өзге мән-жайларындағы қандай өзгерістер бір кезеңдегі тапсырма тақырыбы туралы ақпараттың келесі кезеңдегі осындай ақпаратпен салыстырмалылығына әсер етеді.

Қолданылатын критерийлер (69 (d) тармағын қара)

A165. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыда немесе есепте болжамды пайдаланушылар практик маманның қорытындысы қандай негізде қалыптастырылғанын түсіне алатындай, оған сәйкестікке тапсырманың нысанасына сандық немесе сапалық бағалау жүргізілетін критерийлер айқындалған. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп қолданылатын критерийлерді қамтуы немесе егер олар тапсырма тақырыбы туралы ақпаратқа енгізілген болса немесе пайдаланушыларға қолжетімді қолда бар көздерде болса, оларға сілтеме жасауы мүмкін. Жағдайларға байланысты келесі ақпаратты ашу маңызды болуы мүмкін:

- Критерийдің көзі не, сондай-ақ олар заңмен немесе нормативтік актімен белгіленген бе немесе тиісті ашық процедура шеңберінде уәкілетті немесе танылған сарапшылар ұйымдары әзірлеген ба, яғни олар тапсырма нысанасы мәтінінде белгіленген өлшемдер болып табыла ма (егер жоқ болса, онда неге олар қолайлы деп есептелетіні түсіндірмені қосу қажет);
- Егер критерийлер бірнеше әдістерді таңдауға мүмкіндік берсе, бағалау әдістері қандай болды;
- Осы тапсырманың мән-жайларына критерийлерді қолдану кезінде маңызды түсіндірулер қолданылды ма?;
- Қолданылатын бағалау әдістерінде өзгерістер болды ма.

Ажыратылмайтын шектеулер (69 (e) тармағын қара)

A166. Кейбір жағдайларда сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп пайдаланушылардан ажыратылмайтын шектеулерді жақсы түсінеді деп күтуге болады, ал кейбір жағдайларда қорытындыға немесе есепке бұл туралы нақты нұсқауды енгізу қажет болуы мүмкін. Мысалы, ішкі бақылау жүйесінің тиімділігіне қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыда немесе есепте өткен кезеңдердегі тиімділікті бағалау болашақ кезеңдерде жүргізілетін бағалау үшін маңызды емес екенін атап өткен жөн, өйткені ішкі бақылау құралдары жағдайлардың өзгеруіне байланысты жеткіліксіз болуы немесе саясатты сақтау және процедураларды орындау деңгейі төмендеуі мүмкін.

Нақты мақсат (69 (f) тармағын қара)

A167. Кейбір жағдайларда тапсырманың бағаланатын тақырыбын сандық немесе сапалық бағалау үшін пайдаланылған қолданылатын критерийлер нақты мақсаттарда әзірленуі мүмкін. Мысалы, реттеуші белгілі бір заңды тұлғалардан реттеуші мақсаттар үшін әзірленген нақты қолданылатын критерийлерді пайдалануды талап етуі мүмкін. Түсінбеушілікке жол бермеу үшін практик маман пайдаланушыларға сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма туралы қорытынды немесе есеп туралы

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

ескертеді, сондықтан тапсырма тақырыбы туралы ақпаратты басқа мақсаттарда пайдалануға болмайды.

A168. 69(f) тармағында көзделген назар аударудан басқа, практик маман қорытынды немесе есеп тек нақты пайдаланушыларға арналғанын көрсету қажет деп есептеуі мүмкін. Заңға немесе белгілі бір юрисдикцияның нормативтік актісіне байланысты осы мақсатқа сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есепті таратуды немесе пайдалануды шектеу арқылы қол жеткізуге болады. Егер сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп осындай шектеулерді қамтуы мүмкін болса, белгілі бір пайдаланушыларға немесе мақсаттарға қатысты шектеудің болмауы практик маманның осындай пайдаланушыларға немесе мақсаттарға қатысты заңды жауапкершілігін білдірмейді. Заңды жауапкершіліктің пайда болуы әр нақты істің құқықтық жағдайларына және тиісті юрисдикцияға байланысты болады.

Жауапкершілік саласы (69(g) тармағын қара)

A169. Жауапкершілік салаларын анықтау болжамды пайдаланушыларға тапсырманың бағаланатын пәні үшін жауапты тарап жауапты екенін, сандық немесе сапалық бағалауды жүргізетін тұлға қолданылатын критерийлерге қатысты тапсырманың бағаланатын тақырыбын сандық немесе сапалық бағалауға жауапты екенін және практик маманның рөлі тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат туралы тәуелсіз қорытынды жасау екенін хабарлауға арналған.

Тапсырманың нақты пәніне жататын 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС және СҚТХС-ға сәйкес тапсырмаларды орындау (69(h) тармағын қара)

A170. Тапсырманың белгілі бір тақырыбына қатысты СҚТХС тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың бір бөлігіне ғана қолданылған кезде, осы СҚТХС да, тапсырманың белгілі бір тақырыбына қатысты СҚТХС да сілтеме беру орынды болуы мүмкін.

A171. Анық емес немесе сөздік шектеулері бар мәлімдемелер (мысалы, «тапсырма 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС сілтеме жасай отырып жүзеге асырылды») сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыны немесе есепті пайдаланушыларды жаңылыстыруы мүмкін.

Сапаны бақылаудың қолданылатын талаптары(69 (i) тармағын қара)

A172. Төменде қорытындыда немесе сапаны бақылау талаптарын қолдануға қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есепте өтініштің иллюстрациясы келтіріледі:

Аудиторлық ұйым Сапаны бақылаудың халықаралық стандартын 1 қолданады, сондықтан этикалық талаптарды, кәсіби стандарттарды және қолданыстағы заңнамалық және нормативтік талаптарды сақтауға қатысты құжатталған саясатпен және процедуралармен расталған сапаны бақылаудың толық жүйесін қолдайды.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Белгіленген тәуелсіздік талаптарын және басқа да этикалық талаптарды сақтау (69 (j) тармағын қара)

A173. Төменде этикалық талаптардың сақталуына қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыда немесе есепте өтініштің суреттемесі келтіріледі:

Біз адалдық, объективтілік, кәсіби құзыреттілік және тиісті мұқияттылық, құпиялылық және кәсіби мінез-құлық қағидаттарына негізделген Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңестің Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық әдеп кодексінің тәуелсіздік талаптары мен басқа да этикалық талаптарын сақтаймыз.

Орындалған жұмыстардың қысқаша шолуы(А6, 69 (k) тармағын қара)

A174. Орындалған жұмыстарға қысқаша шолу болжамды қолданушыға практик маманның тұжырымын түсінуге көмектеседі. Сенімділікті қамтамасыз ететін көптеген тапсырмалар үшін процедуралардың шексіз әртүрлілігі теориялық тұрғыдан мүмкін, бірақ іс жүзінде оларды нақты және нақты тұжырымдау қиын. Іс жүзінде оларды нақты және біржақты жеткізу өте қиын. Халықаралық аудит стандарттары жөніндегі кеңес шығарған басқа да маңызды құжаттар және сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар қысқаша ақпарат дайындауда пайдалы болуы мүмкін.

A175. Бірде-бір СҚТХС-да тапсырманың нақты нысанасы үшін дәлелдемелерді жинау процедураларына қатысты нұсқаулар болмаған жағдайларда, мұндай шолу орындалған жұмыстардың егжей-тегжейлі сипаттамасын қамтуы мүмкін. Жүргізілген жұмыс қолданылатын критерийлердің жарамдылығын бағалауды қамтығандығы туралы мәлімдемені қысқаша шолуға қосу қолайлы болуы мүмкін.

A176. Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар жағдайында орындалған жұмыстардың қысқаша мазмұны, әдетте, ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға қарағанда егжей-тегжейлі және процедуралардың сипатын, уақыты мен көлемін көрсетеді. Мұның себебі, орындалған процедуралардың сипатын, мерзімдерін және көлемін бағалау орындалған процедураларға негізделген маңызды сұрақ немесе сұрақ тудыратын нысанда көрсетілген тұжырымды түсіну үшін маңызды болып табылады. Практик маманның назарын тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат айтарлықтай бұрмаланғанына сендіру үшін. Сондай-ақ, орындалған жұмыстардың қысқаша шолуында белгілі бір процедураларды көрсетуге болады, бірақ оларды орындау әдетте ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларды орындау кезінде күтіледі. Алайда, барлық осындай процедураларды толық сәйкестендіру мүмкін емес, өйткені практик маман ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларды орындағаннан гөрі қауіпті анықтауды және қарастыруды қажет етеді.

A177. Орындалған жұмыстарды қысқаша шолуда қамтамасыз етілетін егжей-тегжейлі деңгейді анықтау үшін ескерілетін факторлар мыналарды қамтуы мүмкін:

- Нақты ұйымға қатысты мән-жайлар (мысалы, осы сала үшін әдеттегі ұйым қызметінің сипатынан өзгеше);
- Орындалған процедуралардың сипаты мен көлеміне әсер ететін тапсырманы орындаудың ерекше жағдайлары;

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- Есепте қамтамасыз етілетін және нарықтық практикаға немесе қолданылатын заңнамалық және нормативтік актілерге негізделетін егжей-тегжейлі деңгейге қатысты болжамды пайдаланушының күтулері.

A178. Орындалған жұмыстардың қысқаша мазмұны объективті түрде жазылуы маңызды, бұл пайдаланушыларға орындалған жұмысты практик маманның тұжырымының негізі ретінде түсінуге мүмкіндік береді. Көптеген жағдайларда шолу толық егжей-тегжейлі жұмыс жоспарын қамтымайды, бірақ екінші жағынан, оның жалпыланбағаны, шамадан тыс бағаланбағаны немесе безендірілмегені маңызды.

практик маманның қорытындысы (12(a) (i)а., 69 (l) тармақтарды қара)

A179. Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаға сәйкес нысанда көрсетілген тұжырымдардың мысалдары:

- Қорытынды тапсырманың бағаланған тақырыбы мен қолданылатын критерийлер негізінде көрсетілген кезде келесі тұжырым қолданылады: «Біздің ойымызша, ұйым барлық маңызды қатынастарда XYZ заңнамасының талаптарын сақтады»;
- Қорытынды тапсырманың тақырыбы мен қолданылатын критерийлер туралы ақпарат тұрғысынан көрсетілген кезде келесі тұжырым қолданылады: «Біздің ойымызша, ұйым қызметінің қаржылық нәтижелері туралы болжамды ақпарат XYZ критерийлері негізінде барлық маңызды қатынастарда тиісті түрде дайындалған»; немесе
- Қорытынды тиісті тарап жасаған мәлімдеме тұрғысынан айтылған кезде: «Біздің ойымызша, [тиісті тараптың атауы] ұйым XYZ заңнамасының талаптарын сақтағаны туралы мәлімдеме барлық жағынан сенімді» немесе «Біздің пікірімізше, [тиісті тараптың атауы] XYZ өлшемдеріне сәйкес қызметтің негізгі көрсеткіштері көрсетілген мәлімдеме, барлық жағынан сенімді».

A180. Болжамды пайдаланушыларға сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп болжамды пайдаланушы білуі тиіс тапсырманың бағаланатын тақырыбының жекелеген сипаттамаларын түсіндіруді қамтығанда, практик маманның тұжырымы қаралатын мәтін туралы хабарлау орынды болуы мүмкін. Практик маманның қорытындысында, мысалы: «бұл қорытынды тәуелсіз практик маманның сенімділігін қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындының (немесе есептің) басқа бөлімдерінде қаралған мәселелер негізінде қалыптастырылған» деген тұжырым болуы мүмкін.

A181. Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаға сәйкес нысанда көрсетілген тұжырымдардың мысалдары:

- Қорытынды тапсырманың бағаланатын пәні және қолданылатын критерийлер тұрғысынан көрсетілген кезде келесі тұжырым қолданылады: «Жүргізілген процедуралар мен алынған дәлелдердің негізінде [ұйымның атауы] XYZ заңнамасының талаптарын барлық маңызды қатынастарда орындамайды деп болжауға мәжбүр ететін ешқандай фактілер біздің назарымызды аударған жоқ»;
- Қорытынды тапсырманың бағаланатын нысанасы және қолданылатын критерийлер терминдерінде көрсетілген кезде мынадай тұжырым пайдаланылады: «Жүзеге асырылған процедуралар мен алынған дәлелдемелер негізінде оларды XYZ критерийлеріне сәйкес келтіру үшін қызметтің негізгі

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

көрсеткіштерін бағалауға енгізілуі тиіс қандай да бір елеулі түзетулер туралы бізге мәлім емес»;

- Қорытынды тиісті Тарап жасаған мәлімдеме тұрғысынан айтылған кезде: «Жүзеге асырылған процедуралар мен алынған дәлелдер негізінде [тиісті Тараптың] [ұйымның атауы] ХҮЗ заңнамасының талаптарын барлық маңызды қатынастарда орындайтындығы туралы мәлімдемесі дұрыс емес деп санайтын ешқандай фактілер біздің назарымызды аударған жоқ».

A182. Тапсырманың бағаланған тақырыбына қолданылуы мүмкін өрнектердің тұжырымдары, мысалы, төменде берілгеннің біреуін немесе бірнешеуін қамтиды:

- Сақтау тапсырмаларына қатысты - «сақтау» немесе «сәйкес»;
- Қолданылатын критерийлер тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратты дайындау немесе ұсыну процесін немесе әдіснамасын сипаттайтын тапсырмаларға қатысты - «тиісті түрде дайындалған»;
- Тапсырмаларға қатысты, сенімді ұсыну принциптері қолданылатын Критерийлерде орындалған кезде - «сенімді түрде көрсетілген».

A183. Өзгертілген тұжырымдар мен модификацияға әкелген сұрақтарды қамтитын бөлімдерге қатысты тақырыптарды қосу практик маманның қорытындысына немесе есебіне түсінікті қосады. Тиісті тақырыптардың мысалдары: «Ескертпемен шығару», «Теріс қорытынды», «Шығарудан бас тарту» және «Ескертпемен шығару үшін негіз», «Теріс шығару үшін негіз».

Практик маманның қолы (69 (m) тармағын қара)

A184. Практик маманның қолы нақты юрисдикцияның талаптарына байланысты аудиторлық ұйымның атынан немесе практик маманның атынан немесе аудиторлық ұйымның атынан және практик маманның атынан қойылады. Кейбір юрисдикциялардағы практик маманның қолтаңбасына қосымша, практик маманның қорытындысында немесе есебінде осы юрисдикцияның тиісті лицензиялық органының кәсіби біліктілік деректерін немесе тіркеу деректерін көрсету талап етілуі мүмкін.

Күні (69 (n) тармағын қара)

A185. Қорытындыға немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есепке енгізілген күн болжамды пайдаланушыларға практик маман осы күнге дейінгі кезеңде болған оқиғалардың тапсырманың нысанасы туралы ақпаратқа және сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыға немесе есепке әсерін қарағандығы туралы хабарлайды,

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Қорытындыда практик маманның сарапшысына сілтеме (70-тармақты қара)

A186. Кейбір жағдайларда заңда немесе нормативтік актіде сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыда немесе есепте, мысалы, мемлекеттік секторда ашықтықты қамтамасыз ету мақсаттары үшін практик маман сарапшысының жұмысына сілтеме жасау талабы көзделуі мүмкін. Кейбір жағдайларда мұндай сілтеме орынды болуы мүмкін, мысалы, практик маманның тұжырымын өзгерту сипатын түсіндіру үшін немесе сарапшының жұмысы туралы ақпарат қорытынды немесе есеп берудің егжей-тегжейлі нысанына біріктірілген жағдайда.

A187. Практик маман сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қалыптастырылған қорытынды үшін ғана жауапты болады, бұл ретте өзіне тартылған сарапшы немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар саласындағы өзге де мамандар орындаған жұмыс нәтижелерін пайдалану мұндай жауапкершілік көлемін азайтпайды. Сонымен қатар, егер сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп практик маманның сарапшысына сілтемені қамтыса, мұндай қорытындының немесе есептің тұжырымдары практик маманның жауапкершілігі сарапшыны тарту салдарынан азаятындығын білдірмеуі маңызды.

A188. Тапсырманы тиісті білікті персонал, соның ішінде қызметкерлер, тапсырма тақырыбы бойынша сарапшылар және сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша мамандар орындаған қорытынды немесе есеп берудің егжей-тегжейлі түріндегі жалпы сілтемелерді дұрыс емес деп санауға болмайды, яғни жауапкершілікті төмендету. Минималды мазмұнды ақпарат бар қорытынды немесе есеп берудің қысқартылған нысаны жағдайында немесе практик маманның сарапшысының аты аталған жағдайда түсінбеушілік мүмкіндігі жоғары. Демек, мұндай жағдайларда сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп сарапшының қатысуына байланысты практик маманның жауапкершілігі төмендегенін білдіретін жағдайды болдырмау үшін қосымша түсіндірулер қажет болуы мүмкін.

Өзгертілмеген және өзгертілген қорытындылар (74-77 тармақтарды, қосымшаны қара)

A189. «Жан-жақты» термині бұрмаланудың тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа әсерін немесе жеткілікті тиісті дәлелдер алу мүмкін еместігінен анықталмаған тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа бұрмаланудың ықтимал әсерін сипаттайды. Тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа жан-жақты әсер ету, практик маманның кәсіби пікіріне сәйкес:

- (a) Тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың жеке аспектілерімен шектелмейді;
- (b) Егер әсер жеке элементтермен шектелген болса, тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың маңызды бөлігіне әсер етеді немесе әсер етуі мүмкін;
- (c) Ақпаратты ашуға қатысты - пайдаланушының тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратты түсінуі үшін негіз болып табылады.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

A190. Сұрақтардың сипаты және практик маманның тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа жан-жақты әсер етуі немесе ықтимал әсер етуі туралы пікірі құрылуы тиіс қорытынды формасына әсер етеді.

A191. Қорытынды және теріс пікір мысалдары, сондай-ақ шығарудан бас тарту:

- Ескертпемен қорытынды (мысалы, елеулі бұрмаланулар кезінде сенімділігі шектеулі тапсырма үшін): «Жүзеге асырылған процедуралар мен алынған дәлелдемелердің негізінде, осы қорытындының «Ескертпемен шығару үшін негіздер» бөлімінде сипатталған мән-жайларды қоспағанда, біздің назарымызды [ұйымның атауы] осы қорытындының ескертпесімен қорытынды шығаруға негіз жоқ деп есептеуге мәжбүрлейтін ешқандай фактілер барлық маңызды қатынастарда XYZ заңнамасының талаптарын орындайды»;
- Теріс қорытынды (мысалы, ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар үшін де, шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар үшін де елеулі және жан-жақты бұрмалау жағдайында): «Теріс қорытынды үшін негіз бөлімінде сипатталған сұрақтардың маңыздылығына байланысты [тиісті Тараптың] мәлімдемесі [ұйымның атауы] не істейтінін сенімді түрде көрсетпейді XYZ заңнама талаптары»;
- Шығарудан бас тарту (мысалы, ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар үшін де, шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар үшін де көлемнің маңызды және жан-жақты шектеулері болған жағдайда): «Шығарудан бас тарту негізі» бөлімінде сипатталған сұрақтардың маңыздылығына байланысты біз мәлімдеме туралы қорытынды жасау үшін жеткілікті тиісті дәлелдер ала алмадық [тиісті тараптың атауы]. Демек, біз бұл мәлімдеме туралы қорытынды жасамаймыз».

A192. Кейбір жағдайларда сандық немесе сапалық бағалауды жүргізетін тұлға тапсырманың тақырыбы туралы ақпараттың айтарлықтай бұрмаланғанын көрсете және тиісті түрде сипаттай алады. Мысалы, сәйкестік тапсырмасы үшін сандық немесе сапалық бағалауды жүргізетін тұлға сәйкессіздікті дұрыс сипаттай алады. Осындай жағдайларда 76-тармақ практик маманның болжамды пайдаланушылардың назарын елеулі бұрмалаушылықтарды сипаттау жолымен, не ескертпемен немесе теріс тұжырыммен тұжырым жасау жолымен, не ескертпесіз қорытынды қалыптастыру жолымен, бірақ қорытындыға арнайы сілтеме жасау жолымен немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша есепте мәселеге назар аудара отырып таратуды талап етеді.

Ақпараттық өзара іс-қимыл жөніндегі өзге де міндеттер (78-тармағын қара)

A193. Жауапты тараптың, сандық немесе сапалық бағалау жүргізетін тұлғаның, тапсырмаға Тапсырыс берушінің немесе өзге тұлғаның назарына жеткізілуі үшін тиісті болуы мүмкін мәселелер ықылассыз іс-әрекеттерді немесе ықылассыз іс-әрекеттерге күдіктенуді және тапсырманың нысанасы туралы ақпаратты дайындаудағы біржақтылықты қамтиды.

Басшылықпен және басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалармен байланыс

A194 Тиісті этикалық талаптарға басшылықтың немесе басқаруға жауапты тұлғалардың тиісті деңгейінде заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауы туралы анықталған

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

немесе күдік туралы хабарлау талабы кіруі мүмкін. Кейбір юрисдикцияларда заң немесе ережелер практик маманның белгілі бір мәселелерді жауапты тұлғаға, басшылыққа немесе басқаруға жауапты тұлғаға хабарлауын шектеуі мүмкін. Заң немесе нормативтік актілер тиісті органның нақты немесе болжамды заңсыз әрекетті тергеуіне кедергі келтіруі мүмкін хабарламаға немесе басқа әрекеттерге, соның ішінде ұйымның ескертуіне, мысалы, ақшаны жылыстатуға қарсы заңнамаға сәйкес практик маман тиісті органға анықталған немесе болжанған сәйкессіздік туралы хабарлауға міндетті болған кезде нақты тыйым салуы мүмкін. Мұндай жағдайларда практик маман қарастыратын мәселелер күрделі болуы мүмкін және практик маман заңгерлік кеңес алуды орынды деп санайды.

Заңдар мен нормативтік актілердің анықталған немесе күдікті сақталмауы туралы ұйымнан тыс тиісті органға хабарлау

A195. Заңдар, нормативтік актілер немесе тиісті этикалық талаптар:

- (a) Практик маманға анықталған немесе күдіктенген заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауы туралы ұйымнан тыс тиісті органға хабарлауға міндеттеу.
- (b) Осы жағдайларда ұйымнан тыс тиісті органға хабарлау орынды болуы мүмкін міндеттерді белгілеу. <8>

A196. Анықталған немесе күдіктенген заңдар мен нормативтік ережелерді ұйымнан тыс тиісті органға сақтамау туралы хабарлау қажет немесе орынды болуы мүмкін, себебі:

- (a) Заңдар, нормативтік актілер немесе тиісті этикалық талаптар практик маманнан есеп беруді талап етеді;
- (b) Практик маман тиісті этикалық талаптарға сәйкес анықталған немесе күдікті сәйкессіздіктерге жауап беру үшін есеп беру тиісті әрекет екенін анықтады; немесе
- (c) Заңдар, нормативтік актілер немесе тиісті этикалық талаптар практик маманға осыны орындау құқығын береді.

A197. Заңдарға, нормативтік актілерге немесе тиісті этикалық талаптарға сәйкес заңдар мен нормативтік актілердің анықталған немесе болжамды сақталмауы туралы хабарлау практик маман тап болатын немесе тапсырманы орындау барысында өзіне белгілі болған, бірақ зерттеу пәні бойынша ақпаратқа әсер етпеуі мүмкін заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауын қамтуы мүмкін. Осы СҚТХС-ға сәйкес практик маманнан зерттеу пәні бойынша ақпаратқа әсер ететіндердің шеңберінен шығатын заңдар мен нормативтік актілерді түсіну деңгейі күтілмейді. Алайда, заңдар, нормативтік актілер немесе тиісті этикалық талаптар практик маманнан осындай сәйкессіздіктерге жауап беру кезінде білімді, кәсіби пікір мен тәжірибені қолдануды талап етуі мүмкін. Қандай да бір іс-әрекеттің іс жүзінде сақталмайтындығы туралы мәселені сот немесе басқа тиісті сот органы шешеді.

-----
⁸ Мысалы, БХЭСК Кодексінің R360.36-R360.37 параграфтарын қара.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- A198. Кейбір жағдайларда анықталған немесе күдікті заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауы туралы ұйымнан тыс тиісті органға хабарлау практик маманның заңдарға, нормативтік актілерге немесе тиісті этикалық талаптарға сәйкес құпиялылықты сақтау міндетіне байланысты алынып тасталуы мүмкін. Басқа жағдайларда, тиісті органға ұйымнан тыс жерде анықталған немесе болжанған сәйкессіздік туралы хабарлау тиісті этикалық талаптарға сәйкес құпиялылықты сақтау міндетін бұзу болып саналмайды.⁹
- A199. Практик маман фирманың ішінде (мысалы, фирманың немесе желілік фирманың ішінде) кеңес беруді, кез-келген нақты іс-әрекеттің кәсіби немесе заңды салдарын түсіну үшін заңгерлік кеңес алуды немесе реттеуші органмен немесе кәсіби органмен құпия негізде кеңес беруді қарастыруы мүмкін (егер оған заңмен немесе ережелермен тыйым салынбаса немесе құпиялылықты сақтау міндетін бұзбаса).¹⁰

Құжаттама (79-83 тармақтарды қара)

- A200. Құжаттау пайымдауды қолдануды талап ететін барлық маңызды мәселелер бойынша практик маманның дәлелін, сондай-ақ тиісті қорытындыларды қамтиды. Іргелі сипаттағы немесе кәсіби пайымдауды қажет ететін күрделі мәселелер болған кезде, тұжырым жасау кезінде практик маманға белгілі маңызды фактілерді қамтитын құжаттама практик маманның білімін растауға көмектеседі.
- A201. Тапсырма кезінде әрбір талқыланған мәселені немесе шығарылған кәсіби пікірді құжаттау қажет емес немесе іс жүзінде мүмкін емес. Сонымен қатар, практик маман тапсырма бойынша файлға тіркелген құжаттармен расталған талаптардың сақталу фактісін жеке құжаттауға міндетті емес (мысалы, бақылау тізімінде). Практик маман тапсырма бойынша құжаттамаға жұмыс құжаттамасы мен қаржылық есептіліктің бастапқы нұсқаларын, толық емес немесе алдын-ала ойлар көрсетілген жазбаларды, қателер мен басқа да қателіктерге байланысты кейіннен түзетілген құжаттардың бастапқы көшірмелерін, сондай-ақ қайталанатын құжаттарды енгізуге міндетті емес құжаттар.
- A202. Дайындау және сақтау қажет құжаттама көлемін бағалау кезінде кәсіби пайымдауды қолдану үшін практик маман орындалған жұмысты және қабылданған принциптік шешімдер үшін негіздерді (егжей-тегжейлі тапсырманың барлық аспектілерін емес) түсінуді қамтамасыз ету үшін не талап етілетінін осы тапсырманы орындауға қатысу тәжірибесі жоқ басқа практик маманмен талдай алады. Басқа практик маман тапсырманың аспектілерін құжаттаманы дайындаған практик маманмен талқылаған кезде ғана егжей-тегжейлі түсіне алады.

⁹ Мысалы, БХЭСҚБ Кодексінің R114.1, 114.1 A1 және R360.37 параграфтарын қара

¹⁰ Мысалы, БХЭСҚБ Кодексінің 360.39 A1 параграфын қара.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

A203. Құжаттама, атап айтқанда, қатысты жазбаларды қамтуы мүмкін:

- Тестілеу өткізілген белгілі бір баптардың немесе мән-жайлардың айрықша сипаттамалары қандай;
- Тапсырма бойынша жұмысты кім орындады, мұндай жұмыстың аяқталған күні көрсетілген;
- Тапсырма бойынша орындалған жұмысты осындай жұмыстың аяқталған күнін көрсете отырып кім тексерді;
- Тиісті тараппен және басқа да тұлғалармен қандай маңызды мәселелер, оның ішінде талқыланған күні, орны және қатысушылар көрсетілген маңызды мәселелердің мәніне қатысты мәселелер талқыланды.

A204. Құжаттама, атап айтқанда, қатысты жазбаларды қамтуы мүмкін:

- Тиісті этикалық талаптарды және олардың қалай шешілгені туралы мәліметтерді сақтауға қатысты анықталған проблемаларды;
- Нақты тапсырмаға қолданылатын тәуелсіздік талаптарын сақтау мәселесі бойынша қорытындылар, сондай-ақ осы тұжырымдарды қолдайтын аудиторлық ұйыммен тиісті талқылаулар;
- Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру, нақты тапсырмаларды қабылдау және орындау мәселелері бойынша жасалған қорытындылар;
- Тапсырманы орындау аясында өткізілген консультациялардың сипаты мен көлемі және олардың нәтижелері бойынша қорытындылар.

Тапсырма бойынша файлды түпкілікті қалыптастыру

A205. 1 СБХС (немесе басқа кәсіби талаптар немесе заңдарға немесе ережелерге негізделген талаптар, 1 СБХС-ден кем емес) тапсырма бойынша файл қалыптастыруды алдын-ала аяқтау үшін саясат пен процедураларды белгілеуді талап етеді.¹¹ Әдетте, түпкілікті аудиторлық файлды қалыптастыруды аяқтау үшін тиісті мерзім сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп берілген күннен бастап 60 күннен аспайды.¹²

A206. Қорытынды жасалған немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша есеп берілген күннен кейін тапсырма бойынша файлдың түпкілікті қалыптасуын аяқтау қандай да бір жаңа процедуралардың орындалуын немесе жаңа қорытындылардың қалыптасуын көздемейтін әкімшілік процедураны білдіреді. Алайда, тапсырма бойынша файлды қалыптастыру кезінде, егер олар әкімшілік болса, құжаттамаға өзгерістер енгізілуі мүмкін. Мұндай өзгерістердің мысалдары:

- Ескірген құжаттаманы алып тастау немесе алып қою;
- Жұмыс құжаттамасындағы сілтемелерді сұрыптау, ретке келтіру және орналастыру;

¹¹ 1 СБХС. 45-тармақ.

¹² 1 СБХС, А54 тармақ.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- Тапсырма бойынша файлды қалыптастыру процесіне қатысты бақылау тізбелеріне қол қою;
- Практик маман сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша қорытынды немесе есеп беру күніне дейін жұмыс тобының тиісті мүшелерімен жиналған, талқылаған және келіскен дәлелдемелерді құжаттау.

А207. 1 СБХС (немесе ұлттық заңнаманың қатаң талаптары) аудиторлық ұйымдардан тапсырма бойынша құжаттаманы сақтау саясаты мен процедураларын белгілеуді талап етеді.¹³ Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар туралы ақпаратты сақтау мерзімі, әдетте, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша қорытынды немесе есеп берілген күннен бастап кемінде бес жыл болады.¹⁴

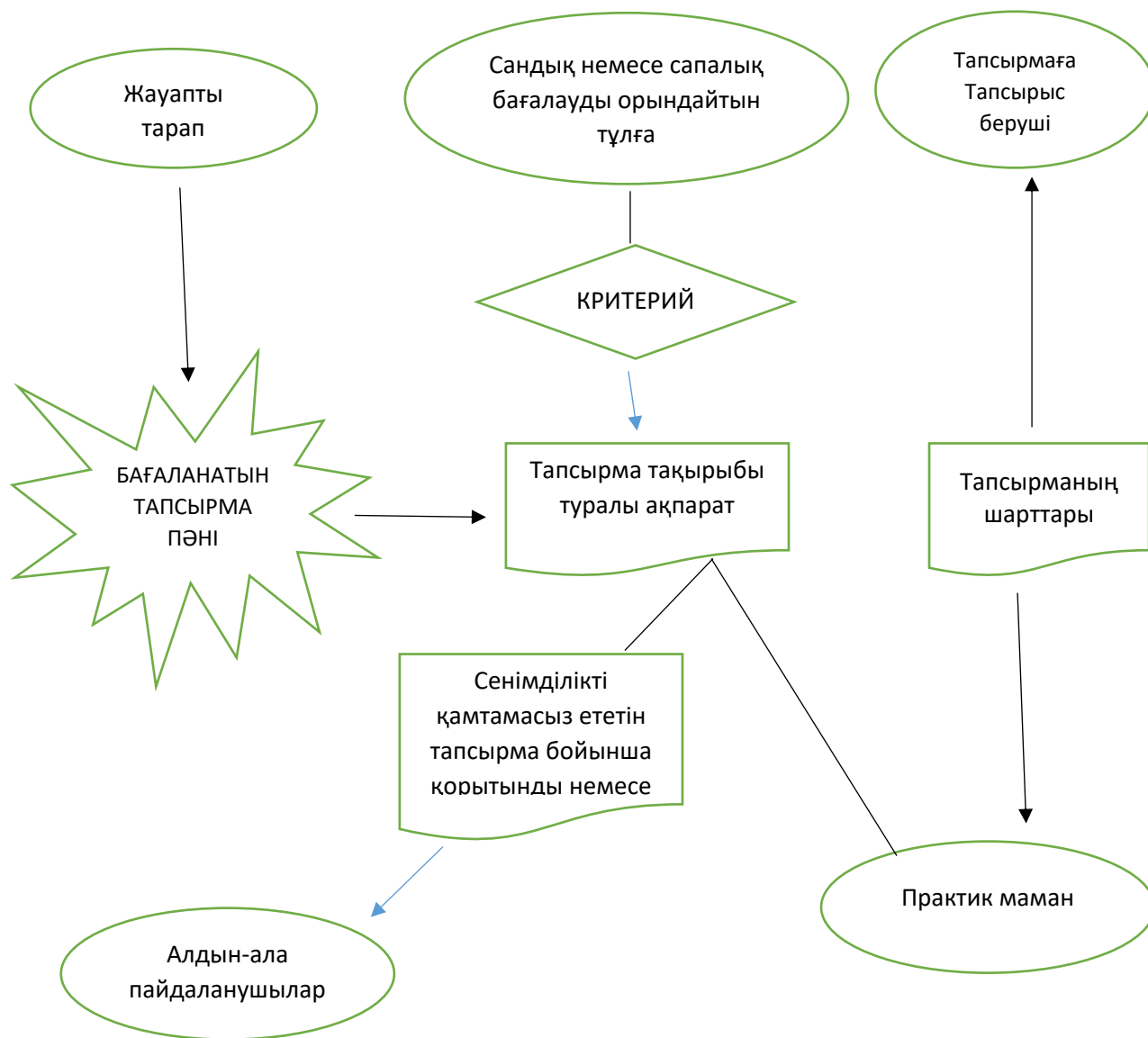
---

¹³ 1 СБХС. 47-тармақ.

¹⁴ 1 СБХС, А61 тармақ.

ФУНКЦИЯЛАРЫ МЕН МІНДЕТТЕРІ

ЖАУАПКЕРШІЛІК ӨЛШЕУ / БАҒАЛАУ СЕНІМДІЛІК

1. Сенімділікті қамтамасыз ететін кез келген тапсырмаға кемінде үш тәуелсіз тарап - практик маман, жауапты тарап және болжамды пайдаланушылар қатысады. Тапсырманың мән-жайына байланысты жеке функцияны сандық немесе сапалық бағалауды орындайтын тұлға немесе тапсырмаға Тапсырыс беруші де орындай алады.
2. Жоғарыда келтірілген диаграммада тараптардың аталған функциялары сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмамен қалай байланысты екендігі көрсетілген:

(а) Жауапты тарап тапсырманың бағаланатын пәні үшін жауап береді;

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- (b) Сандық немесе сапалық бағалауды орындайтын тұлға тапсырманың бағаланатын нысанасын бағалау немесе өлшеу үшін критерийлерді қолданады, оның нәтижесі тапсырманың нысанасы туралы ақпарат болып табылады;
- (c) Тапсырмаға тапсырыс беруші тапсырманың шарттарын практик маманмен келіседі;
- (d) Практик маман тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа жауапты тарапты қоспағанда, болжамды пайдаланушылардың сенімділік дәрежесін арттыруға арналған тұжырымды қалыптастыру үшін жеткілікті тиісті дәлелдемелер алады;
- (e) Ұсынылған пайдаланушылар тапсырманың тақырыбы туралы ақпарат негізінде шешім қабылдайды. Практик маман сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша өзі дайындаған қорытындыны немесе есепті пайдаланады деп есептейтін жеке тұлға (жеке тұлғалар) немесе ұйым (ұйымдар) немесе аталған тұлғалар тобы (топтары) болжамды пайдаланушылар болып табылады.

3. Осы функцияларға қатысты келесі ескертулер жасалуы мүмкін:

- Сенімділікті қамтамасыз ететін әрбір тапсырмада практик маманнан басқа, кем дегенде, жауапты тарап және болжамды пайдаланушылар бар;
- Практик маман жауапты тарап, тапсырманың тапсырыс берушісі немесе болжамды пайдаланушы бола алмайды;
- Тікелей бағалау тапсырмасы кезінде практик маман сандық немесе сапалық бағалауды орындайтын тұлға ретінде де әрекет етеді;
- Растау жөніндегі тапсырма барысында сандық немесе сапалық бағалауды орындайтын тұлға жауапты тарап немесе қандай да бір өзге тұлға болуы мүмкін, бірақ тәжірибеден өтпейтін маман;
- Егер практик маман критерийлерді қолдана отырып, тапсырманың бағаланатын тақырыбын бағаласа немесе өлшесе, тапсырма тікелей бағалау тапсырмасы болып табылады; бағалау немесе өлшеу үшін жауапкершілікті өз мойнына алатын екінші тарап, мысалы, тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа осы ақпарат үшін жауапкершілікті қабылдайтынын растайтын өтінішті қоса берген жауапты тарап мұндай тапсырманы растау тапсырмасымен ауыстыру;
- Тапсырманың тапсырыс берушісі жауапты тарап бола алады;
- Растау жөніндегі көптеген тапсырмаларда жауапты тарап тапсырманың сандық немесе сапалық бағасын орындайтын тұлға және тапсырыс беруші бола алады; ұйым орнықты даму саласындағы өз қызметі туралы өзі дайындаған есепке қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау үшін практик маманды тартатын жағдай мысал болып табылады. Сандық немесе сапалық бағалауды орындайтын тұлға емес жауапты тарап болып табылатындығының мысалы, мемлекеттік ұйым дайындаған Тұрақты даму саласындағы жеке ұйымның қызметі туралы есепке сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау үшін практик маман тартылған жағдай болып табылады;
- Растау тапсырмасы барысында сандық немесе сапалық бағалауды орындайтын тұлға әдетте практик маманға тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа қатысты жазбаша өтініш береді. Кейбір жағдайларда практик маман мұндай өтінішті ала алмауы мүмкін, мысалы, тапсырманың тапсырыс берушісі сандық немесе сапалық бағалауды орындайтын тұлға болмаған кезде;
- Жауапты тарап болжамды пайдаланушылардың бірі болуы мүмкін, ал ол жалғыз жауапты тарап болмауы мүмкін;
- Жауапты тарап, сандық немесе сапалық бағалауды жүзеге асыратын тұлға және болжамды пайдаланушылар әр түрлі ұйымдарды да, сол ұйымды да ұсына алады.

АУДИТТЕН ЖӘНЕ ӨТКЕН КЕЗЕҢДЕГІ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ШОЛУДАН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Соңғысын суреттейтін мысал: директорлар кеңесінің екі деңгейлі құрылымында бақылау кеңесі ұйымның атқарушы органы беретін ақпаратқа сенімділікті қамтамасыз етуді талап етуі мүмкін. Жауапты тарап, сандық немесе сапалық бағалауды жүзеге асыратын тұлға мен болжамды пайдаланушылар арасындағы қатынастарды әрбір нақты тапсырма мәтінінде қарастыру қажет - олар дәстүрлі түрде анықталған жауапкершілік салаларындағы қатынастардан өзгеше болуы мүмкін. Мысалы, ұйымның жоғары басшылығы (болжамды пайдаланушы) төменгі деңгейдегі басшылықтың тікелей жауапкершілік саласына кіретін ұйым қызметінің нақты аспектісіне қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау үшін практик маманды тарта алады (жауапты тарап), бірақ ол үшін жоғары басшылық жауап береді;

- болжамды пайдаланушы бір мезгілде жауапты тарап болып табылмайтын тапсырманың тапсырыс берушісі бола алады.

4. Практик маманның қорытындысы негізінде тұжырымдалуы мүмкін:

- Тапсырманың бағаланатын пәні және қолданылатын критерийлер;
- Тапсырма тақырыбы және қолданылатын критерийлер туралы ақпарат;
- Тиісті тарап жасаған мәлімдеме.

5. Практик маман және жауапты тарап, егер жауапты тараптан басқа өзге болжамды пайдаланушылар болмаса, бірақ халықаралық стандарттардың барлық басқа талаптары орындалса, тапсырмаға СҚТХС-да белгіленген қағидаттарды қолдану туралы уағдаласа алады. Мұндай жағдайларда практик маманның есебінде мұндай есепті тек жауапты тараптың пайдалануын шектеу туралы өтініш бар.

3400 (БҰРЫНҒЫ ХАС 810) СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН
ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТЫ

БОЛЖАМДЫ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ТЕКСЕРУ

(осы стандарт күшіне енді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	1-7
Аудитордың болжамды қаржылық ақпаратқа деген сенімі	8-9
Тапсырманы қабылдау	10-12
Бизнесті білу	13-15
Қамтылатын кезең	16
Тексеру процедуралары	17-25
Ұсыну және ашу	26
Болжамды қаржылық ақпаратты тексеру туралы қорытынды	27-33

«Болжамды қаржылық ақпаратты тексеру» 3400 сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық стандарты (СҚТХС) *Сапаны бақылаудың, аудиттің, шолып тексерудің, меніиділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмалардың және ілеспе қызметтерді көрсету жөніндегі тапсырмалардың халықаралық стандарттарының жинағымен бірге* қаралуы тиіс

Кіріспе

1. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың осы халықаралық стандартының (СҚТХС) мақсаты стандарттарды белгілеу және болжамды қаржылық ақпаратты тексеру жөніндегі тапсырмаларды орындау және неғұрлым дәл бағалау мен гипотезаға негізделген болжамдарды тексеру процедураларын қоса алғанда, тиісті қорытындылар шығару үшін нұсқаулар беру болып табылады. Бұл СҚТХС жалпыланған немесе сипаттамалық түрде жазылған болжамды қаржылық ақпаратты тексеруге қолданылмайды, мысалы, басшылықтың қаржылық жағдайы мен қызмет нәтижелерін талдауы мен бағалауы берілген ұйымның жылдық есебінің бөлімінде, бірақ онда көрсетілген көптеген процедуралар осындай тексеруге жарамды болуы мүмкін.
2. **Болжамды қаржылық ақпаратты тексеру жөніндегі тапсырма барысында аудитор мынадай факторлардың жеткілікті тиісті дәлелдерін алуы тиіс:**
  - (a) **Болжамдық қаржылық ақпараттың негізінде жатқан басшылықтың ең жақсы бағалауға негізделген жорамалдары негізсіз деп таныла алмайды, ал гипотезалар (егер бар болса) ақпараттың мақсатына сәйкес келеді;**
  - (b) **Болжамдық қаржылық ақпарат жорамалдар негізінде тиісті түрде дайындалған ба, жоқ па;**
  - (c) **Болжамдық қаржылық ақпарат тиісті түрде ұсынылған ба және осы жорамалдар неғұрлым дәл бағалауға негізделгенін немесе олар гипотетикалық болып табылатындығын нақты көрсетуді қоса алғанда, барлық елеулі жорамалдар тиісті дәрежеде ашылған ба;**
  - (d) **Бухгалтерлік есептің тиісті қағидаттарын пайдалана отырып, өткен кезеңдердегі қаржылық есептілікке сәйкес болжамды қаржылық ақпарат дайындалды ма, жоқ па.**
3. «Болжамды қаржылық ақпарат» болашақта болуы мүмкін оқиғаларға және ұйымның ықтимал іс-қимылдарына қатысты жорамалдарға негізделген қаржылық ақпарат. Бұл негізінен субъективті және оны дайындау кәсіби пайымдауды қолдануды талап етеді. Болжамды қаржылық ақпарат болжам немесе перспективалық бағалау нысанында болуы не олардың үйлесімін білдіруі мүмкін, мысалы, бес жылға арналған перспективалық бағалауды көрсете отырып, бір жылға арналған болжам.
4. «Болжам» басшылықтың күтулеріне сәйкес болуы тиіс болашақ оқиғаларға және басшылық ақпаратты дайындау күніне қабылдауды жоспарлап отырған іс-әрекеттерге қатысты жорамалдар негізінде дайындалған болжамды қаржылық ақпарат (ең үздік бағалауға негізделген жорамалдар).
5. «Перспективалық» бағалау болжамдық қаржылық ақпарат негізінде дайындалған:
  - (a) Басшылықтың болашақ оқиғалары мен іс-әрекеттеріне қатысты, мысалы, кейбір ұйымдар бизнесті жүргізудің бастапқы кезеңінде болған немесе өз қызметінің сипатының елеулі өзгеру мүмкіндігін қараған жағдайларда, орын алуы міндетті емес гипотетикалық жорамалдар;

БОЛЖАМДЫ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ТЕКСЕРУ

(b) Ең дәл бағалау мен гипотетикалық болжамдардың үйлесімі.

Мұндай ақпарат егер осы оқиғалар мен іс-әрекеттер орын алса, дайындық күніне қандай салдарлар болуы мүмкін екенін көрсетеді («егер ... болса» сценарийі).

6. Болжамды қаржылық ақпарат қаржылық есептілікті немесе қаржылық есептіліктің бір немесе бірнеше элементтерін қамтуы мүмкін және дайындалуы мүмкін:

(a) Ішкі басқару құралы ретінде, мысалы, ықтимал инвестицияларды бағалау үшін немесе

(b) Үшінші тұлғалар арасында тарату үшін, мысалы:

- Болашақ күтулерге қатысты әлеуетті инвесторлар үшін ақпаратты қамтитын проспекті;
- Акционерлер, реттеуші органдар және өзге де мүдделі тараптар үшін ақпаратты қамтитын жылдық есеп;
- Мысалы, ақша қаражаттарының қозғалысын болжауды қамтуы мүмкін кредиторларға арналған ақпараты бар құжат.

7. Басшылық болжамды қаржылық ақпаратты дайындауға және ұсынуға, оның ішінде ол негізделген жол берулерді көрсетуге және ашуға жауап береді. Аудитордан үшінші тараптардың пайдалануына немесе ішкі мақсаттарға арналғанына қарамастан, осындай ақпаратқа деген сенімді арттыру үшін болжамды қаржылық ақпаратты тексеру және ол бойынша қорытынды жасау талап етілуі мүмкін.

Аудитордың болжамды қаржылық ақпаратқа деген сенімі

8. Болжамдық қаржылық ақпарат әлі болмаған және болмауы мүмкін оқиғалар мен әрекеттерді білдіреді. Болжамдық қаржылық ақпаратқа негізделген болжамдарды растайтын дәлелдер болуы мүмкін, бірақ мұндай дәлелдер әдетте болашаққа бағытталған, сондықтан өткен кезеңдердегі қаржылық ақпаратты тексеру кезінде қол жетімді дәлелдерге қарағанда алыпсатарлық болып табылады. Демек, аудитор болжамды қаржылық ақпаратта көрсетілген нәтижелерге қол жеткізіле ме деген пікір қалыптастыра алмайды.

9. Бұдан басқа, болжамды қаржылық ақпарат негізделетін жол берулерді бағалау кезінде пайдаланылатын дәлелдемелердің түрлерін ескере отырып, аудиторға жол берулерде елеулі бұрмалаулар жоқ екендігі туралы оң сенім нысанында пікір білдіру үшін жеткілікті сенімділік дәрежесін қамтамасыз ету қиын болуы мүмкін. Демек, осы СҚТХС-ға сәйкес басшылықтың болжамдарының негізділігіне қатысты қорытынды жасау кезінде аудитор сенімділіктің орташа деңгейін ғана қамтамасыз етеді. Алайда, егер аудитор қанағаттанудың тиісті деңгейіне ие болды деп санаса, ол болжамдарға оң сенім білдіре алады.

Тапсырманы қабылдау

10. Болжамды қаржылық ақпаратты тексеру бойынша тапсырманы қабылдар алдында аудитор басқалармен қатар мынадай мәселелерді қарайды:
  - Ақпаратты болжамды пайдалану;
  - Ақпарат жалпы немесе шектеулі таратуға арналған ба;
  - Болжамдардың сипаты, яғни олар ең жақсы бағалау немесе гипотеза негізінде жасалған болжамдар ма;
  - Ақпарат құрамына енгізілуі тиіс элементтер;
  - Қамтылатын кезең.
11. **Егер жорамалдар шындыққа жанаспайтын болса немесе аудитор болжамды қаржылық ақпарат оны болжамды пайдалану мақсаттары үшін қолданылмайды деп есептесе, аудитор тапсырманы қабылдамауы немесе одан бас тартуы тиіс.**
12. **Аудитор мен клиент тапсырманың шарттарын келісуі керек.** Ұйым да, аудитор да соңғысына тапсырманы орындау туралы хат жіберуге мүдделі: бұл оған қатысты түсінбеушіліктерді болдырмауға көмектеседі. Тапсырманың шарттары туралы келісім-хатта 10-тармақта баяндалған мәселелер және жол берулер үшін және жол берулерді әзірлеу кезінде пайдаланылған барлық тиісті ақпарат пен бастапқы деректерді аудиторға бергені үшін басшылықтың жауапкершілігі туралы нұсқау болуы тиіс.

Бизнесті білу

13. **Аудитор болжамды қаржылық ақпаратты дайындауға қажетті барлық маңызды болжамдардың көрсетілгенін анықтау үшін жеткілікті бизнес білімі болуы тиіс.** Аудитор сонымен қатар болжамды қаржылық ақпаратты дайындау үшін ұйым пайдаланатын процеспен, мысалы, келесі мәселелерді қарастыру арқылы танысуы тиіс:
  - Болжамды қаржылық ақпаратты дайындау үшін пайдаланылатын жүйені ішкі бақылау құралдары, сондай-ақ оны дайындауға қатысатын тұлғалардың білімі мен тәжірибесі;
  - Басшылықтың жол берулерін растау үшін ұйым дайындаған құжаттаманың сипаты;
  - Статистикалық, математикалық әдістер мен автоматтандырылған құралдарды пайдалану дәрежесі;
  - Жорамалдарды әзірлеу және қолдану үшін пайдаланылатын әдістер;
  - Өткен кезеңдерде дайындалған болжамды қаржылық ақпараттың дәлдігі және елеулі ауытқулардың себептері.

БОЛЖАМДЫ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ТЕКСЕРУ

14. Аудитор өткен кезеңдегі ұйымның қаржылық ақпаратын пайдалану қаншалықты негізді екенін қарастыруы керек. Аудитор болжамды қаржылық ақпараттың өткен кезеңдердің қаржылық ақпаратымен бірдей қағидаттар негізінде дайындалғанын бағалау үшін өткен кезеңдер ұйымының қаржылық ақпаратын зерттеп, басшылықтың болжамдарын қарау үшін тарихи деректерді ұсынуы керек. Мысалы, аудитор өткен кезеңдегі тиісті ақпаратқа аудит немесе шолу тексерісі жүргізілгенін және оны дайындау кезінде бухгалтерлік есептің қолайлы принциптері қолданылғанын анықтауы керек.
15. Егер өткен кезеңдердегі қаржылық ақпаратты аудиттің немесе шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытынды өзгертілмеген болса немесе ұйым өз қызметінің бастапқы кезеңінде болса, аудитор осыған байланысты фактілерді және олардың болжамды қаржылық ақпаратты тексеруге әсерін қарайды.

Қамтылатын кезең

16. **Аудитор болжамды қаржылық ақпаратпен қамтылған кезеңді ескеруі тиіс.** Қамтылатын кезеңнің ұзақтығы артқан сайын жорамалдар алыпсатарлық сипатқа ие бола бастағандықтан, басшылықтың ең жақсы бағалау негізінде жорамалдар жасау қабілеті төмендейді. Кезең басшылықтың жорамалдарды пайдалану үшін ақылға қонымды негіздері бар уақыт шеңберінен шықпауы тиіс. Төменде аудитор болжамды қаржылық ақпаратпен қамтылған уақыт кезеңін қараған кезде қолданылатын кейбір факторлар келтірілген:
  - Операциялық цикл, мысалы, ірі құрылыс жобасы жағдайында жобаны аяқтауға қажетті уақытқа байланысты болуы мүмкін;
  - Болжамдардың сенімділік деңгейі: мысалы, егер ұйым жаңа өнім шығарса, болжамды кезең қысқа болуы мүмкін және апта немесе ай сияқты шағын сегменттерге бөлінуі мүмкін. Алайда, егер ұйымның жалғыз бизнес түрі ұзақ мерзімді жалдау негізінде мүлікке иелік ету болса, салыстырмалы түрде ұзақ болжамды кезең негізделуі мүмкін;
  - Пайдаланушылардың талаптары: мысалы, болжамды қаржылық ақпарат оны өтеу үшін жеткілікті қаражат алу үшін қажетті кезеңге кредит беру туралы өтініш беруге байланысты дайындалуы мүмкін. Басқа жағдайларда, ақпарат келесі кезеңде кірістерді қалай пайдалану керектігін көрсету үшін облигацияларды сатуға байланысты инвесторлар үшін дайындалуы мүмкін.

Тексеру процедуралары

17. **Тексеру процедураларының сипатын, мерзімдерін және көлемін айқындау кезінде аудитор мыналарды ескеруі тиіс:**
  - (a) Елеулі бұрмалану ықтималдығы;
  - (b) Алдыңғы тапсырмаларды орындау шеңберінде алынған білім;
  - (c) Болжамды қаржылық ақпаратты дайындау тұрғысынан басшылықтың құзыреттілігі;

БОЛЖАМДЫ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ТЕКСЕРУ

(d) Басшылықтың пайымдауларының болжамды қаржылық ақпаратқа әсер ету дәрежесі;

(e) Бастапқы деректердің сапасы мен сенімділігі.

18. Аудитор басшылықтың болжамдарын растайтын дәлелдердің қайнар көзі мен сенімділігін ең дәл бағалауға негізделген бағалайды. Мұндай жол берулерді растайтын жеткілікті тиісті дәлелдемелер ішкі және сыртқы көздерден, өткен кезеңдердегі ақпарат тұрғысынан жол берулерді қарауды және олардың ұйым орындай алатын жоспарларға негізделгенін бағалауды қоса алғанда алынуы мүмкін.
19. Гипотетикалық болжамдарды қолданған кезде аудитор мұндай болжамдарды қолданудың барлық маңызды салдары ескерілді ме, жоқ па деген мәселені қарастырады. Мысалы, егер сатудың ұйымның ағымдағы өндірістік қуатынан асып кетуі туралы болжам қабылданса, болжамды қаржылық ақпарат өндірістік қуаттарды ұлғайтуға қажетті инвестицияларды немесе қосалқы мердігерлерді тарту сияқты сатудың күтілетін деңгейін қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін балама құралдарды пайдалануға арналған шығындарды қамтуы тиіс.
20. Гипотетикалық болжамдарды растайтын дәлелдер алу қажет болмаса да, аудитор олардың болжамды қаржылық ақпараттың мақсатына сәйкес келетініне көз жеткізуі керек және олардың нақты шындыққа жанаспауына ешқандай себеп жоқ.
21. Аудитор болжамды қаржылық ақпараттың басшылықтың болжамдары негізінде, мысалы, ішкі сәйкестікті қайта есептеу және талдау сияқты техникалық тексерулер жүргізу арқылы тиісті түрде дайындалғанына көз жеткізуі керек, яғни басшылық жоспарлап отырған іс-әрекеттер бір-бірімен үйлесімді және дәстүрлі түрде негізделген сомаларды анықтауда ешқандай айырмашылық жоқ айнымалы факторлар (мысалы, пайыздық мөлшерде).
22. Аудитор, әсіресе ауыспалы факторларға сезімтал салалар болжамды қаржылық ақпаратта көрсетілген нәтижелерге қаншалықты әсер ететініне ерекше назар аударады. Бұл аудитордың қандай көлемде тиісті дәлелдер жинауына байланысты болады. Бұл сондай-ақ аудитордың ақпаратты ашудың тиісті сипаты мен жеткіліктілік дәрежесін бағалауына әсер етеді.
23. Егер аудитор болжамды қаржылық ақпараттың бір немесе бірнеше элементтерін, мысалы, жеке қаржылық есепті тексеруге тартылса, оның қаржылық есептіліктің басқа құрамдас бөліктерімен байланысын қарастыруы маңызды.
24. Болжамды қаржылық ақпараттың құрамына ағымдағы кезеңнің өткен бөлігі кірген жағдайда аудитор оған өткен кезеңдердің ақпаратына процедураларды қандай көлемде қолдану қажеттігін қарайды. Процедуралар жағдайларға, мысалы, болжамды кезеңнің өткен бөлігінің ұзақтығына байланысты болады.
25. **Аудитор болжамды қаржылық ақпаратты жоспарлы пайдалануға, басшылықтың елеулі жорамалдарының толықтығына және басшылықтың болжамды қаржылық ақпарат үшін жауапкершілікті қабылдауына қатысты басшылықтың жазбаша ұсыныстарын алуы тиіс.**

Ұсыну және ашу

26. Болжамды қаржылық ақпаратты ұсыну мен ашуды бағалау кезінде заңнаманың, нормативтік актілердің немесе кәсіптік стандарттардың барлық тиісті ережелерінің белгілі бір талаптарына қосымша аудитор мыналарды ескеруі қажет:
- (a) Болжамды қаржылық ақпаратты ұсыну ақпараттық болып табыла ма және ол пайдаланушыларды жаңылыстыра ма;
  - (b) Болжамды қаржылық ақпаратқа ескертпелерде есеп саясатының анық сипаттамасы келтіріле ме;
  - (c) Жорамалдар болжамды қаржылық ақпаратқа ескертпелерде тиісті түрде ашылды ма. Басшылықтың жорамалдары ең жақсы бағалауға немесе гипотезаға негізделгенін нақты көрсету қажет, егер жорамалдар елеулі сипатқа ие және белгісіздіктің жоғары дәрежесіне ұшырайтын салаларда жасалса, мұндай белгісіздік туралы ақпарат және, демек, нәтижелердің өзгерістерге ұшырау дәрежесі жеткілікті көлемде ашылуы тиіс;
  - (d) Болжамды қаржылық ақпарат дайындалған күн ашылды ма? Басшылық, егер бастапқы ақпарат уақыт кезеңі ішінде жиналуы мүмкін болса да, жорамалдардың осы күнге тиісті болып табылатынын растауы тиіс;
  - (e) Егер болжамды қаржылық ақпаратта көрсетілген нәтижелер диапазон нысанында ұсынылса, диапазондарда мәндерді белгілеу үшін негіз нақты көрсетілген бе және диапазонды таңдау біржақты немесе көрінеу жалған болып табыла ма;
  - (f) Өткен кезеңдер үшін ең соңғы қаржылық есептіліктен кейін есеп саясатындағы барлық өзгерістер осындай өзгерістердің себебімен және олардың болжамды қаржылық ақпаратқа ықпалымен бірге ашылды ма.

Болжамды қаржылық ақпаратты тексеру туралы қорытынды

27. Болжамды қаржылық ақпаратты тексеру туралы аудитордың қорытындысында мынадай элементтер болуға тиіс:
- (a) Атауы;
  - (b) Адресат;
  - (c) Болжамды қаржылық ақпаратты айқындау;
  - (d) СҚТХС-ға немесе тиісті ұлттық стандарттарға не болжамды қаржылық ақпаратты тексеруге қолданылатын қағидаларға сілтеме;
  - (e)
  - (f) Басшылық болжамды қаржылық ақпарат, оның ішінде оған негізделген жорамалдар үшін жауапты екендігі туралы мәлімдеме;

БОЛЖАМДЫ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ТЕКСЕРУ

- (g) Егер қолданылатын болса, болжамды қаржылық ақпараттың мақсатына және (немесе) шектеулі таратылуына сілтеме жасау;
- (h) Болжамдардың болжамды қаржылық ақпарат үшін ақылға қонымды негіз болып табылатындығына қатысты теріс сенімділікті білдіретін мәлімдеме;
- (i) Болжамдық қаржылық ақпарат жорамалдар негізінде тиісті түрде дайындалды ма және ол қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына сәйкес ұсынылды ма деген пікір;
- (j) Болжамды қаржылық ақпаратта көрсетілген нәтижелерге қол жеткізу мүмкіндігіне қатысты тиісті ескертпелер;
- (k) Процедуралардың аяқталу күнін білдіретін қорытынды күні;
- (l) Аудитордың мекенжайы;
- (m) Қолыаңбасы.
- (n) Осындай қорытындыда:
  - Жол берулерді растайтын дәлелдемелерді тексеру негізінде жол берулер болжамды қаржылық ақпарат үшін ақылға қонымды негіз болып табылмайды деп пайымдауға негіз бола алатын факторларды аудитор анықтағаны - анықтамағаны көрсетілген;
  - Болжамдық қаржылық ақпарат жорамалдар негізінде тиісті түрде дайындалды ма және ол қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына сәйкес ұсынылды ма деген пікір білдірілген;
  - Мыналар көрсетілген болуы тиіс:
    - Нақты нәтижелер болжамды қаржылық ақпараттан өзгеше болуы мүмкін, өйткені болжамды оқиғалар көбінесе күтулерге сәйкес болмайды және ауытқулар айтарлықтай болуы мүмкін. Сондай-ақ, болжамды қаржылық ақпарат мәндер ауқымы ретінде көрсетілген кезде, нақты нәтижелер осы диапазонда болатынына сенім жоқ екенін көрсету керек;
    - Перспективалық бағалау жағдайында: болжамдық қаржылық ақпарат басшылықтың болашақ оқиғалары мен іс-әрекеттеріне қатысты болжамдарға сәйкес болуы міндетті емес немесе қабылдануы тиіс гипотетикалық жол берулерді қамтитын бірқатар жол берулерді пайдалана отырып дайындалды (мақсатын көрсету). Демек, пайдаланушыларға болжамды ақпарат көрсетілгеннен басқа мақсаттар үшін пайдаланылмауы тиіс екендігі ескерілді.

БОЛЖАМДЫ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ТЕКСЕРУ

28. Төменде болжам туралы өзгертілмеген қорытындыдан үзінді келтірілген мысал келтіріледі:

Біз болжамды тексеруді болжамдық қаржылық ақпаратты тексеруге қолданылатын сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық стандартына сәйкес жүргіздік¹. Басшылық болжам жасау үшін, соның ішінде ол дайындалған X ескертуде баяндалған жорамалдарды қоса алғанда, жауапты болады.

Дәлелдемелердің жорамалдарын тексеру нәтижесінде біз көрсетілген жорамалдар осы перспективалық бағалау үшін ақылға қонымды негіз құрмайды деп пайымдауға негіз болатын қандай да бір фактілерді анықтаған жоқпыз (гипотезаға сілтеме келтіріңіз немесе беріңіз). Сонымен қатар, біздің ойымызша, болжам болжамдар негізінде тиісті түрде дайындалған және соған сәйкес ұсынылған ...²

Нақты нәтижелер, мүмкін, болжамнан өзгеше болады, өйткені көптеген жағдайларда болжанған оқиғалар күтулерге сәйкес міндетті түрде болмайды және ауытқулар айтарлықтай болуы мүмкін.

29. Төменде перспективалық бағалау туралы өзгертілмеген қорытындыдан үзінді келтірілген мысал келтіріледі:

Біз болжамды қаржылық ақпаратты тексеруге қолданылатын сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық стандартына сәйкес перспективалық бағалауына тексеру жүргіздік³. Басшылық X ескертуінде баяндалған, олардың негізінде әзірленген жол берулерді қоса алғанда, перспективалық бағалау үшін жауапты болады.

Осы перспективалық бағалау үшін дайындалды (мақсатын көрсетіңіз). Ұйым өз қызметінің бастапқы кезеңінде болғандықтан, перспективалық бағалау болашақ оқиғалар мен басшылықтың іс-әрекеттеріне қатысты гипотетикалық болжамдарды қамтитын бірқатар болжамдарды қолдана отырып дайындалған, олар күтулерге сәйкес міндетті түрде болуы немесе қабылдануы қажет емес. Демек, пайдаланушыларға бұл перспективалық бағалау жоғарыда көрсетілгеннен басқа мақсаттар үшін қолданылмауы мүмкін екендігі ескерілді. Дәлелдемелерге жол берулерді растайтын тексеру нәтижесінде біз көрсетілген жол берулер (гипотетикалық жол беруге келтіріңіз немесе сілтеме беріңіз) негізге ала отырып, осы перспективалық бағалау үшін ақылға қонымды негіз жасамайды деп пайымдауға негіз болатын қандай да бір фактілерді анықтаған жоқпыз. Сонымен қатар, біздің ойымызша, перспективалық бағалау болжамдардың негізінде тиісті түрде дайындалған және соған сәйкес ұсынылған ...⁴

¹ Ұйымның атауын, болжамды қамтитын кезенді қосыңыз және бет нөмірлері немесе жеке есептер сияқты тиісті сілтеме беру.

² Қаржылық есептілікті дайындаудың тиісті тұжырымдамасын көрсету.

³ Ұйымның атауын, перспективалық бағалаумен қамтылған кезенді қосу және бет нөмірлері немесе жеке есептер сияқты тиісті сілтеме беруіңі

⁴ 2-ескертуді қара.

БОЛЖАМДЫ ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫ ТЕКСЕРУ

Жоғарыда айтылған гипотетикалық болжамдарға сәйкес күтілетін оқиғалар орын алса да, нақты нәтижелер, мүмкін, перспективалық бағалаудан өзгеше болады, өйткені кейбір күтілетін оқиғалар көптеген жағдайларда күтулерге сәйкес міндетті түрде болмайды және ауытқулар маңызды болуы мүмкін.

- 30** Егер аудитор болжамды қаржылық ақпаратты ұсыну және ашу жеткіліксіз деп есептесе, ол болжамды қаржылық ақпарат туралы қорытындыда ескертумен пікір немесе теріс пікір қалыптастыруға немесе белгіленген тәртіппен тапсырмадан бас тартуы тиіс. Мысал ретінде қаржылық ақпарат өзгерістерге аса ұшыраған болжамдардың салдарын тиісті түрде ашпаған жағдай бола алады.
- 31** Егер аудитор бір немесе бірнеше маңызды жол берулер неғұрлым дәл бағалауға негізделген жол берулерге сүйене отырып дайындалған болжамды қаржылық ақпарат үшін ақылға қонымды негіз болып табылмайды немесе бір немесе бірнеше маңызды жол берулер гипотетикалық жол берулерді ескере отырып, болжамды қаржылық ақпарат үшін орынды негіз болып табылмайды деп пайымдаса, ол болжамды қаржылық ақпарат туралы қорытындыда теріс пікір қалыптастыруы тиіс. немесе тапсырмадан бас тарту.
- 32** Егер тексеруге көрсетілген жағдайларда қажетті болып саналатын бір немесе бірнеше процедураларды қолдануға кедергі келтіретін жағдайлар әсер етсе, аудитор тапсырмадан бас тартуға немесе пікір қалыптастырудан бас тартуға және болжамды қаржылық ақпарат туралы қорытындыда жұмыс көлемі бойынша шектеуді сипаттауы тиіс.

3402 СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТЫ

СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ
ҚҰРАЛДАРЫ ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
Осы СҚТХС қолданылу аясы	1-6
Күшіне енген күні	7
Мақсаты	8
Анықтамалар	9
Талаптар	
3000 (Қайта қаралған) СҚТХС	10
Этикалық талаптар	11
Корпоративтік басқаруға жауапты басшылық және тұлғалар	12
Қабылдау және жалғастыру	13-14
Критерийлердің жарамдылығын анықтау	15-18
Маңыздылығы	19
Оның жүйесін қызмет көрсететін ұйымның сипаттауы	20
Сипаттамаға қатысты дәлелдемелер алу	21-22
Бақылау құралдарының құрылымына қатысты дәлелдемелер алу	23
Бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне қатысты дәлелдемелер алу	24-29
Ішкі аудит қызметінің жұмысы	30-37
Жазбаша өтініштер	38-40
Басқа да ақпарат	41-42
Есепті күннен кейінгі оқиғалар	43-44
Құжаттама	45-52
Қызмет көрсететін ұйымның аудиторымен сенімділікті қамтамасыз ететін қорытынды дайындау	53-55
Ақпараттандыру жөніндегі өзге де міндеттер	56
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	
Осы СҚТХС-дың қолданылу аясы	A1-A2

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

Анықтамалар	A3-A4
Этикалық талаптар	A5
Басшылық және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар	A6
Қабылдау және жалғастыру	A7-A12
<i>Критерийлердің жарамдылығын бағалау</i>	A13-A15
Маңыздылығы	A16-A18
Қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесін түсінуі	A19-A20
Сипаттамаға қатысты дәлелдемелер алу	A21-A24
Бақылау құралдарының құрылымына қатысты дәлелдемелер алу	A25-A27
Бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне қатысты дәлелдемелер алу	A28-A36
Ішкі аудит қызметінің жұмысы	A37-A41
Жазбаша өтініштер	A42-A43
Басқа да ақпарат	A44-A45
Құжаттама	A46
Қызмет көрсететін ұйымның аудиторымен сенімділікті қамтамасыз ететін қорытынды дайындау	A47-A52
Ақпараттандыру жөніндегі өзге де міндеттер	A53
1-қосымша. Қызмет көрсететін ұйымның растау мысалдары	
2-қосымша. Сенімді қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйымның аудиторы қорытындыларының мысалы	
3-қосымша. Сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйым аудиторының өзгертілген қорытындыларының мысалдары	

«Сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйым аудиторының қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдары туралы қорытындысы» 3402 сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық стандарты (СҚТХС) Сапаны бақылаудың, аудиттің, шолып тексерудің, меніуділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмалардың және ілеспе қызметтерді көрсету жөніндегі тапсырмалардың халықаралық стандарттарының жинағымен бірге қаралуы тиіс

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

Кіріспе

Осы СҚТХС-ның қолданылу аясы

1. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың осы халықаралық стандарты (СҚТХС) пайдаланушы ұйымдар мен олардың аудиторлары үшін қаржылық есептілікті дайындауға қатысты пайдаланушы ұйымның ішкі бақылау жүйесіне жататын бақылау құралдарына қатысты қорытынды беру мақсатында практик маман¹ орындайтын сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға қолданылады. Ол 402 ХАС² толықтырады, өйткені осы СҚТХС-ға сәйкес дайындалған қорытындылар 402 АХС-ға сәйкес тиісті дәлелдемелерді қамтамасыз ете алады (А1-тармақты қара).
2. *Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық тұжырымдамасына* сәйкес (сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың тұжырымдамасы) сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар «ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар» және «шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар» болуы мүмкін; сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар «растау жөніндегі тапсырмалар» немесе «тікелей бағалау жөніндегі тапсырмалар» болуы мүмкін³. Осы СҚТХС-ны растау бойынша ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға ғана қолданылады⁴.
3. Осы СҚТХС-ға қызмет көрсететін ұйым бақылау құралдарының тиісті құрылымы үшін жауапты болған немесе өзге де негіздер бойынша бақылау құралдарының құрылымына қатысты растау қалыптастыра алатын жағдайларда ғана қолданылады. Осы СҚТХС сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға қолданылмайды:
  - (a) Мақсаты сипаттамаға сәйкес қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдары жұмыс істейтіндігі туралы қорытынды беру немесе
  - (b) Мақсаты қаржылық есептілікті дайындауға қатысты (мысалы, пайдаланушы ұйымдардың өндірісіне немесе сапасын бақылауға әсер ететін бақылау құралдары туралы) пайдаланушы ұйымның ішкі бақылау жүйесіне қатысы болуы ықтимал қызметке байланысты бақылау құралдары болып табылмайтын қызмет көрсетуші ұйымның бақылау құралдары туралы қорытынды беру болып табылады.

Дегенмен, осы СҚТХС - 3000 (қайта қаралған) СҚТХС-ға сәйкес орындалатын осындай тапсырмаларға қатысты кейбір нұсқауларды қамтиды (А2-тармақты қара).

¹ «Өткен кезеңдердегі қаржылық ақпаратқа сенімділікті, аудиттен немесе шолып тексеруден өзге де тексеруді қамтамасыз ететін тапсырмалар» 3000 (қайта қаралған) СҚТХС, 12-тармақ.

² «Қызмет көрсететін ұйымның қызметтерін пайдаланатын ұйым аудитінің ерекшеліктері» 402 ХАС

³ 3000 (қайта қаралған) СҚТХС, 12-тармақ.

⁴ Осы СҚТХС-ның 13 және 53(k) тармақтары.

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

4. Бақылау құралдарына қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін қорытынды шығаруға қосымша қызмет көрсететін ұйымның аудиторы бұдан әрі аталған есептерді дайындауға да тартылуы мүмкін, оларға осы СҚТХС қолданылмайды:
- (a) Есепке алуды қызмет көрсету ұйымы жүргізетін пайдаланушы ұйымның шоттары бойынша операциялар немесе қалдықтар туралы есеп;
  - (b) Қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарына қатысты келісілген процедураларды орындау нәтижелері туралы есеп.

3000 (қайта қаралған) СҚТХС, басқа да кәсіптік стандарттармен және басқа да талаптармен өзара байланыс

5. Өткен кезеңдердегі қаржылық ақпараттың аудиті немесе шолып тексеру болып табылмайтын сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларды орындау кезінде қызмет көрсететін ұйымның аудиторы 3000 (қайта қаралған) СҚТХС және осы СҚТХС-ның талаптарын орындауы тиіс. Осы СҚТХС қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдары туралы қорытынды бере отырып, ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға қалай қолданылуы тиіс екендігі туралы ережені кеңейтеді.
6. 3000 (қайта қаралған) СҚТХС талаптарын ұстану, оның ішінде қызмет көрсететін ұйым аудиторының қаталдығы БХЭСК Кодексінің талаптарынан кем болмайтын сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі тапсырмаларды орындауға байланысты бухгалтерлерге арналған этиканың халықаралық стандарттары жөніндегі кеңестің кәсіби бухгалтерлердің этика кодексін (БХЭСК Кодексі) немесе заңнамалық және нормативтік актілерде белгіленген басқа да кәсіби талаптарды немесе талаптарды ұстануы көздейді⁵. Сонымен қатар, тапсырма жетекшісінің 1 СБХС⁶ немесе басқа да кәсіби талаптарды немесе заңда немесе нормативтік актіде белгіленген талаптарды қолданатын аудиторлық ұйымның мүшесі болуы талап етіледі, ол 1 СБХС-ден кем емес.

Күшіне енген күні

7. Осы СҚТХС 2011 жылғы 15 маусымда немесе көрсетілген күннен кейін аяқталатын кезеңдер үшін сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйымдар аудиторларының қорытындыларына қатысты күшіне енеді.

Мақсаты

8. Қызмет көрсететін ұйымның аудиторының алдында мынадай мақсаттар тұр:
- (a) тиісті критерийлер негізінде барлық маңызды аспектілерде ақылға қонымды сенімділік алу:

-----
⁵ 3000 (қайта қаралған) СҚТХС, 3 (a), 20 және 34-тармақтар.

⁶ 3000 (қайта қаралған) СҚТХС, 3(b) және 31 (a) - тармақтар. «Қаржылық есептілікке аудит және шолып тексеруді жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларды және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапаны бақылау» 1 СБХС

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

- (i) қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасы жүйені көрсетілген кезең ішінде қандай түрде әзірленгенін және қолданылғанын (немесе көрсетілген күнгі жағдай бойынша бірінші типтегі қорытындыға қатысты) дұрыс көрсетеді;
  - (ii) қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасында мәлімделген бақылау құралдарының мақсаттарына жататын бақылау құралдары көрсетілген кезең ішінде тиісті түрде ұйымдастырылған (немесе көрсетілген күнгі жағдай бойынша бірінші үлгідегі қорытындыға қатысты);
  - (iii) бақылау құралдары, егер олар тапсырма көлеміне енгізілсе, қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасында мәлімделген бақылау мақсаттарына көрсетілген кезең ішінде қол жеткізілгеніне ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ету үшін тиімді жұмыс істеді;
- (b) қызмет көрсететін ұйымның аудитору анықтаған фактілерге сәйкес (a) тармағында көрсетілген мәселелер бойынша қорытынды ұсыну.

Анықтамалар

9. Осы СҚТХС мақсаты үшін мынадай терминдер төменде келтірілген мағыналарға ие:
- (a) Алып тастау әдісі - қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігерінің қызметтеріне қолданылатын әдіс, онда қызмет көрсететін ұйым дайындаған оның жүйесінің сипаттамасы қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігері көрсететін қызметтердің сипаты туралы ақпаратты қамтиды, бірақ қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігерінің бақылау құралдарының тиісті мақсаттары және олармен байланысты бақылау құралдары туралы ақпаратты қамтымайды, олар да қызмет көрсететін ұйымның аудиторуның тапсырма көлемінен алынып тасталды. Қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесін сипаттауы және қызмет көрсететін ұйымның аудитору тапсырмаларының көлемі қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігерінің бақылау құралдарының тиімділігін мониторингтеу үшін пайдаланылатын қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарын қамтиды, олар қызмет көрсететін ұйымның қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігерінің бақылау құралдарына қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін қорытындыға талдау жүргізуін қамтуы мүмкін.
  - (b) Пайдаланушы ұйымдағы қосымша бақылау құралдары - қызмет көрсетуші ұйым өз қызметтерін ұйымдастыру кезінде пайдаланушы ұйымдар енгізетін және егер олар бақылау құралдарының мақсаттарына қол жеткізу үшін қажет болса, қызмет көрсетуші ұйымның оның жүйесінің сипаттамасында мәлімделген бақылау құралдары.
  - (c) Бақылаудың мақсаты - бақылау жүйесінің белгілі бір аспектісінің мақсаты немесе міндеті. Бақылау мақсаттары бақылау құралдары азайтуы тиіс тәуекелдермен байланысты.
  - (d) Қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдары - сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйымның аудиторуның қорытындысына енгізілген бақылау мақсатына қол жеткізуді бақылау құралдары (А3-тармақты қара).

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

- (e) Қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігерінің бақылау құралдары - ішкі бақылау мақсатына қол жеткізуге ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігерінің бақылау құралдары.
- (f) Критерийлер - тапсырма тақырыбын өлшеу немесе бағалау үшін пайдаланылатын бақылау көрсеткіштері, оның ішінде, егер қолданылса, ұсыну және ашу үшін бақылау көрсеткіштері.
- (g) Қосу әдісі - қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігерінің қызметтеріне қолданылатын әдіс, онда қызмет көрсететін ұйым дайындаған оның жүйесінің сипаттамасы қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігері көрсететін қызметтердің сипаты туралы ақпаратты, сондай-ақ Қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігерін ішкі бақылаудың тиісті мақсаттары және олармен байланысты бақылау құралдары туралы мәліметтерді қамтиды, олар да қызмет көрсететін ұйым аудиторуның тапсырмасы бойынша жұмыс көлеміне кіреді (А4 тармағын қара).
- (h) Ішкі аудит қызметі - сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларды орындайтын, ұйымның корпоративтік басқару тиімділігін, тәуекел-менеджментін және ішкі бақылау жүйесінің процестерін бағалауға және жақсартуға бағытталған консультациялық қызметті жүргізетін ұйымның функционалдық бөлімшесі.
- (i) Ішкі аудиторлар - қызметін ішкі аудит қызметі шеңберінде жүзеге асыратын жеке тұлғалар. Ішкі аудиторлар ішкі аудит департаментінің немесе осыған ұқсас қызметтің қызметкерлері болуы мүмкін.
- (j) Қызмет көрсететін ұйымдағы бақылау құралдарының сипаттамасы мен құрылымына қатысты қорытынды (осы стандартта «бірінші үлгідегі қорытынды» атауы пайдаланылады) - құрамына мыналар кіретін қорытынды:
  - (i) Оның жүйесін қызмет көрсететін ұйымның сипаттауы;
  - (ii) Барлық маңызды аспектілерде және тиісті критерийлер негізінде қызмет көрсететін ұйымның жазбаша растауы:
    - a. Сипаттама көрсетілген күні әзірленген және енгізілген қызмет көрсететін ұйымның жүйесін шынайы көрсетеді;
    - b. Қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасында мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына жататын бақылау құралдары көрсетілген күнгі жағдай бойынша тиісті түрде ұйымдастырылған;
  - (iii) Қызмет көрсететін ұйым аудиторуның жоғарыдағы (ii) a - b тармақтарында көрсетілген мәселелерге қатысты ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тұжырымы бар қорытындысы.
- (k) Қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарының сипаттамасына, құрылымына және операциялық тиімділігіне қатысты қорытынды (осы стандартта «2-типтегі қорытынды» атауы қолданылады) - құрамына мыналар кіретін қорытынды:
  - (i) Оның жүйесін қызмет көрсететін ұйымның сипаттауы;
  - (ii) Барлық маңызды аспектілерде және тиісті критерийлер негізінде қызмет көрсететін ұйымның жазбаша растауы;

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

- a. Сипаттама көрсетілген кезең ішінде қызмет көрсететін ұйымның жүйесін, оның қалай әзірленгенін және енгізілгенін шынайы көрсетеді;
  - b. Қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасында мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына жататын бақылау құралдары көрсетілген кезең ішінде тиісті түрде ұйымдастырылған;
  - c. Қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасында мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына жататын бақылау құралдары көрсетілген кезең ішінде тиімді жұмыс істеді;
- (i) Сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйым аудиторының қорытындысы:
- a. Жоғарыдағы (ii) а-с тармақтарында көрсетілген мәселелер бойынша ақылға қонымды сенімділікке қатысты қорытындыны қамтамасыз етеді;
  - b. Бақылау құралдарының тестілері мен олардың нәтижелерінің сипаттамасын қамтиды.
- (l) Қызмет көрсететін ұйымның аудиторы - қызмет көрсететін ұйымның сұрауы бойынша қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарына қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін қорытынды беретін практик маман.
- (m) Қызмет көрсететін ұйым - үшінші тарап болып табылатын ұйым (немесе үшінші тарап болып табылатын ұйым сегменті) және қаржылық есептілікті дайындауға қатысты пайдаланушы ұйымның ішкі бақылау жүйесіне қатысты болуы ықтимал пайдаланушы ұйымдарға қызметтер көрсететін ұйым.
- (n) Қызмет көрсететін ұйымның растауы - 9(k)(ii) тармақта (немесе бірінші типті қорытынды жасау үшін 9(j) (ii) тармақта) көрсетілген мәселелерге қатысты жазбаша растау.
- (o) Қызмет көрсететін ұйымның жүйесі (немесе жүйе) - қызмет көрсететін ұйымның аудиторы сенімділікті қамтамасыз ететін қорытынды беретін қызметтерді пайдаланушы ұйымдарға ұсыну үшін қызмет көрсететін ұйым әзірлеген және енгізген саясат пен процедуралар. Қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесін сипаттауы көрсетілетін қызметтер туралы, ішкі бақылаудың сипатталуы, мақсаттары және тиісті бақылау құралдары жататын кезең немесе (бірінші үлгідегі қорытындыға қатысты) күн туралы ақпаратты қамтиды.
- (p) Қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігері - басқа қызмет көрсететін ұйым пайдаланушы ұйымдарға ұсынылатын және қаржылық есептілікті дайындаумен байланысты пайдаланушы ұйымдардың ішкі бақылау құралдарына жататын кейбір қызметтерді көрсету үшін пайдаланатын қызмет көрсететін ұйым.
- (q) Бақылау құралдарының тесті - қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасында мәлімделген бақылау мақсаттарына қол жеткізу кезінде бақылау құралдарының операциялық тиімділігін бағалауға арналған процедура.
- (r) Пайдаланушы ұйымның аудиторы - аудитті жүргізетін және пайдаланушы ұйымның қаржылық есептілігі туралы қорытындыны ұсынатын аудитор.⁷
- (s) Ұйым-пайдаланушы - қызмет көрсететін ұйымды пайдаланатын ұйым.

⁷ Қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігері болған кезде қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігерінің қызметтерін пайдаланатын қызмет көрсететін ұйымның аудиторы да пайдаланушы ұйымның аудиторы болып табылады.

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

Талаптар

3000 (қайта қаралған) СҚТХС

10. Қызмет көрсететін ұйымның аудитору, егер ол осы стандарттың және 3000 (қайта қаралған) СҚТХС барлық талаптарын орындамаса, осы СҚТХС-ны ұстану туралы мәлімдемеуі тиіс.

Этикалық талаптар

11. Қызмет көрсететін ұйымның аудитору сенімділікті немесе басқа да кәсіби талаптарды немесе заңнамалық және нормативтік актілерде белгіленген талаптарды қамтамасыз ететін тапсырмалар шеңберінде тиісті этикалық талаптарды, БХЭСК Кодексін ұстануы тиіс (А5-тармақты қара).

Корпоративтік басқаруға жауапты басшылық және тұлғалар

12. Осы СҚТХС-ға сәйкес қызмет көрсететін ұйымның аудитору сұрау салуды жіберуге, жазбаша түсініктеме беруді талап етуге, хабардар етуге немесе қызмет көрсететін ұйыммен өзара іс-қимыл жасауға міндетті болған жағдайларда, ол өзара іс-қимыл жасау қажет қызмет көрсететін ұйымның басшылығы немесе басқару құрылымы құрамындағы тиісті тұлғаны (тиісті тұлғаларды) айқындауы тиіс. Бұл жағдайда аудитор қандай тұлғаның немесе қандай тұлғалардың туындаған мәселелер үшін тиісті жауапкершілікті көтеретінін және олар туралы хабардар болуын қарастыруы тиіс (А6 тармағын қара).

Қабылдау және жалғастыру

13. Тапсырманы қабылдамас бұрын немесе жалғастырмас бұрын, қызмет көрсететін ұйымның аудитору:
- (a) Мыналарды анықтауы тиіс:
    - (i) Қызмет көрсететін ұйымның аудитору тапсырманы орындау үшін қажетті мүмкіндіктер мен құзыреттерге ие ме (А7 тармағын қара);
    - (ii) Практик маманның күтуіне сәйкес, қызмет көрсететін ұйым оның жүйесін сипаттау үшін қолданатын өлшемдер пайдаланушы ұйымдар мен олардың аудиторлары үшін тиісті және қол жетімді ме;
    - (iii) Қызмет көрсететін ұйымның тапсырмасы мен сипаттамасы бойынша жұмыс көлемі соншалықты шектеулі емес пе, олар пайдаланушы ұйымдар мен олардың аудиторлары үшін пайдалы болуы екіталай;
  - (b) Қызмет көрсететін ұйымның өз жауапкершілігін мойындайтынына және түсінетініне қатысты келісімін алуы:
    - (i) Оның жүйесінің сипаттамасын дайындағаны үшін және қызмет көрсететін ұйымның қоса берілген растамасы үшін, оның ішінде көрсетілген сипаттаманы және растауды ұсынудың толықтығы, дәлдігі және әдісі үшін (А8-тармақты қара);

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

- (ii) Жүйенің сипаттамасымен бірге ұсынылған қызмет көрсететін ұйымды растау үшін ақылға қонымды негіздердің болуы (A9-тармақты қара);
- (iii) Қызмет көрсететін ұйымның растауында жүйенің сипаттамасын дайындау үшін пайдаланылған критерийлерді көрсету;
- (iv) Жүйенің сипаттамасында көрсету:
  - a. Ішкі бақылау мақсаты;
  - b. Мақсат заңдармен немесе нормативтік актілермен не басқа тараппен (мысалы, пайдаланушылар тобы немесе кәсіби ұйым) айқындалған жағдайларда, оларды айқындаған тарапты көрсету;
- (v) Жүйенің сипаттамасында мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына қол жеткізуге қауіп төндіретін тәуекелдерді анықтау, сондай-ақ осы тәуекелдер жүйенің сипаттамасында мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына қол жеткізуге кедергі келтірмейтініне және, демек, ішкі бақылаудың мәлімделген мақсаттарына қол жеткізілетініне ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін бақылау құралдарын әзірлеу және енгізу (A10-тармақты қара);
- (vi) Қызмет көрсететін ұйымның аудиторуна беру:
  - a. Қызмет көрсететін ұйымға белгілі және қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесін сипаттауына және қызмет көрсететін ұйымның қоса беріліп отырған растауына қатысы бар қызмет көрсету деңгейі туралы келісімдерді қоса алғанда, бухгалтерлік жазбалар, құжаттама және өзге де мәліметтер сияқты барлық ақпаратқа қол жеткізу;
  - b. Қызмет көрсететін ұйымның аудитору сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау мақсатында қызмет көрсететін ұйымнан сұрауы мүмкін қосымша ақпарат;
  - c. Қызмет көрсететін ұйымның аудитору дәлелдемелер алуы қажет болатын қызмет көрсететін ұйым ішіндегі тұлғаларға шектеусіз қол жеткізу.

Тапсырма шарттарындағы өзгерістерді қабылдау

14. Егер қызмет көрсететін ұйым тапсырма бойынша жұмыс көлеміне ол аяқталғанға дейін өзгерістер енгізуді сұраса, қызмет көрсететін ұйымның аудитору мұндай өзгерістің негізді екендігіне көз жеткізуі тиіс (A11 - A12-тармақтарды қара).

Критерийлердің жарамдылығын анықтау

15. Қызмет көрсететін ұйымның аудитору қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасын дайындау кезінде, бақылау құралдары құрылымының тиісті сипатын бағалау кезінде және 2-типтегі қорытындыға қатысты бақылау құралдарының жұмыс істеу тиімділігін бағалау кезінде тиісті критерийлерді қолданғанын анықтауы тиіс.
16. Қызмет көрсететін ұйым дайындаған оның жүйесінің сипаттамасын бағалау үшін критерийлердің жарамдылығын анықтау кезінде қызмет көрсететін ұйымның аудитору критерийлердің жоқ дегенде мыналарды қамтитынын анықтауы:

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

- (a) Сипаттама, егер қажет болса, қызмет көрсететін ұйымның жүйесі қалай әзірленгенін және енгізілгенін көрсете ме:
- (i) Көрсетілген қызметтердің түрлері, оның ішінде, қажет болған жағдайда, өңделген операциялардың түрлері;
  - (ii) Қажет болған жағдайда операцияларға бастамашылық жасалатын, ескерілетін, өңделетін, қажет болған жағдайда түзетілетін және пайдаланушы ұйымдар үшін дайындалатын есептер мен басқа да ақпараттық көздерге көшірілетін процедураларды қоса алғанда, олардың көмегімен қызметтер көрсетілетін ақпараттық технологиялар жүйелерінің, сондай-ақ автоматтандырылмаған жүйелердің шеңберінде қолданылатын процедуралар;
  - (iii) Операцияларға бастамашылық ету, есепке алу, өңдеу және оларды есептерге енгізу үшін пайдаланылатын бухгалтерлік есеп деректерін, ақпаратты растайтын ақпаратты және арнайы шоттарды қоса алғанда, тиісті жазбалар мен растайтын ақпаратты; сондай-ақ дұрыс емес деректерді түзетуді және пайдаланушы ұйымдар үшін дайындалатын есептерге және басқа да ақпараттық көздерге көшіру процесін қоса алғанда;
  - (iv) Қызмет көрсететін ұйымның жүйесі операциялар болып табылмайтын маңызды оқиғалар мен жағдайларды қалай ескереді;
  - (v) Пайдаланушы ұйымдар үшін қорытынды және басқа ақпаратты дайындау үшін пайдаланылатын процесс;
  - (vi) Ішкі бақылаудың белгіленген мақсаттары және осы мақсаттарға қол жеткізуге арналған бақылау құралдары;
  - (vii) Бақылау құралдарын әзірлеу кезінде көзделген пайдаланушы ұйымдағы қосымша бақылау құралдары;
  - (viii) Қызмет көрсететін ұйымның бақылау ортасының, тәуекелдерді бағалау процесінің, ақпараттық жүйенің (тиісті бизнес-процестерді қоса алғанда) және ақпараттық өзара іс-қимылдың, көрсетілетін қызметтерге қолданылатын бақылау құралдарының бақылау іс-қимылдары мен мониторингінің басқа да аспектілері;
- (b) 2-типтегі қорытындыға қатысты: сипаттамада сипаттама берілетін кезең ішінде қызмет көрсететін ұйым жүйесіндегі өзгерістер туралы тиісті ақпарат бар ма;
- (c) қызмет көрсетуші ұйым сипаттайтын жүйенің қолданылу саласына қатысты ақпараттың рұқсатнамалары мен бұрмалануларының сипаттамасы жоқ па, бұл ретте сипаттама көптеген ұйым-пайдаланушы мен олардың аудиторларының жалпы қажеттіліктерін қанағаттандыру мақсатында дайындалатыны мойындалады, демек, жеке пайдаланушы ұйым мен оның аудитору белгілі бір жағдайларда маңызды деп санайтын қызмет көрсету ұйымының оның жүйесінің барлық аспектілерін қамтымауы мүмкін.
17. Бақылау құралдарының құрылымын бағалау үшін критерийлердің жарамдылығын анықтау кезінде қызмет көрсететін ұйымның аудитору критерийлердің кем дегенде мыналарды қамтитынын анықтауы керек:

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

- (a) қызмет көрсететін ұйым оның жүйесінің сипаттамасында мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына қол жеткізуге қауіп төндіретін тәуекелдерді анықтады ма;
  - (b) сипаттамада көрсетілген бақылау құралдары (оларды сипаттамаға сәйкес қолданған кезде) осы тәуекелдер ішкі бақылаудың мәлімделген мақсаттарына қол жеткізуге кедергі келтірмейтініне ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ете ме.
18. Сипаттамада мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына қол жеткізілетініне ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ету мақсатында бақылау құралдарының операциялық тиімділігін бағалау үшін критерийлердің жарамдылығын айқындау кезінде қызмет көрсететін ұйымның аудитори критерийлерді әзірлеу кезінде көзделгендей, сондай-ақ бақылау құралдарын әзірлеу кезінде көзделген барлық көрсетілген кезең ішінде ең аз дегенде жүйелі қолдануды қамтитынын анықтауы тиіс. тиісті құзыреті мен өкілеттігі бар тұлғалардың қолмен бақылау құралдарын қолданғанын анықтау (A13 - A15 тармақтарын қара).

Маңыздылығы

19. Тапсырманы жоспарлау және орындау кезінде қызмет көрсететін ұйымның аудитори бақылау құралдары құрылымының дұрыс сипаттамасын, тиісті сипатын және екінші типтегі қорытындыға қатысты бақылау құралдарының операциялық тиімділігін (A16 - A18 тармақтарын қара) қарау кезіндегі маңыздылықты ескеруі тиіс.

Оның жүйесін қызмет көрсететін ұйымның сипаттауы

20. Қызмет көрсететін ұйымның аудитори қызмет көрсететін ұйымның жүйесін, оның ішінде тапсырма аясында орындалатын жұмыс көлеміне кіретін бақылау құралдарын түсінуі тиіс (A19 - A20 тармақтарын қара).

Сипаттамаға қатысты дәлелдемелер алу

21. Қызмет көрсететін ұйымның аудитори қызмет көрсететін ұйым дайындаған оның жүйесінің сипаттамасын түсінуі және зерделеуі, сондай-ақ тапсырма бойынша жұмыс көлеміне кіретін сипаттаманың аспектілері, оның ішінде мыналар да дұрыс ұсынылғанын бағалауы тиіс (A21 - A22 тармақтарын қара):
- (a) Қызмет көрсететін ұйымның өз жүйесінің сипаттамасында мәлімделген ішкі бақылау мақсаттары нақты жағдайларда негізделген болып табыла ма (A23-тармақты қара);
  - (b) Осы сипаттамада көрсетілген бақылау құралдары енгізілді ме;
  - (c) Пайдаланушы ұйым қолданатын қосымша бақылау құралдары бар болса, олар тиісті түрде сипатталған ба;
  - (d) Қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігері ұсынған қызметтер тиісті түрде сипатталды ма, оның ішінде оларға қатысты қосу әдісі немесе алып тастау әдісі қолданылды ма.

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

22. Қызмет көрсететін ұйымның аудиторы қызмет көрсететін ұйымның жүйесі енгізілген - енгізілмегенін сұрау салулармен қатар қолданылатын басқа да процедуралардың көмегімен белгілеуі тиіс. Көрсетілген процедуралар қызмет көрсететін ұйым жүйесінің қалай жұмыс істейтініне және бақылау құралдарының қалай қолданылатынына қатысты жазбалар мен басқа да құжаттаманы бақылауды және инспекциялауды қамтуы тиіс (А24-тармақты қара).

Бақылау құралдарының құрылымына қатысты дәлелдемелер алу

23. Қызмет көрсететін ұйымның аудиторы қызмет көрсететін ұйымның өз жүйесінің сипаттамасында мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына қол жеткізу үшін қандай бақылау құралдары қажет екенін анықтайды және осы бақылау құралдарының тиісті түрде ұйымдастырылғанын бағалайды. Мұндай анықтамаға мыналар кіреді (А25 - А27 тармағын қара):
- (a) Қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасында мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына қол жеткізуге қауіп төндіретін тәуекелдерді анықтау;
  - (b) Қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасында көрсетілген бақылау құралдары мен анықталған тәуекелдер арасындағы өзара байланысты бағалау.

Бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне қатысты дәлелдемелер алу

24. 2-типтегі қорытынды ұсынылған жағдайда қызмет көрсететін ұйымның аудиторы қызмет көрсететін ұйым дайындаған оның жүйесінің сипаттамасында мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына қол жеткізу үшін қажет деп санайтын бақылау құралдарын сынайды және кезең ішінде олардың операциялық тиімділігін бағалайды. Алдыңғы тапсырмаларды орындау нәтижесінде алынған бақылау құралдарының алдыңғы кезеңдерде тиісінше жұмыс істеуіне қатысты дәлелдемелер, егер олар ағымдағы кезеңде алынған дәлелдемелермен толықтырылса да, тестілеу көлемін азайту үшін негіз болып табылмайды (А28 - А32 тармақтарды қара).
25. Бақылау құралдарының тестілерін әзірлеу және жүргізу кезінде қызмет көрсететін ұйымның аудиторы:
- (a) Келесі мәселелерге қатысты дәлелдемелерді алу үшін сұрау салуларды жолдаумен қатар басқа да процедураларды орындайды:
    - (i) Бақылау құралдары қалай қолданылды;
    - (ii) Бақылау құралдарын қолдану кезектілігі;
    - (iii) Бақылау құралдарын кім немесе қалай қолданды;
  - (b) Тестіленуші бақылау құралдарының басқа бақылау құралдарына (жанама бақылау құралдарына) байланысты болуын және егер солай болса, осы жанама бақылау құралдарының операциялық тиімділігін растайтын дәлелдемелерді алу қажеттігі бар - жоғын анықтайды (А33-А34 тармақтарды қара);
  - (c) Процедураның мақсатына жету үшін тиімді тестілеу элементтерін таңдау құралдарын анықтайды (А35 - А36 тармақтарын қара).

СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

26. Бақылау құралдарын тестілеу көлемін айқындау кезінде қызмет көрсететін ұйымның аудиторы тестіленетін бас жиынтықтың сипаттамаларын, оның ішінде бақылау құралдарының сипатын, оларды қолдану жиілігін (мысалы, ай сайын, күн сайын, күніне бірнеше рет) және күтілетін ауытқу нормасын қарайды.

Іріктеу

27. Егер қызмет көрсететін ұйымның аудиторы үлгіні қолданса, ол керек (A35-A36 тармақтарды қара):
- (a) Іріктемені жоспарлау кезінде іріктеу жасалатын бас жиынтық процедураның мақсатын және сипаттамаларын ескеруі;
  - (b) Іріктеумен байланысты тәуекелді қолайлы төмен деңгейге дейін төмендету үшін жеткілікті іріктеу көлемін анықтауы;
  - (c) Іріктеуге арналған элементтерді бас жиынтықтың әрбір элементі таңдалатындай етіп таңдауы;
  - (d) Егер әзірленген процедура таңдалған элементке қолданылмаса, процедураны біріншісінің орнына таңдалған басқа элементке қолдануы;
  - (e) Әзірленген процедураларды немесе таңдалған элементке сәйкес балама процедураларды қолдану мүмкін болмаған жағдайда, бұл элементті ауытқу ретінде қарастыру тиіс.

Ауытқулардың сипаты мен себебі

28. Қызмет көрсететін ұйымның аудиторы әрбір анықталған ауытқудың сипаты мен себебін зерттейді және анықтайды:
- (a) Анықталған ауытқулар ауытқулардың күтілетін шамасы шегінде бар ма және олар қолайлы болып табыла ма, яғни орындалған тестілеу бақылау құралының көрсетілген кезең ішінде тиімді жұмыс істегені туралы қорытынды үшін тиісті негізді қамтамасыз ете ме;
  - (b) Көрсетілген кезең ішінде ішкі бақылаудың белгілі бір мақсатына жататын бақылау құралдарының тиімді жұмыс істеуі туралы қорытынды жасау үшін осы бақылау құралына немесе басқа бақылау құралдарына қосымша тестілеу жүргізу қажеттігі бар ма (A25-тармағын қара);
  - (c) Жүргізілген тестілеу бақылау құралы көрсетілген кезең ішінде тиімді жұмыс істемегені туралы қорытынды үшін тиісті негізді қамтамасыз ете ме.
29. Қызмет көрсету ұйымының аудиторы іріктемеде табылған ауытқуды ауытқушылық деп санайтын және сонымен бірге оған тиісті ішкі бақылау мақсаты көрсетілген кезеңде тиімді қол жеткізілді деген қорытынды жасауға мүмкіндік беретін басқа бақылау құралдары анықталмаған өте сирек жағдайларда қызмет көрсету ұйымының аудиторы мұндай ауытқудың жалпы халықтың өкілі емес екендігіне жоғары дәрежеде сенімділікке ие болуы тиіс. Қызмет көрсететін ұйымның аудиторы бас жиынтықтың басқа элементтеріне әсер етпейтіндігі туралы жеткілікті тиісті дәлелдер алу үшін қосымша процедураларды орындай отырып, осындай сенімділік дәрежесін алады.

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

Ішкі аудит қызметінің жұмысы⁸

Ішкі аудит қызметіне қатысты түсінік алу

30. Егер қызмет көрсететін ұйымның ішкі аудит қызметі болса, қызмет көрсететін ұйымның аудитору ішкі аудит қызметінің міндеттерін және оның қызметін түсіну керек, бұл ішкі аудит қызметін тапсырманы орындау үшін пайдалануға болатындығын анықтайды (А37 тармағын қара).

Ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалану мүмкіндігі мен көлемін анықтау

31. Қызмет көрсететін ұйымның аудитору:

- (a) Ішкі аудиторлардың жұмысы тапсырманың мақсаттарына сәйкес келуі мүмкін бе;
- (b) Егер солай болса, онда ішкі аудиторлар жұмысының қызмет көрсететін ұйымның аудитору орындайтын процедуралардың сипатына, мерзіміне немесе көлеміне күтілетін әсері.

32. Тапсырма мақсаттары үшін ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалану мүмкіндігін анықтаған кезде қызмет көрсететін ұйымның аудитору:

- (a) Ішкі аудит қызметінің объективтілігі;
- (b) Ішкі аудиторлардың техникалық құзыреттілігі;
- (c) Ішкі аудиторлардың жұмысы тиісті кәсіби сақтықпен жүргізілуі мүмкін;
- (d) Ішкі аудиторлар мен қызмет көрсететін ұйымның аудитору арасындағы тиімді ақпараттық өзара іс-қимыл ықтималдығының болуы.

33. Қызмет көрсететін ұйымның аудитору орындайтын процедуралардың сипатына, мерзіміне немесе көлеміне ішкі аудиторлар жұмысының күтілетін әсерін айқындау кезінде ол ескереді (А38-тармағын қара);

- (a) Ішкі аудиторлар орындаған немесе орындауға тиіс белгілі бір жұмыстың сипаты мен көлемі;
- (b) Бұл жұмыстың қызмет көрсететін ұйымның аудиторуның тұжырымдары үшін маңызы;
- (c) Осы тұжырымдарды растау үшін жиналған дәлелдемелерді бағалаудағы субъективтілік деңгейі.

Ішкі аудит қызметінің жұмысын пайдалану

34. Қызмет көрсететін ұйымның аудитору ішкі аудиторлар орындаған белгілі бір жұмысты пайдалану үшін ол қызмет көрсететін ұйымның аудиторуның мақсаттарына қаншалықты сәйкес келетінін анықтау үшін осы жұмысқа қатысты процедураларды бағалайды және орындайды (А39-тармақты қара).

-----
⁸ Осы СҚТХС жекелеген ішкі аудиторлар аудиторлық процедураларды жүргізуде қызмет көрсететін ұйымның аудиторуна тікелей жәрдем көрсететін жағдайларды реттемейді.

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

35. Ішкі аудиторлар жасаған белгілі бір жұмыстың қызмет көрсететін ұйымның аудиторының мақсаттарына сәйкестігін анықтау үшін ол мыналарды бағалайды:
- (a) Жұмысты тиісті техникалық дайындық пен білімі бар ішкі аудиторлар орындады ма;
  - (b) Орындалған жұмысты тиісті бақылау, тексеру және құжаттау жүзеге асырылды ма;
  - (c) Ішкі аудиторлар негізді қорытынды шығаруы үшін жеткілікті дәлелдер алынды ма;
  - (d) Жасалған қорытындылар мән-жайларды ескере отырып, тиісті болып табылады ма, сондай-ақ ішкі аудиторлар дайындаған қорытындылар орындалған жұмыстың нәтижелерімен келісіле ме;
  - (e) Тапсырма үшін маңызды сәйкессіздіктер тиісті түрде реттелді ме және ішкі аудиторлар анықтаған ерекше жағдайлар жойылды ма.

Қызмет көрсететін ұйымның аудиторына сенімділікті қамтамасыз ететін қорытындыға әсер ету

36. Егер ішкі аудит қызметі орындаған жұмыс пайдаланылса, қызмет көрсететін ұйымның аудиторы оның пікірін білдіретін қызмет көрсететін ұйымның аудиторына сенімділікті қамтамасыз ететін қорытынды бөлімінде осы жұмысқа сілтеме жасамауы тиіс (А40 тармағын қара).
37. 2-типтегі қорытындыда, егер бақылау құралдарының тестілерін жүргізу кезінде ішкі аудит қызметінің жұмысы пайдаланылса, сенімділікті қамтамасыз ететін қорытындының қызмет көрсететін ұйымның аудиторы, қызмет көрсететін ұйымның аудиторы жүргізген бақылау құралдарының тестілері мен олардың нәтижелерінің сипаттамасы қамтылған бөлігі ішкі аудитор орындаған жұмыстың сипаттамасын және қызмет көрсететін аудитор жүргізген процедураларды қамтуы тиіс осы жұмысқа қатысты ұйымдар (А41 тармағын қара).

Жазбаша өтініштер

38. Қызмет көрсететін ұйымның аудиторы қызмет көрсететін ұйымға жазбаша өтініштер беру үшін (А42-тармақты қара):
- (a) Жүйенің сипаттамасымен бірге ұсынылған растау бар;
  - (b) Қызмет көрсететін ұйымның аудиторына барлық тиісті ақпаратты ұсыну және оған келісім бойынша қол жеткізу расталатын сұрау салуды жібереді⁹; және
  - (c) Қызмет көрсететін ұйымның аудиторына барлық белгілі қызмет көрсететін ұйым туралы ақпаратты ашу расталады:
    - (i) Бір немесе бірнеше пайдаланушы ұйымдарға әсер етуі мүмкін қызмет көрсетуші ұйымға қатысты заң немесе нормативтік акт сақталмаған, ықпалсыз іс-әрекеттер немесе түзетілмеген ауытқулар жағдайларында;
    - (ii) Бақылау құралдары құрылымындағы кемшіліктер;

⁹ Осы СҚТХС-ның 13(b)(v) - тармағы.

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

- (iii) Сипаттамаға сәйкес келмейтін бақылау құралдарының осындай жұмыс істеу жағдайларында;
  - (iv) Қызмет көрсететін ұйым оның жүйесінің сипаттамасын ұсынған кезең аяқталғаннан кейін және қызмет көрсететін ұйымның аудиторуна сенімділікті қамтамасыз ететін қорытынды күніне дейін болған оқиғалар, егер бұл оқиғалар осы қорытындыға айтарлықтай әсер етуі мүмкін болса.
39. Жазбаша өтініштердің қызмет көрсететін ұйымның аудиторуна жолданған ұсыныс-хат нысаны болуы тиіс. Жазбаша өтініштердің күні қызмет көрсететін ұйымның аудиторуна сенімділікті қамтамасыз ететін қорытынды күніне мүмкіндігінше жақын, бірақ одан кеш болмауы тиіс.
40. Егер мәселе аудитормен талқыланғаннан кейін қызмет көрсетуші ұйым осы стандарттың 38 (a) және (b) тармақтарына сәйкес талап етілген бір немесе одан көп жазбаша өтініш бермесе, қызмет көрсетуші ұйымның аудитору пікір білдіруден бас тартады (A43-тармақты қара).

Басқа да ақпарат

41. Қызмет көрсететін ұйымның аудитору осы сипаттамамен салыстырғанда елеулі сәйкессіздіктерді (егер бар болса) анықтау мақсатында қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасы және сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйымның аудиторуның қорытындысы қамтылған құжатқа енгізілген басқа ақпаратпен (егер бар болса) танысуға міндетті. Маңызды сәйкессіздіктерді анықтау үшін басқа ақпаратпен танысқан кезде, қызмет көрсететін ұйымның аудитору осы ақпараттағы фактілердің айқын бұрмалануын анықтай алады.
42. Егер қызмет көрсететін ұйымның аудитору елеулі сәйкессіздікті немесе басқа ақпараттағы фактілердің айқын бұрмалануын анықтаса, қызмет көрсететін ұйымның аудитору бұл мәселені қызмет көрсететін ұйыммен талқылайды. Егер қызмет көрсететін ұйымның аудитору басқа ақпаратта қызмет көрсететін ұйым жоюдан бас тартатын фактілердің елеулі сәйкессіздігі немесе бұрмалануы бар деген қорытындыға келсе, қызмет көрсететін ұйымның аудитору одан әрі тиісті шаралар қабылдауы тиіс (A44 - A45 тармағын қара).

Есепті күннен кейінгі оқиғалар

43. Қызмет көрсететін ұйымның аудитору қызмет көрсететін ұйым оның жүйесінің сипаттамасын ұсынған кезең аяқталғаннан кейін және қызмет көрсететін ұйымның аудитору дайындаған, сенімділікті қамтамасыз ететін қорытынды күніне дейін орын алған және осы қорытындыға өзгерістер енгізілуіне әсер етуі мүмкін оқиғалар туралы қызмет көрсететін ұйымға белгілі болғаны туралы сұрау жібереді. Егер қызмет көрсететін ұйымның аудитору мұндай оқиға туралы білсе және ол туралы ақпаратты қызмет көрсететін ұйым ашпаса, онда ол оны сенімділікті қамтамасыз ететін қорытындыда ашуға міндетті.
44. Қызмет көрсететін ұйымның аудиторуна сенімділікті қамтамасыз ететін қорытынды жасалған күннен кейін ол қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесін сипаттауына не құрылымының тиісті сипатына немесе оның бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне қатысты қандай да бір процедураларды орындауға міндетті емес.

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

Құжаттама

45. Қызмет көрсететін ұйымның аудиторы бұған дейін тапсырмамен байланысты емес қызмет көрсететін ұйымның тәжірибелі аудиторы түсінуі үшін жеткілікті және тиісті болатын қорытындының негізінде жатқан деректерді қамтитын құжаттаманы белгіленген мерзімде дайындауы тиіс:
- (a) Осы СҚТХС және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарды сақтау мақсатында орындалған процедуралардың сипаты, мерзімі және көлемі;
  - (b) Орындалған процедуралардың нәтижелері және алынған дәлелдемелер;
  - (c) Тапсырманы орындау барысында туындаған маңызды сұрақтар және осы мәселелерге қатысты жасалған тұжырымдар, сондай-ақ осы тұжырымдарды қалыптастыру кезінде қолданылатын маңызды кәсіби пікірлер.
46. Орындалған процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін құжаттық рәсімдеу кезінде қызмет көрсететін ұйымның аудиторы мыналарды көрсетеді:
- (a) Тестілеу өткізілген белгілі бір элементтердің немесе сұрақтардың ерекше сипаттамалары;
  - (b) Жұмысты орындаған тұлға, сондай-ақ оның аяқталған күні;
  - (c) Орындалған жұмысты, сондай-ақ осындай тексерудің күні мен көлемін тексерген тұлға.
47. Егер қызмет көрсететін ұйымның аудиторы ішкі аудиторлардың нақты жұмысын пайдаланса, ол ішкі аудиторлар жұмысының тиісті сипатын бағалауға қатысты жасалған қорытындыларды және қызмет көрсететін ұйымның аудиторы осындай жұмысқа қатысты орындаған процедураларды құжатпен рәсімдеуі тиіс.
48. Қызмет көрсететін ұйымның аудиторы маңызды мәселелердің сипатын, сондай-ақ олардың кіммен және қашан талқыланғанын қоса алғанда, қызмет көрсететін ұйыммен және басқа тараптармен маңызды мәселелерді талқылауды құжатпен рәсімдейді.
49. Егер қызмет көрсететін ұйымның аудиторы маңызды мәселеге қатысты қызмет көрсететін ұйым аудиторының түпкілікті қорытындыларына сәйкес келмейтін ақпаратты анықтаса, ол осы сәйкессіздікке қатысты өзі қабылдаған іс-әрекеттерді құжатпен рәсімдейді.
50. Қызмет көрсететін ұйымның аудиторы құжаттаманы тапсырма бойынша файлға жинайды және қызмет көрсететін ұйымның аудиторы сенімділікті қамтамасыз ететін қорытынды шығарғаннан кейін белгіленген мерзімде тапсырма бойынша түпкілікті файлды қалыптастыру процесін аяқтайды¹⁰.
51. Тапсырма бойынша соңғы файлды қалыптастыру аяқталғаннан кейін қызмет көрсететін ұйымның аудиторы құжаттаманы сақтау мерзімі аяқталғанға дейін жоймауы немесе жоймауы керек (А46 тармағын қара).

¹⁰ 1 СБХС-ның А54 - А55 тармақтары қосымша нұсқауларды қамтиды.

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

52. Егер қызмет көрсететін ұйымның аудиторы тапсырма бойынша қолда бар құжаттамаға өзгерістер енгізуді немесе тапсырма бойынша түпкілікті файлды қалыптастыру аяқталғаннан кейін жаңа құжаттаманы қосуды қажет деп санаса және бұл ретте мұндай құжаттама қызмет көрсететін ұйымның аудиторының қорытындысына әсер етпесе, қызмет көрсететін ұйымның аудиторы өзгерістер мен толықтырулардың сипатына қарамастан, құжатпен рәсімделуі тиіс:
- (a) Мұндай өзгерістер мен толықтырулардың нақты себептері;
  - (b) Олар қашан және кіммен жасалды және тексерілді.

Қызмет көрсететін ұйымның аудиторымен сенімділікті қамтамасыз ететін қорытынды дайындау

Қызмет көрсететін ұйымның аудиторына сенімділікті қамтамасыз ететін қорытындының мазмұны

53. Сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйымның аудиторының қорытындысы, кем дегенде, мынадай негізгі элементтерді қамтуы тиіс (A47-тармақты қара):
- (a) Осы қорытынды сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйымның тәуелсіз аудиторының қорытындысы болып табылатынын анық көрсететін тақырып;
  - (b) Адресат
  - (c) Келесі мәселелерді көрсету:
    - (i) Қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесін сипаттауы және екінші типті қорытынды жасау үшін 9(k)(ii) тармақта немесе бірінші типті қорытынды жасау үшін 9(j)(ii) тармақта көрсетілген мәселелерді қоса алғанда, қызмет көрсететін ұйымның растауы;
    - (ii) Қызмет көрсететін ұйым аудиторының пікірі қолданылмайтын қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесі сипаттамасының бөліктері (егер олар бар болса);
    - (iii) Егер сипаттамада пайдаланушы ұйымда қосымша бақылау құралдарының қажеттілігі туралы айтылса, қызмет көрсететін ұйымның аудиторы пайдаланушы ұйымда қосымша бақылау құралдарының құрылымының тиісті сипатына немесе операциялық тиімділігіне бағалау жүргізбегенін және қызмет көрсету ұйымы дайындаған оның жүйесінің сипаттамасында көрсетілген ішкі бақылау мақсаттарына қол жеткізу, егер пайдаланушы ұйымда қосымша бақылау құралдары тиісті түрде ұйымдастырылған немесе қызмет көрсету ұйымының бақылау құралдарымен қатар тиімді жұмыс істеген жағдайда ғана мүмкін болатындығын көрсету;
    - (iv) Егер қызметтерді қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігері ұсынса, қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігері оның жүйесінің сипаттамасына сәйкес орындаған жұмыстардың сипаты қандай және мұндай жұмыстарға қатысты қандай әдістер: қосу әдісі немесе алып тастау әдісі қолданылды. Егер алып тастау әдісі қолданылса, қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесін сипаттауы қызмет көрсететін ұйымның тиісті қосалқы мердігерлеріндегі ішкі бақылау мақсаттарын және оларға қатысты бақылау құралдарын қамтымайтынын және қызмет көрсететін ұйым

СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

аудиторының процедуралары қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігерінің бақылау құралдарына қолданылмағанын көрсету. Егер қосу әдісі қолданылса, қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесін сипаттауы қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігерінде ішкі бақылау мақсаттары мен тиісті бақылау құралдарын қамтитынын және қызмет көрсететін ұйымның аудиторының процедуралары қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігерінің бақылау құралдарына қолданылмағанын көрсету;

- (d) Қолданылатын критерийлерді айқындау және бақылау мақсаттарын белгілейтін тарапты көрсету;
- (e) Қорытындының және 2-типтегі қорытындыларға қатысты тек пайдаланушы ұйымдардың қаржылық есептілігінің елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалау кезінде пайдаланушы ұйымдардың өздері қолданатын бақылау құралдары туралы мәліметтерді қамтитын басқа ақпаратпен қатар, оларды есепке алу үшін жеткілікті білімі бар пайдаланушы ұйымдар мен олардың аудиторларына арналғанын көрсету (А48 тармағын қара);
- (f) Қызмет көрсетуші ұйымның жауапты екенін көрсету:
  - (i) Оның жүйесінің сипаттамасын және осындай сипаттама мен өтінішті ұсынудың толықтығын, дәлдігін және әдісін қоса алғанда, тиісті өтінішті дайындағаны үшін;
  - (ii) Қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасына енгізілген қызметтерді ұсыну;
  - (iii) Ішкі бақылау мақсаттарын анықтау (егер олар заңмен, нормативтік актімен немесе басқа тараппен, мысалы, пайдаланушылар тобымен немесе кәсіби ұйыммен белгіленбесе);
  - (iv) Қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасында көрсетілген ішкі бақылау мақсаттарына қол жеткізу үшін бақылау құралдарын әзірлеу және енгізу;
- (g) Қызмет көрсететін ұйым аудиторының жауапкершілігі қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесін, осындай сипаттамада көрсетілген ішкі бақылау мақсаттарына байланысты бақылау құралдарының құрылымын және (2-типтегі қорытындыларға қатысты) ол орындаған процедуралар негізінде осындай бақылау құралдарының операциялық тиімділігін сипаттауға қатысты пікір білдіреді;
- (h) Практик маманның аудиторлық ұйымы 1 СБХС немесе басқа да кәсіби талаптарды немесе заңда немесе нормативтік актіде белгіленген талаптарды 1 СБХС-да белгілеген талаптардан кем емес қатаң қолданатындығына нұсқау. Егер практик маман кәсіби бухгалтер болмаса, онда кәсіби талап немесе заңмен немесе нормативтік актімен белгіленген талап 1 СБХС-да белгілеген талаптан кем болмауы тиіс;
- (i) Практик маман тәуелсіздік талабын және БХЭСК Кодексінің басқа да этикалық талаптарын немесе басқа да кәсіби талаптарды немесе заңмен немесе нормативтік актімен белгіленген талаптарды сақтайтындығын көрсету, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға қатысты БХЭСК Кодексінде белгіленгеннен қатаңдықтан кем емес. Егер практик маман кәсіби бухгалтер болмаса, онда кәсіби талап немесе заңмен немесе нормативтік актімен

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

белгіленген талап сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға қатысты БХЭСК Кодексінің бөліктерінде белгіленгеннен кем болмауы керек;

- (j) Тапсырма «Сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйым аудиторуның қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдары туралы қорытындысы» 3402 СҚТХС сәйкес орындалғанын көрсету, оған сәйкес қызмет көрсететін ұйымның аудитору қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасы барлық маңызды аспектілерде дұрыс ұсынылғанына ақылға қонымды сенімділік алу мақсатында процедураларды жоспарлауға және орындауға міндетті. бақылау тиісті түрде ұйымдастырылған және (2-типтегі қорытындыларға қатысты) тиімді жұмыс істейді;
- (k) Қызмет көрсететін ұйымның аудитору ақылға қонымды сенімділік алу үшін орындаған процедуралардың қысқаша сипаттамасы және қызмет көрсететін ұйымның аудитору өзі алған дәлелдемелер аудитордың пікірін білдіру үшін негізді қамтамасыз ету үшін тиісті және жеткілікті деп санайтындығын көрсету, сондай-ақ (бірінші типтегі қорытындыларға қатысты) қызмет көрсететін ұйымның аудитору бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне қатысты қандай да бір процедуралар және, демек, осы мәселе бойынша пікір білдірмейді;
- (l) Бақылау құралдарын шектеуге және (2-типтегі қорытындыларға қатысты) олардың операциялық тиімділігін бағалауды болашақ кезеңдерге экстраполяциялау тәуекеліне көрсету;
- (m) Қызмет көрсететін ұйым аудиторуның тиісті критерийлер негізінде және барлық маңызды аспектілерде оң нысанда көрсетілген пікірі:
  - (i) 2-типті қорытындыларға қатысты:
    - a. Сипаттама көрсетілген кезең ішінде әзірленген және енгізілген қызмет көрсететін ұйымның жүйесі туралы дұрыс ұсынуды қамтамасыз етеді;
    - b. Қызмет көрсететін ұйым дайындаған оның жүйесінің сипаттамасында мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына жататын бақылау құралдары көрсетілген кезең ішінде тиісті түрде ұйымдастырылған;
    - c. Сипаттамада мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына қол жеткізуге ақылға қонымды сенімділік алу үшін қажетті тестіленген бақылау құралдары көрсетілген кезең ішінде тиімді жұмыс істеді;
  - (ii) 1--типтегі қорытындыларға қатысты:
    - a. Сипаттама көрсетілген күнге әзірленген және енгізілген қызмет көрсететін ұйымның жүйесі туралы дұрыс ұсынуды қамтамасыз етеді;
    - b. Қызмет көрсететін ұйым дайындаған оның жүйесінің сипаттамасында мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына жататын бақылау құралдары көрсетілген күні тиісті түрде ұйымдастырылған;
- (n) Қызмет көрсететін ұйымның аудитору өзінің пікірі негізделген дәлелдемелерді алған күннен бұрын қызмет көрсететін ұйымның аудиторуна сенімділікті қамтамасыз ететін қорытынды күні;
- (o) Қызмет көрсететін ұйымның аудиторуның атауы және ол өз қызметін жүзеге асыратын юрисдикцияда орналасқан жері.

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

54. 2-типті қорытындыларға қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсету ұйымы аудиторының қорытындысы бақылау құралдарының орындалған сынақтары мен олардың нәтижелерін сипаттайтын бөлімді немесе қосымшаны қамтуы тиіс. Қызмет көрсету ұйымының аудиторы қандай бақылау құралдары сыналғанын нақты көрсетуі керек, тексерілген бақылау құралдары оның элементтерінің бүкіл жиынтығын немесе үлгісін білдіретінін атап өтуі керек және пайдаланушы ұйымның аудиторлары осы сынақтардың олардың тәуекелдерін бағалауға әсерін анықтай алатындай сынақтардың сипатын егжей-тегжейлі сипаттауы тиіс. Ауытқулар анықталған жағдайда, қызмет көрсететін ұйымның аудиторы сипаттамаға орындалған тесттердің көлемін, нәтижесінде анықталған ауытқулар, олардың саны мен сипатын енгізуі тиіс. Қызмет көрсететін ұйымның аудиторы, егер ол орындалған сынақтар негізінде ішкі бақылаудың тиісті мақсатына қол жеткізілді деген қорытындыға келсе де, ауытқулар туралы хабарлауы керек (А18 және А49 тармақтарын қара).

Өзгертілген пікір

55. Егер қызмет көрсететін ұйымның аудиторы мынадай қорытындыға келсе (А50 - А52 тармақтарын қара):
- (a) Қызмет көрсететін ұйымның сипаттамасы барлық елеулі аспектілерде жүйенің қалай әзірленгені және енгізілгені туралы шынайы түсінікті қамтамасыз етпейді;
  - (b) Сипаттамада мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына жататын бақылау құралдары барлық елеулі аспектілерде тиісті түрде ұйымдастырылмаған;
  - (c) Екінші типтегі қорытындыларға қатысты: қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасында мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына қол жеткізуге ақылға қонымды сенімділік алу үшін қажетті тестіленген бақылау құралдары барлық маңызды аспектілерде немесе
  - (d) Қызмет көрсететін ұйымның аудиторы жеткілікті тиісті дәлелдер ала алмайды,

қызмет көрсететін ұйымның аудиторының пікірі өзгертілуі керек, ал оның сенімділігі туралы тұжырым пікірді өзгертудің барлық себептерін нақты сипаттайтын бөлімді қамтуы керек.

Ақпараттандыру жөніндегі өзге де міндеттер

56. Егер қызмет көрсететін ұйымның аудиторына заң немесе нормативтік акт сақталмаған жағдайлар туралы, анық болмашы болып табылмайтын және бір немесе бірнеше пайдаланушы ұйымдарға әсер етуі мүмкін қызмет көрсететін ұйымның ықпалсыз әрекеттері немесе түзетілмеген қателіктері туралы белгілі болса, қызмет көрсететін ұйымның аудиторы бұл мән-жайдың тиісті пайдаланушы ұйымдарға тиісті түрде жеткізілгенін анықтауы тиіс. Егер мұндай жағдай туралы ақпарат тиісті түрде хабарланбаған болса және қызмет көрсетуші ұйым оны тиісті түрде хабарлаудан бас тартса, қызмет көрсетуші ұйымның аудиторы тиісті шаралар қабылдауы тиіс (А53-тармақты қара).

* * *

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

Осы СҚТХС-дың қолданылу аясы (1, 3-тармақтарды қара)

A1. Ішкі бақылау-бұл қаржылық есептіліктің сенімділігіне, қызметтің тиімділігі мен тиімділігіне және қолданыстағы заңды немесе нормативтік актіні сақтауға қатысты мақсаттарға қол жеткізуге ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз етуге арналған процесс. Қызмет көрсететін ұйымның қызметіне қатысты мақсаттарға және нормативтік талаптарды сақтауға байланысты бақылау құралдары қаржылық есептілікті жасау бөлігінде пайдаланушы ұйымның ішкі бақылау жүйесіне жатқызылуы мүмкін. Мұндай бақылау құралдары шоттар бойынша қалдықтар, операциялардың түрлері немесе ақпаратты ашу туралы мәліметтерді ұсынуға және ашуға қатысты алғышарттарға жатқызылуы мүмкін немесе пайдаланушы ұйымның аудиторы аудиторлық процедураларды орындау кезінде бағалайтын немесе пайдаланатын дәлелдемелерге қатысы болуы мүмкін. Мысалы, мемлекеттік органдардың жалақысынан ұстап қалуды уақтылы аударуға қатысты қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдары пайдаланушы ұйым үшін маңызды болуы мүмкін, өйткені уақтылы аударылмау өсімпұлдар мен айыппұлдарды өндіріп алуға әкелуі мүмкін, бұл пайдаланушы ұйымда міндеттеменің пайда болуына әкеледі. Демек, қызмет көрсететін ұйымның нормативтік талаптарды сақтау тұрғысынан инвестициялық операциялардың қолайлылығына қатысты бақылау құралдары пайдаланушы ұйымның қаржылық есептілігіндегі операциялар мен шоттар бойынша қалдықтар туралы ақпаратты ұсыну және ашу үшін маңызды болуы мүмкін. Қызметті жүзеге асыруға және қаржылық есептілікті жасауға қатысты пайдаланушы ұйымның бақылау құралдары үшін қолданылатын заңдар мен нормативтік актілерді сақтауға байланысты қызмет көрсетуші ұйымның бақылау құралдары болып табылатындығын айқындау кәсіби пайымдау нысанасы болып табылады, оны қалыптастыру кезінде қызмет көрсетуші ұйым қойған ішкі бақылау мақсаттарын және тиісті критерийлердің жарамдылығын ескеру қажет.

A2. Егер, мысалы, қызмет көрсетуші ұйым пайдаланушы ұйым әзірлеген немесе пайдаланушы ұйым мен қызмет көрсетуші ұйым арасындағы шартта көзделген жүйені қолданса, қызмет көрсетуші ұйым жүйе тиісті түрде ұйымдастырылған деп мәлімдей алмауы мүмкін. Бақылау құралдарының тиісті құрылымы мен олардың операциялық тиімділігі арасында ажырамас байланыс болғандықтан, олардың тиісті құрылымына қатысты растаудың болмауы қызмет көрсетуші ұйымның аудиторына бақылау құралдары ішкі бақылау мақсаттарына қол жеткізілгеніне ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз етеді деген қорытынды жасауға және тиісінше бақылау құралдарының операциялық тиімділігі туралы пікір білдіруге мүмкіндік бермеуі мүмкін. Сонымен қатар, практик маман бақылау құралдарын тестілеу нәтижелері негізінде олардың сипаттамаға сәйкес жұмыс істейтіндігі туралы қорытынды жасау үшін бақылау құралдарын тестілеу бойынша келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырманы немесе СҚТХС 3000 сәйкес сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы қабылдай алады.

Анықтамалар (9(d), 9 (g) тармақтарды қара)

A3. «Қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдары» ұғымы қызмет көрсететін ұйым қолдайтын пайдаланушы ұйымдардың ақпараттық жүйелерінің сипаттамаларын қамтиды, сондай-ақ Қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарының бір немесе бірнеше басқа құрамдас бөліктердің аспектілерін қамтуы мүмкін. Мысалы, ол қызмет

СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

көрсететін ұйымның бақылау ортасының аспектілерін, егер олар көрсетілетін қызметтерге қатысты болса, оның бақылау жүйесі мен бақылау әрекеттерін қамтуы мүмкін. Алайда, оған қызмет көрсететін ұйымның өз жүйесінің сипаттамасында мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына қол жеткізуге байланысты емес қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдары, мысалы, қызмет көрсететін ұйымның жеке қаржылық есептілігін жасауға қатысты бақылау құралдары кірмейді.

- A4. Қосу әдісін пайдалану кезінде осы СҚТХС талаптары қызмет көрсететін ұйымның өзіне емес, қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігеріне қатысты 13 (b)(i)-(v) - тармақтарында көрсетілген мәселелерге қатысты келісім алуды қоса алғанда, қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігерлерінің қызметтеріне де қолданылады. Қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігеріне қатысты процедураларды орындау қызмет көрсететін ұйым, оның қосалқы мердігері және қызмет көрсететін ұйымның аудитору арасындағы іс-қимылдарды үйлестіруді және ақпараттық өзара іс-қимылды көздейді. Қосу әдісі, әдетте, егер қызмет көрсетуші ұйым және оның қосалқы мердігері байланысты тараптар болып табылса немесе қызмет көрсетуші ұйым мен оның қосалқы мердігері арасындағы шартта осы әдісті пайдалану көзделген болса ғана рұқсат етіледі.

Этикалық талаптар (11-тармағын қара)

- A5. Қызмет көрсететін ұйымның аудитору әдетте БХЭСК Кодексінің ережелерін, сондай-ақ неғұрлым қатаң Ұлттық талаптарды қамтитын тәуелсіздіктің тиісті талаптарын орындауы тиіс. БХЭСК Кодексі қызмет көрсететін ұйымның аудиторуның осы стандартқа сәйкес тапсырманы орындау кезінде әрбір пайдаланушы ұйымға қатысты тәуелсіз болуын талап етпейді.

Басшылық және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар (12-тармағын қара)

- A6. Көшбасшылық және корпоративтік басқару құрылымдары юрисдикция мен ұйымға байланысты ерекшеленеді, бұл мәдени және құқықтық ортадағы, сондай-ақ меншіктің мөлшері мен құрылымындағы айырмашылықтардың әсерін көрсетеді. Мұндай әртүрлілік осы стандарт аясында қызмет көрсететін ұйымның аудитору нақты мәселелер бойынша өзара әрекеттесуі керек тұлғаны немесе тұлғаларды барлық тапсырмалар үшін анықтау мүмкін еместігіне әкеледі. Мысалы, қызмет көрсету ұйымы жеке заңды тұлға емес, үшінші тарап ұйымының сегменті болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда жазбаша өтініштер беру туралы сұрау салу жіберілетін тиісті басшы персоналды немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды айқындау үшін кәсіби пайымды қолдану талап етілуі мүмкін.

Қабылдау және жалғастыру

Тапсырманы орындау үшін қажетті қабілеттер мен құзыреттер (13(a)(i) тармағын қара)

- A7. Тапсырманы орындау үшін қажетті мүмкіндіктер мен құзырет мыналарды қамтуы мүмкін:
- Тиісті саланы білу;
  - Ақпараттық технологиялар мен жүйелерді түсіну;
  - Бақылау құралдарының тиісті құрылымымен байланысты тәуекелдерді бағалау тәжірибесі;

СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

- Бақылау құралдарының тестілерін әзірлеу және орындау, сондай-ақ нәтижелерді бағалау тәжірибесі.

Қызмет көрсететін ұйымның растауы (13(b) (i) тармағын қара)

A8. Қызмет көрсететін ұйымның аудитору тапсырманы қабылдауға немесе жалғастыруға келіскеннен кейін қызмет көрсететін ұйымның жазбаша растауды беруден бас тартуы қызмет көрсететін ұйымның аудиторуның тапсырмадан бас тартуына әкелетін жұмыс көлемінің шектелуін білдіреді. Егер заңдарға немесе нормативтік актілерге сәйкес қызмет көрсететін ұйымның аудитору тапсырмадан бас тарта алмаса, ол пікір білдіруден бас тартады.

Қызмет көрсететін ұйымды растау үшін ақылға қонымды негіздеме (13(b) (ii) тармағын қара)

A9. 2-типтегі қорытындыларға қатысты қызмет көрсететін ұйымның растауы қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасында көрсетілген ішкі бақылау мақсаттарына жататын бақылау құралдары көрсетілген кезең ішінде тиімді жұмыс істегені туралы мәлімдемені қамтиды. Бұл растау қызмет көрсететін ұйымның мониторинг деректеріне негізделуі мүмкін. Бақылау құралдарының мониторингі - бұл уақыт ішінде бақылау құралдарының тиімділігін бағалау процесі. Ол бақылау құралдарының тиімділігін тұрақты бағалауды, кемшіліктерді анықтауды және олар туралы ақпаратты қызмет көрсететін ұйымдағы тиісті тұлғаларға жеткізуді, сондай-ақ қажетті түзету әрекеттерін қабылдауды қамтиды. Қызмет көрсететін ұйым бақылау құралдарының мониторингін тұрақты процедуралар жүргізу, жекелеген бағалауларды орындау жолымен немесе осы екі тәсілді үйлестіру жолымен жүзеге асырады. Тұрақты мониторингтің деңгейі мен тиімділігі неғұрлым жоғары болса, жеке бағалау жүргізу қажеттілігі соғұрлым аз болады. Көптеген жағдайларда үздіксіз бақылау ұйымның күнделікті қызметінің бөлігі болып табылады және тұрақты басқару және бақылау әрекеттерін қамтуы мүмкін. Ұқсас функцияларды орындайтын ішкі аудиторлар немесе қызметкерлер қызмет көрсететін ұйымның мониторингін жүзеге асыруына қатыса алады. Мониторингті жүзеге асыру кезінде сыртқы тараптар ұсынған ақпарат та пайдаланылуы мүмкін, мысалы, клиенттердің шағымдары немесе реттеуші органдардың ескертулері. Мұндай ақпарат проблемалардың болуын немесе жақсартуды қажет ететін аймақтарды көрсетуі мүмкін. Қызмет көрсететін ұйым аудиторуның бақылау құралдарының операциялық тиімділігі туралы қорытынды дайындауы қызмет көрсететін ұйымның оны растау үшін ақылға қонымды негізді қамтамасыз ететін өз процестерін алмастыра алмайды.

Тәуекелдерді анықтау (13(b) (iv) тармағын қара)

A10. 9(c) тармақта көрсетілгендей, бақылау құралдарының мақсаттары бақылау құралдарымен азайтылуы тиіс тәуекелдермен байланысты. Мысалы, операцияның дұрыс емес сомада немесе сәйкес келмейтін кезеңде көрініс табуы мүмкін тәуекел операцияларды дұрыс сомаларда және тиісті кезеңдерде көрсету бойынша ішкі бақылау мақсаты ретінде көрсетілуі мүмкін. Қызмет көрсететін ұйым оның жүйесінің сипаттамасында көрсетілген ішкі бақылау мақсаттарына қол жеткізуге қауіп төндіретін тәуекелдерді анықтау үшін жауапты болады. Қызмет көрсету ұйымы тиісті тәуекелдерді анықтау үшін ресми немесе бейресми процестерді қолдана алады. Формальды процесс анықталған тәуекелдердің маңыздылығын, олардың туындау

СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

Ықтималдығын бағалауды және тәуекелдерге ден қою шаралары туралы шешімдер қабылдауды қамтуы мүмкін. Сонымен бірге, ішкі бақылаудың мақсаттары бақылау құралдарының көмегімен төмендетілуі қажет тәуекелдермен байланысты болғандықтан, қызмет көрсететін ұйымның өз жүйесін әзірлеу және енгізу кезінде ішкі бақылаудың мақсаттарын қою тиісті тәуекелдерді анықтаудың бейресми процесін қамтуы мүмкін.

Тапсырма шарттарында өзгерістерді қабылдау (14 тармағын қара)

A11. Тапсырма бойынша жұмыс көлемін өзгерту туралы сұраныста ақылға қонымды негіздеме болмауы мүмкін, мысалы, қызмет көрсететін ұйымның аудиторының пікірін өзгертудің жоғары ықтималдығына байланысты тапсырма бойынша жұмыс көлемінен ішкі бақылаудың белгілі бір мақсаттарын алып тастау туралы сұраныс жасалған жағдайда немесе қызмет көрсететін ұйым қызмет көрсететін ұйымның аудиторына жазбаша растау беруге ниеті болмаса және тапсырманы орындауға қатысты сұрау салынса 3000 СҚТХС сәйкес тапсырмалар.

A12. Тапсырма бойынша жұмыс көлемін өзгертуге сұрау салудың ақылға қонымды негіздемесі болуы мүмкін, мысалы, қызмет көрсететін ұйым аудитордың қол жеткізуін ұйымдастыра алмайтындықтан, қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігерінің тапсырмасынан шығаруға сұрау салынған жағдайда және қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігері ұсынатын қызметтерге қатысты пайдаланылатын қосу әдісі алып тастау әдісімен ауыстырылады.

Критерийлердің жарамдылығын бағалау (15-18 тармақтарды қара)

A13. Критерийлер қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасын дұрыс ұсыну, бақылау құралдары құрылымының тиісті сипаты және 2-типтегі қорытындыларға қатысты ішкі бақылау мақсаттарына қатысты бақылау құралдарының операциялық тиімділігі туралы растауының негізделгенін түсіну үшін болжамды пайдаланушыларға қолжетімді болуы тиіс.

A14. 3000 (қайта қаралған) СҚТХС қызмет көрсететін ұйымның аудиторынан, оның ішінде критерийлер бағаланатын тапсырма тақырыбының сипатын тану үшін жарамды ма, жоқ па, соны шешуді талап етеді. Тапсырманың тақырыбы болжамды пайдаланушылардың сенімділікті қамтамасыз ететін қорытындыға қызығушылығының негізгі себебі болып табылады¹¹. Төмендегі кестеде тапсырманың тақырыбы және 1 және 2 типтегі қорытындылардағы пікірлердің әрқайсысы үшін минималды өлшемдер жиынтығы берілген.

-----
¹¹ 3000 (қайта қаралған) СҚТХС, 24(b) және 41-тармақтар.

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

	<i>Тапсырманың мәні</i>	<i>Критерийлер</i>	<i>Пікірлер</i>
<i>Қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасын дұрыс ұсыну туралы пікір (1 және 2 типті қорытындылар)</i>	Қаржылық есептілікті дайындауға қатысты пайдаланушы ұйымның ішкі бақылау жүйесіне қатысы бар және сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйымның аудиторының қорытындысында қарастырылатын қызмет көрсететін ұйым жүйесі.	Сипаттама сенімді түрде ұсынылған, егер ол: (a) 16 (a)(i) - (viii)тармақтарда көрсетілген мәселелерді қоса алғанда, қызмет көрсететін ұйым жүйесінің қалай әзірленгені және енгізілгені туралы ақпаратты қамтыса; (b) 2-типтегі қорытындыларға қатысты: сипаттама берілетін кезең ішінде қызмет көрсететін ұйым жүйесіндегі өзгерістер туралы тиісті ақпаратты қамтыса; (c) қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесін қолдану саласына қатысты ақпаратты жібермейді немесе бұрмаламайды, бұл ретте сипаттама пайдаланушы ұйымдардың кең ауқымының жалпы мақсаттары үшін дайындалғанд (d) (e) ығы, сондықтан қызмет көрсететін ұйымның жеке ұйым-пайдаланушы өзінің нақты жағдайларында маңызды деп санайтын оның жүйесінің барлық аспектілерін қамтымауы мүмкін екендігі танылады.	Осы пікірді білдіру үшін критерийлерді нақты тұжырымдау, мысалы, заңдармен немесе ережелермен, пайдаланушы топтарымен немесе кәсіби ұйыммен белгіленген критерийлерге сәйкестікті қамтамасыз ету үшін өзгерістер енгізуді талап етуі мүмкін. Осы пікірді білдіруге арналған критерийлердің суреті 1-қосымшада қызмет көрсететін ұйымды растау мысалында келтіріледі. A21 - A24-тармақтар осы критерийлердің сақталуын бағалау бойынша қосымша нұсқауларды қамтиды. (3000 (қайта қаралған) СҚТХС талаптарына сәйкес ¹² тапсырманың мәні туралы ақпарат осы пікірді білдіру үшін қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесін сипаттауы және қызмет көрсететін ұйымның сипаттаманың дұрыс ұсынылғандығы туралы растауы болып табылады.)

¹¹ 3000 (қайта қаралған) СҚТХС, 24 (b) және 41 тармақтар

¹² Тапсырманың мәні туралы ақпарат - тапсырма пәніне критерийлерді қолдану негізінде бағаланатын тапсырма пәнін сандық немесе сапалық бағалаудың нәтижесі, яғни бағаланатын тапсырма пәніне критерийлерді қолдану нәтижесінде алынатын ақпарат.

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

	<i>Тапсырманың мәні</i>	<i>Критерийлер</i>	<i>Пікірлер</i>	
<i>Құрылымды және операциялық тиімділікті тиісінше ұйымдастыру туралы пікір (2 типті қорытынды)</i>	Қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасында мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына қол жеткізу үшін қажетті бақылау құралдарының тиісті құрылымы мен операциялық тиімділігі.	Бақылау құралдары тиісті түрде ұйымдастырылған және тиімді жұмыс істейді, егер: (а) қызмет көрсету ұйымы оның жүйесінің сипаттамасында мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына қол жеткізуге қауіп төндіретін тәуекелдерді анықтаса; (б) сипаттамада көрсетілген бақылау құралдары (оларды сипаттамаға сәйкес қолданған кезде) осы тәуекелдер ішкі бақылаудың мәлімделген мақсаттарына қол жеткізуге кедергі келтірмейтініне ақылға қонымды сенімді қамтамасыз етеді; (с) бақылау құралдары көрсетілген кезең ішінде оларды әзірлеу кезінде көзделгендей рет-ретімен қолданылды. Бұл тиісті құзыреті мен өкілеттіктері бар жеке тұлғалардың автоматтандырылмаған бақылау құралдарын қолданғанын анықтауды қамтиды.	Осы пікір үшін белгіленген критерийлер орындалған кезде, бақылау құралдары ішкі бақылаудың тиісті мақсаттарына көрсетілген кезең ішінде қол жеткізілгеніне ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз етеді. (3000 (қайта қаралған) СҚТХС талаптарына сәйкес, осы пікірді білдіру үшін тапсырманың мәні туралы ақпарат қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарының тиісті түрде ұйымдастырылғандығы және тиімді жұмыс істейтіндігі туралы растауы болып табылады.)	Қызмет көрсететін ұйым жасаған оның жүйесінің сипаттамасында көрсетілген ішкі бақылау мақсаттары осы пікірлерді білдіру өлшемдерінің бөлігі болып табылады. Ішкі бақылаудың көрсетілген мақсаттары әртүрлі тапсырмалар үшін әр түрлі болады. Егер сипаттамаға қатысты пікір қалыптастыру шеңберінде қызмет көрсететін ұйымның аудиторы ішкі бақылаудың көрсетілген мақсаттары дұрыс ұсынылмаған деген қорытындыға келсе, онда ішкі бақылаудың осы мақсаттары бақылау құралдарының тиісті құрылымына немесе операциялық тиімділігіне қатысты пікір қалыптастыру үшін критерийлердің құрамына кірмейді.
<i>Құрылымды дұрыс ұйымдастыру туралы пікір (2 типті қорытынды)</i>	Қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасында мәлімделген ішкі бақылау тізбектеріне қол жеткізу үшін қажетті бақылау құралдарының тиісті құрылымы.	Бақылау құралдары тиісті түрде ұйымдастырылған, егер: қызмет көрсету ұйымы оның жүйесінің сипаттамасында мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына қол жеткізуге қауіп төндіретін тәуекелдерді анықтаса; сипаттамада көрсетілген бақылау құралдары (олар сипаттамаға сәйкес жұмыс істеген кезде) осы тәуекелдер ішкі бақылаудың мәлімделген мақсаттарына қол жеткізуге кедергі келтірмейтініне ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз етеді.	Осы критерийлерді сақтау бақылау құралдарының тиісті мақсаттарына қол жеткізілгеніне сенімділікті қамтамасыз етпейді, өйткені бақылау құралдарының жұмыс істеуіне қатысты сенім алынған жоқ. (3000 СҚТХС талаптарына сәйкес (қайта қаралған), осы пікірді білдіру үшін тапсырманың мәні туралы ақпарат Қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарының тиісті түрде ұйымдастырылғандығы туралы растауы болып табылады.)	

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

A15. 16(a) тармақ қажет болған жағдайда қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасына енгізілетін бірқатар элементтерді айқындайды. Егер сипатталған жүйе операцияларды өңдеу жүйесі болмаса, мысалы, егер жүйе қосымшаның өзіне енгізілген басқару құралдарына емес, АТ - қосымшаларды орналастыру саласындағы жалпы бақылау құралдарына қатысты болса, бұл элементтер жарамсыз болуы мүмкін.

Маңыздылығы (19, 54 тармақтарды қара)

A16. Қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдары туралы қорытынды бере отырып, тапсырманы орындау кезінде маңыздылық қағидаты пайдаланушы ұйымдардың қаржылық есептілігіне емес, оған қатысты қорытынды берілетін жүйеге қатысты болады. Қызмет көрсететін ұйымның аудитору қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасы барлық маңызды аспектілерде дұрыс ұсынылғанын, қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарының барлық маңызды аспектілерінде тиісті түрде ұйымдастырылғанын және 2-типтегі қорытындыларға қатысты қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарының барлық маңызды аспектілерінде тиімді жұмыс істейтінін анықтау үшін процедураларды жоспарлайды және орындайды. Маңыздылық принципі сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйымның аудиторуның қорытындысы осы жүйенің қалай қолданылатынын түсінетін көптеген пайдаланушы ұйымдар мен олардың аудиторларының жалпы талаптарын қанағаттандыратын қызмет көрсететін ұйымның жүйесі туралы ақпарат беретіндігін ескереді.

A17. Қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасын дұрыс ұсынуға қатысты және бақылау құралдарының құрылымына қатысты маңыздылық, ең алдымен, сапалық факторларды талдауды болжайды, мысалы: сипаттама маңызды операцияларды өңдеу туралы маңызды ақпаратты қамтиды ма, сипаттамада тиісті ақпараттың жіберілмеуі немесе бұрмалануы жоқ па және бақылау құралдары олардың қолданыстағы құрылымы кезінде осы саладағы ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ете ала ма бақылау құралдарының мақсаттарына қол жеткізіледі. Қызмет көрсететін ұйым аудиторуның бақылау құралдарының операциялық тиімділігі туралы пікіріне қатысты елеулілік ауытқудың жол берілетін нормасы және байқалатын ауытқу сандық көрсеткіш және байқалатын ауытқудың сипаты мен себептері сапалық көрсеткіш сияқты сапалық та, сандық та факторларды қарауды көздейді.

A18. Егер бақылау құралдарының тестілерінің сипаттамасында ауытқулар анықталған тестілердің нәтижелері ашылса, маңыздылық қағидаты қолданылмайды. Бұл белгілі бір ұйым-пайдаланушы немесе оның аудитору болатын белгілі бір жағдайларда, қызмет көрсететін ұйымның аудиторуның пікірінше, бақылау құралының тиімді жұмысына кедергі келтіретініне немесе кедергі жасамайтынына қарамастан, ауытқу маңызды болуы мүмкін. Мысалы, ауытқуды қамтитын бақылау құралы пайдаланушы ұйымның қаржылық есептілігінің нақты жағдайларында маңызды болуы мүмкін белгілі бір түрдегі қателіктердің алдын алу үшін ерекше мәнге ие болуы мүмкін.

Қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесін түсінуі (20-тармағын қара)

A19. Қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесін, соның ішінде тапсырма бойынша жұмыс көлеміне кіретін тиісті бақылау құралдарын түсінуі қызмет көрсететін ұйымның аудиторуна көмектеседі:

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

- Осы жүйенің шекараларын және оның басқа жүйелермен қалай әрекеттесетінін анықтауда;
- Қызмет көрсететін ұйымның сипаттамасы әзірленген және енгізілген жүйені дұрыс ұсынатындығын бағалау
- Қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасында мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына қол жеткізу үшін қандай бақылау құралдары қажет екенін айқындау;
- Қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасында мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына қол жеткізу үшін қандай бақылау құралдары қажет екенін айқындау;
- Бақылау құралдарын тиісті ұйымдастыруды бағалау;
- Бақылау құралдарының операциялық тиімділігін бағалау (2-типтегі қорытындыларға қатысты).

A20. Мұндай зерттеу үшін қызмет көрсететін ұйымның аудиторы қолданатын процедуралар мыналарды қамтуы мүмкін:

- Қызмет көрсететін ұйымның аудиторының пікірі бойынша тиісті ақпараты болуы мүмкін қызмет көрсететін ұйымның тұлғаларына сұрау салулар жіберу;
- Операцияларды қадағалау және операцияларды өңдеу туралы құжаттарды, есептерді, басып шығарылған және электрондық жазбаларды инспекциялау;
- Жалпы талаптарды анықтау мақсатында қызмет көрсететін ұйым мен пайдаланушы ұйымдар арасындағы таңдалған шарттарды инспекциялау;
- Бақылау процедураларын қайта орындау.

Сипаттамаға қатысты дәлелдемелер алу (21-22 тармақтарды қара)

A21. Келесі мәселелерді қарау қызмет көрсететін ұйымның аудиторына тапсырма бойынша жұмыс көлеміне кіретін сипаттаманың барлық аспектілері ұсынылған-ұсынылмағанын анықтауға көмектеседі:

- Сипаттама, негізді түрде болжауға болатын, пайдаланушы ұйымдардың қаржылық есептілік аудитін жоспарлау кезінде пайдаланушы ұйымдардың аудиторларының кең тобының жалпы қажеттіліктеріне сәйкес келуі мүмкін көрсетілетін қызметтердің негізгі аспектілерін (тапсырма бойынша жұмыс көлемі шеңберінде) қамти ма;
- Сипаттама жеткілікті түрде негізді түрде болжауға болатын егжей-тегжейлі деңгейде дайындалған ба, пайдаланушы ұйымдардың аудиторларының кең тобына 315 (қайта қаралған) ХАС-қа¹³ сәйкес бақылау құралдарын түсіну үшін жеткілікті ақпарат береді?. Сипаттама қызмет көрсететін ұйымда немесе пайдаланушы ұйымдарға көрсетілетін қызметтерде өңдеу процесінің барлық аспектілерін қамтымауы тиіс және сипаттамамен танысқан пайдаланушы қызмет көрсететін ұйымның қауіпсіздік жүйесіне немесе басқа бақылау құралдарына қауіп төндіретіндей егжей-тегжейлі болмауы тиіс;

-----
¹³ «Ұйымды және оның айналасын зерттеу арқылы елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау» 315 (қайта қаралған) ХАС

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

- Сипаттама шешім қабылдау мақсаттары үшін пайдаланушы ұйымдардың кең аудиторларының жалпы қажеттіліктеріне әсер етуі мүмкін ақпаратты жіберіп алмайтындай немесе бұрмаламайтындай етіп дайындалған ба, мысалы, сипаттамада қызмет көрсететін ұйымның аудиторына белгілі өңдеудегі елеулі олқылықтар немесе дәлсіздіктер бар ма;
- Қызмет көрсететін ұйымның сипаттамасында мәлімделген ішкі бақылаудың жекелеген мақсаттары тапсырма бойынша жұмыс көлемінен шығарылған жағдайларда, сипаттамада алып тасталған мақсаттар нақты айқындалған ба;
- Сипаттамада көрсетілген бақылау құралдары енгізілді ме;
- Егер бар болса, пайдаланушы ұйымда қосымша бақылау құралдары тиісті түрде сипатталған ба. Көп жағдайда ішкі бақылау мақсаттарының сипаттамасы ішкі бақылау мақсаттарына тек қызмет көрсететін ұйым енгізілген бақылау құралдарын тиімді пайдалану арқылы қол жеткізе алатындай етіп тұжырымдалады. Соған қарамастан, кейбір жағдайларда қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасында көрсетілген ішкі бақылау мақсаттарына тек қызмет көрсететін ұйым қол жеткізе алмайды, өйткені оларға қол жеткізу пайдаланушы ұйымдардың белгілі бір бақылау құралдарын енгізуді талап етеді. Мысалы, бұл ішкі бақылау мақсаттарын реттеуші орган белгілейтін жағдайлар. Егер сипаттамада пайдаланушы ұйымда қосымша бақылау құралдары қамтылмаса, онда сипаттамада қызмет көрсетуші ұйым дербес қол жеткізе алмайтын ішкі бақылаудың нақты мақсаттарымен бірге бақылау құралдары жеке бөлінеді;
- Қосу әдісін пайдалану кезінде: сипаттамада жеке қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдары және қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігерінің бақылау құралдары көрсетіле ме. Алып тастау әдісін пайдаланған кезде: сипаттамада қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігері орындайтын функциялар көрсетіле ме. Егер алып тастау әдісі қолданылса, онда сипаттамада қызмет көрсететін ұйымның қосалқы мердігерінің өңдеу процесі немесе Бақылау құралдары туралы егжей-тегжейлі ақпарат болмауы тиіс.

A22. Сипаттаманың дұрыс ұсынылуын бағалау үшін қызмет көрсететін ұйымның аудиторы орындайтын процедуралар мыналарды қамтуы мүмкін:

- Пайдаланушы ұйымдардың сипатын, сондай-ақ оған қызмет көрсететін ұйым ұсынатын қызметтердің ықтимал әсерін қарастыру, мысалы, пайдаланушы ұйымдар белгілі бір салаға жатады ма және олардың қызметін мемлекеттік органдар реттейді ме;
- Қызмет көрсететін ұйымның шарттық міндеттемелерін түсіну үшін стандартты шарттармен немесе пайдаланушы ұйымдармен шарттардың стандартты талаптарымен танысу;
- Қызмет көрсететін ұйымның персоналы орындайтын процедураларды қадағалау;
- Қызмет көрсететін ұйымның ішкі ережелері мен нұсқаулықтарын және басқа жүйелік құжаттарын талдау, мысалы, схемалар мен сипаттамалар.

A23. 21(a) тармаққа сәйкес қызмет көрсететін ұйымның аудиторы қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасында мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарының нақты мән-жайларда негізделген болып табылатындығын бағалауы тиіс. Келесі

СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

мәселелерді қарастыру қызмет көрсететін ұйымның аудиторына осындай бағалауды жүргізуге көмектеседі:

- Бақылау құралдарының мәлімделген мақсаттарын қызмет көрсетуші ұйым немесе сыртқы тараптар, мысалы, реттеуші органдар, пайдаланушылар тобы немесе кәсіби ұйым белгіленген ашық процедура шеңберінде белгілеген бе;
- Мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарын қызмет көрсететін ұйым белгілеген жағдайларда, олар әдетте пайдаланушы ұйымдардың кең тобының қаржылық есептілігінде қолданылатын және қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдары негізді түрде қарастырылуы мүмкін алғышарттардың түрлеріне жата ма. Қызмет көрсететін ұйымның аудиторы, әдетте, қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдары жеке пайдаланушы ұйымдардың қаржылық есептілігінде қолданылатын алғышарттармен қалай байланысты екенін анықтай алмаса да, қызмет көрсететін ұйымның аудиторы қызмет көрсететін ұйым жүйесінің сипатын, оның ішінде бақылау құралдарын, сондай-ақ көрсетілетін қызметтерді түсінуі мүмкін алғышарттардың түрлерін анықтау үшін қолданылады. көрсетілген бақылау құралдары жатады;
- Мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарын қызмет көрсететін ұйым белгілеген жағдайда, олар толық болып табыла ма. Бақылау құралдары мақсаттарының толық тізбесі пайдаланушы ұйымдардың аудиторларының кең тобына қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарының пайдаланушы ұйымдардың қаржылық есептілігінің ажырамас бөлігі болып табылатын алғышарттарға әсерін бағалау үшін негіз бере алады.

A24. Қызмет көрсететін ұйымның аудиторы қызмет көрсететін ұйымның жүйесі енгізілгенін анықтау үшін қолданатын процедуралар осы жүйені түсіну және олармен бірге орындау процедураларына ұқсас болуы мүмкін. Олар сондай-ақ қызмет көрсететін ұйым жүйесінде іріктеме элементтерін қадағалауды көздеуі, ал 2-типтегі қорытындыларға қатысты кезең ішінде енгізілген бақылау құралдарындағы өзгерістер туралы арнайы сұрау салуларды көздеуі мүмкін. Пайдаланушы ұйымдар немесе олардың аудиторлары үшін маңызды болып табылатын өзгерістер қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасына енгізіледі.

Бақылау құралдарының құрылымына қатысты дәлелдемелер алу (23, 28(b) тармақтарды қара)

A25. Пайдаланушы ұйымның немесе пайдаланушы ұйымның аудиторының көзқарасы бойынша, егер жеке немесе басқа бақылау құралдарымен бірге ол талаптарды тиісті орындау кезінде елеулі бұрмалануларға жол берілмейтініне немесе анықталатынына және жойылатынына ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз етсе, бақылау құралы тиісті түрде ұйымдастырылған. Қызмет көрсететін ұйым немесе қызмет көрсететін ұйымның аудиторы, алайда, бақылау құралының жұмыс істеуінде ауытқу нәтижесінде туындайтын бұрмалау осы пайдаланушы ұйымдар үшін маңызды болып табылатындығын анықтайтын жеке пайдаланушы ұйымдардың мән-жайлары туралы белгісіз. Демек, қызмет көрсететін ұйымның аудиторының көзқарасы бойынша, егер ол жеке немесе басқа бақылау құралдарымен бірге талаптарды тиісті түрде орындаса, бақылау құралы тиісті түрде ұйымдастырылған болса, қызмет көрсететін ұйымның сипаттамасында көрсетілген ішкі бақылау мақсаттарына қол жеткізілетініне сенімді сенімділік береді. оның жүйесі.

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

- A26. Қызмет көрсететін ұйымның аудиторы бақылау құралдарының құрылымын зерттеу үшін блок-схемаларды, сауалнамаларды немесе шешімдер кестелерін пайдалану мүмкіндігін қарастыра алады.
- A27. Бақылау құралдары ішкі бақылау мақсатына қол жеткізуге бағытталған бірнеше іс-қимылды қамтуы мүмкін. Демек, егер қызмет көрсететін ұйымның аудиторы жекелеген әрекеттерді ішкі бақылаудың белгілі бір мақсатына жету үшін тиімсіз деп бағаласа, басқа әрекеттердің болуы оған ішкі бақылаудың осы мақсатына қатысты бақылау құралдары тиісті түрде ұйымдастырылған деген қорытынды жасауға мүмкіндік береді.

Бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне қатысты дәлелдемелер алу

Операциялық тиімділікті бағалау (24-тармағын қара)

- A28. *Пайдаланушы-ұйымның* немесе *пайдаланушы-ұйымның аудиторының* көзқарасы бойынша, егер жеке-жеке немесе басқа бақылау құралдарымен бірге ол ықпалсыз әрекеттерден немесе қателіктерден туындаған елеулі бұрмалануларға жол берілмейтініне немесе анықталатынына және жойылатынына ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз етсе, бақылау құралы тиімді жұмыс істейді. *Қызмет көрсететін ұйым* немесе *қызмет көрсететін ұйымның аудиторы*, алайда, бақылау құралының жұмысында ауытқудың нәтижесінде бұрмаланудың пайда болғанын, егер бұл орын алса, оның маңызды екенін анықтайтын жеке пайдаланушы ұйымдардың жағдайлары туралы белгісіз. Демек, қызмет көрсететін ұйымның аудиторының көзқарасы бойынша, егер ол жеке немесе басқа бақылау құралдарымен бірге қызмет көрсететін ұйымның сипаттамасында көрсетілген ішкі бақылау мақсаттарына қол жеткізілгеніне сенімді қамтамасыз етсе, бақылау құралы тиімді жұмыс істейді. Осылайша, қызмет көрсететін ұйым немесе қызмет көрсететін ұйымның аудиторы бақылау құралының жұмысында байқалған ауытқулардың жеке пайдаланушы ұйымның көзқарасы тұрғысынан айтарлықтай бұрмалануға әкелетінін анықтай алмайды.
- A29. Бақылау құралдарына қатысты олардың құрылымының тиісті сипаты туралы пікір білдіру үшін жеткілікті көлемде түсінік алу, оларды әзірлеу және енгізу кезінде болжанғандай бақылау құралдарының жүйелі жұмыс істеуін қамтамасыз ететін автоматтандырылған жүйелерді қолдану жағдайларын қоспағанда, олардың операциялық тиімділігінің жеткілікті дәлелі болып табылмайды. Мысалы, қолмен басқару құралын белгілі бір уақытта енгізу туралы ақпарат алу оның басқа кезеңдерде жұмыс істейтіндігінің дәлелі емес. Алайда, АТ жүйелерін қолдана отырып өңдеуге тән бірізділікке байланысты автоматтандырылған бақылау құралдарының құрылымын және оларды енгізу фактісін анықтау процедураларын орындау қызмет көрсететін ұйымның аудиторының басқа бақылау құралдарын, мысалы, бағдарламаларға өзгерістер енгізуді бақылау құралдарын бағалауы мен тестілеуіне байланысты осындай бақылау құралдарының операциялық тиімділігінің дәлелі бола алады.
- A30. Пайдаланушы ұйымның аудиторы үшін қолайлы 2-типтегі қорытынды, әдетте, алты айдан кем емес кезеңді қамтиды. Егер кезең алты айдан аз болса, қызмет көрсететін ұйымның аудиторы сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйымның аудиторының қорытындысында неғұрлым қысқа мерзімді пайдалану себептерін көрсетуді орынды деп санауы мүмкін. Алты айдан аз кезеңді қамтитын қорытындыны

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

ұсынуға әкеп соғуы мүмкін мән-жайлар мыналарды қамтиды: (а) қызмет көрсететін ұйымның аудитору ішкі бақылау жүйесі туралы қорытынды берілуге тиіс күнге дейін аз уақыт бұрын тағайындалған; (b) қызмет көрсететін ұйымның (немесе белгілі бір жүйенің немесе қосымшаның) жұмыс мерзімі алты айдан аз немесе (с) ішкі бақылау жүйесінде елеулі өзгерістер болды және қорытынды шығару үшін алты ай күту немесе өзгерістерге дейінгі және кейінгі жағдай бойынша жүйені сипаттайтын қорытынды шығару орынсыз.

- A31. Кейінгі күні тексерілуі мүмкін кейбір бақылау процедуралары өзінің жұмыс істеу дәлелдерін қалдырмауы мүмкін, сондықтан қызмет көрсететін ұйымның аудитору есепті кезең ішінде әртүрлі сәттерде осындай бақылау процедураларының операциялық тиімділігін тексеруді қажет деп санауы мүмкін.
- A32. Қызмет көрсететін ұйымның аудитору әрбір кезең ішінде бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне қатысты пікірін білдіреді. Демек, қызмет көрсететін ұйымның аудитору өз пікірін білдіруі үшін ағымдағы кезең ішінде бақылау құралдарының жұмыс істеуіне қатысты жеткілікті тиісті дәлелдемелер қажет. Алдыңғы тапсырмаларды орындау кезінде байқалған ауытқулар туралы ақпарат қызмет көрсететін ұйымның аудиторуның ағымдағы кезеңде тестілеу көлемін кеңейтуіне әкелуі мүмкін.

Жанама бақылау құралдарын тестілеу (25(b) тармағын қара)

- A33. Кейбір жағдайларда жанама бақылау құралдарының тиімді жұмыс істеуіне қатысты дәлелдемелер алу қажеттілігі туындауы мүмкін. Мысалы, қызмет көрсететін ұйымның аудитору белгіленген несиелік лимиттерден асатын сату сәйкессіздіктері туралы есептерді тексерудің тиімділігін тексеру туралы шешім қабылдаған кезде, мұндай тексеру және одан кейінгі шаралар қызмет көрсететін ұйымның аудитору үшін тікелей маңызды бақылау құралы болып табылады. Есептерде қамтылған ақпараттың дәлдігін бақылау құралдары (мысалы, ақпараттық технологияларды бақылаудың жалпы құралдары) жанама бақылау құралы ретінде сараланады.
- A34. АТ-жүйелерінің көмегімен өңдеуге тән бірізділікке байланысты автоматтандырылған қолданбалы бақылау құралын енгізуге қатысты дәлелдемелер, олар қызмет көрсететін ұйымның жалпы бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне қатысты дәлелдемелермен (атап айтқанда, өзгерістер енгізуді бақылау) жиынтықта қаралған кезде, олардың операциялық тиімділігінің елеулі дәлелдемелерін де білдіруі мүмкін.

Тестілеуге арналған элементтерді іріктеу құралдары (25(c), 27 тармақтарды қара)

- A35. Қызмет көрсететін ұйымның аудитору тестілеу үшін келесі элементтерді таңдау құралдарын қолдана алады:
- (a) Барлық элементтерді таңдау (100% үздіксіз тексеру). Бұл әдіс, мысалы, тоқсан сайын сирек қолданылатын бақылау құралдарын тестілеу үшін немесе бақылау құралдарын қолдануға қатысты дәлелдемелер тексеруді 100% тиімді ететін жағдайларда орынды болуы мүмкін;
  - (b) Нақты элементтерді таңдау. Бұл әдіс 100% үздіксіз тексеру және іріктеу тиімді болмаған жағдайларда, мысалы, іріктеу үшін үлкен жиынтық жасау үшін жиі қолданылмайтын бақылау құралдарын тестілеу кезінде (мысалы, ай сайын немесе апта сайын қолданылатын бақылау құралдары) орынды болуы мүмкін;

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

(с) Іріктеу. Бұл әдіс жиі және біркелкі қолданылатын және оларды қолданудың құжаттық дәлелдері бар бақылау құралдарын сынау үшін орынды болуы мүмкін.

А36. Нақты элементтерді іріктеп тексеру көбінесе дәлелдерді алудың тиімді құралы болып табылады, бірақ бұл үлгі емес. Осылайша таңдалған элементтерге қатысты процедураларды орындау нәтижелері бүкіл бас жиынтыққа таратыла алмайды, демек, белгілі бір элементтерді іріктеп тексеру бас жиынтықтың қалған бөлігіне қатысты дәлелдеме болып табылмайды. Іріктеу, керісінше, одан алынған таңдамалы жиынтықты тестілеу негізінде барлық жиынтыққа қатысты қорытынды жасауға арналған.

Ішкі аудит қызметінің жұмысы

Ішкі аудит қызметіне қатысты түсінік алу (30-тармағын қара)

А37. Ішкі аудит қызметі талдау, бағалау жүргізуге, сенімділікті қамтамасыз етуге, басшылыққа және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға ұсынымдар мен өзге де ақпарат беруге жауапты болуы мүмкін. Қызмет көрсететін ұйымның ішкі аудит қызметі қызмет көрсететін ұйымның жеке ішкі бақылау жүйесімен немесе қызмет көрсететін ұйым пайдаланушы ұйымдарға беретін бақылау құралдарын қоса алғанда, қызметтермен және жүйелермен байланысты қызметті жүзеге асыра алады.

Ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалану мүмкіндігі мен көлемін анықтау (33-тармағын қара)

А38. Қызмет көрсететін ұйымның аудиторы процедуралардың сипатына, мерзіміне немесе көлеміне ішкі аудиторлар жұмысының күтілетін әсерін айқындау кезінде мынадай факторлар өзге жағдайларда талап етілетіннен басқа немесе неғұрлым егжей-тегжейлі процедураларды жүргізу қажеттілігін көрсетуі мүмкін:

- Ішкі аудиторлар орындаған немесе орындауға тиіс белгілі бір жұмыстың сипаты мен көлемі;
- Ішкі аудиторлардың жұмысы қызмет көрсететін ұйымның аудиторының тұжырымдары үшін маңызы аз бақылау құралдарына қатысты;
- Ішкі аудиторлар жасаған немесе орындауы керек жұмыс субъективті немесе құрделі пайымдауды қажет етпейді.

Ішкі аудит қызметінің жұмысын пайдалану (34-тармағын қара)

А39. Қызмет көрсететін ұйым аудиторының ішкі аудиторлардың белгілі бір жұмысына қатысты процедуралардың сипаты, мерзімдері мен көлемі қызмет көрсететін ұйым аудиторының оның тұжырымдары үшін осы жұмыстың маңыздылығын бағалауына (мысалы, тестіленетін бақылау құралдарының көмегімен төмендетілуі тиіс тәуекелдердің маңыздылығы), ішкі аудит қызметін бағалауға және ішкі аудиторлардың белгілі бір жұмысына байланысты болады. Мұндай процедуралар мыналарды қамтуы мүмкін:

- Ішкі аудиторлар тексерген элементтерді талдау;
- Басқа ұқсас элементтерді тексеру;
- Ішкі аудиторлардың процедураларды орындауын қадағалау.

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

Қызмет көрсететін ұйымның аудиторына сенімділікті қамтамасыз ететін қорытындыға әсері (36-37 тармақтарды қара)

A40. Ішкі аудит қызметінің дербестігі мен объективтілігі дәрежесіне қарамастан, мұндай қызмет тапсырманы орындау кезінде қызмет көрсететін ұйымның аудиторынан талап етілетіндей қызмет көрсететін ұйымнан тәуелсіз болып табылмайды. Қызмет көрсететін ұйымның аудиторы сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйымның аудиторының қорытындысында айтылған пікір үшін жеке-дара жауап береді және қызмет көрсететін ұйымның аудиторы ішкі аудиторлардың жұмысын пайдаланған кезде бұл жауапкершілік төмендемейді.

A41. Қызмет көрсететін ұйымның аудиторының ішкі аудит қызметі орындаған жұмысты сипаттауы бірнеше жолмен ұсынылуы мүмкін, мысалы:

- Бақылау құралдарының тестілерін орындау кезінде ішкі аудит қызметі орындаған белгілі бір жұмыс пайдаланылғанын көрсете отырып, бақылау құралдары тестілерінің сипаттамасына кіріспе бөлікті қосу арқылы;
- Жеке тестілерді ішкі аудит қызметі орындағандығы туралы нұсқаулар.

Жазбаша өтініштер (38, 40 тармақтарды қара)

A42. 38-тармаққа сәйкес сұрау салынған жазбаша өтініштер қызмет көрсетуші ұйымның растауынан бөлек және 9(о) - тармақта айқындалғандай оған қосымша ұсынылады.

A43. Егер қызмет көрсетуші ұйым осы СҚТХС-ның 38(с) тармағына сәйкес сұрау салынған жазбаша өтініштерді ұсынбаса, онда осы СҚТХС-ның 55(d) тармағына сәйкес қызмет көрсетуші ұйым аудиторының пікірін өзгерткен орынды болуы мүмкін.

Басқа да ақпарат (42-тармағын қара)

A44. БХЭСК Кодексінің талаптарына сәйкес қызмет көрсететін ұйымның аудиторы, егер ол ақпарат деп санаса, ақпаратпен байланыстырмауы тиіс:

- (a) Елеулі жалған мәлімдемені немесе жаңылыстыратын мәлімдемелерді қамтиды;
- (b) абайсызда дайындалған мәлімдемелерді немесе мәліметтерді қамтиды;
- (c) егер осы олқылықтар мен анық емес тұжырымдар жаңылыстыруы мүмкін болса, олқылықтарды қамтиды немесе енгізілуге жататын мәліметтерді түсінуді қиындатады.¹⁴

Егер қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасын және сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйымның аудиторының қорытындысын қамтитын құжатқа енгізілген өзге ақпарат болашақ кезеңдерге қатысты мәліметтерді, мысалы, қалпына келтіру жөніндегі іс-шаралар жоспарларын немесе авариялық жағдайлардағы іс-қимылдар жоспарларын немесе аудитор қорытындысында анықталған ауытқуларға қатысты жүйеге өзгерістер енгізу жоспарларын қамтыса сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсету ұйымы немесе негізді түрде расталмайтын жарнамалық сипаттағы мәлімдемелер, қызмет көрсету ұйымының аудиторы осы ақпаратты жоюды немесе өзгертуді талап етуі мүмкін.

¹⁴ БХЭСК Кодексі, 110.2-тармақ.

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

А45. Егер қызмет көрсететін ұйым осы басқа ақпаратты жоюдан немесе өзгертуден бас тартса, келесі әрекеттер орынды болуы мүмкін:

- Қызмет көрсететін ұйымға тиісті іс-қимыл жоспарына қатысты өз заңгерлерімен кеңесу туралы өтініш;
- Сенімділікті, елеулі сәйкессіздікті немесе фактіні елеулі бұрмалауды қамтамасыз ететін қорытындыдағы сипаттама;
- Мәселе шешілген сәтке дейін сенімділікті қамтамасыз ететін қорытынды беруді тоқтата тұру;
- Тапсырмадан бас тарту.

Құжаттама (51-тармағын қара)

А46. 1 СБХС-ға не басқа да кәсіби талаптарға, сондай-ақ заңның немесе нормативтік актінің талаптарына сәйкес, егер оларда 1 СБХС-ден кем емес қатаң талаптар болса, ұйымдар тапсырма бойынша файлдарды қалыптастыруды уақтылы аяқтау үшін саясат пен процедураларды белгілеуі тиіс.¹⁵ Әдетте, түпкілікті аудиторлық файлды қалыптастыруды аяқтау үшін тиісті мерзім қызмет көрсететін ұйымның аудиторына сенімділікті қамтамасыз ететін қорытынды жасалған күннен бастап 60 күннен аспайды¹⁶.

Қызмет көрсететін ұйымның аудиторымен сенімділікті қамтамасыз ететін қорытынды дайындау

Қызмет көрсететін ұйымның аудиторына сенімділікті қамтамасыз ететін қорытындының мазмұны (53-тармағын қара)

А47. 1 және 2-қосымшаларда сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсетуші ұйым аудиторының қорытындыларының және қызмет көрсетуші ұйымдардың тиісті растамаларының мысалдары келтірілген.

Қызмет көрсететін ұйымның аудиторының сенімділігін қамтамасыз ететін болжамды пайдаланушылар мен қорытынды мақсаттары (53(е) тармағын қара)

А48. Қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдары туралы қорытынды беру үшін тапсырманы орындау кезінде пайдаланылатын критерийлер қаржылық есептілікті дайындау үшін пайдаланушы ұйымдар жүйені қалай пайдаланғанын түсінетін тұлғаларға қызмет көрсететін ұйымның жүйесі (бақылау құралдарын қоса алғанда) туралы ақпарат беру мақсаттары үшін ғана қолданылады. Тиісті нұсқау сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйым аудиторының қорытындысына енгізіледі. Сонымен қатар, қызмет көрсететін ұйымның аудиторы болжамды пайдаланушылар шеңберіне сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындының таралуын шектейтін, сондай-ақ оны басқа тұлғалардың немесе басқа мақсаттардың пайдаланылуын шектейтін тұжырымдаманы қосуды орынды деп санауы мүмкін.

Бақылау құралдары тестілерінің сипаттамасы (54-тармағын қара)

А49. Пайдаланушыларға жәрдемдесу үшін екінші типті қорытынды үшін бақылау құралдары тестілерінің сипатын сипаттау кезінде қызмет көрсететін ұйымның аудиторы сенімділікті қамтамасыз ететін қорытындыға мыналарды қосқаны жөн:

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

- Ауытқулар анықталған барлық тестілердің нәтижелері, тіпті қызмет көрсететін ұйымның аудиторына ішкі бақылаудың тиісті мақсатына қол жеткізілді деген қорытынды жасауға мүмкіндік беретін басқа бақылау құралдары анықталған болса да, немесе егер тексерілген бақылау құралы кейіннен қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасынан алынып тасталса;
- Егер қызмет көрсететін ұйымның аудиторы осындай факторларды анықтаса, анықталған ауытқуларға себеп болған факторлар туралы ақпарат.

Өзгертілген пікірлер (55-тармағын қара)

- A50. 3-қосымшада сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйым аудиторының модификацияланған қорытындыларының мысалдары келтірілген.
- A51. Қызмет көрсететін ұйымның аудиторы теріс пікір білдірсе немесе пікір білдіруден бас тартса да, «Өзгертілген пікір білдірудің негізі» бөлімінде пікірді өзгертуді талап етуі мүмкін өзіне белгілі кез келген басқа факторлардың себептерін және олардың салдарын сипаттау орынды болуы мүмкін.
- A52. Тапсырма бойынша жұмыс көлемін шектеу негізінде пікір білдіруден бас тартқан жағдайда, әдетте, орындалған процедураларды сипаттау немесе қызмет көрсететін ұйымның аудиторы орындаған тапсырманың сипаттамаларын көрсететін мәлімдемелерге нұсқауларды енгізу орынсыз, өйткені бұл назарды пікір білдіруден бас тартуға әкелуі мүмкін.

Ақпараттандыру жөніндегі өзге де міндеттер (56-тармағын қара)

- A53. 56-тармақта сипатталған мән-жайлар туындаған жағдайда тиісті жауап шаралары мыналарды қамтуы мүмкін:
- Әр түрлі іс-шаралар жоспарларының салдары туралы заңгерлік кеңес алу;
  - Қызмет көрсетуші ұйымның корпоративтік басқаруына жауап беретін тұлғаларды ақпараттандыру;
  - Қажет болған кезде үшінші тараптарды (мысалы, реттеуші органды) хабардар ету;
  - Қызмет көрсететін ұйым аудиторының пікірін өзгерту немесе «өзге де мәліметтер» бөлімін қосу;
  - Тапсырмадан бас тарту.

СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

1-қосымша

(А47 тармағын қара)

Қызмет көрсететін ұйымның растау мысалдары

Төменде көрсетілген қызмет көрсетуші ұйымның растау мысалдары тек жалпы нұсқаулар ретінде келтіріледі және толық немесе кез келген жағдайларға қолдануға болмайды.

Мысал 1. Қызмет көрсететін 2-типтегі ұйымның растауы

Қызмет көрсететін ұйымның растауы

Берілген сипаттама [*тип немесе атау*] жүйесін пайдаланған клиенттер үшін және олардың аудиторлары басқа ақпаратпен бірге сипаттаманы ескеру үшін жеткілікті білімі бар, оның ішінде клиенттердің қаржылық есептілігінің елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалау кезінде клиенттердің өздері пайдаланатын бақылау құралдары туралы ақпарат. [*Ұйымның атауы*] мыналарды растайды:

(a) [*bb-cc*] беттеріндегі қоса берілген сипаттама [*күні*] бастап [*күні*] дейінгі кезең ішінде клиенттердің операцияларын өңдеудің [*түрі немесе атауы*] жүйесін сенімді түрде көрсетеді. Осы растауды жасау кезінде пайдаланылған критерийлер қоса берілген сипаттама:

(i) Жүйенің қалай әзірленгенін және енгізілгенін көрсетеді, оның ішінде:

- Қажет болған кезде өңделген операциялардың түрлерін қоса алғанда, көрсетілген қызметтердің түрлері;
- Ақпараттық технологиялар жүйелерін пайдалану шеңберінде де, олардың көмегімен операциялар басталатын, ескерілетін, өңделетін, қажеттілігіне қарай түзетілетін және клиенттер үшін жасалатын қорытындыларға ауыстырылатын автоматтандырылмаған жүйелер шеңберіндегі процедуралар;
- Операциялар бойынша бастамашылық жасау, есепке алу, өңдеу және есептер үшін, оның ішінде дұрыс емес ақпаратты түзету және ақпаратты клиенттер үшін дайындалған қорытындыларға беру процесі үшін пайдаланылған бухгалтерлік есептің тиісті деректері, растайтын ақпарат және белгілі бір шоттар;
- Жүйе операциялар болып табылмайтын маңызды оқиғалар мен жағдайларды қалай ескереді;
- Клиенттер үшін қорытындылар дайындау үшін пайдаланылатын процесс;
- Ішкі бақылаудың тиісті мақсаттары және осы мақсаттарға қол жеткізуге арналған бақылау құралдары;
- Біз болжағандай, жүйенің құрылымын негізге ала отырып, пайдаланушы ұйымдар енгізетін және қоса беріліп отырған сипаттамада көрсетілген ішкі бақылау мақсаттарына қол жеткізу қажет болған жағдайда сипаттамада ішкі бақылаудың тиісті мақсаттарымен бірге айқындалатын, біз дербес қол жеткізе алмайтын бақылау құралдары;

СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

- Біздің бақылау ортамыздың басқа аспектілері, тәуекелдерді бағалау процесі, ақпараттық жүйе (тиісті бизнес-процестерді қоса алғанда) және ақпараттық өзара іс-қимыл, бақылау әрекеттері және клиенттердің операцияларын өңдеуге және оларды қорытындыда көрсетуге қатысты бақылау құралдарының мониторингі;
  - (ii) [күні] бастап [күні] дейінгі кезең ішінде қызмет көрсететін ұйым жүйесіндегі өзгерістер туралы тиісті ақпаратты қамтиды.
  - (iii) Сипаттамада клиенттердің және олардың аудиторларының кең ауқымының жалпы қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін дайындалғанын ескере отырып, сипатталған жүйенің қолданылу саласына қатысты ақпараттың жіберілмеуі немесе бұрмалануы жоқ, сондықтан әрбір жеке клиент нақты жағдайларда маңызды деп санайтын жүйенің барлық аспектілерін қамтымауы мүмкін.
- (b) Қоса беріліп отырған сипаттамада мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына жататын бақылау құралдары [күні] бастап [күні] дейінгі кезең ішінде тиісті түрде ұйымдастырылған және тиімді жұмыс істеген. Осы растауды орындау кезінде пайдаланылған критерийлер мыналар болды:
- (i) Сипаттамада көрсетілген ішкі бақылау мақсаттарына қол жеткізуге қауіп төндіретін тәуекелдер анықталды;
  - (ii) Көрсетілген бақылау құралдары (оларды сипаттамаға сәйкес қолданған кезде) осы тәуекелдер ішкі бақылаудың мәлімделген мақсаттарына қол жеткізуге кедергі келтірмейтініне ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз етеді;
  - (iii) Бақылау құралдары оларды әзірлеу кезінде болжанғандай рет-ретімен қолданылды, оның ішінде қолмен бақылау құралдарын [күні] мен [күні] аралығындағы кезең ішінде тиісті құзыреті мен қажетті өкілеттіктері бар тұлғалар жүзеге асырды.

Мысал 2. 1-типті қызмет көрсететін ұйымның растауы

Берілген сипаттама [*түрі немесе атауы*] жүйесін пайдаланған клиенттер үшін және олардың аудиторлары қаржылық есептілікке қолданылатын клиенттердің ақпараттық жүйелерін зерделеу кезінде клиенттердің өздері пайдаланатын бақылау құралдары туралы мәліметтерді қоса алғанда, басқа ақпаратпен бірге сипаттаманы ескеру үшін жеткілікті білімі бар клиенттер үшін дайындалған. [*Ұйымның атауы*] мыналарды растайды:

- (a) [bb-cc] беттеріндегі қоса берілген сипаттама [күні] жағдай бойынша клиенттердің операцияларын өңдеудің [*түрі немесе атауы*] жүйесін шынайы көрсетеді. Осы растауды жасау кезінде пайдаланылған критерийлер қоса берілген сипаттама:
- (i) Жүйенің қалай әзірленгенін және енгізілгенін көрсетеді, оның ішінде:
    - Қажет болған кезде өңделген операциялардың түрлерін қоса алғанда, көрсетілген қызметтердің түрлері;
    - Ақпараттық технологиялар жүйелерін пайдалану шеңберінде де, олардың көмегімен операциялар басталатын, ескерілетін, өңделетін, қажеттілігіне қарай түзетілетін және клиенттер үшін жасалатын қорытындыларға

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

- ауыстырылатын автоматтандырылмаған жүйелер шеңберіндегі процедуралар;
- Операциялар бойынша бастамашылық жасау, есепке алу, өңдеу және есептер үшін, оның ішінде дұрыс емес ақпаратты түзету және ақпаратты клиенттер үшін дайындалған қорытындыларға беру процесі үшін пайдаланылған бухгалтерлік есептің тиісті деректері, растайтын ақпарат және белгілі бір шоттар;
  - Жүйе операциялар болып табылмайтын маңызды оқиғалар мен жағдайларды қалай ескереді;
  - Клиенттер үшін қорытындылар дайындау үшін пайдаланылатын процесс;
  - Ішкі бақылаудың тиісті мақсаттары және осы мақсаттарға қол жеткізуге арналған бақылау құралдары;
  - Біз болжағандай, жүйенің құрылымын негізге ала отырып, пайдаланушы ұйымдар енгізетін және қоса беріліп отырған сипаттамада көрсетілген ішкі бақылау мақсаттарына қол жеткізу қажет болған жағдайда сипаттамада ішкі бақылаудың тиісті мақсаттарымен бірге айқындалатын, біз дербес қол жеткізе алмайтын бақылау құралдары;
  - Біздің бақылау ортамыздың басқа аспектілері, тәуекелдерді бағалау процесі, ақпараттық жүйе (тиісті бизнес-процестерді қоса алғанда) және ақпараттық өзара іс-қимыл, бақылау әрекеттері және клиенттердің операцияларын өңдеуге және оларды қорытындыда көрсетуге қатысты бақылау құралдарының мониторингі;
- (ii) Сипаттамада клиенттердің және олардың аудиторларының кең ауқымының жалпы қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін дайындалғанын ескере отырып, сипатталған жүйенің қолданылу саласына қатысты ақпараттың жіберілмеуі немесе бұрмалануы жоқ, сондықтан әрбір жеке клиент нақты жағдайларда маңызды деп санайтын жүйенің барлық аспектілерін қамтымауы мүмкін.
- (b) Қоса беріліп отырған сипаттамада мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына жататын бақылау құралдары [күнгі] жағдай бойынша тиісті түрде ұйымдастырылған. Осы растауды орындау кезінде пайдаланылған критерийлер мыналар болды:
- (i) Сипаттамада көрсетілген ішкі бақылау мақсаттарына қол жеткізуге қауіп төндіретін тәуекелдер анықталды;
  - (ii) Көрсетілген бақылау құралдары (оларды сипаттамаға сәйкес қолданған кезде) осы тәуекелдер бақылау құралдарының мәлімделген мақсаттарына қол жеткізуге кедергі келтірмейтініне ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз етеді.

СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

2-қосымша

(А47 тармағын қара)

Сенімді қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйымның аудиторы қорытындыларының мысалы

Қорытындылардың төменде көрсетілген мысалдары тек қана жалпы нұсқаулар ретінде келтіріледі және толық немесе кез келген жағдайларға қолданылатын болып табылмайды.

Мысал 1. Сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйым аудиторының 2-типтегі қорытындысы

Бақылау құралдарының сипаттамасына, құрылымына және операциялық тиімділігіне қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйымның тәуелсіз аудиторының қорытындысы

Кімге: қызмет көрсететін ұйым XYZ

Жұмыс көлемі

Біз [bb-cc] беттерінде ұсынылған [күні] бастап [күні] дейінгі кезеңде клиенттердің операцияларын өңдеу үшін (сипаттамасы) оның жүйесінің [типi немесе атауы] XYZ қызмет көрсететін ұйым дайындаған сипаттамасы туралы және мақсаттарға қатысты бақылау құралдарының құрылымы мен жұмыс істеуіне қатысты қорытынды беру үшін тартылдық сипаттамада көрсетілген ішкі бақылау.¹

Қызмет көрсететін XYZ ұйымның жауапкершілігі

XYZ қызмет көрсету ұйымы сипаттама мен өтінішті ұсынудың толықтығын, дәлдігін және әдісін; сипаттамада мәлімделген Қызметтерді көрсетуді; ішкі бақылау мақсаттарын көрсетуді, сондай-ақ ішкі бақылаудың көрсетілген мақсаттарына қол жеткізу үшін бақылау құралдарын әзірлеуді, енгізуді және операциялық тиімділігін қоса алғанда, [aa] бетінде жазылған сипаттама мен қоса берілетін растауды дайындауға жауапты болады.

Біздің тәуелсіздік және сапаны бақылау

Біз адалдық, объективтілік, кәсіби құзыреттілік және тиісті мұқияттылық, құпиялылық және кәсіби мінез-құлық принциптеріне негізделген *Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңес шығарған кәсіби бухгалтерлердің этика кодексінің* (БХЭСК Кодексі) тәуелсіздік талаптары мен басқа да этикалық талаптарын сақтағанымызды мәлімдейміз.

-----
¹ Егер сипаттаманың кейбір элементтері тапсырма бойынша жұмыс көлеміне енгізілмесе, бұл сенімділікті қамтамасыз ететін қорытындыда анық көрсетіледі.

СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

Аудиторлық ұйым 1 Сапаны бақылауының халықаралық стандарты² қолданады, демек, құжаттамалық рәсімделген саясат пен этикалық талаптарды сақтау процедураларын, кәсіби стандарттарды және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарды қамтитын сапаны бақылау жүйесін енгізді және қолдайды.

Қызмет көрсететін ұйым аудиторының жауапкершілігі

Біздің жауапкершілігіміз XYZ қызмет көрсететін ұйым дайындаған сипаттама туралы пікір білдіру, сондай-ақ біз орындаған процедуралар негізінде осы сипаттамада мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына қатысты бақылау құралдарының құрылымы мен жұмыс істеуі болып табылады. Біз өз тапсырмамызды халықаралық аудит стандарттары жөніндегі кеңес шығарған «Сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйым аудиторының қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдары туралы қорытындысы» 3402 сенімділігін қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық стандартына сәйкес орындадық және сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар орындадық. Бұл стандарт бізден процедураларды жоспарлауды және жүргізуді талап етеді, бұл сипаттама барлық маңызды аспектілерде сенімді және бақылау құралдары дұрыс ұйымдастырылған және тиімді жұмыс істейтініне сенімді сенімділік береді.

Қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарының сипаттамасына, құрылымына және операциялық тиімділігіне қатысты қорытынды бере отырып, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасында ақпараттың ашылуын, сондай-ақ бақылау құралдарының құрылымы мен операциялық тиімділігін растайтын дәлелдемелерді алуға бағытталған процедураларды жүргізуді қамтиды. Процедураларды таңдау қызмет көрсететін ұйымның аудиторының пікіріне байланысты және сипаттама дұрыс ұсынылмаған және бақылау құралдары тиісті түрде ұйымдастырылмаған және тиімді жұмыс істемейтін тәуекелдерді бағалауды қамтиды. Біздің процедураларымызға сипаттамада көрсетілген ішкі бақылау мақсаттарына қол жеткізілгеніне сенімді болу үшін біз қажет деп тапқан бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тексеру кірді. Сенімділікті қамтамасыз ететін осы типтегі тапсырма сипаттаманың жалпы көрінісін, онда көрсетілген мақсаттардың тиісті сипатын және қызмет көрсететін ұйым көрсеткен және [aa] бетінде көрсетілген критерийлердің жарамдылығын бағалауды қамтиды.

Біз алған дәлелдер біздің пікірімізді білдіру үшін негіз бола алатындай жеткілікті және тиісті деп санаймыз.

Қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарын шектеу

XYZ қызмет көрсету ұйымы жасаған сипаттама көптеген клиенттер мен олардың аудиторларының жалпы қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін дайындалған, сондықтан әр клиент белгілі бір жағдайларда маңызды деп санайтын жүйенің барлық аспектілерін қамтымауы мүмкін. Сонымен қатар, олардың сипатына байланысты қызмет көрсету ұйымындағы бақылау құралдары транзакцияларды өңдеу немесе есеп беру кезінде барлық қателіктер мен олқылықтардың алдын алмауы немесе анықтамауы мүмкін. Сонымен қатар, болашақ кезеңдерге кез-келген тиімділікті бағалауды болжау қызмет көрсету ұйымындағы бақылау жеткіліксіз болуы немесе сәтсіздікке ұшырау қаупін тудырады

-----
² «Қаржылық есептілікке аудит және шолып тексеруді жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларды және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапаны бақылау» 1 СБХС.

СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

Пікір

Біздің пікіріміз осы қорытындыда баяндалған мән-жайларды ескере отырып қалыптастырылған. Біздің пікірімізді қалыптастыру кезінде біз [aa] бетінде көрсетілген критерийлерді қолдандық. Біздің ойымызша, барлық маңызды аспектілерде:

- (a) сипаттама [күні] бастап [күні] дейінгі кезең ішінде әзірленген және енгізілген [түрі немесе атауы] жүйесі туралы шынайы түсінік береді;
- (b) сипаттамада мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына жататын бақылау құралдары [күні] бастап [күні] дейінгі кезең ішінде тиісті түрде ұйымдастырылған;
- (c) сипаттамада мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына қол жеткізуге ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ету үшін қажетті тестіленген бақылау құралдары [күні] мен [күні] аралығындағы кезең ішінде тиімді жұмыс істеді.

Бақылау құралдарының тестілерінің сипаттамасы

Тестіленген бақылау құралдары, сондай-ақ осы тесттердің сипаты, мерзімдері мен нәтижелері [yy-zz] беттерінде көрсетілген.

Болжалды пайдаланушылар мен мақсат

Осы қорытынды және [yy-zz] беттеріндегі бақылау құралдарының сипаттамасы тек XYZ қызмет көрсететін ұйымның [түрі немесе атауы] жүйесін пайдаланатын клиенттерге және оларды бағалау кезінде клиенттер пайдаланатын бақылау құралдары туралы мәліметтерді қоса алғанда, басқа ақпаратпен бірге ескеру үшін жеткілікті білімі бар аудиторларға арналған клиенттердің қаржылық есептілігінің елеулі бұрмалану тәуекелдері.

[Қызмет көрсететін ұйым аудиторының қолы]

[Қызмет көрсететін ұйымның аудиторына сенімділікті қамтамасыз ететін қорытынды күні]

[Қызмет көрсететін ұйымның аудиторының мекенжайы]

Мысал 2. Сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйым аудиторының 1 - типті қорытындысы

Бақылау құралдарының сипаттамасы мен құрылымы туралы сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйымның тәуелсіз аудиторының қорытындысы

Кімге: қызмет көрсететін ұйым XYZ

Жұмыс көлемі

Біз [bb-cc] беттерінде ұсынылған [күнгі] жағдайы бойынша клиенттердің операцияларын өңдеу үшін (сипаттама) XYZ қызмет көрсететін ұйым дайындаған оның жүйесінің сипаттамасы туралы және ішкі бақылау мақсаттарына қатысты бақылау құралдарының құрылымы мен жұмыс істеуіне қатысты қорытынды ұсыну үшін тартылды сипаттамада.³

³ Егер сипаттаманың кейбір элементтері тапсырма бойынша жұмыс көлеміне енгізілмесе, бұл сенімділікті қамтамасыз ететін қорытындыда анық көрсетіледі.

СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

Біз сипаттамаға енгізілген бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне қатысты процедуралар жүргізген жоқпыз, сондықтан бұл мәселе бойынша пікір білдірмейміз.

Қызмет көрсететін XYZ ұйымның жауапкершілігі

XYZ қызмет көрсету ұйымы сипаттама мен растауды ұсынудың толықтығын, дәлдігін және әдісін; сипаттамада мәлімделген қызметтерді көрсетуді; ішкі бақылау мақсаттарын көрсетуді, сондай-ақ ішкі бақылаудың көрсетілген мақсаттарына қол жеткізу үшін бақылау құралдарын әзірлеуді, енгізуді және операциялық тиімділігін қоса алғанда, [aa] бетінде жазылған сипаттама мен қоса берілетін растауды дайындауға жауапты болады.

Біздің тәуелсіздік және сапаны бақылау

Біз адалдық, объективтілік, кәсіби құзыреттілік және тиісті мұқияттылық, құпиялылық және кәсіби мінез-құлық принциптеріне негізделген *Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңестің Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық әдеп кодексінің* (БХЭСК Кодексі) тәуелсіздік талаптары мен басқа да этикалық талаптарын сақтағанымызды мәлімдейміз.

Аудиторлық ұйым сапа бақылауының халықаралық стандартын¹ қолданады, демек, құжаттамалық рәсімделген саясат пен этикалық талаптарды сақтау процедураларын, кәсіби стандарттарды және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарды қамтитын сапаны бақылау жүйесін енгізді және қолдайды.

Қызмет көрсететін ұйым аудиторының жауапкершілігі

Біздің жауапкершілігіміз XYZ қызмет көрсететін ұйым дайындаған сипаттама туралы пікір білдіру, сондай-ақ біз орындаған процедуралар негізінде осы сипаттамада мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына қатысты бақылау құралдарының құрылымы мен жұмыс істеуі болып табылады. Біз өз тапсырмамызды халықаралық аудит стандарттары жөніндегі кеңес шығарған *«Сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйым аудиторының қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдары туралы қорытындысы»* 3402 сенімін қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық стандартына (СҚТХС) сәйкес орындадық. Осы СҚТХС бізден процедураларды жоспарлауды және жүргізуді талап етеді, бұл сипаттама барлық маңызды аспектілерде сенімді және бақылау құралдары дұрыс ұйымдастырылған және тиімді жұмыс істейтініне сенімді сенімділік береді.

Қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарының сипаттамасына, құрылымына және операциялық тиімділігіне қатысты қорытынды бере отырып, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасында ақпараттың ашылуын, сондай-ақ бақылау құралдарының құрылымы мен операциялық тиімділігін растайтын дәлелдемелерді алуға бағытталған процедураларды жүргізуді қамтиды. Процедураларды таңдау қызмет көрсететін ұйымның аудиторының пікіріне байланысты және сипаттама дұрыс ұсынылмаған және бақылау құралдары тиісті түрде ұйымдастырылмаған және тиімді жұмыс істемейтін тәуекелдерді бағалауды қамтиды. Сенімділікті қамтамасыз ететін осы типтегі тапсырма сипаттаманың жалпы көрінісін, онда көрсетілген ішкі бақылау мақсаттарының тиісті сипатын және қызмет көрсететін ұйым көрсеткен және [aa] бетінде көрсетілген критерийлердің жарамдылығын бағалауды қамтиды.

¹ «Қаржылық есептілікке аудит және шолып тексеру жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларды және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапаны бақылау» 1 СБХС.

СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

Жоғарыда айтылғандай, біз сипаттамаға енгізілген бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне қатысты процедураларды жүргізбедік, сондықтан бұл мәселе бойынша пікір білдірмейміз.

Біз алған дәлелдер біздің пікірімізді білдіру үшін негіз бола алатындай жеткілікті және тиісті деп санаймыз.

Қызмет көрсететін ұйымның бақылау құралдарын шектеу

XYZ қызмет көрсету ұйымы жасаған сипаттама көптеген клиенттер мен олардың аудиторларының жалпы қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін дайындалған, сондықтан әр клиент белгілі бір жағдайларда маңызды деп санайтын жүйенің барлық аспектілерін қамтымауы мүмкін. Сонымен қатар, олардың сипатына байланысты қызмет көрсету ұйымындағы бақылау құралдары транзакцияларды өңдеу немесе есеп беру кезінде барлық қателіктер мен олқылықтардың алдын алмауы немесе анықтамауы мүмкін. Сонымен қатар, болашақ кезеңдерге кез-келген тиімділікті бағалауды болжау қызмет көрсету ұйымындағы бақылау жеткіліксіз болуы немесе сәтсіздікке ұшырау қаупін тудырады

Пікір

Біздің пікіріміз осы қорытындыда баяндалған мән-жайларды ескере отырып қалыптастырылған. Біздің пікірімізді қалыптастыру кезінде біз [aa] бетінде көрсетілген критерийлерді қолдандық. Біздің ойымызша, барлық маңызды аспектілерде:

- (a) Сипаттама [күні] жағдайы бойынша әзірленген және енгізілген [түрі немесе атауы] жүйесі туралы шынайы түсінік береді;
- (b) Сипаттамада мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына жататын бақылау құралдары [күнгі] жағдай бойынша тиісті түрде ұйымдастырылған.

Болжалды пайдаланушылар мен мақсат

Осы қорытынды тек XYZ қызмет көрсететін ұйымның [түрі немесе атауы] жүйесін пайдаланатын клиенттерге және олардың аудиторларына, оны басқа ақпаратпен, оның ішінде қаржылық есептілікке қатысты клиенттердің ақпараттық жүйелерін зерттеу кезінде клиенттердің өздері пайдаланатын бақылау құралдары туралы ақпаратты ескере отырып, жеткілікті білімі бар клиенттерге арналған.

[Қызмет көрсететін ұйым аудиторының қолы]

[Қызмет көрсететін ұйымның аудиторына сенімділікті қамтамасыз ететін қорытынды күні]

[Қызмет көрсететін ұйымның аудиторының мекенжайы]

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ**

3-қосымша

(А50 тармағын қара)

Сенімділікті қамтамасыз ететін қызмет көрсететін ұйым аудиторының өзгертілген қорытындыларының масылдары

Төменде көрсетілген өзгертілген қорытындылардың мысалдары тек жалпы нұсқаулар ретінде келтіріледі және толық немесе кез келген жағдайларға қолдануға болмайды. Олар 2-қосымшадағы қорытындылардың мысалдарына негізделеді.

Мысал 1. Ескертпемен пікір - қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасы барлық маңызды аспектілерде дұрыс ұсынылмаған

...

Қызмет көрсететін ұйым аудиторының жауапкершілігі

...

Біз алған дәлелдемелер жеткілікті және тиісті деп санаймыз және бізге өз пікірімізді ескертумен білдіруге негіз береді.

Ескертпемен пікір білдіру үшін негіз

[mn] бетіндегі сипаттамада XYZ қызмет көрсету ұйымы жүйеге рұқсатсыз кіруді болдырмау үшін операторлардың сәйкестендіру нөмірлері мен парольдерді қолданатындығы көрсетілген. Қызметкерлерге сұраныстарды жіберуді және қызметті бақылауды қамтитын процедураларға сүйене отырып, біз операторлардың сәйкестендіру нөмірлері мен парольдер А және В қосымшаларында қолданылатынын, бірақ С және D қосымшаларында қолданылмайтынын анықтадық.

Ескертпемен пікір

Біздің пікіріміз осы қорытындыда баяндалған мән-жайларды ескере отырып қалыптастырылған. Біздің пікірімізді қалыптастыру кезінде біз XYZ қызмет көрсету ұйымының [aa] парағындағы мәлімдемесінде көрсетілген критерийлерді қолдандық. Біздің пікірімізше, «Пікір білдіру үшін негіз» бөлімінде баяндалған мән-жайларды қоспағанда:

(a) ...

Мысал 2. Ескертпемен пікір -бақылау құралдары қызмет көрсететін ұйымның оның жүйесінің сипаттамасында мәлімделген ішкі бақылау мақсаттарына бақылау құралдарының тиімді жұмыс істеуі кезінде қол жеткізілетініне ақылға қонымды сенімді қамтамасыз ету үшін тиісті түрде ұйымдастырылмаған

...

СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

Қызмет көрсететін ұйым аудиторының жауапкершілігі

...

Біз алған дәлелдемелер жеткілікті және тиісті деп санаймыз және бізге өз пікірімізді ескертумен білдіруге негіз береді.

Ескертпемен пікір білдіру үшін негіз

Берілген сипаттаманың [mn] бетінде көрсетілгендей, XYZ қызмет көрсету ұйымы кемшіліктерді жою немесе олардың мүмкіндіктерін кеңейту үшін қосымшалар бағдарламаларына мезгіл-мезгіл өзгертулер енгізеді. Өзгерістердің қажеттілігін айқындау, өзгерістер жобасын әзірлеу және оларды енгізу үшін пайдаланылатын процедуралар өзгерістер енгізуге қатысқан тұлғалардан тәуелсіз уәкілетті тұлғалардың тексеруін және бекітуін қамтымайды. Бұдан басқа, өзгерістер енгізілгенге дейін мұндай өзгерістерді тестілеу немесе тексеру жүргізуге жауапты уәкілетті тұлғаға тестілеу нәтижелерін ұсыну бойынша белгілі бір талаптар жоқ.

Ескертпемен пікір

Біздің пікіріміз осы қорытындыда баяндалған мән-жайларды ескере отырып қалыптастырылған. Біздің пікірімізді қалыптастыру кезінде біз XYZ қызмет көрсету ұйымының [aa] парағындағы мәлімдемесінде көрсетілген критерийлерді қолдандық. Біздің пікірімізше, «Пікір білдіру үшін негіз» бөлімінде баяндалған мән-жайларды қоспағанда:

(a) ...

Мысал 3. Ескертпемен пікір - бақылау құралдары көрсетілген кезең ішінде тиімді жұмыс істемеген (тек екінші типтегі қорытындылар үшін)

...

Қызмет көрсететін ұйым аудиторының жауапкершілігі

...

Біз алған дәлелдемелер жеткілікті және тиісті деп санаймыз және бізге өз пікірімізді ескертумен білдіруге негіз береді.

Ескертпемен пікір білдіру үшін негіз

Қызмет көрсететін ұйым XYZ өзінің сипаттамасында несие бойынша алынған төлемдерді қорытынды деректермен салыстыру үшін автоматтандырылған бақылау құралдары бар екенін көрсетеді. Алайда, сипаттаманың [mn] бетінде көрсетілгендей, бұл бақылау құралы бағдарламадағы қателікке байланысты кк/аа/жжжжжж-дан кк/аа/жжжжжж-ға дейінгі кезеңде тиімді жұмыс істемеді. Осының нәтижесінде кк/аа/жжжжжж бастап кк/аа/жжжжжж дейінгі кезеңде «бақылау құралдарының көмегімен кредиттер бойынша алынған төлемдер тиісті түрде көрсетілгеніне ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз етуден» тұратын ішкі бақылау мақсатына қол жеткізілген жоқ. XYZ қызмет көрсету ұйымы [күнгі] жағайы бойынша есептеулерді орындайтын бағдарламаға өзгеріс енгізді және біздің тестілер

СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМ
АУДИТОРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТЕТІН ҰЙЫМНЫҢ БАҚЫЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ
ТУРАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

бағдарламаның кк/аа/жжжж-дан кк/аа/жжжж-ға дейінгі кезеңде тиімді жұмыс істегенін көрсетеді.

Ескертпемен пікір

Біздің пікіріміз осы қорытындыда баяндалған мән-жайларды ескере отырып қалыптастырылған. Біздің пікірімізді қалыптастыру кезінде біз XYZ қызмет көрсету ұйымының [аа] парағындағы мәлімдемесінде көрсетілген критерийлерді қолдандық. Біздің пікірімізше, «Пікір білдіру үшін негіз» бөлімінде баяндалған мән-жайларды қоспағанда:

...

Мысал 4. Ескертпемен пікір -қызмет көрсететін ұйымның аудиторы жеткілікті тиісті дәлелдер ала алмайды

...

Қызмет көрсететін ұйым аудиторының жауапкершілігі

...

Біз алған дәлелдемелер жеткілікті және тиісті деп санаймыз және бізге өз пікірімізді ескертумен білдіруге негіз береді.

Ескертпемен пікір білдіру үшін негіз

Қызмет көрсететін ұйым XYZ өзінің сипаттамасында несие бойынша алынған төлемдерді қорытынды деректермен салыстыру үшін автоматтандырылған бақылау құралдары бар екенін көрсетеді. Алайда, кк/аа/жжжжж-дан кк/аа/жжжжж-ға дейінгі кезең үшін осы салыстыру нәтижелерінің электрондық жазбалары компьютерлік өңдеу қатесінің нәтижесінде жойылды, сондықтан біз көрсетілген кезең үшін осы бақылау құралының жұмыс істеуін тексере алмадық. Осылайша, біз кк/аа/жжжжж бастап кк/аа/жжжжж дейінгі кезеңде «бақылау құралдарының көмегімен кредиттер бойынша алынған төлемдер тиісті түрде көрсетілетініне ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз етуден» тұратын бақылау құралының мақсатына қол жеткізілгенін анықтай алмадық.

Ескертпемен пікір

Біздің пікіріміз осы қорытындыда баяндалған мән-жайларды ескере отырып қалыптастырылған. Біздің пікірімізді қалыптастыру кезінде біз XYZ қызмет көрсету ұйымының [аа] парағындағы мәлімдемесінде көрсетілген критерийлерді қолдандық. Біздің пікірімізше, «Пікір білдіру үшін негіз» бөлімінде баяндалған мән-жайларды қоспағанда:

(а) ...

3410 СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
СТАНДАРТЫ

ПАРНИКТІК ГАЗДАРДЫҢ ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ
СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

(2013 жылғы 30 қыркүйекте немесе осы күннен кейін аяқталатын кезеңдер үшін сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша қорытындылар мен есептерге қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	1
Осы СҚТХС қолданылу аясы	2-12
Күшіне енген күні	13
Мақсаты	14
Анықтамалар	
Талаптар	
3000 (Қайта қаралған) СҚТХС	15
Тапсырманы қабылдау және орындау	16-18
Жоспарлау	19
Тапсырманы жоспарлау және орындау кезіндегі маңыздылық	20-22
Ішкі бақылау жүйесін қоса алғанда, ұйымды және оның ортасын түсіну, елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау	23-34
Елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне жауап ретінде жалпы процедуралар және қосымша процедуралар	35-56
Басқа тәжірибеші маман орындаған жұмысты пайдалану	57
Жазбаша өтініштер	58-60
Есепті күннен кейінгі оқиғалар	61
Салыстырмалы ақпарат	62-63
Басқа да ақпарат	64
Құжаттама	65-70
Тапсырманы орындау сапасын тексеру	71
Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды қалыптастыру	72-75
Тапсырмалар бойынша қорытындының мазмұны	76-77
Ақпараттандыруға қойылатын өзге де талаптар	78
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Кіріспе	A1-A7
Анықтамалар	A8-A16
3000 (Қайта қаралған) СҚТХС	A17
Тапсырманы қабылдау және орындау	A18-A37
Жоспарлау	A38-A43
Тапсырманы жоспарлау және орындау кезіндегі маңыздылық	A44-A51
Ішкі бақылау жүйесін қоса алғанда, ұйымды және оның айналасын зерделеу және елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау	A52-A89
Елеулі бұрмалаудың бағаланған тәуекелдеріне қатысты жалпы жауап әрекеттері және қосымша процедуралар	A90-A112
Басқа тәжірибеші маман орындаған жұмысты пайдалану	A113-A115
Жазбаша өтініштер	A116
Есепті күннен кейінгі оқиғалар	A117
Салыстырмалы ақпарат	A118-A123
Басқа да ақпарат	A124-A126
Құжаттама	A127-A129
Тапсырманың орындалу сапасын тексеру	A130
Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды қалыптастыру	A131-A133
Тапсырмалар бойынша қорытындының мазмұны	A134-A152
1-қосымша. Шығарындылар, абсорбация және шығындар бойынша шегерімдер	
2-қосымша. Қамтамасыз ететін тапсырмалар бойыншап қорытынды мен есеп беру мысалдар ІІГ шығарындылары туралы есептерге қатысты сенімділік	

«Парниктік газдардың шығарындылары туралы есептілікке қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар» 3410 сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық стандарты (СҚТХС) Сапаны бақылаудың, аудиттің, шолып тексерудің, меніиділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмалардың және ілеспе қызметтерді көрсету жөніндегі тапсырмалардың халықаралық стандарттарының жинағымен бірге қаралуы тиіс.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Кіріспе

1. Парниктік газдар (ПГ) шығарындылары мен климаттың өзгеруіне байланысты көптеген ұйымдар басқару мақсаттары үшін ПГ шығарындыларын сандық бағалауды жүргізеді, ал көпшілігі ПГ шығарындылары туралы есеп жасайды:
  - (a) Нормативтік талаптарға сәйкес ақпаратты ашу шеңберінде;
  - (b) Шығарындыларға квоталар саудасы жүйесі шеңберінде;
  - (c) Инвесторлар мен басқа да тұлғаларды ерікті негізде хабардар ету мақсатында. Мысалы, ерікті түрде ашылатын ақпарат жеке құжат ретінде жариялануы, тұрақты даму туралы неғұрлым толық есептің немесе ұйымның жылдық есебінің құрамына енгізілуі немесе «көміртегі тізіліміне» енгізу үшін негіздеме ретінде ұсынылуы мүмкін.

Осы СҚТХС қолданылу аясы

2. Осы сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық стандарты (СҚТХС) ұйымның ПГ шығарындылары туралы есебіне қатысты осындай тапсырмалардың орындалуын регламенттейді.
3. Практик маманның сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаға қатысты тұжырымы ПГ шығарындылары туралы есепке қосымша ақпаратқа қатысты болуы мүмкін, мысалы, ПГ шығарындылары туралы есепті қамтитын тұрақты даму туралы есепті тексеру үшін практик маман тартылған кезде. Мұндай жағдайларда (A1 - A2 тармақтарын қара):
  - (a) Осы СҚТХС, ПГ шығарындылары туралы есеп оған қатысты сенімділік қамтамасыз етілетін жалпы ақпараттың салыстырмалы түрде шағын бөлігін құрайтын жағдайларды қоспағанда, ПГ шығарындылары туралы есепке қатысты орындалатын сенімділікті қамтамасыз ететін процедураларға қолданылады;
  - (b) 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС¹ (немесе тапсырманың белгілі бір бағаланатын нысанасын регламенттейтін өзге де СҚТХС) сенімділікті қамтамасыз ететін, практик маманның қорытындысы қолданылатын қалған ақпаратқа қатысты орындалатын процедураларға қолданылады.
4. Осы СҚТХС-ға қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларды орындау бойынша нақты нұсқауларды регламенттемейді және қамтымайды:
  - (a) азот оксиді (NO_x) және күкірт диоксиді (SO₂) сияқты ПГ шығарындыларынан ерекшеленетін шығарындылар туралы есептер. Дегенмен, осы СҚТХС осындай тапсырмаларға қатысты нұсқауларды қамтуы мүмкін²;

¹ «Өткен кезеңдегі аудиттен және қаржылық ақпаратты шолудан ерекшеленетін сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар» 300 (Қайта қаралған) СҚТХС.

² NO_x азот оксидтері (яғни NO азот оксиді және NO₂ азот диоксиді, олар ПГ құрамына кіретін N₂O диазот оксидінен ерекшеленеді) және SO₂ күкірт диоксиді климаттың өзгеруіне емес, «қышқыл жаңбырға» байланысты.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- (b) мысалы, өнімдердің өмірлік циклінің қоршаған ортаға әсері туралы, шығарындылар туралы деректерге негізделген гипотетикалық базалық шама және тиімділіктің негізгі көрсеткіштері туралы ПГ-мен байланысты өзге де ақпарат (А3-тармақты қара);
- (c) шығарындылар бойынша шегерімдер алу үшін басқа ұйымдар пайдаланатын өтемдік квоталар жөніндегі жобалар сияқты құралдарды, процестерді немесе тетіктерді білдіреді. Алайда, егер ұйымның ПГ шығарындылары туралы есебі оларға қатысты сенімділік қамтамасыз етілуі тиіс шығарындылар бойынша шегерімдерді қамтыса, мұндай шегерімдерге белгіленген тәртіппен осы ЖБӨ талаптары қолданылады(76 (f) - тармағын қара).

Растау бойынша тапсырмалар және тікелей бағалау бойынша тапсырмалар

5. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық тұжырымдамасында (сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың тұжырымдамасы) сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар растау жөніндегі тапсырмаларды немесе тікелей бағалау жөніндегі тапсырмаларды білдіруі мүмкін екендігі атап өтіледі. Осы СҚТХС³ растау жөніндегі тапсырмаларға ғана қолданылады.

-----
³ 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС, 12(A) (ii) тармақ.

Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларды және шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларды орындау процедуралары

6. 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма немесе шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма болуы мүмкін екендігі айтылған.⁴ Осы СҚТХС ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға да, шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға да қолданылады.
7. Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар жағдайында да, ПГ шығарындылары туралы есепке қатысты шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар жағдайында да практик маман инспекциялауды, байқауды, растауды, қайта есептеуді, қайта қолдануды, талдамалық процедураларды және сұрау салуларды қамтуы мүмкін сенімділікті қамтамасыз ететін процедуралар комбинациясын таңдайды. Белгілі бір тапсырма аясында орындалуы тиіс сенімділікті қамтамасыз ететін процедураларды анықтау кәсіби шешімнің мәні болып табылады. ПГ шығарындылары туралы есептер көптеген мәселелерді қамтитындықтан, процедуралардың сипаты, мерзімі мен көлемі, мүмкін, тапсырмаларға байланысты айтарлықтай өзгереді.

-----
⁴ 3000(Қайта қаралған) СҚТХС, 12(a) (i) (b) тармақ.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

8. Егер өзге туралы нұсқаулар болмаса, осы СҚТХС-дың әрбір талабы ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға да, шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға да қолданылады. Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма аясында алынған сенімділік деңгейі ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайына қарағанда төмен болғандықтан, шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма аясында практик маман орындайтын процедуралар сипаты мен жолдарында әр түрлі болады, сонымен қатар ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындағанға қарағанда көлемі аз болады.⁵ Тапсырмалардың белгілі бір түріне ғана қолданылатын талаптар тармақ нөмірінен кейін «О» (Шектеулі сенімділік) немесе «Р» (Ақылға қонымды сенімділік) әріптерін қоса отырып, екі баған форматында ұсынылады. Кейбір процедураларды тек ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар аясында орындау қажет болса да, олар шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін кейбір тапсырмалар үшін қолданылуы мүмкін (сонымен қатар А90 тармағын қара, бұл ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма аясында практик маман орындайтын қосымша процедуралар арасындағы негізгі айырмашылықтарды көрсетеді.. (А4, А90 тармақтарын қара).

Осы СҚТХС мен 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС, басқа да кәсіптік стандарттар мен өзге де талаптар арасындағы өзара байланыс

9. Практик маман ПГ шығарындылары туралы есепке қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларды орындау кезінде СҚТХС 3000 (Қайта қаралған) және осы СҚТХС талаптарын сақтауы тиіс. Осы СҚТХС ұйымның ПГ шығарындылары туралы есебіне қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаға (А17-тармақты қара) СҚТХС 3000(Қайта қаралған) қалай қолданылуға тиіс деген түсінікті толықтырады, бірақ алмастырмайды.
10. СҚТХС 3000 (Қайта қаралған) талаптарын, *Бухгалтерлерге* арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңестің Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық әдеп кодексін (БХЭСК Кодексі не басқа да кәсіби талаптарды немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға қатысты заң немесе нормативтік акт талаптарын, БХЭСК Кодексінде⁶ белгіленгеннен кем емес қатаң сақтауы. Сонымен қатар, тапсырма жетекшісінің 1 СБХС⁷ немесе басқа да кәсіби талаптарды немесе заңмен немесе нормативтік актімен белгіленген талаптарды қолданатын аудиторлық ұйымның мүшесі болуы талап етіледі (А5 - А6 тармақтарын қара).

⁵ 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС, 12(А) (iii) тармақ.

⁶ 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС, 3 (a), 20 және 34-тармақтар.

⁷ 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС, 3(b) және 31 (a) – тармақтар. «Қаржылық есептілікке аудит және шолып тексеруді жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларды және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапаны бақылау» 1 сапаны бақылаудың халықаралық стандарты (СБХС)

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

11. Егер жергілікті заңдар, нормативтік актілер немесе шығарындыларға арналған квоталар саудасы жүйесінің ережелері осы СҚТХС талаптарынан өзгеше болса, жергілікті заңдарға, нормативтік актілерге немесе белгілі бір сауда жүйесінің ережелеріне сәйкес орындалатын тапсырма осы СҚТХС талаптарына автоматты түрде сәйкес келмейді. Егер жергілікті заңдар немесе нормативтік актілер немесе ережелер шығарындыларға квоталар саудасының схемасы осы СҚТХС-дан өзгеше болған жағдайда, жергілікті заңдарға немесе ережелерге немесе жергілікті заңдарға немесе нормативтік актілерге немесе ережелерге сәйкес нақты орындалған тапсырмаға сәйкес жүргізілген тапсырма осы СҚТХС-ға автоматты түрде сәйкес келмейді. Практик маман жергілікті заңды, нормативтік актіні немесе шығарындыларға арналған квоталар саудасы жүйесінің ережесін сақтауға қосымша, егер ол осы СҚТХС-тің барлық қолданылатын талаптарын орындаған жағдайда ғана осы СҚТХС-ның сәйкестігі туралы мәлімдеуге құқылы (А7-тармақты қара).

Күшіне енген күні

12. Осы СҚТХС 2013 жылғы 30 қыркүйекте немесе көрсетілген күннен кейін аяқталатын кезеңдер үшін сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша есептер үшін күшіне енеді.

Мақсаты

13. Практик маманның алдындағы мақсат:
- (a) Белгіленген тәртіпте ПГ шығарындылары туралы есепте ықпалсыз әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмаланулар бар-жоғына қатысты ақылға қонымды сенімділік немесе шектеулі сенімділік алу, бұл практик маманға ақылға қонымды сенімділікті немесе шектеулі сенімділікті білдіретін қорытынды жасауға мүмкіндік береді;
  - (b) Практик маман алған нәтижелерге сәйкес қорытынды немесе есеп беріңіз, онда мыналар көрсетілген:
    - (i) Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында - қолданылатын критерийлерге сәйкес барлық маңызды аспектілерде ПГ шығарындылары туралы есеп дайындалды ма;
    - (ii) Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында - практик маман орындалған процедуралар мен алынған дәлелдемелерге сүйене отырып, ПГ шығарындылары туралы есеп қолданылатын өлшемдерге сәйкес барлық маңызды аспектілерде дайындалмады деп сенуі үшін негіз бола алатын фактілерді анықтады ма;
  - (c) Егер бұл осы СҚТХС-да көзделген болса, практик маман алған нәтижелерге сәйкес тиісті тұлғаларды хабардар етсін.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНИМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Анықтамалар

14. Осы СҚТХС-ның мақсаты үшін мынадай терминдер төменде көрсетілген мәндерінде пайдаланылады:⁸
- (a) Қолданылатын критерийлер - Ұйым ПГ шығарындыларының санын анықтау және ПГ шығарындылары туралы есепті дайындау үшін пайдаланатын критерийлер.
  - (b) Алғышарттар - Ұйымның ПГ шығарындылары туралы есепке енгізілген және ықтимал бұрмаланулардың әртүрлі түрлерін қарастыру үшін практик маман пайдаланатын нақты немесе басқа нысанда жасалған мәлімдемелері.
  - (c) Негізгі жыл - Белгілі бір жыл немесе бірнеше жылдағы орташа мән, оған қатысты уақыт динамикасында ұйымның шығарындыларын салыстыру жүргізіледі.
  - (d) Квоталарды және сауда жүйесін шектеу - Шығарындыларға жалпы шектеулер белгілеуді және қатысушылар арасында шығарындыларға квоталар бөлуді көздейтін және оларға рұқсат етілген көміртегі шығарындыларына квоталар мен кредиттерді сатуға мүмкіндік беретін жүйе.
  - (e) Салыстырмалы ақпарат - Бір немесе бірнеше өткен кезеңдер үшін ПГ шығарындылары туралы есепте ұсынылған сандық көрсеткіштер және ақпаратты ашу.
  - (f) Шығарындылар - Парниктік газдар, олар тиісті кезең ішінде атмосфераға шығарылды немесе егер олар ұсталмаса және сіңіргішке жіберілсе, атмосфераға шығарылады. Шығарындылар келесі санаттарға бөлінуі мүмкін:
    - Ұйымға тиесілі немесе оның бақылауындағы көздерден шығарындылар болып табылатын тікелей шығарындылар (1-санаттағы шығарындылар деп те аталады) (A8-тармақты қара);
    - Ұйым қызметінің салдары болып табылатын, бірақ көздері басқа ұйымға тиесілі немесе оның бақылауында болатын жанама шығарындылар. Жанама шығарындылар өз кезегінде келесі санаттарға бөлінуі мүмкін:
      - Ұйым алатын және тұтынатын энергияға байланысты шығарындылар болып табылатын 2-санаттағы шығарындылар (A9-тармақты қара);
      - Барлық басқа жанама шығарындылар жататын 3-санаттағы шығарындылар (A10-тармақты қара).
  - (g) Шығарындылар бойынша шегерім - Ұйымның ПГ шығарындылары туралы есебіне енгізілген, есепте көрсетілген шығарындылардың жалпы көлемінен шегерілетін, бірақ абсорбция болып табылмайтын кез келген бап; әдетте бұған сатып алынған өтемақы квоталары жатады, бірақ жүйе ретінде танылатын өзге де құралдар немесе тетіктер (көрсеткіштерге қол жеткізгені үшін кредиттер мен квоталар сияқты) жатқызылуы мүмкін реттеу немесе ұйым қатысатын басқа жүйе (A11 - A12 тармақтарын қара).

⁸ 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС пайдаланылатын анықтамалар да осы СҚТХС қолданылады.

ПАРНИКТІК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНИМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- (h) Шығарындыларды есептеу коэффициенті - Қызметтің өлшем бірлігін (мысалы, тұтынылған отынның литрін, нақты километражды, мал шаруашылығындағы жануарлардың санын немесе өндірілген өнімнің тоннасын) осы қызметпен байланысты ПГ сандық көрінісіне ауыстыруға арналған математикалық коэффициент немесе норматив.
- (i) Шығарындылар квоталарының сауда жүйесі - Парниктік газдарды осындай газдардың шығарындыларын азайту үшін экономикалық ынталандыруды қамтамасыз ету арқылы бақылау үшін қолданылатын нарықтық тәсіл.
- (j) Ұйым - Заңды тұлға, экономикалық субъект не заңды тұлғаның немесе экономикалық субъектінің сәйкестендірілетін бөлігі (мысалы, бір зауыт немесе қалдықтарды көмуге арналған полигон сияқты өзге учаске) не есепте көрсетілген шығарындылар жататын бірнеше заңды тұлғалар немесе өзге ұйымдар немесе осы ұйымдардың бөліктері (мысалы, бірлескен кәсіпорын) ПГ шығарындылары туралы.
- (k) Бқылассыз әрекеттер - Басшылықтың арасынан бір немесе бірнеше тұлғаның, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың, қызметкерлердің немесе үшінші тұлғалардың заңсыз немесе заңсыз артықшылықтар алу үшін алдау арқылы жасаған қасақана әрекеттері.
- (l) Қосымша процедуралар - Бақылау құралдарының тестілерін (егер олар бар болса), егжей-тегжейлі тестілерді және талдамалық процедураларды қоса алғанда, елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне жауап ретінде орындалатын процедуралар.
- (m) ПГ шығарындылары туралы есеп - Ұйымның кезең ішіндегі ПГ шығарындыларының құрамдас элементтері мен сандық параметрлері (кейде «шығарындылар кадастры» деп аталады) және, егер қолданылатын болса, сандық бағалау мен есептілікті жасау саясатының негізгі қағидаттарын қоса алғанда, салыстырмалы ақпарат пен түсіндірме ескертпелер көрсетілген есеп. Ұйымның ПГ шығарындылары туралы есебінде шығарындылар бойынша сіңірулердің немесе шегерімдердің санатталған тізбесі де қамтылуы мүмкін. Егер тапсырма ПГ шығарындылары туралы бүкіл есепті қамтымаса, «ПГ шығарындылары туралы есеп» термині оның тапсырмамен қамтылатын бөлігін білдіреді. ПГ шығарындылары туралы есеп тапсырманың мәні туралы ақпаратты білдіреді.⁹
- (n) Парниктік газдар - Көмірқышқыл газы (CO₂) және қолданылатын өлшемдерге сәйкес ПГ шығарындылары туралы есепке енгізілуі тиіс кез келген басқа газдар, мысалы: метан, диазот оксиді, күкірт гексафториді, гидрофторкөміртекттер, перфторкөміртекттер және хлорфторкөміртекттер. Көмірқышқыл газынан басқа газдар көбінесе көмірқышқыл газының эквиваленті ретінде белгіленеді (CO₂-е).
- (o) Ұйымдастырушылық шекаралар - Ұйым жасаған ПГ шығарындылары туралы есепке қандай қызмет енгізілетінін белгілейтін шекаралар.

⁹ 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС, 12-тармақ(х).

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНИМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- (p) Аудиторлық процедураларды орындау үшін маңыздылық - Түзетілмеген және анықталмаған бұрмаланулардың жиынтық шамасы ПГ шығарындылары туралы есептің маңыздылығынан асып кету ықтималдығын қолайлы төмен деңгейге дейін төмендету үшін ПГ шығарындылары туралы есеп үшін маңыздылық шегінен төмен деңгейде практик маман белгілеген шама немесе шама. Тиісті жағдайларда процедураларды орындау үшін маңыздылық, сондай-ақ шығарындылардың белгілі бір түрлері немесе ақпаратты ашу үшін маңыздылық шегінен немесе шегінен төмен деңгейде практик маман белгілеген шамаға немесе шамаларға кіреді.
- (q) Сатып алынған өтемдік квота - Ұйым гипотетикалық базалық шамаға қатысты басқа ұйымның шығарындыларының төмендеуін (шығарындылардың азаюын) немесе басқа ұйымның сіңірілуінің ұлғаюын (сіңірілудің ұлғаюын) төлейтін шығарындылар бойынша шегерім (A13-тармақты қара).
- (r) Сандық бағалау - Белгілі бір көздермен (немесе жұтқыштармен) шығарындылардың жүзеге асырылуына (немесе сіңірілуіне) қарай тікелей немесе жанама түрде ұйымға жататын ПГ мөлшерін айқындау процесі.
- (s) Абсорбция - Тиісті кезең ішінде атмосферадан сіңірілген немесе егер олар ұсталмаса және сіңіргішке жіберілсе, атмосфераға шығарылатын парниктік газдар (A14-тармақты қара).
- (t) Елеулі учаске - ПГ шығарындылары туралы есепке енгізілген жиынтық шығарындыларға қатысты оның шығарындыларының мөлшеріне немесе оның ерекше сипатына немесе елеулі бұрмаланудың белгілі бір тәуекелдері туындауына байланысты мән-жайларға байланысты өзі елеулі болып табылатын учаске (A15-A16-тармақтарды қара).
- (u) Жұтқыш - Атмосферадан парниктік газдарды сіңіретін физикалық объект немесе нәтижесінде мұндай сіңіру процесі.
- (v) Дереккөз - Парниктік газдарды атмосфераға шығаратын физикалық объект немесе мұндай шығарындылар пайда болатын процесс.
- (w) Шығарындылардың түрі - Шығарындылардың жіктелуі, мысалы, шығарындылар көзі, газ түрі, аймақ немесе учаске бойынша.

Талаптар

3000 (Қайта қаралған) СҚТХС

15. практик маман, егер ол осы СҚТХС және 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС барлық талаптарын орындамаса, осы СҚТХС-ны сақтау туралы мәлімдемеуі тиіс (A5 - A6, A17, A21-A22, A37, A127-тармақтарды қара).

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Тапсырманы қабылдау және орындау

Дағды, білім және тәжірибе

16. Тапсырма жетекшісі:

- (a) Қарқынды оқыту және практикалық қолдану арқылы алынған сенімділікті қамтамасыз ету дағдылары мен әдістері саласындағы құзыретке және сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды беру үшін жауапкершілікті алу үшін сандық бағалау және шығарындылар туралы есептер жасау саласындағы жеткілікті құзыретке ие болу;
- (b) Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындайтын барлық тұлғалардың, соның ішінде шығарындылар бойынша сандық бағалау және есептер жасау саласында, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау үшін сенімділікті қамтамасыз ету қызметі саласында қажетті құзыреттер мен мүмкіндіктерге ие екендігіне сенімді болу, осы СҚТХС-ға сәйкес (A18-тармақтарды қара) A19).

Тапсырманы орындаудың алдын ала шарттары

17. Тапсырманы орындау үшін алғышарттар бар-жоғын анықтау:

- (a) Тапсырма басшысы ПГ шығарындылары туралы есеп пен тапсырма, атап айтқанда, мыналарды ескере отырып, болжамды пайдаланушылар үшін пайдалы ақпараттың жеткілікті көлемін қамтамасыз ететінін анықтауы тиіс (A20-тармақты қара):
  - (i) Егер ПГ шығарындылары туралы есеп сандық түрде бағаланған немесе оңай болуы мүмкін елеулі шығарындыларды алып тастаса, мұндай ерекшеліктер нақты жағдайларда негізделген болып табыла ма;
  - (ii) Егер тапсырма ұйымның есебінде көрсетілген елеулі шығарындыларға қатысты сенімділікті қамтамасыз етуді алып тастаса, мұндай ерекшеліктер нақты жағдайларда негізделген болып табыла ма;
  - (iii) Егер тапсырма шығарындылар бойынша шегерімдерге қатысты сенімділікті қамтамасыз етуді қамтыса, тәжірибелі маман шегерімдерге қатысты алатын сенімділік сипаты және осы шығарындыларға қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындының немесе есептің болжамды мазмұны нақты, нақты жағдайларда негізделген және тапсырманы орындау үшін маманды тартқан тарап үшін түсінікті болып табыла ма (A11-A12 тармағын қара);
- (b) қолданылатын критерийлердің тиісті сипатын анықтау кезінде СҚТХС 3000 (Қайта қаралған)¹⁰ талаптарына сәйкес практик маман критерийлердің ең аз дегенде мыналарды қамтитынын анықтауы тиіс (A23-A26 тармақтарын қара):
  - (i) Ұйымдастыру шекараларын анықтау әдісі (a27 - A28 тармақтарын қара);
  - (ii) Есепке алынатын парниктік газдар;
  - (iii) Базистік жылға түзетулер енгізу әдістерін қоса алғанда сандық бағалаудың қолайлы әдістері (егер қолданылса);

-----
¹⁰ 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС, 24(b) (ii) және 41-тармақтар.

**ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНИМДІЛІКТІ
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

- (iv) Болжамды пайдаланушылар ПГ шығарындылары туралы есепті дайындау кезінде пайдаланылған маңызды пайымдауларды түсінуі үшін жеткілікті ақпаратты ашу (А29 - А34 тармақтарды қара);
- (c) Практик маман өзінің жауапкершілігін түсінетіні және растайтыны туралы ұйымның келісімін алуы тиіс:
  - (i) ықылассыз іс-әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалаушылықтар жоқ ПГ шығарындылары туралы есепті дайындау үшін ұйым қажет деп санайтын ішкі бақылау жүйесін ұйымдастыру, енгізу және қамтамасыз ету үшін;
  - (ii) қолданылатын критерийлерге сәйкес ПГ шығарындылары туралы өз есебін дайындағаны үшін (А35-тармақты қара);
  - (iii) ПГ шығарындылары туралы өз есебіне ұйым пайдаланған қолданылатын критерийлерге сілтемелерді немесе олардың сипаттамасын, сондай-ақ егер орындалатын тапсырманың мән-жайларынан бұл түсініксіз болса, оларды кім әзірлегенін көрсету үшін (А36-тармақты қара).

Тапсырманы орындау шарттарын келісу

18. 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС¹¹ сәйкес келісілуі қажет тапсырманың шарттары мыналарды қамтуы тиіс (А37-тармағын қара):
- (a) Тапсырма бойынша жұмыстың мақсаты мен көлемі;
  - (b) Практик маманның жауапкершілігі;
  - (c) 17(c) тармағында көрсетілген міндеттерді қоса алғанда, ұйымның жауапкершілігі;
  - (d) ПГ шығарындылары туралы есепті дайындауға қолданылатын критерийлерді айқындау;
  - (e) Практик маман шығаратын қорытындының немесе есептің болжамды нысаны мен мазмұнына сілтеме және ұсынылған қорытынды немесе есеп нысаны мен мазмұны бойынша болжанғаннан өзгеше болуы мүмкін мән-жайлар туындауы мүмкін екендігі туралы өтініш;
  - (f) Ұйымның тапсырманы орындау туралы шарт жасасу кезінде жазбаша өтініш беруге келісетіндігін растау.

Жоспарлау

19. 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС¹² талаптарына сәйкес тапсырманы орындауды жоспарлау кезінде практик маман міндетті (А38 - А41 тармағын қара):
- (a) Жұмыс көлемін анықтайтын тапсырманың сипаттамаларын анықтау;
  - (b) Тапсырманың орындалу мерзімін және қажетті ақпараттық өзара іс-қимылдың сипатын жоспарлау үшін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп беру мақсаттарын белгілеу;
  - (c) Практик маманның кәсіби ұйғарымына сәйкес жұмыс тобының іс-қимыл бағытын айқындау үшін маңызды болып табылатын факторларды қарастыру;

¹¹ 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС, 27-тармақ.

¹² 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС, 40-тармақ.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНИМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- (d) Тапсырманы қабылдау немесе жалғастыру процедураларының нәтижелерін, сондай-ақ қажет болған жағдайда тапсырма жетекшісінің ұйымы үшін орындалған басқа тапсырмалар шеңберінде алынған білім қолданыла ма деген мәселені қарастыру;
- (e) Сарапшылар мен басқа да тәжірибелі мамандарды тартуды қоса алғанда, тапсырманы орындау үшін қажетті ресурстардың сипатын, мерзімі мен көлемін анықтау (A42 - A43 тармақтарын қара);
- (f) Ұйымның ішкі аудит қызметінің, егер бар болса, тапсырманы орындауға әсерін анықтау.

Тапсырманы жоспарлау және орындау кезіндегі маңыздылық

Тапсырманы орындауды жоспарлау кезінде аудиторлық процедураларды орындау үшін маңыздылық пен маңыздылықты анықтау

- 20. Тапсырманы орындаудың жалпы стратегиясын анықтаған кезде практик маман ПГ шығарындылары туралы есептің маңыздылығын анықтауы тиіс (A44 - A50 тармағын қара).
- 21. Практик маман елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалау және қосымша процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін белгілеу мақсатында аудиторлық процедураларды орындау үшін маңыздылықты айқындауы тиіс.

Тапсырманың орындалуына қарай қайта қарау

- 22. Егер тапсырманы орындау барысында оған басқа шаманы белгілеуге мәжбүр ететін ақпарат белгілі болса, егер мұндай ақпарат бастапқыда белгілі болса (A51-тармақты қара), практик маман ПГ шығарындылары туралы есеп үшін маңыздылығын қайта қарауы тиіс.

Ішкі бақылау жүйесін қоса алғанда, ұйымды және оның ортасын түсіну, Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау

Ұйымды және оның айналасын түсіну

- 23. Практик маман мыналарды зерттеуі тиіс (A52 - A53 тармақтарын қара):
  - (a) Қолданылатын критерийлерді қоса алғанда, тиісті салалық, нормативтік-құқықтық және өзге де сыртқы факторлар;
  - (b) Ұйымның сипаты, оның ішінде:
    - (i) Ұйымдастыру шекараларына енгізілген қызмет сипаты, оның ішінде (a27 - A28 тармақтарын қара):
      - a. Шығарындыларды және егер бар болса, сіңіргіштерді және шығарындылар бойынша шегерімдерді көрсету көздері мен толықтығы;
      - b. Ұйым шығарындыларының жалпы көлеміндегі шығарындылардың әрқайсысының үлесі;
      - c. ПГ шығарындылары туралы есепте көрсетілген сандық көрсеткіштерге байланысты белгісіздік (A54 - A59 тармақтарын қара);

ПАРНИКТІК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- (ii) Шығарындылар көздерін біріктіруді, сатып алуды немесе сатуды немесе елеулі шығарындылармен байланысты функцияларды аутсорсингті қоса алғанда, қызметтің сипатындағы немесе көлеміндегі алдыңғы кезеңге қатысты өзгерістер;
- (iii) Қызметтегі үзілістердің кезеңділігі мен сипаты (А60-тармақты қара);
- (c) Ұйымның сандық бағалау әдістерін және олардың өзгеру себептерін және ПГ шығарындылары туралы есепте шығарындыларды қосарланған есепке алудың әлеуетті мүмкіндігін қоса алғанда, есептілікті жасау саясатын таңдауы және қолдануы;
- (d) Ақпаратты ашуды қоса алғанда, бағалау мәндеріне қолданылатын өлшемшарттардың талаптары;
- (e) Ұйымның климаттың өзгеруі саласындағы мақсаты мен стратегиясы, егер бар болса және тиісті экономикалық, нормативтік-құқықтық, физикалық және беделдік тәуекелдер (А61-тармағын қара);
- (f) Ұйым ішіндегі шығарындылар туралы ақпаратты қадағалау және жауапкершілік;
- (g) Ұйымда ішкі аудит қызметінің және ол болған кезде оның қызметінің және шығарындыларға қатысты жұмыстың негізгі нәтижелерінің болуы.

Ұйымды және оның айналасын зерттеу, сондай-ақ елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау мақсатында орындалатын процедуралар

24. Ұйымды және оның айналасын зерттеу, сондай-ақ елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау мақсатында орындалатын процедуралар мыналарды қамтиды (А52 - А53, А62-тармақтарды қара):
- (a) Практик маманның пікіріне сәйкес, ықпалсыз іс-әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға көмектесетін ақпараты бар ұйым ішіндегі тұлғаларға сұраныстар жіберу;
  - (b) талдамалық процедуралар (А63 - А65 тармақтарын қара);
  - (c) Бақылау және инспекциялау (А66 - А68 тармақтарын қара).

**ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

Ұйымның ішкі бақылау жүйесін зерттеу

Шектеулі сенімділік	Ақылға қонымды сенімділік
<p>25L. Шығарындылар туралы есептілікті сандық бағалауға және жасауға қолданылатын ішкі бақылау құралдарына қатысты практик маман елеулі бұрмалау тәуекелдерін айқындау және бағалау үшін негіз ретінде сұрау салулар жіберу арқылы мыналарды зерделейді (A52 - A53, A69 - A70- тармақтарды қара):</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) Бақылау ортасы; (b) Тиісті бизнес-процестерді, есептілікті жасау жөніндегі функциялар мен міндеттерді, сондай-ақ шығарындылар туралы есептілікке жататын маңызды мәселелерді қоса алғанда, ақпараттық жүйені; (c) Ұйымға енгізілген тәуекелдерді бағалау процесінің нәтижелері. 	<p>25R. Практик маман шығарындылардың есептілігінде сандық бағалауға және көрсетуге қатысты ұйымның ішкі бақылау жүйесінің келесі құрамдас бөліктерін елеулі бұрмалау тәуекелдерін анықтау және бағалау үшін негіз ретінде зерттейді (A52 - A53, A70 тармақтарын қара):</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) Бақылау ортасы; (b) Тиісті бизнес-процестерді, есептілікті жасау жөніндегі функциялар мен міндеттерді, сондай-ақ шығарындылар туралы есептілікке жататын маңызды мәселелерді қоса алғанда, ақпараттық жүйені; (c) Ұйымға енгізілген тәуекелдерді бағалау процесі; (d) Гәжірибелік маман алғышарттар деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалау, сондай-ақ бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде қосымша процедураларды әзірлеу үшін қажет деп санайтын тапсырмаға қатысты бақылау әрекеттері. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма шығарындылардың әрбір маңызды түріне қатысты барлық бақылау әрекеттерін түсінуді және ПГ шығарындылары туралы есепте немесе олармен байланысты әрбір алғышартта ақпаратты ашуды талап етпейді (A71 - A72 тармақтарын қара); (e) Бақылау құралдарының мониторингі. <p>26R. 25P тармағына сәйкес қажетті зерделеу шеңберінде практик маман бақылау жүйесінің ұйымын бағалайды және ПГ шығарындылары туралы есепке жауапты ұйым персоналына сауалнама жүргізуге қосымша процедуралар жүргізу арқылы оның енгізілгенін анықтайды (A52 - A53 тармақтарын қара).</p>

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНИМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Елеулі бұрмалану тәуекелдерін зерделеу, анықтау және бағалау мақсатында орындалатын өзге де процедуралар

27. Егер тапсырма жетекшісі ұйым үшін басқа тапсырмаларды орындаса, ол алынған ақпарат елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға және бағалауға қатысты ма, жоқ па, соны қарастыруы тиіс (А73-тармағын қара).
28. Практик маман ПГ шығарындылары туралы есепке әсер ететін нақты, ықтимал немесе болжамды теріс пиғылды іс - әрекеттер немесе заңды немесе нормативтік актіні сақтамау жағдайлары туралы өздеріне белгілі болғанын анықтау үшін белгіленген тәртіппен ұйымдағы басшылықтан және басқа тұлғалардан сауалнама жүргізуі тиіс (А84-А86-тармақтарды қара).
29. Тапсырма жетекшісі, жұмыс тобының басқа негізгі мүшелері және практик маманның негізгі сыртқы сарапшылары ұйымның ПГ шығарындылары туралы есебінің ықылассыз әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмалану қаупіне ұшырау дәрежесін, сондай-ақ ұйымның фактілері мен жағдайлары тұрғысынан қолданылатын критерийлерді қолдануды талқылауы тиіс. Тапсырма жетекшісі талқылауға қатыспаған жұмыс тобының мүшелері мен практик маманның сыртқы сарапшыларына қандай сұрақтар қою тиістігін анықтауы тиіс.
30. Практик маман ұйымның қызметі үшін тиісті ұйымдық шекараларды айқындауды қоса алғанда, ұйымның есеп беру жөніндегі сандық бағалау әдістері мен саясаты болып табылатындығын және олардың тиісті салада пайдаланылатын және өткен кезеңдерде қолданылатын өлшемдерге, сандық бағалауға және есеп беру жөніндегі саясатқа сәйкес келетіндігін бағалауға тиіс.

Ұйым объектілері орналасқан жерде процедураларды орындау

31. Практик маман тапсырманы орындау жағдайларын ескере отырып, маңызды объектілер орналасқан жерде процедураларды жүргізу қажеттілігі бар - жоғын анықтауы тиіс (А15-А16, А74-А77 тармақтарын қара).

Ішкі аудит

277. Егер ұйымда функциялары тапсырманың шарттарына сәйкес келетін ішкі аудит қызметі болса, онда практик маман міндетті (А78-тармағын қара):
  - (a) Ішкі аудит қызметі орындаған белгілі бір жұмысты пайдалану мүмкіндігі мен деңгейін анықтау;
  - (b) Ішкі аудит қызметі орындаған белгілі бір жұмыс пайдаланылған жағдайда, тапсырманың мақсаты үшін осы жұмысты орындау деңгейінің жеткіліктілігін анықтау.

**ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

Елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау

Шектеулі сенімділік	Ақылға қонымды сенімділік
<p>33L Практик маман елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтайды және бағалайды:</p> <p>(a) ПГ шығарындылары туралы есеп деңгейінде (A79 - A80 тармақтарын қара),</p> <p>(b) Шығарындылардың маңызды түрлері және ақпаратты ашу үшін (a81 тармағын қара</p> <p>сипаты, мерзімі және көлемі процедураларды әзірлеу және жүргізу үшін негіз ретінде:</p> <p>(c) Елеулі бұрмалаудың бағаланған тәуекелдеріне сәйкес келеді;</p> <p>(d) Практик маманға қолданылатын өлшемдерге сәйкес барлық маңызды аспектілерде ПГ шығарындылары туралы есеп дайындалғандығына шектеулі сенімділік алуға мүмкіндік береді.</p>	<p>33R Практик маман елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтайды және бағалайды:</p> <p>(a) ПГ шығарындылары туралы есеп деңгейінде (A79 - A80 тармақтарын қара),</p> <p>(b) Шығарындылардың Елеулі түрлері және ақпаратты ашу үшін алғышарттар деңгейінде (a81 - A82 тармағын қара)</p> <p>сипаты, мерзімі және көлемі (A83-тармағын қара)процедураларды әзірлеу және жүргізу үшін негіз ретінде:</p> <p>(c) Елеулі бұрмалаудың бағаланған тәуекелдеріне сәйкес келеді;</p> <p>(d) Практик маманға қолданылатын өлшемдерге сәйкес барлық маңызды аспектілерде ПГ шығарындылары туралы есеп дайындалғандығына сенімді болуға мүмкіндік береді.</p>

Елеулі бұрмалану тәуекелдерінің себептері

- 34 33L немесе 33R тармақтарына сәйкес қажетті процедураларды орындау кезінде практик маман кем дегенде келесі факторларды қарастыруы тиіс (A84 - A89 тармақтарын қара):
- (a) ПГ шығарындылары туралы есепте қасақана бұрмалану ықтималдығы (A84 - A86 тармақтарын қара);
  - (b) ПГ шығарындылары туралы есептің мазмұнына тікелей әсер ететін заңдар мен нормативтік актілердің ережелерін сақтамау ықтималдығы (A87-тармағын қара);
  - (c) Ықтимал елеулі шығарындыларды жіберіп алу ықтималдығы (A88 (a) тармағын қара);
  - (d) Экономикадағы немесе реттеудегі елеулі өзгерістер (A88 (b) тармағын қара);
  - (e) Қызмет сипаты (A88 (c) тармағын қара);
  - (f) Сандық бағалау әдістерінің сипаты (A88 (d) тармағын қара);
  - (g) Ұйымдастыру шекараларын айқындаудың және байланысты тараптардың қатысуының күрделілік деңгейі (A27 - A28 тармақтарын қара);
  - (h) Ұйымның әдеттегі қызметі шеңберінен шығатын немесе өзгеше түрде ерекше болып көрінетін елеулі шығарындылардың болуы (A88 (e) тармағын қара);
  - (i) Шығарындыларды сандық бағалаудағы субъективтілік деңгейі (A88 (e) тармағын қара);
  - (j) ПГ шығарындылары туралы есепке 3-санаттағы шығарындылар енгізілген бе (A88(f) тармағын қара);
  - (k) Ұйым маңызды бағалау мәндерін және олар негізделген деректерді қалай анықтайды(A88 (g) тармағын қара).

**ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

Елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне жауап ретінде жалпы процедуралар және қосымша процедуралар

- 35 Практик маман ПГ шығарындылары туралы есеп деңгейінде елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне жауап ретінде жалпы процедураларды әзірлеуі және орындауы тиіс (А90 - А93 тармағын қара).
- 36 Практик маман тиісінше шектеулі немесе ақылға қонымды сенімділік деңгейін ескере отырып, елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне сәйкес келетін сипаты, мерзімі мен көлемі қосымша процедураларды әзірлейді және орындайды (А90-тармағын қара).

Шектеулі сенімділік	Ақылға қонымды сенімділік
<p>37L 36-тармаққа сәйкес қосымша процедураларды әзірлеу және орындау кезінде практик маман (А90, А94-тармақтарды қара):</p> <p>(a) Шығарындылардың елеулі түрлері және ақпаратты ашу үшін елеулі бұрмалау тәуекелдерін алынған бағалау себептерін қарайды (А95-тармақты қара);</p> <p>(b) Практик маманның тәуекелді бағалау деңгейі жоғарылаған сайын сенімділігі жоғарылайтын дәлелдер алады (А97-тармағын қара).</p>	<p>37R 36-тармаққа сәйкес қосымша процедураларды әзірлеу және орындау кезінде практик маман (А90, А94-тармақтарды қара):</p> <p>(a) Шығарындылардың елеулі түрлері және ақпаратты ашу үшін алғышарттар деңгейінде елеулі бұрмалау тәуекелдерін алынған бағалау себептерін қарайды (А95-тармақты қара):</p> <p>(i) Шығарындылардың тиісті түрінің ерекше сипаттамаларына немесе ашылған ақпаратқа байланысты елеулі бұрмалану ықтималдығы (бұл ажырамас тәуекел болып табылады);</p> <p>(ii) Практик маманның басқа процедуралардың сипатын, мерзімдерін және көлемін анықтау кезінде бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне сүйену ниеті (А96-тармағын қара);</p> <p>(b) Практик маманның тәуекелді бағалау деңгейі жоғарылаған сайын сенімділігі жоғарылайтын дәлелдер алады (А97-тармағын қара).</p> <p><i>Бақылау құралдарының тестілері</i></p> <p>37R Практик маман тиісті бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне қатысты жеткілікті тиісті дәлелдер алу үшін бақылау құралдарын әзірлейді және жүргізеді, егер (А90 (a) тармағын қара):</p> <p>(a) Практик маман басқа процедуралардың сипатын, мерзімдерін және көлемін анықтауда бақылау құралдарының</p>

**ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНИМДІЛІКТІ
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

	<p>операциялық тиімділігіне сенім артуға ниетті (А96 тармағын қара);</p> <p>(b) Осылайша, бақылау құралдарының сынақтарынан басқа процедуралар алғышарттар деңгейінде жеткілікті тиісті дәлелдер бере алмайды (А98-тармағын қара).</p> <p>39R Егер практик маман сенім артқысы келетін бақылау құралдарының дұрыс жұмыс істемеу жағдайларын анықтаса, ол осы жағдайларды және олардың ықтимал салдарын зерттеу үшін тиісті сұраулар жібереді және анықтайды (А90-тармағын қара):</p> <p>(a) Бақылау құралдарының орындалған тестілері бақылау құралдарына сенім арту үшін тиісті негізді қамтамасыз ете ме;</p> <p>(b) Бақылау құралдарының қосымша тестілерін жүргізу қажет пе;</p> <p>(c) Елеулі бұрмаланулардың ықтимал тәуекелдеріне қатысты өзге процедураларды пайдалану қажеттілігі бар ма.</p> <p><i>Бақылау құралдарының тестілерінен ерекшеленетін процедуралар</i></p> <p>40R Елеулі бұрмаланулардың бағаланған тәуекелдеріне қарамастан, практик маман шығарындылардың әрбір елеулі түрі үшін, сондай-ақ тиісті ақпаратты ашу үшін, егер олар жүргізілетін болса, бақылау құралдарының тесттеріне қосымша егжей-тегжейлі тестілерді немесе талдамалық процедураларды әзірлейді және жүргізеді (А90, А94 тармағын қара).</p> <p>41R Практик маман сыртқы растауды алу қажеттілігін қарастырады (А90, А99 тармағын қара).</p>
<p><i>Елеулі бұрмалаудың бағаланған тәуекелдеріне жауап ретінде талдамалық процедураларды орындау</i></p> <p>42L Талдамалық процедураларды әзірлеу және орындау кезінде практик маман (А90(c), А100 - А102 тармағын қара):</p> <p>(a) Елеулі бұрмаланулардың бағаланған тәуекелдері мен егер олар жүргізілетін болса егжей-тегжейлі тестілерді назарға ала отырып, қандай да бір талдамалық</p>	<p><i>Елеулі бұрмалаудың бағаланған тәуекелдеріне жауап ретінде талдамалық процедураларды орындау</i></p> <p>42R Талдамалық процедураларды әзірлеу және орындау кезінде практик маман (А90(c), А100 - А102 тармағын қара):</p> <p>(a) Қандай да бір талдамалық процедуралар нақты алғышарттар үшін қолайлы болып табыла ма, егер мұндай процедуралар осы алғышарттар үшін жүргізілсе, елеулі</p>

**ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

<p>процедуралардың қолайлы болып табылатынын айқындайды;</p> <p>(b) Қолда бар ақпараттың көзін, салыстырмалылығын, сипаты мен орындылығын, сондай-ақ оны дайындауды бақылау құралдарын назарға ала отырып, есепте көрсетілген сандық көрсеткіштерге немесе коэффициенттерге қатысты практик маманның күтуі негізделетін деректердің сенімділігін бағалайды;</p> <p>(c) Күтілетін сандық көрсеткіштерді немесе коэффициенттерді анықтайды.</p> <p>43L Егер талдамалық процедуралардың нәтижесінде шығарындылар туралы есепті дайындау үшін қажетті басқа ақпаратқа сәйкес келмейтін немесе күтілетін сандық көрсеткіштерден немесе коэффициенттерден айтарлықтай ерекшеленетін ауытқулар немесе пропорциялар анықталса, практик маман осындай сәйкессіздіктерге қатысты ұйымның мекенжайына сұрау жібереді. Практик маман осы жағдайларда басқа процедураларды жүргізу қажеттілігі бар-жоғын анықтау үшін осы сұрау салуларға жауаптарды қарастырады (A90(c) тармағын қара).</p>	<p>бұрмаланулардың бағаланған тәуекелдерін және егжей-тегжейлі тестілерді назарға ала отырып айқындайды;</p> <p>(b) Қолда бар ақпараттың көзін, салыстырмалылығын, сипаты мен орындылығын, сондай-ақ оны дайындауды бақылау құралдарын назарға ала отырып, есепте көрсетілген сандық көрсеткіштерге немесе коэффициенттерге қатысты практик маманның күтуі негізделетін деректердің сенімділігін бағалайды;</p> <p>(c) Есепте көрсетілген сандық көрсеткіштерге немесе коэффициенттерге қатысты күтулерді қалыптастырады және мұндай күтулер ықтимал елеулі бұрмалануларды анықтау үшін жеткілікті дәл болуы тиіс.</p> <p>43R Егер талдамалық процедуралардың нәтижесінде шығарындылар туралы есепті дайындау үшін қажетті басқа ақпаратқа сәйкес келмейтін ауытқулар немесе пропорциялар анықталса немесе күтілетін сандық көрсеткіштерден немесе коэффициенттерден айтарлықтай ерекшеленсе, практик маман осындай сәйкессіздіктерге зерттеу жүргізеді (A90(c) тармағын қара)):</p> <p>(a) Ұйымның атына сұрау салулар жіберу және ұйымның жауаптарына қатысы бар қосымша дәлелдемелер алу;</p> <p>(b) Осы жағдайларда қажетті өзге де процедураларды орындау.</p>
<p><i>Бағалау мәндеріне қатысты процедуралар</i></p> <p>44L Елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне сүйене отырып, практик маман (A103 - A104 тармақтарын қара):</p> <p>(a) Мыналарды бағалайды:</p> <p>(i) Ұйым бағалауға қатысты қолданылатын критерийлердің талаптарын тиісті түрде қолданды ма;</p> <p>(ii) Бағалауды анықтау әдістері тиісті болып табыла ма және олар дәйекті түрде қолданылды ма, сондай-ақ егер олар бар болса, есептілікте көрсетілген бағалауларда немесе нақты мән-жайлардағы алдыңғы кезеңмен салыстырғанда оларды айқындау әдісінде өзгерістердің тиісті сипаты бар ма;</p>	<p><i>Бағалау мәндеріне қатысты процедуралар</i></p> <p>44R Елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне сүйене отырып, практик маман бағалайды (A103 тармағын қара):</p> <p>(a) Ұйым бағалауға қатысты қолданылатын критерийлердің талаптарын тиісті түрде қолданды ма;</p> <p>(b) Бағалауды анықтау әдістері тиісті болып табыла ма және олар дәйекті түрде қолданылды ма, сондай-ақ егер олар бар болса, есептілікте көрсетілген бағаларда немесе нақты мән-жайлардағы алдыңғы кезеңмен салыстырғанда оларды айқындау әдісінде өзгерістердің тиісті сипаты бар ма.</p>

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНИМДІЛІКТІ
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

<p>(b) Осы жағдайларда басқа процедураларды орындау қажеттілігін қарастырады.</p>	<p>45R Елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекеліне жауап ретінде практик маман бағалаудың сипатын ескере отырып, келесі әрекеттердің біреуін немесе бірнешеуін қабылдайды(A103 тармағын қара):</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) Ұйымның бағалауды қалай жүргізгенін тексереді және оған негізделген деректерді тексереді. Бұл жағдайда тәжірибелі маман бағалайды:<ul style="list-style-type: none"> (i) Пайдаланылған сандық бағалау әдісі нақты жағдайларда орынды ма; (ii) Ұйым пайдаланған жорамалдар орынды болып табыла ма; (b) Басқа тиісті процедураларды орындаумен бірге ұйымның бағалау жүргізу процесін бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тексереді; (c) Басшылықты бағалаудың дұрыстығын анықтау үшін өзінің нүктелік бағасын немесе диапазонын қалыптастырады. Осы мақсатта:<ul style="list-style-type: none"> (i) Егер практик маман ұйым қолданған болжамдардан немесе әдістерден өзгеше болжамдарды немесе әдістерді қолданса, ол ұйымның жорамалдарын немесе әдістерін оның нүктелік бағалауында немесе диапазонында тиісті айнымалылар ескерілетінін және ұйымның нүктелік бағалауымен барлық маңызды сәйкессіздіктерді бағалау үшін жеткілікті көлемде зерттеуі тиіс; (ii) Егер практик маман диапазонды пайдалану заңды деген қорытындыға келсе, ол қолда бар дәлелдерге сүйене отырып, диапазондағы барлық нәтижелер негізді болатындай етіп осы диапазонды қысқартуы тиіс.
---	---

Іріктеу

46 Іріктемені пайдаланған жағдайда практик маман оны қалыптастыру кезінде іріктеу жасалатын бас жиынтықтың процедурасының мақсаты мен сипаттамаларын ескереді (A90(b), A105-тармақтарды қара).

**ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

Ықылассыз әрекеттер, сондай-ақ заң немесе нормативтік акт

- 47 Практик маман нақты немесе болжамды ықылассыз іс - әрекеттерге және тапсырманы орындау барысында анықталған заңның немесе нормативтік актінің нақты немесе болжамды сақталмау жағдайларына қатысты тиісті шаралар қабылдайды (А106-А107 тармақтарын қара).

Шектеулі сенімділік	Ақылға қонымды сенімділік
<p><i>ПГ шығарындылары туралы есепті дайындау процесіне қатысты процедуралар</i></p> <p>48L Практик маман орындайтын процедуралар ПГ шығарындылары туралы есепті дайындау процесіне қатысты жүргізілетін мынадай процедураларды қамтиды (а108-тармағын қара):</p> <p>(а) ПГ шығарындылары туралы есептің көрсеткіштерін тиісті деректермен салыстыру немесе салыстыру;</p> <p>(б) Ұйым атына сұрау салу жіберу арқылы ПГ шығарындылары туралы есепті дайындау процесінде енгізілген елеулі түзетулер туралы түсінік алу және өткізу қажеттілігін қарау</p> <p><i>Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма шеңберінде қосымша процедураларды орындау қажеттілігін айқындау</i></p> <p>49L Егер практик маманға ол ПГ шығарындылары туралы есепте елеулі бұрмаланулар болуы мүмкін деп пайымдауға негіз болатын мән - жайлар немесе мән-жайлар туралы белгілі болса, практик маман мүмкіндігіне қарай қосымша дәлелдемелер алу үшін қосымша процедураларды әзірлейді және жүргізеді (а109-А110 тармақтарын қара):</p> <p>(а) Мән-жай немесе жағдайлар, барлық ықтималдығы бойынша, ПГ шығарындылары туралы есептің елеулі бұрмалануына әкеп соқпайды деген қорытынды жасау</p> <p>(б) Мән-жайлар немесе жағдайлар ПГ шығарындылары туралы есептің елеулі бұрмалануына әкелетінін анықтау (А111-тармағын қара).</p>	<p><i>ПГ шығарындылары туралы есепті дайындау процесіне қатысты процедуралар</i></p> <p>48L Практик маман орындайтын процедуралар ПГ шығарындылары туралы есепті дайындау процесіне қатысты жүргізілетін мынадай процедураларды қамтиды (а108-тармағын қара):</p> <p>(а) ПГ шығарындылары туралы есептің көрсеткіштерін тиісті деректермен салыстыру немесе салыстыру;</p> <p>(б) ПГ шығарындылары туралы есепті дайындау процесінде енгізілген елеулі түзетулерді зерттеу.</p> <p><i>Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма шеңберінде тәуекелдерді бағалауды қайта қарау</i></p> <p>49R Тапсырманы орындау барысында, қосымша дәлелдер алынған кезде, практик маманның алғышарттары деңгейінде елеулі бұрмалану қаупін бағалауы өзгеруі мүмкін. Практик маман бастапқыда практик маманның қауіп-қатерін бағалауға негізделген дәлелдемелерге сәйкес келмейтін дәлелдемелерді алған жағдайда, ол бағалауды қайта қарайды және жоспарланған процедураларға тиісті түрде өзгерістер енгізеді (А109-тармақты қара).</p>

Анықталған бұрмалаушылықтардың жинақталуы

- 46 Тапсырманы орындау кезінде практик маман анық емес бұрмалануларды қоспағанда, анықталған бұрмалауларды жинауға міндетті (А112 тармағын қара).

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНИМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Тапсырманың орындалуына қарай анықталған бұрмалауларды қарау

- 47 Практик маман жалпы стратегияны және тапсырманы орындау жоспарын қайта қарау қажет пе, жоқ па, соны анықтайды:
- (a) Анықталған бұрмаланулардың сипаты және олардың пайда болу жағдайлары тапсырма аясында анықталған бұрмаланулармен бірге маңызды болуы мүмкін басқа да бұрмаланулар болуы мүмкін екенін көрсетеді;
  - (b) Тапсырма шеңберінде анықталған бұрмалаулар жиынтығы осы СҚТХС-ның 20-22-тармақтарына сәйкес айқындалған маңыздылық деңгейіне жақындайды.
- 48 Егер практик маманның өтініші бойынша ұйым шығарындылардың қандай да бір түрі туралы деректерді немесе қандай да бір ақпараттың ашылуын қайта тексеріп, анықталған бұрмалануларды түзетсе, практик маман елеулі бұрмаланулардың сақталмағанын анықтау үшін ұйым орындаған жұмысқа қатысты процедураларды жүргізеді.

Бұрмалаулар туралы хабарлау және оларды түзету

- 49 Практик маман ұйым ішіндегі тиісті деңгейде тапсырманы орындау барысында анықталған барлық бұрмаланулар туралы ақпаратты уақтылы ұсынады және одан осы бұрмалануларды түзетуді талап етеді.
- 50 Егер ұйым практик маман берген кейбір немесе барлық бұрмалаушылықтарды түзетуден бас тартса, практик маман ұйымның түзетулер енгізуден бас тарту себептерін зерттейді және оның тұжырымын қалыптастыру кезінде осы себептерді ескереді.

Түзетілмеген бұрмаланулардың әсерін бағалау

- 51 Түзетілмеген бұрмаланулардың әсерін бағалауды жүргізгенге дейін практик маман ұйымның нақты шығарындылары мәтінінде осы деңгей тиісті болып табылатындығын растау үшін осы стандарттың 20-22 - тармақтарына сәйкес анықталған маңыздылық деңгейін қайта бағалайды.
- 52 Практик маман түзетілмеген бұрмалаулардың жеке немесе жиынтықта маңызды екенін анықтайды. Осы шешімді қабылдай отырып, практик маман бұрмаланулардың мөлшері мен сипатын, сондай-ақ шығарындылардың белгілі бір түрлеріне немесе ашылған ақпаратқа және ПГ шығарындылары туралы есепке қатысты олардың пайда болуының белгілі бір мән-жайларын қарастырады (72-тармақты қара).

Басқа практик маман орындаған жұмысты пайдалану

- 53 Егер практик маман басқа практик маман жасаған жұмысты қолдануға ниет білдірсе, ол:
- (a) Бұл басқа практик маманға жұмысты орындау көлемі мен мерзімі және оның жұмысының нәтижелерін алу туралы нақты хабарлайды (A113 - A114 тармақтарын қара);
  - (b) Алынған дәлелдемелердің тиісті сипаты мен жеткіліктілігін, сондай-ақ ПГ шығарындылары туралы есепке тиісті ақпаратты енгізу процесін бағалайды (a115-тармағын қара).

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНИМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Жазбаша өтініштер

- 54 Практик маман тиісті сұрақтарға жауап беретін және олар туралы ақпараты, жазбаша өтініштері бар тұлғадан немесе ұйымнан сұрайды (А116 тармақты қара):
- (a) Олар, егер қажет болса, тапсырманы орындау шарттарында мазмұндалған қолданылатын өлшемдерге сәйкес салыстырмалы ақпаратты қоса алғанда, ПГ шығарындылары туралы есепті дайындау бойынша өз міндеттерін орындады;
  - (b) Олар практикалық маманға тапсырманы орындау шарттарына сәйкес барлық қажетті ақпарат пен қолжетімділікті ұсынды және ПГ шығарындылары туралы есепте барлық қажетті ақпаратты көрсетті;
  - (c) Олар түзетілмеген бұрмаланулардың әсері жеке де, жиынтықта да ПГ шығарындылары туралы есеп үшін маңызды емес деп санайды ма. Осы бұрмалаулардың қысқаша тізбесі жазбаша өтініштерге енгізіледі немесе оларға қоса беріледі;
  - (d) Олар бағалау мәндерін анықтау үшін пайдаланылған маңызды болжамдар негізделген деп санайды ма;
  - (e) Олар практик маманға тапсырмаға қатысты ішкі бақылау жүйесінің барлық кемшіліктері туралы ақпарат берді, олар елеусіз емес;
  - (f) Практик маманға нақты, ықтимал немесе болжамды теріс пиғылды іс-әрекеттер немесе заңдар мен нормативтік актілердің орындалмауы теріс пиғылды іс-әрекеттер немесе оларды сақтамау ПГ шығарындылары туралы есепке елеулі әсер етуі мүмкін жағдайлар туралы белгілі мәліметтерді ашты ма.
- 59 Жазбаша өтініштердің күні сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп беру күніне мүмкіндігінше жақын, бірақ одан кеш болмауға тиіс.
- 60 Практик маман ПГ шығарындылары туралы есепке қатысты тұжырымнан бас тартады немесе мұндай бас тарту қолданыстағы заңға немесе нормативтік актіге сәйкес мүмкін болған жағдайда, егер:
- (a) Практик маман 58(a) және (b) - тармақтарға сәйкес талап етілетін жазбаша өтініштер берген тұлғаның немесе тұлғалардың адалдығына қатысты жеткілікті күмән бар және осыған байланысты жазбаша мәлімдемелер сенімді емес немесе сенімді емес деген қорытындыға келеді.
  - (b) Ұйым 58(a) және (b) - тармақтарда көзделген жазбаша өтініштерді берген жоқ.

Есепті күннен кейінгі оқиғалар

- 61 Практик маман (А117 тармағын қара):
- (a) ПГ шығарындылары туралы есеп беру күні мен ПГ шығарындылары туралы есепте сенімділікті, түзетулер енгізуді немесе ақпаратты ашуды қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп беру күні арасындағы кезеңде болған оқиғалар талап етіле ме, соны қарайды және қолданылатын көрсеткіштерге сәйкес ПГ шығарындылары туралы есепте осындай оқиғаларды тиісінше көрсетуге қатысты алынған дәлелдемелердің жеткіліктілігі мен тиісті сипатын бағалайды критерийлері;
  - (b) Практик маман сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп беру күнінен кейін білген және соның салдарынан ол қорытындыны немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есепті, егер олар

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

қорытындының немесе есептің деректері күніне белгілі болса, өзгерте алатын фактілерге жауап ретінде тиісті шаралар қабылдайды.

Салыстырмалы ақпарат

- 62 Егер есепті кезеңдегі шығарындылар туралы деректермен бірге салыстырмалы ақпарат ұсынылса және практик маманның қорытындысы барлық осындай салыстырмалы ақпаратқа немесе оның кейбір бөлігіне таралса, онда практик маманның салыстырмалы ақпаратқа қатысты орындайтын процедуралары мыналарды бағалауды қамтиды (A118 - A121 тармақтарын қара):
- (a) Салыстырмалы ақпарат өткен кезең ішінде ұсынылған сандық көрсеткіштермен және басқа ашылған ақпаратпен сәйкес келе ме немесе қажет болған жағдайда, осындай ақпарат қайта есептелді ме және ол тиісті түрде ашылды ма (A121-тармақты қара);
  - (b) Салыстырмалы ақпаратта көрсетілген сандық бағалау саясаты ағымдағы кезеңде қолданылатын саясатқа қайшы келе ме, әлде егер саясатқа өзгерістер енгізілсе, олар тиісті түрде қолданылды және ашылды ма.
- 63 Практик маманның тұжырымы салыстырмалы ақпаратқа қатысты ма, жоқ па, егер ұсынылған салыстырмалы ақпаратта айтарлықтай бұрмалану болуы мүмкін екендігі белгілі болса, практик маман:
- (a) Бұл мәселені тиісті сұрақтарға жауап беретін немесе олар туралы ақпараты бар тұлғамен немесе ұйымдағы тұлғалармен талқылайды және көрсетілген жағдайларда тиісті болып табылатын процедураларды орындайды (A122 - A123 тармақтарын қара);
  - (b) Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп берудің салдарын қарастырады. Егер ұсынылған салыстырмалы ақпарат елеулі бұрмалауды қамтыса және салыстырмалы ақпаратты қайта есептеу жүргізілмесе:
    - (i) Практик маманның қорытындысы салыстырмалы ақпаратқа қолданылатын жағдайларда, ол ескертумен қорытынды немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыда немесе есепте теріс қорытынды қалыптастырады, немесе
    - (ii) Практик маманның қорытындысы салыстырмалы ақпаратқа қолданылмайтын жағдайларда, ол салыстырмалы ақпаратқа әсер еткен мән-жайларды сипаттай отырып, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыға немесе есепке «Өзге де мәліметтер» бөлімін қамтиды.

Басқа да ақпарат

- 64 Практик маман ПГ шығарындылары туралы есепті және оған қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыны немесе есепті қамтитын құжаттарға енгізілген басқа да ақпаратпен, егер олар бар болса, ПГ шығарындылары туралы есепте немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша қорытындыда немесе есепте елеулі бұрмалаушылықтарды анықтау үшін танысуға тиіс. танысу үшін практик маман (A139 тармағын қара):

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- (a) Басқа ақпарат пен ПГ шығарындылары туралы есеп не басқа ақпарат пен қорытынды немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша есеп арасында елеулі бұрмалаушылықтарды анықтайды; немесе
- (b) Басқа да ақпарат ПГ шығарындылары туралы есепке және сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыға немесе есепке деген сенімге нұқсан келтіруі мүмкін елеулі бұрмалау фактісі туралы ақпаратты алады,
- (c) Содан кейін ол бұл мәселені ұйыммен талқылап, жағдайларға сәйкес әрі қарай әрекет етуі тиіс (A124 - A126 тармақтарын қара).

Құжаттама

- 65 Орындалған процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін құжаттық рәсімдеу кезінде практик маман мыналарды көрсетеді (A127-тармағын қара):
- (a) Тестілеу өткізілген белгілі бір баптардың немесе мән-жайлардың айрықша сипаттамалары қандай;
  - (b) Тапсырма бойынша жұмысты кім орындады және оның аяқталу күні;
  - (c) Тапсырма бойынша орындалған жұмысты, сондай-ақ осындай тексерудің күні мен көлемін кім тексерді.
- 66 Практик маман маңызды мәселелерді ұйыммен және басқа тараптармен, оның ішінде қарастырылған маңызды мәселелердің сипаты қандай, сондай-ақ олар кіммен және қашан талқыландығанын құжатпен рәсімдейді (A127 тармағын қара).

Сапаны бақылау

- 67 Тәжірибелі маман тапсырма бойынша құжаттаманы қамтиды:
- (a) Қолданылатын этикалық талаптарды сақтауға қатысты анықталған мәселелер және олар қалай шешілді;
  - (b) Тапсырмаға қолданылатын тәуелсіздік талаптарын сақтауға қатысты тұжырымдар және осы қорытындыларды растайтын аудиторлық ұйым ішіндегі барлық тиісті талқылаулар;
  - (c) Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдауға және жалғастыруға және сенімділікті қамтамасыз ететін нақты тапсырмаларды қабылдауға және орындауға қатысты тұжырымдар;
  - (d) Тапсырманы орындау аясында өткізілген консультациялардың сипаты мен көлемі және олардың нәтижелері бойынша қорытындылар.

Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды жасалған күннен кейін туындаған сұрақтар

- 68 Егер ерекше жағдайларда практик маман сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп беру күнінен кейін жаңа немесе қосымша процедураларды орындаса немесе жаңа тұжырымдар жасаса, ол құжат жүзінде рәсімделуі тиіс (A128-тармағын қара):
- (a) Тиісті жағдайлардың сипаттамасы;
  - (b) Орындалған жаңа немесе қосымша процедуралар, алынған дәлелдемелер және жасалған тұжырымдар, сондай-ақ олардың қорытындыға немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есепке әсері;

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- (с) Тапсырма бойынша құжаттамаға тиісті өзгерістерді кім және қашан енгізгені және оларды тексергені туралы ақпарат.

Тапсырма бойынша файлды түпкілікті қалыптастыру

- 69 Практик маман құжаттаманы тапсырма бойынша файлға жинайды және сенімділікті қамтамасыз ететін қорытынды немесе тапсырма бойынша есеп шығарғаннан кейін белгіленген мерзімде тапсырма бойынша түпкілікті файлды қалыптастырудың әкімшілік процесін аяқтайды. Тапсырма бойынша соңғы файлды қалыптастырғаннан кейін практик маман тапсырма бойынша құжаттаманы оны сақтау мерзімі аяқталғанға дейін жоймауы немесе жоймауы тиіс (А129 тармағын қара).
- 70 68-тармақта көрсетілгендерден ерекшеленетін мән-жайлар кезінде, практик маман тапсырма бойынша қолданыстағы құжаттамаға өзгерістер енгізуді немесе тапсырма бойынша соңғы файлды қалыптастыру аяқталғаннан кейін тапсырма бойынша жаңа құжаттаманы қосуды қажет деп есептесе, ол өзгерістер мен толықтырулардың сипатына қарамастан, мынадай құжатты рәсімдейді:
- (a) Осындай өзгерістер мен толықтырулардың нақты себептері қандай;
(b) Олар қашан және кіммен енгізілді және тексерілді.

Тапсырманы орындау сапасын тексеру

- 71 Оларға қатысты олардың орындалу сапасын тексеру заңмен немесе нормативтік актімен талап етілетін немесе оларға қатысты аудиторлық ұйым тапсырманың орындалу сапасына тексеру жүргізу қажеттілігі туралы шешім қабылдаған тапсырмалар үшін, тапсырманың орындалу сапасын тексеруді жүзеге асыратын адам жұмыс тобы қабылдаған маңызды пайымдауларға және сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыда немесе есепте тұжырымдалған қорытындыларға объективті баға беруі тиіс. Мұндай бағалау мыналарды қамтиды (А130 тармағын қара):
- (a) Жұмыс тобының сандық бағалауға, шығарындылар туралы есептілікті жасауға және сенімділікті қамтамасыз етуге қатысты кәсіби құзыретін қоса алғанда, тапсырма басшысымен маңызды мәселелерді талқылау;
(b) ПГ шығарындылары туралы есепті және сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша ұсынылатын қорытындыны немесе есепті тексеру;
(c) Жұмыс тобы қабылдаған маңызды пайымдауларға және оның жасаған қорытындыларына қатысты тапсырма бойынша құжаттаманы іріктеп тексеруді;
(d) Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыда немесе есепте қалыптастырылған қорытындыларды бағалау және ұсынылып отырған қорытынды немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есеп тиісті болып табылатындығына қатысты пайымдау.

Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды қалыптастыру

- 72 Практик маман жағдайға байланысты ПГ шығарындылары туралы есепке қатысты ақылға қонымды немесе шектеулі сенімділік алды ма деген қорытынды жасайды. Бұл қорытынды осы СҚТХС-ның 56 және 73-75-тармақтарының талаптарын ескеруі тиіс.

**ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

Шектеулі сенімділік	Ақылға қонымды сенімділік
73L Практик маман ПГ шығарындылары туралы есеп қолданылатын критерийлерге сәйкес барлық маңызды аспектілерде дайындалмады деп болжауға негіз бола алатын фактілердің анықталғанын бағалайды.	73R Практик маман қолданылатын өлшемдерге сәйкес барлық маңызды аспектілерде ПГ шығарындылары туралы есеп дайындалғанын бағалайды.

74 Осындай бағалау мәндерін әзірлеу және ПГ шығарындылары туралы есепті дайындау кезінде пайымдаулар мен шешімдерде ықтимал біржақтылық белгілерін қоса алғанда, ұйым пайдаланатын сандық бағалау әдістері мен есепке алу практикасының сапалық аспектілерін қарастыруды, сондай-ақ қолданылатын критерийлерді ескере отырып, мыналарды қамтуы тиіс:¹³

- (a) Таңдалған және қолданылған сандық бағалау әдістері мен есеп саясаты қолданылатын өлшемдерге сәйкес келе ме және олар тиісті ме;
- (b) ПГ шығарындылары туралы есепті дайындау кезінде айқындалған бағалау мәндері негізделген болып табыла ма;
- (c) ПГ шығарындылары туралы есепте ұсынылған ақпарат орынды, сенімді, толық, салыстырмалы және түсінікті болып табыла ма;
- (d) ПГ шығарындылары туралы есепте қолданылатын өлшемдер мен белгісіздік факторларын қоса алғанда, басқа да мәселелер туралы жеткілікті ақпарат, болжамды пайдаланушылар оны дайындау кезінде пайдаланылған маңызды пайымдауларды түсінуі үшін ашылды ма (A29, A131 - A133 тармақтарды қара);
- (e) ПГ шығарындылары туралы есепте пайдаланылған терминология тиісті болып табыла ма.

75 73-тармаққа сәйкес талап етілетін бағалау, сондай-ақ қарауды қамтуы тиіс:

- (a) ПГ шығарындылары туралы есепті жалпы ұсыну, оның құрылымы мен мазмұны;
- (b) Егер қолданылатын критерийлер мәтінінде сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыны қалыптастыру немесе тапсырманың өзге де мән-жайлары талап етілсе, ПГ шығарындылары туралы есепте тиісті шығарындылар олар туралы ақпараттың дұрыс ұсынылуын қамтамасыз ететіндей көрсетілген бе.

Тапсырмалар бойынша қорытындының мазмұны

76 Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша қорытынды немесе есеп кемінде мынадай негізгі элементтерді қамтуы тиіс (A134-тармағын қара):

- (a) Осы қорытынды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша тәуелсіз практик маманның қорытындысы екенін нақты көрсететін тақырып;
- (b) Адресат;
- (c) Практик маман ақылға қонымды немесе шектеулі деп алған сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманың сенімділік дәрежесін анықтау немесе сипаттау;

¹³ Ықтимал жағымсыздықтың белгілері жеке бағалаудың негізділігіне қатысты тұжырымдарды қалыптастыру мақсатында бұрмаланбайды.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- (d) Ол қамтитын кезеңді немесе кезеңдерді қоса алғанда, ПГ шығарындылары туралы есепті айқындау және егер есепте қандай да бір ақпарат практик маманның тұжырымымен қамтылмаса, оған қатысты сенімділік қамтамасыз етілетін ақпаратты, сондай-ақ практик маманның алып тасталған ақпаратқа қатысты процедураларды орындамағандығы туралы өтінішпен бірге алып тасталған ақпаратты нақты көрсету сондықтан ол туралы қорытынды жасамайды (A120, A135 тармақтарын қара);
- (e) Ұйым жауапкершілігінің сипаттамасы (A35 тармағын қара);
- (f) ПГ сандық бағалауында белгісіздік сөзсіз тән екендігі туралы мәлімдеме (A54 - A59 тармақтарын қара);
- (g) Егер ПГ шығарындылары туралы есепте практик маманның қорытындысымен қамтылған шығарындылар бойынша шегерімдер қамтылса, осы шығарындылар бойынша шегерімдерді көрсету және практик маманның оларға қатысты жауапкершілігі туралы мәлімдемесі (A136 - A139 тармақтарды қара);
- (h) Қолданылатын критерийлерді анықтау:
  - (i) Аталған критерийлерге қалай қол жеткізуге болатындығын көрсету;
  - (ii) Көрсетілген критерийлер белгілі бір болжамды пайдаланушыларға ғана қолжетімді болғанда немесе тек белгілі бір мақсат үшін ғана қолданылғанда, нәтижесінде ПГ шығарындылары туралы есеп өзге мақсаттар үшін жарамсыз болуы мүмкін осы фактіге оқырмандардың назарын аударатын, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыны немесе есепті тек нақты пайдаланушылар шеңберімен немесе нақты мақсатпен пайдалануды шектейтін мәлімдеме A140 - A141 тармағын қара);
  - (iii) Егер белгіленген критерийлер ПГ шығарындылары туралы есепке түсіндірме ескертпелерде ақпаратты ашу жолымен толықтыруды талап етсе, осы критерийлер қолданылуы үшін тиісті ескертпені немесе ескертпені көрсету (A131-тармағын қара);
- (i) Практик маманның аудиторлық ұйымы 1 СБХС немесе басқа да кәсіби талаптарды немесе заңда немесе нормативтік актіде белгіленген талаптарды 1 СБХС белгілеген талаптардан кем емес қатаң қолданады деген мәлімдеме. Егер практик маман кәсіби бухгалтер болмаса, онда кәсіби талап немесе заңмен немесе нормативтік актімен белгіленген талап 1 СБХС белгілеген талаптан кем болмауы тиіс;
- (j) Практик маман тәуелсіздік талабын және БХЭСК Кодексінің басқа да этикалық талаптарын, немесе басқа да кәсіби талаптарды немесе заңмен немесе нормативтік актімен белгіленген талаптарды, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға қатысты БХЭСК Кодексінде белгіленгеннен кем емес қатаң сақтайды деген мәлімдеме. Егер практик маман кәсіби бухгалтер болмаса, онда кәсіби талап немесе заңмен немесе нормативтік актімен белгіленген талап сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға қатысты БХЭСК Кодексінде белгіленгеннен кем болмауы тиіс;
- (k) Практик маманның жауапкершілігін сипаттау, соның ішінде:
  - (i) Тапсырма СҚТХС 3410 «ПГ шығарындылары туралы есептілікке қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар» сәйкес орындалғаны туралы мәлімдеме;
Практик маманның оны шығаруға негіз болатын жұмысына қысқаша шолу. Егер шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма орындалса, практик маманның тұжырымын түсіну үшін орындалған процедуралардың сипатын, мерзімі мен көлемін бағалау қажет. Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін

ПАРНИКТІК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

тапсырманы орындаған жағдайда орындалған жұмысқа бірнеше рет шолу жасалуы тиіс:

- Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма аясында орындалатын процедуралар ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындағанға қарағанда сипаты мен көлемі жағынан әр түрлі және аз;
- Демек, шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау кезінде алынған сенімділік деңгейі ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау кезінде алынған деңгейден едәуір төмен (А142 - А144 тармақтарын қара).

(l) Практик маманның қорытындысы,

- (i) Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында оң түрде көрсетілген немесе
- (ii) Теріс нысанда - қолданылатын критерийлерге сәйкес барлық елеулі аспектілерде ПГ шығарындылары туралы есептің дайындалуына қатысты шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында;
- (iii) Практик маман өзгертілген қорытынды жасаған кезде, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша қорытынды немесе есеп болуы тиіс:

- a. Өзгертуге әкелген сұрақтардың сипаттамасы берілген бөлім;
- b. Практик маманның өзгертілген қорытындысы бар бөлім.

(m) Практик маманның қолы (А145-тармағын қара);

- (n) Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп беру күні. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша қорытынды немесе есеп практик маман оның қорытындысы негізделген барлық дәлелдемелерді алған күннен ерте емес, тиісті танылған өкілеттіктері бар тұлғалар ПГ шығарындылары туралы есеп үшін өздеріне жауапкершілік алмайтыны туралы мәлімдегендігі дәлелдерін қоса алғанда, күні көрсетілуі тиіс;
- (o) практик маман жұмыс істейтін елде орналасқан жері.

«Маңызды жағдайлар» және «Өзге де мәліметтер» бөлімдері

77 Егер практик маман қажет деп тапса (А146 - А152 тармағын қара):

- (a) Болжанатын пайдаланушылардың назарын ПГ шығарындылары туралы есепте немесе оның ескертпелерінде көрсетілген мән-жайларға аудару, оның пайымдауына сәйкес, болжанатын пайдаланушылардың ПГ шығарындылары туралы есепті түсінуі үшін шешуші маңызы бар («Маңызды жағдайлар» бөлімі), немесе
- (b) ПГ шығарындылары туралы есепте немесе оған ескертпелерде көрсетілгеннен өзгеше мән-жай туралы хабардар ету, оның пайымдауына сәйкес, болжамды пайдаланушылардың тапсырманы, практик маманның міндеттерін не сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыны немесе есепті түсінуі үшін елеулі («Өзге де мәліметтер» бөлімі),

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

бұған заңмен немесе нормативтік актімен тыйым салынбайды, практик маман оны сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп бөлімінде тиісті тақырыппен жасауы тиіс, бұл практик маман осы жағдайға қатысты өз тұжырымын өзгертпейтінін нақты көрсетеді.

Ақпараттандыруға қойылатын өзге де талаптар

- 78 Практик маман ПГ шығарындылары туралы есепті дайындауды қадағалау міндетіне кіретін тұлғаны немесе тұлғаларды тапсырманы орындау барысында анықталған келесі мәселелер туралы хабардар етеді және ұйым шеңберінде немесе одан тыс жерлерде олар туралы қандай да бір басқа тарапқа хабарлауға міндетті ме, жоқ па, соны шешеді.:
- (a) Ішкі бақылау жүйесінің кемшіліктері, практик маманның кәсіби пікіріне сәйкес, назар аудару үшін жеткілікті маңызды;
  - (b) Анықталған немесе болжамды теріс пиғылды әрекеттер;
  - (c) Мәселелері болмашы болып табылатын жағдайларды қоспағанда, заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауына байланысты мәселелер бойынша ұсыныстар енгізеді (А87-тармағын қара).

* * *

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

Кіріспе

ПГ шығарындылары туралы есепке қосымша ақпаратты қамтитын сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар (3-тармағын қара)

- A1. Кейбір жағдайларда практик маман парниктік газдар туралы ақпаратты қамтитын есепке қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындай алады, бірақ бұл ақпарат 14(m) тармақта анықталғандай ПГ шығарындылары туралы есепті білдірмейді. Мұндай жағдайларда осы СҚТХС осындай тапсырмаларға қатысты нұсқауларды қамтуы мүмкін.
- A2. Егер ПГ шығарындылары туралы есеп практик маманның қорытындысымен қамтылған жалпы ақпараттың салыстырмалы түрде аз бөлігін құраса, осы стандарттың қаншалықты қолданылатындығы туралы мәселе практик маманның тапсырманы орындаудың нақты жағдайларында кәсіби пайымының мәні болып табылады.

ПГ туралы деректерге негізделген тиімділіктің негізгі көрсеткіштері (4 (b) тармағын қара)

- A3. Парниктік газдар туралы деректерге негізделген тиімділіктің негізгі көрсеткішінің мысалы - кейбір елдердің заңына немесе нормативтік актісіне сәйкес есептеуге және ашуға жататын кезең ішінде ұйым шығарған автомобильдер үшін километрге шаққандағы шығарындылардың орташа өлшенген мөлшері.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар және шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар шеңберінде орындалатын процедуралар (8-тармағын қара)

А4. Тек ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар үшін талап етілетін кейбір процедуралар шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін кейбір тапсырмалар үшін де қолданылуы мүмкін. Сонымен, шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар үшін бақылау әрекеттерін зерттеу қажет болмаса да, кейбір жағдайларда, мысалы, ақпарат көрсетілген, өңделген немесе есепке тек электронды түрде енгізілген кезде, практик маман бұл туралы шешім қабылдай алады. бақылау құралдарын тестілеу, демек, бақылау әрекеттерін зерттеу шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма үшін қажет (А90 тармағын қара).

Тәуелсіздік (10, 15 тармақтарды қара)

А5. БХЭСК Кодексінде тәуелсіздікке қатысты көзқарас пайдаланылады, ол тәуелсіздікке төнетін қатерлерді айқындаудан және тиісті сақтық шараларын қабылдаудан тұрады. Іргелі қағидаттарды сақтау көптеген жағдайларға қауіп төндіруі мүмкін. Көптеген қауіптер келесі санаттарға бөлінеді:

- Жеке қызығушылық қаупі, мысалы, ұйымнан алынған сыйақының жалпы мөлшеріне шамадан тыс тәуелділік;
- Өзін-өзі бақылау қаупі, мысалы, ПГ шығарындылары туралы есепті жасауға тікелей әсер ететін сол ұйымның басқа қызметтерін ұсыну, атап айтқанда ұйымның шығарындыларын сандық бағалауға қатысу;
- Шапағат қаупі, мысалы, қолданыстағы критерийлерді түсіндіруге қатысты оның мүдделерін қорғайтын ұйымның өкілі ретінде іс-әрекеттерді орындау;
- Жақын танысу қаупі, мысалы: жұмыс тобының мүшесі ұйымның қызметкерімен ұзақ қарым-қатынаста немесе жақын туыстық байланыста болады, ол ПГ шығарындылары туралы есепті дайындауға тікелей және айтарлықтай әсер етуі мүмкін;
- Бопсалау қаупі, мысалы, олардың құнын төмендету үшін орындалатын жұмыс көлемін негізсіз азайту мақсатында қысым көрсету немесе ұйымның саласымен байланысты тіркеу органының практик маманды тіркеуден бас тарту қаупі.

А6. Кәсіби стандарттарда, заңда немесе нормативтік актіде қамтылған сақтық шаралары немесе жұмысты ұйымдастырудың өзінен туындайтын сақтық шаралары мұндай қауіптерді қолайлы деңгейге дейін жоя немесе азайта алады.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Жергілікті заң немесе нормативтік акт және шығарындыларға квоталар саудасы жүйесінің ережесі (11-тармағын қара)

А7. Жергілікті заң, нормативтік акт немесе шығарындыларға арналған квоталар саудасы жүйесінің ережесі осы СҚТХС талаптарына қосымша талаптарды қамтуы, барлық тапсырмаларға қатысты белгілі бір процедуралардың жүргізілуін талап етуі немесе белгілі бір тәртіппен процедуралардың орындалуын талап етуі мүмкін. Мысалы, жергілікті заң, нормативтік акт немесе шығарындыларға арналған квоталарды сату жүйесінің ережесі практик маманнан осы СҚТХС нормаларына сәйкес келмейтін форматта қорытынды немесе есеп беруді талап етуі мүмкін. Егер заңдар немесе нормативтік актілер сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыны немесе есепті рәсімдеуді немесе тұжырымдауды осы СҚТХС-дан айтарлықтай ерекшеленетін терминология түрінде немесе оны пайдалана отырып көздейтін болса және практик маман сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыда немесе есепте қосымша түсіндіру дұрыс емес түсіндіру мүмкіндігін азайтпайды деген қорытындыға келсе, ол тапсырмаға немесе есепке осы СҚТХС-ға сәйкес орындалмағаны туралы өтінішті енгізу туралы мәселені қарауы мүмкін.

Анықтамалар

Шығарындылар (14(f) тармақты, 1-қосымшаны қара)

- А8. Шығарындылар, 1 санаттағы қамтуы мүмкін тұрақты көздері жану (отын жағылатын стационарлық құрылғыларда ұйымдастыру сияқты бойлерлер, пешті жағу үшін, қозғалтқыштар және факелдік қондырғыны), ұялы көздері жану (отын жағылатын көлік құралдарын ұйымдастыру сияқты автомобильдер, пойыздар, ұшақтар мен кемелер), технологиялық шығарындылар (нәтижесінде физикалық немесе химиялық процестер сияқты цемент өндірісі, мұнай-химия өңдеу және алюминий өндіру) және ұйымдастырылмаған шығарындылары (қасақана жасалған және әдейі жасалмайтын шығарындылары сияқты ағып тұрады қосылыстар және жіктер мен қалдықтары, сарқынды суларды өңдеу, шахталар мен мұнара салқындатқыш).
- А9. Барлық дерлік ұйымдар энергияны электр энергиясы, жылу энергиясы немесе бу түрінде сатып алады, сондықтан барлық дерлік ұйымдарда 2-санаттағы шығарындылар бар. 2-санаттағы шығарындылар жанама болып табылады, өйткені ұйым сатып алатын электр энергиясымен байланысты шығарындылар, мысалы, ұйымдастырушылық шекарадан тыс электр станциясында шығарылады.
- А10. 3-санаттағы шығарындылар, мысалы, қызметкерлердің іссапарларымен; аутсорсингке берілген қызметпен; ұйым өнімдерін пайдалану үшін қажетті қазбалы отынды немесе электр энергиясын тұтынумен; ұйым процестерін қамтамасыз ету және сатып алынған отынды тасымалдау үшін сатып алынатын материалдарды өндірумен немесе өндірумен байланысты шығарындыларды қамтиды. 3-санаттағы шығарындыларға байланысты мәселелер бұдан әрі А31 - А34-тармақтарда жазылады.

ПАРНИКТІК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Шығарындылар бойынша шегерімдер (14(g), 17(A)(iii) тармақтарды, 1-қосымшаны қара)

- A11. Кейбір жағдайларда шығарындылар бойынша шегерімдер критерийлерге сәйкес шегеруге рұқсат етілген шығарындылар саны мен шығарындыларды азайту арасында белгіленген байланыс жоқ нақты елдердің кредиттері мен квоталарын қамтиды, олар ақшалай төлемдер немесе шығарындылар бойынша шегерім туралы талап қою мақсатында ұйым қабылдаған басқа да іс-қимылдар нәтижесінде болуы мүмкін.
- A12. Егер ұйымның ПГ шығарындылары туралы есебі шығарындылар бойынша шегерімдер туралы ақпаратты қамтыса және мұндай шегерімдер тапсырма бойынша жұмыс көлеміне енгізілсе, мұндай шегерімдерге қатысты белгіленген тәртіппен осы стандарттың талаптары қолданылады (сондай - ақ A136-A139-тармақтарды қара).

Сатып алынған өтемақы квотасы (14(q) - тармақты, 1-қосымшаны қара)

- A13. Егер ұйым өтемақы квотасын басқа ұйымнан сатып алса, онда бұл басқа ұйым сатудан түскен қаражатты шығарындыларды азайту жобаларына (мысалы, электр энергиясын өндіру үшін пайдаланылатын қазба отындарын жаңартылатын энергия көздерімен ауыстыру немесе энергия тиімділігін арттыру шараларын енгізу) немесе атмосфералық шығарындыларды сіңіруге жұмсай алады (мысалы, ағаштарды отырғызу және сақтау басқа жағдайда отырғызылмайтын немесе сақталмайтын) немесе бұл қаражат басқа жағдайда орындалатын әрекеттерді орындамағаны үшін өтемақы болуы мүмкін (мысалы, ормандарды кесу немесе азайту). Кейбір елдерде өтемақы квоталары шығарындылардың азаюы немесе сіңірілудің ұлғаюы орын алған жағдайларда ғана сатып алынуы мүмкін.

Абсорбция (14(s) тармағын қара)

- A14. Абсорбция ПГ-ны геологиялық сіңіргіштерде (мысалы, жер астында) немесе биологиялық сіңіргіштерде (мысалы, ағаштарда) жинақтау арқылы жүзеге асырылуы мүмкін. Егер ПГ шығарындылары туралы есепте ұйым кері жағдайда атмосфераға шығаратын ПГ абсорбциясы туралы ақпарат қамтылса, олар әдетте ПГ туралы есепте егжей-тегжейлі түрде көрсетіледі, яғни онда көздің де, жұтқыштың да сандық бағасы келтіріледі. Егер практик маманның қорытындысы абсорбцияға қолданылатын болса, осы СҚТХС талаптары белгіленген тәртіппен осындай абсорбцияға қолданылады.

Елеулі учаске (14(t), 31-тармақтарды қара)

- A15. ПГ шығарындылары туралы есепте көрсетілген шығарындылардың жалпы көлеміне учаскенің жеке үлесінің ұлғаюына қарай есептің елеулі бұрмалану тәуекелдері де өседі. Практик маман ПГ шығарындылары туралы есепке енгізілген шығарындылардың жалпы көлеміне қатысты олардың шығарындыларының мөлшеріне байланысты жеке мәні бар учаскелерді анықтау үшін таңдалған бақылау көрсеткішіне қатысты пайызды пайдалана алады. Бақылау индикаторын белгілеу және оған қолданылатын пайызды анықтау кәсіби пікірлерді қолдануды қамтиды. Мысалы, практик маман шығарындылары жалпы көлемнің 15% асатын учаскелерді елеулі деп қарастыра алады. Алайда, нақты жағдайларда практиктің кәсіби пікіріне сәйкес жоғары немесе төмен пайыз анықталуы мүмкін. Бұл, мысалы, жалпы көлемнің 15% аз мөлшерде шығарындыларды жүзеге асырмайтын учаскелердің саны аз болған жағдайда орын алуы мүмкін, алайда практик маманның кәсіби пікіріне сәйкес, бұл учаскелердің барлығы бірдей маңызды емес немесе

ПАРНИКТІК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

шығарындыларының мөлшері 15% сәл аз бірнеше учаскелер болған кезде жалпы көлемнен және практик маманның кәсіби пікіріне сәйкес маңызды болып табылады.

A16. Практик маман сонымен қатар сайтты өзінің ерекше сипатына немесе елеулі бұрмаланудың ерекше тәуекелдеріне әкелетін жағдайларға байланысты маңызды деп анықтай алады. Мысалы, сайт деректерді жинау процестерін немесе басқа учаскелерде қолданылатыннан өзгеше сандық бағалау әдістерін қолдана алады, әсіресе күрделі немесе арнайы есептеулерді қолдануды талап етеді немесе әсіресе күрделі немесе мамандандырылған химиялық немесе физикалық процестерді қолдана алады.

3000 (Қайта қаралған) СҚТХС (9, 15 тармақтарды қара)

A17. 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС осы СҚТХС-ға сәйкес орындалатын тапсырмаларды қоса алғанда, өткен кезеңдердің ақпаратына аудиттен немесе шолу тексерісінен өзге сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға қолданылатын талаптарды қамтиды. Кейбір жағдайларда осы СҚТХС осындай мәселелерге қатысты қосымша талаптарды немесе қолдану жөніндегі нұсқаманы қамтуы мүмкін.

Тапсырманы қабылдау және орындау

Құзыреттілік (16(b) тармағын қара)

A18. ПГ мәселелеріндегі құзыреттілік мыналарды қарастыруы мүмкін:

- Парниктік газдарды климаттың өзгеруімен байланыстыратын табиғи-ғылыми процестерді қоса алғанда, климатология туралы жалпы түсінік;
- Ұйымның ПГ шығарындылары туралы есептегі ақпараттың болжамды пайдаланушыларының қатарына кіретінін және олардың осы ақпаратты қалай пайдаланатынын түсіну (A47-тармақты қара);
- Егер қажет болса, шығарындыларға квоталар саудасы жүйесінің және тиісті нарықтық тетіктердің жұмысын түсіну;
- Қолданыстағы заңдар мен ережелерді білу, егер бар болса, ұйым өзінің шығарындыларын есептілікте қалай көрсетуі тиіс, сонымен қатар, мысалы, ұйымның шығарындыларына шектеу қоюы мүмкін;
- Ғылыми және бағалау белгісіздігінің тиісті факторларын, сондай-ақ қолда бар баламалы әдіснамаларды қоса алғанда, ПГ сандық бағалау және өлшеу әдіснамасын білу;
- Қолданылатын критерийлерді білу, соның ішінде, мысалы:
  - Шығарындыларды есептеудің тиісті коэффициенттерін анықтау;
  - Маңызды немесе сезімтал бағалауды немесе мағыналы пайымдауды қолдануды талап ететін критерийлердің аспектілерін анықтау;
  - Ұйымдастыру шекараларын анықтау үшін қолданылатын әдістер, яғни шығарындылары ПГ шығарындылары туралы есепке енгізілуі тиіс ұйымдарды анықтау;
  - Ұйымның ПГ шығарындылары туралы есебіне шығарындылар бойынша қандай шегерімдерді енгізуге рұқсат етіледі.

ПАРНИКТІК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

А19. ПГ шығарындылары туралы есепке қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың күрделілік деңгейі әртүрлі болуы мүмкін. Кейбір жағдайларда тапсырма салыстырмалы түрде қарапайым болуы мүмкін, мысалы, ұйымда 1-санаттағы шығарындылар болмаған кезде және ол бір жерде электр энергиясын тұтынуға қолданылатын нормативтік актіде көрсетілген шығарындыларды есептеу коэффициентін қолдана отырып, тек 2-санаттағы шығарындылар туралы есеп береді. Бұл жағдайда тапсырма негізінен шоттарда көрсетілген электр энергиясын тұтыну көрсеткіштерін есепке алу және өңдеу үшін пайдаланылатын жүйені талдауға және шығарындыларды есептеудің көрсетілген коэффициенттерін арифметикалық қолдануға дейін азайтылуы мүмкін. Алайда, тапсырма салыстырмалы түрде күрделі болған кезде, мүмкін, сандық бағалау және шығарындылар туралы есеп беру үшін білікті мамандарды тартуды қажет етеді. Мұндай жағдайларда қолданылуы мүмкін арнайы білім салаларына мыналар жатады:

Ақпараттық жүйелерді білу:

- ПГ шығарындылары туралы есепте инициализацияны, жазуды, өңдеуді, қажет болған жағдайда түзетуді, деректерді ретке келтіруді және көрсетуді қоса алғанда, шығарындылар туралы ақпарат қалай қалыптастырылатынын түсіну;

Ғылыми және инженерлік білім мен тәжірибе:

- Бастапқы деректер жиналатын тиісті нүктелерді анықтауды қоса алғанда, шығарындылар пайда болатын бүкіл өндіріс процесі мен қосалқы процестер аясында материалдар ағынының сызбасын құру. Бұл ұйымның шығарындылар көздерін анықтауының толықтығын анықтау үшін ерекше маңызды болуы мүмкін;
- Бастапқы материалдар, процестер мен дайын өнім арасындағы химиялық және физикалық тәуелділіктерді, сондай-ақ шығарындылар мен басқа айнымалы шамалар арасындағы қатынасты талдау. Бұл қатынастарды түсіну және талдау мүмкіндігі көптеген жағдайларда талдамалық процедураларды жасау үшін маңызды болады;
- ПГ шығарындылары туралы есепке белгісіздіктің әсерін анықтау;
- Сыртқы және ішкі тест зертханаларында қолданылатын сапаны бақылау саясаты мен процедураларын білу;
- Белгілі бір салалармен және шығарындыларды жүзеге асыру мен сіңірудің тиісті процестерімен жұмыс тәжірибесі. Процедураның сандық бағалау шығарындыларының 1-санаттағы айтарлықтай ерекшеленеді саласына байланысты қолданылатын процестер; мысалы, электролиттік процестер алюминий өндірісінде, жану процесі өндірісте электр энергиясын пайдалана отырып, қазба отын және химиялық процестер цемент өндірісінде бір-бірінен ерекшеленеді, өзінің сипаты бойынша;
- Физикалық өлшеулерді және сандық бағалаудың басқа әдістерін қолдану және шығарындыларды есептеудің тиісті коэффициенттерін таңдау.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНИМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

ПГ шығарындылары туралы есептегі ақпарат көлемі және тапсырма көлемі (17(а) тармағын қара)

A20. ПГ шығарындылары туралы есептен шығарындылардың белгілі көздерін алып тастау немесе тапсырма көлемінен шығарындылардың ашылған көздерін алып тастау себептері нақты жағдайларда негізсіз болуы мүмкін мән-жайлардың мысалдары:

- Ұйым 1-санаттағы елеулі шығарындыларды жүзеге асырған кезде, бірақ өзінің ПГ шығарындылары туралы есебіне тек 2-санаттағы шығарындылар кіреді;
- Ұйым ұйымдық шекараларды айқындау ерекшеліктеріне байланысты есептілікте көрсетілмеген елеулі шығарындыларды жүзеге асыратын неғұрлым ірі заңды тұлғаның құрамына кірген кезде, егер бұл факт болжамды пайдаланушыларды жаңылыстыруы мүмкін болса;
- Тәжірибелі маман қорытынды немесе есеп беретін шығарындылар ПГ шығарындылары туралы есепке енгізілген шығарындылардың жалпы көлемінің аз ғана бөлігін құраса.

Тапсырма пәнінің тиісті сипатын бағалау (15 тармағын қара)

A21. 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС практик маманнан тапсырманың бағаланатын пәні сәйкес келетіндігін анықтауды талап етеді.¹⁴ ПГ шығарындылары туралы есеп болған жағдайда ұйымның шығарындылары (сондай-ақ, егер қолданылатын болса, шығарындылар бойынша абсорбция және шегерімдер) тапсырманың бағаланатын мәні болып табылады. Тапсырманың осы бағаланатын пәні, егер, мысалы, қолданылатын критерийлерді қолдана отырып, ұйымның шығарындыларын дәйекті сандық бағалау жүргізілуі мүмкін болса, тиісті сипатқа ие.¹⁵

A22. ПГ көздері сандық түрде бағалануы мүмкін:

- (a) ПГ концентрациясын және шығарындылардың шамасын тікелей өлшеу (немесе тікелей мониторинг)
- (b) Жанама бағалау, мысалы, ұйымның отын тұтынуы немесе шығарындыларды есептеу, атап айтқанда,¹⁶ масса теңгерімінің теңдеуін, ұйымға тән шығарындыларды есептеу коэффициенттерін немесе аймақ, көз, сала немесе процесс үшін шығарындыларды есептеудің орташа коэффициенттерін пайдалану.

¹⁴ 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС, 24(b) (i) тармақ.

¹⁵ 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС, 24(b) (i) тармақ.

¹⁶ Яғни белгілі бір шекарадан тыс кіретін және шығатын заттың мөлшерін салыстыру; мысалы, жану құрылғысына кіретін көмірсутекті отындағы көміртегі мөлшері жану құрылғысынан көмірқышқыл газы түрінде шығатын көміртегі мөлшеріне тең.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Критерийлердің жарамдылығын анықтау

Арнайы әзірленген және белгіленген критерийлер(17 (b) - тармағын қара)

- A23. Қолайлы критерийлер келесі сипаттамаларға ие: орындылық, толықтығы, сенімділігі, бейтараптығы және түсініктілігі. Критерийлер «арнайы әзірленген» болуы мүмкін немесе олар, мысалы, заңда немесе нормативтік актіде көзделген немесе тиісті ашық процедура шеңберінде уәкілетті органдар немесе сарапшылар ұйымдары шығарған «белгіленген» болуы мүмкін.¹⁷ Реттеуші орган белгілеген критерийлер реттеуші орган болжамды пайдаланушы болып табылатын жағдайларда орынды деп есептелсе де, кейбір белгіленген критерийлер белгілі бір мақсаттар үшін әзірленуі және өзге жағдайларда қолдану үшін қолайсыз болуы мүмкін. Мысалы, реттеуші орган әзірлеген және белгілі бір аймақ үшін шығарындыларды есептеу коэффициенттерін қамтитын критерийлер басқа аймақтағы шығарындыларды есептеу үшін пайдаланылған жағдайда жалған ақпарат бере алады немесе реттеуші орган айқындаған шығарындылардың жекелеген аспектілеріне қатысты ғана есеп беру үшін әзірленген критерийлер болжамды пайдаланушылар алдында есеп беру мақсаттары үшін жарамсыз болуы мүмкін.. критерийлерді белгілеген реттеуші орган болып табылмайды.
- A24. Арнайы әзірленген критерийлер, мысалы, ұйымның арнайы мамандандырылған жабдықтары болған немесе әртүрлі елдерден шығарындылар туралы ақпарат жинаған жағдайларда, егер осы елдерде қолданылатын белгіленген критерийлер өзгеше болса, тиісті сипатқа ие болуы мүмкін. Бейтараптықты және арнайы жасалған критерийлердің басқа да сипаттамаларын бағалау кезінде, әсіресе егер олар ұйымның саласында немесе аймағында жиі қолданылатын белгіленген өлшемдерге негізделмеген болса немесе мұндай өлшемдерге сәйкес келмесе, ерекше назар аудару қажет болуы мүмкін.
- A25. Критерийлер белгілі бір шекараларға, әдістерге, болжамдарға, шығарындыларды есептеу коэффициенттеріне және т. б. қатысты ПГ шығарындылары туралы есеп жазбаларында ақпаратты ашумен толықтырылған белгіленген критерийлерді қамтуы мүмкін. Кейбір жағдайларда белгіленген критерийлер, мысалы, олар 17(b) - тармақта көрсетілген мәселелерді қамтымаған кезде, ПГ шығарындылары туралы есепке ескертулердегі ақпаратты ашумен толықтырылған жағдайда да жарамды болмауы мүмкін.
- A26. Сенімділік деңгейі критерийлердің жарамдылығына әсер етпейтінін есте ұстаған жөн, яғни егер олар ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаға сәйкес келмесе, онда олар шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаға сәйкес келмейді және керісінше.

---

¹⁷ 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС, А45 - А48 тармақтары.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНИМДІЛІКТІ
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Ұйымдастыру шекараларына енгізілетін қызмет(17(b) (i), 23(b) (i), 34 (g) тармақтарды қара)

A27. Ұйымның иелігіндегі немесе бақылауындағы кәсіпорындардың ұйымның ПГ шығарындылары туралы есебіне қандай қызмет кіретінін анықтау процесі ұйымдық шекараларды анықтау ретінде белгілі. Кейбір жағдайларда заң немесе нормативтік акт реттеу мақсатында ұйымның ПГ шығарындылары туралы есеп жасау үшін ұйымдастырушылық шекараны анықтайды. Басқа жағдайларда қолданылатын критерийлер ұйымдық шекараларды айқындаудың әртүрлі әдістері арасында таңдау мүмкіндігін беруі мүмкін, мысалы, критерийлер ПГ шығарындылары туралы есеп пен ұйымның қаржылық есептілігі арасындағы сәйкестікті қамтамасыз ететін тәсілді немесе бірлескен немесе қауымдасқан кәсіпорындардың өзге есебін көздейтін басқа тәсілді таңдауға мүмкіндік беруі мүмкін. Ұйымдастырушылық шекараларды анықтау бірлескен кәсіпорындар, серіктестік және сенім сияқты күрделі ұйымдық құрылымдарды, сондай-ақ күрделі немесе ерекше шарттық қатынастарды талдауды қажет етуі мүмкін. Мысалы, сайт бір тарапқа тиесілі болуы мүмкін, оны екінші тарап қолдана алады және материалдарды тек үшінші тарап үшін өңдей алады.

A28. Ұйымдастырушылық шекаралардың анықтамасы кейбір критерийлерде сипатталғандай, ұйымның операциялық шекарасын анықтайтын процестен өзгеше. Операциялық шекара 1, 2 және 3-санаттағы шығарындылардың қандай түрлері ПГ шығарындылары туралы есепке енгізілетіндігіне байланысты және ұйымдық шекаралар белгіленгеннен кейін анықталады.

Ақпаратты ашудың жеткіліктілігі (17(b) (iv), 74 (d) тармақтарды қара)

A29. Егер ақпаратты ашуды реттеуші органдар көздесе, тиісті заңда немесе нормативтік актіде көрсетілген мәліметтер реттеуші органға берілетін есептерде ашу үшін жеткілікті болып табылады. ПГ шығарындылары туралы есепте төменде көрсетілгендер сияқты мәселелерді ашу болжанатын пайдаланушыларға ПГ шығарындылары туралы есепті дайындау кезінде пайдаланылған маңызды пайымдауларды түсіну үшін есептілікті ерікті түрде ұсыну жағдайында қажет болуы мүмкін:

- (a) Ұйымдастырушылық шекараларға қандай қызмет түрлері енгізілген және қолданылатын өлшемдер әртүрлі әдістер арасында таңдау мүмкіндігін беретін болса, мұндай шекараларды анықтау үшін қандай әдіс қолданылған (A27 - A28 тармақтарын қара);
- (b) Шығарындылар туралы есепті дайындау кезінде таңдалған сандық бағалаудың негізгі әдістері және есеп саясатының ережелері, соның ішінде:
  - (i) 1-санаттағы және 2-санаттағы шығарындылардың қайсысы ПГ шығарындылары туралы есепке енгізілгенін анықтау үшін пайдаланылған әдіс (A30-тармақты қара);
  - (ii) Деректер көздерін қоса алғанда, ұйымның нақты жағдайларында пайдаланылған қолданылатын критерийлерге қатысты, сондай-ақ әртүрлі әдістер арасында таңдау жасауға немесе ұйымға тән әдістерді пайдалануға жол берілген жағдайда барлық мағыналы түсіндірулер, осындай әдісті ашу және оны пайдалану себептері;
  - (iii) Ұйым бұрын есептерде көрсетілген шығарындылар туралы ақпаратты түзету қажеттілігін қалай анықтайды;

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- (с) ПГ шығарындылары туралы есепте шығарындылар санатына бөлу. А14-тармақта көрсетілгендей, егер ПГ шығарындылары туралы есеп ұйым өзге жағдайда атмосфераға шығаратын ПГ абсорбциясын қамтыса, онда шығарындылар да, абсорбция да әдетте ПГ шығарындылары туралы есепте көрсетіледі, яғни ПГ шығарындылары туралы есепте көз бен жұтқыштың сандық бағасы келтіріледі;
- (d) Ұйымның өз шығарындыларын сандық бағалаумен байланысты белгісіздікке қатысты өтініш, белгісіздік себептерін қоса алғанда, оның қалай еңсерілгені және оның ПГ шығарындылары туралы есепке әсері, ал егер ПГ шығарындылары туралы есепте 3-санаттағы шығарындылар қамтылса, онда қатысты түсіндірмелер (А31 - А34-тармақтарды қара):
  - (i) 3-санаттағы шығарындылардың сипаты, оның ішінде ұйым үшін 3-санаттағы барлық шығарындыларды ПГ шығарындылары туралы есепке қосу мүмкін еместігі;
  - (ii) Енгізілген 3-санаттағы шығарындылардың көздерін таңдау үшін негіздер;
- (e) Өзгерістер, егер олар осы тармақта көрсетілген мәселелерде немесе ПГ шығарындылары туралы есептің өткен кезеңдегі (өткен кезеңдердегі) немесе базистік жылдағы есептермен салыстырмалылығына елеулі әсер ететін басқа мәселелерде орын алса.

1 және 2 санаттардың шығарындылары

А30. Критерийлер, әдетте, ПГ шығарындылары туралы есепке бір мезгілде 1 және 2-санаттарға жататын 1-санаттағы, 2-санаттағы барлық елеулі шығарындыларды немесе шығарындыларды қосуды көздейді. Егер 1-санаттағы немесе 2-санаттағы кейбір шығарындылар алынып тасталса, ПГ шығарындылары туралы есепке ескертпелерде енгізілген шығарындыларды және шығарылған шығарындыларды анықтау үшін негіз ашылғаны маңызды, әсіресе егер енгізілген шығарындылар ұйым жауапты болатын шығарындылардың ең көп бөлігін құрмаса.

3-санаттағы шығарындылар

А31. Кейбір критерийлер белгілі бір шығарындылардың есебіне 3-санатты қосуды талап етсе де, көп жағдайда 3-санаттағы шығарындыларды қосу ерікті болып табылады, өйткені іс жүзінде кез-келген ұйым үшін олардың жанама шығарындыларын толық көлемде сандық бағалауға тырысу мүмкін емес еді, өйткені бұл ұйымның жеткізілім тізбегіндегі барлық көздерді қамтиды. Кейбір ұйымдар үшін 3-санаттағы шығарындылардың белгілі бір түрлерін есепке қосу болжамды пайдаланушылар үшін маңызды ақпаратты қамтамасыз етеді, мысалы, егер 3-санатқа жататын ұйымның шығарындылары 1 және 2-санаттарға кіретін шығарындылардан едәуір асып кетсе, бұл көптеген қызмет көрсету ұйымдарында орын алуы мүмкін. Мұндай жағдайларда практик маман, егер 3-санаттағы елеулі шығарындылар ПГ шығарындылары туралы есепке енгізілмеген болса, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындауды орынсыз деп санауы мүмкін.

А32. Егер 3-санаттағы шығарындылардың кейбір көздері ПГ шығарындылары туралы есепке енгізілген болса, егер қосылған шығарындылар, ең алдымен, ұйым жауап беретін ең үлкен көздер болмаған жағдайда қосылатын көздерді таңдаудың негізі ақылға қонымды болуы маңызды.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- A33. Кейбір жағдайларда 3-санаттағы шығарындыларды сандық бағалау үшін пайдаланылатын көз туралы деректерді есепке алуды ұйым жүргізуі мүмкін. Мысалы, ұйым іссапарларға жіберілген қызметкерлерінің әуе көлігіндегі ұшуларға байланысты шығарындыларды сандық бағалау үшін егжей-тегжейлі жазбалар жүргізе алады. Басқа жағдайларда, 3-санаттағы шығарындыларды сандық бағалау үшін пайдаланылатын деректер ұйымнан тыс жақсы бақыланатын және қол жетімді көзден алынуы мүмкін. Алайда, кейбір жағдайларда практик маманның осындай 3-санаттағы шығарындыларға қатысты жеткілікті дәлелдер алуы екіталай болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда осы 3-санаттағы шығарындылардың көздерін тапсырма көлемінен алып тастау орынды болуы мүмкін.
- A34. Егер пайдаланылатын сандық бағалау әдістері едәуір дәрежеде жуық есептеуге тәуелді болса және есепте көрсетілген шығарындыларға қатысты белгісіздіктің жоғары дәрежесіне алып келсе, 3-санаттағы шығарындыларды тапсырма көлемінен алып тастау да орынды болуы мүмкін. Мысалы, әуе көлігімен ұшуға байланысты шығарындыларды сандық бағалаудың әртүрлі әдістері бірдей бастапқы деректерді пайдалану кезінде де сандық бағалаудың айтарлықтай ерекшеленетін нәтижелерін бере алады. Егер 3-санаттағы шығарындылардың мұндай көздері тапсырма бойынша жұмыс көлеміне енгізілсе, пайдаланылатын сандық бағалау әдістерінің объективті тандалуы және оларды пайдалануға байланысты белгісіздікті көрсетумен қатар толық сипатталуы маңызды.

ПГ шығарындылары туралы есепті дайындау үшін ұйымның жауапкершілігі (17(C)(ii), 76(d) тармақтарды қара)

- A35. А70-тармақта атап өтілгендей, кейбір тапсырмалар үшін ұйым жазбаларының жай-күйі мен сенімділігіне қатысты алаңдаушылық практик маманның ПГ шығарындылары туралы есепке қатысты өзгертілмеген тұжырымды растау үшін жеткілікті тиісті дәлелдемелер алу екіталай болуы мүмкін екендігі туралы тұжырымы үшін себеп болуы мүмкін. Бұл ұйымның ПГ шығарындылары туралы есептерді дайындауда тәжірибесі аз болған жағдайда орын алуы мүмкін. Мұндай жағдайларда тапсырманың келісілген процедураларды орындау немесе сандық бағалауға қатысты кеңес беру және кейінгі кезеңде сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындауға дайындық ретінде шығарындылар есептілігінде көрсету сияқты нысаны неғұрлым орынды болуы мүмкін.

Критерийлерді кім әзірлейді (17(C)(iii) тармағын қара)

- A36. ПГ шығарындылары туралы есеп реттеу мақсаттары үшін ақпаратты ашу шеңберінде немесе ұйғарылған қолданылатын өлшемдер мен есептің белгіленген нысанын пайдалануды көздейтін шығарындыларға арналған квоталар саудасы жүйесі үшін дайындалса, тапсырманы орындау мән-жайларынан барлық ықтималдық бойынша критерийлерді реттеуші орган немесе квоталар саудасы жүйесіне жауапты орган әзірлегені анық. Алайда, есептілікті өз еркімен ұсынған жағдайларда, егер бұл ПГ шығарындылары туралы есепке ескертпелерде көрсетілмесе, критерийлерді кім әзірлегені түсініксіз болуы мүмкін.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Тапсырма шарттарын өзгерту (15, 18 тармақтарды қара)

A37. СҚТХС 3000 (Қайта қаралған) талаптарына сәйкес, егер бұл үшін ақылға қонымды негіздеме болмаса, практик маман тапсырманы орындау шарттарын өзгертуге келіспеуі тиіс¹⁸. Тапсырма көлемін өзгерту туралы талаптың ақылға қонымды негіздемесі болмауы мүмкін, мысалы, бұл талап белгілі бір шығарындылардың көздерін тапсырма бойынша жұмыс көлемінен алып тастау болған кезде, өйткені практик маманның шығарылуы өзгертілуі мүмкін..

Жоспарлау (19 тармағын қара)

A38. Тапсырманы орындаудың жалпы стратегиясын анықтаған кезде ПГ есепке алу үшін ақпараттық жүйені әзірлеу мен енгізудің әртүрлі аспектілеріне ерекше назар аудару мүмкіндігін қарастырған жөн. Мысалы, кейбір жағдайларда ұйым есепте көрсетілген ақпараттың сенімділігін қамтамасыз ету үшін тиісті ішкі бақылау жүйесіне ерекше мән бере алады, ал басқа жағдайларда ұйым жиналған ақпараттың ғылыми, операциялық немесе техникалық сипаттамаларын дәл анықтауға көп көңіл бөле алады.

A39. Кішігірім немесе қарапайым тапсырмаларды (A19 қара) бірнеше жұмыс тобы орындай алады. Топтың шағын өлшемдері оның мүшелері арасындағы үйлестіру мен ақпараттық өзара іс-қимылды жеңілдетеді. Шағын көлемді немесе қарапайым тапсырманы орындаудың жалпы стратегиясын анықтау процесі күрделі болмайды немесе көп уақытты қажет етеді. Мысалы, ұйыммен талқылау қорытындылары бойынша қысқаша меморандум, егер ол 19-тармақта көрсетілген мәселелерді қамтыса, тапсырманы орындаудың құжатталған стратегиясы ретінде қызмет ете алады.

A40. Практик маман тапсырма бойынша жұмыс көлемін анықтау кезінде жоспарлау элементтерін ұйыммен талқылауға немесе жұмысты жүзеге асыруды және тапсырманың орындалуын басқаруды жеңілдетуге шешім қабылдай алады (мысалы, жоспарланған кейбір процедураларды ұйым персоналының жұмысымен үйлестіру арқылы). Мұндай талқылаулар жиі өткізілетініне қарамастан, тапсырманы орындаудың жалпы стратегиясы мен жоспарын әзірлеу практик маманның міндеті болып қала береді. Жалпы стратегияға немесе тапсырманы орындау жоспарына кіретін мәселелерді талқылау кезінде тапсырманың тиімділігін төмендетпеу үшін абай болу тиіс. Мысалы, егжей-тегжейлі процедуралардың сипаты мен мерзімдерін ұйымдастырумен талқылау процедураның тиімділігі туралы сұрақ тудыруы мүмкін, бұл процедураларды тым алдын-ала болжауға мүмкіндік береді.

A41. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау үздіксіз процесс болып табылады. Практик маманның жоспарланған процедураларды орындауына қарай алынған дәлелдемелер олардың жоспарланған басқа процедуралардың сипатын, мерзімдерін немесе көлемін өзгертуге әкелуі мүмкін. Кейбір жағдайларда практик маман тапсырманы орындаудың бастапқы кезеңінде күткеннен айтарлықтай ерекшеленетін ақпаратты анықтай алады. Мысалы, таңдалған учаскелер орналасқан жерлерде процедураларды орындау кезінде анықталған жүйелік қателер қосымша учаскелерге бару қажеттілігін көрсетуі мүмкін.

---

¹⁸ 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС, 29-тармақ

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНИМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Практик маманның сарапшының немесе басқа практик маманның жұмысын пайдалануын жоспарлау (19(е) тармағын қара)

A42. Тапсырманы бір немесе бірнеше сарапшылардан тұратын көп салалы топ орындай алады, әсіресе салыстырмалы түрде күрделі тапсырмалар болған жағдайда, мүмкін, шығарындылар туралы есеп беру және көрсету саласында арнайы білім қажет болған кезде (A19 тармағын қара). 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС сарапшының жұмысын пайдалануға қатысты бірқатар талаптарды қамтиды, оларды жоспарлау кезеңінде тапсырманы орындау үшін қажетті ресурстардың сипатын, мерзімдері мен көлемін анықтау кезінде ескеру қажет.¹⁹

A43. Басқа тәжірибелі маман орындаған жұмыс, мысалы, алыс аудандағы зауытқа немесе басқа учаскеге, шетелдік юрисдикциядағы еншілес кәсіпорынға, бөлімшеге немесе филиалға немесе бірлескен немесе қауымдасқан кәсіпорынға қатысты қолданылуы мүмкін. Жұмыс тобы ПГ шығарындылары туралы есепке енгізілетін ақпаратқа қатысты жұмысты орындауды басқа практик маманға тапсыруды жоспарлағанда, ол мыналарды да қарауы тиіс:

- Басқа практик маман тапсырмаға қолданылатын этикалық талаптарды қаншалықты түсінеді және орындайды, атап айтқанда, ол тәуелсіз бе;
- Басқа практик маманның кәсіби құзыреттілігі;
- Жұмыс тобының жұмыстарды орындауға басқа практик маманның қатысу деңгейі;
- Басқа тәжірибелі маман өз қызметін оның қызметін тиімді бақылауды қамтамасыз ететін нормативтік-құқықтық ортада жүзеге асыра ма.

Тапсырманы жоспарлау және орындау кезіндегі маңыздылық

Тапсырманы жоспарлау кезіндегі маңыздылықты анықтау (20-21 тармақтарды қара)

A44. Критерийлер ПГ шығарындылары туралы есепті дайындау және ұсыну мәтінінде маңыздылық ұғымын қамтуы мүмкін. Маңыздылық ұғымын критерийлерде әртүрлі жолмен түсіндіруге болатынына қарамастан, маңыздылық принципі тұтастай алғанда мыналарды қарастырады:

- Деректерді өткізіп жіберуді қоса алғанда, бұрмалаулар жеке немесе жиынтықта олар ПГ шығарындылары туралы есеп негізінде пайдаланушылар қабылдайтын тиісті шешімдерге ықпал ете алатын ретінде негізді түрде қаралуы мүмкін жағдайларда елеулі ретінде қаралады;
- Маңыздылыққа қатысты кәсіби пайымдаулар барлық ілеспе мән-жайларды ескере отырып қабылданады және оларға бұрмаланудың мөлшері немесе сипаты сияқты факторлар немесе осы екі фактор бір мезгілде әсер етеді;
- ПГ шығарындылары туралы есепті болжамды пайдаланушылар үшін маңызды болып табылатын мәселелерге қатысты кәсіби пайымдаулар топ ретінде болжамды пайдаланушылардың ақпаратына жалпы қажеттіліктерді ескере отырып қолданылады. Алайда, тапсырма белгілі бір пайдаланушылардың нақты ақпараттық қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін жасалуы тиіс, олардың қажеттіліктері әртүрлі болуы мүмкін нақты жеке пайдаланушыларға бұрмаланудың ықтимал әсері қарастырылмайды.

¹⁹ 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС, 45(С), 52 және 54-тармақтар.

ПАРНИКТІК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- A45. Мұндай түсіндіру, егер ол қолданылатын критерийлерде болса, тапсырманың маңыздылығын анықтауда практик маман үшін нұсқаулық жүйесін қамтамасыз етеді. Егер қолданылатын критерийлерде маңыздылық қағидатын түсіндіру қамтылмаса, практик маман үшін бағдарлар жүйесі жоғарыда көрсетілген сипаттамаларды қамтамасыз етеді.
- A46. Практик маманның маңыздылығын анықтау кәсіби пайымдау мәселесі болып табылады және оның топ ретінде болжамды пайдаланушылардың ақпаратқа деген жалпы қажеттіліктерін қабылдауына байланысты. Бұл тұрғыда практик маман болжамды пайдаланушылар деген болжамнан шығуы орынды болып көрінеді:
- (a) Парниктік газдармен байланысты қызмет саласында жеткілікті білімі бар және ПГ шығарындылары туралы есептегі ақпаратты тиісті түрде зерделеуге дайын;
  - (b) ПГ шығарындылары туралы есеп белгілі бір маңыздылық деңгейлері шегінде дайындалғанын және расталғанын және қолданылатын критерийлерге енгізілген маңыздылық қағидаттары туралы түсінікке ие екенін түсінеді;
  - (c) Шығарындыларды сандық бағалау белгісіздікке байланысты екенін түсіну (A54 - A59 тармақтарын қара);
  - (d) ПГ шығарындылары туралы есепте қамтылған ақпарат негізінде негізделген шешімдер қабылдайды.
- A47. Ақпаратқа белгілі бір қажеттіліктері бар болжамды пайдаланушылардың құрамына, мысалы, кіруі мүмкін:
- Ақпаратқа қажеттілігі ұйымға қатысты шешімдер қабылдаумен, атап айтқанда үлестерді сатып алу немесе сату, қарыздар беру, сауда немесе жұмысқа орналастыру туралы шешімдер қабылдаумен, сондай-ақ ұйымға немесе өзге тұлғаларға, мысалы, саясаткерлерге өтініштер берумен байланысты болуы мүмкін;
  - Ақпаратқа қажеттілігі жүйе шеңберінде айналымдағы құжаттармен (рұқсаттар, кредиттер немесе квоталар сияқты) сауда туралы шешімдер қабылдаумен байланысты болуы мүмкін шығарындыларға квоталар саудасы жүйесі жағдайында нарыққа қатысушылар немесе шығарындылар шегінен асып кетуіне байланысты айыппұлдар немесе өзге де санкциялар салу туралы;
  - Реттеу мақсаттары үшін ақпаратты ашқан жағдайда реттеуші органдар мен саясат. Олардың ақпаратқа деген қажеттілігі ақпаратты ашу туралы талаптардың сақталуын мониторингтеумен және климаттың өзгеру салдарын жұмсартуға және әдетте жиынтық ақпарат негізінде қабылданатын бейімделуге қатысты мемлекеттік саяси шешімдердің неғұрлым кең ауқымымен байланысты болуы мүмкін;
  - Баламалы технологияларды таңдау және қаражатты инвестициялау немесе инвестициялардан шығу сияқты стратегиялық және операциялық шешімдер қабылдау үшін шығарындылар туралы ақпаратты пайдаланатын ұйымның басшылығы және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар реттеу мақсаттары үшін немесе шығарындыларға арналған квоталар саудасы жүйесіне кіру кезінде ақпаратты міндетті түрде ашу туралы талаптарды күту кезінде болуы мүмкін.

Практик маман сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есепті оқитындардың барлығын анықтай алмауы мүмкін, әсіресе бұл қорытынды немесе есеп көптеген тұлғалар үшін қол жетімді болған жағдайда. Мұндай жағдайларда, әсіресе ықтимал пайдаланушылар шығарындыларға қатысты көптеген мүдделерге ие болған кезде, болжамды пайдаланушылар шеңбері маңызды және ортақ мүдделері бар негізгі мүдделі тараптармен шектелуі мүмкін. Болжамды пайдаланушыларды әртүрлі

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

тәсілдермен анықтауға болады, мысалы, практик маман мен оны тартатын тарап арасындағы келісім бойынша немесе заңға немесе нормативтік актіге сәйкес.

А48. Маңыздылыққа қатысты пікірлер ілеспе жағдайлар аясында қабылданады және сандық және сапалық факторларға байланысты. Алайда, маңыздылыққа қатысты шешімдер сенімділік деңгейіне тәуелді емес екенін атап өткен жөн, яғни ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманың маңыздылығы шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманың маңыздылығынан еш айырмашылығы жоқ.

А49. Көптеген жағдайларда пайыз маңыздылықты анықтау үшін анықтамалық нүкте ретінде таңдалған бақылау көрсеткішіне қолданылады. Тиісті бақылау көрсеткіші мен пайызды анықтауға әсер етуі мүмкін факторларға мыналар жатады:

- ПГ шығарындылары туралы есепте қамтылған элементтер (мысалы, 1, 2 және 3-санаттардың шығарындылары, шығарындылар бойынша шегерімдер және абсорбция). Жағдайларға байланысты қолайлы болуы мүмкін бақылау көрсеткіші жан-жақты көрсетілген шығарындыларды, яғни шығарындылар немесе абсорбция бойынша шегерімдерге азайтылғанға дейін 1, 2 және 3-санаттарға жататын есепте көрсетілген шығарындылардың жиынтығы ретінде білдіреді. Маңыздылық дегеніміз практик маманның тұжырымы қолданылатын шығарындыларға жатады. Демек, практик маманның қорытындысы ПГ шығарындылары туралы барлық есепке қолданылмаса, маңыздылық деңгейі ПГ шығарындылары туралы есептің практик маманның тұжырымымен қамтылатын бөлігі үшін ғана белгіленеді, егер ол ПГ шығарындылары туралы бүкіл есепті құрғандай;
- Белгілі бір типтегі шығарындылардың мөлшері немесе белгілі бір ашылған ақпараттың сипаты. Кейбір жағдайларда шығарындылардың белгілі бір түрлері немесе ашылған ақпарат болуы мүмкін, олар үшін ПГ шығарындылары туралы есеп үшін маңыздылық деңгейінен көп немесе аз мөлшерде бұрмаланулар қолайлы болып табылады. Мысалы, практик маман белгілі бір елдегі шығарындылар үшін немесе белгілі бір газ, санат немесе учаске үшін маңыздылықтың төменгі немесе одан жоғары деңгейін белгілеуді орынды деп санауы мүмкін;
- ПГ шығарындылары туралы есепте тиісті ақпарат қалай ұсынылады, мысалы, салыстырмалы ақпаратқа қатысты маңыздылықты айқындау негізді болуы мүмкін кезде ол шығарындыларды алдыңғы кезеңмен (алдыңғы кезеңдермен), базистік жылмен немесе «шығарындылардың жоғарғы шегімен» салыстыруды қамтиды ма. «Жоғарғы шек» жағдайында маңыздылық деңгейі, егер жоғарғы шек есептілікте көрсетілген шығарындылардан аз болса, ұйымның оны бөлуіне қатысты белгіленуі мүмкін;
- Шығарындылардың салыстырмалы құбылмалылығы. Мысалы, егер шығарындылар әртүрлі кезеңдерде айтарлықтай өзгеше болса, ағымдағы кезеңде бұл мән жоғары болса да, тербеліс диапазонының ең кіші мәніне қатысты маңыздылық деңгейін белгілеу орынды болуы мүмкін;
- Қолданылатын критерийлердің талаптары. Кейбір жағдайларда қолданылатын өлшемдер дәлдік шегін белгілей алады және оны маңыздылық деңгейі ретінде анықтай алады. Мысалы, критерийлер шығарындылар «маңыздылықтың шекті мәні» ретінде белгіленген пайызды қолдана отырып өлшенеді деп болжауы мүмкін. Бұл жағдайда критерийлермен белгіленген шекті мән тапсырма үшін маңыздылық деңгейін анықтау кезінде практик маман үшін бағдарлар жүйесін қамтамасыз етеді.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

A50. Сандық факторларға мыналар кіруі мүмкін:

- Шығарындылар көздері;
- Газ түрлері;
- ПГ шығарындылары туралы есепте қамтылған ақпарат пайдаланылатын мәтінмен (мысалы, ол шығарындыларға квоталар саудасы жүйесінде пайдаланыла ма, ол реттеуші органға берілуі тиіс пе немесе пайдаланушылардың кең ауқымы арасында таратылатын тұрақты даму туралы есепке енгізілуі тиіс пе) және болжамды пайдаланушылар барлық ықтималдығы бойынша шешімдер түрлері, қабылдайтын болады;
- Шығарындылардың бір немесе бірнеше түрі, мысалы, климаттың өзгеруіне ықпал етіп қана қоймай, сонымен қатар озон қабатын бұзатын газдар немесе олар туралы белгілі пайдаланушылардың назарын аударуы тиіс ашық ақпарат;
- Ұйымның сипаты, оның климаттың өзгеруіне қарсы күрес стратегиясы және тиісті мақсаттарға қол жеткізудегі прогресс;
- Ұйым өз қызметін жүзеге асыратын салалық, экономикалық және нормативтік-құқықтық орта.

Тапсырманың орындалуына қарай қайта қарау (22-тармағын қара)

A51. Маңыздылық деңгейін қайта қарау тапсырманы орындау барысында мән-жайлардың өзгеруі нәтижесінде (мысалы, ұйым бизнесінің едәуір бөлігінің шығып қалуы), жаңа ақпараттың пайда болуы немесе ұйымның практик маманының және процедураларды орындау нәтижесінде оның қызметі туралы түсінігінің өзгеруі нәтижесінде талап етілуі мүмкін. Мысалы, тапсырманы орындау барысында нақты шығарындылар, ең алдымен, маңыздылық деңгейін анықтау үшін қолданылған шығарындылардан айтарлықтай ерекшеленетіні белгілі болуы мүмкін. Егер тапсырманы орындау барысында практик маман бастапқыда белгіленгенге қатысты ПГ шығарындылары туралы есеп үшін маңыздылық деңгейін төмендетудің орындылығы туралы қорытындыға келсе (және егер қолданылса, шығарындылардың белгілі бір түрлері үшін маңыздылық деңгейі немесе деңгейлері немесе ақпаратты ашу), ол аудиторлық процедураларды орындау үшін маңыздылық деңгейін, сондай-ақ сипатын, мерзімдерін қайта қарауға тура келеді және қосымша процедуралардың көлемі.

Ішкі бақылау жүйесін қоса алғанда, ұйымды және оның айналасын зерделеу және елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау (23-26 тармақтарды қара)

A52. Практик маман жағдайға байланысты ақылға қонымды немесе шектеулі сенімділікті алу үшін қажет елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау үшін зерттеу деңгейін, сондай-ақ процедуралардың сипатын, мерзімдерін және көлемін анықтау үшін кәсіби пайымдауды қолданады. Практик маман үшін негізгі сұрақ: зерттеу нәтижесінде алынған түсінік, сондай-ақ тәуекелдерді анықтау және бағалау процедуралары осы стандартта қойылған мақсатқа жету үшін жеткілікті ме? Практик маманнан талап етілетін түсіну тереңдігі ұйымды басқаратын басшылықтан аз, ал түсіну тереңдігі мен сипаты, елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау процедураларының мерзімі мен көлемі шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында аз болады.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

A53. Елеулі бұрмалану тәуекелдерін зерттеу, анықтау және бағалау үздіксіз процесс болып табылады. Ұйым мен оның қоршаған ортасы туралы түсінік алу, елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау процедуралары сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша тұжырымды негіздеу үшін жеткілікті тиісті дәлелдерді қамтамасыз етпейді.

Белгісіздік (23(b)(i)C, 76(e) тармағын қара)

A54. Сирек жағдайларда ПГ сандық бағалау процесі келесі себептерге байланысты 100% дәлдікті қамтамасыз етуі мүмкін:

(a) *Ғылыми белгісіздік*: ПГ өлшеу туралы ғылыми білімнің толық болмауына байланысты пайда болады. Мысалы, ғылыми білім сонымен қатар биологиялық сіндіргіштердегі ПГ оқшаулау жылдамдығына және әртүрлі газдардың шығарындыларын қосу және оларды көмірқышқыл газының баламасында көрсету үшін қолданылатын «жаһандық жылыну потенциалының» мәндеріне қатысты толық емес. Есептілікте көрсетілген шығарындылардың сандық бағасына ғылыми белгісіздіктің әсер ету дәрежесін ұйым бақыламайды. Алайда, ғылыми белгісіздік көрсетілген шығарындылардағы негізсіз ауытқуларға әкелуі мүмкін екендігі ПГ шығарындылары туралы есепті дайындау кезінде белгілі бір ғылыми болжамдарды немесе осы болжамдарды қамтитын белгілі бір коэффициенттерді қолдануды көздейтін критерийлерді қолдану арқылы өтелуі мүмкін;

(b) *Бағалаудың (немесе өлшеудің) белгісіздігі*: қолда бар ғылыми білім шеңберінде шығарындыларды сандық бағалау үшін пайдаланылатын өлшеу және есептеу процестерінің салдары болып табылады. Бағалаудың белгісіздігі бағалау негізделетін деректермен (мысалы, ол қолданылатын өлшеу құралдарына тән белгісіздікке жатқызылуы мүмкін) немесе тиісті жағдайларда модельді қоса алғанда, бағалау жүргізу үшін пайдаланылатын әдіспен (кейбір жағдайларда тиісінше параметрдің белгісіздігі немесе модельдің белгісіздігі деп аталады) байланысты болуы мүмкін. Бағалаудың белгісіздік дәрежесін көптеген жағдайларда ұйым басқара алады. Бағалаудың белгісіздігінің төмендеуі едәуір шығындарға байланысты болуы мүмкін.

A55. Ұйымның шығарындыларын сандық бағалау белгісіздікке байланысты болғандықтан, ұйымның шығарындылары тапсырманың дұрыс емес мәні болып табылады дегенді білдірмейді. Мысалы, қолданылатын критерийлер тұтынылған киловатт-сағат санына шығарындыларды есептеудің белгіленген коэффициентін қолдану арқылы электр энергиясымен байланысты 2-санаттағы шығарындыларды есептеуді талап етуі мүмкін. Шығарындыларды есептеудің белгіленген коэффициенті барлық жағдайларда ақталмауы мүмкін жорамалдар мен модельдерге негізделетін болады. Алайда, жорамалдар мен модельдер жағдайларға қатысты негізделген болып табылғанда және тиісті түрде ашылғанда, әдетте ПГ шығарындылары туралы есептегі ақпаратқа қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындауға болады.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- A56. A55-тармақта сипатталған жағдай ұйымның жеке жағдайларына негізделген модельдер мен жорамалдар пайдаланылатын критерийлерге сәйкес сандық бағалаумен салыстырылуы мүмкін. Ұйымға тән модельдер мен болжамдарды пайдалану, ең алдымен, сала бойынша шығарындыларды есептеудің орташа коэффициенттерін пайдаланудан гөрі дәлірек сандық бағалауға әкеледі; егер нақты модельдер мен болжамдардың қалай әзірленгенін ескеретін болсақ, ол айтарлықтай бұрмаланудың қосымша тәуекелдерін қосады. A55-тармақта көрсетілгендей, жорамалдар мен модельдер жағдайларға қатысты негізделген болып табылады және тиісті түрде ашылады, әдетте ПГ шығарындылары туралы есепте қамтылған ақпаратқа қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындауға болады.
- A57. Алайда, кейбір жағдайларда практик маман, егер ПГ шығарындылары туралы есептегі ақпаратқа белгісіздіктің әсері өте үлкен болса, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау мүмкін емес деп шешуі мүмкін. Бұл, мысалы, ұйымның есебінде көрсетілген шығарындылардың едәуір бөлігі мониторинг жүргізілмейтін ұйымдастырылмаған көздерге (A8-тармақты қара) түсетін және бағалау әдістері жеткілікті күрделі емес немесе ұйымның есептерінде көрсетілген сіңірудің едәуір бөлігі биологиялық сіңіргіштерге түсетін жағдайларда орын алуы мүмкін. Мұндай жағдайларда сенімділік деңгейі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындаудың орындылығы туралы шешім қабылдауға әсер етпейтінін есте ұстаған жөн, яғни егер сіз ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау орынсыз болса, онда шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау да мүмкін емес және керісінше.
- A58. Ұйымның ПГ шығарындылары туралы есебіне әсер ететін белгісіздіктің сипатына, себептері мен салдарларына ПГ шығарындылары туралы есепке түсіндірме ескертпелерде көрсету болжамды пайдаланушыларды шығарындыларды сандық бағалауға байланысты белгісіздік туралы ескертеді. Бұл белгілі бір пайдаланушылар пайдаланылған критерийлерді анықтамаған жағдайларда ерекше маңызды болуы мүмкін. Мысалы, ПГ шығарындылары туралы есеп пайдаланушылардың кең ауқымы үшін, тіпті қолданылатын өлшемдер белгілі бір реттеу мақсаты үшін әзірленген жағдайларда да қол жетімді болуы мүмкін.
- A59. Белгісіздік ПГ шығарындылары туралы барлық есептердің Елеулі сипаттамасы болып табылатындықтан, 76(e) - тармақ ПГ шығарындылары туралы есепке түсіндірме ескертпелерде қандай ақпарат ашылғанына (егер ол ашылса) қарамастан, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыда немесе есепте осы фактіні еске салуды талап етеді.²⁰

Ұйым және оның ортасы

Қызметтегі үзілістер (23(b)(iii) тармағын қара)

- A60. Үзілістер кәсіпорынның тоқтап қалуы сияқты жағдайларды қамтуы мүмкін, бұл күтпеген жерден немесе жоспарлы түрде болуы мүмкін, мысалы, техникалық қызмет көрсету кестесі аясында. Кейбір жағдайларда қызметтің сипаты тұрақты емес болуы мүмкін, мысалы, сайт тек ең жоғары кезеңдерде қолданылған кезде.

²⁰ Сондай-ақ, 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС, 69(e) тармағын қара.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНИМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Климаттың өзгеруі саласындағы мақсаттар мен стратегиялар (23 (е) тармағын қара)

А61. Ұйымның климаттың өзгеруі саласындағы стратегиясын, егер бар болса және осыған байланысты экономикалық, реттеуші, физикалық және беделді тәуекелдерді қарастыру практик маманға елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтауға көмектеседі. Мысалы, егер ұйым көміртегі шығарындыларының нөлдік балансын қамтамасыз етуді өз мойнына алса, бұл белгіленген мерзімде мақсатты орындау туралы әсер ету үшін шығарындыларды төмендетуге себеп болуы мүмкін. Өз кезегінде, егер ұйым болашақта шығарындыларға квоталар саудасының реттелетін жүйесінің қатысушысы болуды болжаса, бұл жүйеге қатысудың бастапқы кезеңінде көбірек квота алу ықтималдығын арттыру үшін ағымдағы сәтте шығарындылар көрсеткішін арттыруға себеп болуы мүмкін.

Елеулі бұрмалану тәуекелдерін зерделеу, анықтау және бағалау процедуралары (24-тармағын қара)

А62. Ұйымды зерделеу барысында практик маман 24-тармақта көрсетілген барлық процедураларды орындауы тиіс екендігіне қарамастан, ол мұндай зерттеудің әрбір аспектісі үшін олардың барлығын орындауға міндетті емес.

Ұйымды және оның айналасын зерделеу, елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау үшін орындалатын талдамалық процедуралар (24(b) - тармағын қара)

А63. Ұйымды және оның қоршаған ортасын зерттеу үшін, сондай-ақ елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтау және бағалау үшін орындалатын талдамалық процедуралар практик маман білмейтін ұйымның аспектілерін анықтай алады және бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде шараларды әзірлеу және іске асыру үшін негіз ретінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауға көмектеседі. Талдамалық процедуралар, мысалы, әртүрлі учаскелердегі ПГ шығарындыларын осы учаскелердің өндірістік көрсеткіштерімен салыстыруды қамтуы мүмкін.

А64. Талдамалық процедуралар тапсырманың орындалуын қиындататын жағдайлардың болуын көрсететін ерекше оқиғаларды, сандық деректерді, коэффициенттер мен тенденцияларды анықтауға көмектеседі. Анықталған ерекше немесе күтпеген қатынастар практик маманға айтарлықтай бұрмалану қаупін анықтауға көмектеседі.

А65. Алайда, мұндай талдамалық процедураларды жүргізу кезінде жоғары деңгейде жинақталған деректер (ұйымды және оның айналасын зерделеу және елеулі бұрмалау тәуекелдерін анықтау және бағалау үшін талдамалық процедураларды орындау жағдайында орын алуы мүмкін) пайдаланылған кезде, осы талдамалық процедуралардың нәтижелері елеулі бұрмалаулар мүмкіндігі туралы бастапқы жалпы түсінікті ғана қамтамасыз етеді. Сондықтан, мұндай жағдайларда елеулі бұрмалану қаупін анықтау кезінде алынған басқа дәлелдемелерді қарастыру, осындай талдамалық процедуралардың нәтижелерімен бірге практик маманға талдамалық процедуралардың нәтижелерін түсінуге және бағалауға көмектеседі.

ПАРНИКТІК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Қадағалау және инспекциялау(24 (с) тармағын қара)

А66. Бақылау процестің немесе процедураның басқа тұлғалардың орындалуын бақылауды, мысалы, практик маманның ұйым қызметкерлерінің мониторингтік құрылғыны калибрлеуін немесе бақылау әрекеттерінің орындалуын бақылауды қамтиды. Бақылау процестің немесе процедураның орындалуына қатысты дәлелдемелер береді, бірақ мұндай бақылау жүргізілген белгілі бір уақыт аралығымен шектеледі және іс-әрекетті бақылау фактісі процестің немесе процедураның орындалуына әсер етуі мүмкін.

А67. Инспекциялау мыналарды қамтиды:

- (a) Ішкі немесе сыртқы деректерді немесе құжаттарды қағаз немесе электрондық нысанда немесе басқа тасығыштарда тексеру, мысалы, мониторингтік құрылғының калибрлеу жазбалары. Деректер мен құжаттарды инспекциялау олардың сипаты мен көзіне қарай, ал ішкі деректер мен құжаттар жағдайында - олардың рәсімделуін бақылау құралдарының тиімділігіне қарай сенімділіктің әртүрлі дәрежесіндегі дәлелдемелерді ұсынады;
- (b) Физикалық тексеру, мысалы, калибрлеу құрылғысын тексеру.

А68. Бақылау және тексеру басшылықтың және басқа тұлғалардың сауалнама нәтижелерін растауы мүмкін, сондай-ақ ұйым және оның айналасы туралы ақпарат бере алады. Мұндай процедуралардың мысалдары мыналарды бақылауды немесе тексеруді қамтиды:

- Ұйымның қызметі. Учаскелерде мониторинг жүргізуге арналған жабдықты қоса алғанда, процестер мен жабдықтарды бақылау, әсіресе ПГ шығарындылары туралы есепке 1-санаттағы шығарындылардың елеулі көлемі енгізілген жағдайда орынды болуы мүмкін;
- Құжаттар (мысалы, шығарындыларды азайту жоспарлары мен стратегиялары), деректер (мысалы, калибрлеу жазбалары және сынақ зертханаларының нәтижелері) және ақпарат жинау және ішкі бақылау процедураларын сипаттайтын нұсқаулықтар;
- Ұйымның экологиялық менеджмент жүйелеріне қатысты сыртқы немесе ішкі есептер сияқты корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға немесе басшылыққа дайындалған есептер;
- Басшылық дайындаған есептер (мысалы, тоқсан сайынғы басқару есептері) және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар (мысалы, басқарма отырыстарының хаттамалары)

Ұйымның ішкі бақылау жүйесі туралы түсінік алу (25О-26Р тармақтарды қара)

А69. Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында практик маман шығарындыларды сандық бағалауға және оларды есептілікте көрсетуге байланысты ұйымның ішкі бақылау жүйесінің барлық құрамдас бөліктерін зерттеуді қажет етпейді, өйткені бұл ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында қажет. Сонымен қатар, практик маман ішкі бақылау құралдарының құрылымын бағаламауы тиіс және олардың енгізілгенін анықтауы тиіс. Демек, шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау кезінде ұйымға оның бақылау әрекеттеріне қатысты сұрау салу және шығарындылардың есептілігінде сандық бағалауға және көрсетуге қатысты бақылау құралдарын бақылау көптеген жағдайларда орынды болуы мүмкін, көбінесе ұйымның ішкі бақылау жүйесінің осы құрамдас бөліктеріне қатысты терең түсінік алу қажет емес.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНИМДІЛІКТІ
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

A70. Практик маманның ішкі бақылау жүйесінің тиісті құрамдас бөліктерін зерттеуі практик маманның тапсырманы аяқтауы үшін жеткілікті тиісті дәлелдердің болуына күмән тудыруы мүмкін. Мысалы (A71 - A72, A92 - A93 және A96 тармақтарын қара):

- ПГ шығарындылары туралы есепті дайындайтын тұлғалардың адалдығына қатысты алаңдаушылық соншалықты ауыр болуы мүмкін, сондықтан практик маман ПГ шығарындылары туралы есепте басшылықтың дұрыс емес деректерді ұсыну қаупі соншалықты жоғары, сондықтан тапсырманы орындау мүмкін емес деген қорытындыға келуі мүмкін;
- Ұйым деректерінің жағдайы мен сенімділігіне қатысты алаңдаушылық практик маманның ПГ шығарындылары туралы есепке қатысты өзгертілмеген тұжырымды растау үшін жеткілікті тиісті дәлелдемелер алу екіталай болуы мүмкін екендігі туралы тұжырымы үшін себеп болуы мүмкін.

Тапсырманы орындау үшін маңызы бар бақылау әрекеттері (25P(d) тармағын қара)

A71. Практикалық маманның тапсырманы орындау үшін белгілі бір бақылау әрекеттерінің маңызы бар-жоғына қатысты шешімі ұйымның ақпараттық жүйесінің күрделілік деңгейіне, құжаттауға және рәсімдеуге, соның ішінде есеп берудегі шығарындыларды көрсетуге қатысты тиісті бизнес-процестерге байланысты болуы мүмкін. Шығарындылар туралы есеп беру жүйесі дамыған сайын, ақпараттық жүйелердің күрделілігі, құжатталуы және рәсімделуі және шығарындылар туралы есептілікте сандық бағалау мен көрсетуге байланысты тиісті бақылау әрекеттері де артады деп күтуге болады.

A72. Өте кішкентай ұйымдар немесе жетілмеген ақпараттық жүйелер жағдайында белгілі бір бақылау әрекеттері, ең алдымен, қарапайым болады, құжаттық дизайн жеткіліксіз болады және тек бейресми режимде жүзеге асырылады. Бұл жағдайда практик маман елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалау және бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде қосымша процедураларды әзірлеу үшін белгілі бір бақылау әрекеттерін зерттеуді қажет деп санамайды. Екінші жағынан, кейбір реттелетін жүйелер ақпараттық жүйені және бақылау әрекеттерін ресми құжаттауды және олардың құрылымын реттеуші орган бекітуді талап етуі мүмкін. Алайда, кейбір осындай жағдайларда да барлық тиісті деректер ағындары және олармен байланысты бақылау құралдары құжатпен рәсімделуі мүмкін емес. Мысалы, тұрақты мониторинг нәтижесінде дереккөзден деректерді жинауға қатысты бақылау іс - әрекеттері деректерді кейіннен өңдеуге және оларды есептілікте көрсетуге қатысты бақылау іс-қимылдарына қарағанда анағұрлым күрделі, дұрыс құжатталған және рәсімделген болуы ықтимал (сондай-ақ A70, A92-A93 және A96-тармақтарды қара).

Ұйым үшін орындалатын басқа да тапсырмалар (27-тармағын қара)

A73. Осы ұйым үшін басқа тапсырмаларды орындау нәтижесінде алынған ақпарат, мысалы, ұйымның бақылау ортасының аспектілеріне қатысты болуы мүмкін.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Ұйым учаскелерінің орналасқан жері бойынша процедураларды орындау (31-тармағын қара)

- A74. Бақылау мен инспекциялауды жүзеге асыру, сондай-ақ учаскенің орналасқан жері бойынша басқа процедураларды орындау (көбінесе «объектіге бару» деп аталады) практик маман бас кеңседе процедураларды орындау барысында қалыптастыратын ұйымды түсінуді тереңдету үшін үлкен маңызға ие болуы мүмкін. Ұйымның практик маманын зерттеу және елеулі бұрмалану қаупін анықтау және бағалау шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаға қарағанда ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында жан-жақты болуы мүмкін деп күтілетіндіктен, ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында жергілікті процедуралар орындалатын учаскелер саны, әдетте, учаскелердің санынан асып түседі.. шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында қатысады.
- A75. Учаскенің орналасқан жері бойынша процедуралар (немесе практик маманның тапсырмасы бойынша осындай процедураларды орындау үшін басқа практик маманды тарту) жоспарлау шеңберінде елеулі бұрмалау тәуекелдерін анықтау және бағалау жөніндегі процедураларды орындау кезінде немесе бағаланған елеулі бұрмалау тәуекелдеріне жауап ретінде шаралар қабылдау кезінде жүргізілуі мүмкін. Көптеген жағдайларда елеулі учаскелерде процедураларды жүргізу ПГ шығарындылары туралы есепте 1-санатқа жататын көздер мен жұтқыштарды есепке алудың толықтығын қарау кезінде және ұйымның деректерді жинау және өңдеу жүйелерінің және оның бағалау әдістемелерінің тиісті сипатын қолда бар физикалық процестер және олармен байланысты белгісіздік мәтінінде белгілеу кезінде алғаш рет орындалатын тапсырма үшін ерекше маңызға ие.
- A76. A74 тармағында көрсетілгендей, сайттың орналасқан жерінде процедураларды орындау практик маман бас кеңседе процедураларды орындау кезінде қалыптастыратын ұйым туралы түсініктерді тереңдету үшін үлкен маңызға ие болуы мүмкін. Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін көптеген тапсырмалар үшін практик маман, әсіресе егер ұйымда 1-санаттағы шығарындылар жүзеге асырылатын маңызды учаскелер болса, елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне жауап ретінде әрбір маңызды учаскенің орналасқан жері бойынша процедураларды орындауды қажет деп санайды. Ұйымның 1-санаттағы шығарындылар жүзеге асырылатын бірнеше маңызды учаскелері болған кезде шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар үшін практик маман таңдалған маңызды учаскелерде процедураларды орындамай, сенімділіктің маңызды деңгейін алу мүмкін болмауы мүмкін. Егер ұйымда 1-санаттағы шығарындылар жүзеге асырылатын елеулі учаскелер болса және практик маман учаскенің орналасқан жері бойынша оның (немесе оның тапсырмасы бойынша басқа практик маманның) тиімді және нәтижелі процедураларды орындауы мүмкін еместігін айқындаса, баламалы процедуралар мынадай іс-қимылдардың біреуін немесе бірнешеуін қамтуы мүмкін:
- Бастапқы құжаттарды, энергия ағындарының схемаларын және материалдар ағындарының схемаларын талдау;
  - Учаске басшылығынан алынған сауалнама сұрақтарына жауаптарды талдау;
  - Сайттың спутниктік суреттерін зерттеу.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНИМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

A77. Барлық шығарындыларды жеткілікті қамтуды қамтамасыз ету үшін, әсіресе ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында, практик маман маңызды емес таңдалған учаскелердің орналасқан жері бойынша процедураларды жүргізудің орындылығы туралы шешім қабылдай алады. Мұндай шешім қабылдау кезінде ескерілуі мүмкін факторларға мыналар жатады:

- Әр түрлі учаскелердегі шығарындылардың сипаты. Мысалы, тәжірибелі маман тек 1-санаттағы шығарындылары бар учаскеге қарағанда 2-санаттағы шығарындылар жүзеге асырылатын учаскені таңдайды. Соңғы жағдайда, дәлелдердің негізгі көзі, мүмкін, бас кеңседегі энергия төлемдерін тексеру болады;
- Учаскелердің саны мен мөлшері, сондай-ақ олардың шығарындылардың жалпы көлеміндегі үлесі;
- Учаскелерде әртүрлі процестер немесе әртүрлі технологияларды қолдануды көздейтін процестер қолданылады ма. Олай болса, әртүрлі процестерді немесе технологияларды қолдана отырып, таңдалған учаскелердің орналасқан жерінде процедураларды орындау орынды болуы мүмкін;
- Шығарындылар туралы ақпарат жинау үшін әртүрлі учаскелерде қолданылатын әдістер;
- Әр түрлі учаскелердегі тиісті қызметкерлердің тәжірибесі;
- Уақыт өте келе учаскелерді таңдаудың өзгеруі.

Ішкі аудит (32-тармақты қара)

A78. Ұйымның ішкі аудит қызметі, егер оның міндеттері мен қызметінің сипаты шығарындыларды сандық бағалаумен және есептілікте көрсетумен байланысты болса және практик маман ішкі аудит қызметінің жұмыс нәтижелерін орындалатын процедуралардың сипатын немесе мерзімдерін өзгерту немесе олардың көлемін азайту үшін пайдалануға ниетті болса, тапсырманы орындау шеңберінде пайдаланылуы мүмкін.

ПГ шығарындылары туралы есеп деңгейінде елеулі бұрмалау тәуекелдері (33L(a) – 33r(a) тармағын қара)

A79. ПГ шығарындылары туралы есеп деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдері тұтастай алғанда ПГ шығарындылары туралы есепке жан-жақты әсер ететін тәуекелдерге жатады. Мұндай түрдегі тәуекелдер міндетті түрде шығарындылардың белгілі бір түріне немесе ақпаратты ашу деңгейіне қатысты тәуекелдермен ұсынылуы қажет емес. Керісінше, олар жалпы мәтінде айтарлықтай бұрмалану қаупін арттыруы мүмкін жағдайларды білдіреді, мысалы, ішкі бақылау жүйесін айналып өту кезінде басшылықтың іс-әрекеттеріне байланысты. ПГ шығарындылары туралы есеп деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдері практик маман ықылассыз іс-әрекеттерге байланысты туындайтын елеулі бұрмалану тәуекелдерін қараған кезде ерекше мәнге ие болуы мүмкін.

A80. ПГ шығарындылары туралы есеп деңгейіндегі тәуекелдер, атап айтқанда, бақылау ортасының кемшіліктеріне байланысты туындауы мүмкін. Мысалы, басшылықта тиісті құзыреттің болмауы сияқты кемшіліктер ПГ шығарындылары туралы есепке жан-жақты әсер етуі және жалпы практик маманның тарапынан жауап қайтаруды талап етуі мүмкін. ПГ шығарындылары туралы есеп деңгейінде елеулі бұрмаланудың өзге тәуекелдері, мысалы, мыналарды қамтуы мүмкін:

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- Деректерді жинаудың, шығарындыларды сандық бағалаудың және ПГ шығарындылары туралы есептерді дайындаудың жеткіліксіз, нашар бақыланатын немесе құжатпен нашар рәсімделген тетіктері;
- Қызметкерлердің деректерді жинау, шығарындыларды сандық бағалау және ПГ шығарындылары туралы есептерді дайындау саласындағы құзыретінің жеткіліксіздігі;
- Басшылықтың шығарындыларды сандық бағалауға және ПГ шығарындылары туралы есептерді дайындауға жеткіліксіз қатысуы;
- ПГ шығарындыларының барлық көздерін дәл анықтай алмау;
- Ықпалсыз әрекеттер қаупі, мысалы, шығарындылар саудасының нарықтарына байланысты;
- Дайындау кезінде жүйелілік қағидаты сақталмаған өткен кезеңдер үшін, мысалы, ұйымдастыру шекараларының өзгеруіне немесе өлшеу әдіснамасының өзгеруіне байланысты ақпарат беру;
- ПГ шығарындылары туралы есепте ақпараттың дұрыс берілмеуі, мысалы, әсіресе қолайлы деректердің немесе үрдістердің тиісінше бөлінбеуі;
- Әртүрлі учаскелерде сандық бағалау әдістері мен есеп саясатының қағидаттарын, оның ішінде ұйымдастырушылық шекараларды айқындаудың әртүрлі әдістерін дәйексіз пайдалану;
- Учаскелерден алынған ақпаратты шоғырландыру кезіндегі бірліктерді аударудағы қателер;
- Ғылыми белгісіздіктің және бағалауға қатысты негізгі жорамалдардың тиісінше ашылмауы.

Өтініштерді пайдалану(33 O(b) - 33P (b) тармағын қара)

A81. Мәлімдемелерді практик маман ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау кезінде қолданады және орын алуы мүмкін ықтимал бұрмалаулардың әртүрлі түрлерін қарастыру үшін шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмада қолданылуы мүмкін.

A82. ПГ шығарындылары туралы есеп қолданылатын критерийлерге сәйкес келетіні туралы хабарлай отырып, ұйым шығарындылар туралы ақпаратты сандық бағалауға, ұсынуға және ашуға қатысты тікелей немесе жанама түрде өтініш жасайды. Өтініштер мынадай санаттарға бөлінеді және мынадай нысандары болуы мүмкін:

- (a) Өзіне қатысты сенімділік қамтамасыз етілетін кезең үшін шығарындыларды сандық бағалау туралы өтініштер:
  - (i) Оқиғаның басталу фактісі: есепте көрсетілген шығарындылар орын алды және ұйымға жатады;
  - (ii) Толықтығы: барлық шығарындылар есепте көрсетілген (A30 - A34 тармақтарын қара, онда әр түрлі санаттар тұрғысынан толықтығы қарастырылады);
  - (iii) Дәлдік: шығарындыларды сандық бағалау тиісті түрде көрсетілген;
  - (iv) Тиісті кезеңге жатқызу: шығарындылар тиісті есепті кезеңде көрсетілген;
  - (v) Жіктелуі: шығарындылар тиісті типке жатады;
- (b) ақпаратты ұсынуға және ашуға қатысты мәлімдемелер:

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНИМДІЛІКТІ
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- (i) Оқиғаның басталу фактісі және жауапкершілік: барлық ашылған шығарындылар және басқа жағдайлар орын алды және ұйымға жатады;
- (ii) Толықтығы: ПГ шығарындылары туралы есепке ашуға жататын барлық ақпарат кіреді;
- (iii) Жіктелуі және түсініктілігі: шығарындылар туралы ақпарат тиісті түрде ұсынылған және сипатталған, ақпарат нақты тұжырымдарды қолдана отырып ашылған;
- (iv) Дәлдік және сандық бағалау: ПГ шығарындылары туралы есепте шығарындылардың сандық бағасы және тиісті ақпарат тиісті түрде ашылды;
- (v) Бірізділік: сандық бағалау қағидаттары өткен кезеңде қолданылған немесе өзгерістер негізделген және тиісті түрде қолданылған және ашылған мәліметтерге сәйкес келеді; салыстырмалы ақпарат, егер ол енгізілсе, өткен кезең есебінің деректеріне сәйкес келеді немесе тиісті түрде түзетілді.

Ішкі бақылау құралдарын пайдалану (33 Р-тармағын қара)

A83. Егер практик маманның алғышарттар деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауы бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне қатысты күтуді қамтыса (яғни практик маман басқа процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін айқындау кезінде бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне сүйенуге ниеттенсе), ол 38Р-тармаққа сәйкес осындай бақылау құралдарының операциялық тиімділігіне тесттер әзірлеуге және жүргізуге тиіс.

Елеулі бұрмалану тәуекелдерінің себептері (34-тармағын қара)

Ықылассыз әрекеттер (28, 34 (А) тармақтарды қара)

A84. ПГ шығарындылары туралы есептегі бұрмаланулар ықылассыз әрекеттер немесе қателер салдарынан туындауы мүмкін. Ықылассыз әрекет пен қатенің айырмашылығы - ПГ шығарындылары туралы есепті қасақана немесе байқаусызда бұрмалауға әкелетін тиісті әрекеттің болуы.

A85. ПГ шығарындылары туралы есепті қасақана бұрмалау үшін ынталандыру, мысалы, шығарындылар туралы есепті жасау процесіне тікелей қатысатын немесе оған әсер етуі мүмкін тұлғаларда сыйақының едәуір бөлігі ПГ шығарындылары бойынша тым оптимистік нысаналы көрсеткіштерге қол жеткізуге байланысты болған жағдайда туындауы мүмкін. А61-тармақта көрсетілгендей, шығарындылар көрсеткішін төмендету немесе жоғарылату үшін өзге ынталандырулар, егер бар болса, ұйымның климаттың өзгеруіне қарсы күрес жөніндегі стратегиясының және тиісті экономикалық, реттеуші, физикалық немесе бедел тәуекелдерінің нәтижесі болуы мүмкін.

A86. Ықылассыз әрекеттер кең құқықтық тұжырымдама болғанына қарамастан, осы стандарттың мақсаттары үшін практик маман ПГ шығарындылары туралы есепті айтарлықтай бұрмалауға әкелетін ықылассыз әрекеттерге қызығушылық танытуы тиіс. Практик маман ықылассыз әрекеттер туралы күдіктенуі мүмкін немесе сирек жағдайларда мұндай фактілерді анықтауы мүмкін, бірақ ол ықылассыз әрекеттердің шынымен орын алғанын заңды түрде бағаламайды.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНИМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Заңды немесе нормативтік актіні сақтамау (34(b), 78 (c) тармақтарды қара)

A87. Осы СҚТХС практик маманның заңдар мен нормативтік актілердің екі түрлі санатын сақтауға қатысты жауапкершілігін былайша ажыратады:

- (a) Заңның немесе нормативтік актінің ережелері, жалпы тануға сәйкес, ПГ шығарындылары туралы есепте ашылатын маңызды сандық көрсеткіштер мен ақпаратты анықтауға тікелей әсер етеді және осылайша ұйымның ПГ шығарындылары туралы есебінде көрсетілетін сан мен ашылатын ақпаратты анықтайды. 34(b) - тармаққа сәйкес практик маманнан 33L немесе 33R-тармақтарда көзделген процедураларды жүргізу кезінде осындай заңның немесе нормативтік актінің ережелерін сақтамауына байланысты елеулі бұрмалану ықтималдығын қарау талап етіледі;
- (b) ПГ шығарындылары туралы есепте сандық көрсеткіштер мен ашылған ақпаратты анықтауға тікелей әсер етпейтін басқа заң немесе нормативтік акт, бірақ оны сақтау бизнестің операциялық аспектілері, ұйымның өз қызметін жалғастыру немесе елеулі айыппұлдарды болдырмау қабілеті үшін үлкен маңызға ие болуы мүмкін (мысалы, қызметті жүзеге асыруға арналған лицензия шарттарын немесе қоршаған ортаны қорғау туралы заңнаманың талаптарын сақтау). 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС²¹ талап еткендей, бүкіл тапсырма барысында кәсіби скептицизммен тапсырманы жоспарлау және орындау ПГ шығарындылары туралы есепке қатысты қорытындыны қалыптастыру мақсаттары үшін пайдаланылған процедуралар практик маманның назарын анықталған немесе болжанатын жағдайларға аударуы мүмкін екенін ұдайы есте ұстау қажеттігі тұрғысынан үлкен маңызға ие мұндай заңның немесе нормативтік актінің сақталмауы.

Елеулі бұрмалау тәуекелдерінің өзге де себептері (34-тармақты қара)

A88. 34(c) - (k)тармағында көрсетілген факторлардың мысалдары:

- (a) Шығарындылардың бір немесе бірнеше көздерін жіберіп алу, мысалы, ұйымдастырылмаған шығарындылар сияқты айқын емес және жіберіп алуы мүмкін көздер үшін мүмкін;
- (b) Елеулі экономикалық немесе нормативтік-құқықтық өзгерістер, мысалы, жаңартылатын энергияны пайдалану жөніндегі нысаналы көрсеткіштердің жоғарылауын немесе шығарындыларға арналған квоталар саудасы жүйесіндегі квоталар бағасының едәуір өзгеруін қамтуы мүмкін, бұл, атап айтқанда, электр энергиясын өндірушіде көздердің дұрыс жіктелмеуі тәуекелінің артуына әкелуі мүмкін;
- (c) Ұйым қызметінің сипаты күрделі (мысалы, ол көптеген және салыстыруға келмейтін учаскелер мен процестерді қамтуы мүмкін), жүйесіз (мысалы, электр энергиясын өндіру кезіндегі ең жоғары жүктемелер) немесе ұйым шығарындылары мен басқа өлшенетін қызмет деңгейі (мысалы, кобальтоникель зауыты) арасындағы шамалы немесе әлсіз өзара байланысқа алып келуі мүмкін. Мұндай жағдайларда толыққанды талдамалық процедураларды жүргізу мүмкіндігі айтарлықтай шектелуі мүмкін.

²¹ 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС, 37-тармақ.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНИМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Қызметтегі немесе ұйымдастырушылық шекаралардағы өзгерістер (мысалы, жаңа процестерді енгізу немесе шығарындылар көздерін немесе сіңіргіш сіңіргіштерді сату, сатып алу немесе аутсорсинг) елеулі бұрмалану тәуекелдерінің туындауына әкелуі мүмкін (мысалы, сандық бағалау немесе есептілікті жасау процедуралары туралы хабардар болмауына байланысты). Сонымен қатар, шығарындылар көзін немесе сіңіргішті қосарланған есепке алу күрделі жиынтық жабдық жағдайында көздер мен сіңіргіштерді анықтау процесінде іс-қимылдарды тиісінше үйлестірмеу нәтижесінде орын алуы мүмкін;

- (d) Сандық бағалаудың тиісті емес әдісін таңдау (мысалы, тікелей өлшеудің неғұрлым дәл әдісі болған кезде есептеу коэффициентін пайдалана отырып, 1-санаттағы шығарындыларды бағалау). Тиісті сандық әдісті таңдау әдіс өзгерген жағдайда өте маңызды. Бұл болжамды пайдаланушылар көбінесе ұзақ уақыт бойына немесе негізгі жылға қатысты шығарындылар тенденциялары туралы ақпаратқа қызығушылық танытатындығына байланысты. Кейбір критерийлер нақты әдісті қолданған жағдайда ғана сандық бағалау әдістерін өзгертуді талап етуі мүмкін. Сандық әдістердің сипатына байланысты басқа факторларға мыналар жатады:
- Сандық бағалау әдісін дұрыс қолданбау, мысалы, есептегіштерді калибрлеудің болмауы немесе ақпаратты жиі оқымау немесе белгілі бір жағдайларда тиісті болып табылмайтын шығарындыларды есептеу коэффициентін пайдалану. Мысалы, шығарындыларды есептеу коэффициенті тұрақты пайдалану туралы болжамға негізделуі мүмкін және өндіріс тоқтағаннан кейін қолдануға жарамсыз болуы мүмкін. Мысалы, белгілі бір аймақ үшін шығарындылар коэффициенттерін қамтитын реттеуші жасаған критерийлер, егер олар басқа аймақтағы шығарындыларға қатысты қолданылса, жалған ақпарат беруі мүмкін;
  - Сандық бағалау әдістерінің күрделілігі, мүмкін, елеулі бұрмаланудың жоғары тәуекелімен байланысты болады, атап айтқанда, деректер көздерінің егжей-тегжейлі немесе күрделі математикалық түрленуі (мысалы, күрделі математикалық модельдерді қолдану), күйлердің өзгеру коэффициенттерін (мысалы, сұйықтық өлшемдерін газ өлшемдеріне өзгертетін коэффициенттер) немесе бірліктерді аударатын (мысалы, Ұлыбританияда қабылданған өлшем бірліктерін метрикалық шаралар жүйесіне аударатын коэффициенттер) коэффициенттерді белсенді пайдалану;
  - Сандық бағалау әдістеріндегі немесе бастапқы айнымалылардағы өзгерістер (мысалы, егер пайдаланылатын сандық бағалау әдісі биомассаның көміртегі құрамына негізделсе және пайдаланылатын биомассаның құрамы кезең ішінде өзгерсе);
- (e) Елеулі стандартты емес шығарындылар немесе пайымдауларды қолдануды талап ететін мәселелер жүйелі сандық бағалауға және есептілікте көрсетуге жататын қарапайым күрделі емес шығарындыларға қарағанда елеулі бұрмаланулардың үлкен тәуекелінің көзі болып табылады. Стандартты емес шығарындыларға мөлшері немесе сипаты жағынан ерекше, сондықтан сирек кездесетін заттар кіреді (мысалы, зауыттың жұмысындағы бұзушылық немесе үлкен ағып кету сияқты бір реттік оқиғалар). Пікірлерді қолдануды талап ететін мәселелер субъективті бағалауды қалыптастыруды қамтиды. Елеулі бұрмалану тәуекелдері мынадай жағдайларға байланысты өсуі мүмкін:

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНИМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- Басшылықтың сандық бағалау немесе есептілікте көрсету әдістерін анықтауға неғұрлым белсенді араласуы;
  - Деректерді жинау және өңдеу процесінде автоматтандырылмаған құралдарды неғұрлым қарқынды пайдалану;
  - Күрделі есептеулер немесе сандық бағалау әдістері және есептілікте көрсету принциптері;
  - Ұйымдастыру үшін тәуекелдерді бақылаудың тиімді құралдарын енгізуді қиындатуы мүмкін стандартты емес шығарындылардың сипаты;
  - Сандық бағалау әдістерін және есептілікте бағалау мәндерін көрсету принциптерін әртүрлі түсіндіру;
  - Қажетті пайымдаулардың субъективті немесе күрделі сипаты;
- (f) Ұйым сандық бағалауда пайдаланылатын көздердің деректерін есепке алмағанда немесе әдетте пайдаланылатын сандық бағалау әдістері дәл болмаған кезде немесе есептілікте көрсетілген шығарындылардың елеулі ауытқуларына алып келген кезде 3-санаттағы шығарындыларды қосу (A31 - A34 тармақтарын қара);
- (g) Практик маман ұйымның маңызды бағалаулар мен олар негізделген деректерді анықтау тәсілдерін зерделеу кезінде қарастыра алатын сұрақтарға, мысалы, мыналар кіреді:
- Бағалауға негізделген деректерді түсіну;
  - Бағалауды анықтау кезінде пайдаланылған әдіс, оның ішінде тиісті жағдайларда модель;
  - Бақылау ортасы мен ақпараттық жүйенің тиісті аспектілері;
  - Ұйым сарапшыны тартты ма, жоқ па;
  - Бағалау негізіндегі жорамалдар;
  - Өткен кезеңге қатысты бағалауды анықтау әдістері өзгерді ме, жоқ па, жоқ па, егер солай болса, неге;
  - Ұйым бағалаудың белгісіздігінің ПГ шығарындылары туралы есепке әсерін бағалады ма, егер солай болса, қалай, оның ішінде:
    - Ұйым балама болжамдарды немесе нәтижелерді, мысалы, болжамдардағы өзгерістердің бағалауға әсерін анықтау үшін сезімталдықты талдау арқылы қарастырды ма, егер солай болса, қалай;
    - Талдау нәтиженің бірнеше сценарийлерінің болуын көрсеткен кезде ұйым бағалауды қалай анықтайды;
    - Ұйым өткен кезеңде бағалауды пайдалану нәтижесіне мониторинг жүргізеді ме және осы мониторинг процедурасының нәтижесіне жауап ретінде тиісті шаралар қабылдады ма.

A89. Елеулі бұрмалану тәуекелдеріне әкелуі мүмкін басқа факторлардың мысалдары:

- Тұлға факторынан туындаған шығарындыларды сандық бағалаудағы қателік, егер персонал шығарындыларды жүзеге асыру процестерімен немесе деректерді жазумен таныс болмаса немесе жеткілікті оқытылмаған болса, неғұрлым ықтимал болуы мүмкін;
- Тиімді бақылау құралдары аз болуы мүмкін нашар құрылымдалған ақпараттық жүйеге шамадан тыс сенім, мысалы, электрондық кестелерді тиісті бақылау құралдарынсыз пайдалану;

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕΝІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- Автоматты режимде орындалатын қызмет деңгейі туралы жазбаға қолмен түзетулер енгізу, мысалы, алау желісінің шығыс өлшегіші шамадан тыс жүктелген жағдайда жазбаларды қолмен енгізу талап етілуі мүмкін;
- Белгілі бір сайтқа қоғамның назарын аудару сияқты маңызды сыртқы оқиғалар.

Елеулі бұрмалаудың бағаланған тәуекелдеріне қатысты жалпы жауап әрекеттері және қосымша процедуралар

Ақылға қонымды және шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар (8, 35 – 41R, 42L – 43R, 46-тармақтарды қара)

A90. Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма аясында алынған сенімділік деңгейі ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайына қарағанда төмен болғандықтан, шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма аясында практик маман орындайтын процедуралар сипаты мен жолдарында әр түрлі болады, сонымен қатар ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындағанға қарағанда көлемі аз болады. Елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне жауап ретінде практик маман қабылдайтын жалпы шаралар мен ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма шеңберіндегі қосымша процедуралар мен ПГ шығарындылары туралы есепке қатысты шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма арасындағы негізгі айырмашылықтар::

(a) Напсырманың жағдайына байланысты, дәлелдемелер алу көзі ретінде процедуралардың сипатына қаншалықты көңіл бөлінетіні әр түрлі болуы мүмкін. Мысалы:

- Практик маман шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін белгілі бір тапсырманы белгілі бір жағдайларда тиісті деп санай алады, ұйым персоналына және талдамалық процедураларға көбірек мән береді, егер қажет болса, бақылау құралдарын тексеруге және сыртқы көздерден дәлелдер алуға салыстырмалы түрде аз мән береді. ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма орындалған жағдайда болуы мүмкін;
- Егер ұйым шығарындылар ағындарын сандық бағалау үшін үздіксіз жұмыс істейтін өлшеу жабдығын пайдаланса, практик маман жабдықты калибрлеу кезеңділігі туралы сұрау жіберу нысанында елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекеліне жауап ретінде шаралардың қажеттілігі туралы шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма шеңберінде шешім қабылдай алады. Осыған ұқсас жағдайларда, ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау кезінде практик маман жабдықты калибрлеу туралы ұйымның жазбаларын тексеруді немесе оны калибрлеуді тәуелсіз тексеруді шеше алады;
- Егер ұйым көмірді күйдірсе, тәжірибелі маман ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау кезінде шешім қабылдай алады, көмірдің сипаттамаларына тәуелсіз талдау жасай алады, бірақ шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма аясында ол ұйымның зертханалық зерттеулерінің нәтижелері бар жазбаларды тексеру маңызды бұрмалану қаупіне жауап ретінде тиісті шара деп шешім қабылдай алады;

(b) Қосымша процедуралардың көлемі: шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма аясында орындалатын қосымша процедуралардың көлемі ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаға қарағанда аз, оған мыналар кіруі мүмкін:

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- Тексерілетін позициялар санының азаюы, мысалы, егжей-тегжейлі сынақтар үшін іріктеме көлемі;
  - Аз процедураларды орындау (мысалы, ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма аясында талдамалық процедуралар мен егжей-тегжейлі тесттер өткізілетін жағдайда тек талдамалық процедураларды орындау);
  - уУчаскелердің аз саны орналасқан жерде процедураларды орындау;
- (с) Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма шеңберінде елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне жауап ретінде орындалатын талдамалық процедуралар елеулі бұрмалаушылықтарды анықтау үшін жеткілікті дәл болып табылатын санға немесе арақатынасқа қатысты күтулерді қалыптастыруды қамтиды. Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында талдамалық процедуралар орынды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау кезінде күтілетін дәлдік деңгейімен бұрмалануларды анықтау үшін емес, трендтердің, тәуелділіктер мен арақатынастардың бағытына қатысты күтулерді растау мақсатында әзірленуі мүмкін.²²

Сонымен қатар, айтарлықтай ауытқулар, тәуелділіктер немесе айырмашылықтар анықталған кезде шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма шеңберіндегі тиісті дәлелдер көбінесе ұйымның мекен-жайына сұрау жіберу және тапсырманың белгілі мән-жайлары аясында алынған жауаптарды ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында 43R(a) тармағында көзделгендей қосымша дәлелдемелер алмастан қарау арқылы алынуы мүмкін.

Сонымен қатар, шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма аясында талдамалық процедураларды жүргізу кезінде тәжірибелі маман, мысалы:

- Жоғары деңгейде жинақталған деректерді пайдаланыңыз, мысалы, аймақтық деңгейдегі деректер немесе апта емес, ай үшін деректер;
- Оларға қатысты олардың сенімділігін тестілеудің жекелеген процедуралары ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау кезіндегідей көлемде жүргізілмеген деректерді пайдалану.

Елеулі бұрмалаудың бағаланған тәуекелдеріне қатысты жалпы жауап әрекеттері (35-тармағын қара)

A91. ПГ шығарындылары туралы есеп деңгейінде елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне қатысты жалпы жауап әрекеттері мыналарды қамтуы мүмкін:

- Кәсіби скептицизмді сақтау қажеттілігіне сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындауға қатысатын қызметкерлердің назарын аудару;
- Неғұрлым тәжірибелі персоналды немесе арнайы білімі мен дағдылары бар қызметкерлерді тарту немесе сарапшыларды пайдалану;
- Қатаң қадағалауды қамтамасыз ету;

²² Бұл әрдайым бола бермейді: мысалы, кейбір жағдайларда практик маман шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау кезінде де бекітілген физикалық немесе химиялық тәуелділіктер негізінде нақты күтуді қалыптастыра алады

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- Алдын-ала болжаудың қосымша элементтерін таңдалған қосымша процедуралар тізіміне қосу;
- Процедуралардың сипатына, мерзіміне немесе көлеміне жалпы өзгерістер енгізу, мысалы: аралық күнге емес, кезеңнің соңына процедураларды орындау немесе неғұрлым сенімді дәлелдемелер алу мақсатында процедуралардың сипатын өзгерту.

A92. ПГ шығарындылары туралы есеп деңгейінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалау, демек, практик маманның жалпы жауаптары оның бақылау ортасын түсінуіне байланысты. Тиімді бақылау ортасы практик маманға ішкі бақылау жүйесіне және ұйым ішінде алынған дәлелдердің сенімділігіне көбірек сенім артуға мүмкіндік береді, осылайша оған, мысалы, кезеңнің соңына емес, аралық күнге кейбір процедураларды жүргізуге мүмкіндік береді. Бақылау ортасының кемшіліктері керісінше әсер етеді. Мысалы, практик маман тиімсіз бақылау ортасы жағдайында жауап бере алады:

- Аралық күнге қарағанда кезеңнің соңына көптеген процедураларды орындау;
- Бақылау құралдарының тестілері болып табылмайтын процедураларды жүргізу нәтижесінде дәлелдемелердің көбірек санын алу;
- Іріктеу мөлшері мен процедуралардың көлемін ұлғайту, мысалы, процедуралар орындалатын учаскелер саны.

A93. Демек, аталған жағдайлар практик маманның жалпы көзқарасына айтарлықтай әсер етеді, мысалы, басқа процедураларға емес, бақылау тесттеріне салыстырмалы түрде үлкен мән беру (сонымен қатар А70 - А72 және А96 тармақтарын қара).

Қосымша процедуралардың мысалдары (37L – 37R, 40P тармақтарды қара)

A94. Қосымша процедуралар, мысалы, мыналарды қамтуы мүмкін:

- Сатып алынған электр энергиясының киловатт-сағаты сияқты қызмет туралы деректерді жинау мен есепке алуды бақылау құралдарының операциялық тиімділігін тестілеу;
- Шығарындыларды есептеу коэффициенттерін олардың тиісті көздерге (мысалы, үкімет жарияланымдарына) сәйкестігін тексеру және олардың нақты жағдайларда қаншалықты қолданылатынын қарау;
- Бірлескен кәсіпорын туралы келісімдерді және ұйымдық шекараларды айқындауға қатысы бар басқа да келісімшарттарды талдау;
- Есепке алу деректерін, мысалы, ұйымға тиесілі автокөлікте орнатылған жүріс есептеуіштерімен салыстырып тексеруді жүргізу;
- Қайта есептеуді орындау (мысалы, масса теңгерімі мен энергия теңгерімін есептеу) және анықталған айырмаларды салыстырып тексеру жүргізу;
- Тұрақты мониторинг жабдығынан деректерді алу;
- Физикалық өлшеулердің жүргізілуін бақылау немесе оларды қайта жүргізу, мысалы, мұнай резервуарының деңгейін өлшеу;
- Өлшеудің немесе сандық бағалаудың бірегей әдістерінің, мысалы, рециркуляциялық сызықтар немесе кері байланыс тізбектерін қамтуы мүмкін ерекше күрделі әдістердің дұрыстығы мен тиісті сипатын талдау;
- Сынамаларды іріктеу және көмір сияқты материалдардың сипаттамаларын тәуелсіз талдау немесе ұйымның сынамаларды іріктеу әдісін қолдануын бақылау және зертханалық сынақтар нәтижелерінің жазбаларын тексеру;

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНИМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- Есептеулердің дәлдігін және есептеудің пайдаланылатын әдістерінің қолданылуын тексеру (мысалы, бастапқы критерийлерді аудару және жиынтықтау);
- Есепке алу деректерінің өндірістік деректер және отынды пайдалану туралы деректер, сондай-ақ энергияны сатып алуға арналған шоттар сияқты бастапқы құжаттарға сәйкестігін тексеру.

Елеулі бұрмалаудың бағаланған тәуекелдеріне әсер етуі мүмкін факторлар (37L(a) – 37R(a) тармағын қара)

A95. Елеулі бұрмаланудың бағаланған тәуекелдеріне әсер етуі мүмкін факторларға мыналар жатады:

- Өлшеу құралдарына тән олардың мүмкіндіктерін шектеу және оларды калибрлеу кезеңділігі;
- Деректер жиналатын учаскелердің саны, сипаты және аумақтық бөлінуі және оларға меншік құқығының сипаттамасы;
- ПГ шығарындылары туралы есепке енгізілген әртүрлі газдар мен шығарындылар көздерінің саны мен сипаты;
- Шығарындымен байланысты процестер үздіксіз немесе мерзімді болып табылады ма, сондай-ақ мұндай процестердің бұзылу қаупі бар ма;
- Қызметті бағалау және шығарындыларды есептеу әдістерінің күрделілігі; мысалы, кейбір процестер өлшеу мен есептеудің ерекше әдістерін қажет етеді;
- Ұйымдастырылмаған шығарындылардың анықталмау тәуекелі;
- Шығарындылар санының қолда бар бастапқы деректерге сәйкестігі;
- Деректер жинауды жүзеге асыратын, тиісті әдістерді пайдалануға үйретілген персоналдың болуы және осындай персоналдың тұрақтамауы;
- Деректерді алу мен өңдеуді автоматтандырудың сипаты мен деңгейі;
- Ішкі және сыртқы сынақ зертханаларында қолданылатын сапаны бақылау саясаты мен процедуралары;
- Ұйымдастырушылық шекараларды анықтауды қоса алғанда, сандық бағалау және есеп беру саласындағы өлшемдер мен саясаттың күрделілігі.

Бақылау құралдарының операциялық тиімділігі (37p(a) (ii), 38p (a) тармағын қара)

A96. Өте кішкентай ұйымдар немесе жетілмеген ақпараттық жүйелер жағдайында практик маман бақылау әрекеттерінің аз санын анықтай алады немесе ұйымның олардың болуы немесе пайдалануы туралы құжаттық рәсімделуі шектеулі болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда практик маманның негізінен бақылау құралдарын тестілеумен байланысты емес қосымша процедураларды орындауы тиімдірек болуы мүмкін. Алайда, кейбір сирек жағдайларда бақылау әрекеттерінің немесе бақылау жүйесінің өзге де құрамдас бөліктерінің болмауы жеткілікті тиісті дәлелдемелер алу мүмкіндігінің болмауына әкелуі мүмкін (сондай - ақ A70 - A72 және A92-A93 тармақтарын қара).

Дәлелдемелердің дәлелділігі (37L(b) – 37R (b) тармағын қара)

A97. Елеулі бұрмалану қаупін қатаң бағалау арқылы неғұрлым сенімді дәлелдер алу үшін практик маман дәлелдемелер санын көбейте алады немесе бірнеше тәуелсіз көздерден растау дәлелдерін алу арқылы неғұрлым тиісті немесе сенімді болатын дәлелдер ала алады.

ПАРНИКТІК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Жеткілікті тиісті дәлелдемелер алу үшін бақылау құралдарының тестілерін жүргізу қажет болатын тәуекелдер (38R (b) тармағын қара)

A98. Шығарындыларды сандық бағалау автоматтандырудың жоғары деңгейімен және шамалы немесе нөлдік қолмен араласу процестерін қамтуы мүмкін, мысалы, тиісті ақпарат есептілікте тек электронды түрде, атап айтқанда тұрақты мониторинг жүйесінде ескерілгенде, өңделгенде немесе көрсетілгенде немесе қызмет туралы деректерді өңдеу ақпараттық технологияларға негізделген операциялық немесе қаржылық есептілік жүйесіне біріктірілген кезде. Мұндай жағдайларда:

- Аудиторлық дәлелдемелерге тек электрондық нысанда ғана қол жеткізуге болады, ал олардың жеткіліктілігі мен тиісті сипаты, әдетте, олардың дәлдігі мен толықтығын бақылау құралдарының тиімділігіне байланысты болады;
- Егер тиісті бақылау құралдары тиімді жұмыс істемесе, жарияланбаған болып қалатын ақпаратты тиісінше бастамау немесе өзгерту жағдайларының ықтималдығы жоғары болуы мүмкін.

Растау процедуралары (41R тармағын қара)

A99. Сыртқы растау процедуралары мынадай ақпаратқа қатысты тиісті дәлелдемелерді қамтамасыз ете алады:

- Үшінші тарап жинаған қызмет туралы деректер, мысалы, авиабилеттерді брондау және сату жөніндегі агент ұсынған қызметкерлердің авиаұшулары туралы мәліметтер; авиабилеттерді брондау және сату жөніндегі агент ұсынған; жеткізуші өлшеген учаскеге электр энергиясының түсуі; автопарктің сыртқы басқарушысы ескеретін ұйымға тиесілі автокөлік жүрісінің километражы;
- Шығарындыларды есептеу коэффициенттерін анықтау үшін пайдаланылатын салалық бақылау көрсеткіштері;
- Ұйым мен басқа тараптар арасындағы шарттардың, келісім-шарттардың немесе мәмілелердің талаптары немесе басқа тараптардың ұйымдық шекараны қарау кезінде ПГ шығарындылары туралы өз есебіне белгілі бір шығарындыларды қосатындығы туралы ақпарат;
- Сынамаларды зертханалық талдау нәтижелері (мысалы, бастапқы материалдар сынамаларының жылу коэффициенті).

Елеулі бұрмалаудың бағаланған тәуекелдеріне жауап ретінде талдамалық процедураларды орындау (42L - 42R тармақтарды қара)

A100. Көптеген жағдайларда белгілі бір шығарындылар мен басқа өлшенетін процестер арасындағы физикалық немесе химиялық тәуелділіктің тұрақты сипаты тиімді талдамалық процедураларды жасауға мүмкіндік береді (мысалы, отын тұтыну мен көмірқышқыл газы мен азот оксиді шығарындылары арасындағы байланыс).

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- A101. Осыған ұқсас болжамды тәуелділік шығарындылар мен қаржылық немесе операциялық ақпарат арасында болуы мүмкін (мысалы, электр энергиясын тұтыну салдарынан 2-санаттағы шығарындылар мен электр энергиясын сатып алу жөніндегі негізгі тізілімдегі қалдық немесе жұмыс режимі арасындағы тәуелділік). Басқа талдамалық процедуралар ұйымның шығарындылары туралы ақпаратты сыртқы деректермен салыстыруды, мысалы сала бойынша орташа көрсеткіштерді немесе одан әрі зерттеу үшін ауытқуларды анықтау мақсатында кезең ішіндегі үрдістерді талдауды, сондай-ақ учаскелерді сатып алу немесе шығару сияқты басқа жағдайларға олардың сәйкестігін анықтау үшін бірқатар кезеңдер ішіндегі үрдістерді қамтуы мүмкін.
- A102. Талдамалық процедуралар әсіресе егжей-тегжейлі деректер болған кезде немесе практик маман пайдаланылған деректерді сенімді деп санауға негіз болған кезде тиімді болуы мүмкін, мысалы, олар тиісті бақылаудағы көзден алынған кезде. Кейбір жағдайларда пайдаланылатын деректерді жинауды қаржылық есептілікті дайындау үшін ақпараттық жүйе жүзеге асыруы мүмкін немесе деректер енгізілетін ақпаратты бақылаудың кейбір жалпы құралдарын қолдана отырып, тиісті қаржылық көрсеткіштерді енгізумен қатар басқа ақпараттық жүйеге енгізілуі мүмкін. Мысалы, жеткізушілердің шоттарында көрсетілген сатып алынған отынның мөлшері туралы деректерді енгізу кредиторлық берешекті есепке алу жүйесіне тиісті шоттарды енгізу сияқты шарттарда жүзеге асырылуы мүмкін. Кейбір жағдайларда пайдаланылатын деректер операциялық шешімдер қабылдау процесінің ажырамас бөлігін құрауы мүмкін, сондықтан операциялық персонал тарапынан аса назар аударылатын объект болуға тиіс немесе оларға қатысты сыртқы аудиттің жекелеген процедуралары орындалуға тиіс (мысалы, бірлескен кәсіпорын туралы келісім немесе реттеуші орган тарапынан қадағалау шеңберінде).

Бағалауға қатысты орындалатын процедуралар (44O - 45P тармақтарды қара)

- A103. Кейбір жағдайларда практик маманға ұйымның балама болжамдарды немесе нәтижелерді қалай қарастырғанын және неге олардан бас тартқанын бағалау орынды болуы мүмкін.
- A104. Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін кейбір тапсырмалар жағдайында практик маманға 45R тармағында көрсетілген бір немесе бірнеше процедураларды орындау орынды болуы мүмкін.

Іріктеу (46-тармағын қара)

A105. Іріктеу мыналарды қамтиды:

- (a) Іріктеумен байланысты тәуекелді рұқсат етілген төмен деңгейге дейін төмендету үшін жеткілікті іріктеу көлемін анықтау. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар аясында шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаға қарағанда ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма үшін рұқсат етілген тәуекел деңгейі төмен болғандықтан, егжей-тегжейлі тесттер жағдайында рұқсат етілген іріктеу қаупі де төмен болуы мүмкін. Осылайша, ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма аясында егжей-тегжейлі сынақтар үшін үлгіні қолданған кезде, шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма орындалған жағдайда, үлгі көлемі ұқсас жағдайларға қарағанда үлкен болуы мүмкін;
- (b) Іріктеу үшін позицияларды бас жиынтықта әрбір элементті таңдау мүмкіндігі болатындай етіп іріктеу және әрбір таңдалған позицияға қатысты қойылған мақсатқа

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

сәйкес процедураларды орындау. Егер практик маман әзірленген процедураларды немесе қолданылатын балама процедураларды таңдалған позицияға қолдана алмаса, бұл позиция бақылау құралдарын тестілеу жағдайында белгіленген бақылау процедурасынан ауытқу ретінде немесе егжей - тегжейлі тесттер жағдайында бұрмалау ретінде қарастырылады;

- (с) Анықталған ауытқулардың немесе бұрмаланулардың сипаты мен себептерін зерттеу және олардың процедурасының мақсатына және тапсырманың басқа аспектілеріне ықтимал әсерін бағалау;
- (d) Бағалау:
  - (i) Іріктемеде анықталған бұрмалауларды бас жиынтыққа проекциялай отырып, іріктеме нәтижелерін, оның ішінде егжей-тегжейлі тестілер үшін;
  - (ii) Іріктемені пайдалану тестіленетін бас жиынтық туралы қорытындылар үшін тиісті негіздемені қамтамасыз етті ме.

Ықылассыз іс-әрекеттер, сондай-ақ заң және нормативтік акт (47-тармағын қара)

A106. Тапсырманы орындау барысында нақты немесе болжалды ықылассыз әрекеттер анықталған жағдайда қабылданған жауап беру әрекеттері аясында практик маманға кеңес берілуі мүмкін, мысалы:

- Ұйыммен мәселені талқылаңыз;
- Ұйымға тиісті біліктілігі бар үшінші тараппен, мысалы, ұйымның заң мәселелері жөніндегі кеңесшісімен немесе реттеуші органмен консультациялар өткізуді ұсыну;
- Мәселенің салдарын тапсырманың басқа аспектілері, оның ішінде практик маманның тәуекелдерді бағалауы және ұйымның жазбаша мәлімдемелерінің сенімділігі тұрғысынан қарастыру;
- әр түрлі іс-шаралар жоспарларының салдары туралы заңгерлік кеңес алыңыз;
- Үшінші тараптарды хабардар ету (мысалы, реттеуші орган);
- Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп беруден бас тарту;
- Тапсырмадан бас тарту.

A107. A106-тармағында көрсетілген іс-әрекеттер тапсырманы орындау барысында анықталған заңды немесе нормативтік актіні нақты немесе болжамды сақтамауға жауап ретінде шаралар қабылдау кезінде орынды болуы мүмкін. Бұдан басқа, практик маман болған жағдайларды қоспағанда, осы мәселені осы стандарттың 77-тармағына сәйкес сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындының немесе есептің «Өзге де мәліметтер» бөлімінде баяндау орынды болуы мүмкін:

- (a) Заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауы ПГ шығарындылары туралы есепке айтарлықтай әсер етеді және мұндай сақтамау ПГ шығарындылары туралы есепте тиісті түрде көрсетілмеген деген қорытындыға келеді.
- (b) Ұйым тудыратын кедергілерден ПГ шығарындылары туралы есепке елеулі әсер етуі мүмкін заңдар мен нормативтік актілердің сақталмау фактісін немесе ықтималдығын бағалау үшін жеткілікті тиісті дәлелдемелер ала алмайды және мұндай жағдайда 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС 66-тармағы қолданылады.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

ПГ шығарындылары туралы есепте көрсеткіштерді жиынтықтау процесіне қатысты процедуралар (48L – 48R тармақтарды қара)

A108. A71 тармағында көрсетілгендей, шығарындылар туралы есеп беру жүйесі дамыған сайын, шығарындылар туралы есептілікте сандық бағалауға және көрсетуге байланысты ақпараттық жүйелердің күрделілік, құжаттау және рәсімдеу деңгейі де артады деп күтуге болады. Жетілмеген ақпараттық жүйелер жағдайында жинақтау процесі өте бейресми болуы мүмкін. Неғұрлым күрделі жүйелерді пайдалану кезінде жинақтау процесі жүйеленген және құжатталған болуы мүмкін. Түзетулерге қатысты практик маман орындайтын процедуралардың сипаты, сондай-ақ көлемі және ПГ шығарындылары туралы есептің көрсеткіштерін тиісті есептік жазбалармен сәйкестендіру немесе салыстыру әдісі сандық бағалаудың сипаты мен күрделілігіне және ұйымның есептілігін жасау процесіне, сондай-ақ елеулі бұрмаланудың тиісті тәуекелдеріне байланысты болады.

Қосымша процедуралар (49L - 49 R тармақтарды қара)

A109. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма үздіксіз процесс болып табылады және практик маман жоспарланған процедуралар анықталғаннан айтарлықтай ерекшеленетін ақпаратты анықтай алады. Практик маманның жоспарланған процедураларды орындауына қарай алынған дәлелдемелер практик маманның қосымша процедураларды орындау қажеттілігіне алып келуі мүмкін. Мұндай процедуралар ұйымның практик маман анықтаған мән-жайларға немесе мән-жайларға тексеру жүргізуіне сұрау салуды және қажет болған жағдайда ПГ шығарындылары туралы есепке түзетулер енгізуді қамтуы мүмкін.

Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма шеңберінде қосымша процедураларды орындау қажеттілігін айқындау (49L, 49L (b) тармақтарды қара)

A110. Практик маман ПГ шығарындылары туралы есепте елеулі бұрмаланулар болуы мүмкін деп сенуі үшін негіз болып табылатын мән-жайлар немесе мән-жайлар туралы білуі мүмкін. Мысалы, объектілерге барған кезде практик маман шығарындылардың ықтимал көзін анықтай алады, ол ПГ шығарындылары туралы есепке енгізілмеген сияқты. Мұндай жағдайларда практик маман ПГ шығарындылары туралы есепке әлеуетті көздің қосылғаны туралы қосымша сұрау жібереді. 49L-тармаққа сәйкес орындалған қосымша процедуралардың көлемі кәсіби пайымның мәні болып табылады. Елеулі бұрмаланудың ықтималдығы неғұрлым жоғары болса, практик маман алған дәлелдер неғұрлым сенімді болуы тиіс.

A111. Егер шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында практик маман ПГ шығарындылары туралы есепте елеулі бұрмалаушылықтар болуы мүмкін деп есептеуге негіз болып табылатын мән-жайды немесе мән-жайларды анықтаса, практик маман 49L-тармаққа сәйкес қосымша процедураларды әзірлеуге және орындауға тиіс. Алайда, егер бұл ретте практик маман мән-жай немесе мән-жайлар барлық ықтималдық бойынша ПГ шығарындылары туралы есептің елеулі бұрмалануына әкеп соқпайтыны туралы қорытынды жасау үшін немесе бұл ПГ шығарындылары туралы есептің елеулі бұрмалануына алып келетінін анықтау үшін жеткілікті тиісті дәлелдемелер ала алмаса, бұл жағдайда оның ПГ шығарындылары туралы есептің жұмыс көлемі бойынша шектеу орны.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНИМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Анықталған бұрмалаушылықтардың жинақталуы (50-тармағын қара)

A112. Практик маман сандық индикаторды белгілей алады, одан төмен бұрмаланулар шамалы болады және жинақталуға жатпайды, өйткені практик маман мұндай көрсеткіштердің жинақталуы ПГ шығарындылары туралы есепке айтарлықтай әсер етпейді деп күтеді. «шамалы» сомалар «маңызды емес» дегенді білдірмейді. Нақты болмашы болып табылатын мәселелер осы СҚТХС-ға сәйкес айқындалған маңыздылық деңгейіне қарағанда шамалардың мүлдем басқа (аз) тәртібіне ие. Мұндай мәселелер олардың жеке-жеке немесе жиынтықта қаралатынына және олар қандай өлшем бойынша талданатынына: мөлшеріне, сипатына немесе мән-жайларына қарамастан, бір мәнді емес болып табылады. Бір немесе бірнеше позициялардың анық болмашы болып табылатындығына қатысты белгісіздік болған кезде мәселе анық болмашы санатқа жатқызылмаған болып есептеледі.

Басқа практик маман орындаған жұмысты пайдалану

Басқа практик маманды хабардар ету(57 (а) тармағын қара)

A113. Орындалатын жұмысқа, оны пайдалануға, сондай-ақ басқа практик маман мен жұмыс тобы арасындағы ақпараттық өзара іс-қимылдың нысаны мен мазмұнына байланысты жұмыс тобы басқа практик маманның назарына жеткізе алатын тиісті мәселелер мыналарды қамтуы мүмкін:

- Жұмыс тобының басқа практик маманның жұмыс нәтижелерін қай мәтінге қолданатынын білетін басқа практик маманның жұмыс тобымен жұмыс жасайтындығын растайтын талабы;
- ПГ шығарындылары туралы есепке қатысты аудиторлық процедураларды орындау үшін маңыздылықтан төмен болуы мүмкін (және тиісті жағдайларда шығарындылардың белгілі бір түрлері немесе ашылатын ақпарат үшін маңыздылық деңгейі немесе деңгейлері), сондай-ақ одан жоғары бұрмалауларды анық елеусіз деп санауға болмайтын шекті мән ПГ шығарындылары туралы есеп үшін;
- Басқа практик маманның жұмысына қолданылатын ПГ шығарындылары туралы есептің елеулі бұрмалануының анықталған тәуекелдері және тапсырманы орындау барысында анықталған, ПГ шығарындылары туралы есеп үшін елеулі болуы мүмкін өзге де тәуекелдер туралы және осындай тәуекелдерге жауап ретінде басқа практик маман қабылдаған шаралар туралы ақпаратты басқа практик маманға уақтылы беруді тапсыру.

Басқа практик маман ұсынатын ақпарат(57 (а) тармағын қара)

A114. Жұмыс тобы басқа практик маманнан ақпарат сұрай алатын тиісті мәселелер мыналарды қамтиды:

- Басқа тәжірибелі маман топ үшін орындалатын тапсырмаға қолданылатын барлық этикалық талаптарды, соның ішінде тәуелсіздік пен кәсіби құзыретке қойылатын талаптарды сақтады ма;
- Басқа тәжірибелі маман топтың аудитор командасының талаптарын орындады ма;
- ПГ шығарындылары туралы есептің елеулі бұрмалануына әкелуі мүмкін заңды немесе нормативтік актіні сақтамау жағдайлары туралы деректер;

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНИМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- Тапсырманы орындау барысында басқа практик маман анықтаған түзетілмеген бұрмаланулардың тізбесі, олар елеусіз болып табылмайды;
- Тиісті ақпаратты дайындау кезінде жағымсыздық мүмкіндігін көрсететін белгілер;
- Тапсырманы орындау кезінде басқа практик маманды анықтаған ішкі бақылау жүйесінің маңызды кемшіліктерін сипаттау;
- Басқа практик маман нақты немесе болжамды ықылассыз әрекеттерді қоса алғанда, ұйымға хабарлайтын немесе хабарлағысы келетін басқа да маңызды мәселелер;
- ПГ шығарындылары туралы есепке қатысты болуы мүмкін немесе басқа практик маман жұмыс тобының назарын аударуды орынды деп санайтын кез келген басқа мәселелер, оның ішінде басқа практик маман ұйымнан сұраған жазбаша мәлімдемелерде көрсетілген сәйкессіздіктер;
- Басқа практик маманның жұмысының жалпы нәтижелері, оның тұжырымдары немесе пікірлері.

Дәлелдемелер(57 (b) тармағын қара)

A115. Басқа практик маманның жұмысына қатысты дәлелдемелер алу кезінде ескеру қажет тиісті аспектілер мыналарды қамтуы мүмкін:

- Ол орындайтын жұмысқа жататын және ПГ шығарындылары туралы есеп беру үшін маңызды болып табылатын шаруашылық қызметті басқа тәжірибелі маманмен талқылау;
- Басқа практик маманмен тиісті ақпараттың елеулі бұрмалануларға ұшырауы мәселесін талқылау;
- Анықталған елеулі бұрмалану тәуекелдеріне, осы тәуекелдерге жауап ретінде қабылданған шараларға және қорытындыларға қатысты басқа практик маманның құжаттамасын талдау. Мұндай құжаттама анықталған тәуекелдерге қатысты басқа практик маманның қорытындысы бар меморандум нысанында жасалуы мүмкін.

Жазбаша өтініштер (58-тармағын қара)

A116. 58-тармаққа сәйкес ұсынылуы қажет жазбаша мәлімдемелерден басқа, практик маман басқа жазбаша өтініштерді сұрауды қажет деп санайды. Әдетте практик маман жоғары басшылықтың құрамына кіретін тұлғалардан немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардан жазбаша өтініштер сұрайды. Алайда, басқару және басқару құрылымдары әртүрлі мәдени және құқықтық жүйелердің, сондай-ақ меншіктің мөлшері мен ерекшеліктерінің әсерінен әр түрлі елдерде және әртүрлі ұйымдарда әр түрлі болуы мүмкін болғандықтан, осы стандартта барлық тапсырмалар үшін тиісті тұлғаны немесе жазбаша өтініштер талап етілетін тұлғаларды көрсету мүмкін емес. Мысалы, ұйым тәуелсіз жеке заңды тұлға болып табылмайтын учаске бола алады. Мұндай жағдайларда жазбаша өтініштер беру туралы сұрау салу жіберілетін тиісті басшы персоналды немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды айқындау кәсіби пайымды қолдануды талап етуі мүмкін.

**ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

Есепті күннен кейінгі оқиғалар (61-тармағын қара)

A117. Есепті күннен кейінгі оқиғалар, мысалы, мемлекеттік ведомство сияқты органның шығарындыларды есептеудің қайта қаралған коэффициенттерін жариялауды, қолданылатын заңдардағы немесе нормативтік актілердегі өзгерістерді, ғылыми білім деңгейін арттыруды, ұйымдағы елеулі құрылымдық өзгерістерді, сандық бағалаудың неғұрлым дәл әдістерінің пайда болуын немесе елеулі қатені анықтауды қамтуы мүмкін.

Салыстырмалы ақпарат (62-63, 76 (с) тармақтарды қара)

A118. Заңдарда, нормативтік актілерде немесе тапсырманы орындау шарттарында ПГ шығарындылары туралы есепте салыстырмалы ақпаратты ұсынуға және көрсетуге және сенімділікті қамтамасыз етуге қатысты талаптар көрсетілуі мүмкін. Қаржылық есептілік пен ПГ шығарындылары туралы есептің арасындағы негізгі айырмашылық ПГ шығарындылары туралы есепте көрсетілген сандық көрсеткіштер жеке кезеңдегі шығарындыларды бағалауды білдіреді және ұзақ уақыт кезеңіндегі жиынтық көрсеткіштерге негізделмейді. Нәтижесінде, егер шығарындылар дұрыс емес кезеңде көрсетілмесе, ұсынылған салыстырмалы ақпарат ағымдағы жылғы деректерге әсер етпейді, соның салдарынан көрсеткіштер бағалау кезеңінің дұрыс басталмауына сүйене отырып ұсынылуы мүмкін.

A119. Егер ПГ шығарындылары туралы есепте пайыздық мәндегі шығарындыларды азайтуға сілтемелер немесе өткен кезеңмен ұқсас салыстыру қамтылса, практик маман мұндай салыстырудың тиісті сипаты бар-жоғын қарастыруы маңызды. Салыстыру күшіне сәйкес келмеуі мүмкін:

- (a) Өткен кезеңге қатысты қызметтегі елеулі өзгерістер;
- (b)
- (c) Аудару коэффициенттеріндегі елеулі өзгерістер;
- (d) Бағалау көздері мен әдістерінің сәйкессіздігі.

A120. Салыстырмалы ақпарат ағымдағы шығарындылар туралы деректермен бірге ұсынылған, бірақ практик маманның тұжырымы барлық осындай салыстырмалы ақпаратқа немесе оның кейбір бөлігіне қолданылмайтын болса, мұндай ақпараттың мәртебесі ПГ шығарындылары туралы есепте және қорытындыда немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есепте нақты көрсетілуі маңызды.

Түзетулер (62(a) - тармағын қара)

A121. Өткен кезең үшін есепте көрсетілген ПГ көлемдері, мысалы, ғылыми білім деңгейін арттыру, ұйымдағы елеулі құрылымдық өзгерістер, сандық бағалаудың неғұрлым дәл әдістерінің пайда болуы немесе елеулі қатені анықтау салдарынан заңға, нормативтік актіге немесе қолданылатын критерийлерге сәйкес түзетуді талап етуі мүмкін.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Салыстырмалы ақпаратқа қатысты процедураларды орындау (63 (а) - тармағын қара)

A122. Егер салыстырмалы ақпаратқа қатысты сенімділікті қамтамасыз етуді көздейтін шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма шеңберінде практик маман ұсынылған салыстырмалы ақпаратты елеулі түрде бұрмалау мүмкіндігі туралы білсе, орындалатын процедуралар 49L-тармақтың талаптарына сәйкес келуі тиіс. Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында орындалатын процедуралар салыстырмалы ақпаратқа қатысты пікір қалыптастыру үшін жеткілікті болуы тиіс.

A123. Егер тапсырма салыстырмалы ақпаратқа қатысты сенімділікті қамтамасыз етуді көздемесе, 63(а) - тармақта көрсетілген мән-жайлар кезінде процедураларды орындау туралы талап практик маманның өзіне белгілі, мәні бойынша жалған болып табылатын немесе жаңылыстыратын ақпаратты қолданбаудың этикалық міндеттемелерін орындауымен байланысты.

Басқа да ақпарат (64-тармағын қара)

A124. ПГ шығарындылары туралы есеп практик маманның қорытындысы қолданылмайтын басқа ақпаратпен бірге жариялануы мүмкін; мысалы, ПГ шығарындылары туралы есеп ұйымның жылдық есебіне немесе тұрақты даму туралы есепке енгізілуі немесе климаттың өзгеруіне байланысты, мысалы, басқа ақпараттың құрамына кіруі мүмкін:

- Климаттың өзгеруінің ұйымның стратегиялық мақсаттарына әсері туралы есепті қоса алғанда, стратегиялық талдау;
- Климаттың өзгеруіне байланысты ағымдағы және күтілетін маңызды тәуекелдер мен мүмкіндіктерді түсіндіру және сандық бағалау;
- Климаттың өзгеруіне байланысты тәуекелдерге, мүмкіндіктер мен салдарларға қатысты ұзақ мерзімді және қысқа мерзімді жоспарларды қоса алғанда, ұйым қабылдайтын іс-қимылдар туралы ақпаратты ашу;
- Ұйымның стратегиясына немесе осы стратегияны іске асырудың жоспарланған мерзімдеріне әсер ететін климаттың өзгеруіне қатысты үрдістер мен факторларды қоса алғанда, болашақ перспективалар туралы ақпаратты ашу;
- Климаттың өзгеруіне байланысты мәселелерді анықтау, сондай-ақ осы мәселелерді басқару және бақылау мақсатында бөлінген корпоративтік басқару процестері мен ұйымның ресурстарын сипаттау.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

A125. Кейбір жағдайларда ұйым ПГ шығарындылары туралы есепті дайындауда қолданылғаннан басқа әдістер арқылы есептелген шығарындылар туралы ақпаратты жариялай алады; мысалы, жаңа зауытты іске қосу немесе учаскені жабу сияқты бір реттік оқиғалардың әсерін болдырмау үшін шығарындылар қайта есептелген кезде басқа ақпарат балама негізде дайындалуы мүмкін. Егер оны дайындау үшін пайдаланылған әдістер ПГ шығарындылары туралы есепті жасау кезінде қолданылған өлшемдерге сәйкес келмесе, практик маман мұндай ақпаратты алып тастауды талап ете алады. Практик маман сондай-ақ ПГ шығарындылары туралы есепке енгізілген сандық деректерге сәйкес келмейтін немесе негізделе алмайтын кез келген мәтіндік ақпаратты алып тастауды талап етуі мүмкін (мысалы, алыпсатарлық Болжамдар немесе болашақ іс-әрекеттер туралы мәлімдемелер).

A126. Өзге ақпарат ПГ шығарындылары туралы есепке және қорытындыға немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есепке деген сенімге нұқсан келтіруі мүмкін жағдайларда қажет болуы мүмкін одан арғы іс-қимылдар, мысалы, мыналарды қамтиды:

- Тиісті біліктілігі бар үшінші тараппен, мысалы, заңды мәселелер жөніндегі ұйымның консультантымен консультациялар өткізу туралы сұрау салуды жіберу;
- Әр түрлі іс-шаралар жоспарларының салдары туралы заңгерлік кеңес алу;
- Үшінші тараптарды, мысалы, реттеуші органды хабардар ету;
- Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыдан немесе есептен бас тарту;
- Қолданыстағы заңға немесе нормативтік актіге сәйкес мүмкін болса, тапсырмадан бас тарту;
- Осы мәселені қорытындыда немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есепте баяндау.

Құжаттама

Орындалған процедуралар мен алынған дәлелдемелерді құжаттық рәсімдеу (15, 65 - 66-тармақтарды қара)

A127. 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС талаптарына сәйкес практик маман сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыда немесе есепте қамтылған ақпаратты растайтын және негіздейтін тапсырма бойынша құжаттаманы уақтылы дайындауы қажет.²³ Төменде тапсырма бойынша құжаттамаға енгізу орынды болуы мүмкін сұрақтардың мысалдары келтіріледі:

²³ 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС, 42-тармақ.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- Ұқылассыз іс-әрекеттер: елеулі бұрмалану тәуекелдері және ұқылассыз іс-әрекеттерге қатысты орындалатын процедуралардың сипаты, мерзімі мен көлемі, сондай-ақ ұйымдарға, реттеуші органдарға және басқа тұлғаларға бағытталған ұқылассыз іс-әрекеттер туралы ақпарат;
- Заңдар мен нормативтік актілер: заңдар мен нормативтік актілерді сақтамаудың анықталған немесе болжанатын жағдайлары және ұйыммен және ұйымға қатысты өзге де бөгде тұлғалармен талқылау нәтижелері;
- Жоспарлау: жалпы стратегия және тапсырманы орындау жоспары, сондай-ақ осындай өзгерістердің себептерін көрсете отырып, тапсырма аясында енгізілген маңызды өзгерістер;
- Маңыздылық: оны анықтау кезінде ПГ шығарындылары туралы есеп үшін маңыздылық деңгейі, шығарындылардың белгілі бір түрлері немесе ашылатын ақпарат үшін маңыздылық деңгейі немесе деңгейлері (егер қолданылса), аудиторлық процедураларды орындау үшін маңыздылық деңгейі және тапсырманы орындау барысында маңыздылық деңгейін қайта қараудың барлық жағдайлары сияқты сандық деректер мен факторлар қарастырылады;
- Елеулі бұрмалану тәуекелдері: 29-тармаққа сәйкес қажетті талқылау және қабылданған маңызды шешімдер, 23-тармақта көрсетілгендей ұйымның және оның қоршаған ортасының әрбір аспектісін түсінудің негізінде жатқан негізгі факторлар және практик маманның кәсіби пайымына сәйкес қосымша процедуралар талап етілетін елеулі бұрмалану тәуекелдері;
- Қосымша процедуралар: орындалған қосымша процедуралардың сипаты, мерзімі және көлемі, осы қосымша процедуралардың елеулі бұрмалану тәуекелдерімен байланысы және процедуралардың нәтижелері;
- Бұрмалауды бағалау: төменде бұрмаланулар анық елеусіз болып саналатын мәндер, тапсырманы орындау барысында жинақталған бұрмаланулар және олардың түзетілгені туралы ақпарат, сондай-ақ түзетілмеген бұрмаланулар жеке немесе жиынтықта маңызды болып табылатындығы туралы практик маманның тұжырымы және осындай тұжырымның негіздемесі.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп беру күнінен кейін туындайтын сұрақтар (68-тармағын қара)

A128. Ерекше жағдайлардың мысалдарына сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп беру күнінен кейін практик маманға белгілі болған, бірақ осы күні болған және егер олар осы күні белгілі болса, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма есебі, мысалы, айтарлықтай қате қатені анықтау ПГ шығарындылары туралы есепті түзетуге немесе қорытындыдағы немесе қорытындыдағы практик маманның тұжырымын өзгертуге әкелуі мүмкін фактілер жатады. Осының нәтижесінде тапсырма бойынша құжаттамаға енгізілген өзгерістер маманның аудиторлық ұйымының 1 СБХС талаптарына сәйкес тексеру жүргізу жөніндегі міндеттерін регламенттейтін саясаты мен процедураларына сәйкес тексеріледі, бұл ретте енгізілген өзгерістер үшін тапсырманың басшысы түпкілікті жауаптылықта болады.²⁴

Тапсырма бойынша файлдың түпкілікті қалыптасуы(69-тармағын қара)

A129. СБХС 1 немесе басқа да кәсіби талаптарға, заңнама ережелеріне сәйкес, егер оларда СБХС 1-ден кем емес қатаң талаптар болса, аудиторлық ұйымдар аудиторлық файлдарды қалыптастыруды уақтылы аяқтау үшін саясат пен процедураларды белгілеуі тиіс.²⁵ Әдетте, түпкілікті аудиторлық файлды қалыптастыруды аяқтау үшін тиісті мерзім сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды немесе есеп берілген күннен бастап 60 күннен аспайды.²⁶

Тапсырманың орындалу сапасын тексеру (71-тармағын қара)

A130. Тапсырманың орындалу сапасын тексеру шеңберінде қаралуы мүмкін басқа мәселелер мыналарды қамтиды:

- Жұмыс тобының тапсырмаға қатысты аудиторлық ұйымның тәуелсіздігін бағалауы;
- Пікірлердің алшақтығын тудыратын мәселелер бойынша немесе өзге де күрделі немесе даулы мәселелер бойынша тиісті консультациялар өткізу және осы консультациялар негізінде қорытындылар жасау;
- Тексеру үшін таңдалған тапсырма бойынша құжаттаманы, маңызды пайымдауларға қатысты орындалған жұмысты көрсету және оның жасаған тұжырымдарын растау.

²⁴ «Қаржылық есептілікке аудит және шолып тексеруді жүргізетін, сондай - ақ сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларды және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапаны бақылау» 1 СБХС, 132-33-тармақтар.

²⁵ СБХС 1. 45-тармақ.

²⁶ СБХС 1, А54 тармақ.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды қалыптастыру

Қолданылатын критерийлердің сипаттамасы(74(d), 76(g) (iv) тармақтарды қара)

A131. Ұйымның ПГ шығарындылары туралы есепті дайындауы ПГ шығарындылары туралы есепке түсіндірме ескертпелерге қолданылатын критерийлердің тиісті сипаттамасын енгізуді талап етеді. Бұл сипаттама болжамды пайдаланушыларды оның негізінде ПГ шығарындылары туралы есеп дайындалған тұжырымдама туралы хабардар етеді және ПГ шығарындылары туралы есепте белгілі бір мәселелерді көрсетуге қатысты әртүрлі критерийлер арасында айтарлықтай айырмашылықтар болған жағдайларда ерекше мәнге ие болады, мысалы: егер бар болса, шығарындылар бойынша қандай шегерімдер енгізілген; олардың сандық бағалануы қалай жүргізілген және т. б. олар нені білдіреді; есепке қосу үшін 3 санаттағы шығарындыларды таңдау үшін негіз және олардың сандық бағасы қалай жасалды.

A132. Егер ПГ шығарындылары туралы есеп ПГ шығарындылары туралы есепті қамтитын кезеңде қолданылатын осы критерийлердің барлық талаптарына сәйкес келген жағдайда ғана ПГ шығарындылары туралы есеп белгілі бір критерийлерге сәйкес дайындалғанын көрсету тиісті болып табылады.

A133. Анықталмаған бағалау немесе шектеу тұжырымдарын қамтитын қолданылатын критерийлердің сипаттамасы (мысалы, «ПГ шығарындылары туралы есеп негізінен XYZ талаптарына сәйкес келеді») тиісті болып табылмайды, өйткені ол ПГ шығарындылары туралы есепті пайдаланушыларды жаңылыстыруы мүмкін.

Тапсырмалар бойынша қорытындының мазмұны

Тапсырмалар бойынша қорытынды мысалдары (76-тармақты қара)

A134. 2-қосымшада 76-тармақта көрсетілген элементтерді қамтитын ПГ шығарындылары туралы есептілікке қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша қорытынды мен есептің мысалдары қамтылады.

Практик маманның қорытындысы таралмайтын ақпарат(76 (с) тармағын қара)

A135. ПГ шығарындылары туралы есепте практик маманның тұжырымы қолданылмайтын салыстырмалы көрсеткіштер сияқты мәліметтер қамтылған жағдайларда, оған қатысты сенімділік қамтамасыз етілмеген ақпаратқа түсінбеушілікті және негізсіз сенімді болдырмау үшін бұл ақпарат әдетте ПГ шығарындылары туралы есепте және ПГ шығарындылары жөніндегі практик маманның қорытындысында немесе есебінде осындай ретінде айқындалады. сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма.

Шығарындылар бойынша шегерімдер (76 (f) тармағын қара)

A136. ПГ шығарындылары туралы есепте шығарындылар бойынша шегерімдер туралы ақпарат болған жағдайда, қорытындыға немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есепке енгізілетін өтініштің тұжырымы мән-жайларға байланысты айтарлықтай өзгеруі мүмкін.

ПАРНИКТІК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- A137. Өтемақы квоталары және шығарындылар бойынша басқа да шегерімдер туралы маңызды және сенімді ақпараттың қол жетімділік дәрежесі айтарлықтай өзгереді, демек, ұйымдар мәлімдеген шығарындылар бойынша шегерімдерді растау үшін практик маманның дәлелдемелері де әртүрлі болады.
- A138. Шығарындылар бойынша шегерімдердің әртүрлі сипатына және көбінесе практик маман шығарындылар бойынша шегерімдерге қолдана алатын процедуралардың шектеулі саны мен сипатына байланысты осы стандарт сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыда немесе есепте практик маманның қорытындысы қолданылатын шығарындылар бойынша шегерімдердің (егер олар бар болса) көрсетілуін талап етеді. осы шегерімдерге қатысты практик маманның жауапкершілігі туралы өтініш берілді.
- A139. Шығарындылар бойынша шегерімдерге қатысты практик маманның жауапкершілігі туралы өтініш шығарындылар бойынша шегерімдер өтемақы квоталары болып табылатын жағдайларда былайша тұжырымдалуы мүмкін: «ПГ шығарындылары туралы есеп ABC шығарындыларынан жылына ууу тонна CO_{2-е} мөлшерінде өтемақы квоталарымен байланысты шегеруді қамтиды. Біз осы өтемақы квоталарының бір жыл ішінде сатып алынғанын және олардың ПГ шығарындылары туралы есептегі сипаттамасы тиісті келісімшарттарға және олармен байланысты құжаттарға негізделген қысқаша шолу болып табылатынын анықтау үшін процедуралар жүргіздік. Алайда, біз осындай өтемдік квоталардың сыртқы жеткізушілеріне қатысты процедуралар жүргізген жоқпыз және мұндай өтемдік квоталар YYY тонна CO_{2-е} шығарындыларын азайтуға алып келді ме немесе алып келеді ме дегенге қатысты тұжырымды білдірмейміз.»

Тапсырма бойынша қорытындыны пайдалану (76(G) (iii) тармағын қара)

- A140. Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыны немесе есепті адресатты көрсетуден басқа, практик маман сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындының немесе есептің мәтініне оның мақсаты немесе қорытынды немесе есеп дайындалған болжамды пайдаланушылар көрсетілген тұжырымды қосуды орынды деп есептеуі мүмкін. Мысалы, ПГ шығарындылары туралы есеп жарияланған жағдайда оған түсіндірме жазбаларға және қорытындыға немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есепке қорытынды немесе есеп парниктік газдармен байланысты қызмет туралы жеткілікті білімі бар пайдаланушыларға арналған, парниктік газдармен байланысты қызмет туралы есепте қамтылған ақпаратты зерделегені туралы мәлімдемені енгізу орынды болуы мүмкін ПГ шығарындылары туралы есеп тиісті маңыздылық деңгейлері шеңберінде дайындалғанын және расталғанын түсінеді.
- A141. Сонымен қатар, практик маман тұжырымдаманы қосуды орынды деп санайды, бұл, атап айтқанда, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындының немесе есептің таралуын тек болжалды пайдаланушылар шеңберімен шектейді және оны басқа тұлғалардың немесе басқа мақсаттарда пайдалануына жол бермейді.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Практик маманның процедураларына қысқаша шолу (76(h) (ii) тармағын кара)

A142. Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында мұндай тапсырма бойынша қорытындыда әдетте стандартты тұжырымдар және орындалған процедуралардың қысқаша сипаттамасы ғана болады. Бұл ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында кез-келген егжей-тегжейлі деңгейде нақты орындалған процедураларды сипаттау пайдаланушыларға өзгертілмеген қорытынды берілген барлық жағдайларда практик маманның өз пікірін білдіруі үшін жеткілікті тиісті дәлелдер алынғанын түсінуге көмектеспейді.

A143. Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма жағдайында орындалған процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін көрсету болжамды пайдаланушылар үшін шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есепте көрсетілген қорытындының мәнін түсінуі үшін маңызды. Демек, шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма аясында орындалған практик маманның процедураларын сипаттау, әдетте, ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаға қарағанда егжей-тегжейлі. Сонымен қатар, орындалмаған және әдетте ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар болған жағдайда орындалатын процедуралардың сипаттамасын қосу орынды болуы мүмкін. Алайда, барлық осындай процедураларды толық сипаттау мүмкін болмауы мүмкін, өйткені практик маманнан талап етілетін елеулі бұрмалану тәуекелдерін түсіну және бағалау деңгейі ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаға қарағанда төмен.

Осындай шешім қабылдау және нақтылау деңгейін айқындау кезінде ескерілетін факторларға мыналар жатады:

- Ұйымның ерекше жағдайлары(мысалы, ұйым қызметінің сипаты мен салаға тән деп санайтындардың айырмашылығы);
- Орындалған процедуралардың сипаты мен көлеміне әсер ететін тапсырманы орындаудың ерекше жағдайлары;
- Нарықтық практикаға немесе қолданылатын заңға немесе нормативтік актіге негізделген есепті нақтылау деңгейіне қатысты болжанатын пайдаланушылардың күтулері.

A144. Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есепте орындалған процедураларды сипаттау кезінде олар туралы ақпараттың объективті түрде баяндалуы және екіұштылыққа дейін жалпыланбауы, сондай-ақ оның шамадан тыс егжей-тегжейлері немесе асыра сілтеулері болмауы және ақылға қонымды сенімділік алынды деп ойлауға негіз бермеуі маңызды. Сондай-ақ, процедуралардың сипаттамасы келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырманың орындалғаны туралы әсер қалдырмауы маңызды, көп жағдайда мұндай сипаттамада толық жұмыс жоспары болмауы тиіс.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Практик маманның қолтаңбасы (76 (к) тармағын қара)

A145. Практик маманның қолы аудиторлық ұйымның атынан немесе маманның жеке атынан қойылады немесе нақты елдің талаптарына байланысты екі қолмен беріледі. Практик маманның қол қоюына қосымша ретінде кейбір елдерде одан сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыда немесе есепте оның кәсіби аттестатталуын немесе практик маманның немесе оның аудиторлық ұйымының (мән-жайларға байланысты) осы елдің тиісті лицензиялау органының тану фактісін көрсету талап етілуі мүмкін.

«Маңызды жағдайлар» және «Өзге де мәліметтер» бөлімдері (77-тармағын қара)

A146. «Маңызды жағдайлар» және «Өзге де мәліметтер» бөлімдерін жиі қолдану маманның осындай мәселелер бойынша ақпарат беру тиімділігінің төмендеуіне әкеледі.

A147. «Маңызды жағдайлар» бөлімін қосу, мысалы, әртүрлі критерийлер пайдаланылған немесе критерийлер өткен кезеңдерге қарағанда басқаша қаралған, жаңартылған немесе түсіндірілген және бұл есептегі шығарындылар туралы ақпаратқа айтарлықтай әсер еткен немесе кезеңнің бір бөлігі ішінде жүйенің істен шығуы болған жағдайларда орынды болуы мүмкін.. осы уақыт аралығында шығарындыларды бағалау үшін ПГ шығарындылары туралы есепте көрсетілген деректерді экстраполяциялау пайдаланылғанын білдіреді.

A148. «Өзге де мәліметтер» бөлімін қосу, мысалы, тапсырма бойынша жұмыс көлемі өткен кезеңмен салыстырғанда айтарлықтай өзгерген және бұл ПГ шығарындылары туралы есепте көрсетілмеген жағдайларда орынды болуы мүмкін.

A149. «Маңызды жағдайлар» бөлімінің мазмұны қандай мәселеге назар аударылатынын және ПГ шығарындылары туралы есепте осы мәселе бойынша ақпараттың толық көлемде ашылғанын нақты көрсетуді қамтиды. Бөлімде сондай-ақ назар аударылатын мәселе практик маманның тұжырымын өзгертуге әкелмейтіні көрсетіледі (A125 тармағын қара).

A150. «Өзге де мәліметтер» бөлімінің мазмұнында ПГ шығарындылары туралы есепте осындай өзге де мәліметтерді ұсыну және ашу талап етілмейтіні нақты көрсетіледі. 77-тармақ пайдаланушылардың тапсырманы, практик маманның жауапкершілігін не сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыны немесе есепті түсінуіне байланысты және практик маман қорытындыны немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есепті енгізу қажет деп есептейтін мәселелермен «Өзге де мәліметтер» бөлімін пайдалануды шектейді (A124-тармақты да қара).

A151. Ұйымның ақпараттық жүйесін жетілдіру сияқты мәселелер бойынша практик маманның ұсынымдарын қорытындыға немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есепке енгізу бұл мәселелер ПГ шығарындылары туралы есепті дайындау кезінде тиісті түрде шешілмегенін білдіруі мүмкін. Мұндай ұсыныстар, мысалы, басшылыққа хатында немесе талқылау барысында корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға жеткізілуі мүмкін. Қорытындыда немесе сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есепте ұсынымдар көрсету - көрсетпеу туралы шешім қабылдау кезінде ескерілетін факторлар олардың сипаты болжанатын пайдаланушылардың ақпараттық қажеттіліктеріне сәйкес келе ме және ПГ шығарындылары туралы есепке қатысты

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНИМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

практик маманның қорытындысына ескертпелер ретінде олардың дұрыс түсінілмеуін болдырмау үшін олар тиісті түрде тұжырымдалған ба деген түсініктерді қамтиды.

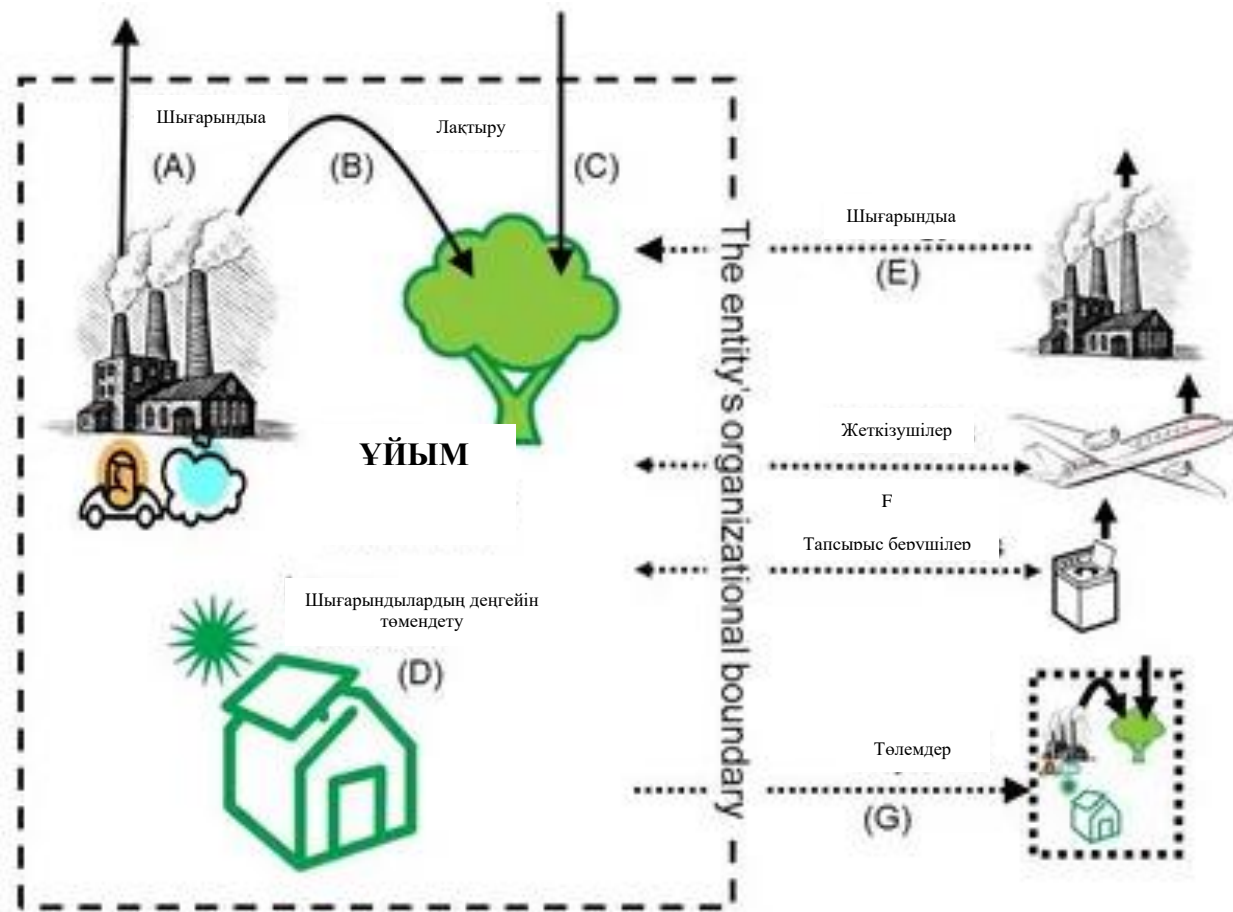
- A152. «Өзге де мәліметтер» бөлімінде практик маманға заңға, нормативтік актіге немесе өзге де кәсіптік стандарттарға, мысалы, ақпараттың құпиялылығына қатысты этикалық мінез-құлық стандарттарына сәйкес беруге тыйым салынған ақпарат қамтылмайды. Бұдан басқа, «Өзге де мәліметтер» бөліміне басшылық беруге міндетті ақпарат енгізілмейді.

ПАРНИКТІК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІКKE СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

1-қосымша

(A8 - A14 тармақтарын қара)

Шығарындылар, абсорбция және шығарындылар бойынша шегерімдер

A =	тікелей немесе 1-санатқа кіретін шығарындылар (A8-тармақты қара).
B =	Абсорбция (ұйымдастырушылық шекара шегінде жүзеге асырылатын шығарындылар, бірақ атмосфераға шығарылмайтын және осы шекара аясында сіңірілетін және сақталатын шығарындылар. Абсорбция, әдетте, есепте көрсетіледі, яғни 1-санаттағы шығарындылар және абсорбция) (A14-тармақты қара).
C =	Абсорбция (ұйым атмосферадан шығарған парниктік газдар) (A14 тармағын қара).
D =	Шығарындыларды азайту үшін ұйым қабылдаған әрекеттер. Мұндай іс-қимылдар 1-санаттағы (мысалы, отын үнемдейтін автомобильдерді пайдалану), 2-санаттағы (мысалы, сатып алынатын электр энергиясының мөлшерін азайту үшін күн батареяларын орнату) немесе 3-санаттағы (мысалы, іскерлік іссапарларды қысқарту немесе пайдалану кезінде электр энергиясын аз талап

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНИМДІЛІКТІ
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

	ететін өнімді сату) шығарындыларды қысқартуы мүмкін. Ұйым мұндай іс-әрекеттерді ПГ шығарындылары туралы есепке түсіндірме ескертпелерде сипаттай алады, бірақ олар ПГ шығарындылары туралы есептің негізгі кестелеріндегі шығарындылардың сандық бағалауына әсер етеді, егер есепте көрсетілген шығарындылар мұндай іс-әрекеттер болмаған кездегі деңгейден төмен болса немесе егер олар ПГ шығарындылары бойынша шегерімдер болып табылса. қолданылатын критерийлермен (A11-тармақты қара).
E =	2-санаттағы шығарындылар (A9 тармағын қара).
F =	3-санаттағы шығарындылар (A10 тармағын қара).
G =	сатып алынған өтемақы квоталарын қоса алғанда, шығарындылар бойынша шегерімдер (A11 - A13 тармақтарын қара).

ПГ шығарындылары туралы есептерге қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша қорытынды мен есеп беру мысалдары

Мысал 1.

Жағдайлар келесідей:

- **Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма.**
- **ПГ шығарындылары туралы есепте 3-санаттағы шығарындылар туралы ақпарат жоқ.**
- **ПГ шығарындылары туралы есепте шығарындылар бойынша шегерімдер туралы ақпарат жоқ.**
- **ПГ шығарындылары туралы есепте салыстырмалы ақпарат жоқ.**
-

Төменде көрсетілген есеп үлгісі тек қана жалпы нұсқаулар ретінде келтіріледі және толық немесе кез келген жағдайларға қолдануға болмайды.

АВС ҰЙЫМЫНЫҢ ПГ ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕБІНЕ ҚАТЫСТЫ АҚЫЛҒА ҚОНЫМДЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМА БОЙЫНША ТӘУЕЛСІЗ ПРАКТИК МАМАННЫҢ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

[Тиісті адресат]

ПГ шығарындылары туралы есеп (егер бұл жалғыз бөлім болса, бұл тақырып қажет емес)

Біз 20X1 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған, хх-уу беттеріндегі шығарындылар тізбесі мен түсіндірме ескертпелерді қамтитын жыл ішіндегі ПГ шығарындылары туралы АВС ұйымының қоса берілген есебіне қатысты ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындадық. [Бұл тапсырманы көп салалы топ, оның ішінде тәжірибелі мамандар, инженерлер және экологиялық ғалымдар орындады.]¹

-----
¹ Бұл ұсыныс, егер ол тапсырмаға қолданылмаса, жойылады (мысалы, егер тапсырма тек 2-санаттағы шығарындылар туралы есеп беру болса және басқа сарапшылар тартылмаған болса).

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

ПГ шығарындылары туралы есепті дайындау үшін ABC ұйымының жауапкершілігі

ABC ұйымы ПГ шығарындылары туралы есепке 1-ескертудегі түсіндірмелерге сәйкес қолданылатын [критерийлерге сәйкес]² ПГ шығарындылары туралы есепті дайындауға жауап береді. Бұл жауапкершілік ықпалсыз іс-әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалаушылықтары жоқ ПГ шығарындылары туралы есепті дайындауға қолданылатын ішкі бақылау жүйесін әзірлеуді, енгізуді және қолдауды қамтиды.

[ПГ шығарындылары туралы есепке 1-ескертпеде көрсетілгендей]³, ПГ сандық бағалауы әртүрлі газдар шығарындыларының көрсеткіштерін біріктіру үшін қажетті шығарындылар мен шамаларды есептеу коэффициенттерін айқындау үшін пайдаланылатын ғылыми білімнің толық болмауына байланысты болмай қоймайтын белгісіздікпен байланысты.

Біздің тәуелсіздік және сапаны бақылау

Біз адалдық, объективтілік, кәсіби құзырет және тиісті мұқияттылық, құпиялылық және кәсіби мінез-құлық принциптеріне негізделген Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңестің Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық әдеп кодексінің (БХЭСК Кодексі) тәуелсіздік талаптары мен басқа да этикалық талаптарын сақтағанымызды мәлімдейміз.

Аудиторлық ұйым 1 сапа бақылауының халықаралық стандартын⁴ қолданады, сондықтан этикалық талаптарды сақтау үшін құжатталған саясат пен процедураларды, кәсіби стандарттарды және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарды қамтитын жүйелі сапа бақылауын қолданады.

Біздің жауапкершілік

Біздің жауапкершілігіміз - біз алған дәлелдердің негізінде ПГ шығарындылары туралы есеп туралы пікір білдіру. Біз халықаралық аудит стандарттары жөніндегі кеңес шығарған «*ПГ шығарындылары туралы есептілікке сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар*» 3410 халықаралық стандартына сәйкес ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмамызды және сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларды орындадық. Осы СҚТХС-ға сәйкес, бұл тапсырма ПГ шығарындылары туралы есепте айтарлықтай бұрмаланулар жоқ екендігіне ақылға қонымды сенімділік алу үшін жоспарланған және жүргізілді.

² [Қолданылатын критерийлер] www.#####.org сайттынан тегін жүктеп алуға болады

³ Егер парниктік газдар туралы есептің 1-ескертпесінде сөзсіз белгісіздік көрсетілмесе, бұл бөлімді алып тастау керек.

⁴ «Қаржылық есептілікке аудит және шолып тексеруді жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларды және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапаны бақылау» I СБХС.

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

СҚТХС деректеріне сәйкес орындалатын ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма шығарындыларды сандық бағалауға қатысты дәлелдемелерді және ПГ шығарындылары туралы есепте қамтылған тиісті ақпаратты алу үшін процедураларды орындауды көздейді. Таңдалған процедуралардың сипаты, мерзімі және көлемі практик маманның пікіріне, соның ішінде ықылассыз әрекеттер немесе қателіктер салдарынан ПГ шығарындылары туралы есептің Елеулі бұрмалану қаупін бағалауға байланысты. Тәуекелдерді осындай бағалауды жүргізу кезінде біз ПГ шығарындылары туралы АВС ұйымының есебін дайындауға қолданылатын ішкі бақылау жүйесін қарастырдық. Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма:

- ПГ шығарындылары туралы есепті дайындау үшін негіз ретінде ПГ шығарындылары туралы есепке 1-ескертудегі түсіндірмелерге сәйкес қолданылатын [Қолданылатын критерийлерді] АВС ұйымының жағдайларында пайдалану орындылығын бағалау;
- Сандық бағалау әдістерінің тиісті сипатын және есеп беру саясатын, сондай-ақ АВС ұйымы қабылдаған бағалаудың негізділігін бағалау;
- ПГ шығарындылары туралы есептің жалпы ұсынылуын бағалау.

Біз алған дәлелдер жеткілікті және тиісті деп санаймыз және бізге өз пікірімізді білдіруге негіз береді.

Пікір

Біздің пікірімізше, 20X1 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішіндегі ПГ шығарындылары туралы есеп ПГ шығарындылары туралы есепке 1-ескертудегі түсіндірмелерге сәйкес қолданылған [қолданылатын критерийлерге] сәйкес барлық маңызды аспектілерде дайындалған.

Өзге де нормативтік-құқықтық талаптарды орындау туралы есеп (кейбір тапсырмалар үшін ғана қолданылады)

(Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есептің осы бөлімінің нысаны мен мазмұны практик маманның есеп беру жөніндегі басқа міндеттерінің сипатына байланысты болады.)

[Практик маманның қолы]

[Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есеп беру күні]

[Практик маманның мекенжайы]

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Мысал 2.

Жағдайлар келесідей:

- Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма.
- ПГ шығарындылары туралы есепте 3-санаттағы шығарындылар туралы ақпарат жоқ.
- ПГ шығарындылары туралы есепте шығарындылар бойынша шегерімдер туралы ақпарат жоқ.
- ПГ шығарындылары туралы есепте салыстырмалы ақпарат жоқ.

Төменде көрсетілген есеп үлгісі тек қана жалпы нұсқаулар ретінде келтіріледі және толық немесе кез келген жағдайларға қолдануға болмайды.

АВС ҰЙЫМЫНЫҢ ПГ ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕБІНЕ ҚАТЫСТЫ ШЕКТЕУЛІ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМА БОЙЫНША ТӘУЕЛСІЗ ПРАКТИК МАМАННЫҢ ЕСЕБІ

[Тиісті адресат]

ПГ шығарындылары туралы есеп (егер бұл жалғыз бөлім болса, бұл тақырып қажет емес)

Біз АВС ұйымының 20x1 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған, шығарындылар тізбесі мен [хх-уу беттеріндегі түсіндірме ескертпелер] қамтылған жыл ішіндегі ПГ шығарындылары туралы қоса берілген есебіне қатысты шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындадық. [Бұл тапсырманы көп салалы топ, оның ішінде тәжірибелі мамандар, инженерлер және экологиялық ғалымдар орындады.]⁵

ПГ шығарындылары туралы есепті дайындау үшін АВС ұйымының жауапкершілігі

АВС ұйымы ПГ шығарындылары туралы есепке 1-ескертудегі түсіндірмелерге сәйкес қолданылатын [қолданылатын критерийлерге⁶] сәйкес ПГ шығарындылары туралы есепті дайындауға жауап береді. Бұл жауапкершілік ықпалсыз іс-әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалаушылықтары жоқ ПГ шығарындылары туралы есепті дайындауға қолданылатын ішкі бақылау жүйесін әзірледі, енгізуді және қолдауды қамтиды.

⁵ Бұл ұсыныс, егер ол тапсырмаға қолданылмайтын болса (мысалы, егер тапсырма 2-санаттағы шығарындылар бойынша ғана есеп беру болса және басқа сарапшылар тартылмаса), алып тастауға жатады.

⁶ [Қолданылатын критерийлер] www.#####.org. сайттан тегін жүктеп алуға болады

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНИМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

[ПГ шығарындылары туралы есепке 1-ескертпеде көрсетілгендей]⁷, ПГ сандық бағалауы әртүрлі газдар шығарындыларының көрсеткіштерін біріктіру үшін қажетті шығарындылар мен шамаларды есептеу коэффициенттерін айқындау үшін пайдаланылатын ғылыми білімнің толық болмауына байланысты болмай қоймайтын белгісіздікпен байланысты.

Біздің тәуелсіздік және сапаны бақылау

Біз тәуелсіздік талаптары мен басқа да этикалық талаптарды сақтағанымызды мәлімдейміз. Адалдықтың, объективтіліктің, кәсіби құзыреттің және тиісті мұқияттылықтың, құпиялылықтың және кәсіби мінез-құлықтың іргелі қағидаттарына негізделген Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңестің Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық әдеп кодексі.

Аудиторлық ұйым 1 сапа бақылауының халықаралық стандартын⁸ қолданады, сондықтан этикалық талаптарды сақтау үшін құжатталған саясат пен процедураларды, кәсіби стандарттарды және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарды қамтитын жүйелі сапа бақылауын қолданады.

Біздің жауапкершілік

Біздің жауапкершілігіміз - біз жасаған процедуралар мен алынған дәлелдер негізінде ПГ шығарындылары туралы есепке қатысты шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды беру. Біз ХАС кеңесі шығарған «ПГ шығарындылары туралы есеп беруге қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар» 3410 және сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық стандартына сәйкес шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмамызды орындадық. Осы СҚТХС-ға сәйкес, бұл тапсырма ПГ шығарындылары туралы есепте айтарлықтай бұрмаланулар жоқ екендігіне ақылға қонымды сенімділік алу үшін жоспарланған және жүргізілді.

СҚТХС деректеріне сәйкес орындалатын шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма ПГ шығарындылары туралы есепті дайындау үшін негіз ретінде ABC ұйымының жағдайларында [қолданылатын критерийлерді] пайдаланудың орындылығын бағалауды, ықпалсыз іс-әрекеттер немесе қателер салдарынан ПГ шығарындылары туралы есептің елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауды, ПГ шығарындылары туралы есептің мынадай бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде қабылданған іс-қимылдарды орындауды көздейді. мұны нақты жағдайлар және ПГ шығарындылары туралы есептің жалпы ұсынылуын бағалау талап етеді. Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма ішкі бақылау жүйесін зерттеуді қоса алғанда, тәуекелдерді бағалау процедураларына да, бағаланған тәуекелдерге жауап ретінде орындалатын процедураларға да қатысты ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаға қарағанда айтарлықтай аз жұмыс көлемін қарастырады.

⁷ Егер ПГ шығарындылары туралы есепке 1-ескертпеде болмай қоймайтын белгісіздікке нұсқау болмаса, бұл бөлім алып тасталуы тиіс.

⁸ Қаржылық есептілікке аудит және шолып тексеруді жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін басқа да тапсырмаларды және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапаны бақылау» 1 СБХС

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Біз жүргізген процедуралар біздің кәсіби пайымдауымызға негізделді және сұрау салуларды жіберуді, орындалатын процестерді бақылауды, құжаттарды инспекциялауды, талдамалық процедураларды, сандық бағалау әдістерінің тиісті сипатын бағалауды және есептілік жасау жөніндегі саясатты, сондай-ақ тиісті деректермен келісуді немесе салыстыруды қамтыды.

[Практик маман орындалған процедуралардың сипаты мен көлемінің қысқаша сипаттамасын қамтуы мүмкін, ол практик маманның пікіріне сәйкес, практик маманның шығу негізін пайдаланушылар түсінуі үшін пайдалы болуы мүмкін қосымша ақпаратты қамтиды.⁹ Келесі бөлім нұсқаулық ретінде берілген және процедуралардың мысалдары орындалған жұмысты пайдаланушылар түсінуі үшін үлкен мәнге ие процедуралардың түрлері мен көлемдерінің толық тізімі емес.]¹⁰

Тапсырманың мән-жайын ескере отырып, жоғарыда аталған процедураларды орындау кезінде біз:

- Сұраныстарды жіберу арқылы олар бақылау ортасы мен ABC ақпараттық жүйелерін зерттеді, олар шығарындылардың есептілігінде сандық бағалауға және көрсетуге қатысты, бірақ белгілі бір бақылау әрекеттерін ұйымдастыруды бағаламады, оларды енгізу туралы дәлелдер алмады және олардың тиімділігін сынамады;
- ABC ұйымы қолданатын бағалауды анықтау әдістері тиісті болып табылатындығын және олар дәйекті түрде қолданылғанын бағалады. Алайда, біздің процедураларымыз бағалар негізделген деректерді тестілеу немесе ABC ұйымы жасаған бағалармен салыстыру үшін өз бағаларын тәуелсіз анықтау кірмейді;
- Шығарындылар көздерінің толықтығын, деректерді жинау әдістерін, деректер көздерін және объектілерге қолданылатын тиісті болжамдарды бағалау үшін объектілерге [үш объект] бардық. Объектілер олардың шығарындыларын жалпы шығарындыларға, шығарындылар көздеріне және өткен кезеңдерде барған объектілерге қатысты бағалауды ескере отырып, тестілеу үшін таңдалды. Біздің процедуралар [қосылған / қосылмаған] осы нысандардағы объектілер немесе Бақылау құралдары туралы деректерді жинау және жинақтау бойынша ақпараттық жүйелерді тестілеу.¹¹

Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма аясында орындалатын процедуралар ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындағанға қарағанда табиғаты мен көлемі жағынан аз ерекшеленеді. Демек, шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау кезінде алынған сенімділік деңгейі ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау кезінде алынғанға қарағанда әлдеқайда төмен. Демек, біз ПГ шығарындылары туралы есепке 1-ескертпеде түсіндірулерге сәйкес қолданылған [қолданылатын критерийлерге] сәйкес барлық елеулі аспектілерде ПГ шығарындылары туралы ABC ұйымының есебі бойынша ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін пікір білдірмейміз.

⁹ Процедуралар қысқаша көрсетілуі тиіс, бірақ олар түсініксіз болып көрінетіндей дәрежеде емес. Сондай-ақ, олар қажетсіз мәліметтерді немесе асыра сілтеулерді қамтымауы тиіс және ақылға қонымды сенімділік пайда болды деп сенуге негіз болмауы тиіс. Процедуралардың сипаттамасы тапсырма келісілген процедураларды орындауға бағытталғандай әсер етпеуі маңызды, көп жағдайда мұндай сипаттамада жұмыстың толық жоспары болмауы тиіс.

¹⁰ Осы түсіндірме бөлім есептің соңғы нұсқасынан алынып тасталады

ПАРНИКТИК ГАЗДАР ШЫҒАРЫНДЫЛАРЫ ТУРАЛЫ ЕСЕПТІЛІККЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманың нәтижелері бойынша қорытынды

Біз орындаған процедуралардың және Біз алған дәлелдемелердің қорытындылары бойынша 20Х1 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішіндегі ПГ шығарындылары туралы АВС ұйымының есебі 1-ескертпедегі түсіндірмелерге сәйкес қолданылған [қолданылатын өлшемдерге] сәйкес барлық елеулі аспектілерде дайындалмады деп пайымдауға қандай да бір негіз анықталған жоқ ПГ шығарындылары туралы есепке.

Өзге де нормативтік-құқықтық талаптарды орындау туралы есеп (кейбір тапсырмалар үшін ғана қолданылады)

(Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есептің осы бөлімінің нысаны мен мазмұны практик маманның есеп беру жөніндегі басқа міндеттерінің сипатына байланысты болады.)

[Практик маманның қолы]

[Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша есеп беру күні]

[Практик маманның мекенжайы]

-----
¹¹ «Егер практик маман тапсырманы орындаудың нақты жағдайларында орындалған процедуралар туралы егжей-тегжейлі ақпарат талап етілмейді деген қорытындыға келсе, осы бөлім жойылуға жатады.

**СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТЫ 3420**

**БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ
АҚПАРАТ НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ
СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР»**

(2013 жылғы 31 наурыздағы немесе осы күннен кейінгі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша қорытындыларға қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
Осы ІҚХС-ның қолданылу аясы	1-8
Күшіне енген күні	9
Мақсаты	10
Анықтамалар	11
Талаптар	
3000 (Қайта қаралған) СҚТХС	12
Тапсырманы қабылдау	13
Тапсырманы жоспарлау және орындау	14-27
Жазбаша өтініштер	28
Пікір қалыптастыру	29-30
Аудиторлық пікір нысаны	31-34
Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды дайындау	35
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	
Осы ІҚХС-ның қолданылу аясы	A1
Бағалы қағаздар проспектіне кіретін қаржылық ақпарат нысанының мақсаты	A2-A3
Қаржылық ақпараттың нысанын құрастыру	A4-A5
Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманың сипаты	A6
Анықтамалар	A7-A9
Тапсырманы қабылдау	A10-A12
Тапсырманы жоспарлау және орындау	A13-A44
Жазбаша өтініштер	A45
Пікір қалыптастыру	A46-A50
Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды дайындау	A51-A57

БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Қосымша. Практик маман дайындаған өзгертілмеген пікірді қамтитын қорытынды	
--	--

«Бағалы қағаздар проспектісіне енгізілетін қаржылық ақпарат нысанының компиляциясына қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар» 3420 сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық стандарты (СҚТХС) Сапаны бақылаудың, аудиттің, шолып тексерудің, сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмалардың және ілесіп қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмалардың халықаралық стандарттар жинағына алғы сөзбен бірге қаралуы тиіс.

БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Кіріспе

Осы СҚТХС қолданылу аясы

1. Осы Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардың халықаралық стандарты (СҚТХС) бағалы қағаздар проспектіне енгізілетін қаржылық ақпарат нысанына жауапты тараптың² жинағына қатысты тексеру және қорытынды ұсыну мақсатында практик маманмен¹ орындалатын ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін растау бойынша ғимараттарға қолданылады. Осы СҚТХС мынадай жағдайларда қолданылады:
  - Бағалы қағаздар туралы заңнаманың талаптарына немесе бағалы қағаздар проспекті шығарылуы тиіс юрисдикцияның қағидаларына (бұдан әрі - тиісті заң немесе қағидалар) сәйкес тиісті қорытындыны ұсыну;
  - Тиісті қорытындыны ұсыну осы юрисдикцияда жалпы қабылданған тәжірибе болып табылады (A1 тармағын қара).

Практик маманның жауапкершілік сипаты

2. Осы ХҚЕС-ке сәйкес тапсырманы орындау кезінде практик маман ұйым үшін қаржылық ақпарат нысанын құрастыруға жауапты болмайды; бұл жауапкершілікті жауапты тарап көтереді. Практик маман қолданылатын критерийлер негізінде барлық елеулі қатынастарды қаржылық ақпараттың нысанын құрастыруды жауапты тарап орындағандығы туралы қорытынды беру үшін ғана жауапты болады.
3. Осы СҚТХС өткен кезеңдердің қаржылық есептілігінің компиляциясын орындау үшін ұйым практик маманды тартатын сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар болып табылмайтын тапсырмаларға қолданылмайды.

Бағалы қағаздар проспектіне енгізілетін қаржылық ақпарат нысанының мақсаты

4. Бағалы қағаздар проспектіне енгізілетін қаржылық ақпараттың осы нысанының мақсаты, егер бұл оқиға орын алған болса немесе осы операция иллюстрация мақсаттары үшін таңдалған неғұрлым ерте күні жүргізілген болса, орын алуы мүмкін ұйымның түзетілмеген қаржылық ақпаратына елеулі оқиғаның немесе операцияның әсерін мысалмен суреттеу болып табылады. Бұл мақсатта түзетілмеген қаржылық ақпаратқа нысан жасау үшін түзетулерді қолдану арқылы қол жеткізіледі. Қаржылық ақпараттың нысаны ұйымның нақты қаржылық жағдайын, оның қаржылық нәтижелерін немесе ақша қаражатының ағындарын көрсетпейді (A2 - A3 тармағын қара).

Қаржылық ақпарат нысанының жинағы

5. Қаржылық ақпарат нысанының жинағы егер бұл оқиға орын алса немесе бұл операция мысалмен суреттеу мақсатында таңдалған ертерек күні жасалса орын алатын маңызды оқиғаның немесе операцияның ұйымның түзетілмеген қаржылық ақпаратына әсерін көрсететін қаржылық ақпаратты жинауды, жіктеуді, жалпылауды және жауапты тараптың ұсынуын қамтиды. Бұл процесс өзіне келесі кезеңдерді қамтиды:

¹ «Өткен кезеңдегі аудиттен және қаржылық ақпаратты шолудан ерекшеленетін сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар» 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС, 12(r) тармағы.

¹ 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС, 12(v) тармақ.

**БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

- қаржылық ақпарат нысанының жинағын құрастыру үшін қолданылатын түзетілмеген қаржылық ақпараттың көзін анықтау және осы көзден түзетілмеген қаржылық ақпаратты алу (А4 - А5 тармағын қара);
- осы қаржылық ақпарат нысаны ұсынылатын мақсатқа сәйкес түзетілмеген қаржылық ақпараттың нысанын құрастыру үшін түзетулер енгізу;
- алынған қаржылық ақпараттың нысанын ақпаратты тиісті ашумен бірге ұсыну.

Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманың сипаты

6. Қаржылық ақпараттың нысаны компиляциялауға қатысты ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма қаржылық ақпараттың нысанын компиляциялау кезінде жауапты тарап пайдаланатын қолданылатын критерийлер оқиғаға немесе келесіге қатысты жеткілікті тиісті дәлелдер алу үшін операцияға тікелей байланысты елеулі салдарларды ұсыну үшін және қаржылық ақпарат нысанын компиляциялау кезінде жауапты тарап пайдаланатын қолданылатын критерийлер болып табылатындығын бағалау үшін осы СҚТХС белгіленген процедураларды орындауды қамтиды. (А6 тармағын қара):

- Алдыңғы нысанды құрастыру үшін тиісті түзетулер осы критерийлерге тиісті әсер ете ме;
- Нысанның қорытынды бағаны түзетілмеген қаржылық ақпаратқа осы түзетулердің дұрыс қолданылуын көрсете ме (11(с) - тармақты қара).

Сонымен қатар тапсырма қаржылық ақпарат нысанының жалпы көрінісін бағалауды қамтиды. Бұл ретте тапсырма практик маманның қаржылық ақпараттың нысанын компиляциялау кезінде немесе қаржылық ақпараттың нысанын компиляциялау үшін пайдаланылған қаржылық ақпаратқа аудит немесе шолып тексеру жүргізу кезінде пайдаланылған өткен кезеңдердегі қаржылық ақпарат туралы пікірді қайта қарауын немесе оған қорытындыны қайта шығаруын көздемейді.

3000 (Қайта қаралған) СҚТХС, басқа да кәсіби стандарттармен және басқа да талаптармен өзара байланыс

7. Практик маман бағалы қағаздар проспектісіне енгізілетін қаржылық ақпарат нысанының компиляциясына қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындау кезінде 3000 (қайта қаралған) СҚТХС және осы СҚТХС талаптарын ұстануға міндетті. Осы 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС-ның бағалы қағаздар проспектіне енгізілетін қаржылық ақпарат нысанының жинағына қатысты ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға қалай қолданылуға тиіс екендігін толықтырады, бірақ алмастырмайды.

8. 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС ережелерін ұстану практик маманнан сенімділікті қамтамасыз ететін талаптарды орындаумен немесе басқа да кәсіби талаптармен немесе БХЭСК Кодексінің талаптарына қарағанда қатал заңда немесе нормативтік актіде белгіленген талаптармен байланысты *Бухгалтерлерге арналған этиканың халықаралық стандарттары жөніндегі кеңестің кәсіби бухгалтерлер этикасы кодексін* (БХЭСК Кодексі) ұстануды талап етеді³. Сонымен қатар, тапсырма жетекшісінің 1 СБХС⁴ немесе 1 СБХС қарағанда қатал басқа да кәсіби талаптарды немесе заңда немесе нормативтік актіде белгіленген талаптарды қолданатын аудиторлық ұйымның мүшесі болуы талап етіледі.

**БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

Күшіне енген күні

9. Осы СҚТХС 2013 жылғы 31 наурызда немесе осы күннен кейін сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар бойынша қорытындыларға қатысты күшіне енеді.

Мақсаты

10. Практик маманның алдында келесі мақсаттар тұр:
- (a) қолданылатын критерийлер негізінде жауапты тарап барлық елеулі қатынастарда қаржылық ақпарат нысанының жинағын орындағаны туралы ақылға қонымды сенімділікті алу;
  - (b) Практик маманның жұмыс нәтижелеріне сәйкес қорытынды беру.

Анықтамалар

11. Осы СҚТХС мақсаттары үшін келесі терминдер мынадай мағыналарға ие:
- (a) Қолданылатын критерийлер - Қаржылық ақпараттың нысанын құрастыру кезінде жауапты тарап пайдаланатын критерийлер. Критерийлерді стандарттарды, заңдарды немесе нормативтік актілерді әзірлейтін және бекітетін уәкілетті немесе танылған ұйым белгілеуі мүмкін. Егер белгіленген критерийлер болмаса, оларды жауапты тарап әзірлейді (А7- А9 тармағын қара);
  - (b) Нысанды құрастыруға арналған түзетілер - Түзетілмеген қаржылық ақпаратқа қатысты проформаны жасауға арналған түзетулер келесідей түзетулерді қамтиды:
    - (i) егер оқиға орын алған болса немесе осы операция иллюстрациялау үшін таңдалған неғұрлым ерте күні жүргізілген болса, орын алуы мүмкін елеулі оқиғаның немесе операцияның (бұдан әрі - оқиға немесе операция) әсерін суреттейтін түзетілмеген қаржылық ақпаратқа түзетулер;
    - (ii) қаржылық ақпарат нысанын құрастыру есеп беруші ұйымның (бұдан әрі - ұйым) қаржылық есептілігін дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына және осы тұжырымдамаға сәйкес келетін оның есепке алу саясатына сәйкес келетін негізде орындалуы үшін қажетті түзетілмеген қаржылық ақпаратқа түзетулер (А15- А16 тармағын қара).

Алдыңғы нысанды жасауға арналған түзетулер сатып алынған немесе сатып алуға жататын бизнестің (сатып алынатын кәсіпорынның) немесе иеліктен шығарылған немесе иеліктен шығаруға жататын бизнестің (иеліктен шығарылатын кәсіпорынның) осы ақпарат қаржылық ақпарат нысанын (бұдан әрі - сатып алынатын немесе иеліктен шығарылатын кәсіпорынның қаржылық ақпараты) құрастыру үшін пайдаланылатын көлемдегі тиісті қаржылық ақпаратты қамтиды.

³ 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС, 3 (a), 20 және 34-тармақтар.

⁴ 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС, 3(b) және 31 (a) - тармақтар. »Қаржылық есептілікке аудит және шолып тексеру жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларды және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапаны бақылау» 1 СБХС

**БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТІСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

- (с) Қаржылық ақпараттың нысаны – мысалмен суреттеудің мақсаты үшін таңдалған ертерек мерзімде осы оқиға орын алса немесе осы операция өткізілген болса ұйымның түзетілмеген қаржылық ақпаратына оқиғаның немесе операцияның әсерін мысалмен суреттеу үшін түзетулермен бірге ұсынылған қаржылық ақпарат. Осы СҚТХС-да қаржылық ақпараттың нысаны (а) түзетілмеген қаржылық ақпаратты, (b) алдыңғы нысанды жасау үшін түзетулерді және (с) алдыңғы нысандың қорытынды бағанын қамтитын бағандар форматында (А2-тармақты қара) ұсынылады деп болжанады.
- (d) Бағалы қағаздар проспекті - Ұйымның бағалы қағаздарына қатысты заңды немесе нормативтік талаптарға сәйкес шығарылатын, олар бойынша үшінші тұлға инвестициялық шешім қабылдайтын құжат.
- (e) Жарияланған қаржылық ақпарат - Сатып алынатын немесе иеліктен шығарылатын кәсіпорынның жалпыға қолжетімді қаржылық ақпараты.
- (f) Түзетілмеген қаржылық ақпарат - Жауапты тарап проформаны жасау үшін түзетулер қолданатын ұйымның қаржылық ақпараты (А4-А5 тармағын қара).

Талаптар

3000 (Қайта қаралған) СҚТХС

12. Практик маман, егер ол осы СҚТХС және 3000 (қайта қаралған) СҚТХС барлық талаптарын орындамаса, осы СҚТХС-ның сақталуы туралы мәлімдемеуі тиіс.

Тапсырманы қабылдау

13. Бағалы қағаздар проспектісіне кіретін қаржылық ақпарат нысанының компиляциясы барлық елеулі қатынастарда қолданылатын критерийлер негізінде орындалғаны туралы қорытынды беру жөніндегі тапсырманы қабылдамас бұрын, практик маман:
- (a) Тапсырманы орындауы керек адамдардың осы тапсырманы орындау үшін қажетті мүмкіндіктері мен құзыреттілігі бар-жоғын анықтау(А10 тармағын қара);
  - (b) Тапсырманың мән-жайлары туралы алдын ала мәліметтер және жауапты тараппен талқылау негізінде практик маман қолдануға ниет білдірген критерийлердің жарамды болып табылатындығын және қаржылық ақпараттың нысаны пайдаланушыларды ол арналған мақсаттарға сүйене отырып жаңылыстыратын фактінің қаншалықты екіталай екенін анықтау;
  - (с) Тиісті заңда немесе нормативтік актіде (егер бар болса) ұйғарылған пікірдің тұжырымдалуын бағалау және практик маман осы СҚТХС-да көрсетілген процедураларды орындау негізінде ұйғарылған тұжырымды пайдалана отырып, пікір білдіре ала ма, екендігін анықтау (А54 - А56 тармағын қара);
  - (d) Егер сатып алынатын немесе иеліктен шығарылатын кәсіпорынның түзетілмеген қаржылық ақпараты және қаржылық ақпараты алынған көздерге аудит немесе шолып тексеру жүргізілсе және аудит немесе шолып тексерудің нәтижелері

БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

бойынша өзгертілген пікір немесе қорытынды білдірілсе немесе қорытындыда «Маңызды жағдайлар» бөлімі болса, тиісті заңның немесе нормативтік актінің талаптарына сәйкес сатып алынатын немесе иеліктен шығарылатын кәсіпорынның қаржылық ақпаратын пайдалануға рұқсат етілгенін анықтау қажет. немесе практик маманның қорытындысында шолып тексеру бойынша өзгертілген пікірге немесе өзгертілген қорытындыға немесе осы көздерге қатысты «Маңызды жағдайлар» бөлімін қамтитын қорытындыға сілтемелер беру;

- (e) Егер өткен кезеңдердегі ақпаратқа аудит немесе шолу тексерісі ешқашан жүргізілмесе, практик маман тапсырманы орындау үшін қажетті ұйым, оның бухгалтерлік есепті жүргізу және қаржылық есептілікті дайындау тәжірибесі туралы жеткілікті түсінік ала ала ма деген мәселені қарау (A31-тармақты қара);
- (f) Егер оқиға немесе операция кәсіпорынды сатып алуды қамтыса, ал сатып алынатын кәсіпорынның өткен кезеңдеріндегі ақпаратқа аудит немесе шолып тексеру бұрын жүргізілмесе, практик маман сатып алынатын кәсіпорын, оның бухгалтерлік есепті жүргізу және тапсырманы орындау үшін қажетті қаржылық есептілікті дайындау тәжірибесі туралы жеткілікті түсінік ала ала ма деген мәселені қарау;
- (g) Келесілер:
  - (i) Егер осы критерийлер көпшілікке қолжетімді болмаса, болжамды пайдаланушылар үшін қолданылатын критерийлерді тиісінше ашуға және сипаттау;
  - (ii) Қолданылатын критерийлер негізінде қаржылық ақпарат нысанын құрастыру;
  - (iii) Практик маманға мыналарды:
    - a. Бухгалтерлік жазбалар, құжаттама және қаржылық ақпарат нысанының компиляциясы қолданыстағы критерийлер негізінде барлық елеулі аспектілерде орындалғанын бағалау үшін қажетті өзге де материалдар сияқты барлық ақпаратқа (егер бұл тапсырма мақсаттары үшін қажет болса, сатып алынатын кәсіпорын немесе бизнесті біріктіру кезінде сатып алынатын кәсіпорындар туралы ақпаратты қоса алғанда) қол жеткізу;
    - b. Тапсырманың мақсаттары үшін практикалық маман жауапты тараптан сұрсұратуы мүмкін қосымша ақпаратты;
    - c. Практик маман қаржылық ақпарат нысанын құрастыру қолданылатын критерийлер негізінде барлық елеулі қатынастарда орындалғанын бағалауға байланысты дәлелдемелер алу қажет деп санайтын ұйымдағы адамдарға және ұйымның консультанттарына қол жеткізуді;
    - d. Егер бұл тапсырма мақсаттары үшін қажет болса, бизнесті тиісті адамдарға біріктіру кезінде сатып алынған кәсіпорында немесе кәсіпорындарда қол жетімділікті ұсыну үшін жауапты тараптың төмендегілер үшін өзінің жауапкершілігін түсінетініне және растайтынына қатысты келісімін алуы (A11-A12 тармағын қара) міндетті.

БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Тапсырманы жоспарлау және орындау

Қолданылатын критерийлердің жарамдылығын анықтау

14. Практик маман 3000 (қайта қаралған) СҚТХС ⁵ сәйкес қолданылатын критерийлердің жарамды болып табылатындығын анықтауы және, атап айтқанда, олар мыналарды ескеретінін анықтауы тиіс:
- (a) Түзетілмеген қаржылық ақпарат тиісті көзден алынды (A4 - A5, A27 тармағын қара);
  - (b) Алдыңғы нысанды жасауға арналған түзетулер:
    - (i) Оқиғаға немесе операцияға тікелей байланысты (A13 тармағын қара);
    - (ii) Нақты деректермен расталады (A14 тармағын қара);
    - (iii) Ұйымның қаржылық есептілігін дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына және осы тұжырымдамаға сәйкес келетін оның есеп саясатына сәйкес келеді (A15-A16 тармағын қара);
  - (c) Ұсынылған пайдаланушыларға ұсынылған ақпаратты түсінуге мүмкіндік беретін ақпаратты дұрыс ұсыну және ашу қамтамасыз етілген (A2-A3, A42 тармағын қара).
15. Сонымен қатар, практик маман қолданылатын критерийлерді келесі аспектілер бойынша бағалауы керек:
- (a) Олар келіседі ме және олар тиісті заңға немесе ережелерге қайшы келе ме;
  - (b) Оларды қолдану нәтижесінде қаржылық ақпараттың нысаны пайдаланушыларды адастыруы екіталай деп санауға бола ма.

Маңыздылығы

16. Тапсырманы жоспарлау және орындау кезінде практик маман қаржылық ақпарат нысанының компиляциясы қолданылатын критерийлер негізінде барлық елеулі қатынастарда орындалғанын бағалау үшін маңыздылығын ескеруі керек (A17-A18 тармағын қара).

-----
⁵ 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС, 42(b) (ii) және A45-тармақтар.

БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Жауапты тараптың қаржылық ақпарат нысанын және тапсырманың өзге де мән-жайларын қалай құрастырғаны туралы түсінік алу

17. Практик маман (A19 тармағын қара):

- (a) Қаржылық ақпарат нысанына қатысты жинақ жүргізілетін оқиғалар немесе операциялар;
- (b) Жауапты тарап қаржылық ақпарат нысанын жинауды қалай орындағаны туралы (A20 - A21 тармағын қара);
- (c) Мыналарды
  - (i) Олардың операцияларын,
  - (ii) Олардың активтері мен міндеттемелерін,
  - (iii) Олардың құрылымы және қаржыландыру шарттарын қоса алғанда ұйымның, сондай-ақ сатып алынатын немесе иеліктен шығарылатын кәсіпорынның сипатын (A22 - A23 тармағын қара):
- (d) Ұйымға, сондай-ақ сатып алынатын немесе иеліктен шығарылатын кәсіпорынға қатысты тиісті салалық, заңдық, нормативтік және өзге де сыртқы факторлар (A24 - A26-тармағын қара);
- (e) Есепке алу саясатын таңдау мен қолдануды қоса алғанда, ұйымның, сондай-ақ сатып алынатын немесе иеліктен шығарылатын кәсіпорынның қаржылық есептілігін дайындау, бухгалтерлік есепті жүргізу және қаржылық есептілікті дайындау практикасы туралы түсінік алу тиіс.

Түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған көздің тиісті сипатына қатысты дәлелдемелер алу

- 18. Практик маман түзетілмеген қаржылық ақпаратты алу үшін жауапты тараптың тиісті дереккөзді қолданғанын анықтауы керек (A27-A28 тармағын қара).
- 19. Егер түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған көзді тексеру нәтижелері бойынша аудиторлық қорытынды немесе қорытынды болмаса, практик маман көздің тиісті екендігіне көз жеткізу үшін процедураларды орындауы тиіс (A29-A31 тармағын қара).
- 20. Практик маман жауапты тарап дереккөзден түзетілмеген қаржылық ақпаратты тиісті түрде алғанын анықтауы тиіс.

БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Алдыңғы нысанды құрастыру үшін түзетулердің тиісті сипатына қатысты дәлелдемелер алу

21. Нысанды құрастыру үшін түзетулердің тиісті сипатын бағалау кезінде практик маман мысалмен суреттеудің мақсаты үшін таңдалған күнге немесе кезеңге оқиғаның немесе операцияның салдарын мысалмен суреттеу үшін қажетті проформаны құрастыру үшін жауапты тараптың түзетулерді анықтағанын анықтауы тиіс (А32-тармақты қара).
22. Үлгі жасау үшін түзетулердің қолданылатын критерийлеріне сәйкестігін анықтау кезінде практик маман мыналарды анықтауы тиіс:
  - (a) Түзетулер оқиғаға немесе операцияға тікелей қатысты ма (А13-тармақты қара);
  - (b) Түзетулер нақты деректермен растала ма. Егер сатып алынатын немесе иеліктен шығарылатын кәсіпорынның қаржылық ақпараты проформаны жасау үшін түзетулерге енгізілген болса, бірақ мұндай қаржылық ақпарат алынған дереккөздің аудиті немесе шолып тексеру нәтижелері бойынша қорытынды болмаса, практик маман қаржылық ақпараттың нақты деректермен расталғанына көз жеткізу үшін процедураларды орындауы тиіс (А14, А33 - А38 тармағын қара);
  - (c) Түзетулер ұйымның қаржылық есептілігін дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына және осы тұжырымдамаға сәйкес келетін оның есеп саясатына сәйкес келе ме (А15 - А16 тармағын қара).

Аудиттің немесе шолып тексерудің нәтижелері бойынша өзгертілген пікір немесе қорытынды немесе түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған дереккөзге не сатып алынатын немесе иеліктен шығарылатын кәсіпорынның қаржылық ақпараты алынған дереккөзге қатысты «Маңызды жағдайлар» бөлімі

23. Аудитордың өзгертілген пікірі немесе шолып тексерудің нәтижелері бойынша өзгертілген қорытынды түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған көзге немесе сатып алынатын немесе иеліктен шығарылатын кәсіпорынның қаржылық ақпараты алынған көзге қатысты немесе осы көзге қатысты «Маңызды жағдайлар» бөлімі бар қорытынды шығарылуы мүмкін. Бұл жағдайда, егер тиісті заңмен немесе нормативтік актімен мұндай көзді пайдалануға тыйым салынбаса, практик маман бағалануы керек:
  - (a) Қолданылатын критерийлер негізінде барлық елеулі қатынастарды қаржылық ақпарат нысанын құрастырудың мүмкін болатын салдары қандай (А39-тармақты қара);
  - (b) Бұдан әрі қандай тиісті шаралар қабылдау керек (А40 тармағын қара);
  - (c) Бұл міндеттемелер практик маманның қорытындысына әсерін қоса алғанда, тапсырма шарттарына сәйкес қорытынды дайындау мүмкіндігіне әсер ете ме.

БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған тиісті емес көз немесе проформаны жасау үшін тиісті түзетулер

24. Егер орындалған процедуралар негізінде практик маман жауапты тарап:
- (a) Түзетілмеген қаржылық ақпаратты алу үшін дұрыс емес дереккөзді қолданғанын;
  - (b) Нысанды құрастыру үшін қажетті түзетуді өткізіп алды, қолданылатын критерийлерге сәйкес келмейтін проформаны жасау үшін түзетуді қолданды немесе проформаны жасау үшін түзетуді өзге де тиісінше қолданбағанын анықтаса, практик маман бұл мәселені жауапты тараппен талқылауы тиіс. Егер практик маман осы мәселені шешу жолдарын жауапты тараппен келісе алмаса, онда ол қандай әрі қарай әрекет ету керектігін қарастыруы керек (A40 тармағын қара).

Қаржылық ақпарат нысаны шеңберінде есеп айырысуларға қатысты дәлелдемелер алу

25. Практик маман қаржылық ақпараттың нысанындағы есептеулер математикалық тұрғыдан дәл екенін анықтауы керек.

Қаржылық ақпарат нысанын ұсынуды бағалау

26. Практик маман қаржылық ақпараттың нысанын ұсынуды бағалауы керек. Осы бағалау:
- (a) Қаржылық ақпарат нысанының жалпы көрінісі мен құрылымын, оның ішінде оны өткен кезеңдердегі ақпараттан және басқа да қаржылық ақпараттан ажыратуға мүмкіндік беретін нақты белгісі бар-жоғын (A2 - A3 тармағын қара);
  - (b) Қаржылық ақпарат нысаны және тиісті түсіндірме ескертпелер оқиғаның немесе операцияның әсері пайдаланушыларды қателеспейтіндей етіп көрсететінін (A41-тармақты қара);
  - (c) Болжамдалған пайдаланушыларға ұсынылған ақпаратты түсінуге мүмкіндік беретін ақпараттың тиісті түрде ашылуы қаржылық ақпараттың нысанында ұсынылғанын (A42-тармақты қара);
  - (d) Түзетілмеген қаржылық ақпаратты алу үшін пайдаланылған дереккөз құрастырылған күннен кейін болған және оларға қатысты қаржылық ақпараттың нысанында сілтеме немесе ақпаратты ашу талап етілуі мүмкін елеулі оқиғалар туралы практик маманға белгілі болғанын қамтуы тиіс (A43-тармақты қара).
27. Практик маман елеулі сәйкессіздіктерді, егер бар болса, қаржылық ақпараттың нысанымен не сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындымен анықтау үшін бағалы қағаздар проспектісіне енгізілетін, қаржылық ақпараттың нысанын қамтитын өзге де ақпаратты зерделеуі тиіс. Егер басқа ақпаратты зерттеу барысында практик маман елеулі сәйкессіздіктерді анықтаса немесе басқа ақпараттағы фактілердің елеулі бұрмалануы туралы білетін болса, ол бұл мәселені жауапты тараппен талқылауы керек. Егер түзетулер енгізу қажет болса және жауапты тарап мұны жасаудан бас тартса, практик маман одан әрі тиісті шаралар қабылдауы тиіс (A44 қара).

**БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

Жазбаша өтініштер

28. Практик маман:

- (a) Қаржылық ақпарат нысанын құрастыру кезінде жауапты тарап мысалмен суреттеу мақсаты үшін таңдалған күнге немесе кезеңге оқиғаның немесе операцияның салдарын мысалмен суреттеу үшін қажетті нысанды жасау үшін барлық тиісті түзетулерді анықтағаны (А45-тармақты қара);
- (b) Қаржылық ақпараттың нысанын құрастыру қолданылатын критерийлер негізінде барлық елеулі қатынастарда орындағаны туралы жауапты тараптан жазбаша өтініштерді сұратуы тиіс.

Пікір қалыптастыру

- 29. Практик маман қолданылатын критерийлер негізінде жауапты тарап барлық елеулі қатынастарда қаржылық ақпарат нысаны жинағының орындалғаны туралы пікірді қалыптастыруы тиіс (А46-А48 тармағын қара).
- 30. Осындай пікір қалыптастыру үшін практик маман қаржылық ақпараттың нысанын жинақтау кезінде елеулі өткізіп алудың болмағаны немесе қаржылық есептіліктің нысанын түзету қолданылмауына немесе тиісінше қолданылмауына қатысты тиісті дәлелдерді жеткілікті алғаны туралы қорытынды жасауы тиіс. Бұл қорытынды қолданылатын критерийлердің тиісті түрде ашылғанын және жауапты тараптың жалпыға қолжетімді болып табылмайтын ақпарат үшін қажетті көлемде сипатталғанын бағалауды қамтиды (А49 - А50 тармағын қара).

Аудиторлық пікірдің нысаны

Өзгертілмеген пікір

- 31. Практик маман, егер ол қаржылық ақпараттың нысанын құрастыруды барлық елеулі қатынастарда жауапты тарап қолданыстағы критерийлер негізінде жүзеге асырады деген қорытынды жасаса, өзгертілмеген пікір білдіруі тиіс.

Өзгертілген пікір

- 32. Көптеген юрисдикцияларда тиісті заңмен немесе нормативтік актімен қаржы ақпаратының нысанын құрастыру қолданыстағы критерийлер негізінде барлық елеулі қатынастарда орындалды ма деген өзгертілген пікірі бар бағалы қағаздар проспектісін жариялауға тыйым салынады. Мұндай жағдайда, егер практик маман соған қарамастан 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС сәйкес өзгертілген пікір қалыптастыру қажет деген шешім қабылдаса, ол бұл мәселені жауапты тараппен талқылауы тиіс. Егер жауапты тарап қажетті өзгерістер енгізуден бас тартса, онда практик маман:
  - (a) қорытынды шығарудан бас тартуы;
  - (b) тапсырмадан бас тартуы;
  - (c) адвокаттың қызметіне жүгіну қажеттілігін қарастыруы тиіс.

**БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

33. Кейбір юрисдикцияларда тиісті заң немесе нормативтік актілер қаржылық ақпарат нысанының жинағы барлық елеулі қатынастарда қолданылатын критерийлер негізінде орындалғанына қатысты өзгертілген пікірі бар бағалы қағаздар проспектісін жариялауға тыйым салмауы мүмкін. Мұндай юрисдикцияларда, егер практик маман 3000 (қайта қаралған) СҚТХС талаптарына сәйкес өзгертілген пікір қалыптастыру қажет деген шешім қабылдаса, ол өзгертілген пікірге қатысты 3000 (қайта қаралған) СҚТХС⁶ талаптарын қолдануы тиіс.

«Маңызды жағдайлар» бөлімі

34. Кейбір жағдайларда практик маман пайдаланушылардың назарын қаржылық ақпараттың нысанында немесе қоса берілген түсіндірме жазбаларда ұсынылған немесе ашылған сұраққа аудару қажет деп санауы мүмкін. Мұндай жағдай, практик маманның пікірінше, бұл мәселе соншалықты маңызды болған кезде туындайды, бұл болжамды пайдаланушылар қаржылық ақпараттың проформаларын құрастыру қолданыстағы критерийлер негізінде барлық елеулі қатынастарда орындалғанын түсіну үшін негіз болып табылады. Осыған ұқсас жағдайларда практик маман аталған сұрақтың қолданылатын критерийлер негізінде барлық елеулі қатынастарда қаржылық ақпарат нысаны жинағының орындалғанына әсер етпеуінің жеткілікті мөлшердегі дәлелін алған жағдайда өзінің қорытындысын «Маңызды жағдайлар» бөліміне қосуы тиіс. Осы бөлімде қаржылық ақпараттың нысанында немесе қоса беріліп отырған түсіндірме ескертпелерде ұсынылған немесе ашылған ақпарат қана қаралуы тиіс.

Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытындыны немесе есепті дайындау

35. Практик маманның қорытындысында мынадай негізгі элементтерді қамтуы тиіс (A57 қара):
- (a) Осы құжат сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша тәуелсіз маманның қорытындысы болып табылатынын анық көрсететін тақырып (A51-тармақты қара);
  - (b) Тапсырма шарттарына сәйкес адресат (адресаттар) (A52 тармағын қара);
    - (i) Сипаттайтын кіріспе бөлім (A53 тармағын қара);
    - (ii) Қаржылық ақпараттың нысаны;
    - (iii) Түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған дереккөз және аудиторлық қорытынды немесе осы көзді шолуды тексеру нәтижелері бойынша қорытынды жарияланды ма;
    - (iv) Қаржылық ақпараттың нысаны жасалған кезең немесе күннің қамтылуы;
  - (c) Оның негізінде жауапты тарап қаржылық ақпарат нысанының жинауды орындаған қолданылатын критерийлерге, сондай-ақ критерийлердің дереккөздеріне сілтеме жасау;

-----
⁶ 3000 (қайта қаралған) СҚТХС, 74-тармақ.

БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

- (d) Жауапты тарап қолданылатын критерийлер негізінде қаржылық ақпараттың нысанын құрастыруға жауапты екендігі туралы мәлімдеме;
  - (i) Келесіні қоса алғанда практик маманның жауапкершілігін сипаттау:
  - (ii) Практик маман қаржылық ақпараттың барлық маңызды аспектілерінде компиляцияны жауапты тарап қолданыстағы критерийлер негізінде орындағанына қатысты пікір білдіруі тиіс;
  - (iii) Осы тапсырманың мақсаттары үшін практик маман қаржылық ақпараттың нысанын құрастыру үшін пайдаланылған өткен кезеңдердегі қаржылық ақпарат туралы нақтылауды орындауға немесе қорытындыны қайта шығаруға немесе пікір білдіруге міндетті емес, сондай-ақ практик маман осы тапсырманы орындау процесінде қаржылық ақпараттың нысанын құрастыру үшін пайдаланылған қаржылық ақпаратқа аудит немесе шолып тексеруді жүргізбейді;
- (e) Мысалмен суреттеу мақсаты үшін таңдалған күнге немесе кезеңге оқиға немесе операция орын алған елеулі оқиғаның әсерін немесе ұйымның түзетілмеген қаржылық ақпаратының операцияларын мысалмен суреттеу бағалы қағаздар проспектіне қосылатын осы қаржылық ақпарат нысанының мақсаты болып табылады. Демек, практик маман көрсетілген күнге оқиғаның немесе операцияның нақты нәтижесінің сәйкес келетініне сенімділікті қамтамасыз етпейді;
- (f) Практик маман қолданылатын критерийлер негізінде барлық елеулі қатынастарда жауапты тараптың қаржылық ақпараттың нысанын жинақтауды орындаған туралы ақылға қонымды сенімділікті алу мақсатында этикалық талаптарды ұстануын, процедураларды жоспарлауын және орындауын талап ететін тапсырма *«Бағалы қағаздар проспектіне кіретін қаржылық ақпарат нысанының компиляциясына қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар»* 3420 СҚТХС-ға сәйкес орындалғаны туралы мәлімде
- (g) Практик маманның аудиторлық ұйымы 1 СБХС немесе басқа да кәсіби талаптарды немесе заңда немесе нормативтік актіде белгіленген талаптарды 1 СБХС белгілеген талаптардан кем емес қатаң қолданады деген мәлімдеме. Егер практик маман кәсіби бухгалтер болмаса, онда кәсіби талап немесе заңда немесе нормативтік актіде белгіленген талап 1 СБХС белгілеген талаптан кем болмайтындай қатаң болатындай өзгертілуі тиіс
- (h) Практик маман сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға қатысты мхкб кодексінің тәуелсіздік талабын және басқа да этикалық талаптарын немесе басқа да кәсіби талаптарды немесе заңда немесе нормативтік актіде белгіленген БХЭСК Кодексінің талаптарын сақтайтыны туралы мәлімдеме. Егер практик маман кәсіби бухгалтер болмаса, кәсіби талап немесе заңмен немесе нормативтік актімен белгіленген талап, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға қатысты БХЭСК Кодексінің аты аталуы тиіс;
  - (i) Бұл туралы мәлімдемелер:
    - (i) Қаржылық ақпарат нысанын құрастырудың қолданылатын критерийлер негізінде барлық елеулі қатынастарда орындалғанын тексеру бойынша

**БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма қаржылық ақпарат нысанын құрастыру кезінде жауапты тарап пайдаланатын қолданылатын критерийлер оқиғаға тікелей байланысты елеулі салдарды көрсету үшін орынды негіз болып табылатындығын бағалау үшін процедураларды орындауды қамтиды және төмендегілерге қатысты жеткілікті тиісті дәлелдер алу үшін:

- Нысанды жасау үшін тиісті түзетулер осы критерийлерге тиісті әсер ете ме;
  - Қаржылық ақпараттың нысаны түзетілмеген қаржылық ақпаратқа осы түзетулерді қолданудың дұрыстығын көрсете ме;
- (ii) Процедураларды таңдау практик маманның ұйымның сипатын, қаржылық ақпараттың нысанын құрастыру жүргізілген оқиғаны немесе операцияны және тапсырманың басқа да Маңызды жағдайларын түсінуін ескере отырып, оның пікіріне байланысты болады;
- (iii) Тапсырма сонымен қатар қаржылық ақпарат нысанының жалпы көрінісін бағалауды қамтиды;
- (i) Практик маманның баламалы деп бағаланатын (егер заңда немесе нормативтік актіде өзгеше көзделмесе) мынадай тұжырымдардың бірін пайдалана отырып айтылған пікірі (A54 - A56 тармағын қара):
- (i) Қаржылық ақпараттың нысанын құрастыру [қолданылатын критерийлер] негізінде барлық елеулі қатынастарда орындалды;
  - (ii) Қаржылық ақпарат нысанын құрастыру көрсетілген негізде тиісті түрде орындалды;
- (j) Практик маманның қолтаңбасы;
- (k) Жасалған күні; және
- (l) Практик маман өз қызметін жүзеге асыратын юрисдикциядағы орын.

* * *

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

Осы СҚТХС-ның қолданылу аясы (1-тармақты қара)

A1. Осы СҚТХС-да қаржылық ақпараттың нысаны қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасының талаптарына сәйкес ұйымның қаржылық есептілігінің құрамында ұсынылатын жағдайлар қаралмайды.

**БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

Бағалы қағаздар проспектісіне кіретін қаржылық ақпарат нысанының мақсаты (4, 11(c), 14(c), 26(a) тармағын қара)

- A2. Қаржылық ақпараттың нысаны, әдетте, А42-тармағында баяндалған мәселелер жиі ашылатын түсіндірме жазбалармен сүйемелденеді.
- A3. Бағалы қағаздар проспектісіне оқиғаның немесе операцияның сипатына, сондай-ақ жауапты тараптың осы оқиғаның немесе операцияның ұйымның түзетілмеген қаржылық ақпаратына әсерін қалай мысалмен суреттеуге ниетіне байланысты қаржылық ақпарат нысанын ұсынудың әртүрлі нысандары енгізілуі мүмкін. Мысалы, ұйым алғашқы жария орналастырудан бұрын бизнестің бірқатар бағыттарын сатып ала алады. Мұндай жағдайларда жауапты тарап сатып алудың қаржылық жағдайға әсерін және ұйымның негізгі көрсеткіштерін, мысалы, сатып алынған коммерциялық кәсіпорындар ұйыммен неғұрлым ерте күні біріктірілгендей, қарыз капиталының меншікті капиталға қатынасы сияқты, көрсету үшін таза активтер туралы есептің нысанын ұсынуға шешім қабылдай алады. Жауапты тарап сондай-ақ осы күні аяқталған кезеңдегі операциялардың нәтижесі қандай болуы мүмкін екенін көрсету үшін кірістер мен шығындар туралы есептің нысанын ұсынуға шешім қабылдай алады. Мұндай жағдайларда қаржылық ақпарат нысанының сипаты «20x1 жылғы 31 желтоқсандағы таза активтер туралы есептің нысаны» және «20x1 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін пайда мен шығындар туралы есептің нысаны» сияқты тақырыптардың көмегімен сипатталуы мүмкін.

Қаржылық ақпараттың нысанын құрастыру

Түзетілмеген қаржылық ақпарат(5, 11(f), 14 (a) тармағын қара)

- A4. Көптеген жағдайларда түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған дереккөз жарияланған қаржылық ақпарат болып табылады, мысалы, жылдық немесе аралық қаржылық есептілік.
- A5. Жауапты тарап оқиғаның немесе операцияның әсерін қалай мысалмен суреттеуге шешім қабылдағанына байланысты түзетілмеген қаржылық ақпарат мыналарды қамтуы мүмкін:
- Қаржылық жағдай туралы есеп және жиынтық кіріс туралы есеп сияқты қаржылық есептілік құрамындағы бір немесе бірнеше жеке есептер; немесе
  - Қаржылық есептіліктің толық жиынтығы негізінде тиісті түрде жинақталған қысқартылған түрдегі қаржылық ақпарат, мысалы, таза активтер туралы есеп.

Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманың сипаты (6-тармақты қара)

- A6. Осы СҚТХС-да жинақтау тиісті түрде орындалған қаржылық ақпараттың нысанын сипаттау қаржылық ақпараттың нысанын компиляциялау барлық елеулі қатынастарда жауапты тарап қолданылатын критерийлер негізінде орындағанын білдіреді.

БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Анықтамалар

Қолданылатын критерийлер (11(а) тармағын қара)

- A7. Егер қаржылық ақпарат нысанының жинағын құрастыру үшін белгіленген критерийлер болмаса, жауапты тарап осындай критерийлерді, мысалы, белгілі бір саладағы практика негізінде немесе белгіленген критерийлері бар юрисдикция критерийлер негізінде әзірлеуі және осы фактіні ашуы тиіс.
- A8. Қаржылық ақпарат нысанын құрастыру үшін қолданылатын критерийлер, егер олар 14-тармақта көрсетілген талаптарға сәйкес келсе, осы жағдайларда пайдалану үшін жарамды болады.
- A9. Қоса беріліп отырған түсіндірме ескертпелер нақты оқиғаның немесе операцияның әсерін қалай суреттейтінін сипаттауға арналған критерийлер туралы қосымша ақпаратты қамтуы мүмкін. Қосымша ақпарат, мысалы, мыналарды қамтуы мүмкін:
- Болжамдарға сәйкес оқиға болған немесе операция жүргізілген күн;
  - Иеліктен шығару кезінде тиісті кәсіпорындар арасында кірістерді, үстеме шығыстарды, активтер мен міндеттемелерді бөлу үшін қолданылатын тәсіл.

Тапсырманы қабылдау

Тапсырманы орындау үшін қажетті қабілеттер мен құзыреттер (13(а) тармағын қара)

- A10. БХЭСК Кодексінің талаптарына сәйкес, практик маман кәсіби қызметтерді білікті түрде көрсете алуы үшін, оның техникалық саладағы, кәсіби саладағы және бизнестегі өзгерістер туралы хабардар болуын және осы өзгерістерді түсінуді қоса алғанда, тиісті кәсіби білімі мен дағдылары болуы тиіс.⁷ БХЭСК Кодексінің осы талабының мәнмәтінінде тапсырманы орындау үшін тиісті мүмкіндіктер мен құзыреттілік мыналарды қамтиды:
- Ұйым қызметін жүзеге асыратын саладағы саланы білу және жұмыс тәжірибесі;
  - Бағалы қағаздар саласындағы заңдар мен нормативтік актілерді және олармен байланысты өзгерістерді түсіну;
  - Тиісті қор биржаларында листингке қойылатын талаптарды, сондай-ақ бағалы қағаздарды біріктіру, сатып алу және орналастыру сияқты капитал нарығындағы операцияларды түсіну;
  - Бағалы қағаздар проспекті және қор биржасында бағалы қағаздар листингін дайындау процесін білу;
  - Түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған көздерді және егер қолданылатын болса, сатып алынатын кәсіпорынның қаржылық ақпаратын дайындау үшін пайдаланылатын қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасын білу.

⁷ СЭҚК кодексі, 130.1-130.3-тармақтар.

**БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

Жауапты тараптың міндеттері (13 (g) тармағын қара)

A11. Осы СҚТХС-ға сәйкес тапсырма жауапты тарап 13(g) - тармақта жазылған міндеттерді түсінеді және растайды деген жорамал негізінде орындалады. Кейбір юрисдикцияларда бұл міндеттер тиісті заңда немесе нормативтік актіде көрсетілуі мүмкін. Басқа юрисдикцияларда заңдар мен ережелер мұндай міндеттердің үстірт сипаттамасын ғана қамтуы мүмкін немесе олар туралы мүлдем үндемеуі мүмкін. Қолданылатын критерийлер негізінде қаржылық ақпараттың барлық маңызды аспектілерінде компиляцияның орындалғанын тексеру үшін сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма келесі болжамдарға негізделген:

- (a) Практик маман атқаратын функция мұндай ақпаратты құрастыру үшін жауапкершілікті қабылдауды білдірмейді;
- (b) Практик маман тапсырманы орындау үшін қажетті ақпарат алуды негізді түрде күтеді.

Демек, бұл болжам тапсырманы орындау үшін негіз болып табылады. Қате түсінбеушілікті болдырмау үшін 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС⁸ сәйкес тапсырманың шарттарын келісу және құжаттау шеңберінде жауапты тараппен оның осындай міндеттердің болуын түсінетіні және растайтыны туралы уағдаластыққа қол жеткізу қажет.

A12. Егер заң немесе нормативтік акт тапсырманың шарттарын жеткілікті түрде егжей-тегжейлі белгілесе, практик маман тек осындай заңның немесе ережелердің қолданылатындығын, сондай-ақ жауапты тараптың 13(g) тармағында көрсетілгендей өз міндеттерін түсінетінін және растайтынын жазуы тиіс.

Тапсырманы жоспарлау және орындау

Қолданылатын критерийлердің жарамдылығын бағалау

Оқиғаға немесе операцияға тікелей байланысты түзетулер (14(b)(i), 22(a) - тармағын қара)

A13. Нысанды жасауға арналған түзетулер қаржылық ақпараттың нысанында тек осы оқиғаның салдары болып табылмайтын немесе осы операцияның ажырамас бөлігі болып табылмайтын мәселелердің көрсетілуіне жол бермеу үшін тиісті оқиғамен немесе операциямен тікелей байланысты болуы тиіс. Оқиғаға немесе операцияға тікелей байланысты түзетулер егер бұл әрекеттер операцияны жүргізетін ұйым үшін маңызды болса да (мысалы, сатып алғаннан кейін артық өндірістік учаскелерді жабу) болашақ оқиғаларға қатысы бар немесе операция аяқталғаннан кейін орындалатын әрекеттерге байланысты түзетулерді қамтымайды.

-----
⁸ 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС, 27-тармақ.

БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Нақты деректермен расталатын түзетулер (14(b)(ii), 22(b) тармағын қара)

A14. Қаржылық ақпараттың нысаны үшін сенімді негізді қамтамасыз ету үшін проформаны жасауға арналған түзетулер нақты деректермен расталуы тиіс. Нақты деректермен расталатын түзетулер объективті түрде айқындалуы мүмкін. Нысанды жқұрастыруға арналған түзетулердің нақты дерек көздері, мысалы:

- Сатып алу-сату шарттары;
- Оқиғаға немесе операцияға қатысты қаржылық құжаттар, мысалы, борыштық келісімдер;
- Тәуелсіз бағалау есептері;
- Оқиғаға немесе операцияға байланысты өзге де құжаттар;
- Жарияланған қаржылық есептілік;
- Бағалы қағаздар проспектісінде ашылған басқа да қаржылық ақпарат;
- Тиісті заңнамалық немесе нормативтік шаралар, мысалы, салық салу саласында;
- Еңбек шарттары;
- Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың іс-әрекеттері.

Ұйымның қаржылық есептілігін дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына және осы тұжырымдамаға сәйкес келетін оның есепке алу саясатына сәйкес келетін түзетулер (11(b)(ii), 14(b)(iii), 22(c) - тармағын қара)

A15. Қаржылық ақпараттың нысаны дұрыс болуы үшін проформаны жасау үшін түзетулер ұйымның қаржылық есептілігін дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына және осы тұжырымдамаға сәйкес келетін оның есеп саясатына сәйкес келуі қажет. Мысалы, бизнесті біріктіру контекстінде қолданылатын критерийлер негізінде қаржылық ақпараттың нысанын құрастыру келесі мәселелерді қарастыруды қамтиды:

- Сатып алынған кәсіпорынның есеп саясаты мен ұйымның есеп саясаты арасында айырмашылықтар бар ма;
- Сатып алынатын кәсіпорын орындайтын және ұйым бұрын қатыспаған операцияларға қатысты есеп саясаты ұйымның нақты мән-жайларын назарға ала отырып, қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына сәйкес осындай операциялар үшін қандай ұйым қолданатын есеп саясаты болып табылады ма.

A16. Кейбір жағдайларда ұйымның есеп саясатының тиісті сипатын қарастыру қажет болуы мүмкін. Мысалы, оқиға немесе операция аясында ұйым күрделі қаржы құралдарын бірінші рет шығаруды ұсына алады. Бұл жағдайда келесі мәселелерді қарау қажет болуы мүмкін:

- Жауапты тарап қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес осы қаржы құралдарын есепке алу үшін тиісті есеп саясатын таңдады ма;
- Осы саясат қаржылық ақпараттың нысанын құрастыру кезінде тиісті түрде қолданылды ма

БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Маңыздылығы (16-тармақты қара)

A17. Қаржылық ақпарат нысанының жинағы барлық елеулі қатынастарда қолданылатын критерийлер негізінде орындалғанын бағалауға қатысты маңыздылық жалғыз сандық көрсеткішке тәуелді емес. Керісінше, бұл әдейі жасалғанына қарамастан, А18 тармағына сәйкес компиляция элементін өткізіп жіберудің немесе дұрыс пайдаланбаудың мөлшері мен сипатына байланысты. Осы аспектілер мен олардың сипаты туралы пікірлер:

- Оқиға немесе операция мәтіні;
- Қаржылық ақпараттың нысанын құрастырудың мақсаты;
- Тапсырмаға байланысты жағдайларға байланысты

Анықтаушылар - бұл мәселенің мәні немесе сипаты немесе олардың тіркесімі.

A18. Қаржылық ақпараттың нысанының компиляциясы қолданылатын критерийлер негізінде барлық елеулі қатынастарда орындалған болып есептелмейді деген тәуекел, мысалы:

- Түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған дұрыс емес ақпарат көзі қолданылды;
- Тиісті көзден түзетілмеген қаржылық ақпараттың тиісінше алынбауы орын алды;
- Түзетулерге қатысты есеп саясатын дұрыс қолданбау немесе ұйымның есеп саясатына түзетулердің сәйкес келмеуі орын алды;
- Қолданылатын критерийлерге сәйкес қажетті түзету орындалмаған;
- Қолданылатын критерийлерге сәйкес келмейтін түзетулер енгізілді;
- Қаржылық ақпараттың нысаны аясында есептеулерде математикалық немесе техникалық қате бар;
- Ақпаратты ашу жеткіліксіз, дұрыс орындалмаған немесе жоқ деген дәлелдеме бар.

Жауапты тараптың қаржылық ақпарат нысанын және тапсырманың өзге де мән-жайларын қалай құрастырғаны туралы түсінік алу (17-тармақты қара)

A19. Практик маман осындай процедуралардың жиынтығын жүргізу арқылы осы мәселелер туралы түсінік ала алады:

- Жауапты тараптың және қаржылық ақпарат нысанын құрастыру процесіне қатысатын ұйымның басқа да персоналының атына сұрау салулар жіберу;
- Басқа тиісті тараптардың, мысалы, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың және ұйымның консультанттарының атына сұрау салулар жіберу;
- Шарттар немесе келісімдер сияқты тиісті растайтын құжаттамамен танысу;
- Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды отырыстардың хаттамаларымен таныстыру.

БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Жауапты тарап қаржылық ақпарат нысанын қалай құрастырды (17(b) тармақты қара)

A20. Практик маман, мысалы, төмендегілерді қарастыра отырып, қаржылық ақпараттың нысанын құрастыруды жауапты тараптың қалай орындағаны туралы түсінік ала алады:

- Түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған дереккөз;
- Жауапты тарап қабылдаған іс-әрекеттер:
  - Түзетілмеген қаржылық ақпаратты көзден алу үшін;
  - Алдыңғы ақпаратты құрастыру үшін тиісті түзетулерді анықтау, мысалы, жауапты тарап қаржылық ақпараттың нысанын құрастыру кезінде сатып алынатын кәсіпорынның қаржылық ақпаратын қалай алды;
- Қаржылық ақпарат нысанын құрастыру мәселесіндегі жауапты тараптың құзыреттілігі;
- Қаржылық ақпарат нысанын құрастыру процесіне қатысатын ұйымның басқа персоналына жауапты тарап жүзеге асыратын қадағалаудың сипаты мен дәрежесі;
- Қаржылық ақпараттың нысанын сүйемелдейтін ақпараттың тиісінше ашылуын анықтау үшін жауапты тарап пайдаланатын тәсіл.

A21. Бизнесті біріктіру немесе сату кезінде қаржылық ақпараттың нысанын құрастыру кезінде қиындықтар тудыруы мүмкін мәселелерге кірістерді, үстеме шығыстарды, активтер мен міндеттемелерді бизнестің тиісті бағыттары арасында бөлу жатады. Осылайша, практик маман бөлу кезінде жауапты тараптың қандай тәсілді және қандай критерийлерді қолданатынын және қаржылық ақпараттың нысанына қоса берілетін түсіндірме жазбалардың осы мәселелерді қалай ашатынын түсінуі қажет.

Сатып алынатын немесе иеліктен шығарылатын кәсіпорынның сипаты (17 (c) тармақты қара)

A22. Сатып алынатын кәсіпорын заңды тұлға немесе жеке сәйкестендірілетін, бірақ заңды тұлға болып табылмайтын басқа ұйымның құрылымдық бірлігі, мысалы, бөлімше, филиал немесе қызмет бағыты болуы мүмкін. Иеліктен шығарылатын кәсіпорын заңды тұлға немесе жеке сәйкестендірілетін, бірақ заңды тұлға болып табылмайтын немесе ұйымның жеке тіркелмеген құрылымдық бірлігі, мысалы, бөлімше, филиал немесе қызмет бағыты болды.

A23. Егер практик маман олардың қаржылық ақпаратына аудит немесе шолып тексеруді жүргізсе практик маман ұйымның, сатып алынған немесе иеліктен шығарылған ұйым және ортасы туралы түсінікке ие болуы мүмкін.

БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Маңызды салалық, заңдық, нормативтік актілер және өзге де сыртқы факторлар (17(d) - тармақты қара)

A24. Салалық маңызды факторларға бәсекелестік орта, жеткізушілермен және сатып алушылармен қарым-қатынас, сондай-ақ технологияларды дамыту сияқты салада қалыптасқан жағдайлар жатады. Практик маман қарастыруы мүмкін факторлардың мысалдары:

- Нарық және бәсекелестік орта, оның ішінде сұраныс, өнімділік;
- Салада коммерциялық қызметті жүргізудің жалпы қабылданған практикасы;
- Циклдік немесе маусымдық қызмет;
- Ұйымның өніміне қатысты өндірістік технологиялар.

A25. Тиісті нормативтік және реттеушілік факторлар құқықтық және нормативтік ортаны қамтиды. Бұл тұжырымдамаға қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасы кіреді, оған сәйкес ұйым немесе егер мүмкін болса, сатып алынған кәсіпорын өзінің қаржылық ақпаратын, сондай-ақ құқықтық және саяси ортасын үнемі дайындайды. Практик маман қарастыра алатын сұрақтардың мысалдары:

- Салалық есепке алу практикасы;
- Реттелетін саланың нормативтік-құқықтық базасы;
- Тікелей қадағалауды қоса алғанда, ұйымның немесе қолданылатын болса, сатып алынатын немесе иеліктен шығарылатын кәсіпорынның операцияларына елеулі әсер ететін заңнама және нормативтік база;
- Салық салу;
- Қазіргі уақытта ұйымның немесе егер мүмкін болса, сатып алынатын немесе иеліктен шығарылатын кәсіпорынның бизнесті жүргізуіне әсер ететін мемлекеттік саясат, мысалы, ақша-кредит саясаты, оның ішінде валюталық бақылау жүйесі, салық, қаржылық жеңілдіктер (мысалы, мемлекеттік көмек бағдарламалары), сондай-ақ тарифтер мен сауданы шектеу саясаты;
- Ұйымның саласына және бизнесіне, не сатып алынатын немесе иеліктен шығарылатын кәсіпорынға байланысты қоршаған ортаны қорғау жөніндегі талаптар.

A26. Ұйымға әсер ететін басқа да сыртқы факторлардың қатарына, егер бұл қолданылса, сатып алынатын немесе иеліктен шығарылатын кәсіпорынға практик маман ескеруі мүмкін жалпы экономикалық жағдайлар, пайыздық мөлшерлемелер, қаржыландырудың қол жетімділігі, сондай-ақ инфляция және шетел валютасын қайта бағалау кіреді.

БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған көздің тиісті сипатына қатысты дәлелдемелер алу

Қарау үшін маңызды факторлар (14(а), 18-тармағын қара)

A27. Түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған көздің тиісті сипаты бірқатар факторларға, соның ішінде аудит немесе көзді шолып тексеру нәтижелері бойынша қорытындының болуына, сондай-ақ:

- Дереккөз тиісті заңға немесе нормативтік актіге рұқсат бере ме, жоқ па, бағалы қағаздар проспектісі тіркелген тиісті қор биржасы рұқсат бере ме, әлде әдеттегі ережелер мен нарықтық тәжірибеге сәйкес көз пайдаланыла ма;
- Дереккөзі нақты анықталған ба;
- Ұйымның есеп саясатына сәйкестігін қоса алғанда, оқиға немесе операция мәтінінде қаржылық ақпарат нысанын құрастыру үшін негізделген бастапқы деректер көзі болып табыла ма, сондай-ақ ақпарат көзі жасалған күн тиісті болып табыла ма және ол тиісті кезеңді қамти ма.

A28. Түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған дереккөзді тексеру немесе тексеру нәтижелері бойынша қорытындыны басқа практик маман шығаруы мүмкін. Бұл жағдайда осы СҚТХС-ға сәйкес қорытынды жасайтын практик маман үшін ұйымның сипатын, оның 17(с) және (е) - тармақтарға сәйкес бухгалтерлік есепті жүргізу және қаржылық есептілікті жасау практикасын түсіну қажеттілігі және түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған дереккөздің тиісті, азаймайтынына көз жеткізуі тиіс.

Түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған дереккөзді тексеру немесе аудит нәтижелері бойынша қорытындының болмауы (19-тармақты қара)

A29. Түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған дереккөзді тексеру немесе тексеру нәтижелері бойынша қорытынды болмаған жағдайда, практик маман тиісті дереккөздің пайдаланылғанына көз жеткізу үшін процедураларды орындауы керек. Бұл процедуралардың сипаты мен көлеміне әсер етуі мүмкін факторларға, мысалы, мыналар жатады:

- Бұрын практик маман өткен кезеңдегі ұйымның қаржылық ақпаратына аудит немесе шолып тексеруді орындады ма және осындай тапсырманы орындау нәтижесінде ұйым туралы білімі бар ма;
- Өткен кезеңдегі ұйымның қаржылық ақпаратына аудит немесе шолып тексеру қаншалықты ұзақ уақыт жүргізілді;
- Ұйымның қаржылық ақпаратын практик маман, мысалы, есеп берудің нормативтік талаптарын орындау мақсатында үнемі тексеріп отырады.

БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

A30. Ұйымның қаржылық есептілігін тексеру немесе шолып тексеру түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған дереккөзге аудит немесе шолып тексеру жүргізілмесе де түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған дереккөздің деректер кезеңінің алдындағы кезеңде жүргізілу ықтималдығы бар. Мысалы, түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған дереккөз оған қатысты аудит те, шолу тексерісі де жүргізілмеген аралық қаржылық есептілік болуы мүмкін, бұл ретте ұйымның тікелей алдыңғы қаржы жылындағы қаржылық есептілігіне аудит жүргізілуі мүмкін. Бұл жағдайда түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған көздің тиісті сипатын белгілеуге қатысты А29-тармақта баяндалған факторларды ескере отырып, практик маман орындай алатын процедуралар мыналарды қамтиды:

- Жауапты тарапқа келесіге қатысты сұрау салу жіберу:
  - Дереккөз дайындалған процестер қандай және дереккөз сәйкес келетін немесе салыстырылатын тиісті бухгалтерлік деректердің сенімділігі қандай;
  - Барлық операциялар көрініс табады ма;
  - Дереккөз ұйымның есеп саясатына сәйкес дайындалған ба;
  - Соңғы аудит немесе шолып тексеру кезінен бастап есеп саясатындағы өзгерістер қабылданды ма және егер олар ескерілген сияқты өзгерістер болса;
  - Жауапты тараптың ықылассыз әрекеттер нәтижесінде көздің айтарлықтай бұрмалану қаупін бағалауы қандай;
  - Ұйымның қызметі мен операцияларындағы өзгерістердің салдары қандай;
- Осындай аудиттің немесе шолып тексерудің нәтижелерін, сондай-ақ егер практик маман тікелей алдыңғы жылдық немесе аралық қаржылық ақпаратқа аудит немесе шолып тексеруді орындаған болса, бұл нәтижелер түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған көзді дайындауға байланысты мәселелердің бар екенін көрсете ала ма;
- Егер бұл жауаптар практик маманның ұйым қызметін немесе тапсырманың мән-жайын түсінуіне сәйкес келмесе, практик маманның сұрау салуына жауап ретінде жауапты тарап берген ақпаратты растау;
- Дереккөзді алдыңғы кезеңдегі тиісті қаржылық ақпаратпен және егер қолданылса, тікелей алдыңғы жылдық немесе аралық қаржылық ақпаратпен салыстыру және жауапты тараппен маңызды өзгерістерді талқылау.

Аудит немесе шолып тексеру ешқашан жүргізілмеген өткен кезеңдердің қаржылық ақпараты (13(е) тармақты қара)

A31. Ұйым белгілі бір операцияны орындау мақсатында құрылған және ешқашан сауда қызметін жүзеге асырмаған жағдайларды қоспағанда, егер оның өткен кезеңдердегі қаржылық ақпаратына қатысты аудит немесе шолып тексеру жүргізілмесе, тиісті заң немесе ережелер ұйымға бағалы қағаздар проспектісін шығаруға мүмкіндік беруі екіталай.

БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Алдыңғы нысанды құрастыру үшін түзетулердің тиісті сипатына қатысты дәлелдемелер алу

Алдыңғы нысанды жасау үшін тиісті түзетулерді анықтау (21-тармақты қара)

A32. Жауапты тараптың қаржылық ақпараттың нысанын және тапсырманың басқа жағдайларын қалай құрастырғанын түсіну негізінде практик маман:

- Алдыңғы нысанды жасау үшін тиісті түзетулерді сәйкестендіруге жауапты тарап тәсілінің негізділігін бағалау, мысалы, бизнестің тиісті бағыттары арасында кірістерді, үстеме шығыстарды, активтер мен міндеттемелерді тиісінше бөлуді айқындау үшін пайдаланылатын әдісі;
- Сатып алынатын кәсіпорынның қаржылық ақпаратын алу тәсіліне қатысты сатып алынатын кәсіпорындағы тиісті тараптарға сұрау жіберу;
- Тиісті шарттардың, келісімдердің және өзге де құжаттардың нақты аспектілерін бағалау;
- Ұйымның консультанттарының атына оқиғаның немесе операцияның және тиісті түзетулерді сәйкестендіру үшін маңызы бар тиісті шарттар мен келісімдердің нақты аспектілеріне қатысты сұрау салулар жіберу;
- Жауапты тарап және қаржылық ақпарат нысанын құрастыру процесіне қатысатын ұйымның басқа персоналы дайындаған талдаудың тиісті материалдарын және жұмыс материалдарын бағалау;
- Қаржылық ақпарат нысанын құрастыру процесіне қатысатын ұйымның өзге персоналына жауапты тарап жүзеге асыратын қадағалауға қатысты дәлелдемелер алу;
- Талдамалық процедураларды орындау сияқты процедуралардың қисынын қолдана отырып, алдыңғы нысанды құрастыру үшін қажетті түзетулерді тиісті түрде анықтаған-анықтамағанын дәлелдей алады.

Қаржылық ақпарат нысанын түзетуге енгізілген сатып алынатын немесе иеліктен шығарылатын кәсіпорынның қаржылық ақпаратына қатысты нақты деректер (22(b) - тармақты қара)

Иеліктен шығарылатын кәсіпорынның қаржылық ақпараты

A33. Сатылған жағдайда иеліктен шығарылатын кәсіпорынның қаржылық ақпараты оған қатысты аудит немесе шолып тексеру жүргізілген түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған көзден алынатын болады. Осылайша, түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған ақпарат практик маманнан иеліктен шығарылған кәсіпорынның қаржылық ақпаратына қатысты нақты деректердің бар-жоғын анықтауға негіз береді. Мұндай жағдайларда, мысалы, иеліктен шығарылатын кәсіпорынға қатысты, шоғырландырылған деңгейде ескерілген кірістер мен шығыстар проформаны жасау үшін түзетулерде тиісті түрде көрсетілгені туралы мәселені қарау керек.

БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

A34. Егер түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған дереккөзді тексеру немесе тексеру жүргізілмесе, практик маман иеліктен шығарылған кәсіпорынның қаржылық ақпаратына қатысты нақты деректердің бар - жоғын анықтау үшін А29-А30 тармағында келтірілген нұсқауларға жүгіне алады.

Сатып алынатын кәсіпорынның қаржылық ақпараты

A35. Сатып алынатын кәсіпорынның қаржылық ақпараты алынған көзге қатысты аудит немесе шолып тексеру жүргізілуі мүмкін. Егер практик маман сатып алынатын кәсіпорынның қаржылық ақпараты алынған дереккөзге аудит немесе шолып тексеру жүргізсе, онда сатып алынатын кәсіпорынның қаржылық ақпараты 23-тармақта қаралатын мән-жайлардың нәтижесінде туындайтын салдарларды ескере отырып, нақты дәлелдермен расталатын болып табылады.

A36. Сатып алынған кәсіпорынның қаржылық ақпараты алынған ақпарат көзі басқа практик маман жүргізген аудиттен немесе шолып тексеруден өтуі мүмкін. Бұл жағдайда осы стандартқа сәйкес қорытынды жасайтын практик маман үшін сатып алынатын кәсіпорынның қызметін, оның 17(с) және (е) - тармақтарға сәйкес бухгалтерлік есепті жүргізу және қаржылық есептілікті жасау практикасын түсіну қажеттілігі, сондай-ақ бағаланбаған болып табылмайтынына көз жеткізу қажеттілігі де аз болмайды. сатып алынатын кәсіпорынның қаржылық ақпараты алынды.

A37. Егер сатып алынатын кәсіпорынның қаржылық ақпараты алынған көзді тексеру немесе тексеру жүргізілмесе, практик маман осы көздің тиісті сипатын анықтау үшін процедураларды орындауы керек. Бұл процедуралардың сипаты мен көлеміне әсер етуі мүмкін факторларға, мысалы, мыналар жатады:

- Бұрындары практик маман өткен кезеңдегі сатып алынатын кәсіпорынның қаржылық ақпаратына аудит немесе шолып тексеру жүргізді ме және практик маман осындай тапсырманы орындау нәтижесінде сатып алынатын кәсіпорын туралы хабардар ма;
- Сатып алынатын кәсіпорынның өткен кезеңдеріндегі ақпаратқа аудит немесе шолып тексеру қаншалықты ұзақ жүргізілді;
- Сатып алынатын кәсіпорынның қаржылық ақпаратын практик маман, мысалы, есеп беруге қойылатын нормативтік талаптарды орындау мақсатында үнемі тексеріп отырады.

A38. Сатып алынатын компанияның қаржылық ақпараты алынған кезеңнің алдындағы кезеңдегі сатып алынатын компанияның қаржылық есептілігі, егер сатып алынатын компанияның қаржылық ақпараты алынған дереккөздің өзі болмаса да, жиі тексеріледі немесе тексеріледі. Бұл жағдайда практик маман сатып алынатын кәсіпорынның қаржылық ақпараты нақты дәлелдермен расталатындығын анықтау үшін А37 тармағында көрсетілген факторларды ескере отырып орындай алатын процедуралар мыналарды қамтиды:

- Сатып алынатын кәсіпорын басшылығына келесіге қатысты сұрау жолдау:

**БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

- Сатып алынған кәсіпорынның қаржылық ақпараты алынған дереккөздің қандай процестері және осы дереккөз сәйкес келетін немесе салыстырылатын тиісті бухгалтерлік деректердің сенімділігі қандай;
  - Барлық операциялар көрініс табады ма;
  - Сатып алынатын кәсіпорынның есеп саясатына сәйкес сатып алынатын кәсіпорынның қаржылық ақпараты алынған көз дайындалды ма;
  - Соңғы аудит немесе шолып тексеру кезінен бастап есеп саясатындағы өзгерістер қабылданды ма және егер олар ескерілген сияқты өзгерістер болса;
  - Басшылықтың ықпалсыз іс-әрекеттер нәтижесінде сатып алынатын кәсіпорынның қаржылық ақпараты алынған көздің елеулі бұрмалану тәуекелін қандай бағалауы бар;
  - Сатып алынатын кәсіпорынның қызметі мен операцияларындағы өзгерістердің салдары қандай;
- Осы аудиттің немесе шолып тексерудің нәтижелерін қарау, сондай-ақ егер практик маман кезең ішінде тікелей алдыңғы жылдық немесе аралық қаржылық ақпаратты аудиттеуді немесе шолып тексеруді жүргізген болса, сатып алынатын кәсіпорынның қаржылық ақпараты алынған көзді дайындауға байланысты мәселелердің бар-жоғын көрсете ала ма;
  - Егер жауаптар сатып алынатын кәсіпорынның практик маманының түсінуіне немесе тапсырманың мән-жайларына сәйкес келмесе, практик маманның сұрауына жауап ретінде сатып алынатын кәсіпорынның басшылығы ұсынған ақпаратты растау;
  - Сатып алынатын кәсіпорынның қаржылық ақпараты алынған дереккөзді алдыңғы кезеңдегі тиісті қаржылық ақпаратпен және, егер қолданылса, тікелей алдыңғы жылдық немесе аралық қаржылық ақпаратпен салыстыру және сатып алынатын кәсіпорынның басшылығымен елеулі өзгерістерді талқылау.

Аудиттің немесе шолып тексерудің нәтижелері бойынша өзгертілген пікір немесе қорытынды немесе түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған дереккөзге не сатып алынатын немесе иеліктен шығарылатын кәсіпорынның қаржылық ақпараты алынған дереккөзге қатысты «Маңызды жағдайлар» бөлімі

Ықтимал салдарлар (23(А) тармағын қара)

А39. Түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған дереккөзге немесе сатып алынатын немесе иеліктен шығарылатын кәсіпорынның қаржылық ақпараты алынған дереккөзге қатысты аудиттің немесе шолып тексеру нәтижелері бойынша барлық өзгертілген пікірлер немесе тұжырымдар немесе «Маңызды жағдайлар» бөлімдері барлық қаржылық ақпарат нысандарында компиляция орындалғаны туралы шешімге міндетті түрде әсер етпейді. қолданылатын критерийлер негізінде маңызды аспектілерді қарастырады. Мысалы, аудитордың пікірі, егер қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды марапаттау туралы ақпарат болмаса, ұйымның қаржылық есептілігі туралы ескертумен көрсетілуі мүмкін. Мұндай жағдайда, егер осы қаржылық есептілік түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған көз ретінде пайдаланылса, мұндай пікір ескертпемен қолданылатын критерийлер негізінде барлық елеулі аспектілерде таза активтер туралы есептің және пайда мен шығындар туралы есептің нысанын компиляциялау орындалуы мүмкін бе деген шешім үшін салдары болмауы мүмкін.

БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Одан әрі тиісті шаралар (23(b), 24-тармағын қара)

A40. Практик маман қабылдауы мүмкін қосымша тиісті шараларға, мысалы, мыналар кіреді:

- 23 (b) тармақтың талабына қатысты:
  - Жауапты тараппен мәселені талқылау;
  - Егер бұған тиісті заңның немесе нормативтік актінің талаптарына сәйкес жол берілетін болса, практик маманның қорытындысына аудитордың өзгертілген пікіріне, шолып тексеру бойынша қорытындыға немесе «Маңызды жағдайлар» бөліміне сілтеме енгізу, егер практик маманның пайымына сәйкес осы мәселе пайдаланушылардың қаржылық ақпараттың нысанын түсінуі үшін маңызды болып табылады;
- 24-тармақтың талабына қатысты, егер бұған тиісті заңның немесе нормативтік актінің талаптарына сәйкес жол берілетін болса, практик маманның пікірін түрлендіру;
- Егер бұған тиісті заңның немесе нормативтік актінің талаптарына сәйкес жол берілетін болса, қорытынды беруден немесе тапсырмадан бас тарту;
- Заңгерлік кеңес алуға өтініш.

Қаржылық ақпарат нысанын ұсынуды бағалау

Жаңылыстыратын қаржылық ақпаратпен қауымдастыққа жол бермеу (26 (b) тармақты қара)

A41. БХЭСК Кодексіне сәйкес практик маманның, практик маманның пікірі бойынша, есептермен, декларациялармен, хабарламалармен және өзге де ақпаратпен әдейі ассоциациялануына жол берілмейді:⁹

- (a) Жалған мәні бойынша немесе жаңылыстыратын мәлімдемені қамтиды;
- (b) Абайсызда жасалған мәлімдемелерді немесе мәліметтерді қамтиды;
- (c) Егер бұл олқылықтар мен түсінуді қиындататын тұжырымдар пайдаланушыны адастыруы мүмкін болса, олқылықтарды қамтиды немесе ақпаратты түсінуді қиындатады.

-----
⁹ БХЭСК Кодексі, 110.2-тармақ.

**БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

Қаржылық ақпараттың нысанын сүйемелдейтін ақпаратты ашу (14(с), 26(С) тармағын қара)

А42. Ақпаратты дұрыс ашу келесі сұрақтарды қамтуы мүмкін:

- Оқиғаның немесе операцияның сипатын және жорамалдарға сәйкес осы оқиға болған немесе осы операция орындалған күнді қоса алғанда, қаржылық ақпарат нысанының сипаты мен мақсаты;
- Түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған дереккөз және аудит немесе осы дереккөзді шолып тексеру нәтижелері бойынша қорытынды шығарылды ма;
- Әрбір түзетудің сипаттамасы мен түсіндірмесін қоса алғанда, проформаны жасауға арналған түзетулер; сатып алынатын немесе иеліктен шығарылатын кәсіпорынның қаржылық ақпараты үшін - ақпарат алынған дереккөз, сондай-ақ осы дереккөздің аудиті немесе шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытынды шығарылған ба, жоқ па;
- Егер мұндай сипаттама жалпыға қолжетімді болып табылмаса, соның негізінде қаржылық ақпараттың нысанын құрастыру орындалған қолданылатын критерийлердің сипаттамасы;
- Қаржылық ақпараттың нысанын құрастыру тек иллюстрация мақсаттары үшін орындалды және оның мәніне байланысты проформа ұйымның нақты қаржылық жағдайын, қаржылық нәтижелерін немесе ақша ағындарын білдірмейді деген мәлімдеме.

Осы немесе өзге де арнайы ақпаратты ашу тиісті заңда немесе нормативтік актіде талап етілуі мүмкін.

Есепті күннен кейінгі елеулі оқиғаларды қарау (26(d) тармақты қара)

А43. Практик маман түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған дереккөз туралы пікір білдірмейтіндіктен, ол түзетілмеген қаржылық ақпаратты алу үшін пайдаланылған дереккөз құрастырылған күннен кейінгі оқиғаларды анықтау процедураларын орындауға міндетті емес, олар көзді түзетуді талап етеді немесе дереккөзде ашылуы керек. Дегенмен, практик маман түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған дереккөзден кейін орын алған қандай да бір елеулі оқиғалар оның назарын аудармағаны туралы мәселені қарауға тиіс, олар қаржылық ақпараттың нысанын пайдаланушылардың енгізу мүмкіндігін болдырмау үшін қаржылық ақпараттың нысанына түсіндірме жазбаларда сілтеме енгізуді немесе олар туралы ақпаратты ашуды талап етуі мүмкін ақпарат жаңылыстырады. Мұндай қарау осы СҚТХС-ға сәйкес процедураларды орындауға немесе практик маманның тапсырманы ұйымдастыру және оның мән-жайлары туралы біліміне негізделген. Мысалы, түзетілмеген қаржылық ақпарат алынған дереккөзден кейін ұйым оның айырбасталатын қарыз құралдарын үлестік құралдарға айырбастауды көздейтін капиталмен операция жасай алады. Егер мұндай операция туралы ақпарат ашылмаса, бұл қаржылық ақпараттың нысаны пайдаланушыларды адастыруы мүмкін.

**БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР**

Өзге де ақпараттағы елеулі сәйкессіздіктер (27-тармақты қара)

А44. Егер жауапты тарап қаржылық ақпараттың нысанын немесе егер орынды болса, өзге де ақпаратты қайта қараудан бас тартса, практик маман қабылдауы мүмкін одан арғы тиісті шаралар, мысалы, мыналарды қамтиды:

- Егер бұған тиісті заңның немесе нормативтік актінің талаптарына сәйкес жол берілсе:
  - Практик маманның қорытындысында елеулі сәйкессіздіктің сипаттамасы;
  - Практик маманның пікірін өзгерту;
  - Қорытындыдан немесе тапсырмадан бас тарту;
- Заңгерлік кеңес алуға өтініш.

Жазбаша өтініштер (28(А) тармақты қара)

А45. Кейбір жағдайларда операциялардың белгілі бір түрлерінің болуына байланысты жауапты тарап ұйым бұрын тұжырымдамаған, өйткені оның тиісті операциялары болмағандықтан, проформаны жасау үшін түзетулерге қатысты есеп саясатының ережелерін таңдауға тиіс болады. Бұл жағдайда практик маман жауапты тараптан жазбаша өтініштерді нақтылауды талап ете алады, оған таңдалған есеп саясаты ұйымның осындай операциялар үшін қабылдаған саясаты болып табылады.

Пікір қалыптастыру

Тиісті заңның немесе нормативтік актінің талаптарына сәйкес қосымша мәселелерге қатысты сенімділік (29-тармақты қара)

А46. Тиісті заң немесе ережелер қаржылық ақпараттың нысанын құрастыру барлық елеулі қатынастарда қолданылатын критерийлер негізінде орындалғанына байланысты емес мәселелер бойынша практик маманның пікір білдіру қажеттілігіне қатысты талаптарды қамтуы мүмкін. Кейбір жағдайларда практик маманға қосымша процедураларды орындау қажет емес. Мысалы, тиісті заңда немесе ережелерде практик маман қаржылық ақпараттың нысанын, ұйымның есеп саясатын құрастыру үшін жауапты тарап қолданған негіз сәйкес келе ме, жоқ па деген пікір білдіруі керек. Осы СҚТХС 18 және 22(с) - тармағының талаптарын орындау осындай пікір білдіру үшін негізді қамтамасыз етеді.

А47. Басқа жағдайларда практик маманнан қосымша процедураларды орындау қажет болуы мүмкін. Қосымша процедуралардың сипаты мен көлемі тиісті заңның немесе нормативтік актінің талаптарына сәйкес практик маман өз пікірін білдіруге тиісті басқа мәселелердің сипатына байланысты өзгеруі мүмкін.

Практик маманның қорытынды дайындағаны үшін жауапкершілігі туралы өтініш

А48. Тиісті заңда немесе ережелерде практик маман практик маманның қорытындысына практик маманның осы қорытынды үшін жауапкершілігін белгілейтін немесе растайтын нақты мәлімдеме енгізуі керек деген талаптар болуы мүмкін. Заңға немесе нормативтік актіге сәйкес практик маманның қорытындысына осындай қосымша өтінішті енгізу осы СҚТХС талаптарына қайшы келмейді.

БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Қолданылатын критерийлер туралы ақпаратты ашу (30-тармақты қара)

A49. Жауапты тарапқа қаржылық ақпарат нысанына түсіндірме ескертпелерде тиісті заңда немесе нормативтік актіде көзделген немесе стандарттарды әзірлеу және бекіту жөніндегі уәкілетті немесе танылған ұйым белгілеген критерийлер туралы мәліметтерді қайталау талап етілмейді. Бұл критерийлер есеп беру тәртібіне сәйкес жалпыға қол жетімді болады, сондықтан жауапты тарап қаржылық ақпараттың нысанын құрастырған кезде түсініледі.

A50. Егер жауапты тарап нақты критерийлерді әзірлесе, пайдаланушылар қаржылық ақпараттың нысанын құрастыруды жауапты тарап қалай орындағандығы туралы тиісті түсінік алуы үшін олар туралы ақпарат ашылуы тиіс.

Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша қорытынды дайындау

Тақырыпша (35 (a) тармағын қара)

A51. Бұл құжаттың тәуелсіз практик маманның қорытындысы болып табылатынын нақты көрсететін тақырып (мысалы, «Бағалы қағаздар проспектісіне кіретін қаржылық ақпарат нысанының компиляциясына қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма бойынша тәуелсіз практик маманның қорытындысы») практик маманның 3000(қайта қаралған) СҚТХС-ға сәйкес тәуелсіздікке қатысты барлық этикалық талаптарды сақтағанын растайды.¹⁰ Бұл тәуелсіз практиктің қорытындысы мен басқа адамдар шығарған есептердің арасындағы айырмашылық.

Адресат (адресаттар) (35 (b)тармағын қара)

A52. Тиісті заң немесе нормативтік ереже адресатты немесе қорытындының адресаттарын белгілей алады. Әйтпесе, практик маман ұйыммен тапсырма шарттары аясында адресат немесе адресат кім болатындығы туралы мәселені келісе алады.

Кіріспе бөлімдер (35 (c) тармағын қара)

A53. Қаржылық ақпараттың нысаны өзге де ақпаратты қамтитын бағалы қағаздар проспектісіне енгізілетіндіктен, практик маман қаржылық ақпараттың нысаны ұсынылған бөлімді көрсететін сілтемені енгізу туралы мәселені (егер қорытындыны ұсыну нысаны мүмкіндік берсе) қарай алады. Бұл пайдаланушыларға практик маманның қорытындысы кіретін қаржылық ақпараттың нысанын анықтауға көмектеседі.

Пікір (13(c), 35(h) тармағын қара)

A540. Нақты юрисдикцияда пікір білдіру үшін «қаржылық ақпарат нысанын құрастыру [қолданылатын критерийлер] негізінде барлық елеулі қатынастарда орындалды» деген тұжырымды немесе «қаржылық ақпарат нысанын құрастыру көрсетілген негізде тиісті түрде орындалды» деген тұжырымды пайдалану осы юрисдикциядағы немесе жалпы қабылданған қаржылық ақпарат нысаны туралы қорытынды беруді реттейтін заңмен немесе нормативтік актімен айқындалады осы юрисдикциядағы тәжірибе.

-----
¹⁰ 3000 (Қайта қаралған) СҚТХС, 20-тармақ.

БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

А55. Кейбір юрисдикцияларда тиісті заңмен немесе нормативтік актімен жоғарыда айтылғандардан терминология бойынша ерекшеленетін практик маманның пікірінің тұжырымы белгіленуі мүмкін. Мұндай жағдайларда практик маманнан осы СҚТХС-да көрсетілген процедураларды орындау заңмен немесе нормативтік актімен белгіленген тұжырымдаманы қолдана отырып пікір білдіруге мүмкіндік беретінін немесе қосымша процедураларды орындау қажет екенін анықтау үшін сот шешімін қолдану талап етілуі мүмкін.

А56. Егер практик маман осы СҚТХС-да көрсетілген процедураларды орындау заңмен немесе нормативтік актімен белгіленген тұжырымды қолдана отырып пікір білдіру үшін жеткілікті деп тұжырымдаса, онда бұл тұжырымды осы СҚТХС-да келтірілген тұжырымның екі нұсқасына балама деп санауға болады.

Қорытынды үлгісі (35-тармақты қара)

А57. Практик маманның өзгертілмеген пікірі бар қорытындысы қосымшада келтірілген.

БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТІСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ
НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Қосымша
(А57 тармағын қара)

**ПРАКТИК МАМАН ДАЙЫНДАҒАН ӨЗГЕРТІЛМЕГЕН ШКІРДІ ҚАМТИТЫН
ҚОРЫТЫНДЫНЫҢ**

МЫСАЛЫ БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТІСІНЕ КІРЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТТЫҢ
НЫСАНЫН ҚҰРАСТЫРУҒА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН
ТАПСЫРМА БОЙЫНША ТӘУЕЛСІЗ ПРАКТИК МАМАННЫҢ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

[Тиісті адресат (адресаттар)]

**Бағалы қағаздар проспектіне кіретін қаржылық ақпарат нысанын құрастыру туралы
қорытынды**

Біз [жауапты тарап] орындаған АВС ұйымының қаржылық ақпаратын құрастыруға қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманы орындадық. Қаржылық ақпараттың нысанын [(күні) жағдайы бойынша таза активтер туралы қорытындының нысанын], [аяқталған кезең үшін пайда мен шығындар туралы есептің нысанын (күні)], [аяқталған кезең үшін ақша қаражатының қозғалысы туралы есептің нысанын (күні)] және [проспектінің хх-хх беттерінде келтірілген ұйым шығарған бағалы қағаздар] тиісті ескертпелерді қамтиды. Олардың негізінде [жауапты тарап] қаржылық ақпарат нысанын компиляциялауды орындаған [(XX бағалы қағаздармен мәмілелер туралы ережеде) көрсетілген және (X ескертпеде) сипатталған / (X ескертпеде)] қолданылатын критерийлер.

Егер [оқиға] [күні] [және тиісінше күні] үшін орын алған [немесе осы операция орындалған] кезеңдегі (күнге) аяқталған [X Ескертпеде сипатталған] [(күнгі) жағдай бойынша ұйымның қаржылық жағдайы] және [(ұйымның қаржылық нәтижелері/оның қаржылық нәтижелері мен ақша қаражатының ағыны) арналған әсерді [оқиға немесе операциялар] қайтадан көрсету үшін [жауапты тараппен] орындалды. Компиляция мақсаттары үшін ұйымның [қаржылық жағдайы], [қаржылық нәтижелері] [және ақша қаражатының ағындары] туралы ақпараттың компиляциясының мақсаты үшін оған қатысты [жауапты тараппен] [(аудиторлық қорытынды / шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытынды) / (аудит нәтижелері бойынша қорытынды немесе шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытынды жарияланбаған) ұйымның [аяқталған кезең (күн) үшін] қаржылық есептілігінен алынды. ¹

Қаржылық ақпараттың нысаны үшін [жауапты тараптың] жауапкершілігі

[Жауапты тарап] [қолданылатын критерийлер] негізінде қаржылық ақпараттың нысанын құрастыруға жауапты болады.

-----
¹ Егер аудиторлық қорытынды немесе шолып тексерудің нәтижелері бойынша қорытынды өзгертілген болса, бағалы қағаздар проспектісіндегі түрлендіру сипатталған орынға сілтеме келтірілуі мүмкін.

БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Біздің тәуелсіздік және сапаны бақылау

Біз адалдық, объективтілік, кәсіби құзыреттілік және тиісті мұқияттылық, құпиялылық және кәсіби мінез-құлық принциптеріне негізделген Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңестің Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық әдеп кодексінің тәуелсіздік талаптары мен басқа да этикалық талаптарын сақтағанымызды мәлімдейміз.

Аудиторлық ұйым Сапаны бақылауының халықаралық стандарты 1² қолданады, сондықтан этикалық талаптарды ұстану үшін құжатталған саясат пен процедураларды, кәсіби стандарттарды және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарды қамтитын жүйелі сапа бақылауын қолданады.

Практик маманның жауапкершілігі

Біздің жауапкершілігіміз [XX бағалы қағаздармен мәмілелер туралы ереженің] талаптарына сәйкес қаржылық ақпарат нысанының компиляциясы [қолданылатын критерийлер] негізінде барлық елеулі қатынастарда [жауапты тарап] орындалғанына қатысты пікір білдіру болып табылады.

Біз өз тапсырмамызды аудиттің халықаралық стандарттары жөніндегі кеңес шығарған және сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар 3420 «Бағалы қағаздар проспектіне кіретін қаржылық ақпарат нысанының компиляциясына қатысты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар» халықаралық стандартына сәйкес орындадық. Осы СҚТХС практик маманнан процедураларды жоспарлауды және орындауды талап етеді, бұл [жауапты тарап] [қолданылатын критерийлер] негізінде барлық елеулі қатынастарда қаржылық ақпараттың нысанын құрастырды деген ақылға қонымды сенімділікке ие болады.

Осы тапсырманың мақсаттары үшін біз қаржылық ақпарат нысанын компиляциялау үшін пайдаланылған өткен кезеңдердегі қаржылық ақпаратқа қатысты қорытындыны немесе пікірді қайта қарауды немесе қайта шығаруды орындауға міндетті емеспіз. Осы тапсырманы орындау барысында біз қаржылық ақпараттың нысанын құрастыру үшін пайдаланылған қаржылық ақпаратқа аудит немесе шолып тексеруді жүргізбеді.

Бағалы қағаздар проспектіне енгізілетін қаржылық ақпараттың осы нысанының мақсаты, егер бұл оқиға орын алған болса немесе осы операция иллюстрация мақсаттары үшін таңдалған неғұрлым ерте күні жүргізілген болса, орын алуы мүмкін ұйымның түзетілмеген қаржылық ақпаратына елеулі оқиғаның немесе операцияның әсерін мысалмен суреттеу болып табылады. Демек, біз оқиғаның немесе операцияның нақты нәтижесі ұсынылған нәтижеге сәйкес келетініне сенімді емеспіз.

-----
² «Қаржылық есептілікке аудит және шолып тексеру жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларды және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапаны бақылау» 1 СБХС .

БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР ПРОСПЕКТИСІНЕ ЕНГІЗІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТ НЫСАНЫНЫҢ КОМПИЛЯЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕТІН ТАПСЫРМАЛАР

Қаржылық ақпараттың нысанын жинақтау қолданыстағы критерийлер негізінде барлық елеулі қатынастарда орындалды ма деген қорытынды бойынша ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар мына төмендегілерге қатысты қаржылық ақпараттың нысанын құрастыру кезінде жауапты тарап қолданатын қолданыстағы критерийлер оқиғаға немесе операцияға тікелей байланысты елеулі салдарларды ұсыну және жеткілікті тиісті дәлелдер алу үшін ақылға қонымды негіз болып табылады ма дегенді бағалау үшін процедураларды орындауды қамтиды:

- Алдыңғы нысанды құрастыру үшін тиісті түзетулер осы критерийлерге тиісті әсер ете ме;
- Қаржылық ақпараттың нысаны түзетілмеген қаржылық ақпаратқа осы түзетулердің тиісінше қолданылуын көрсете ме.

процедураларды таңдау практик маманның қаржылық ақпараттың нысанын құрастыру жүргізілген ұйымды, оқиғаны немесе операцияны және тапсырманың басқа да тиісті шарттарын түсінуін ескере отырып, оның пікіріне байланысты болады.

Тапсырма сонымен қатар қаржылық ақпараттың нысанын ұсынуды бағалауды қамтиды. Біз алған дәлелдер жеткілікті және тиісті деп санаймыз және бізге өз пікірімізді білдіруге негіз береді.

Біздің ойымызша, [қаржылық ақпарат нысанын құрастыру барлық елеулі қатынастарда (қолданылатын критерийлер) негізінде орындалды / қаржылық ақпарат нысанын құрастыру көрсетілген негізде тиісті түрде орындалды].

Басқа да заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес есеп

[Тиісті заңда немесе ережелерде практик маманның басқа мәселелер бойынша пікір білдіру қажеттілігіне қатысты талаптар болуы мүмкін (А46 - А47 тармағын қара). Практик маман қорытындысының осы бөлімінің нысаны мен мазмұны практик маманның қорытындылар мен есептерді ұсыну жөніндегі басқа міндеттерінің сипатына байланысты болады.]

[Практик маманның қолтаңбасы]

[Практик маманның қорытындыны дайындаған күні]

[Практик маманның мекенжай]

БҰЛ БЕТ ӘДЕЙІ БОС ҚАЛДЫ

4400 ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТЫ
(Бұрынғы 920 ХАС)

**ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ
ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР**

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	1-3
Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырманың мақсаты	4-6
Келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырманың жалпы принциптері	7-8
Тапсырманың шарттарын анықтау	9-12
Жоспарлау	13
Құжаттама	14
Процедуралар мен дәлелдемелер	15-16
Қорытынды жасау	17-18
1-қосымша. Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырманың шарттары туралы келісім хаттың мысалы	
2-қосымша. Кредиторлық берешекке қатысты анықталған фактілер туралы есептің мысалы	

«Қаржылық ақпаратқа қатысты келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырмалар» 4400 ілеспе қызметтердің халықаралық стандарты (ІҚХС) Сапаны бақылаудың, аудиттің, шолып тексерудің, меніуділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмалардың және ілеспе қызметтерді көрсету жөніндегі тапсырмалардың халықаралық стандарттарының жинағымен бірге қаралуы тиіс.

ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Кіріспе

1. Осы Ілеспе қызметтердің халықаралық стандартының (ІҚХС) мақсаты қаржылық ақпаратқа қатысты келісілген процедураларды жүргізуге байланысты тапсырмаларды орындау кезінде аудитордың¹¹ кәсіби міндеттеріне қатысты стандарттарды белгілеу және нұсқаулар беру, сондай-ақ аудитор осындай тапсырмаларға байланысты ұсынатын есептің нысаны мен мазмұнына қатысты болып табылады.
2. Осы ІҚХС ең алдымен қаржылық ақпаратпен байланысты тапсырмаларды реттейді. Алайда, оның ережелері қаржылық емес ақпаратқа қатысты тапсырмаларды орындау кезінде аудитор тиісті мәселе бойынша қажетті білімге ие болған және олардың негізінде қорытынды жасауға болатын ақылға қонымды критерийлер болған жағдайда да пайдаланылуы мүмкін. Осы ІҚХС қолданған кезде халықаралық аудит стандарттарындағы (ХАС) нұсқаулар да аудиторға пайдалы болуы мүмкін.
3. Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма қаржылық ақпараттың жекелеген элементтеріне (мысалы, кредиторлық, дебиторлық берешек, байланысты тараптардан сатып алу, ұйым сегментінің кірісі мен пайдасы), қаржылық есептерге (мысалы, бухгалтерлік балансқа), сондай-ақ қаржылық есептіліктің бүкіл жиынтығына қатысты белгілі бір процедураларды орындауды болжауы мүмкін.

Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырманың мақсаты

4. **Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырманың мақсаты аудитке тән және аудитор, ұйым және тиісті үшінші тұлғалар арасында келісілген процедураларды жүргізу және анықталған фактілер туралы есеп беру болып табылады.**
5. Аудитор келісілген процедуралар бойынша анықталған фактілер туралы есеп бергендіктен, ешқандай сенімділік көрсетілмейді. Оның орнына, есепті пайдаланушылар аудитор ұсынған процедуралар мен ескертулерді өз бетінше бағалайды және оның жұмысы негізінде өз қорытындыларын жасайды.
6. Есеп тек процедураларды орындауға келіскен тараптарға арналған, өйткені басқа тараптар процедуралардың себептері туралы ақпараты жоқ нәтижелерді дұрыс түсінбеуі мүмкін.

¹ «Аудитор» термині Халықаралық аудит стандарттары жөніндегі кеңестің барлық ресми құжаттарында және аудит жөніндегі тапсырмаларға да, сондай-ақ шолу тексерулеріне де, сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларға және аудитор көрсете алатын ілеспе қызметтерге де сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларда пайдаланылады. Алайда, терминнің мұндай қолданылуы шолу тексеруін жүзеге асыратын немесе сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі қызметтерді немесе ілеспе қызметтерді көрсететін тұлға ұйымның қаржылық есептілігіне аудит жүргізуге міндетті дегенді білдірмейді.

Келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырманың жалпы

ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

принциптері

7. **Аудитор Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңестің (БХЭСК Кодексі) Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық әдеп кодексін ұстануы тиіс.** Аудитордың осы тапсырма түріне байланысты кәсіби міндеттерін реттейтін этикалық принциптер:

- (a) Адалдық;
- (b) Объективтілік;
- (c) Кәсіби құзыреттілік және тиісті мұқияттылық;
- (d) Құпиялылық;
- (e) Кәсіби мінез-құлық;
- (f) Техникалық стандарттар.

Тәуелсіздік келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырмалар үшін міндетті талап болып табылмайды. Алайда, тапсырманың шарттары немесе мақсаттары не ұлттық стандарттар аудитордан БХЭСК кодексіне сәйкес тәуелсіздік талаптарының сақталуын талап етуі мүмкін. Егер аудитор тәуелсіз болмаса, бұл факт анықталған фактілер туралы есепте көрсетілуі керек.

8. **Аудитор осы ІҚХС және тапсырма шарттарына сәйкес келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырманы орындауы тиіс.**

Тапсырма шарттарын анықтау

9. **Аудитор барлық, соның ішінде ұйым өкілдері және, әдетте, анықталған фактілер туралы есептің көшірмелерін алатын басқа да тараптар қандай келісілген процедуралар жүргізілетінін және тапсырманың шарттары қандай екенін нақты түсінетініне көз жеткізуі керек.** Келесі мәселелер келісуі тиіс:

- Тапсырманың сипаты, оның ішінде жүргізілетін процедуралар аудит немесе шолу тексерісі болып табылмайтындығы, демек, сенім білдірілмейтіні;
- Тапсырманың мақсаты;
- Оған қатысты келісілген процедуралар жүргізілетін қаржылық ақпараттың құрамын көрсету;
- Жүргізілетін нақты процедуралардың сипаты, мерзімі және көлемі;
- Анықталған фактілер туралы есептің болжамды нысаны;
- Анықталған фактілер туралы есепті таратуға қойылатын шектеулер. Егер мұндай шектеулер мен заңды талаптар арасында қайшылықтар болса (егер қолданылса), аудитор тапсырманы орындаудан бас тартуы керек.

10. Кейбір жағдайларда, мысалы, болжалды процедуралар реттеуші орган, сала өкілдері

ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

және бухгалтерлік кәсіп өкілдері арасында келісілген кезде, аудитор есепті алатын барлық тараптармен процедураларды талқылауға мүмкіндігі болмауы мүмкін. Мұндай жағдайда аудитор, мысалы, мүдделі тараптардың тиісті өкілдерімен болжамды процедураларды талқылай алады, олардан алынған хат-хабарларды зерделей алады немесе оларға шығарылатын есеп жобасын жібере алады.

11. Өз мүдделеріне де, клиенттің мүдделеріне де сүйене отырып, аудитор клиентке тағайындаудың негізгі шарттары құжатталған келісім хатын жіберуі керек. Тапсырма шарттары туралы келісім хат аудитордың кездесуді қабылдауға келісімін растайды және тапсырманың мақсаты мен көлемі, аудитор міндеттерінің көлемі және есеп беру нысаны сияқты мәселелерде түсінбеушіліктің алдын алуға көмектеседі.
12. Тапсырма шарттары туралы келісім хатына келесі сұрақтар енгізілуі керек:
  - Орындауға жататын және тараптармен келісілген процедуралардың тізбесі;
  - Табылған фактілер туралы есеп процедураларды орындауға келісім берген көрсетілген тұлғалар арасында ғана таратылатыны туралы мәлімдеме.

Сонымен қатар, аудитор қажет деп тапса, дайындалған фактілер туралы есеп жобасын келісім-хатқа қоса алады. Тапсырманың шарттары туралы келісім-хаттың үлгісі осы ІҚХС-ға 1-қосымшада келтірілген.

Жоспарлау

13. Аудитор тапсырманы мақсатына жету үшін жұмысты жоспарлауы керек.

Құжаттама

14. Аудитор табылған фактілер туралы есепке қатысты дәлелдемелерді ұсыну үшін маңызы бар барлық мәселелерді, сондай-ақ тапсырманың осы ІҚХС-ға және тапсырма шарттарына сәйкес жүргізілгенін растайтын дәлелдемелерді құжатпен рәсімдеуі тиіс.

Процедуралар мен дәлелдемелер

15. Аудитор анықталған фактілер туралы есеп жасау үшін негіз ретінде жиналған дәлелдемелерді пайдалана отырып, тараптар келіскен процедураларды орындауы тиіс.
16. Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма шеңберінде жүргізілуі мүмкін нақты процедуралар мыналарды қамтуы мүмкін:
  - Сауалнама және талдау;
  - Деректердің дәлдігін қайта есептеу, салыстыру және техникалық тексеру;
  - Бақылау;
  - Инспекциялау;
  - Растау алу.

ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Осы ІҚХС-ға 2-қосымшада келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма шеңберінде пайдаланылуы мүмкін процедуралардың үлгі тізімін қамтитын есептің мысалы келтірілген.

Қорытынды жасау

17. Келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырманың нәтижелері туралы есепте пайдаланушы орындалған жұмыстың сипаты мен көлемін түсінуі үшін тапсырма шеңберіндегі мақсаттар мен келісілген процедуралар туралы жеткілікті толық ақпарат болуы тиіс.
18. Анықталған фактілер туралы есеп мыналарды қамтуға тиіс:
  - (a) Атауы;
  - (b) Адресат (әдетте келісілген процедураларды жүргізу үшін аудиторды тартқан клиент);
  - (c) Келісілген процедуралар жүргізілген нақты қаржылық немесе қаржылық емес ақпаратты айқындау;
  - (d) Орындалған процедуралар алушымен келісілген процедураларға сәйкес келетіндігін растау;
  - (e) Тапсырма келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырмаларға қолданылатын Ілеспе қызметтердің халықаралық стандартына сәйкес немесе ұлттық стандарттарға не қалыптасқан практикаға сәйкес орындалғаны туралы мәлімдеме;
  - (f) Егер қолданылатын болса, аудитор ұйымға қатысты тәуелсіз тұлға болып табылмайтындығы туралы мәлімдеме;
  - (g) Келісілген процедуралар орындалған мақсатты көрсету;
  - (h) Нақты орындалған процедуралардың тізбесі;
  - (i) Анықталған қателер мен сәйкессіздіктер туралы жеткілікті толық ақпаратты қоса алғанда, аудитор анықтаған фактілердің сипаттамасы;
  - (j) Орындалған процедуралар аудит те, шолу тексерісі де емес, сондықтан сенім білдірілмейді деген мәлімдеме;
  - (k) Егер аудитор қосымша процедураларды, аудитті немесе шолуды тексеруді жүзеге асырған болса, есепке басқа да сұрақтар қойылуы мүмкін екендігі туралы мәлімдеме;
  - (l) Есеп процедураларды орындауға келісім берген тұлғаларға ғана арналғаны туралы мәлімдеме;
  - (m) Егер қолдануға болатын болса, есеп тек көрсетілген элементтерге, шоттарға, баптарға немесе белгілі бір қаржылық және қаржылық емес ақпаратқа ғана қатысты және тұтастай алғанда ұйымның қаржылық есептілігіне қолданылмайды деген мәлімдеме;
  - (n) Есеп беру күні;
  - (o) Аудитордың мекенжайы;
  - (p) Аудитордың қолы.

Осы ІҚХС-ға 2-қосымшада қаржылық ақпаратқа қатысты келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырмаға байланысты дайындалған табылған фактілер туралы есептің мысалы келтірілген.

ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Мемлекеттік сектордың перспективасы

- 1. Мемлекеттік секторды ұйымдастыруға арналған тапсырма шеңберінде дайындалған есеп процедураларды орындауға келісім берген тұлғаларға ғана арналмаған, сондай-ақ тұлғалар мен ұйымдардың неғұрлым кең тобына (мысалы, қандай да бір мемлекеттік ұйымға немесе мемлекеттік мекемеге қатысты парламенттік тергеу жүргізу кезінде) таратылуы мүмкін.*
- 2. Сондай-ақ, мемлекеттік сектордағы ұйымдарға арналған тапсырмалар айтарлықтай өзгеруі мүмкін және тапсырма шынымен келісілген процедураларды орындау тапсырмасы болып табылатындығын немесе іс жүзінде қаржылық ақпараттың аудитін қамтитынын анықтау кезінде сақ болу керек (мысалы, қызмет нәтижелері туралы есепті дайындау тапсырмасы).*

Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырманың шарттары туралы келісім хаттың мысалы

Осы келісім-хат осы ІҚХС 9-тармағының ережелеріне байланысты басшылық ретінде пайдалануға арналған және стандартты хаттың үлгісі болып табылмайды. Келісім-хат нақты тапсырма мен жағдайлардың талаптарын ескере отырып өзгертілуге тиіс.

Аудиторды тартқан клиенттің Директорлар кеңесінің немесе басқа тиісті өкілдерінің назарына

Осы келісім-хат тапсырманың шарттары мен мақсаттары, сондай-ақ біз ұсынатын қызметтердің сипаты және олармен байланысты шектеулер туралы түсінігімізді растауға арналған. Тапсырма келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырмаларға қолданылатын Ілеспе қызметтердің халықаралық стандартына (немесе тиісті ұлттық стандарттарға немесе қалыптасқан практикаға) сәйкес орындалатын болады, сондықтан біз оны өз есебімізде көрсетеміз.

Біз мынадай процедураларды орындау туралы және біздің жұмысымыздың қорытындылары бойынша анықталған фактілер туралы есеп дайындалатыны туралы уағдаластық:

(Орындалатын процедуралардың сипатын, мерзімдерін және көлемін, оның ішінде нақты көрсетілімді, зерттелетін құжаттар мен деректерді, сіз байланысатын тұлғалардың тізімін, сондай-ақ растайтын тараптардың тізімін сипаттаңыз).

Орындалатын процедуралар тек сізге көмектесуге арналған (мақсатты көрсетіңіз). Біз дайындаған есеп басқа мақсаттарда пайдаланылмауы тиіс және тек сіздің ақпаратыңыз үшін ғана ұсынылады.

Біз орындайтын процедуралар Халықаралық аудиттің стандарттарына немесе шолуды тексерудің халықаралық стандарттарына (немесе тиісті ұлттық стандарттарды немесе қалыптасқан практиканы көрсетіңіз) сәйкес аудитке немесе шолуды тексеруге жатпайды, сондықтан олардың нәтижелері бойынша сенімділік көрсетілмейді.

Біз сіздің қызметкерлеріңіз тарапынан жан-жақты қолдауға үміттенеміз және олар бізге осы тапсырманы орындауға байланысты сұралатын кез келген деректерді, құжаттаманы және кез келген басқа ақпаратты береді деп ойлаймыз.

Төлеуге берілетін шоттары олардың көрсетілуіне қарай ұсынылатын қызметтердің құны біздің мамандарға тапсырманы орындау үшін қажетті уақыт саны, оған қоса үстеме шығыстар негізінде есептелетін болады. Біздің мамандарымыздың сағаттық мөлшерлемесі олардың жобاداғы атқаратын лауазымдарына, сондай-ақ білікті қызмет көрсету үшін қажетті тәжірибе мен дағдыларға байланысты.

Біздің келісімдерімізге сәйкес орындалатын нақты процедуралардың тізімін қоса алғанда, онда көрсетілген тапсырма шарттарымен келісім ретінде осы келісім-хаттың қоса берілген көшірмесіне қол қойыңыз және бізге қайтарыңыз.

ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ
БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

ABC ұйымының атынан расталды

(қолтаңбасы)

Тегі, есімі, әкесінің есімі және лауазымы

Күні

Кредиторлық берешекке қатысты анықталған фактілер туралы есептің мысалы

АНЫҚТАЛҒАН ФАКТІЛЕР ТУРАЛЫ ЕСЕП

Назар аударыңыз (аудиторды тартқан тұлғаларды көрсету)

Біз қосымшаларда берілген ақпарат (осы мысалда жоқ) жағдай бойынша (күнін көрсету) ABC ұйымының кредиторлық берешегіне қатысты сізбен келісілген төменде көрсетілген процедураларды орындадық. Тапсырма келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырмаларға қолданылатын Ілеспе қызметтердің халықаралық стандартына (немесе тиісті ұлттық стандарттарды немесе қалыптасқан практиканы көрсетіңіз) сәйкес орындалды. Көрсетілген процедуралар кредиторлық берешек бойынша деректердің дұрыстығын бағалауға көмектесу үшін ғана жүргізілді және төмендегілерді қамтыды:

1. Біз ABC ұйымы дайындаған (күнін көрсету) жағдай бойынша айналым-сальдо ведомосінде кредиторлық берешек қалдықтарының қосындысын алдық және тексердік және жиынтықты негізгі тіркелімнің тиісті шотындағы қалдықпен салыстырдық.
2. Біз ірі өнім берушілердің атауларын қоса берілген тізбеден (осы мысалда жоқ) және айналым-сальдо ведомосындағы атаулары мен сомалары бар берешек сомасын (күнін көрсету) салыстырып тексердік.
3. Біз жеткізушілерден салыстыру актілерін алдық немесе олардан (күнін көрсету) жағдай бойынша берешек қалдықтарын растауды сұрадық.
4. Біз мұндай мәліметтерді немесе растауларды 2-тармақта аталған сомалармен салыстырдық. Айырмашылықтар болған жағдайда біз ABC компаниясынан салыстыру сұрадық. Біз ххх-тен жоғары сомаға төленбеген шоттардың, кредит-ноталардың және түбіртектердің тізімін орнаттық және жасадық. Біз кейіннен алынған шоттар мен несие ноталарын, сондай-ақ кейіннен төленген түбіртектерді тауып, зерттедік және олардың шынымен де тексерілмегенін растадық.

Жүргізілген процедуралардың қорытындысы бойынша біздің тұжырымдарымыз төменде көрсетілген:

- (a) 1-тармақ бойынша біз жинақтаудың дұрыс жүргізілгенін және қорытынды соманың дұрыс екенін растадық.
- (b) 2-тармақ бойынша біз салыстырылған сомалар арасында алшақтық жоқ екенін растадық.
- (c) 3-тармақ бойынша біз барлық жеткізушілер бойынша растау берілгенін растадық.
- (d) 4-тармақ бойынша біз сомалардың жинақталатынын растадық, ал айырмашылықтар болған жағдайларда, ABC ұйымы салыстырып тексеруді дайындағанын және ХХХ-тен жоғары сомаға кредит-ноталар, шоттар және төленбеген чектер сәйкессіздіктер бар баптар ретінде дұрыс көрсетілгенін растады.:

(Ерекшеліктер туралы егжей-тегжейлі).

ҚАРЖЫЛЫҚ АҚПАРАТҚА ҚАТЫСТЫ КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Жоғарыда аталған процедуралар Халықаралық аудит стандарттарына немесе Халықаралық шолу тексерулері стандарттарына (немесе тиісті ұлттық стандарттарға немесе қалыптасқан практикаға) сәйкес жүргізілетін аудитке немесе шолу тексерісіне жатпайтынын назарға ала отырып, біз (күнін көрсету) жағдай бойынша кредиторлық берешекке қатысты сенім білдірмейміз.

Егер біз Халықаралық аудит стандарттарына немесе Халықаралық шолу тексерулеріне (немесе тиісті ұлттық стандарттарға немесе қалыптасқан тәжірибеге) сәйкес қосымша процедураларды орындасақ немесе қаржылық есептіліктің аудитін жүргізсек, біз сізге хабарланатын басқа да фактілерді анықтай аламыз.

Біздің есеп осы құжаттың бірінші абзацында көрсетілген мақсаттарда ғана, сондай-ақ сіздің ақпаратыңыз үшін пайдалануға арналған және қандай да бір өзге мақсаттарда пайдалануға немесе өзге тұлғаларға беруге жатпайды. Осы есеп жоғарыда аталған шоттар мен баптарға ғана қатысты және жалпы ABC компаниясының қаржылық есептілігіне қолданылмайды.

АУДИТОР

Күні

Мекенжайы

БҰЛ БЕТ ӘДЕЙІ БОС ҚАЛДЫ

**4410 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН)
ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТЫ**

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

(2013 жылғы 1 шілдедегі немесе осы күннен кейінгі қаржылық ақпаратты жинақтау бойынша тапсырмаларды орындау туралы есептерге қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
Осы ІҚХС-ның қолданылу аясы	1-4
Жинақтау бойынша тапсырма	5-10
Осы ІҚХС тағайындау	11-14
Күшіне енген күні	15
Мақсаты	16
Анықтамалар	17
Талаптар	
Осы ІҚХС сәйкес жинақтау бойынша тапсырманы орындау	18-20
Этикалық талаптар	21
Кәсіби шешім	22
Тапсырма деңгейінде сапаны бақылау	23
Тапсырманы қабылдау және жалғастыру	24-26
Басшылықпен және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл	27
Тапсырманы орындау	28-37
Құжаттама	38
Практик маманның есебі	39-41
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	
Осы ІҚХС-ның қолданылу аясы	A1-A11
Жинақтау бойынша тапсырма	A12-A18
Этикалық талаптар	A19-A26
Кәсіби пайымдау	A27-A29
Тапсырма деңгейіндегі сапаны бақылау	A30-A32
Тапсырманы қабылдау және жалғастыру	A33-A45

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Басшылықпен және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл жасау	A46-A47
Тапсырманы орындау	A48-A58
Құжаттама	A59-A61
Практик маманның есебі	A62-A69
1-қосымша. Жинақтау тапсырмасының шарттары туралы келісім-хаттың мысалы	
2-қосымша. Практик мамандардың жинақтау тапсырмалары туралы есептердің мысалдары	

«Жинақтау жөніндегі тапсырмалар» 4410 (қайта қаралған) ілеспе қызметтердің халықаралық стандартын Сапаны бақылау, аудит және шолып тексерудің халықаралық стандарттарының жинағына алғы сөзбен, сенімділікті қамтамасыз ететін басқа да тапсырмалармен және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмалармен бірге қарау керек.

Кіріспе

Осы ІҚХС-ның қолданылу аясы

1. Осы Ілеспе қызметтердің халықаралық стандарты (ІҚХС) басшылыққа осы ақпаратқа қатысты сенімділікті қамтамасыз етпей өткен кезеңдердің қаржылық ақпаратын дайындауға және ұсынуға жәрдемдесу үшін, сондай - ақ осы ІҚХС-ға сәйкес орындалған тапсырма туралы мәліметтерді есептілікте көрсету үшін тартылатын практик маманның міндеттерін белгілейді (А1-А2 тармақтарын қара).
2. Осы ІҚХС өткен кезеңдердің қаржылық ақпаратын жинақтау жөніндегі тапсырмаларға қолданылады. Осы ІҚХС тиісті бейімделуді ескере отырып, өткен кезеңдердің қаржылық ақпаратына жатпайтын қаржылық ақпаратты жинақтау жөніндегі тапсырмаларға, сондай-ақ қаржылық емес ақпаратты жинақтау жөніндегі тапсырмаларға қолданылуы мүмкін. Бұдан әрі осы ІҚХС-да «қаржылық ақпарат» деп «өткен кезеңдердің қаржылық ақпарат» аталады (А3-А4 тармақтарын қара).
3. Егер практик маман басшылыққа қаржылық ақпаратты дайындауға және ұсынуға жәрдемдесуге сұрау салса, онда осы тапсырма осы ІҚХС-ға сәйкес орындалуы тиіс пе деген мәселені тиісінше қарау талап етілуі мүмкін. Осы ІҚХС негізінде есептілікті дайындауды қоса алғанда, осы стандартты қолданудың орындылығын көрсететін факторлардың қатарына шынымен ме, жоқ па деген сұрақтар жатады:
  - Қаржылық ақпаратты ашу қолданыстағы заңнаманың ережелерінде немесе нормативтік-құқықтық актілерде көзделген және ол ашық қолжетімділікте орналастырылуы тиіс пе;
  - Сыртқы тараптар, болжамды қаржылық ақпаратты пайдаланушылардан басқа, практик маманды осындай қаржылық есептілікпен байланыстыра алады және мұндай маманның осы ақпаратты дайындауға қатысу дәрежесі дұрыс қабылданбауы мүмкін, мысалы:
    - Егер қаржылық ақпарат басшылықтан немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардан басқа тараптардың пайдалануына арналған болса немесе тараптардың пайдасына ұсынылуы немесе оның болжамды пайдаланушылары болып табылмайтын тараптар алуы мүмкін болса;
    - Егер практик маманның есімі қаржылық ақпаратпен байланысты болса (А5 тармағын қара).

СБХС - мен байланыс¹

4. Аудиторлық ұйымның міндеттеріне сапаны бақылау жүйелерін, саясат пен процедураларды әзірлеу және енгізу кіреді. 1 СБХС әрекеті жинақтау тапсырмаларына қатысты кәсіби бухгалтерлердің ұйымдарына қолданылады.² Жинақтау бойынша жекелеген тапсырмалар деңгейінде сапаны бақылауға қатысты осы ІҚХС ережелері аудиторлық ұйым 1 СБХС талаптарын немесе кемінде қатаң болып табылатын өзге де талаптарды ұстануға міндетті екендігіне негізделіп әзірленген (А6-А11 тармақтарын қара).

¹ «Қаржылық есептілікке аудит және шолып тексеруді жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларды және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапаны бақылау» 1 сапаны бақылаудың халықаралық стандарты (СБХС) .

² 1 СБХС , 4-тармақ.

Жинақтау бойынша тапсырма

5. Басшылық практик кәсіби бухгалтерге ұйымның қаржылық ақпаратын дайындауға және ұсынуға көмек сұрауын жібере алады. Қаржылық ақпаратты пайдаланушылар үшін осы ІҚХС-ға сәйкес жинақтау жөніндегі тапсырманы орындаудың құндылығы тиісті этикалық талаптарды, сондай-ақ практик маманның құрастырылған ақпаратты дайындауға қатысуының сипаты мен көлемі туралы тиісті тұлғаларды нақты хабардар етуге байланысты қоса алғанда, кәсіби стандарттардың сақталуын ескере отырып, бухгалтерлік есепті жүргізу және қаржылық есептілікті ұсыну саласындағы практик маманның кәсіби білімін, тәжірибесі мен дағдыларын қолданумен негізделген (A12 - A15 тармақтарды қара).
6. Жинақтау тапсырмасы сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма емес болғандықтан, мұндай тапсырма практик маманнан жинақтау мақсаттары үшін басшылық ұсынатын ақпараттың дұрыстығын немесе толықтығын растауды немесе аудиторлық пікір білдіру немесе қаржылық ақпаратты дайындауға қатысты шолу тексерісінің нәтижелері бойынша қорытынды жасау үшін басқа дәлелдер жинауды талап етпейді.
7. Басшылық қаржылық ақпарат пен оның негізінде дайындалған және ұсынылған бастапқы деректер үшін жауапкершілікті жалғастыруда. Мұндай жауапкершілік бухгалтерлік есеп саясатының тиісті принциптерін іріктеу мен қолдануды, сондай - ақ (қажет болған жағдайда) негізделген бағалау мәндерін есептеуді қоса алғанда, қаржылық ақпаратты дайындау және ұсыну үшін қажетті пайымдауды басшылықтың қолдануын көздейді (A12-A13 тармақтарын қара).
8. Осы ІҚХС басшылықтың немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың міндеттерін айқындамайды және олардың міндеттерін регламенттейтін заңнамамен және нормативтік-құқықтық актілермен қатар әрекет етеді. Осы стандартқа сәйкес орындалатын тапсырма басшылық немесе қажет болған жағдайда корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар жинақтаулық тапсырманы орындау үшін негіз болатын белгілі бір міндеттерді келіскен жағдайда жүзеге асырылады (A12 - A13 тармақтарын қара).
9. Жинақтау тапсырмасы орындалатын қаржылық ақпарат әртүрлі мақсаттарда қажет болуы мүмкін, соның ішінде:
  - (a) Заңнамада немесе нормативтік актілерде белгіленген міндетті қаржылық есептілікті тұрақты ұсыну жөніндегі талаптарды орындау үшін;
  - (b) Заңнаманың немесе нормативтік құқықтық актілердің тиісті ережелері негізінде міндетті қаржылық есептілікті ұсынумен байланысты емес мақсаттар үшін, мысалы:
    - Басшылық немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар үшін-олардың нақты мақсаттарына жауап беретін ақпарат негізінде дайындалған есептілік (мысалы, қызметтік пайдалану үшін қаржылық есептілікті дайындау кезінде);
    - Келісімнің немесе уағдаластықтың өзге нысанының негізінде сыртқы пайдаланушылар үшін жасалатын мерзімді қаржылық есептілікке қатысты

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

(мысалы, субсидиялар немесе гранттар берудің немесе беруді жалғастырудың негізділігін растау үшін қаржыландырушы органға берілетін қаржылық ақпарат);

- Мәміленің мақсаттары үшін, мысалы, меншік құрылымын немесе қаржыландыру құрылымын өзгертуге әкелетін операцияның негіздемесі ретінде (мысалы, бірігу немесе сатып алу кезінде).

10. Қаржылық ақпаратты дайындау және ұсыну үшін қаржылық есептілікті дайындаудың әртүрлі тұжырымдамаларын қолдануға болады: белгілі бір ұйымның қаржылық есептілігін дайындаудың қарапайым принциптерінен бастап жалпы қабылданған қаржылық есептілік стандарттарына дейін. Басшылықтың қаржылық ақпаратты жасау және ұсыну үшін қаржылық есептілікті дайындаудың белгілі бір тұжырымдамасын таңдауы ұйым қызметінің сипатына және осындай ақпаратты болжамды пайдалануға байланысты (A16 - A18 тармақтарын қара).

Осы ІҚХС тағайындау

11. Осы ІҚХС практик маман ондағы талаптарды ұстану арқылы қол жеткізуге ниетті мақсаттарды тізімдейді. Аталған мақсаттар мұндай талаптар анықталған контексті түсіндіреді және практик маманға жинақтау тапсырмасын орындау кезінде шешілуі керек тапсырмаларды түсінуге көмектесуге арналған.
12. Бұл ІҚХС-да практик маманның алға қойған мақсатқа жетуін қамтамасыз етуге арналған «міндетті (міндетті, міндетті)» және «міндетті (міндетті, міндетті)» етістіктерінің көмегімен сипатталатын талаптар келтіріледі.
13. Сонымен қатар, осы ІҚХС-да оның мәнін түсінудің тиісті деңгейін қамтамасыз ететін зерттеу, анықтау, қолдану жөніндегі нұсқаулық және басқа да түсіндірме материалдар бар.
14. Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар талаптарды неғұрлым егжей-тегжейлі түсіндіреді және оларды ұстану жөніндегі нұсқауларды қамтиды. Мұндай нұсқаулардың өздері міндетті емес болғанымен, олар талаптарды дұрыс орындауда маңызды рөл атқарады. Қолдану жөніндегі басшылық және басқа да түсіндірме материалдар талаптарды ұстанудың тиісті деңгейін қамтамасыз ететін осы ІҚХС-да қаралатын мәселелер бойынша бастапқы ақпаратты алуға ықпал етуі мүмкін.

Күшіне енген күні

15. Осы ІҚХС 2013 жылғы 1 шілдедегі немесе осы күннен кейінгі жинақтау бойынша тапсырмаларды орындау туралы есептерге қатысты күшіне енеді.

Мақсаты

16. Осы ІҚХС-ға сәйкес жинақтау тапсырмасын орындау кезінде практик маманның мақсаты келесідей:
  - (a) Басшылық ұсынған ақпарат негізінде қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес қаржылық ақпаратты дайындауға және ұсынуға басшылыққа жәрдем көрсету үшін бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік саласындағы кәсіби тәжірибені қолдану;

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- (b) Осы ІҚХС талаптарына сәйкес есептілікті ұсыну.

Анықтамалар

17. Терминдердің глоссарийі нұсқаулығында³ (Глоссарий) осы ІҚХС-да анықталған терминдер, сондай-ақ олардың дәйекті түсіндірілуін қамтамасыз ету мақсатында онда қолданылатын басқа терминдердің түсіндірмелері бар. Осы ІҚХС-ның мақсаты үшін келесі терминдердің төменде келтірілген мағыналары бар:

- (a) *Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы* - Басшылық қабылдаған қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы, сондай-ақ қажет болған жағдайда қаржылық ақпаратты дайындауда қолданылатын корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар; бұл тұжырымдама ұйымның сипаты мен қаржылық есептілікті дайындау мақсаты тұрғысынан қолайлы немесе оны пайдалану заңдармен немесе ережелермен талап етіледі (A35-A37 тармақты қара).
- (b) *Жинақтау тапсырмасы* - Практик маман қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес ұйымның қаржылық ақпаратын дайындауға және ұсынуға басшылыққа жәрдемдесу үшін бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілікті дайындау саласындағы білім мен тәжірибені қолданатын және осы ІҚХС талаптарына сәйкес есеп беретін тапсырма. Осы стандарт аясында «жинақтау», «жинақтау» және «жинақтау» терминдері осындай мәтінде қолданылады.
- (c) *Тапсырма басшысы* - Тапсырма мен оның орындалуына, сондай-ақ аудиторлық ұйымның атынан шығарылатын есеп үшін жауап беретін және қажет болған жағдайда кәсіби ұйым, заңды тұлға немесе реттеу органы тиісті өкілеттіктер берген аудиторлық ұйымның серіктесі немесе басқа да қызметкері.
- (d) *Жұмыс тобы* - Белгілі бір тапсырманы орындайтын барлық серіктестер мен қызметкерлер, сондай-ақ осы тапсырма аясында процедураларды орындайтын аудиторлық ұйым немесе желіге кіретін ұйым тартқан кез келген тұлғалар. Бұл термин аудиторлық ұйым немесе желіге кіретін ұйым тартқан сыртқы сарапшыларға қатысты емес.
- (e) *Бұрмалау* - қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес талап етілетін қаржылық ақпарат бабы сомасы, жіктелуі, ұсынылуы немесе ашылуы мен баптың сомасы, жіктелуі, ұсынылуы немесе ашылуы арасындағы алшақтық. Бұрмалау жосықсыз әрекеттердің немесе қателіктердің салдары болуы мүмкін.

Егер қаржылық есептілік дұрыс ұсыну тұжырымдамасына сәйкес дайындалған болса, бұрмалауларға сонымен қатар тәжірибеленуші маманның пікіріне сәйкес қаржылық ақпараттың барлық маңызды аспектілерде дұрыс ұсынылуы немесе шынайы және сенімді ұсыну үшін қажет болатын сомаларды, жіктеулерді, ақпаратты ұсынуды немесе ашуда көрсетілмеген түзетулер жатады.

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

³ Халықаралық стандарттар кеңесі жариялаған халықаралық стандарттарға қатысты терминдер сөздігі, сапаны бақылау, аудит және шолу тексерулерінің халықаралық стандарттар жинағының құрамына сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалар, сенімділікті қамтамасыз ететін басқа тапсырмалар және Халықаралық бухгалтерлер федерациясы шығарған ілеспе қызмет көрсету тапсырмалары (жинақ).

(f) *Практик маман* - қаржылық ақпаратты жинақтау бойынша тапсырманы орындайтын практик кәсіби бухгалтер. Бұл термин тапсырма жетекшісін немесе жұмыс тобының басқа мүшелерін немесе тиісті жағдайларда аудиторлық ұйымды білдіреді. Егер осы ІҚХС-да нақты нысанда белгілі бір талапты немесе белгілі бір міндетті тапсырма жетекшісі орындауы керек деп көзделсе, «практик маман» термині емес, «тапсырма жетекшісі» термині қолданылады. Тиісті жағдайларда «тапсырма жетекшісі» және «аудиторлық ұйым» терминдерін мемлекеттік секторда қолданылатын осы терминдердің баламалары деп түсіну керек.

(g) *Тиісті этикалық талаптар* - қаржылық ақпаратты жинақтау бойынша тапсырмаларды орындау кезінде жұмыс тобы ұстануға міндетті этикалық талаптар. Бухгалтерлерге арналған халықаралық Этика стандарттары жөніндегі кеңестің Кәсіби бухгалтерлерінің этика кодексінің бұл талаптары (БХЭСК Кодексі), сондай-ақ неғұрлым қатаң ұлттық талаптар (A21 тармағын қара).

Талаптар

Осы ІҚХС сәйкес жинақтау бойынша тапсырманы орындау

18. Практик маман стандарттың мақсаттарын түсіну және ол белгілеген талаптардың тиісті сақталуын қамтамасыз ету үшін осы ІҚХС мәтінімен, оның ішінде қолдану жөніндегі нұсқаулықпен және басқа да түсіндірме материалдармен толық танысуға міндетті.

Маңызды талаптарды ұстану

19. Практик маман осы ІҚХС-нің әрбір талабын орындауға міндетті, егер қандай да бір талап жинақтау жөніндегі тапсырмаға жатпайтын жағдайларды қоспағанда, мысалы, егер талапта айтылған мән-жайлар осы тапсырмаға қатысы болмаса.

20. Практик маман жинақтау жөніндегі тапсырмаға қолданылатын осы стандарттың барлық талаптарын сақтаған жағдайларды қоспағанда, осы ІҚХС талаптарын ұстану фактісін көрсетпеуі тиіс.

Этикалық талаптар

21. Практик маман тиісті этикалық талаптарды орындауға міндетті (A19-A26 тармағын қара).

Кәсіби шешім

22. Жинақтау тапсырмасын орындау кезінде практик маман кәсіби пайымдауды қолдануға міндетті (A27-A29 тармағын қара).

Тапсырма деңгейінде сапаны бақылау

23. Тапсырма жетекшісі мыналарға жауапты болады:

- (a) ол тағайындалған жинақтау бойынша әрбір тапсырманың жалпы сапасын қамтамасыз ету үшін;
- (b) тапсырманы аудиторлық ұйымның сапасын бақылау саясаты мен процедуралардың талаптарына сәйкес келесілер арқылы орындау (A30 тармағын кара):
  - (i) клиенттермен қарым-қатынасты қабылдауға және жалғастыруға және нақты тапсырмаларды қабылдауға және орындауға қатысты тиісті процедураларды жүргізу (A31 тармағын кара);
  - (ii) жалпы жұмыс тобының жинақтау тапсырмасын орындау үшін тиісті біліктілігі мен қабілеті бар екенін растау;
  - (iii) жұмыс тобы мүшелерінің тиісті этикалық талаптарды орындамау белгілеріне көбірек көңіл бөлу және егер тапсырма жетекшісі жұмыс тобы мүшелерінің тиісті этикалық талаптарды орындамағанын көрсететін ақпарат алса, тиісті әрекеттерді анықтау (A32 тармағын кара);
  - (iv) кәсіптік стандарттар және тиісті нормативтік-құқықтық актілер негізінде тапсырманы басшылыққа алу, қадағалау және орындау;
  - (v) тапсырма бойынша құжаттаманы тиісінше жүргізгені үшін жауапкершілікті қабылдау.

Тапсырманы қабылдау және жалғастыру

Клиенттермен қарым-қатынасты жалғастыру, тапсырманы қабылдау және тапсырманы орындау шарттарын келісу

24. Практик маман тапсырманы орындау шарттарын басшылықпен және тапсырыс берушімен (егер басшылықтан өзгеше болса) алдын ала келіспей, тапсырманы қабылдамауы керек, оның ішінде:

- (a) Қаржылық ақпаратты мақсатты пайдалану және тарату, егер қажет болса, оны болжамды пайдалану мен таратуға шектеулер (A20, A33-A34, A37-A38 тармақтарды кара);
- (b) Қолданылатын қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасының анықтамасы (A20, A35-A38 тармақтарын кара);
- (c) Жинақтау тапсырмасының мақсаты мен көлемі (A20 тармағын кара);
- (d) Практик маманның міндеттері, соның ішінде тиісті этикалық талаптарды орындау туралы талап (A20 тармағын кара);

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- (e) Басшылықтың қатысты міндеттері (А39-А41 тармақтарын қара):
- (i) Қаржылық ақпаратты және болжамды пайдаланушыларды болжамды пайдалануды ескере отырып, қолайлы болып табылатын қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасына сәйкес қаржылық ақпаратты дайындау және ұсыну;
  - (ii) Бухгалтерлік есеп деректерінің, құжаттардың, түсіндірмелердің және жинақтау жөніндегі тапсырманы орындау үшін басшылық ұсынатын өзге де ақпараттың дәлдігі мен толықтығы;
  - (iii) Практик маман жинақтау тапсырмасын орындау кезінде көмек көрсете алатындарды қоса алғанда, қаржылық ақпаратты дайындау және ұсыну үшін қажетті пайымдаулар (А27 тармағын қара);
- (f) практик маман есебінің болжамды нысаны мен мазмұны.

25. Практик маман тапсырманы орындау басталғанға дейін тапсырманың шарттары туралы Келісім-хатта немесе жазбаша келісімнің басқа қолайлы түрінде тапсырманы орындаудың келісілген шарттарын көрсетуге міндетті (А42 – А44 тармағын қара).

Қайталанатын тапсырмалар

26. Жинақтау бойынша қайталама тапсырмаларды орындау кезінде практик маман тапсырма шарттарын қайта қарау қажеттілігі бар-жоғын, оның ішінде тапсырманы қабылдау шарттарын өзгертуді және басшылыққа тапсырманың қолданыстағы шарттары туралы тағы бір рет еске салу қажет пе екенін бағалауға міндетті (А45 тармағын қара).

Басшылықпен және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл

27. Жинақтау тапсырмасын орындау барысында практик маман жағдайға байланысты басшылыққа немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға кәсіби пікірі бойынша басшылықтың немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың ерекше назарын талап ететін жинақтау тапсырмасына қатысты барлық жағдайлар туралы уақтылы хабарлауға міндетті (А46-А47 тармағын қара).

Тапсырманы орындау

Практик маманның түсінігін алу

28. Практик маман келесі сұрақтарды жинақтау тапсырмасын орындау үшін жеткілікті дәрежеде түсінуі керек (А48-А50 тармақтарын қара):
- (a) Ұйымның бухгалтерлік есеп жүйелері мен бухгалтерлік есеп деректерін қоса алғанда, ұйымның қызметі мен операциялары;
  - (b) Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасы, оның ішінде ұйым жұмыс істейтін салада қолданылуы.

Қаржылық ақпаратты жинақтау

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

29. Практик маман басшылық ұсынған бухгалтерлік есеп деректерін, құжаттарды, түсіндірмелерді және басқа ақпаратты, соның ішінде маңызды пайымдауларды пайдалана отырып, қаржылық ақпаратты жинақтауы керек.
30. Практик маман басшылықпен немесе, егер қажет болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен практик маман қаржылық ақпаратты жинақтау барысында көмек көрсеткен маңызды пайымдауларды талқылауға міндетті (А51 тармағын қара).
31. Жинақтау бойынша тапсырманы орындау аяқталғанға дейін практик маман ұйымның қызметі мен операциялары туралы және қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасы туралы өзінің идеясын ескере отырып, жинақталған қаржылық ақпаратпен танысуға міндетті (А52 тармағын қара).
32. Егер жинақтау жөніндегі тапсырманы орындау кезінде практик маманға бухгалтерлік есеп деректерін, құжаттарды, түсіндірмелерді және басқа да ақпаратты, соның ішінде маңызды пайымдауларды жинақтау жөніндегі тапсырманың мақсаттары үшін басшылық ұсынған тапсырманың толық, дәл еместігі немесе өзге де қанағаттанарлықсыз жай-күйі туралы белгілі болса, практик маман бұл фактіні басшылықтың назарына жеткізуге және қосымша немесе нақтыланған ақпаратты сұратуға міндетті.
33. Егер практик маман бухгалтерлік есептің сұрау салынған деректерін, құжаттарды, түсіндірмелерді немесе басқа ақпаратты, соның ішінде маңызды пайымдауларды басшылықтың ұсынбауы себебінен тапсырманы аяқтай алмаса, онда практик маман тапсырмадан бас тартып, басшылыққа және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға мұндай бас тартудың себептері туралы хабарлауы тиіс (А58-тармақты қара).
34. Егер тапсырманы орындау барысында практик маманға белгілі болса:
  - (a) Жинақталған қаржылық ақпаратта тиісті сілтемелер немесе қолданыстағы қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасының сипаттамасы жоқ (А53 тармағын қара);
  - (b) Қаржылық ақпараттың елеулі бұрмалануын болдырмау мақсатында жинақталған қаржылық ақпаратқа өзгерістер енгізу қажет (А54-А56тармақтарын қара);
  - (c) Жинақталған қаржылық ақпарат жаңылыстырады (А57 тармағын қара), практик маман басшылыққа тиісті өзгерістер енгізуді ұсынуы керек.
35. Егер басшылық практик маманға жинақталған қаржылық ақпаратқа болжамды өзгерістер енгізуден бас тартса немесе рұқсат бермесе, онда практик маман тапсырмадан бас тартуға және басшылыққа және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға мұндай бас тартудың себептері туралы хабарлауға міндетті (А58 тармағын қара).
36. Егер тапсырмадан бас тарту мүмкін болмаса, онда практик маман қалыптасқан жағдайларды ескере отырып, кәсіби және заңды жауапкершілік көлемін анықтауы керек.

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

37. Практик маман басшылықтан немесе қажет болған жағдайда корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардан жинақталған қаржылық ақпараттың соңғы нұсқасы үшін жауапкершілікті өз мойнына алғанын растауы керек (А68 тармағын қара).

Құжаттама

38. практик маман тапсырма құжаттамасына қосуы керек (А59-А61 тармақтарын қара):
- (a) Жинақтау тапсырмасын орындау барысында туындайтын маңызды сұрақтар және олардың осы сұрақтарды шешу тәсілі;
  - (b) Жинақталған қаржылық ақпараттың бастапқы деректермен, құжаттармен, түсіндірмелермен және басшылық ұсынған өзге де ақпаратпен қалай сәйкес келетіні туралы мәліметтер;
  - (c) Мазмұны үшін басшылық немесе қажет болған жағдайда корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар жауапкершілікті өз мойнына алған жинақталған қаржылық ақпараттың соңғы нұсқасының көшірмесі және практик маманның есебі (А68 тармағын қара).

Практик маманның есебі

39. Практик маманның есебін дайындаудың маңызды міндеті - жинақтау тапсырмасының сипаты туралы, сондай-ақ осы тапсырманы орындау шеңберіндегі практик маманның қызметі мен міндеттері туралы нақты ақпарат беру. практик маманның есебі қаржылық ақпаратқа қатысты пікір білдіру немесе қорытынды жасау тәсілі болып табылмайды.
40. Жинақтау бойынша тапсырманы орындау нәтижелері бойынша практик маманның есебі жазбаша түрде ресімделуі және мынадай элементтерден тұруы тиіс (А62 – А63, А69 тармақтарын қара):
- (a) Есептің атауы;
  - (b) Тапсырма шарттарына сәйкес адресат немесе адресаттар (А64-тармағын қара);
  - (c) Практик маман басшылық берген ақпарат негізінде қаржылық ақпаратты жинауды жүзеге асырды деген мәлімдеме;
  - (d) Қаржылық ақпаратқа қатысты жинақтау тапсырмасына қатысты басшылықтың немесе, егер қажет болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың жауапкершілігін сипаттау;
  - (e) Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасының анықтамасы және егер арнайы мақсаттағы тұжырымдама қолданылса, қаржылық ақпаратта осындай арнайы мақсаттағы тұжырымдаманың сипаттамасы немесе сипаттамасына сілтеме;

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- (f) Қаржылық ақпараттың анықтамасы, оның ішінде қаржылық ақпараттың әрбір элементінің атауы, егер ол бірнеше элементті қамтыса және қаржылық ақпараттың күні немесе ол жататын кезең;
  - (g) Тапсырманың осы ІҚХС-ға сәйкес орындалғанын және практик маман тиісті этикалық талаптарды орындағанын көрсетуді қоса алғанда, қаржылық ақпаратты жинақтау бөлігіндегі практик маманның міндеттерін сипаттау;
  - (h) Осы ІҚХС сәйкес жинақтау тапсырмасы болып саналатын нәрсені сипаттау;
  - (i) Бұл туралы түсініктемелер:
    - (i) Жинақтау тапсырмасы сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма емес болғандықтан, практик маман жинақтау мақсаттары үшін нұсқаулық берген ақпараттың дұрыстығын немесе толықтығын растауға міндетті емес;
    - (ii) Осыған байланысты практик маман қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес қаржылық ақпараттың дайындалғандығы немесе дайындалмағандығы туралы аудит немесе шолу нәтижелері бойынша пікір немесе қорытынды білдірмейді;
  - (j) Егер қаржылық ақпарат арнайы мақсаттағы тұжырымдаманы қолдана отырып дайындалса, түсіндірмелері бар тармақ қажет (А59 - А61 тармағын қара):
    - (i) Қаржылық ақпаратты дайындау мақсатын және (қажеттілігіне қарай) оның болжамды пайдаланушыларына көрсететін немесе осы ақпарат ашылатын қаржылық ақпаратқа ескертпеге сілтемені қамтитын;
    - (ii) Есепті алушыларға қаржылық ақпараттың арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалғанын көрсететін, осыған байланысты ақпарат өзге мақсаттар үшін жарамсыз болып табылуы мүмкін;
  - (k) Практик маманның есебін дайындау күні;
  - (l) Практик маманның қолтаңбасы;
  - (m) Практик маманның мекенжайы.
41. Есепті жасау күні ретінде практик маман осы ІҚХС-ға сәйкес жинақтау бойынша тапсырманы орындаудың аяқталу күнін көрсетуі керек (А62 тармағын қара).

* * *

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

Осы стандарттың қолданылу аясы

Жалпы талаптар (1-тармақты қара)

- A1. Тапсырманың тапсырыс берушісі басшылықтан немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғадан басқа тұлға болып табылатын жинақтау жөніндегі тапсырмаға қатысты осы ІҚХС тиісті бейімделуді ескере отырып қолданылуы мүмкін.
- A2. Практик маманның ұйымның қаржылық ақпаратын дайындауға және ұсынуға ұйым басшылығына көмек көрсету барысында қызмет көрсетуге немесе іс-әрекеттер

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

жасауға қатысуы әртүрлі нысандарда болуы мүмкін. Егер практик маман осы ІҚХС негізінде осындай қызметтерді ұйымдастыру үшін тартылса, онда осы практик маманның қаржылық ақпаратпен байланысты болуы осы Стандартта көзделген нысан бойынша тапсырмаға қатысты ұсынылатын практик маманның есебінде тіркелуге тиіс. практик маманның есебінде практик маманның осы ІҚХС-ға сәйкестігі туралы біржақты мәлімдемесі бар.

Өткен кезеңдердің қаржылық ақпаратына жатпайтын жинақтау бойынша тапсырмаларға ІҚХС қолдану (2-тармақты қара)

А3. Осы ІҚХС практик маман басшылыққа өткен кезеңдердің қаржылық ақпаратын дайындауға және ұсынуға жәрдемдесетін тапсырмаларға қатысты әрекет етеді. Алайда, бұл ІҚХС практик маман басшылыққа басқа қаржылық ақпаратты дайындауға және ұсынуға көмек көрсетуге тартылған жағдайда да қолданылуы мүмкін (қажетті бейімделуді ескере отырып). Мұндай ақпараттың мысалдары ретінде мыналарды келтіруге болады:

- Қаржылық ақпараттың алдыңғы нысаны;
- Қаржылық бюджеттерді немесе болжамдарды қоса алғанда, болжамды қаржылық ақпарат.

А4. Бұдан басқа, практик мамандар басшылыққа қаржылық емес ақпаратты, мысалы, парниктік газдар шығарындыларының көлемі бойынша есептілікті, статистикалық немесе өзге де ақпараттық есептерді дайындауға және ұсынуға жәрдемдесу жөніндегі тапсырмаларды орындай алады. Осы жағдайларда практик маман тиісті жағдайларда тапсырмалардың көрсетілген түрлеріне қажетті бейімделуді ескере отырып, осы ІҚХС-ны қолдана алады.

Осы ІҚХС қолдану ерекшеліктері (3-тармақты қара)

А5. Осы стандартты міндетті қолдану практик мамандар ұйымның қаржылық ақпаратын дайындауға және ұсынуға қатысты қызметтер көрсететін тапсырмаларға қатысты ұлттық талаптармен көзделуі мүмкін (мысалы, мемлекеттік органдарға беру үшін қажетті өткен кезеңдердің қаржылық есептілігіне қатысты). Егер міндетті қолдану заңнамада немесе нормативтік-құқықтық актілерде, қолданыстағы кәсіби стандарттарда немесе басқа да басқару құжаттарында көзделмесе де, практик маман қазіргі жағдайда осы ІҚХС-нің орындылығы туралы қорытынды жасай алады.

І СБХС -мен байланыс (4-тармақты қара)

А6. 1 СБХС аудиторлық ұйымның тиісті қызметтерді, соның ішінде жинақтаулық тапсырмаларды көрсету жөніндегі тапсырмаларға қатысты сапаны бақылаудың өзіндік жүйесін әзірлеу және қолдану жөніндегі міндеттеріне арналған. Мұндай міндеттер дамуға бағытталған:

- Аудиторлық ұйымның сапасын бақылау жүйелері;
- Сапаны бақылау жүйесін қолдану мақсатына, сондай-ақ осындай саясатты іске асыру және оның сақталуын бақылау процедураларына қол жеткізуге бағытталған аудиторлық ұйымның ілеспе саясаты.

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

A7. 1 СБХС сәйкес аудиторлық ұйым:

- (a) Аудиторлық ұйым және оның қызметкерлері кәсіби стандарттарды, қолданыстағы заңнама мен нормативтік құқықтық актілердің талаптарын ұстанады;
- (b) Аудиторлық ұйым немесе тапсырма басшылары шығаратын есептер қалыптасқан жағдайларда тиісті болып табылады деген негізделген сенімділікті қамтамасыз ету үшін сапаны бақылау жүйесін әзірлеу және қолдану бойынша жауапкершілікті көтереді.⁴

A8. 1 СБХС жинақтау тапсырмаларына қатысты қабылдамаған Юрисдикция осындай тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдарда сапаны бақылау бойынша өз талаптарын белгілей алады. Тапсырма деңгейінде сапаны бақылауға қатысты осы ІҚХС ережелері сапаны бақылау бойынша қабылданған талаптар 1 СБХС талаптарынан кем емес қатаң болып табылатындығына негізделіп әзірленді. Бұл осы талаптар аудиторлық ұйымның 1 СБХС талаптарында көрсетілген мақсаттарға қол жеткізу жөніндегі міндеттемелерін, оның ішінде келесі элементтердің әрқайсысына қатысты саясат пен процедураларды қоса алғанда, сапаны бақылау жүйесін әзірлеу жөніндегі міндеттемені белгілеген кезде қамтамасыз етіледі:

- Аудиторлық ұйым ішіндегі сапа үшін басшылықтың жауапкершілігі;
- Тиісті этикалық талаптар;
- Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру және нақты тапсырмаларды қабылдау және орындау;
- Кадрлық ресурстар;
- Тапсырманы орындау;
- Мониторинг.

A9. Аудиторлық ұйымның сапаны бақылау жүйесінің контекстінде жұмыс топтары тапсырмаға сәйкес сапаны бақылау процедураларын енгізуге жауап береді.

A10. Егер аудиторлық ұйым немесе өзге де тараптар ұсынатын ақпарат өзгеше көрсетпесе, онда жұмыс тобы аудиторлық ұйымның сапасын бақылау жүйесіне сенім артуға құқылы. Мысалы, жұмыс тобы аудиторлық ұйымның сапаны бақылау жүйесіне сүйенуі мүмкін:

- Қызметкерлерді іріктеу және оқыту бағдарламаларымен қамтамасыз етілетін кәсіби құзыреттілік;

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру жүйелері арқылы клиенттермен қарым-қатынасты ұстану;

-----
4 1 СБХС , 11-тармақ.

- Мониторинг арқылы заңнаманың және нормативтік-құқықтық актілердің ережелерін ұстану.

Жинақтау тапсырмасының орындалуына теріс әсер етуі мүмкін аудиторлық ұйымның сапаны бақылау жүйесінің кемшіліктерін талдау кезінде тапсырма жетекшісі осы жинақтау тапсырмасы шеңберінде жеткілікті деп санайтын оларды жою үшін аудиторлық ұйым қабылдаған шаралар туралы мәселені қарастыра алады.

A11. Аудиторлық ұйымның сапаны бақылау жүйесінің жетіспеушілігі әрдайым жинақтау тапсырмасы кәсіби стандарттарды, қолданыстағы заңнама ережелерін және нормативтік құқықтық актілерді бұза отырып орындалғанын немесе практик маманның есебі дұрыс емес екенін көрсете бермейді.

Жинақтау бойынша тапсырма

«Басшылық» және «Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар» терминдерін қолдану (5, 7 - 8 тармақтарды қара)

A12. Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың тиісті міндеттері юрисдикцияға және ұйымның түріне байланысты өзгереді. Осы айырмашылықтар практик маманның басшылыққа немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға қатысты осы МӘСҚ талаптарын қолдану тәртібін айқындайды. Демек, осы стандарттың әртүрлі бөліктерінде қолданылатын «басшылық және, егер қажет болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар» тіркесі практик маманның назарын ұйымның қоршаған ортасына байланысты басшылық пен басқарудың әртүрлі құрылымдары мен формалары болуы мүмкін екендігіне аударуға арналған.

A13. Қаржылық ақпарат пен қаржылық есептілікті дайындаудың әртүрлі міндеттері басшылық пен корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар арасында келесі факторларға байланысты бөлінеді:

- Ұйымның ресурстары мен құрылымы;
- Басшылықтың және ұйым ішіндегі корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың заңнаманың қолданыстағы ережелерімен және нормативтік-құқықтық актілермен белгіленген тиісті функциялары немесе егер ұйым реттелетін болып табылмаса, ұйымның басқару немесе есеп беру бөлігінде ресми бекітілген уағдаластықтар (мысалы, шартқа, ұйым құрылған Құрылтай немесе өзге де құжаттарға сәйкес).

Көптеген шағын ұйымдарда ұйымның басқару және басқару функциялары жиі бөлінбейді немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар да ұйымды басқаруға қатысады. Көптеген басқа жағдайларда, әсіресе ірі ұйымдарда басшылық істерді жүргізуге, ұйымның ағымдағы қызметіне және тиісті есептілікті ұсынуға жауап

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

береді, ал корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар басшылықтың іс-әрекетін қадағалайды. Ірі ұйымдарда корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар көбінесе ұйымның қаржылық ақпаратын мақұлдау үшін жауап береді немесе жауап береді, әсіресе егер ол сыртқы пайдаланушыларға арналған болса. Ірі ұйымдарда корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың кіші тобы, мысалы, аудиторлық комитет, белгілі бір қадағалау функцияларын орындауы сирек емес. Бірқатар елдерде ұйымның қаржылық есептілігін белгілі бір тұжырымдамаға сәйкес дайындау корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың жауапкершілік саласына жатады, ал басқа елдерде бұл функция басшылыққа бекітілген.

Қаржылық ақпаратты дайындауға және ұсынуға байланысты басқа да іс-әрекеттерге қатысу (5-тармақты қара)

A14. Жинақтау тапсырмасының көлемі оны орындау жағдайларына байланысты. Сонымен қатар, тапсырма кез-келген жағдайда басшылыққа басшылық ұсынған ақпарат негізінде қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасына сәйкес ұйымның қаржылық ақпаратын дайындауға және ұсынуға көмек көрсетуді көздейді. Жинақтауға арналған кейбір тапсырмалардың тақырыбы жоба немесе алдын-ала құжат түрінде ресімделуі мүмкін басшылық дайындаған қаржылық ақпарат болып табылады.

A15. Жинақтау тапсырмасын орындаудан басқа, практик маман басшылық атынан басқа да әрекеттерді орындауға тартылуы мүмкін. Мысалы, практик маман ұйымның бухгалтерлік есебінің бастапқы деректерін жинауға, жіктеуге және жалпылауға, сондай-ақ бухгалтерлік есеп деректерін алу үшін оларды өңдеуге, айналым-сальдо ведомосін жасауға дейін қосымша сұраныс ала алады. Бұл жағдайда айналым - сальдо ведомосы бастапқы ақпарат ретінде пайдаланылады, оның негізінде практик маман осы ІҚХС-ға сәйкес жинақтау тапсырмасы жататын қаржылық ақпаратты жинақтай алады. Көбінесе бұл жақсы ұйымдастырылған бухгалтерлік есеп жүйелері жоқ шағын ұйымдарда немесе бухгалтерлік есеп деректерін дайындау міндеттерін сыртқы мердігерлерге беруді қалайтын ұйымдарда болады. Осы стандарт ұйымның қаржылық есептілігін жинақтағанға дейін басшылыққа басқа мәселелер бойынша жәрдем көрсету кезінде практик маман жасауы мүмкін қосымша іс-әрекеттерге қолданылмайды.

Қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамалары (10-тармақты қара)

A16. Қаржылық ақпарат қанағаттандыруға арналған қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасына сәйкес дайындалуы мүмкін:

- Пайдаланушылардың кең ауқымының қаржылық ақпаратқа стандартты қажеттіліктері (жалпы мақсаттағы қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы);
- Белгілі бір пайдаланушылардың қаржылық ақпаратқа қажеттіліктері (арнайы мақсаттағы қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасы).

Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасының талаптары қаржылық ақпараттың нысаны мен мазмұнын анықтайды. Кейбір жағдайларда қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасын «қаржылық есептілікті дайындау принципі» деп атауға болады.

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

A17. Жалпы мақсаттағы қаржылық есептілікті дайындаудың жалпы қабылданған тұжырымдамаларының мысалдары:

- Бағалы қағаздары ұйымдастырылған сауда-саттыққа жіберілген ұйымдарға қолданылатын Қаржылық есептілік халықаралық стандарттары (ҚЕХС) және белгіленген ұлттық қаржылық есептілік стандарттары;
- Шағын және орта ұйымдарға арналған халықаралық қаржылық есептілік стандарттары (ШОҰ-ға арналған ХҚЕС) және шағын және орта ұйымдарға қолданылатын белгіленген ұлттық қаржылық есептілік стандарттары.

A18. Қаржылық ақпаратты дайындаудың нақты мақсатына байланысты пайдаланылуы мүмкін арнайы мақсаттағы қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамаларының мысалдары:

- Салық заңнамасының талаптарын ұстану жөніндегі міндеттемелерді орындау мақсатында қаржылық ақпаратты дайындау үшін қандай да бір юрисдикциядағы бухгалтерлік есептің салықтық принциптері;
- Қаржылық есептілікті дайындаудың белгіленген тұжырымдамасын қолдануға міндетті емес ұйымдар үшін:
  - Белгілі бір ұйымның қаржылық ақпаратына қатысты қолданылатын бухгалтерлік есептің негізгі принциптері, олар қаржылық ақпаратты болжамды пайдалануға және ұйым қызметінің мән-жайларына сәйкес келеді (мысалы, бухгалтерлік есептің кассалық әдісін дебиторлық және кредиторлық берешек сияқты жеке есептеулермен пайдалану, оның негізінде баланс пен кірістер туралы есеп дайындалады немесе қаржылық ақпаратты дайындаудың нақты мақсатына бейімделген қаржылық есептілікті дайындаудың белгіленген тұжырымдамасын қолданады);
  - Бухгалтерлік есептің кассалық әдісі, оның нәтижесі ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есепті дайындау болып табылады (мысалы, жалға алынған мүліктің иелері арасында ақшалай түсімдер мен төлемдердің оң айырмашылығын бөлу мақсатында немесе қолма-қол ақша қаражаттарының қозғалысын есепке алу мақсатында).

Этикалық талаптар (21-тармақты қара)

A19. БХЭСК Кодексі практик мамандар ұстануға тиіс кәсіби этиканың негізгі қағидаттарын белгілейді және осындай қағидаттарды қолданудың тұжырымдамалық негізін құрайды. Негізгі принциптердің қатарына мыналар жатады:

- (a) Адалдық;

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- (b) Объективтілік;
- (c) Кәсіби құзыреттілік және тиісті ұқыптылық;
- (d) Құпиялылық;
- (e) Кәсіби мінез-құлық.

Этиканың негізгі принциптері кәсіби бухгалтер күткен мінез-құлық стандарттарын белгілейді.

БХЭСК Кодексі кәсіби бухгалтер негізгі қағидаттарды ұстану қатерлерін анықтау және бағалау кезінде қолдануы тиіс тәсілді белгілейтін тұжырымдамалық негіз болып табылады. кәсіби бухгалтер негізгі принциптерді ұстану қауіпін анықтау, бағалау және жою кезінде қолдануы керек тәсіл. Аудиттер, шолулар және ақпараттың дұрыстығын растау жөніндегі басқа да тапсырмалар жағдайында БХЭСК Кодексі осы тапсырмаларға қатысты тәуелсіздік қатерлеріне тұжырымдамалық негіздерді қолдану негізінде құрылған тәуелсіздіктің халықаралық стандарттарын белгілейді.

Практик маманның қаржылық ақпаратпен байланысына қатысты іскерлік этиканың ерекшеліктері (21, 24(a) - (d) тармағын қара)

A20. БХЭСК Кодексіне⁵ сәйкес адалдық принципін қолдану кезінде кәсіби бухгалтердің қорытындылар мен есептермен, декларациялармен, хабарламалармен немесе басқа ақпаратпен әдейі байланыстырылуына жол берілмейді, егер ол мұндай ақпарат деп санаса:

- (a) Онда елеулі бұрмаланулар немесе жаңылыстыратын мәлімдемелер бар;
- (b) Абайсызда дайындалған мәлімдемелерді немесе мәліметтерді қамтиды;
- (c) Егер мұндай олқылықтар немесе жария етпеу жаңылыстыратын болса, ашылуы тиіс мәліметтерді олқылықтарды қамтиды немесе жария етпейді.

Егер Кәсіби бухгалтер өзінің осындай ақпаратпен байланысы туралы білсе, онда БХЭСК Кодексіне сәйкес ол осындай қауымдастықты жою бойынша шаралар қабылдауға міндетті.

Тәуелсіздік (17(g), 21 тармақтарды қара)

A21. БХЭСК Кодекстері тәуелсіздікке қатысты жинақтау жөніндегі тапсырмаларға, талаптарға немесе ашу қағидаларына қолданылмайды, ұлттық іскерлік этика кодекстерінде, заңнама ережелерінде немесе нормативтік-құқықтық актілерде белгіленуі мүмкін.

Ұйымнан тыс тиісті органға заңдар мен нормативтік актілердің анықталғаны немесе күдікті сақталмағаны туралы хабарлау

A. 22 Заң, нормативтік актілер немесе тиісті этикалық талаптар:

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- (a) Практик маманнан заңдар мен нормативтік актілердің анықталған немесе күдікті сақталмағаны туралы ұйымнан тыс тиісті органға хабарлауды талап ету.

-----
⁵ БХЭСК Кодексі, А бөлімі, 110.2-тармақ.

- (b) Ұйымнан тыс тиісті органға есеп беру осы жағдайларда орынды болуы мүмкін міндеттерді белгілеу.⁶

A23. Ұйымнан тыс тиісті органға анықталған немесе болжамды заңдар мен ережелердің сақталмағаны туралы хабарлау осы жағдайларда қажет немесе орынды болуы мүмкін, себебі:

- (a) Заң, ережелер немесе тиісті этикалық талаптар практик маманнан бұл туралы хабарлауды талап етеді;
- (b) Практик маман хабарламаның тиісті этикалық талаптарға сәйкес анықталған немесе қабылданған сәйкессіздікке жауап ретінде тиісті әрекет екенін анықтады; немесе
- (c) Заң, нормативтік актілер немесе тиісті этикалық талаптар практик маманға мұны істеу құқығын береді.

A24. Осы ІҚХС-нің 28-тармағына сәйкес, практик маманнан жинақтау тапсырмасын орындау үшін қажет деңгейден асатын заңдар мен нормативтік актілерді түсіну деңгейі күтілмейді. Алайда, заң, ережелер немесе тиісті этикалық талаптар практик маманнан анықталған немесе қабылданған сәйкессіздікке жауап беру кезінде білімді, кәсіби пайымдауды және тәжірибені қолдануды талап етуі мүмкін. Қандай да бір іс-әрекеттің іс жүзінде сақталмайтындығы туралы мәселені сот немесе басқа тиісті сот органы шешеді.

A25. Кейбір жағдайларда ұйымнан тыс тиісті органға анықталған немесе күдікті заңдар мен ережелердің сақталмағаны туралы хабарлау практиктің заңға, Ережелерге немесе тиісті этикалық талаптарға сәйкес құпиялылықты ұстану міндетіне байланысты алынып тасталуы мүмкін. Басқа жағдайларда ұйымнан тыс тиісті органға анықталған немесе болжанған сәйкессіздіктер туралы хабарлау тиісті этикалық талаптарға сәйкес құпиялылықты ұстану міндетін бұзу болып саналмайды.⁷

A26. Практик маман фирма ішінде (мысалы, фирма немесе желілік фирма ішінде) консультациялар жүргізуді, қандай да бір нақты әрекеттерді қабылдаудың кәсіби немесе заңды салдарын түсіну үшін заңгерлік кеңес алуды немесе реттеуші органмен немесе кәсіби органмен құпия негізде консультациялар жүргізуді қарастыруы мүмкін (егер бұл заңмен немесе нормативтік актілермен тыйым салынбаса немесе бұзбаса құпиялылықты ұстану міндеті).⁸

-----
⁶ Мысалы, БХЭСК Кодексінің R360. 36 және R360.37 тармағын қара.

⁷ Мысалы, БХЭСК Кодексінің R114. 1, 114.1 A1 және R360.37 тармағын қара.

⁸ Мысалы, БХЭСК Кодексінің 360.39 A1 тармағын қара.

Кәсіби пайымдау (22, 24 (e)(iii) тармақтарын қара)

A27. Кәсіби пайымдау жинақтау тапсырмасын дұрыс орындаудың негізін құрайды. Мұндай маңызды рөл осы ІҚХС-нің тиісті этикалық талаптары мен талаптарын түсіндіру, сондай-ақ жинақтау тапсырмасын орындау барысында негізделген шешімдер қабылдау қажеттілігі орындалатын тапсырманың фактілері мен жағдайларына тиісті кәсіби білім мен тәжірибені қолдануды көздейтіндігімен байланысты. Атап айтқанда, кәсіби пайымдау ұйым басшылығына қатысты шешімдер қабылдауға көмек көрсету кезінде қажет:

- Ұйымға қаржылық ақпаратты дайындау және ұсыну кезінде пайдаланылуы тиіс қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасының болжамды пайдаланылуын және болжамды қаржылық ақпаратты пайдаланушылар шеңберін ескере отырып, қолайлылығы;
- Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасын пайдалану, оның ішінде мыналарды қоса алғанда:
  - Осы тұжырымдама шеңберінде тиісті есеп саясатын таңдау;
  - Осы тұжырымдамаға сәйкес қаржылық ақпаратты дайындау және ұсыну үшін қажетті бағалау мәндерін әзірлеу;
  - Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес қаржылық ақпаратты дайындау және ұсыну.

Практик маман басшылыққа басшылық немесе егер қажет болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар қаржылық ақпаратта көрсетілген маңызды пайымдаулардың мәнін түсініп, олар үшін жауапкершілікті өз мойнына алған жағдайда ғана көмек көрсетеді.

A28. Кәсіби пайымдау қаржылық ақпаратты жинақтау жөніндегі тапсырманың мән - жайларында орынды іс-қимыл жоспарлары туралы негізделген шешімдер қабылдау процесінде тиісті дағдыларды, білімдер мен дағдыларды (осы ІҚХС мәтінінде - бухгалтерлік есеп жүргізу стандарттары мен этикалық стандарттар) қолдануды көздейді.

A29. Жекелеген тапсырмалар бойынша кәсіби пайымдау практик маманға өзінің тапсырма туралы есебін жасаған күнгі жағдай бойынша белгілі фактілер мен мән-жайлар негізінде шығарылады, соның ішінде:

- Басқа тапсырмаларды ұйымдастыру үшін орындау барысында алынған білім, егер қажет болса (мысалы, салық қызметтерін көрсету кезінде);

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- Практик маманның ұйымның қызметі туралы, оның ішінде оның бухгалтерлік есеп жүргізу жүйесі туралы, сондай-ақ ұйым жұмыс істейтін салада қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасын пайдалану туралы ұсынысы;
- Қаржылық ақпаратты дайындау және ұсыну дәрежесі басшылықтың үкім шығаруын талап етеді.

Тапсырма деңгейіндегі сапаны бақылау (23(b) тармағын қара)

A30. Тапсырма жетекшісінің әрекеттері және жұмыс тобының басқа мүшелері үшін тиісті хабарламалар әр тапсырманың сапасы үшін жауапкершілікті қабылдау кезінде тапсырманың жоғары сапасына қол жеткізудің маңыздылығын көрсетеді:

- (a) Кәсіби стандарттарға, заңнаманың және нормативтік-құқықтық актілердің ережелеріне сәйкес жұмысты орындау;
- (b) Аудиторлық ұйымның саясаты мен процедураларын ұстану (егер қажет болса);
- (c) Осы ІҚХСға сәйкес практик маманның тапсырма туралы есеп жасауы.

Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру және қаржылық ақпаратты жинақтау бойынша тапсырмаларды қабылдау және орындау (23(b)(i) тармағын қара)

A31. 1 СБХС аудиторлық ұйымның жаңа клиентке қатысты тапсырманы қабылдағанға дейін, қолданыстағы тапсырманы жалғастырудың орындылығы туралы шешім қабылдаған кезде, сондай-ақ қолданыстағы клиентке қатысты жаңа тапсырманы қабылдау туралы мәселені қараған кезде ол қалыптасқан жағдайларда қажет деп санайтын ақпаратты алуы жөніндегі талапты қамтиды. Басшының клиенттермен қарым-қатынасты қабылдаудың немесе жалғастырудың орындылығы туралы шешім қабылдауына және қаржылық ақпаратты жинақтау жөніндегі тапсырмаларды қабылдауы мен орындауына ықпал ететін ақпаратқа негізгі меншік иелерінің, негізгі басшылардың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың адалдығына қатысты ақпарат кіруі мүмкін. Егер тапсырма жетекшісінің тапсырманың орындалуына теріс әсер етуі мүмкін дәрежеде басшылықтың адалдығына күмәндануға негізі болса, тапсырманы қабылдау орынсыз болуы мүмкін.

Тапсырманы орындау кезінде тиісті этикалық талаптарды ұстану (23(b) (iii) тармағын қара)

A32. 1 СБХС аудиторлық ұйымның және оның қызметкерлерінің тиісті этикалық талаптарды ұстануына ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз етуге арналған саясат пен процедураларды әзірлеу жөніндегі аудиторлық ұйымның міндеттерінің сипаттамасын қамтиды. Осы ІҚХС тапсырма басшысының жұмыс тобының тиісті этикалық талаптарды ұстануына қатысты міндеттерін көздейді.

Тапсырманы қабылдау және жалғастыру

Қаржылық ақпаратты мақсатты пайдалануды анықтау (24(a) тармағын қара)

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

А33. Қаржылық ақпаратты болжамды пайдалану ұйымға қаржылық ақпарат беруге қатысты қолданыстағы заңнаманы, нормативтік-құқықтық актілерді немесе өзге де белгіленген уағдаластықтарды ескере отырып, сондай-ақ ұйымға қатысты ішкі немесе сыртқы бола отырып, осындай ақпаратты болжамды пайдаланушылар болып табылатын тараптардың қаржылық ақпарат алу қажеттіліктерін ескере отырып айқындалады. Мысал ретінде ұйым жеткізушілер, банктер немесе қаржыландыруды ұсынатын басқа тұлғалар сияқты сыртқы тараптардың қатысуымен операциялар жасауға немесе шешімдерді қаржыландыруға байланысты ұсынуы керек қаржылық ақпарат болып табылады.

А34. Практик маманның қаржылық ақпаратты болжамды пайдалануды анықтауы сонымен қатар оларға басшылықтың арнайы мақсаттары немесе қажет болған жағдайда корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар сияқты факторлар туралы түсінік алуды қамтиды, олар жинақтаулық тапсырманы орындауға, сондай-ақ егер ол жоғарыда аталған тұлғалардан өзгеше болса тапсырмаға тапсырыс берушінің мақсатына сұрау салу арқылы қол жеткізілуі керек. Мысалы, қаржыландырушы орган гранттар беру немесе беруді жалғастыру негіздемесі ретінде ұйымның белгіленген нысанда дайындалған қызметінің немесе операцияларының белгілі бір аспектілері туралы мәліметтер алу үшін ұйымның кәсіби бухгалтер құрастырған қаржылық ақпаратын ұсынуын талап етуі мүмкін.

Қолданылатын қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасының анықтамасы (17(a), 24 (b) тармағын қара)

А35. Басшылық қаржылық ақпаратқа қатысты қабылдайтын қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасын таңдау туралы шешім тапсырманың келісілген шарттарымен және қолданыстағы заңнама мен нормативтік құқықтық актілердің талаптарымен көзделген ақпаратты болжамды пайдаланумен шартталады.

А36. Төменде қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасының қолайлылығы туралы мәселені шешудің орындылығын көрсететін факторлардың мысалдары келтірілген:

- Ұйым қызметінің сипаты, оның қызметі мемлекеттік реттеуге жата ма, мысалы, пайда табу мақсатында құрылған коммерциялық ұйым, мемлекеттік мекеме немесе коммерциялық емес ұйым туралы;
- Қаржылық ақпаратты болжамды пайдалану және оның болжамды пайдаланушылары. Мысалы, қаржылық ақпарат жинақтаулық тапсырманы орындау шарттарын келісу кезінде көрсетілген белгілі бір мақсатпен пайдаланушылардың, басшылықтың немесе белгілі бір сыртқы пайдаланушылардың кең ауқымына арналуы мүмкін;
- Қолданыстағы заңнама, Нормативтік-құқықтық актілер шеңберінде, шарттық тәртіппен немесе үшінші тұлғамен өзге келісім арқылы не ұйым ерікті түрде қабылдайтын корпоративтік басқару тәртібі мен есептілік туралы уағдаластықтар негізінде ұйғарылатын немесе айқындалатын қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасы болып табыла ма;
- Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес дайындалуға және ұсынылуға жататын қаржылық ақпараттың сипаты мен нысаны, мысалы, қаржылық есептіліктің толық жиынтығы, қаржылық

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

есептіліктің жекелеген нысандары немесе шарттың немесе келісімнің өзге нысанының тараптары келіскен өзге форматта ұсынылған қаржылық ақпарат.

Қаржылық ақпарат белгілі бір мақсатқа арналған жағдайда тиісті факторлар (24(a) - (b) тармағын қара)

A37. Тапсырмаға тапсырыс беруші тұтастай алғанда белгілі бір пайдалануға арналған қаржылық ақпараттың сипаты мен нысанын болжамды пайдаланушылармен, мысалы, гранттар беру туралы шарттағы немесе келісімдегі қаржылық есептілік туралы ережелермен немесе қажет болған жағдайда ұйымның операцияларын немесе қызметін негіздеу үшін келіседі. Тиісті шарт қаржылық есептілікті дайындаудың белгіленген тұжырымдамасын, мысалы, заңнамаға немесе нормативтік құқықтық актілерге сәйкес стандарттарды әзірлеу жөніндегі уәкілетті немесе танылған орган құрған жалпы мақсаттағы қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасын қолдануды көздеуі мүмкін. Сонымен қатар, шарт тараптары жалпы мақсаттағы тұжырымдаманы олардың нақты қажеттіліктеріне сәйкес келетін өзгерістер мен толықтыруларды ескере отырып пайдалануға келісе алады. Бұл жағдайда қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасы қаржылық ақпаратта және практик маманның есебінде көрсетілген шарттың қаржылық есептілігі туралы ережелер ретінде сипатталуы мүмкін, бірақ қаржылық есептілікті дайындаудың нақтыланған тұжырымдамасына сілтеме жасалмайды. Көрсетілген жағдайларда, құрастырылған қаржылық ақпараттың қолжетімділік шекаралары кеңейтілуі мүмкін екендігіне қарамастан, қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы арнайы мақсаттағы тұжырымдама болып табылады, ал практик маман осы ІҚХС-да қарастырылған есептілікке қойылатын тиісті талаптарды ұстануы тиіс.

A38. Егер қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы арнайы мақсаттағы тұжырымдама болып табылса, онда практик маман осы ІҚХС-ға сәйкес тапсырма шарттары туралы келісім-хатта қаржылық ақпаратты болжамды пайдалану немесе тарату бойынша кез келген шектеулерді, ал өзінің есебінде қаржылық ақпарат арнайы мақсаттағы қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасын пайдалана отырып дайындалғанын және басқа мақсаттар үшін жарамсыз болып табылуы мүмкін екенін көрсетуі тиіс.

Басшылықтың жауапкершілігі (24 (e) тармағын қара)

A39. Осы ІҚХС негізінде практик маман басшылықтың немесе егер қажет болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық ақпаратқа қатысты да, тапсырманы қабылдаудың алғышарты ретінде жинақтау тапсырмасына қатысты да басшылықтың жауапкершілігіне қатысты келісімін алуы керек. Шағын ұйымдарда басшылық немесе егер қажет болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар мұндай жауапкершілік туралы, оның ішінде қолданыстағы заңнамада немесе нормативтік құқықтық актілерде көзделген жауапкершілік туралы жеткілікті хабардар болмауы мүмкін. Басшылықтың негізделген және теңдестірілген келісімін алу үшін практик маманға осы мәселе бойынша келісімін алғанға дейін басшылықпен осы жауапкершілікті талқылау қажет болуы мүмкін.

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

А40. Егер басшылық жинақтау жөніндегі тапсырмаға қатысты өзінің жауапкершілігін мойындамаса, онда практик маман тапсырманы қабылдай алмайды және ол қолданыстағы заңнамада немесе нормативтік-құқықтық актілерде көзделген жағдайларды қоспағанда, мұндай тапсырманы қабылдамауы тиіс. практик маман жинақтау тапсырмасын қабылдауға міндетті болған жағдайда, оған осы сұрақтардың маңыздылығын және олардың тапсырмаға салдарын басшылыққа жеткізу қажет болуы мүмкін.

А41. Практик маман жинақтау бойынша тапсырманы орындау үшін барлық тиісті дәл және толық ақпаратты уақтылы ұсыну мәселесі бойынша басшылыққа сүйенуге құқылы. Тапсырманың мақсаттары үшін басшылықтың ақпарат беру нысаны тапсырманы орындау жағдайларына байланысты әр түрлі болуы мүмкін. Жалпы жағдайда оған қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасы негізінде қаржылық ақпаратты жинақтауға қатысты бухгалтерлік есеп деректері, түсіндірмелер және басқа ақпарат кіреді. Ұсынылған ақпаратқа, мысалы, қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасы негізінде ақпаратты жинақтау үшін қажетті бағалау мәндерін әзірлеу бөлігіндегі болжамдар, ниеттер немесе басшылық жоспарлары туралы ақпарат кіруі мүмкін.

Тапсырма шарттары туралы келісім-хат немесе жазбаша нысандағы шарттың басқа нысаны (25-тармақты қара)

А42. Барлық тараптардың мүддесі үшін - басшылық, тапсырыс берушілер тапсырмалар, егер олар басшылықтан өзгеше болса, практик маман осындай келісім-хатты басшылыққа және егер қажет болса, тапсырыс берушілерге тапсырма шарттарын орындағанға дейін жіберуге міндетті, бұл тапсырма шарттарына қатысты қандай да бір түсініспеушіліктің алдын алуға мүмкіндік береді. Тапсырма шарттары туралы келісім-хат практик маманның тапсырманы қабылдау фактісін, сондай-ақ келесі аспектілерді растайды:

- Тапсырманың мақсаттары мен міндеттері, соның ішінде тапсырма тараптарының оның сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма емес екенін түсінуі;
- Қаржылық ақпаратты мақсатты пайдалану және тарату, егер қажет болса, оны пайдалануға және таратуға кез келген шектеулер туралы ақпарат;
- Жинақтау тапсырмасына қатысты басшылықтың жауапкершілігі;
- Практик маманның жауапкершілік шекаралары, оның аудит нәтижелері немесе қаржылық ақпаратты шолу бойынша пікір білдірмеуі және қорытынды жасамауы;
- Практик маман дайындайтын тапсырма туралы есептің нысаны мен мазмұны.

Тапсырма шарттары туралы келісім-хаттың нысаны мен мазмұны

А43. Тапсырма шарттары туралы әрбір келісім-хаттың нысаны мен мазмұны әртүрлі болуы мүмкін. Осы ІҚХС талаптарына сәйкес көрсетілуі тиіс мәселелерден басқа, тапсырманың шарттары туралы келісім-хатта мыналар да көрсетілуі мүмкін:

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- Басқа практик мамандар мен сарапшыларды құрастыру жөніндегі тапсырманың кейбір аспектілеріне қатысу туралы уағдаластық;
- Алдыңғы практик маманмен талқылануы керек сұрақтар, егер ол болса, бірінші рет орындалатын тапсырмаға қатысты;
- Басшылық немесе егер қажет болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар тапсырманы орындау барысында практик маманға ауызша түрде берілген белгілі бір ақпаратты немесе түсініктемелерді жазбаша растау туралы сұрау ала алады;
- Жинақтау бойынша тапсырманы орындау мақсаттары үшін пайдаланылатын ақпаратқа меншік құқығы, бұл ретте ұйымның тапсырманы орындау үшін берілген құжаттары мен ақпаратын және қолданыстағы заңнама мен нормативтік-құқықтық актілерді ескере отырып, практик маманның тапсырмасы бойынша құжаттаманы ажырата отырып;
- Тапсырманың шарттары туралы келісім-хатты және онда баяндалған шарттармен келісімді алуды растауды сұрай отырып, тапсырманың басшылығы мен тапсырыс берушісіне сұрау салу, егер ол басшылықтан өзгеше болса.

Тапсырма шарттары туралы келісім хатының мысалы

А44. Жинақтау бойынша тапсырма шарттары туралы келісім-хаттың мысалы осы МӘСҚ-ға 1-қосымшада келтірілген.

Қайталанатын тапсырмалар (26-тармақты қара)

А45. Практик маман жыл сайын тапсырманың шарттары туралы жаңа келісім хатын немесе басқа шартты жазбаша түрде жібермеу туралы шешім қабылдауы мүмкін. Алайда, төменде келтірілген факторлар жинақтау тапсырмасының шарттарын қайта қарауды немесе басшылыққа еске салуды немесе егер қажет болса, Тапсырыс берушіге тапсырманың қолданыстағы шарттары туралы әлі де қажет екенін көрсетуі мүмкін:

- Нұсқаулықтың немесе егер қажет болса, тапсырманың тапсырыс берушісі тапсырманың мақсаттары мен міндеттерін дұрыс түсінбейтіндігін көрсету;
- Кез келген қайта қаралған немесе арнайы тапсырма шарты;
- Жақындағы ұйымның жоғарғы басшылығының құрамындағы өзгеріс;
- Ұйымның меншік құрылымындағы елеулі өзгеріс;
- Ұйымның шаруашылық қызметінің сипатын немесе шекарасын елеулі өзгерту;
- Ұйымға әсер ететін заңнамадағы немесе нормативтік-құқықтық актілердегі өзгеріс;
- Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасын ауыстыру.

Басшылықпен және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық өзара іс-қимыл жасау (27-тармақты қара)

- A46. Ақпараттандыру мерзімі белгілі бір жинақтау тапсырмасының мән-жайына байланысты өзгереді. Шешім қабылдау кезінде, мысалы, мәселенің маңыздылығы мен сипатын, сондай-ақ басшылықтың немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың осыған байланысты шаралар қабылдау қажеттілігін ескеру қажет. Егер басшылық немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар практик маманға осы мәселені шешуге көмектесе алса, тапсырманы орындау барысында туындаған елеулі қиындықтар туралы мүмкіндігінше тезірек хабарлау орынды болуы мүмкін.
- A47. Тиісті этикалық талаптар заңдар мен нормативтік актілердің анықталған немесе күдікті сақталмағаны туралы тиісті деңгейдегі басшылыққа немесе басқаруға жауапкершілік жүктелген тұлғаларға хабарлау талабын қамтуы мүмкін. Кейбір юрисдикцияларда заң немесе ережелер практик маманның белгілі бір мәселелерді басшылыққа немесе басқаруға жауапты тұлғаларға жеткізуін шектеуі мүмкін. Заң немесе нормативтік акт тиісті органның нақты немесе болжамды заңсыз әрекетті тергеуіне кедергі келтіруі мүмкін хабарламаға немесе басқа әрекеттерге, соның ішінде ұйымның ескертуіне, мысалы, практик маман ақшаны жылыстатуға қарсы заңнамаға сәйкес тиісті органға анықталған немесе болжанған сәйкессіздік туралы хабарлауға міндетті болған кезде тыйым салуы мүмкін. Мұндай жағдайларда практик маман қарастыратын мәселелер күрделі болуы мүмкін және практик маман заңгерлік кеңес алуы орынды деп санайды.

Тапсырманы орындау

Маманның түсінігін алу (28-тармақты қара)

- A48. Ұйымның қызметі мен оның операциялары, оның ішінде бухгалтерлік есеп жүйесі мен ұйымның бухгалтерлік есеп деректері туралы түсінік алу жинақтау бойынша тапсырманы орындаудың бүкіл мерзімі ішінде біртіндеп қалыптасады. Алынған ұсыныс критерийлерді белгілейді, соның негізінде практик маман қаржылық ақпаратты жинақтау барысында кәсіби пайымдауларды қолданады.
- A49. Практик маман алатын ұйымның қызметі мен операциялары туралы түсінік алу, кез-келген жағдайда, ұйым басшылығының түсінігінен гөрі егжей-тегжейлі емес. Мұндай түсінік практик маманның тапсырма шарттарына сәйкес қаржылық ақпаратты жинақтау үшін жеткілікті көлемде қалыптасады.
- A50. Практик маман ұйымның қызметі мен операциялары туралы өзіндік түсінігін және қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасын қалыптастыру үшін зерттей алатын мәселелердің мысалдары келесідей болуы мүмкін:

- Ұйым құрылымының және оның операцияларының мөлшері мен күрделілігі;

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- Қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасының күрделілік деңгейі;
- Ұйымның қолданыстағы заңнамада немесе нормативтік-құқықтық актілерде, шарттың немесе үшінші тұлғамен өзге келісімнің ережелерінде немесе қаржылық есептілікке қатысты ерікті келісімдерде көзделгеніне қарамастан, оның міндеттемелері немесе қаржылық есептілікке қойылатын талаптар;
- Ұйымның қаржылық ақпаратын дайындау кезінде пайдаланылатын бухгалтерлік есеп деректері мен қаржылық есептілік жүйелерін басқару мен қадағалауға қатысты бөлігіндегі ұйымның басшылығы мен корпоративтік басқару құрылымының дамуы;
- Ұйымның қаржылық есептілігінің, оның есеп беру жүйелерінің және тиісті бақылау құралдарының даму деңгейі мен күрделілігі;
- Ұйымның активтерінің, міндеттемелерінің, кірістері мен шығыстарының сипаты.

Қаржылық ақпаратты жинақтау

Маңызды талаптар (30-тармақты қара)

A51. Жинақтау бойынша кейбір тапсырмалар барысында практик маман басшылыққа маңызды пайымдаулар жасауға көмектеспейді. Басқа тапсырмалар аясында практик маман осындай көмек көрсете алады, мысалы, қажетті бағалау мәніне қатысты немесе басшылыққа есеп саясатының тиісті ережелерін қарауға көмектеседі. Егер мұндай жәрдем көрсетілсе, онда басшылық және егер қажет болса, корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар қаржылық ақпаратта көрсетілген маңызды пайымдаулардың мәнін түсініп, осындай пайымдаулар үшін жауапкершілікті өз мойнына алуы үшін талқылау жүргізу қажет.

Қаржылық ақпаратты зерттеу (31-тармақты қара)

A52. Практик маманның қаржылық ақпаратты оқуы оған жинақтау тапсырмасына қатысты этикалық міндеттемелерін орындауға мүмкіндік береді.

Қаржылық ақпаратқа өзгерістер енгізу туралы ұсыныстар

Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасына сілтеме немесе сипаттама (34(a) тармағын қара)

A53. Белгілі бір жағдайларда қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасы одан айтарлықтай ауытқулары бар қаржылық есептілікті дайындаудың белгіленген тұжырымдамасы болуы мүмкін. Егер жинақталған қаржылық ақпараттың құрамындағы қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасының сипаттамасы одан айтарлықтай ауытқулары бар белгіленген тұжырымдамаға сілтемені қамтыса, онда практик маман осы тұжырымдамаға сілтеме тапсырма орындалатын жағдайларда жаңылыстырады ма деген мәселені шешуі қажет болуы мүмкін.

Елеулі бұрмаланулар мен ақпараттың жаңылыстыруына жол бермеуге бағытталған өзгерістер (34(b) - (c) тармақтарын қара)

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

A540. Практик маманның маңыздылыққа деген көзқарасы қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасымен анықталады. Қаржылық есептілікті дайындаудың бірқатар тұжырымдамалары қаржылық ақпаратты дайындау және ұсыну контекстіндегі маңыздылық принципін қарастырады. Әр түрлі тұжырымдамаларда қарастырылған тәсіл әр түрлі болуы мүмкін, бірақ олар әдетте мынаны көрсетеді:

- Бұрмаланулар, соның ішінде өткізіп жіберулер, егер олар жеке немесе жиынтықта, негізді түрде болжауға болатындай, қаржылық ақпарат негізінде пайдаланушылар қабылдаған экономикалық шешімдерге әсер ете алатын болса, маңызды болып саналады;
- Маңыздылыққа қатысты пайымдаулар нақты жағдайларды ескере отырып шығарылады және бұрмаланудың мөлшеріне немесе сипатына немесе екеуіне де байланысты;
- Қаржылық ақпаратты пайдаланушылар үшін қандай да бір мәселелердің маңыздылығына қатысты пайымдаулар топ ретінде пайдаланушылардың деректерінің жалпы ақпараттық қажеттіліктерін негізге ала отырып шығарылады. Жеке пайдаланушыларға бұрмаланудың ықтимал әсері, олардың қажеттіліктері айтарлықтай өзгеруі мүмкін, ескерілмейді.

A55. Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасында осындай аспектілерді атап өту практик маманда жинақтау тапсырмасын орындау мақсатының маңыздылығы туралы түсінік қалыптастыру критерийлерін белгілейді. Мұндай сілтеме болмаған жағдайда, практик маманды жоғарыда аталған принциптерді негіз ретінде қолдана алады.

A56. Практик маманның маңыздылығы туралы түсінігіне олардың қаржылық ақпаратты пайдаланушылардың қажеттіліктерін түсінуі әсер етеді. Осыған байланысты практик маман пайдаланушыларға мынаны негіздейді:

- Олар бизнес, экономикалық қызмет және бухгалтерлік есеп саласында жеткілікті білімге ие, сонымен қатар қаржылық ақпаратты ақылға қонымды ұқыптылықпен зерттеуге дайын;
- Қаржылық ақпаратты дайындау және ұсыну маңыздылық деңгейлерін ескере отырып жүзеге асырылатынын түсінеді;
- Бағалау мәндеріне, пайымдауларға және болашақ оқиғаларға негізделген сомаларды бағалауға байланысты белгісіздік дәрежесін түсінеді;
- Қаржылық есептілікте қамтылған ақпарат негізінде ақылға қонымды экономикалық шешімдер қабылдайды.

A57. Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасы қаржылық ақпаратты дайындау қызметтің үздіксіздігі туралы болжамды ескере отырып жүзеге асырылады деген болжамды қамтуы мүмкін. Егер практик маманға ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетіне қатысты белгісіздік туралы белгілі болса, онда ол тиісті жағдайларда қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сәйкес ұсынудың неғұрлым орынды тәртібін немесе ұйымның өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілеті туралы ақпаратты осындай тұжырымдаманың

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

ережелерін ұстану және қаржылық ақпараттың осы тұжырымдамаға енгізілуіне жол бермеу үшін неғұрлым орынды ашуды ұсына алады.

Практик маманның тапсырмадан бас тарту шарттары (33, 35-тармақтарды қара)

А58. Тапсырмадан бас тарту қажет болған кезде осы ІҚХС талаптары әсер ететін жағдайларда басшылықты және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларды мұндай бас тартудың себептері туралы хабардар ету жөніндегі жауапкершілік практик маманның этикалық талаптарына қатысты түсініктеме беру мүмкіндігін білдіреді.

Құжаттама (38-тармақты қара)

А59. Осы ІҚХС көздейтін құжаттама мыналарды қоса алғанда, бірнеше мақсаттарға қол жеткізуге арналған:

- Қаржылық ақпаратты жинақтау бойынша болашақ тапсырмаларға қатысы бар мәселелерді көрсету;
- Тапсырманың аяқталу фактісін құжаттауды қоса алғанда, орындалған жұмысқа қатысты тиісті жағдайларда жұмыс тобының есептілігін қамтамасыз ету.

А60. Сонымен қатар, практик маман тапсырма бойынша құжаттамаға ұйымның айналым-сальдо ведомосінің данасын, бухгалтерлік есептің маңызды деректерінің жиынтық сипаттамасын немесе жинақтау тапсырмасын орындау кезінде пайдаланған басқа ақпаратты енгізу туралы мәселені қарастыра алады.

А61. Жинақталған қаржылық ақпаратты бухгалтерлік есептің бастапқы деректерімен, құжаттармен, түсіндірмелермен және нұсқаулық жинақтау бойынша тапсырманы орындау мақсатында ұсынған басқа ақпаратпен салыстыруды көрсеткен кезде, практик маман, мысалы, бас кітап шотындағы қалдықтар мен түзетуші бухгалтерлік жазбаларды немесе басқа өзгерістерді қоса алғанда, жинақталған қаржылық ақпарат арасындағы қатынасты көрсететін жоспар-кестені жүргізе алады. Практик маманның тапсырманы орындау барысында басшылықпен келісілген қаржылық ақпаратқа қатысты.

Практик маманның есебі (40-тармақты қара)

А62. Жазбаша есеп қағаз түрінде дайындалған есептерді, сондай-ақ электрондық тасымалдағыштағы есептерді қамтиды.

А63. А.63. Егер практик маман жинақталған қаржылық ақпарат пен есеп басқа да ақпаратты қамтитын құжатқа енгізілетінін білсе, мысалы, қаржылық есеп, практик маман, егер құжатты ұсыну нысаны рұқсат етсе, қаржылық ақпарат берілген беттердің нөмірлерін көрсетуді қарастыруы мүмкін. Бұл пайдаланушыларға практик маманның есебі қандай қаржылық ақпаратқа жататынын түсінуге көмектеседі.

Есеп адресаттары (40(b) тармағын қара)

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

А64. Заңнама мен нормативтік құқықтық актілер белгілі бір юрисдикциядағы практик маманның есебі кімге жіберілетінін белгілей алады. Әдетте, практик маманның есебі тапсырманы орындау шарттары негізінде практик маманды тартқан тарапқа бағытталған. Әдетте бұл сапада ұйым басшылығы әрекет етеді.

Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасын қолдана отырып дайындалған қаржылық ақпарат (40 (j) тармағын қара)

А65. Осы ІҚХС-ға сәйкес, егер қаржылық ақпарат арнайы мақсаттағы қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасын қолдана отырып дайындалған болса, онда практик маман өз есебінде адресаттардың назарын қаржылық ақпаратқа қатысты қолданылатын арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға аударуы керек, сондай-ақ осыған байланысты қаржылық ақпарат басқа мақсаттарға жарамсыз болуы мүмкін екенін көрсетуі керек. Бұл факт практик маманның есебін пайдалануды немесе таратуды (немесе екеуін де) тек болжамды пайдаланушылар шеңберімен шектейтін ережемен толықтырылуы мүмкін.

А66. Белгілі бір мақсат үшін дайындалған қаржылық ақпаратты осы ақпаратты оны дайындау мақсаттарынан басқа мақсаттарда пайдалана алатын болжамды пайдаланушылардан басқа тараптар ала алады. Мысалы, реттеушілер белгілі бір ұйымдардан арнайы мақсаттағы тұжырымдама негізінде дайындалған қаржылық есептілікті ұсынуды, сондай-ақ мұндай есептілікті ашық қолжетімді орналастыруды талап етуі мүмкін. Қаржылық есептіліктің оның болжамды пайдаланушыларынан басқа тараптар үшін қолжетімділігін кеңейту фактісі мұндай қаржылық есептілік жалпы мақсаттағы қаржылық есептілікке айналады дегенді білдірмейді. практик маманның есебіне енгізілуі қажет есептілігі оның адресаттарының назарын қаржылық есептілік арнайы мақсаттағы тұжырымдамаға сәйкес дайындалғанына және осыған байланысты басқа мақсаттарға жарамсыз болуы мүмкін екендігіне назар аударуы керек.

Практик маманның есебін тарату мен пайдалануды шектеу

А67. Практик маман оның есебі тек қаржылық ақпараттың белгілі бір болжамды пайдаланушыларына арналғанын көрсетуді орынды деп санауы мүмкін. Қолданыстағы заңнамаға немесе тиісті юрисдикцияның нормативтік-құқықтық актілеріне байланысты осы мақсаттар үшін практиктің есебін тек болжамды пайдаланушылар шеңберінде таратуға немесе пайдалануға (не екеуіне де) шектеу енгізілуі мүмкін.

Жинақтау тапсырмасын аяқтау және практик маманның есебіне күн қою (37, 38, 41-тармақтарды қара)

А68. Жинақтау тапсырмасын аяқтаған кезде практик маман басшылықтың немесе қажет болған жағдайда корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың қаржылық ақпаратты мақұлдауы үшін ұйымда қабылданған процедураларды ескеруі керек. Қаржылық ақпараттың сипаты мен мақсатына байланысты басшылық немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар ұстануға тиіс белгіленген мақұлдау процедуралары қолданылуы мүмкін немесе ұйымның қаржылық ақпаратын немесе қаржылық есептілігін дайындауға және түпкілікті келісуге қатысты мұндай процедуралар қолданыстағы заңнамада және нормативтік құқықтық актілерде көзделуі мүмкін.

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Есептердің мысалдары (40-тармақты қара)

А69. Осы ІҚХС-ға 2-қосымшада есептің міндетті элементтерін қамтитын жинақтаулық тапсырмалар туралы практик маманның есептерінің мысалдары келтірілген.

1-қосымша
(А44 тармағын қара)

Жинақтау тапсырмасының шарттары туралы келісім-хаттың мысалы

Төменде осы ІҚХС-да қамтылған тиісті талаптар мен нұсқауларды қамтитын жинақтау тапсырмасының шарттары туралы Келісім-хаттың мысалы келтірілген. Осы келісім-хат ресми түрде қабылданған нысан болып табылмайды және тек осы ІҚХС ережелерімен байланысты с басшылығы ретінде пайдаланылуы мүмкін. Оған қаржылық ақпаратты жинақтау жөніндегі нақты тапсырманың талаптары мен мән-жайларын ескере отырып өзгерістер енгізу қажет. Бұл хат тек бір есепті кезеңдегі қаржылық есептілікті жинақтауға арналған және оны осы ІҚХС-ға сәйкес қайталанатын жинақтаулық тапсырмалар үшін пайдалануға болатындай етіп бейімдеу керек. Бұл немесе басқа хаттың қаншалықты сәйкес келетінін анықтау үшін адвокаттың қызметіне жүгіну қажет болуы мүмкін.

Осы тапсырма шарттары туралы келісім-хат келесі жорамалдар негізінде дайындалды:

- Қаржылық есептілікті тек ұйымның (АВС ұйымының) басшылығы пайдалану үшін құрастыру керек, ал қаржылық есептілікті пайдалану тек басшылықпен шектеледі. практик маманның есебін пайдалану және тарату басшылықпен де шектеледі.
- Жинақталған қаржылық есептілік ұйымның 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы балансын және көрсетілген күні аяқталған жылдағы кірістер мен шығыстар туралы есепті ескертусіз ғана қамтиды. Басшылық қаржылық есептілік тиісті сипаттама негізінде есептеу әдісі бойынша дайындалатынын анықтады.

* * *

АВС ұйымдарына басшылық үшін¹:

-----
¹ Осы тапсырма шарттары туралы келісім-хаттың мысалында қажет болған жағдайда өзгертілуі мүмкін «сіз», «біз», «басшылық», «корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар» және «практик маман» сілтемелері қолданылады.

шолу тексерісі бойынша тапсырманың мақсаты мен көлемі;

Сіз бізге келесі қызметтерді көрсету туралы өтінішпен хабарластыңыз:

Сізден алынған ақпарат негізінде біз сізге АВС ұйымы үшін қаржылық есептіліктің келесі нысандарын дайындауға және ұсынуға көмектесеміз: 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша АВС ұйымының балансы және көрсетілген күні аяқталған жылдағы кірістер мен шығыстар туралы есеп, барлық ақшалай операциялар көрсетілетін тарихи құн әдісі бойынша, сондай-ақ күмәнді шоттар бойынша резервті шегергендегі сауда кредиторлық және дебиторлық берешек, орташа құны бойынша есепке алынатын қорлар, есептілік күніне төленуге жататын ағымдағы табыс салығы, сондай-ақ сызықтық әдіспен пайдалы пайдаланудың есептік мерзімдері ішінде амортизацияланған тарихи құны

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

бойынша елеулі ұзақ мерзімді активтерді капиталдандыру. Осы қаржылық есептілікте тапсырма шарттары туралы осы келісім-хатта көрсетілген қаржылық есептілікті дайындау қағидатын түсіндіретін ескертпеден басқа ескертпелер болмайды.

Қаржылық есептілікті пайдаланудың мақсаты 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ұйымның қаржылық жағдайын, сондай-ақ оның көрсетілген күні аяқталған жылдағы қаржылық нәтижелерін көрсететін бір жыл ішінде қаржылық ақпаратты ұсыну болып табылады. Қаржылық есептілік тек сізге арналған және басқа тұлғаларға берілмейді. Біздің жауапкершілік

Жинақтау тапсырмасын орындау сізге қаржылық ақпаратты дайындауға және ұсынуға көмектесу үшін бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептілік саласындағы кәсіби тәжірибені қолдануды қамтиды. Жинақтаулық тапсырма сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма емес болғандықтан, біз жинақтаулық тапсырманы орындау үшін сіз берген ақпараттың дұрыстығын немесе толықтығын растауға немесе аудит немесе шолу нәтижелері бойынша пікір білдіру немесе қорытынды жасау үшін дәлелдемелерді басқаша түрде жинауға міндетті емеспіз. Демек, біз жоғарыда сипатталғандай, сіз көрсеткен қаржылық есептілікті дайындау принципіне сәйкес қаржылық есептіліктің дайындалғанына қатысты аудит немесе шолу нәтижелері бойынша пікір немесе қорытынды білдірмейміз.

Біз 4410 (Қайта қаралған) ілеспе қызметтердің халықаралық стандартына сәйкес қаржылық ақпаратты жинақтау жөніндегі тапсырманы орындаймыз. Бұл стандарт осы тапсырманы орындау кезінде біз адалдық, объективтілік, Кәсіби құзыреттілік және тиісті ұқыптылық қағидаттарын қоса алғанда, тиісті этикалық талаптарды орындайтынымызды көздейді. Ол үшін біз *Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңестің Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық әдеп кодексінде* (БХЭСК Кодексі) сипатталған талаптарды орындауымыз керек.

Сіздің жауапкершілігіңіз

Жинақтау тапсырмасы сіз түсінетін және растайтын нәрсеге сүйене отырып орындалады, біздің міндетіміз сізге қаржылық есептілікке қатысты қабылдаған қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасына сәйкес қаржылық есептілікті дайындауға және ұсынуға көмектесу болып табылады. Демек, сіз 4410 (Қайта қаралған) Ілеспе қызметтердің халықаралық стандартына сәйкес қаржылық ақпаратты жинақтау жөніндегі тапсырманы орындауымыз үшін негіз болатын жалпы жауаптысыз:

- (a) Қаржылық есептілікті және болжамды пайдаланушыларды болжамды пайдалануды ескере отырып, қолайлы болып табылатын қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасына сәйкес қаржылық есептілікті дайындау және ұсыну үшін жауапкершілік;
- (b) Қаржылық есептілікті жинақтау мақсаттары үшін бізге ұсынылған бухгалтерлік есеп деректерінің, құжаттардың, түсіндірмелердің және өзге де ақпараттың дәлдігі мен толықтығын қамтамасыз ету үшін жауапкершілік;
- (c) Қаржылық есептілікті дайындау және ұсыну үшін қажетті пайымдаулар үшін жауапкершілік, оған қатысты біз жинақтау тапсырмасын орындау кезінде көмек көрсете аламыз.

Біздің қаржылық ақпаратты жинақтау туралы есеп

Тапсырманы орындау шеңберінде біз сіздер үшін біз құрастырған қаржылық есептілікке қоса берілетін және осы жинақтау тапсырмасына қатысты біз орындаған қаржылық

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

есептілік пен жұмыстардың сипаттамасын қамтитын есепті дайындаймыз [қосымшаны қара]. Сондай-ақ, есепте қаржылық есептілікті пайдалану осы тапсырма шарттары туралы келісім хатында көрсетілген мақсатпен шектелетіні және қаржылық ақпаратты жинақтау тапсырмасы туралы берілген есепті пайдалану және тарату АВС ұйымының басшылығы ретінде сізбен шектелетіні атап өтіледі.

Осыған байланысты біздің міндеттерімізді қоса алғанда, осы құжатта көрсетілген қаржылық есептілікті жинақтау жөніндегі тапсырманы орындау шарттарымен келісе отырып, осы келісім-хаттың қоса берілген данасына қол қойып, бізге қайтарыңыз.

[Басқа да маңызды ақпарат]

[Егер қажет болса, қызметтердің құны, шот-фактура тәртібі және басқа да арнайы шарттар туралы ақпаратты қоса алғанда, басқа да қажетті ақпаратты көрсетіңіз.]

XYZ & Co

АВС ұйымының басшылығы атынан расталды және келісілді

(қолтаңбасы)

.....

Аты-жөні және лауазымы

Күні

2-қосымша
(А69 тармағын қара)

**ПРАКТИК МАМАНДАРДЫҢ ЖИНАҚТАУ ТАПСЫРМАЛАРЫ ТУРАЛЫ
ЕСЕПТЕРІНІҢ МЫСАЛДАРЫ**

Жалпы мақсаттағы қаржылық есептілікті жинақтау жөніндегі тапсырма

- Мысал 1. Практик маманның жалпы мақсаттағы тұжырымдаманы қолдана отырып, қаржылық есептілікті құрастыру тапсырмасы туралы есебі.

Белгілі бір мақсат үшін дайындалған қаржылық есептілікті жинақтау бойынша тапсырма

- Мысал 2. Практик маманның жалпы мақсаттағы өзгертілген тұжырымдаманы қолдана отырып, қаржылық есептілікті құрастыру тапсырмасы туралы есебі.

Қаржылық ақпаратты пайдалану немесе тарату болжамды пайдаланушылармен шектелген кезде белгілі бір мақсатқа дайындалған қаржылық ақпаратты жинақтау тапсырмалары

- Мысал 3. Практик маманның шартта көрсетілген қаржылық есептілікті дайындау принципін пайдалана отырып, қаржылық есептілікті жинақтау жөніндегі тапсырма туралы есебі.
- Мысал 4. Басшылықтың өз мақсаттары үшін қажетті қаржылық ақпаратқа қатысты ұйым басшылығы көрсеткен қаржылық есептілікті дайындау қағидатын пайдалана отырып, қаржылық есептілікті жинақтау жөніндегі тапсырма туралы практик маманның есебі.
- Мысал 5. практик маманның элемент, мақалалар тобы немесе мақала болып табылатын қаржылық ақпаратты құрастыру тапсырмасы туралы есебі [*сәйкестік мақсатына қажетті ақпаратқа тиісті сілтеме енгізу*].

Мысал 1. Практик маманның жалпы мақсаттағы тұжырымдаманы қолдана отырып, қаржылық есептілікті құрастыру тапсырмасы туралы есебі.

- **Қолданыстағы заңнамада көзделген жалпы мақсаттағы қаржылық есептілік, онда ұйымның қаржылық есептілігі шағын және орта ұйымдар үшін халықаралық қаржылық есептілік стандарттарын (ХҚЕС үшін ЕХС) қолдана отырып дайындалуы керек.**

ПРАКТИК МАМАННЫҢ ЖИНАҚТАУ ТАПСЫРМАСЫ ТУРАЛЫ ЕСЕБІ

[АВС ұйымының басшылығы үшін]

Біз сіз берген ақпарат негізінде АВС ұйымының қаржылық есептілігін жинақтадық. Бұл қаржылық есептілік 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша АВС ұйымының қаржылық жағдайы туралы есептен және көрсетілген күні аяқталған жылдағы жиынтық табыс, меншікті капиталдың өзгеруі және ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есептерден, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелеріне қысқаша шолудан және басқа да түсіндірме ақпараттан тұрады.

Біз «*Жинақтау жөніндегі тапсырмалар*» 4410 (қайта қаралған) ілеспе қызметтердің халықаралық стандартына (ІҚХС) сәйкес қаржылық ақпаратты жинақтау жөніндегі тапсырманы орындадық.

Біз сізге шағын және орта ұйымдар үшін (ХҚЕС үшін ЕХС) халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес осы қаржылық есептілікті дайындауға және ұсынуға жәрдемдесу кезінде бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік саласындағы кәсіби тәжірибені қолдандық. Біз адалдық, объективтілік, кәсіби құзыреттілік және тиісті ұқыптылық принциптерін қоса алғанда, тиісті этикалық талаптарды орындадық.

Осы қаржылық есептілік, сондай-ақ оны жинақтау үшін пайдаланылған ақпараттың дәлдігі мен толықтығы сіздің жауапкершілік салаңызға жатады.

Жинақтаулық тапсырма сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма емес болғандықтан, біз осы қаржылық есептілікті жинақтау мақсатында сіз бізге берген ақпараттың дұрыстығын немесе толықтығын растауға міндетті емеспіз. Демек, біз қаржылық есептіліктің ХҚЕС үшін ЕХС-ға сәйкес дайындалғанына немесе дайындалмағанына қатысты аудит немесе шолу нәтижелері бойынша пікір білдірмейміз.

[Практик маманның қолы]

[практик маманның есепті дайындаған күні]

[Практик маманның мекенжайы]

Мысал 2. Практик маманның жалпы мақсаттағы өзгертілген тұжырымдаманы қолдана отырып, қаржылық есептілікті құрастыру тапсырмасы туралы есебі.

- **Басшылық өзгертілген түрде қабылдаған жалпы мақсаттағы қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасын пайдалана отырып дайындалған қаржылық есептілік.**
- **Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы тарихи құны бойынша есепке алынбай, қайта бағаланған мүлікті қоспағанда, шағын және орта ұйымдар үшін қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттары (ХҚЕС үшін ЕХС) болып табылады.**
- **Қаржылық есептілікті пайдалану немесе тарату шектелмейді.**

ПРАКТИК МАМАННЫҢ ЖИНАҚТАУ ТАПСЫРМАСЫ ТУРАЛЫ ЕСЕБІ

[ABC ұйымының басшылығы үшін]

Біз сіз берген ақпарат негізінде ABC ұйымының қаржылық есептілігін жинақтадық. Бұл қаржылық есептілік 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ABC ұйымының қаржылық жағдайы туралы есептен және көрсетілген күні аяқталған жылдағы жиынтық табыс, меншікті капиталдың өзгеруі және ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есептерден, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелеріне қысқаша шолудан және басқа да түсіндірме ақпараттан тұрады.

Біз «Жинақтау жөніндегі тапсырмалар» 4410 (қайта қаралған) ілеспе қызметтердің халықаралық стандартына (ІҚХС) сәйкес қаржылық ақпаратты жинақтау жөніндегі тапсырманы орындадық.

Біз сізге қаржылық есептілікке X-Ескертпеде сипатталған қаржылық есептілікті дайындау қағидатына сәйкес осы қаржылық есептілікті дайындауға және ұсынуға жәрдемдесу кезінде бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік саласындағы кәсіби тәжірибені қолдандық. Біз адалдық, объективтілік, кәсіби құзыреттілік және тиісті ұқыптылық принциптерін қоса алғанда, тиісті этикалық талаптарды орындадық.

Осы қаржылық есептілік, сондай-ақ оны жинақтау үшін пайдаланылған ақпараттың дәлдігі мен толықтығы сіздің жауапкершілік салаңызға жатады.

Жинақтаулық тапсырма сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма емес болғандықтан, біз осы қаржылық есептілікті жинақтау мақсатында сіз бізге берген ақпараттың дұрыстығын немесе толықтығын растауға міндетті емеспіз. Демек, біз осы қаржылық есептіліктің X ескертпесінде сипатталған қаржылық есептілікті дайындау принципіне сәйкес дайындалғанына немесе дайындалмағанына қатысты аудит немесе шолу нәтижелері бойынша пікір немесе қорытынды білдірмейміз.

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

X ескертпесінде көрсетілгендей, қаржылық есептілік өзінің тарихи құны бойынша есепке алынбай, қаржылық есептілікте қайта бағаланған мүлікті қоспағанда, шағын және орта ұйымдар үшін (ХҚЕС үшін ЕХС) халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес дайындалады және ұсынылады. Қаржылық есептілік сипаттамасы қаржылық есептілікке Y ескертпесінде келтірілген мақсат үшін дайындалады. Демек, осы қаржылық есептілік басқа мақсаттарда пайдалануға жарамсыз болуы мүмкін.

[Практик маманның қолы]

[Практик маманның есепті дайындаған күні]

[Практик маманның мекенжайы]

Мысал 3. Практик маманның шартта көрсетілген қаржылық есептілікті дайындау принципін пайдалана отырып, қаржылық есептілікті жинақтау жөніндегі тапсырма туралы есебі.

- Шарттың талаптарын орындау мақсатында қаржылық есептілікті дайындауды көздейтін шарттың ережелеріне сәйкес дайындалған қаржылық есептілік.
- практик маманды басшылықтан немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардан басқа тарап тартады.
- Қаржылық есептілік тек шартта көрсетілген тараптардың пайдалануына арналған.
- практик маманның есебін тарату және пайдалану шартта көрсетілген болжамды қаржылық есептілікті пайдаланушылармен шектеледі.

ПРАКТИК МАМАННЫҢ ЖИНАҚТАУ ТАПСЫРМАСЫ ТУРАЛЫ ЕСЕБІ

[Тапсырыс беруші үшін тапсырмалар ¹]

Біз ұйым басшылығы (бұдан әрі - басшылық) ұсынған ақпарат негізінде ABC ұйымының (бұдан әрі - ұйым) қоса берілген қаржылық есептілігін жинақтадық. Осы қаржылық есептілік мыналардан тұрады [шартта көрсетілген қаржылық есептілікті дайындау принципі бойынша дайындалған қаржылық есептіліктің барлық элементтерін тізімдеңіз және оған қатысты кезеңді/күнді көрсетіңіз].

Біз «*Жинақтау жөніндегі тапсырмалар*» 4410 (қайта қаралған) ілеспе қызметтердің халықаралық стандартына (ІҚХС) сәйкес қаржылық ақпаратты жинақтау жөніндегі тапсырманы орындадық.

Біз қаржылық есептілікке X-Ескертпеде сипатталған қаржылық есептілікті дайындау қағидатына сәйкес осы қаржылық есептілікті дайындауға және ұсынуға басшылыққа жәрдем көрсету кезінде бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік саласындағы кәсіби тәжірибені қолдандық. Біз адалдық, объективтілік, кәсіби құзыреттілік және тиісті ұқыптылық принциптерін қоса алғанда, тиісті этикалық талаптарды орындадық.

Осы қаржылық есептілік, сондай-ақ оны жинақтау үшін пайдаланылған ақпараттың дәлдігі мен толықтығы басшылықтың жауапкершілік саласына жатады.

Жинақтаулық тапсырма сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма емес болғандықтан, біз осы қаржылық есептілікті жинақтау мақсаттары үшін басшылық берген ақпараттың дұрыстығын немесе толықтығын растауға міндетті емеспіз. Демек, біз осы қаржылық есептіліктің X ескертпесінде сипатталған қаржылық есептілікті дайындау принципіне сәйкес дайындалғанына немесе дайындалмағанына қатысты аудит немесе шолу нәтижелері бойынша пікір немесе қорытынды білдірмейміз.

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

-----

¹ Балама ретінде - тиісті шартта көрсетілген тиісті адресат үшін.

X ескертпеде көрсетілгендей, қаржылық есептілік ұйымның XYZ - мен [тиісті шарттың/келісімнің күнін көрсетіңіз] (бұдан әрі - шарт) келісімінің Z-тармағында сипатталған қағидат бойынша қаржылық есептілікке Y-ескертпеде көрсетілген мақсат үшін дайындалады және ұсынылады. Демек, осы қаржылық есептілік тек шартта көрсетілген тараптардың пайдалануына арналған және басқа мақсаттарға сәйкес келмеуі мүмкін.

Біздің жинақтаулық тапсырма туралы есеп тек шартта көрсетілген тараптарға арналған және басқа тұлғаларға берілмейді.

[Практик маманның қолы]

[практик маманның есепті дайындаған күні]

[Практик маманның мекенжайы]

Мысал 4. Басшылықтың өз мақсаттары үшін қажетті қаржылық ақпаратқа қатысты ұйым басшылығы көрсеткен қаржылық есептілікті дайындау қағидатын пайдалана отырып, қаржылық есептілікті жинақтау жөніндегі тапсырма туралы практик маманның есебі.

- Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілікті дайындау тұжырымдамасын пайдалана отырып дайындалған, ұйымның басшылығы басшылықтың өз мақсаттары үшін ғана пайдалануға арналған қаржылық есептілік.
- Қаржылық есептілік белгілі бір есептеулерді қамтиды және тек баланста, пайда мен залал туралы есепте және қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылған принципіне қатысты жалғыз жазбада ұсынылады.
- Қаржылық есептілік тек басшылыққа арналған.
- Практик маманның есебін пайдалану және тарату басшылықпен шектеледі.

ПРАКТИК МАМАННЫҢ ЖИНАҚТАУ ТАПСЫРМАСЫ ТУРАЛЫ ЕСЕБІ

[ABC ұйымының басшылығы үшін]

Біз сіз берген ақпарат негізінде ABC ұйымының қаржылық есептілігін жинақтадық. Бұл қаржылық есептілік 20x1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ABC ұйымының балансын және көрсетілген күні аяқталған жылдағы кірістер мен шығыстар туралы есепті қамтиды.

Біз «*Жинақтау жөніндегі тапсырмалар*» 4410 (қайта қаралған) ілеспе қызметтердің халықаралық стандартына (ІҚХС) сәйкес қаржылық ақпаратты жинақтау жөніндегі тапсырманы орындадық.

Біз сізге қаржылық есептілікке X ескертпеде сипатталған қаржылық есептілікті дайындау қағидатына сәйкес осы қаржылық есептілікті дайындауға және ұсынуға жәрдемдесу кезінде бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік саласындағы кәсіби тәжірибені қолдандық. Біз адалдық, объективтілік, кәсіби құзыреттілік және тиісті ұқыптылық принциптерін қоса алғанда, тиісті этикалық талаптарды орындадық.

Осы қаржылық есептілік, сондай-ақ оны жинақтау үшін пайдаланылған ақпараттың дәлдігі мен толықтығы сіздің жауапкершілік салаңызға жатады.

Жинақтаулық тапсырма сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма емес болғандықтан, біз осы қаржылық есептілікті жинақтау мақсатында сіз бізге берген ақпараттың дұрыстығын немесе толықтығын растауға міндетті емеспіз. Демек, біз осы қаржылық есептіліктің X ескертпесінде сипатталған қаржылық есептілікті дайындау принципіне сәйкес

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

дайындалғанына немесе дайындалмағанына қатысты аудит немесе шолу нәтижелері бойынша пікір немесе қорытынды білдірмейміз.

Х ескертпесі осы қаржылық есептілік дайындалған принципті көрсетеді, ал осы есептіліктің мақсаты Y ескертпесінде көрсетілген. Демек, осы қаржылық есептілік тек сіздің пайдалануыңызға арналған және басқа мақсаттарға сәйкес келмеуі мүмкін.

Біздің құрастыру тапсырмасы туралы есеп тек сізге ABC ұйымы басшылығының өкілдері ретінде арналған және оны басқа тұлғаларға беруге болмайды.

[Практик маманның қолы]

[Практик маманның есепті дайындаған күні]

[Практик маманның мекенжайы]

Мысал 5. Практик маманның элемент, мақалалар тобы немесе мақала болып табылатын қаржылық ақпаратты құрастыру тапсырмасы туралы есебі [сәйкестік мақсатына қажетті ақпаратқа тиісті сілтеме енгізу].

- Белгілі бір мақсат үшін дайындалған қаржылық ақпарат, мысалы, қаржылық ақпараттың нысаны мен мазмұны бойынша осындай реттеуші орган әзірлеген ережелерге сәйкес реттеуші орган белгілеген қаржылық есептілікті дайындау жөніндегі талаптарды орындау үшін.
- Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданылатын тұжырымдамасы сәйкестік тұжырымдамасы болып табылады.
- Қаржылық ақпарат белгілі бір пайдаланушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыруға арналған және оны пайдалану тек осындай пайдаланушылармен шектеледі.
- Практик маманның есебін тарату болжамды пайдаланушылармен шектеледі.

ПРАКТИК МАМАННЫҢ ЖИНАҚТАУ ТАПСЫРМАСЫ ТУРАЛЫ ЕСЕБІ

[ABC ұйымының басшылығы үшін²]

Біз сіз ұсынған ақпараттың негізінде 20X1 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ABC ұйымының (бұдан әрі - қосымша) қоса берілген тізбесін [*жинақталған қаржылық ақпаратты көрсетіңіз*] жинақтадық.

Біз «Жинақтау жөніндегі тапсырмалар» 4410 (қайта қаралған) ілеспе қызметтердің халықаралық стандартына (ІҚХС) сәйкес қаржылық ақпаратты жинақтау жөніндегі тапсырманы орындадық

Біз бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік саласындағы кәсіби тәжірибені [*атауын көрсетіңіз немесе тиісті нормативтік-құқықтық актіге сілтеме жасаңыз*] сәйкес қосымшаны дайындауға және ұсынуға жәрдемдесу кезінде қолдандық. Біз адалдық, объективтілік, кәсіби құзыреттілік және тиісті ұқыптылық принциптерін қоса алғанда, тиісті этикалық талаптарды орындадық.

Бұл қолданба, оны құрастыру үшін пайдаланылған ақпараттың дәлдігі мен толықтығы сияқты, сіздің жауапкершілік салаңызға қатысты.

Жинақтаулық тапсырма сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма емес болғандықтан, біз осы қолданбаны құрастыру мақсаттары үшін сіз берген ақпараттың дұрыстығын немесе толықтығын растауға міндетті емеспіз. Демек, біз қосымшаның [*тиісті нормативтік-құқықтық актіде көрсетілген қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына атауды көрсетіңіз немесе сілтеме беріңіз*] сәйкес дайындалғанына қатысты аудит немесе шолу нәтижелері бойынша пікір білдірмейміз.

ЖИНАҚТАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

-----
² Балама ретінде - қаржылық есептілікке қойылатын талаптарда көрсетілген тиісті адресат үшін.

Х ескертпесінде көрсетілгендей, қосымша АВС ұйымының талаптарды орындауы үшін [атауды көрсетіңіз немесе тиісті нормативтік құқықтық актіде көрсетілген қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы тұжырымдамасына сілтеме беріңіз] [атауды көрсетіңіз немесе тиісті нормативтік актіге сілтеме беріңіз] қағидаты бойынша дайындалады және ұсынылады. Демек, қосымша тек осы мақсатқа арналған және басқа мақсаттарға сәйкес келмеуі мүмкін.

Біздің құрастыру тапсырмасы туралы есеп тек АВС ұйымы мен F реттеушісінің пайдалануына арналған және АВС ұйымы мен F реттеушісінен басқа тұлғаларға берілмейді.

[Практик маманның қолы]

[практик маманның есепті дайындаған күні]

[Практик маманның мекенжайы]

БҰЛ БЕТ ӘДЕЙІ БОС ҚАЛДЫ

**4400 (ҚАЙТА ҚАРАЛҒАН)
ІЛЕСПЕ ҚЫЗМЕТТЕРДІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТЫ
КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША
ТАПСЫРМАЛАР**

(Тапсырманың шарттарына қатысты 2022 жылғы 1 қаңтарда немесе осы күннен кейін келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырмаларға қатысты күшіне енеді)

МАЗМҰНЫ

	Тармақ
Кіріспе	
Осы ІҚХС-ның қолданылу аясы	1-3
Келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырма	4-6
Осы ІҚХС-ның қолданылу саласы	7-10
Күшіне енген күні	11
Мақсаты	12
Анықтамалар	13
Талаптар	
Осы ІҚХС-ға сәйкес келісілген процедураларды жүргізу	14-16
Тиісті этикалық талаптар	17
Кәсіби шешім	18
Тапсырма деңгейінде сапаны бақылау	19-20
Тапсырманы қабылдау және жалғастыру	21-23
Тапсырма шарттарын келісу	24-26
Келісілген процедураларды орындау	27-28
Сарапшы-практик маманның жұмысын пайдалану	29
Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есеп	30-33
Келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырманы басқа тапсырмамен бірге орындау	34
Құжаттама	35
Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар	
Осы ІҚХС-ның қолданылу аясы	A1-A8
Күшіне енген күні	A9
Анықтамалар	A10-A13

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Тиісті этикалық талаптар	A14-A20
Кәсіби пайымдау	A21-A23
Тапсырма деңгейінде сапаны бақылау	A24-A27
Тапсырманы қабылдау және жалғастыру	A28-A38
Тапсырма шарттарын келісу	A39-A44
Келісілген процедураларды орындау	A45
Сарапшы практик маманның жұмысын пайдалану	A46-A50
Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есеп	A51-A58
Келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырманы басқа тапсырмамен бірге орындау	A59
Құжаттама	A60
1-қосымша. Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырманың шарттары туралы келісім хаттың мысалы	
2-қосымша. Келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырма туралы есептердің мысалдары	

«Келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырмалар» 4400 (Қайта қаралған) ілесіп көрсетілетін қызметтердің халықаралық стандартын *Сапаны бақылаудың, аудиттің, шолып тексерудің, меніуділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмалардың және ілесіп қызметтерді көрсету жөніндегі тапсырмалардың халықаралық стандарттарының жинағымен* бірге қарау керек.

Кіріспе

Осы ІҚХС-ның қолданылу аясы

1. Ілеспе қызметтердің халықаралық стандартына (ІҚХС):
  - (a) Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма бойынша жұмысқа тартылған практик маманның міндеттері;
  - (b) Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есептің нысаны мен мазмұны кіреді.
2. Осы ІҚХС қаржылық, сондай - ақ қаржылық емес сипаттағы тапсырмалардың пәндеріне қатысты келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырмаларды жүзеге асыруға қолданылады (A1-A2 тармақтарды қараңыз).

СБХС-мен өзара байланысы ¹

3. Аудиторлық ұйымның міндеттеріне сапаны бақылау жүйелерін, саясаты мен процедураларын әзірлеу және енгізу кіреді. 1 СБХС күші келісілген процедурадарды орындау жөніндегі тапсырмаларға қатысты кәсіби бухгалтерлер ұйымдарына қолданылады. Келісілген процедурадарды орындау жөніндегі жекелеген тапсырмалар деңгейінде сапаны бақылауға қатысты осы ІҚХС - ның ережелері аудиторлық ұйым 1 СБХС талаптарын немесе кемінде қатаң болып табылатын өзге де талаптарды ұстануға міндетті екендігіне негізделі отырып әзірленген (A3-A8 тармақтарды қараңыз).

Келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырма

4. Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма шеңберінде практик маман орындалған процедуралардың тапсырма мақсаты үшін орынды екендігін тапсырыс беруші растаған жағдайда, өзі мен тапсырманың тапсырыс берушісі арасында келісілген процедураларды орындайды. Тәжірибеші маман келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есепте орындалған келісілген процедуралар және олармен байланысты нәтижелер туралы хабарлайды. Тапсырманың тапсырыс берушісі және басқа да болжамды пайдаланушылар есепте практик маман ұсынған келісілген процедуралар мен нәтижелерді дербес қарайды және практик маман орындаған жұмыс негізінде өз қорытындыларын жасайды.
5. Осы ІҚХС сәйкес орындалатын келісілген процедуралардың мәні келесідей анықталады:
  - (a) Практик маманның тиісті этикалық талаптарды қоса алғанда, кәсіптік стандарттарды ұстануы;
  - (b) Орындалған процедуралар және олармен байланысты нәтижелер туралы айқын және айқын хабардар ету арқылы жүзеге асырылады.

¹ «Қаржылық есептілікке аудит және шолып тексеруді жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін өзге де тапсырмаларды және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапаны бақылау» 1 сапаны бақылаудың халықаралық стандарты (СБХС) .

6. Келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырма аудит, шолу тексерісі немесе сенімділікті қамтамасыз ететін басқа тапсырма болып табылмайды. Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма практик маманның кез-келген нысанда пікір білдіруі немесе қорытынды шығаруы үшін талап етілетін дәлелдерді алуды білдірмейді.

Осы ІҚХС-ның қолданылу саласы

7. Осы стандарт осы ІҚХС талаптары белгіленетін мәтінді айқындайтын ІҚХС ұстану жөніндегі практик маманның мақсаттарын қамтиды. Осы мақсат практик маманға келісілген процедураларды орындау үшін тапсырма аясында не істеу керектігін түсінуге көмектесу үшін жасалған.
8. Осы ІҚХС-да практик маманның қойылған мақсаттарға қол жеткізуін қамтамасыз етуге арналған «міндетті» және «міндетті» сөздерінің көмегімен сипатталатын талаптар келтіріледі.
9. Сонымен қатар, осы ІҚХС-да осы стандартты түсінудің тиісті деңгейін қамтамасыз ететін кіріспе бөлім, анықтамалар, қолдану жөніндегі нұсқаулық және басқа да түсіндірме материалдар бар.
10. Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар талаптарды неғұрлым егжей-тегжейлі түсіндіреді және оларды ұстану жөніндегі нұсқауларды қамтиды. Мұндай нұсқаулардың өздері міндетті емес болғанымен, олар талаптарды дұрыс орындауда маңызды рөл атқарады. Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар сондай-ақ талаптарды ұстанудың тиісті деңгейіне ықпал ететін осы ІҚХС-да қаралатын мәселелер бойынша бастапқы ақпаратты алуға ықпал етуі мүмкін.

Күшіне енген күні

11. Осы ІҚХС тапсырманың шарттары 2022 жылғы 1 қаңтарда немесе осы күннен кейін келісілген келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырмаларға қатысты күшіне енеді (А9-тармақты қараңыз).

Мақсаты

12. Осы ІҚХС-ға сәйкес келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырмадағы практик маманның мақсаттары:
  - (a) Тапсырыс берушімен орындалатын процедураларды келісу;
  - (b) Келісілген процедураларды орындау;
  - (c) Осы ІҚХС-ның талаптарына сәйкес орындалған процедуралар мен тиісті нәтижелер туралы хабарлау.

Анықтамалар

13. Осы ІҚХС-ның мақсаты үшін мынадай терминдер төменде көрсетілген мәндерде пайдаланылады:
- (a) Келісілген процедуралар - практик маман мен тапсырманың тапсырыс берушісімен және, егер қолданылса, басқа тараптармен келісілген процедуралар (A10-тармақты қараңыз);
  - (b) Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма-практик маман өзі мен тапсырманың тапсырыс берушісі арасында келісілген процедураларды орындау үшін, егер орынды болса, басқа тараптар арасында және келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есепте орындалған процедуралар мен олармен байланысты нәтижелер туралы хабарлау үшін тартылатын тапсырма (A10-тармақты қараңыз);
  - (c) Тапсырманың жетекшісі - тапсырма мен оның орындалуына, сондай-ақ аудиторлық ұйымның атынан шығарылатын келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы және қажет болған жағдайда кәсіби ұйым, заңды тұлға немесе реттеуші орган тиісті өкілеттіктер берген есеп үшін жауап беретін аудиторлық ұйымның серіктесі немесе басқа қызметкері;
  - (d) Тапсырманың тапсырыс берушісі - келісілген процедураларды орындау үшін практик маманды тартатын тарап(-тар) (A11-тармақты қараңыз);
  - (e) Жұмыс тобы - Келісілген процедуралар бойынша нақты тапсырманы орындайтын барлық серіктестер мен қызметкерлер, сондай-ақ осы тапсырма шеңберінде процедураларды орындайтын аудиторлық ұйым немесе желіге кіретін ұйым тартқан кез келген тұлғалар. Бұл ретте бұл термин аудиторлық ұйым немесе желіге кіретін ұйым тартқан тәжірибеші маманның сыртқы сарапшыларына қолданылмайды;
  - (f) Нәтижелер - Келісілген процедураларды орындаудың нақты нәтижелері. Нәтижелерді объективті түрде тексеруге болады. Осы ІҚХС-да қамтылған нәтижелерге сілтемелер кез келген нысандағы пікірлерді немесе қорытындыларды, сондай-ақ практик маман бере алатын кез келген ұсынымдарды жоққа шығарады (A12-A13 тармақтарды қараңыз);
  - (g) Болжамды пайдаланушылар - Практик маман келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырма туралы есепті пайдалануды күтетін тұлға немесе ұйым немесе тұлғалар тобы. Кейбір жағдайларда келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есеп жолданған тұлғалардан басқа өзге тұлғалар болжамды пайдаланушылар болуы мүмкін (A10-тармақты қараңыз);
  - (h) Практик маман - Практик кәсіби бухгалтер. Бұл термин тапсырма жетекшісін немесе жұмыс тобының басқа мүшелерін немесе тиісті жағдайларда аудиторлық ұйымды білдіреді. Егер осы ІҚХС-те белгілі бір талапты немесе белгілі бір міндетті тапсырма жетекшісі орындауы керек деп нақты түрде көзделсе, «практик маман» термині емес, «тапсырма жетекшісі» термині қолданылады;
  - (i) Практик маманның сарапшысы - Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмалардан және ілеспе қызметтер бойынша тапсырмалардан ерекшеленетін салада тәжірибесі бар, осы саладағы жұмысы практик маманға келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма бойынша практик маманның міндеттерін орындауда көмек көрсету үшін пайдаланылатын жеке тұлға немесе ұйым. Практик маманның сарапшысы практик маманның ішкі сарапшысы (серіктес немесе қызметкер, оның ішінде уақытша қызметкер,

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

практик маманның аудиторлық ұйымы немесе желіге кіретін ұйым) немесе практик маманның сыртқы сарапшысы бола алады;

- (j) Кәсіби пайымдау - Келісілген процедураларды орындау жөніндегі нақты тапсырманың мән-жайларында тиісті іс-қимыл жоспарлары туралы негізделген шешімдер қабылдау кезінде осы ІҚХС мәнмәтінінде тиісті білімді, тәжірибе мен дағдыларды және тиісті этикалық талаптарды қолдану;
- (k) Тиісті этикалық талаптар - келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырмаларды орындау кезінде жұмыс тобы ұстануға міндетті этикалық талаптар. Бұл талаптар, әдетте, Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңестің Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық әдеп кодексіні (БХЭСК) (Халықаралық тәуелсіздік стандарттарын (БХЭСК кодексі) қоса), сондай-ақ қатаң ұлттық талаптарды қамтиды;
- (l) Жауапты тарап - Келісілген процедуралар орындалатын тапсырма мәніне жауапты тарап (-тар).

Талаптар

Осы ІҚХС-ға сәйкес келісілген процедураларды жүргізу

- 14. Практик маман ІҚХС-ның мақсатын түсіну және ол белгілеген талаптардың тиісті сақталуын қамтамасыз ету үшін осы мәтінмен, оның ішінде қолдану жөніндегі нұсқаулықпен және басқа да түсіндірме материалдармен толық танысуға міндетті.

Тиісті талаптарды ұстану

- 15. Практик маман осы талап келісілген процедураларды орындау жөніндегі нақты тапсырмаға жатпайтын жағдайларды қоспағанда, мысалы, егер талапта баяндалған мән-жайлар осы тапсырмаға қатысты болмаса, осы ІҚХС әрбір талабын ұстануға міндетті.
- 16. Практик маман келісілген процедуралар бойынша тапсырмаға қолданылатын осы ІҚХС-ның барлық талаптарын сақтаған жағдайларды қоспағанда, осы ІҚХС талаптарын ұстану фактісін көрсетпеуге тиіс.

Тиісті этикалық талаптар

- 17. Практик маман тиісті этикалық талаптарды ұстануға міндетті (A14 - A20 тармақтарын қараңыз).

Кәсіби шешім

- 18. Практик маман тапсырманы қабылдау, оны орындау және тапсырманың жағдайын ескере отырып, келісілген процедураларды орындау туралы есеп беру кезінде кәсіби шешім қабылдауы керек (A21- A23 тармақтарын қараңыз).

Тапсырма деңгейінде сапаны бақылау

- 19. Тапсырма жетекшісі мыналарға жауапты болады:

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- (a) Келісілген процедуралардың жалпы сапасы үшін, егер қолданылатын болса, практик маманның сарапшысы орындаған жұмысты қоса алғанда (A24-тармақты қараңыз);
- (b) Аудиторлық ұйымның сапасын бақылау саясаты мен процедураларының талаптарына сәйкес тапсырманы орындағаны үшін:
  - (i) Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдауға және жалғастыруға және нақты тапсырмаларды қабылдауға және орындауға қатысты тиісті процедураларды жүргізу (A25-тармақты қараңыз);
  - (ii) Аудиторлық топтың және жұмыс тобына кірмейтін практик маманның кез келген сарапшыларының жиынтығында келісілген процедураларды орындау үшін тиісті құзыретке және мүмкіндіктерге ие екендігін растау;
  - (iii) Егер тапсырма басшысы жұмыс тобы мүшелерінің тиісті этикалық талаптарды орындамағанын көрсететін ақпарат алса, жұмыс тобы мүшелерінің тиісті этикалық талаптарды орындамау белгілеріне аса назар аударуы және тиісті іс-әрекеттерді анықтауы (A26-тармақты қараңыз);
  - (iv) Басшылыққа алу, қадағалауды жүзеге асыру және кәсіптік стандарттарға және тиісті заңнамалық және нормативтік талаптарға сәйкес тапсырманы орындау;
  - (v) Тапсырма бойынша құжаттаманы тиісінше жүргізгені үшін жауапкершілікті қабылдау.

20. Егер практик маманның сарапшысының жұмысын пайдалану көзделсе, тапсырма басшысы практик маманның келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есепке енгізілген нәтижелер үшін жауапкершілікті өз мойнына алу үшін жеткілікті дәрежеде практик маманның сарапшы жұмысына қатыса алатындығына көз жеткізуі тиіс (A27-тармақты қараңыз).

Тапсырманы қабылдау және жалғастыру

21. Келісілген процедураларды орындау үшін тапсырманы қабылдамас бұрын немесе жалғастырмас бұрын, практик маман тапсырманың мақсаты туралы түсінік алуы керек. Практик маман, егер ол практик маманға ұсынылатын процедуралар келісілген процедураларды орындау үшін тапсырманың мақсатына сәйкес келмейтіндігін көрсететін қандай да бір фактілер мен жағдайларды білсе, тапсырманы қабылдамауы немесе жалғастырмауы керек (A28-A31 тармағын қараңыз).
22. Практик маман келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырманы тек егер (A28 - A31 тармағын қараңыз):
- (a) тапсырманы тапсырыс беруші практик маман орындауы тиіс күтілетін процедуралар тапсырманың мақсатына сай келетінін растайды;
  - (b) практик маман келісілген процедураларды орындау үшін қажетті ақпаратты ала алады деп күтеді;
  - (c) келісілген процедуралар және олармен байланысты нәтижелер анық, жаңылыстырмайтын және әртүрлі түсіндірулерге жол бермейтін терминдермен объективті сипатталуы мүмкін (A32 - A36 тармақтарды қараңыз);
  - (d) практик маман тиісті этикалық талаптар сақталмайды деп сенуге негіз жоқ;
  - (e) егер практик маман тәуелсіздік талаптарын ұстану талап етілсе, практик маманның тәуелсіздік талаптары сақталмайды деп айтуға негіз жоқ (A37 - A38 тармақтарын қараңыз).

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

23. Егер тапсырма жетекшісі, егер ол бұрын белгілі болса, аудиторлық ұйымды тапсырмадан бас тартуға мәжбүр ететін ақпаратты алса, тапсырма жетекшісі мұндай ақпаратты дереу аудиторлық ұйымға осындай жағдайларда қажетті әрекеттерді бірлесіп жасау үшін хабарлауға міндетті.

Тапсырма шарттарын келісу

24. Практик маман тапсырманың тапсырыс берушісімен келісілген процедураларды орындау үшін тапсырманың шарттарын келісіп, келісілген тапсырма шарттарын келісім хатында немесе жазбаша құжат түрінде қолайлы басқа құжатта тіркеуі керек. Бұл шарттар мыналарды қамтуы тиіс (A39- A40 тармақтарын қараңыз):
- (a) Келісілген процедуралар орындалатын тапсырманың нысанасын (заттарын) сәйкестендіру;
  - (b) Тапсырманың мақсаты және тапсырмаға тапсырыс беруші көрсеткен келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есепті болжамды пайдаланушылар;
  - (c) Егер қолдануға болатын болса, тапсырманың тапсырыс берушісі көрсеткен жауапты тарапқа және келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма оған қатысты келісілген процедуралар орындалатын тапсырманың нысанасы үшін жауапты тараптың жауап беретіндігі негізінде орындалатыны туралы өтініш;
  - (d) Келісілген процедураларды орындау кезінде практик маман сақтайтын тиісті этикалық талаптарды растау;
  - (e) Практик маманнан тәуелсіздік талаптарын және егер болса, тиісті тәуелсіздік талаптарын ұстану талап етілетіні туралы мәлімдеме (A37-A38 тармақтарын қараңыз);
  - (f) Келісілген процедуралардың сипаты, соның ішінде мыналарды анықтайтын мәлімдемелер:
    - (i) Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма практик маманның тапсырмаға Тапсырыс берушімен, егер қажет болса, басқа тараптармен келісілген процедураларды орындауын және нәтижелер туралы есепті қамтиды (A10-тармақты қараңыз);
    - (ii) Нәтижелер орындалған келісілген процедуралардың нақты нәтижелері болып табылады;
    - (iii) Келісілген процедураларды орындау тапсырмасы сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма емес, сондықтан практик маман сенімділікті қамтамасыз ететін пікір білдірмейді немесе қорытынды жасамайды;
  - (g) Тапсырыс берушінің тапсырманы және егер орынды болса, басқа Тараптардың келісілген процедуралар тапсырманың мақсаты үшін орынды екенін растауы (A10-тармақты қараңыз);
  - (h) Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есептің адресатын сәйкестендіру;
  - (i) Орындалуы тиіс процедуралардың сипаты, мерзімдері мен көлемі анық, жаңылыстырмайтын және әртүрлі түсіндірулерге жол бермейтін терминдерде сипатталған (A41-A42 тармақтарын қараңыз);

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- (j) Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есептің болжамды нысаны мен мазмұнына сілтеме.

- 25. Егер тапсырма барысында келісілген процедураларға өзгерістер енгізілсе, практик маман тапсырманың тапсырыс берушісімен өзгертілген процедураларды көрсететін тапсырма шарттарына түзетулерді келісуі тиіс (А43-тармақты қараңыз).

Келісілген процедураларды орындау бойынша қайталама тапсырмалар

- 26. Келісілген процедураларды орындау үшін қайталанатын тапсырмаларды орындау кезінде практик маман тапсырманың шарттарын қайта қарау, оның ішінде тапсырманы қабылдау шарттарын өзгерту қажеттілігі бар-жоғын бағалауға міндетті және тапсырыс берушіге тапсырманың қазіргі шарттары туралы тағы бір рет еске салу керек пе (А44 қараңыз).

Келісілген процедураларды орындау

- 27. Практик маман тапсырма шарттарында келісілген процедураларды орындауы керек.
- 28. Практик маман жазбаша өтініштерді сұрау салу туралы шешім қабылдауы тиіс (А45 бөлімін қараңыз).

Сарапшы-практик маманның жұмысын пайдалану

- 29. Егер практик маман практик маман сарапшысының жұмысын қолданса, ол керек (А46 - А47, А50 тармағын қараңыз):
  - (a) Практик маманның құзыреттілігін, қабілеттерін және объективтілігін бағалау;
  - (b) Практик маманның сарапшысымен оның жұмысының сипатын, көлемін және мақсаттарын келісу (А48 - А49 тармақтарын қараңыз);
  - (c) Практик маман орындаған жұмыстың сипаты, мерзімі мен көлемі сарапшымен келісілген жұмысқа сәйкес келетіндігін анықтау;
  - (d) Сарапшы практик маманның жұмысын ескере отырып, нәтижелер орындалған жұмыстың нәтижелерін жеткілікті түрде ашатындығын анықтаңыз.

Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есеп

- 30. Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есеп жазбаша нысанда жасалуы және қамтылуы тиіс (А51-тармақты қараңыз):
  - (a) Есеп келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есепті білдіретінін анық көрсететін тақырып;
  - (b) Тапсырма туралы келісімнің шарттарында көрсетілген адресаттың;
  - (c) Келісілген процедуралар орындалатын тапсырманың тақырыбын сәйкестендіру (А52 тармағын қараңыз);
  - (d) Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есептің мақсатын айқындау және келісілген процедураларды орындау жөніндегі

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

тапсырма туралы есеп басқа мақсаттарға сәйкес келмеуі мүмкін екендігі туралы мәлімдеме (A53 - A54 тармақтарды қараңыз);

- (e) Келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырманың сипаттамасы:
  - (i) Келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырма практик маманның тапсырмаға Тапсырыс берушімен және егер қолданылса, басқа тараптармен келісілген процедураларды орындауын және нәтижелер туралы есепті қамтиды (A10-тармақты қараңыз);
  - (ii) Нәтижелер орындалған келісілген процедуралардың нақты қорытындылары болып табылады;
  - (iii) Тапсырыс берушінің тапсырманы және егер орынды болса, басқа тараптардың келісілген процедуралар тапсырманың мақсаты үшін орынды екенін растауы (A10-тармақты қараңыз);
- (f) Егер қолдануға болатын болса, тапсырманың тапсырыс берушісі көрсеткен жауапты тарапқа және келісілген процедуралар орындалатын тапсырманың нысанасы үшін жауапты тарап жауапты екендігі туралы өтінішке;
- (g) Тапсырма 4400 (Қайта қаралған) ХҚЕС сәйкес орындалғаны туралы мәлімдеме;
- (h) Практик маман келісілген процедуралардың орындылығы туралы мәлімдеме жасамайды;
- (i) Келісілген процедураларды орындау тапсырмасы сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма емес, сондықтан практик маман өз пікірін білдірмейді немесе сенімділікті қамтамасыз ететін қорытынды жасамайды;
- (j) Егер практик маман қосымша процедураларды орындаса, оның назарын басқа мәселелер қызықтыруы мүмкін екендігі туралы мәлімдеме;
- (k) Практик маман БХЭСК Кодексінің этикалық талаптарын немесе басқа да кәсіби талаптарды не заңда немесе нормативтік актіде белгіленген, қатаң талаптардан кем емес талаптарды сақтайтыны туралы мәлімдеме;
- (l) Тәуелсіздікке қатысты:
  - (i) Егер практик маман тәуелсіз болуға міндетті болмаса және тапсырма жағдайында тәуелсіздік талаптарын ұстану қажеттілігі туралы келісім болмаса, тапсырманың мақсаты үшін практик маман ұстануы керек тәуелсіздік талаптары жоқ немесе
  - (ii) Егер практик маман тәуелсіз болуы керек болса немесе тапсырма жағдайында тәуелсіздік талаптарын ұстану қажеттілігі туралы келісім болса, Практик маман тәуелсіздіктің тиісті талаптарын орындады деген мәлімдеме бар. Арызда тәуелсіздіктің тиісті талаптары көрсетілуге тиіс;
- (m) Практик маманның аудиторлық ұйымы 1 СБХС немесе 1 СБХС белгілеген талаптардан кем емес басқа да кәсіби талаптарды не заңда немесе нормативтік актіде белгіленген талаптарды қатаң қолданады деген мәлімдеме. Егер практик маман кәсіби бухгалтер болмаса, кәсіби талап немесе заңда немесе нормативтік актіде белгіленген талап 1 СБХС белгілеген талаптан кем емес қатаң түрде анықталуы тиіс;

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- (n) Орындалған процедуралардың сипаты мен көлемін, сондай-ақ, егер қолданылатын болса, тапсырма шарттарында келісілген әрбір процедураның мерзімдерін егжей-тегжейлі сипаттай отырып сипаттамасы (A55-A57 тармақтарын қараңыз);
  - (o) Анықталған сәйкессіздіктер туралы толық ақпаратты қоса алғанда, әрбір орындалған процедураның нәтижелері (A55 - A56 тармақтарды қараңыз);
  - (p) Практик маманның қолы;
  - (q) Келісілген процедуралар туралы есеп беру күні;
  - (r) Практик маман өз қызметін жүзеге асыратын юрисдикцияда орналасқан жері.
31. Егер практик маман практик маманның сапаршысы орындаған жұмысқа келісілген процедураларды орындау туралы есепте сілтеме жасаса, есеп тұжырымы практик маманның процедураларды орындау және нәтижелерді ұсыну жауапкершілігі сарапшының қатысуына байланысты азайтылғанын білдірмеуі керек (A58-тармақты қараңыз).
32. Егер практик маман 30(о)тармақтың талаптарына сәйкес нәтижелерді сипаттауға қосымша келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есепте нәтижелердің қысқаша мазмұнын ұсынса:
- (a) Нәтижелердің қысқаша мазмұны объективті, анық сипатталуға, жаңылыспауға және әртүрлі түсіндірулерге жол бермеуге тиіс;
  - (b) Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есепте қысқаша баяндауды оқу толық есепті оқуды алмастырмайтыны туралы мәлімдеме қамтылуға тиіс.
33. Практик маман келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есепті практик маман келісілген процедураларды аяқтаған және нәтижелерді осы стандартқа сәйкес анықтаған күннен ерте емес даталауға тиіс.

Келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырманы басқа тапсырмамен бірге орындау

34. Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есеп басқа тапсырмалар туралы есептерден анық ерекшеленуі тиіс (A59-тармақты қараңыз).

Құжаттама

35. Тапсырма бойынша құжаттамаға практик маман (A60 тармақты қараңыз):
- (a) Жазбаша түрде келісілген тапсырма шарттары және егер мүмкін болса, тапсырыс берушінің процедураларды өзгертуге арналған келісімін;

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- (b) Орындалған келісілген процедуралардың сипаты, мерзімі және көлемін;
- (c) Орындалған келісілген процедуралар барысында алынған нәтижелерн енгізуі тиіс.

* * *

Қолдану жөніндегі нұсқаулық және өзге де түсіндірме материалдар

Осы ІҚХС-ның қолданылу аясы (2-тармақты қараңыз)

A1. Осы ІҚХС-дағы тапсырманың нысанасына сілтеме келісілген процедуралар орындалатын барлық элементтерді, соның ішінде ақпаратқа, құжаттарға, есептеулерге немесе жағдайларға байланысты заңдар мен нормативтік актілердің сақталуын қамтиды.

A2. Келісілген процедуралар бойынша тапсырма орындалуы мүмкін қаржылық және қаржылық емес сипаттағы тапсырма пәндерінің мысалдары:

- Қаржылық сипаттағы тапсырмалар пәндері:
  - Ұйымның қаржылық есептілігі немесе операциялардың жекелеген түрлері, шоттар бойынша қалдықтар немесе қаржылық есептіліктегі ақпаратты ашу;
  - Қаржыландыру бағдарламалары бойынша жүргізілген шығыстардың заңдылығы;
  - Кірістердің пайызы негізінде айқындалатын роялтиді, жалдау ақысын немесе франшизаны айқындауға арналған кірістер;
  - Реттеуші органдар үшін капитал жеткіліктілігінің көрсеткіштері;
- Қаржылық емес сипаттағы тапсырмалар пәндері, мысалы:
  - Азаматтық авиация ведомствосына ұсынылатын жолаушылар саны туралы деректер;
  - Мәліметтері реттеуші органға берілген жалған немесе ақаулы тауарлардың жойылуын қадағалау;
  - Олар туралы ақпарат реттеуші органға берілетін лотерея ұтыс ойындары үшін деректерді жинау процедуралары;
  - Реттеуші органға хабарланатын парниктік газдар шығарындыларының көлемі.

Жоғарыда келтірілген тізім толық емес. Тапсырма пәндерінің қосымша түрлері сыртқы есептілікке жаңа талаптар туындаған кезде пайда болуы мүмкін.

1 СБХС-мен өзара байланыс (3-тармақты қараңыз)

A3. 1 СБХС-да аудиторлық ұйымның ілесіп қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларға, оның ішінде келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырмаларға қатысты сапаны бақылаудың өзіндік жүйесін әзірлеу және қолдану жөніндегі міндеттері қаралады. Мұндай міндеттер дамуға бағытталған:

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- Аудиторлық ұйымның сапасын бақылау жүйелері;
- Сапаны бақылау жүйесін, сондай-ақ осындай саясаттың сақталуын жүзеге асыру және бақылау процедураларын қолдану мақсатына қол жеткізуге бағытталған аудиторлық ұйымның тиісті саясаты.

А4. 1 СБХС-ға сәйкес аудиторлық ұйым сапаны бақылау жүйесін құруға және қолдауға міндетті:

- (a) Аудиторлық ұйым және оның қызметкерлері кәсіби стандарттарды, қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарды сақтайды;
- (b) Аудиторлық ұйым немесе тапсырма басшылары шығарған есептер қалыптасқан жағдайда тиісті болып табылады.²

А5. 1 СБХС-да келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырмаларға қатысты қабылдамаған юрисдикция осындай тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдарда сапаны бақылау жөніндегі өз талаптарын белгілей алады. Осы ІҚХС-ның тапсырма деңгейіндегі сапаны бақылауға қатысты ережелері сапаны бақылау бойынша қабылданған талаптар 1 СБХС талаптарынан кем емес қатаң болып табылатындығына негізделі отырып әзірленген. Бұл талаптар аудиторлық ұйымның 1 СБХС талаптарында көрсетілген мақсаттарға қол жеткізу жөніндегі міндеттемелерін, оның ішінде мына элементтердің әрқайсысына қатысты саясат пен процедураларды қоса алғанда, сапаны бақылау жүйесін әзірлеу жөніндегі міндеттемені белгілеген кезде қамтамасыз етіледі:

- Аудиторлық ұйым ішіндегі сапа үшін басшылықтың жауапкершілігі;
- Тиісті этикалық талаптар;
- Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру және нақты тапсырмаларды қабылдау және орындау;
- Кадрлық ресурстар;
- Тапсырманы орындау;
- Мониторинг.

А6. Аудиторлық ұйымның сапаны бақылау жүйесінің контекстінде жұмыс топтары тапсырмаға сәйкес сапаны бақылау процедураларын енгізуге жауап береді.

А7. Егер аудиторлық ұйым немесе өзге де тараптар ұсынатын ақпарат өзгеше көрсетпесе, онда жұмыс тобы аудиторлық ұйымның сапасын бақылау жүйесіне сенім артуға құқылы. Мысалы, жұмыс тобы аудиторлық ұйымның сапаны бақылау жүйесіне сүйенуі мүмкін:

- Қызметкерлерді іріктеу және оқыту бағдарламаларымен қамтамасыз етілетін кәсіби құзыреттілік;
- Клиенттермен қарым-қатынасты қабылдау және жалғастыру жүйелері арқылы клиенттермен қарым-қатынасты ұстану;
- Мониторинг процесі арқылы заңнамалық және нормативтік талаптарды ұстану.

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

² 1 СБХС. 11-тармақ.

Келісілген процедуралар бойынша тапсырманың орындалуына теріс әсер етуі мүмкін аудиторлық ұйымның сапаны бақылау жүйесінің кемшіліктерін талдау кезінде тапсырма жетекшісі аудиторлық ұйымның оларды жою үшін қабылдаған шараларын қарастыра алады, оны тапсырма жетекшісі келісілген процедураларды орындау үшін осы тапсырма аясында жеткілікті деп санайды.

А8. Аудиторлық ұйымның сапаны бақылау жүйесіндегі бір немесе басқа кемшілік міндетті түрде келісілген процедураларды орындау бойынша нақты тапсырма кәсіби стандарттарға және қолданылатын құқықтық және нормативтік талаптарға сәйкес орындалмағанын немесе келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырма туралы есеп талаптарға сәйкес келмейтінін білдірмейді.

Күшіне енген күні (11-тармақты қараңыз)

А9. Бірнеше жылды қамтитын тапсырманың шарттары келісілген кезде, практик мамандар осы ІҚХС-ға сәйкес келісілген процедуралардың күшіне енген күнінен кешіктірмей орындалуын қамтамасыз ету үшін осы тапсырма шарттарын жаңартуды орынды деп санауы мүмкін.

Анықтамалар

Тапсырмаға тапсырыс беруші және басқа да болжамды пайдаланушылар (13(a), 13(b), 13(d), 13(g), 24(f)(i), 24(g), 30(e)(i), 30(e)(iii) тармақтарды қараңыз)

А10. Кейбір жағдайларда процедуралар тапсырманың тапсырыс берушісімен ғана емес, сонымен бірге болжалды пайдаланушылармен де келісілуі мүмкін. Болжамды пайдаланушылар, тапсырыс берушіден басқа, процедуралардың орындылығын растай алады.

А11. Тапсырмаға тапсырыс беруші әртүрлі жағдайларда жауапты тарап, реттеуші орган немесе басқа да болжамды пайдаланушы бола алады. Осы стандарттағы тапсырманың тапсырыс берушісіне сілтемелер қажет болған жағдайда бірнеше қатысушы тараптарды қамтиды.

Нәтижелер (13 (f) тармағын қараңыз)

А12. Нәтижелерді объективті түрде тексеруге болады, яғни бірдей процедураларды орындайтын әртүрлі практик мамандар ұқсас нәтижелерге қол жеткізеді деп күтілуде. Нәтижелерде пікір немесе қорытынды, сондай-ақ практик маман бере алатын кез-келген ұсыныстар алынып тасталады.

А13. Практик мамандар «нәтижелер» дегеннің орнына «нақты нәтижелер» терминін қолдана алады, мысалы, практик маман «нәтижелер» термині дұрыс түсінілмеуі мүмкін деп алаңдаған жағдайда. Бұл юрисдикцияларда немесе тілдерде орын алуы мүмкін, онда «нәтижелер» термині нақты емес нәтижелерді білдіруі мүмкін.

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Тиісті этикалық талаптар (17-тармақты қараңыз)

Объективтілік және тәуелсіздік

A14. Келісілген процедуралар бойынша тапсырманы орындайтын практик тиісті этикалық талаптарды ұстануы керек. Тиісті этикалық талаптарға әдетте БХЭСК Кодексі, сондай-ақ неғұрлым қатаң ұлттық талаптар кіреді. БХЭСК Кодексі практик мамандардан объективтілікті қоса алғанда, іргелі қағидаттарды ұстануды талап етеді, бұл практик мамандардан басқа тұлғалардың біржақтылығы, мүдделер қақтығысы немесе тиісінше әсер етпеуі салдарынан өздерінің кәсіби немесе іскерлік пайымдарына қауіп төндірмеуді талап етеді. Демек, практик маманның тиісті этикалық талаптары, кем дегенде, практик маманнан келісілген процедуралар бойынша тапсырманы орындау кезінде объективті болуды талап етеді.

A15. БХЭСК Кодексінде келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырмалар үшін тәуелсіздік талаптары қамтылмаған. Алайда, қабылданған процедуралар туралы Келісімнің мәніне қатысты ұлттық әдеп кодекстері, заңдар немесе нормативтік актілер, келісімшарттың басқа да кәсіби талаптары немесе шарттары, бағдарламалар немесе уағдаластықтар Тәуелсіздікке қатысты талаптарды айқындауы мүмкін.

Заңдар мен нормативтік актілерді сақтамау³

A16. Заңға, нормативтік актіге немесе тиісті этикалық талаптарға сәйкес:

- (a) Практик маман анықталған сақтамау немесе заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауына күдік туралы ақпаратты ұйымға қатысы бар тиісті уәкілетті органға беруге міндетті болуы мүмкін;
- (b) Осы жағдайларда ұйымға қатысты тиісті бөгде уәкілетті органға ақпарат беру орынды болуы мүмкін талаптар белгіленуі мүмкін.⁴

A17. Анықталған сақтамау немесе заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауына күдік туралы ақпаратты ұйымға қатысты бөгде тиісті уәкілетті органға беру мынадай себептерге байланысты нақты мән-жайларда қажет немесе орынды болуы мүмкін:

- (a) Практик маман ақпаратты заңға, нормативтік актіге немесе тиісті этикалық талаптарға сәйкес ұсынуы керек;
- (b) Практик маман тиісті этикалық талаптарға сәйкес сақталмаудың немесе сақталмауға күдіктің анықталуына байланысты ақпарат беру тиісті шара болып табылатындығы туралы шешім қабылдады.
- (c) Практик маман мұны заңға, нормативтік актіге немесе тиісті этикалық талаптарға сәйкес жасауға құқылы.

A18. Практик маманнан ол келісілген процедуралар бойынша тапсырманы орындау үшін қажетті деңгейден асатын заңдар мен ережелерді түсінеді деп күтілмейді. Алайда, заң, нормативтік акт немесе тиісті этикалық талаптар практик маман осындай анықталған сақталмауға немесе сақталмауға күдікке байланысты процедураларды жүргізу кезінде білімін, кәсіби пікірін және тәжірибесін қолданады деп болжауы мүмкін. Іс-әрекеттің іс жүзінде сақталмайтындығы туралы түпкілікті шешімді сот немесе өзге де тиісті сот органы қабылдайды.

³ Тиісті этикалық талаптар заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауы ықпалсыз іс-әрекеттерді қамтитынын көрсетуі мүмкін. Мысалы, БХЭСК Кодексінің 360.5 А2 тармағын қараңыз.

⁴ БХЭСК Кодексінің R360. 36 - 360.36 А3 тармағын қараңыз.

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- A19. Кейбір жағдайларда анықталған сақтамау немесе заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауына күдік туралы ақпаратты ұйымға қатысты бөгде тиісті уәкілетті органға беруге практик маманның заңға, нормативтік актіге немесе тиісті этикалық талаптарға сәйкес құпиялылықты ұстану жөніндегі міндеттемелеріне байланысты жол берілмеуі мүмкін. Өзге жағдайларда анықталған сақталмаушылық немесе сақталмауға күдік туралы ақпаратты ұйымға қатысты бөгде тиісті уәкілетті органға беру тиісті этикалық талаптарға сәйкес құпиялылық жөніндегі міндетті бұзу ретінде қаралмайтын болады⁵.
- A20. Практик маман ішкі кеңес алу мүмкіндігін қарастыра алады (мысалы, аудиторлық ұйым немесе желіге кіретін ұйым аясында), қандай да бір іс-қимыл тәртібінің кәсіби немесе құқықтық салдарын түсіну үшін адвокаттың қызметтерін пайдалана алады немесе құпия негізде кеңес алу үшін реттеуші немесе кәсіби органға жүгіне алады (егер бұған заңдармен немесе нормативтік актілермен тыйым салынбаса және құпиялылық міндетін бұзу болып табылмаса).⁶

Кәсіби пайымдау (18-тармақты қараңыз)

- A21. Кәсіби пайымдау, жағдайға байланысты, осы стандарттың талаптарын және тиісті этикалық талаптарды қолдану кезінде, сондай-ақ келісілген процедураларды орындау бойынша келісілген тапсырма шеңберіндегі іс-әрекеттерге қатысты негізделген шешімдер қабылдау кезінде қолданылады.
- A22. Тапсырманы қабылдау, оны орындау және келісілген процедураларды орындау туралы есеп беру кезінде кәсіби шешім қолданылады, мысалы:

Тапсырманы қабылдау кезінде:

- Тапсырманы тапсырыс берушімен, егер қолданылса, тапсырманың мақсатын ескере отырып орындалуы тиіс процедуралардың сипатын, мерзімдері мен көлемін талқылау және келісу;
- Тапсырманы қабылдау және жалғастыру шарттары орындалғанын анықтау;
- Сарапшы практик маманды тарту қажеттілігін қоса алғанда, тапсырма шарттарында келісілген процедураларды орындау үшін қажетті ресурстарды айқындау;
- Егер практик маман келісуді сұрайтын процедуралардың келісілген процедураларды орындау үшін тапсырманың мақсаты үшін орынсыз екенін көрсететін фактілер мен жағдайлар белгілі болса, тиісті әрекеттерді анықтау;

Тапсырманы орындау кезінде:

- Егер келісілген процедураларды орындау кезінде практик маман білсе, тиісті әрекеттерді немесе жауаптарды анықтау:
  - Теріс пиғылды әрекеттерді, заңдарды немесе нормативтік актілерді сақтамауды немесе сақтамауға күдіктенуді көрсетуі мүмкін мәселелер туралы;

⁵ Мысалы, БХЭСК Кодексінің R114. 1, 114.1 A1 және R360.37 тармағын қараңыз.

⁶ Мысалы, БХЭСК Кодексінің 360.39 A1 тармағын қараңыз.

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- Келісілген процедураларды орындау туралы келісімге қатысты ақпараттың тұтастығына күмән келтіретін немесе ақпарат жаңылыстыруы мүмкін екенін көрсететін басқа да мәселелер бойынша;
- Келісілгендей орындалуы мүмкін емес процедуралар;

Тапсырма туралы есепте:

- Нәтижелердің объективті және жеткілікті егжей-тегжейлі сипаттамасы, оның ішінде сәйкессіздіктер анықталған кезде.

A23. Келісілген процедуралар бойынша тапсырманы орындау кезінде практик маманның келісілген процедураларды орындау кезінде кәсіби пікірді пайдалану қажеттілігі бірқатар себептерге байланысты шектеледі, оның ішінде:

- Келісілген процедуралармен тапсырма, егер тапсырмаға тапсырыс беруші орындалған процедуралар тапсырманың мақсатына сәйкес келетінін растаса, практик маман мен тапсырманың тапсырыс берушісімен келісілген процедураларды орындауды қамтиды;
- Осы процедураларды орындау нәтижесінде алынған келісілген процедуралар мен нәтижелер анық, жаңылыстырмайтын және әртүрлі түсіндірулерге жол бермейтін терминдермен объективті сипатталуы мүмкін;
- Нәтижелерді объективті түрде тексеруге болады, яғни бірдей процедураларды орындайтын әртүрлі практик мамандар ұқсас нәтижелерге қол жеткізеді деп күтілуде.

Тапсырма деңгейінде сапаны бақылау (19-20 тармақтарды қараңыз)

A24. Тапсырма жетекшісінің іс-әрекеттері және әр тапсырманың сапасы үшін жауапкершілікті қабылдау кезінде жұмыс тобының басқа мүшелерін тиісті түрде хабардар ету тапсырманың жоғары сапасына қол жеткізудің маңыздылығын көрсетеді:

- (a) Жұмысты кәсіби стандарттарға, нормативтік және заңнамалық талаптарға сәйкес орындау;
- (b) Сапаны бақылау саясаты талаптарының және сапаны бақылау жөніндегі ұйымның қолданылатын процедураларының сөзсіз сақталуы;
- (c) Осы ІҚХСға сәйкес практик маманның тапсырма туралы есеп жасауы.

A25. 1 СБХС аудиторлық ұйымның жаңа клиентке қатысты тапсырма қабылданғанға дейін, бар тапсырманы жалғастырудың орындылығы туралы шешім қабылдаған кезде, сондай-ақ бар клиентке қатысты жаңа тапсырма қабылдау туралы мәселені қараған кезде қалыптасқан мән-жайларда өзі қажет деп есептейтін ақпаратты алуы жөніндегі талапты қамтиды. Тапсырма жетекшісінің клиентпен қарым-қатынасты қабылдаудың немесе жалғастырудың орындылығы туралы шешім қабылдауға және келісілген процедураларды орындау үшін тапсырмаларды қабылдауға және орындауға ықпал ететін ақпарат негізгі меншік иелерінің, негізгі менеджерлердің және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың адалдығына қатысты ақпаратты қамтуы мүмкін. Егер тапсырма жетекшісінің тапсырманы орындалуына теріс әсер етуі мүмкін дәрежеде басшылықтың адалдығына күмәндануға негізі болса, тапсырманы қабылдау орынсыз болуы мүмкін.

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

A26. 1 СБХС аудиторлық ұйымның және оның қызметкерлерінің тиісті этикалық талаптарды ұстануына ақылға қонымды сенімді қамтамасыз етуге арналған саясат пен процедураларды әзірлеу жөніндегі аудиторлық ұйымның міндеттерінің сипаттамасын қамтиды. Осы ІҚХС тапсырма басшысының жұмыс тобының тиісті этикалық талаптарды ұстануына қатысты міндеттерін көздейді.

A27. Егер практик маман 20-тармақтың талабын орындай алмаса, оған тапсырманың тапсырыс берушісімен келісілген процедураларды орындау үшін тапсырманың көлемін шектеу туралы келіскен жөн, ол үшін практик маман тиісті түрде жауап бере алады. Тапсырмаға тапсырыс беруші басқа процедураларды орындау үшін сарапшыны бөлек жалдай алады.

Тапсырманы қабылдау және жалғастыру (21-23 тармақтарды қараңыз)

A28. Келісілген процедуралар бойынша тапсырманың мақсатын түсінген кезде, Практик маман орындауы керек процедуралар келісілген процедураларды орындау үшін тапсырманың мақсатына сәйкес келмейтіндігі туралы белгілерді білуі мүмкін. Мысалы, практик маман мыналарды көрсететін фактілер мен жағдайларды білуі мүмкін:

- Процедуралар болжамды пайдаланушылардың шешім қабылдауына әсер ететіндей етіп таңдалады;
- Келісілген процедуралар орындалатын тапсырманың тақырыбы сенімсіз;
- Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма немесе кеңес беру қызметі тапсырыс берушінің немесе басқа да күтілетін пайдаланушылардың қажеттіліктеріне жақсы қызмет ете алады.

A29. Практик маманды 21 және 22-тармақтардың шарттары сақталғанына сендіруі мүмкін басқа әрекеттер мыналарды қамтиды:

- Қажет болған кезде орындалатын процедураларды жазбаша талаптармен, мысалы, заңда немесе нормативтік актіде немесе келісім-шартта (кейде «Техникалық тапсырма» деп аталады) салыстыру;
- Тапсырмаға тапсырыс берушіге өтініш:
  - Болжанатын пайдаланушыға (болжанатын пайдаланушыларға) тапсырма шарттарында көрсетілгендей, болжанатын процедуралар туралы ақпаратты, сондай-ақ келісілген процедуралар туралы есептің нысаны мен мазмұнын жіберу;
  - Процедураларды орындауға қатысты болжамды пайдаланушыдан (болжамды пайдаланушылардан) растау алу;
  - Күтілетін пайдаланушының (болжамды пайдаланушылардың) тиісті өкілдерімен орындалатын процедураларды талқылау;
- Егер тапсырмаға тапсырыс беруші жалғыз болжамды пайдаланушы болып табылмаса, тапсырмаға тапсырыс беруші мен басқа болжамды пайдаланушы (болжамды пайдаланушылар) арасындағы хат алмасумен танысу.

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

А30. Егер 21 және 22-тармақтардың шарттары сақталмаса, келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма тапсырманың тапсырыс берушісінің немесе басқа да болжамды пайдаланушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыра алмайтыны екіталай. Мұндай жағдайларда практик маман басқа қызметтерді ұсына алады, мысалы, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма, бұл орынды болуы мүмкін.

А31. 21 және 22-тармақтардың барлық шарттары тапсырманы орындау барысында қосылған немесе өзгертілген процедураларға де қолданылады.

Келісілген процедуралар мен нәтижелердің сипаттамасы (22(с) тармақты қараңыз)

А32. Келісілген процедуралар бойынша тапсырманы орындау кезінде орындалатын процедуралар заңмен немесе нормативтік актімен белгіленуі мүмкін. Кейбір жағдайларда заң немесе нормативтік акт келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есепте процедураларды немесе нәтижелерді сипаттау тәсілін де белгілеуі мүмкін. 22(с) тармақта көрсетілгендей, келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырманы қабылдау шарты практик маман нақты, жаңылыстырмайтын және әртүрлі түсіндірулерге жол бермейтін тұжырымдарды пайдалана отырып, келісілген процедуралар мен нәтижелер объективті сипатталуы мүмкін екенін айқындауы болып табылады.

А33. Келісілген процедуралар анық, жаңылыстырмайтын және әртүрлі түсіндірулерге жол бермейтін тұжырымдарды пайдалана отырып, объективті сипатталады. Бұл дегеніміз, олар болжамды пайдаланушының сипаты мен көлемін түсінуі үшін жеткілікті деңгейде сипатталады және егер мүмкін болса, процедуралардың мерзімдері. Мәтінге немесе оның болмауына байланысты кез-келген термин түсініксіз немесе жаңылыстыруы мүмкін екенін түсіну керек. Терминдер олар қолданылатын контексте орынды екендігіне сүйене отырып, қолайлы болуы мүмкін іс-әрекеттерді сипаттау мысалдары:

- Растау
- Салыстыру
- Келісу
- Бақылау
- Тексеру
- Сұрау салу
-)айта санау
- Бақылауды жүзеге асыру.

А34. Түсініксіз, жаңылыстыратын немесе олар қолданылатын контекстке байланысты әртүрлі түсіндірулерге мүмкіндік беретін терминдер, мысалы, мыналарды қамтуы мүмкін:

- Халықаралық аудит стандарттары жөніндегі кеңес шығарған стандарттарға және «сенімді ұсыну» немесе «сенімді және объективті», «аудит», «шолуды тексеру», «сенімділік», «пікір» немесе «қорытынды» сияқты сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларға сәйкес сенімділікті білдірумен байланысты терминдер;
- Нәтижелерге қатысты «біз растаймыз», «тексереміз», «біз орнаттық» немесе «біз қамтамасыз еттік» сияқты сенімділікті қамтамасыз ететін пікір немесе қорытынды білдіретін терминдер;

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- «біз барлық түсіндірмелерді алдық және қажет деп тапқан процедураларды орындадық» сияқты анық емес немесе анық емес тұжырымдар;
- «р түрлі түсіндірулерге мүмкіндік беретін терминдер, мысалы: «маңызды» немесе «мағыналы»;
- «талқылау», «бағалау», «тексеру», «талдау» немесе «зерттеу» сияқты етістіктерді қолдана отырып, процедуралардың нақты емес сипаттамасы, сипаты мен көлемін көрсетпестен және егер мүмкін болса, процедуралардың орындалу мерзімін көрсетіңіз. Мысалы, «талқылау» сөзін қолдану кіммен талқыланатынын немесе нақты сұрақтарды көрсетпестен дұрыс болмауы мүмкін;
- Нәтижелер «біздің идеяларымызға сәйкес», «біздің көзқарасымыз бойынша» немесе «біз осындай ұстанымды ұстанамыз» сияқты нақты нәтижелерді көрсетпейді деп болжайтын терминдер.

А35. Мысалы, «шығындарды негізділікке бөлуге шолу» сияқты процедуралардың сипаттамасы терминдердің анық болуы, жаңылыспауы немесе әртүрлі түсіндірулерге жол бермеуі мүмкін емес, өйткені:

- «шолу» терминін кейбір пайдаланушылар дұрыс түсінбеуі мүмкін, бұл процедура мұндай сенімділікті білдірмесе де, шығындарды бөлу шектеулі сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманың тақырыбы болды;
- «негізделген» термині негізделген деп қарастырылатынына байланысты әртүрлі түсіндірулерге жол беруі мүмкін.

А36. Заң немесе нормативтік акт түсініксіз, жаңылыстыратын немесе түрлі түсіндірулерге жол беретін терминдерді пайдалана отырып процедураны айқындайтын немесе процедураны сипаттайтын жағдайларда практик маман 22(с) тармақтың шартын орындай алады, мысалы, тапсырыс берушіден тапсырма талап ете отырып:

- Процедураның анықтамасын немесе сипаттамасын түсініксіз, жаңылыстыратын немесе әртүрлі түсіндірулерге жол бермеу үшін өзгертіңіз;
- Егер түсініксіз, жаңылыстыратын немесе әртүрлі түсіндірулерге жол беретін терминді, мысалы, заңға немесе нормативтік актіге байланысты өзгерту мүмкін болмаса, келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есепке терминнің анықтамасын қосу қажет.

Тәуелсіздік талаптарын ұстану (22(е), 24 (е) тармақтарды қараңыз)

А37. 22(е) тармағы практик маман А15 тармағында көрсетілген себептер бойынша тәуелсіздік талаптарын ұстануы тиіс болған кезде қолданылады. 22(е) - тармақ сондай-ақ практик маман тапсырманың тапсырыс берушісімен тапсырма жағдайында тәуелсіздік талаптарын ұстануға келіскен кезде қолданылады. Мысалы, практик маман бастапқыда тиісті этикалық талаптарға, заңдарға немесе ережелерге немесе басқа себептерге байланысты тәуелсіздік талаптарын орындау міндеті жоқ екенін анықтай алды. Алайда, тапсырманы қабылдау және жалғастыру немесе тапсырманың шарттарын келісу мәселелерін қарау кезінде практик маманның келесі аспектілерді білуі тапсырыс берушімен келісілген процедураларды орындау үшін тапсырманың мақсаттары үшін тәуелсіздіктің белгілі бір белгіленген талаптарын ұстану қажеттілігін талқылаудың орындылығын көрсете алады:

- Келісілген процедуралар бойынша тапсырманы орындау мақсаты;

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- Тапсырманың тапсырыс берушілерін, басқа да болжамды пайдаланушыларды және жауапты тарапты сәйкестендіру (егер ол тапсырманың тапсырыс берушісінен өзгеше болса);
- Орындалуы қажет процедуралардың сипаты, мерзімі және көлемі, немесе
- Практик маман тапсырыс беруші үшін тапсырмаларды, басқа болжамды пайдаланушыларды немесе жауапты тараптарды (егер ол тапсырма Тапсырыс берушісінен өзгеше болса) орындайтын немесе орындаған басқа тапсырмалар.

A38. Практик маман тапсырмаға тапсырыс берушінің (немесе егер ол тапсырыс берушіден өзгеше болса, жауапты тараптың) қаржылық есептілігінің аудитору бола алады. Мұндай жағдайларда, егер практик маман келісілген процедуралар бойынша тапсырманы орындауға тартылса, келісілген процедуралар туралы есепті пайдаланушылар практик маман келісілген процедуралар бойынша тапсырманың мақсаты үшін тәуелсіз деп болжай алады. Осылайша, Практик маман тапсырыс берушімен келісілген процедураларды орындау үшін тапсырманың мақсаты үшін практик маманның қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын тәуелсіздік талаптарын ұстануы орынды екенін келісе алады. Мұндай жағдайда 24(e) - тармаққа сәйкес тапсырма шарттарына практик маман тәуелсіздіктің осындай талаптарын ұстануы тиіс екендігі туралы өтініш енгізіледі.

Тапсырма шарттарын келісу (24-25 тармақтарды қараңыз)

A39. Тиісті жағдайларда тапсырма шарттары туралы келісім-хатқа қосымша сұрақтар енгізілуі мүмкін, мысалы:

- Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырманың кейбір аспектілеріне сарапшы практик маманды тарту туралы уағдаластық;
- Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есепті пайдалануға немесе таратуға кез келген шектеулер.

A40. Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырмаға келісім-хаттың суретт3к мысалы 1-қосымшада келтірілген.

A41. Практик маман тапсырманың тапсырыс берушісімен орындалатын процедуралар сәйкессіздіктерді анықтау үшін сандық шекті мәндерді қамтитындығымен келісе алады. Мұндай жағдайларда бұл сандық шекті мәндер тапсырма шарттарындағы процедуралардың сипаттамасына енгізіледі.

A42. Кейбір жағдайларда заң немесе нормативтік акт орындалатын процедуралардың сипатын ғана белгілей алады. Мұндай жағдайларда 24(i) - тармаққа сәйкес практик маман тапсырманың Тапсырыс берушісінде орындалатын процедуралардың тапсырманың қойылған мақсатына сай келетінін растау үшін негіз болуы үшін тапсырманың тапсырыс берушісімен орындалуы тиіс процедуралардың мерзімдері мен көлемін келіседі.

A43. Кейбір жағдайларда тапсырма шарттарын келісу және келісілген процедураларды орындау дәйекті және дискретті түрде жүреді. Басқа жағдайларда, тапсырма шарттарын келісу және келісілген процедураларды орындау итеративті процесс болып табылады, ал келісілген процедуралардағы өзгерістер жаңа ақпараттың пайда болуына жауап ретінде тапсырма орындалған сайын келісіледі. Егер бұрын келісілген процедураларды өзгерту қажет болса, 25-тармақ практик маманнан тапсырманың

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

өзгертілген шарттарын тапсырыс берушімен келісуді талап етеді. Келісімнің өзгертілген шарттары, мысалы, жаңартылған келісім-хат, қолданыстағы келісім-хатқа қосымша немесе жазбаша растаудың басқа нысаны түрінде болуы мүмкін.

Қайталанатын тапсырмалар (26-тармақты қараңыз)

A44. Практик маман жыл сайын тапсырманың шарттары туралы келісімді немесе басқа шартты жазбаша түрде жібермеу туралы шешім қабылдай алады. Алайда, төменде келтірілген факторлар келісілген процедураларды орындау үшін тапсырманың шарттарын қайта қарау немесе Тапсырыс берушіге тапсырманың қазіргі шарттары туралы еске салу орынды екенін көрсетуі мүмкін:

- Тапсырманың тапсырыс берушісі келісілген процедуралардың мақсатын не келісілген процедуралардың сипатын, мерзімдерін немесе көлемін дұрыс түсінбегеніне кез келген нұсқау;
- Бұрын келісілген процедураларды кез келген өзгерістерді қоса алғанда, тапсырманың кез келген қайта қаралған немесе ерекше шарттары;
- Тапсырмаға әсер ететін заңды, нормативтік немесе шарттық талаптарды өзгерту;
- Тапсырыс берушіде басшылықтың немесе корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың ауысуы.

Келісілген процедураларды орындау (28-тармақты қараңыз)

A45. Практик маман кейбір жағдайларда жазбаша өтініштерді сұрауды шешуі мүмкін, мысалы:

- Егер келісілген процедуралар сұрау салуларды қамтыса, практик маман ауызша берілген жауаптар бойынша жазбаша өтініштерді сұрай алады;
- Егер тапсырмаға Тапсырыс беруші жауапты тарап болып табылмаса, практик маман тапсырманың тапсырыс берушісімен келісілген процедура ретінде ретінде жауапты Тараптан жазбаша өтініштер беруге сұрау салуларды енгізу туралы уағдаласа алады.

Сарапшы практик маманның жұмысын пайдалану (29-тармақты қараңыз)

A46. Практик маманның сарапшысының жұмысын пайдалану мынадай мәселелерде практик маманға көмек көрсету үшін сарапшыны пайдалануды қамтуы мүмкін:

- Тапсырыс берушімен орындалатын келісілген процедураларды талқылау (мысалы, заңгер практик маманға келісімшарттың заңды аспектілерін қарау үшін процедураны әзірлеу бойынша ұсыныстар бере алады) немесе
- Бір немесе бірнеше келісілген процедураларды орындау (мысалы, химик астық үлгілеріндегі токсиндердің деңгейін анықтау сияқты келісілген процедуралардың бірін орындай алады).

A47. Практик маман практик маман жалдаған сыртқы сарапшы немесе аудиторлық ұйымның қызметкері болып табылатын ішкі сарапшы бола алады, сондықтан осы ұйымның сапаны бақылау жүйесіне бағынады. Практик мамандар ұйым немесе басқа тұлғалар берген ақпарат өзге тәсілді болжайтын жағдайларды қоспағанда, аудиторлық ұйымның сапасын бақылау жүйесіне сенім артуға құқылы. Сапаны бақылау жүйесіне сенім арту дәрежесі жағдайларға байланысты және практик маман

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

келесі мәселелерге қатысты жүргізетін процедуралардың сипатына, мерзіміне және көлеміне әсер етеді:

- Персоналды жалдау және оқыту бағдарламаларымен қамтамасыз етілетін құзыреттілік пен мүмкіндіктер;
- Практик маманның сарапшы практик маманның объективтілігін бағалауы;
- Практик маманның сарапшысымен мәселелерді келісу.

Сапаны бақылау жүйесіне сенім артудың мұндай мүмкіндігі практик маманның осы стандарттың талаптарын орындауға жауапкершілігін төмендетпейді.

A48. Егер практик маманның сарапшысы бір немесе бірнеше келісілген процедураларды орындаса, 29(b) тармақ талап ететіндей, осы сарапшының жұмысының сипатына, көлемі мен мақсаттарына қатысты келісім практик маманның сарапшысы орындауы тиіс процедураның (процедуралардың) сипатын, мерзімдері мен көлемін қамтиды. 29(b) тармағында көзделген мәселелерден басқа, егер практик маман практик маманның сарапшысымен мынадай мәселелерді енгізу туралы келісімге қол жеткізсе, орынды болуы мүмкін:

- (a) Практик маманның да, сарапшының да функциялары мен міндеттері;
- (b) Практик маман мен сарапшы арасындағы ақпарат алмасудың сипаты, мерзімі және көлемі, оның ішінде осы сарапшы ұсынуы тиіс есептердің нысандары;
- (c) Практик маманның құпиялылық талаптарын ұстану қажеттілігі.

A49. A47-тармақта көрсетілген мәселелер практик маман мен практик маманның сарапшысы арасындағы келісімнің егжей-тегжейлі деңгейіне және формализация дәрежесіне, оның ішінде келісімді жазбаша түрде ресімдеу қажеттілігіне әсер етуі мүмкін. Практик маман мен практик маманның сарапшысы арасындағы келісім көбінесе тапсырма шарттары туралы келісім хат түрінде жасалады.

A50. Егер сарапшы практик маманның жұмысы пайдаланылса, тапсырманы қабылдау немесе жалғастыру кезеңінде 29-тармақта талап етілетін кейбір процедураларды орындау қажет болуы мүмкін.

Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есеп (30-33 тармақтарды қараңыз)

A51. 2-қосымша келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есептердің суреттік мысалдарын қамтиды.

Келісілген процедуралар орындалатын тапсырманың нысанасы (30(c) тармақты қараңыз)

A52. Егер бұл түсінбеушілікті болдырмау үшін қолданылатын болса, практик маман келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есеп келісілген процедуралар орындалатын тапсырма нысанасынан тыс ақпаратқа қолданылмайтынын түсіндіруді қалауы мүмкін. Мысалы, егер практик маман ұйымның дебиторлық берешегі мен қорларына қатысты келісілген процедураларды орындау үшін тартылған болса, ол есепке келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есеп тек осы шоттарға ғана қатысты және тұтастай алғанда ұйымның қаржылық есептілігіне қолданылмайды деген мәлімдемені қосуды қалауы мүмкін.

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есептің мақсаты (30(d) тармақты қараңыз)

A53. 30(d)-тармақта көзделген өтінішке қосымша, практик маман келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есеп тапсырманың тапсырыс берушісі мен болжамды пайдаланушылар үшін ғана арналғанын көрсету орынды деп есептеуі мүмкін. Нақты юрисдикцияның заңына немесе нормативтік актісіне қарай осы мақсаттар үшін келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есепті таратуға немесе пайдалануға шектеу енгізілуі мүмкін. Кейбір юрисдикцияларда келісілген процедураларды орындау туралы тапсырма есебін қолдануды шектеуге болады, бірақ оны тарату емес. Басқа юрисдикцияларда келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырма туралы есептің таралуын шектеуге болады, бірақ оны пайдалану мүмкін емес.

A540. Егер рұқсат етілсе, келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есепті таратуды шектеу немесе пайдалану туралы шешім қабылдау кезінде Практик маман ескеруі мүмкін факторларға, мысалы, мыналар жатады:

- Пайдаланушылар, болжанғаннан басқа, келісілген процедуралардың мақсатын дұрыс түсінбеуі немесе нәтижелерді дұрыс түсінбеуі мүмкін бе;
- Келісілген процедуралар тек тапсырыс берушінің ішкі пайдаланушылары үшін нұсқаулық және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар сияқты тапсырмаларды пайдалануға арналған ба;
- Келісілген процедуралар немесе олардың нәтижелері құпия ақпаратты қамти ма.

Келісілген процедуралар мен нәтижелер (30(n) - 30 (o) тармақтарды қараңыз)

A55. Егер практик маман келісілген процедураларды немесе олардың нәтижелерін сипаттау кезінде құпия немесе жабық ақпаратты енгізуден аулақ бола алмаса, ол қандай да бір іс-қимыл бағытын қабылдаудың кәсіби немесе заңды салдарын түсіну үшін қажеттілікті қарастыра алады:

- Ішкі кеңес беру, мысалы, ұйымның өзінде немесе желіге кіретін ұйымдар арасында;
- Сыртқы кеңес беру, мысалы, басқа практик маманмен немесе тиісті кәсіби ұйыммен немесе
- Заңгердің қызметтерін пайдалану.

A56. Бұрын келісілген процедуралардың орындалмауы немесе өзгертілмеуі болжамды пайдаланушылардың келісілген процедуралар мен олардың нәтижелерін қарастыруы үшін маңызды болып табылатын жағдайлар туындауы мүмкін. Мысалы, бұл процедуралар заңда немесе нормативтік актіде болған кезде орын алуы мүмкін. Мұндай жағдайларда практик маман келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есепте орындалуы немесе өзгертілуі мүмкін емес тапсырмалардың бастапқы шарттарында келісілген процедураларды және осы өзгерістердің пайда болу себептерін көрсете алады.

A57. Практик маман тапсырма жағдайында келісілген процедуралар келісілген күнді көрсете алады.

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Практик маманның сарапшысына сілтеме (31-тармақты қараңыз)

А58. Кейбір жағдайларда заң немесе нормативтік акт келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есепте келісілген процедуралардың кез келгенін орындаған практик маманның сарапшысына сілтеме жасауды талап етуі мүмкін. Мысалы, мұндай сілтеме мемлекеттік сектор ұйымдарында ашықтық мақсатында қажет болуы мүмкін. Практик маман мұны басқа жағдайларда да орынды деп санауы мүмкін, мысалы, келісілген процедураларды сипаттау кезінде практик маманға жүгінген кезде. Дегенмен, практик маман келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есепке енгізілген нәтижелер үшін ерекше жауап береді және практик маман сарапшыны пайдаланған кезде бұл жауапкершілік азаймайды. Сондықтан, егер келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есепте практик маманның сарапшысы туралы айтылса, онда есепте практик маманның сарапшыға сілтеме жасауына байланысты практик маманның жауапкершілігі төмендетілетіні айтылмайды.

Келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырманы басқа тапсырмамен бірге орындау (34-тармақты қараңыз)

А59. Практик маманнан басқа тапсырмаларды келісілген процедураларды орындау тапсырмасымен бірге орындауды сұрауы мүмкін, мысалы, келісілген процедураларды орындау тапсырмасынан туындайтын ұсыныстар. Осындай сұрау салулар келісілген процедураларды орындау және ұсыныстар әзірлеу туралы практик маманға бірыңғай сұрау салу түрінде болуы мүмкін, ал әртүрлі тапсырмалардың шарттары бір келісім хатында көрсетілуі мүмкін. Түсінбеушілікті болдырмау үшін 34-тармақ келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есепті басқа тапсырмалар туралы есептерден анық ажыратуды талап етеді. Мысалы, мынадай ұсыныстар болуы мүмкін:

- Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есептен бөлек құжатта ұсынылған немесе
- Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есепті де, ұсынымдарды да қамтитын құжатқа енгізілген, бұл ретте ұсынымдар келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есептен, мысалы, келісілген процедуралар мен ұсынымдарды орындау жөніндегі тапсырма туралы есепті құжаттың жеке бөлімдеріне енгізу жолымен анық бөлінген.

Құжаттама (35-тармақты қараңыз)

А60. Орындалған келісілген процедуралардың сипаты, мерзімі және көлемі туралы құжаттама мынадай жазбаларды қамтуы мүмкін:

- Келісілген процедуралар орындалатын тапсырма нысанасының (заттарының) сәйкестендіру сипаттамалары. Сәйкестендіру сипаттамалары келісілген процедураның сипатына және келісілген процедура орындалатын тапсырманың тақырыбына (элементтеріне) байланысты өзгереді. Мысалы:
  - Сатып алуға тапсырыс беру процедурасы үшін практик маман таңдалған құжаттарды олардың күндері мен сатып алуға тапсырыстардың бірегей нөмірлері бойынша анықтай алады;

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

- Берілген жиынтықтан белгілі бір сомадан асатын барлық элементтерді таңдауды талап ететін процедура үшін практик маман процедураның көлемін жазып, жиынтықты анықтай алады (мысалы, белгілі бір кезеңдегі бухгалтерлік жазбалардан белгіленген мөлшерден асатын барлық бухгалтерлік жазбалар, көрсетілген айларда белгілі бір сан үшін жазылған сағаттарға арналған барлық жұмыс уақыты кестелері немесе әрбір оныншы). белгілі бір тізімдегі элемент);
- Қызметкерлер арасынан белгілі бір тұлғалардан жауап алуды талап ететін процедура үшін практик маман сауалнама күндерін, қызметкерлердің аты-жөндері мен лауазымдарын, сондай-ақ нақты қойылған сұрақтарды жаза алады;
- Бақылау процедурасы үшін аудитор бақыланатын процесті немесе оларға қатысты тұлғалардың мәселесін, осы тұлғалардың тиісті міндеттерін, сондай-ақ бақылаудың қайда және қашан орындалғанын сипаттай алады;
- Келісілген процедураларды кім орындады және оларды өткізу күні;
- Келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырма бойынша жүзеге асырылған жұмысты, сондай-ақ осындай тексерудің күні мен көлемін кім тексерді.

(А40 тармағын қараңыз)

Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырманың шарттары туралы келісім хаттың мысалы

Төменде осы ІҚХС-да қамтылған орынды талаптар мен нұсқауларды қамтитын келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырманың шарттары туралы Келісім-хаттың мысалы келтірілген. Осы келісім-хат ресми қабылданған нысан болып табылмайды және осы ІҚХС ережелеріне байланысты басшылық ретінде ғана пайдаланылуы мүмкін. Оған келісілген процедураларды орындау үшін нақты тапсырманың талаптары мен жағдайларын ескере отырып өзгерістер енгізу керек. Осы хат бір есепті кезеңнің келісілген процедураларын орындау туралы тапсырмаға жасалды және егер ол осы ІҚХС-да сипатталғандай қайта тапсырмаға қолданылады деп болжанса немесе күтілсе, бейімделуді талап етеді. Бұл немесе басқа хат нақты тапсырма үшін қаншалықты орынды екенін анықтау үшін заңгердің қызметіне жүгіну қажет болуы мүмкін.

[Тапсырыс берушіге тапсырма]

Сіз бізге [хуз] өнімдерін сатып алуға қатысты келісілген процедураларды жүргізу үшін сұрау салдыңыз. Осы келісім-хат тапсырманың шарттары мен мақсаттары, сондай-ақ біз ұсынатын қызметтердің сипаты және олармен байланысты шектеулер туралы түсінігімізді растауға арналған. Біздің тапсырма «Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырмалар» 4400 (қайта қаралған) ілеспе қызметтердің халықаралық стандартына (ІҚХС) сәйкес жүргізілетін болады. Келісілген процедураларды орындау кезінде біз тәуелсіздігімізді ұстануды талап етпейтін [тиісті этикалық талаптарды сипаттаймыз].

4400 (қайта қаралған) ІҚХС сәйкес жүргізілетін келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма бізбен келісілген процедураларды орындауды және келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есепте нәтижелерді ұсынуды қамтиды. Нәтижелер - орындалған келісілген процедуралардың нақты нәтижелері. Сіз [және, егер қажет болса, басқа тараптар] бұл процедуралар берілген тапсырманың мақсатына сәйкес келетінін растайсыз. Біз процедуралардың орындылығы туралы ешқандай мәлімдеме жасамаймыз. Келісілген процедураларды орындау жөніндегі бұл тапсырма [жауапты тарап] келісілген процедуралар орындалатын тапсырманың тақырыбы үшін жауап беретіндігінің негізінде жүргізілетін болады. Сонымен қатар, келісілген процедураларды орындау бойынша бұл тапсырма сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма емес. Демек, біз өз пікірімізді білдірмейміз және сенімділікті қамтамасыз ететін қорытынды жасамаймыз.

Біз жүзеге асыратын процедуралар сіздің сатып алуларыңыз сіздің ұйымыңызда қабылданған сатып алу саясатына [XYZ] сәйкес келетіндігін анықтауға көмектеседі.¹ Демек, біздің есеп сізге жіберіледі және басқа мақсаттарға сәйкес келмеуі мүмкін.

-----
1 Бұл жағдайда тапсырманың тапсырыс берушісі де болжамды пайдаланушы болып табылады

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Біз мынадай процедураларды орындау туралы және біздің жұмысымыздың қорытындылары бойынша олардың орындалуын көрсететін оның нәтижелері туралы есеп дайындалатыны туралы уағдаластық:

- [жауапты тараптың] басшылығынан [20x1 жылғы 1 қаңтар] мен [20x1 жылғы 31 желтоқсан] арасындағы кезеңде қол қойылған барлық келісімшарттардың тізімін [хуз] өнімдеріне («тізім») алу және 25 000 АҚШ долларынан астам сомаға барлық келісімшарттарды анықтау;
- тізімде 25000 АҚШ долларынан асатын әрбір анықталған келісім-шарт үшін келісім-шартты тендер ақпаратымен салыстыру және әр келісімшарт бойынша тендерге алдын-ала іріктелген мердігерлер тізімінен кемінде үш мердігер қатысқанын анықтау [жауапты тарап];
- тізімдегі 25000 АҚШ долларынан асатын әрбір сәйкестендірілген келісім-шарт үшін қол қойылған келісім-шарт бойынша төленуге тиісті соманы мердігерге [жауапты тарап] төлеген сомамен салыстырып, төленген жиынтық соманың келісім-шартта келісілген сомамен сәйкес келетіндігін анықтау.

Процедуралар [күні] бастап [күні] дейінгі кезеңде орындалуы тиіс.

Келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырма туралы біздің есеп

Біздің тапсырмамыз аясында біз келісілген процедуралар мен орындалған процедуралардың нәтижелері сипатталған есепті шығарамыз [келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырма есебінің болжамды нысаны мен мазмұнына тиісті сілтемені енгізу].

Осы хаттың қоса берілген көшірмесіне қол қойып, біздің тапсырмамыз туралы келісетін және келісетінізді, соның ішінде біз келісетін нақты процедураларды және осы нақты процедуралардың тапсырманың мақсатына сәйкес келетіндігін көрсету үшін қайтарыңыз.

[Қызметтердің құны, есеп айырысу тәртібі және басқа да арнайы шарттар туралы ақпаратты қоса алғанда, басқа да қажетті ақпаратты көрсетіңіз.]

[Аудиторлық ұйымның атауы]

[Тапсырмаға Тапсырыс берушінің аты] атынан расталды және келісілді:

[Қолтаңбасы]

[Тегі, Есімі, Әкесінің есімі және лауазымы]

[Күні]

Келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырма туралы есептердің мысалдары

Мысал 1

Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есептің осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Тапсырмаға Тапсырыс беруші - адресат және жалғыз болжамды пайдаланушы. Тапсырмаға Тапсырыс беруші жауапты тарап болып табылмайды. Мысалы, реттеуші орган тапсырманың тапсырыс берушісі және болжалды пайдаланушы болып табылады, ал реттеуші орган басқаратын ұйым жауапты тарап болып табылады.
- Ешқандай айырмашылық табылған жоқ.
- Практик маман келісілген процедураларды орындау үшін сарапшы практик маманды тартпады.
- Есепті пайдалануға немесе таратуға ешқандай шектеулер жоқ.
- Практик маманның тәуелсіздік талаптарын ұстану міндеті жоқ.
- 3 процедурасындағы сәйкессіздіктер туралы хабарлау үшін 100 АҚШ долларының сандық шегі Тапсырыс берушімен келісілді.

ӨНІМДІ САТЫП АЛУҒА ҚАТЫСТЫ КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМА ТУРАЛЫ ЕСЕП [XYZ]

[Адресатқа]

Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есепті тағайындау

Біздің есеп тек [Тапсырыс берушіге] өнімді сатып алу [xyz] оның сатып алу саясатына сәйкес жүргізілетінін анықтауға көмектесуге арналған және басқа мақсаттарға сәйкес келмеуі мүмкін.

Тапсырыс берушінің және жауапты тараптың жауапкершілігі

[Тапсырмаға тапсырыс беруші] келісілген процедуралар тапсырманың мақсатына сәйкес келетінін растады.

[Жауапты тарап], [тапсырмаға тапсырыс беруші] анықтағандай, келісілген процедуралар орындалатын тапсырманың тақырыбына жауапты болады.

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Практик маманның жауапкершілігі

Біз «Келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырмалар» 4400 (қайта қаралған) ілеспе қызметтердің халықаралық стандартына (ІҚХС) сәйкес келісілген процедураларды орындадық. Келісілген процедураларды орындау тапсырмасы [тапсырманың тапсырыс берушісімен] келісілген процедураларды және орындалған келісілген процедуралардың нақты нәтижелері болып табылатын нәтижелер туралы есепті қамтиды. Біз келісілген процедуралардың орындылығы туралы ешқандай мәлімдеме жасамаймыз.

Келісілген процедураларды орындау бойынша бұл тапсырма сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма емес. Демек, біз сенімділікті қамтамасыз ететін пікір білдірмейміз немесе қорытынды жасамаймыз.

Егер біз қосымша процедураларды орындасак, есепке енгізілуі мүмкін басқа сұрақтарды таба аламыз.

Кәсіби этика және сапаны бақылау

Біз этикалық талаптарды сақтаймыз [тиісті этикалық талаптарды сипаттаңыз]. Осы тапсырманың мақсаты үшін біз тәуелсіздік талаптарын ұстануға міндеттіміз.

Біздің ұйым «Қаржылық есептілікке аудит және шолу тексерулерін жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін басқа да тапсырмаларды және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапаны бақылау» 1 сапа бақылау халықаралық стандартын (сбхс) қолданады, демек, этикалық талаптарды, кәсіби стандарттарды және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарды ұстануға қатысты құжатталған саясат пен процедуралармен расталған сапаны бақылаудың кешенді жүйесін қолдайды.

Процедуралар мен нәтижелер

Біз [XYZ] өнімдерін сатып алуға қатысты [Тапсырыс берушімен] келісілген төменде сипатталған процедураларды орындадық.

Процедуралар	Нәтижелер
[Жауапты тараптың] басшылығынан [20x1 жылғы 1 қаңтар] мен [20x1 жылғы 31 желтоқсан] арасындағы кезеңде қол қойылған барлық келісімшарттардың тізімін [хуз] өнімдеріне («тізім») алу және 25 000 АҚШ долларынан астам сомаға барлық келісімшарттарды анықтау;	Біз басшылықтан [1 жылдың 20x1 қаңтары] мен [31 жылдың 20x1 желтоқсаны] арасындағы кезеңде қол қойылған [хуз] өнімдеріне арналған барлық келісімшарттардың тізімін алдық. Біз тізімге енгізілген 125 келісімшарттың 37 -і 25000 доллардан астам сомаға жасалғанын анықтадық.
Тізімде 25000 АҚШ долларынан асатын әрбір анықталған келісім-шарт үшін келісім-шартты жеткізілім туралы ақпаратпен салыстыру және алдын-ала таңдалған мердігерлер тізімінен кем дегенде үш мердігер (жауапты тарап) әр келісім-шартқа қатысқанын анықтау.	Біз 25 000 АҚШ долларынан астам сомаға 37 келісімшарт бойынша тендерлер туралы ақпаратты зерттедік. Біз барлық 37 келісімшарт тендерлер арқылы жасалғанын анықтадық, оған алдын-ала таңдалған мердігерлер тізімінен кем дегенде үш мердігер қатысты.

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

<p>25000 АҚШ долларынан асатын әрбір сәйкестендірілген келісім-шарт үшін тізімде қол қойылған келісім-шарт бойынша төленуге жататын соманы мердігерге [жауапты тарап] төлеген сомамен салыстырып, төленген сома келісім-шарттағы келісілген соманың 100 АҚШ доллары шегінде екенін анықтау.</p>	<p>Біз тізімге енгізілген 25000 АҚШ долларынан асатын 37 келісімшарт бойынша қол қойылған құжаттарды алдық және келісім-шарттар бойынша төленетін сомаларды мердігерге [жауапты тарап] төлеген сомалармен салыстырдық.</p> <p>Біз төленген жиынтық сомалар барлық 37 келісімшарт бойынша келісілген сомадан 100 АҚШ долларынан артық ауытқымағанын анықтадық, сәйкессіздіктер анықталған жоқ.</p>
---	---

[Практик маманның қолтаңбасы]

[Практик маман есебінің күні]

[Практик маманның мекенжайы]

Мысал 2

Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есептің осы мысалының мақсаттары үшін мынадай мән-жайлар көзделеді:

- Тапсырманың тапсырыс берушісі жауапты тарап болып табылады. Тапсырмаға тапсырыс берушіден ерекшеленетін болжамды пайдаланушы тапсырмаға Тапсырыс берушіге қосымша адресат болып табылады. Мысалы, реттеуші орган-болжалды пайдаланушы, ал реттеуші органның бақылауындағы субъект-тапсырманың тапсырыс берушісі және жауапты тарап.
- Айырмашылықтар анықталды.
- Практик маман келісілген процедураны орындау үшін практик маманды жалдады және осы сарапшыға сілтеме келісілген процедура туралы есепке енгізілген.
- Есепті пайдалануға және таратуға шектеу бар.
- Практик маман жауапты тарап болып табылатын тапсырмаға Тапсырыс берушінің қаржылық есептілігінің аудитору болып табылады. Практик маман Тапсырыс берушімен оның қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын тәуелсіздік талаптарын ұстануы келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырманың мақсаты үшін орынды екенін келісті. Практик маман келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырманың мақсаттары үшін тапсырма шарттарына қаржылық есептілік аудитіне қолданылатын тәуелсіздік талаптарының сақталуын қосуға келісті.
- Практик маман келісілген процедуралар бойынша тапсырманы орындау туралы келісімге қол жеткізілген күнді көрсетті.

ӨНІМДІ САТЫП АЛУҒА ҚАТЫСТЫ КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМА [XYZ]

[Адресаттарға]

Келісілген процедураларды орындау жөніндегі тапсырма туралы есепті тағайындау және пайдалану мен таратуды шектеу

Біздің есеп тек [болжамды пайдаланушыға] өнімді сатып алу [XYZ] [тапсырмаға тапсырыс беруші] сатып алу саясатына [болжамды пайдаланушыға] сәйкес келетіндігін анықтауға көмектеседі және басқа мақсаттарға сәйкес келмеуі мүмкін. Бұл есеп тек [тапсырма тапсырыс берушісіне] және [болжамды пайдаланушыларға] арналған және оны басқа тараптар пайдаланбауы немесе олардың арасында таратпауы керек.

Тапсырыс берушінің жауапкершілігі

[Тапсырмаға тапсырыс беруші] келісілген процедуралар тапсырманың мақсатына сәйкес келетінін растады.

[Тапсырмаға Тапсырыс беруші (ол жауапты тарап)] келісілген процедуралар орындалатын тапсырманың мәні үшін жауапты болады.

Практик маманның жауапкершілігі

Біз «Келісілген процедураларды орындау бойынша тапсырмалар» 4400 (қайта қаралған) ілеспе қызметтердің халықаралық стандартына (ІҚХС) сәйкес келісілген процедураларды орындадық. Келісілген процедураларды орындау тапсырмасы [тапсырманың тапсырыс берушісімен] келісілген процедураларды және орындалған келісілген процедуралардың нақты нәтижелері болып табылатын нәтижелер туралы есепті қамтиды. Біз келісілген процедуралардың орындылығы туралы ешқандай мәлімдеме жасамаймыз.

Келісілген процедураларды орындау бойынша бұл тапсырма сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырма емес. Демек, біз сенімділікті қамтамасыз ететін пікір білдірмейміз немесе қорытынды жасамаймыз.

Егер біз қосымша процедураларды орындасақ, есепке енгізілуі мүмкін басқа сұрақтарды таба аламыз.

Кәсіби этика және сапаны бақылау

Біз этикалық талаптарды сақтаймыз [тиісті этикалық талаптарды сипаттаңыз] және тәуелсіздік талаптары [тиісті тәуелсіздік талаптарын сипаттаңыз] ¹.

Біздің ұйым «Қаржылық есептілікке аудит және шолу тексерулерін жүргізетін, сондай-ақ сенімділікті қамтамасыз ететін басқа да тапсырмаларды және ілеспе қызметтер көрсету жөніндегі тапсырмаларды орындайтын аудиторлық ұйымдардағы сапаны бақылау» 1 сапа бақылау халықаралық стандартын (СБХС) қолданады, демек, этикалық талаптарды, кәсіби стандарттарды және қолданылатын заңнамалық және нормативтік талаптарды ұстануға қатысты құжатталған саясат пен процедуралармен расталған сапаны бақылаудың кешенді жүйесін қолдайды.

-----
¹ Мысалы, егер БХЭСК Кодексі тиісті этикалық талаптар болып табылса, ал БХЭСК Кодексінің 4А бөлігі - тәуелсіздік талаптарына сәйкес келсе, бұл ұсыныс мынадай түрде тұжырымдалуы мүмкін: «Біз Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңестің (Халықаралық тәуелсіздік стандарттарын қоса алғанда) Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық әдеп кодексінің (БХЭСК Кодексі) этикалық талаптарын және БХЭСК Кодексінің 4А бөлігіндегі тәуелсіздік талаптарын ұстанамыз.

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

Процедуралар мен нәтижелер

Біз өнімді сатып алуға қатысты [XYZ] [күні] тапсырмасының шарттарында [тапсырмаға Тапсырыс берушімен] келісілген төменде сипатталған процедураларды орындадық.

Процедуралар	Нәтижелер
<p>[Тапсырыс берушінің тапсырмасынан] [20x1 жылдың 1 қаңтары] мен [20x1 жылдың 31 желтоқсаны] арасындағы кезеңде [хуз] өнімдеріне («тізім») қол қойылған барлық келісімшарттардың тізімін алыңыз және 25 000 АҚШ долларынан астам сомаға барлық келісімшарттарды анықтау</p>	<p>Біз басшылықтан [1 жылдың 20x1 қаңтары] мен [31 жылдың 20x1 желтоқсаны] арасындағы кезеңде қол қойылған [хуз] өнімдеріне арналған барлық келісімшарттардың тізімін алдық.</p> <p>Біз тізімге енгізілген 125 келісімшарттың 37 -і 25000 доллардан астам сомаға жасалғанын анықтадық.</p>
<p>Тізімде 25000 АҚШ долларынан асатын әрбір сәйкестендірілген келісім-шарт үшін келісім-шартты жеткізілім туралы ақпаратпен салыстыру және әр келісімшарт бойынша тендерге [Тапсырыс беруші] алдын-ала таңдаған мердігерлер тізімінен кемінде үш мердігер қатысқанын анықтау. [Шет тілінде] ұсынылған тендерлер туралы ақпарат алу үшін салыстыру жүргізілгенге дейін практик маман жалдаған аудармашының көмегімен тендерлер туралы ақпаратты аударыңыз.</p>	<p>Біз 25 000 АҚШ долларынан астам сомаға 37 келісімшарт бойынша тендерлер туралы ақпаратты зерттедік. Тендерлер арқылы жасалған 37 келісімшарттың 5-і [шет тілінде] ұсынылды. Біз осы бес жағдай бойынша құжаттарды аударуға көмектескен аудармашыны жалдадық.</p> <p>Біз 37 жағдайдың 36-сында тендерге [Тапсырыс беруші] алдын ала іріктеп алған мердігерлер тізімінен кемінде үш мердігер қатысқанын анықтадық.</p> <p>Біз құны 65 000 АҚШ доллары болатын бір келісімшартты таптық, оған қатысты тендер өткізілмеді. Басшылық бізге бұл келісім-шарттың тендер нысаны болмауының себебі шарттық мерзімге байланысты төтенше жағдай болғанын айтты.</p> <p>Тендерлер туралы есептерді аударуда бізге көмек көрсету үшін аудармашыны тарту процедураларды орындау және нәтижелерді хабарлау үшін біздің жауапкершілігімізді төмендетпейді.</p>
<p>Тізімдегі 25000 АҚШ долларынан асатын әрбір сәйкестендірілген келісімшарт үшін қол қойылған келісімшарт бойынша төленуге тиісті соманы мердігерге [тапсырмаға Тапсырыс беруші] төлеген сомамен салыстырып, төленген жиынтық соманың келісім-шартта келісілген сомамен сәйкес келетіндігін анықтау.</p>	<p>Біз тізімге енгізілген 25000 АҚШ долларынан астам сомаға 37 келісімшарт бойынша қол қойылған құжаттарды алдық және келісімшарттар бойынша төленуге жататын сомаларды мердігерге [тапсырманың тапсырыс берушісі] төлеген сомалармен салыстырдық.</p> <p>Біз қол қойылған келісім-шарттар бойынша төленуге тиісті сомалар [тапсырмаға тапсырыс беруші] төлеген сомалардан 37 келісімшарттың 26-сында ерекшеленетінін анықтадық. Барлық осы жағдайларда</p>

КЕЛІСІЛГЕН ПРОЦЕДУРАЛАРДЫ ОРЫНДАУ БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР

		басшылық бізге сомадағы айырмашылық 20х1 жылдың қыркүйегінде күшіне енген [юрисдикция] сату салығының 1%-ға өсуіне сәйкес келуі керек екенін түсіндірді.
--	--	--

[Практик маманның қолтаңбасы]

[Практик маман есебінің күні]

[Практик маманның мекенжайы]

БҰЛ БЕТ ӘДЕЙІ БОС ҚАЛДЫ

IAASB

**International Auditing
and Assurance
Standards Board®**

IAASB

**Халықаралық аудит
стандарттары жне ақпараттың
сенімділігін растау жөніндегі
кеңес**

**529 Бесінші авеню, Нью-Йорк,
NY 10017**

T +1 (212) 286-9344

F +1 (212) 286-9570

www.iaasb.org

ISBN: 978-1-60815-535-4